

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΩΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	13 - 219
Κατήχησις ΚΑ΄	13 (225) *
Κατήχησις ΚΒ΄	20 (230)
Κατήχησις ΚΓ΄	34 (240)
Κατήχησις ΚΔ΄	44 (247)
Κατήχησις ΚΕ΄	53 (253)
Κατήχησις ΚΣΤ΄	63 (260)
Κατήχησις ΚΖ΄	77 (270)
Κατήχησις ΚΗ΄	94 (281)
Κατήχησις ΚΘ΄	115 (294)
Κατήχησις Λ΄	133 (304)
Κατήχησις ΛΑ΄	149 (315)
Κατήχησις ΛΒ΄	157 (320)
Κατήχησις ΛΓ΄	163 (324)
Κατήχησις ΛΔ΄	175 (332)
Εὐχαριστία 1	193 (343)
Εὐχαριστία 2	206 (351)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	225 - 360

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

XXI

Περὶ συνεχοῦς ἐνθυμήσεως τοῦ θανάτου. Καὶ περὶ τοῦ εὐλογημένου θανάτου, τὸν ὅποιον εἶχεν ὁ τρισευτυχισμένος ἀδελφός του Ἀντώνιος. Καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου παρατίθεται ἐγκώμιον ἐπὶ τῇ θανάτῳ αὐτοῦ.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ΄

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, παρακαλῶ τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος μὲ ἤλῃσε νὰ τακτοποιηθῶν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν ὧν καὶ αἱ ψυχαὶ μας νὰ κατευθυνθοῦν ἀσφαλῶς πρὸς τὴν πέραν τῆς παρούσης ζωῆν, ὅπου μᾶς ἀναμένουν ἀδελφοὶ καὶ γονεῖς ποὺ ἔφυγαν πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ὅπου μετέβη ὁ τρισευτυχισμένος καὶ πανευτυχὴς ἀδελφός μας Ἀντώνιος², ὁ ὅποιος ἔζησε εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν κατὰ τρόπον ἐνάρετον καὶ ἅγιον, ἐπιδείξας εἰλικρινῇ μετάνοιαν καὶ ἐξομολογηθεὶς μὲ συντριβὴν ὅσα ἐλάχιστοι ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς θεωροῦν ἁμαρτήματα. Διότι καίτοι ἦτο καθαρὸς καὶ εἶχε καρδίαν καθαρὰν³ ἀπὸ σκέψεις μίσους

1. Ἡ παρούσα Κατήχησις δὲν περιλαμβάνεται εἰς τοὺς Λόγους τοῦ Συμεών. Παραλείπεται ἐπίσης ἐντελῶς καὶ ἀπὸ τὸν Διονύσιον τὸν Ζαγοροῖον. Πιθανόν τοῦτο νὰ ὀφείλεται εἰς τὸν πολὺ προσωπικὸν χαρακτήρα τῆς Κατήχσεως, καίτοι εἶναι λίαν ἀειόλογος ἐξ ἐνόψεως περιεχομένου.

2. Ποῖος εἶναι αὐτός; Ὁ τρόπος ποὺ ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ διδίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται περὶ ὁδοῦ τοῦ κατὰ σάρκα. Ὁ Νικήτας ὁ μὲν Σιτηάτος δὲν ἀναφέρει ὅτι ὁ Συμεὼν εἶχε ὁδὸν μοναχόν. Ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ πνευματικοῦ τοῦ ὁδοῦ, δηλ. μοναχοῦ τῆς μονῆς του. Πιθανόν νὰ εἶναι ὁ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Νικήτα Ἀντώνιος, ὅταν οὗτος ἀπαριθμῇ τοὺς μαθητὰς τοῦ ἁγ. Συμεών.

3. Πρβλ. Ματθ. ε' 8.

καὶ ἐπιθυμίας ἀμαρτωλίας, ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐθεώρει τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα ὡς μεγάλας ἀμαρτίας καὶ τὰ ἐξωμολογεῖτο, ἐπειδὴ ἐσκέπτετο καὶ ἔκρινε τὰ πράγματα μὲ τὸ πρῖσμα καὶ τὰ κριτήρια τῆς θείας χάριτος, ἐπέρασε τὴν ζωὴν του παρθένης, ἀγνὸς καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν καρδίαν. Διότι ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐπέρασε τὴν πύλην τῆς μονῆς καὶ ἀφιερώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Χριστὸν δὲν ἐμόλυνε τὸν λευκὸν χιτῶνα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς του οὔτε φέρων εἰς τὴν μνήμην του διαφόρους παραστάσεις (εἰκόνας), οὔτε μὲ τὸ νὰ ἀρέσκεται νὰ ἀπασχολῆται μὲ ἀμαρτωλὰς σκέψεις, οὔτε μὲ κάποιαν πράξιν ἀμαρτωλὴν, ὅπως εἶπεν εἰς ἐμὲ καθὼς ἐκαθήμην πλησίον τοῦ κρεθβατιοῦ του καὶ ἔκλαιον: «Διατί κλαίεις, μοῦ εἶπεν, ἀδελφέ; Τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν οὐδέποτε ἡρνήθην, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι ἐφύλαξα αὐτὴν⁴ ὅπως ἐφύλαξα καὶ Ἐκεῖνον. Καὶ ἀπὸ τότε ποὺ ἦλθον καὶ ἐγκατεβίωσα εἰς τὴν ἀγίαν αὐτὴν μονὴν—δὲν λέγω τοῦτο διὰ νὰ καυχθῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχω θάρρος εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ ἀγίου πατρὸς μας—ἀμαρτίαν σαρκικὴν δὲν διέπραξα. Καταγινόμενος θεθαίως μὲ τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν ἐπέρασα τὴν ζωὴν μου μὲ ἀδιαφορίαν. Ἄλλ' ἀναθέτω μὲ ἐμπιστοσύνην τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα (καὶ ἐμὲ) καὶ ὡς κάμῃ (κατὰ τὸ θέλημά του) τὴν ἀναξιότητά μου (ὅ,τι νομίζει)».

Τί, λοιπόν, τὰ τελευταῖα λόγια καὶ αἱ ρήσεις τῶν μεγάλων πατέρων εἶναι περισσότερα τοῦ ἀδελφοῦ μας; Διότι τὴν ἀγνότητά του καὶ τὴν παρθενίαν μᾶς τὴν ἐγνωστοποίησε μὲ θάρρος καὶ εὐθέως, ἡ δὲ ταπεινοφροσύνη του κατέστησε τὴν ψυχὴν του ἀνίσχυρον νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἀμαρτίαν, τηρήσας καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν προτροπὴν, ἢ καλύτερον νὰ εἴπω, τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη, ἡ ὁποία λέγει: «Ὅταν πάντα ποιήσετε, τότε λέγετε ὅτι Ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐσμεν, ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν»⁵.

4. Πρὸλ. Β' Τιμ. 5' 7.

5. Λουκ. ιζ' 10.

“Υστερον δὲ ἀπὸ αὐτὰ ἀφοῦ συνήντησεν ἰδιαιτέρως
 40 τὸν ἅγιον πατέρα μας, διηγήθη εἰς αὐτὸν μὲ συντριβὴν
 τὰ ἴδια, τὰ ὅποια ἀνεστάτωσαν καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν ἴδιον
 τὸν ἅγιον πατέρα, ἀκόμη δὲ αὐτὰ προεκάλεσαν κατὰ-
 πληξιν καὶ εἰς ὅλους ὅσοι τὰ ἤκουσαν μετὰ τὸν θάνα-
 τὸν του. Διότι κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς ἐφαντάζετο ὅτι κρύπτε-
 ται εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου τόσον μεγάλος θησαυρὸς ἀ-
 γνότητος καὶ παρθενίας.

Τοιοιυτοτρόπως, λοιπόν, ἀφοῦ ἐφόρεσεν ἔπειτα καὶ
 τὸ ἅγιον καὶ ἀγγελικὸν μέγα σχῆμα, μὲ μεγάλην προ-
 θυμίαν, χύνων πολλὰ δάκρυα μετανοίας, μὲ πίστιν στα-
 θεράν καὶ πλήρη γνῶσιν, κάτω ἀπὸ αὐτὰς τὰς συνθή-
 50 κας κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ὁ νέος αὐτὸς μοναχὸς
 καὶ νεοσύλλεκτος στρατιώτης τοῦ μοναχισμοῦ, αὐτὸς
 ὁ ὁποῖος τελευταῖος εἰσῆλθεν εἰς τὸν μοναχικὸν θίον ἐν
 σχέσει μὲ ἡμᾶς καὶ πρῶτος ἐγκατέλειψε τὴν ματαιότη-
 τα τοῦ κόσμου, ἔφυγε πρὸς τὸν Κύριόν του μὲ ἀπερίγρα-
 πτον χαρὰν⁶, προκαλέσας εἰς ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς πέν-
 θος διαρκές. “Ὅταν, λοιπόν, ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνα τὰ ὁ-
 ποῖα καὶ σεῖς γνωρίζετε ὅτι ἔλεγον καὶ ἔκανα χάριν
 αὐτοῦ, φροντίζων ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος διὰ τὴν ἰδικὴν του
 ψυχικὴν σωτηρίαν, ἀναστατώνομαι κυριολεκτικῶς καὶ
 καίγομαι εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὴν καρδίαν,
 (σκεπτόμενος) πῶς ἐλησμόνησα τὸν ἑαυτὸν μου, πῶς
 διέπραξα τὴν ἀνοησίαν ν’ ἀσχοληθῶ μὲ τὸν καταρτισμὸν
 60 ἀνδρός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἔπρεπε νὰ καλλιεργηθῶ
 ψυχικῶς· διότι θεωρῶν τὰς ἀρετὰς ἐκείνου ὡς ἐλαττώ-
 ματα ἐγὼ πονοῦσα ὑπερβολικῶς καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν
 σωτηρίαν τοῦ λατρευτοῦ μου ἀδελφοῦ ἐσπαρταροῦσα
 ἀπὸ τὸν πόνον—διότι πρέπει νὰ λέγεται ἡ ἀλήθεια—.
 Αἰσθάνομαι καύχησιν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ⁷, εἶμαι
 δὲ ἀκόμη κυριευμένος ἀπὸ χαρὰν ἀπερίγραπτον, διότι
 κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέστειλα ἀπὸ αὐτὸν ἐδῶ τὸν θί-
 ον τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἡξιώθη· νὰ δῶ αὐτὸν νὰ μετα-
 βαίνη πρὸς τὸν Χριστὸν⁸ ἐφωδιασμένον μὲ τέτοια θεά-

6. Α' Πέτρ. σ' 8.

7. Β' Κορ. ι' 17.

8. Β' Κορ. ε' 8.

ρεστα ἔργα καὶ πράξεις. Γνωρίζει δὲ ὁ Θεός, ποῦ ἔρευ-
 νᾷ τὰς σκέψεις καὶ τοὺς λογισμοὺς μας, ὅτι πρὸς ἐπι-
 τυχίαν αὐτοῦ ἐπέδειξα ἐξ ἀρχῆς ἰδιαιτέραν φροντίδα
 καὶ μέριμναν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἔχυσα πολλὰ
 δάκρυα. Καὶ ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς δὲν ἀφῆκεν ἀπαρα-
 70 τήρητον τὴν παράκλησιν ἐμοῦ τοῦ δυστυχοῦς, ἀλλ' ἠύ-
 δόκησε νὰ πετάξῃ ἐκεῖνος εἰς τὸν οὐρανὸν γεμᾶτος ἀ-
 πό τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀπὸ τὴν ταπεινώσιν
 καὶ τὴν πίστιν, ἐγκαταλείψας μόνον τὸ σῶμα του εἰς
 τὰ ἰδικὰ μου ἄθλια χέρια.

Ἐνῶ δὲ ἐγὼ ἐθρήνουν καὶ ἔλεγον «Μὴ μᾶς λησμο-
 νήσης, ἀδελφέ, διότι ἔπαυσες πλέον νὰ ὑπάρχῃς καὶ
 μᾶς ἐγκαταλείπεις», ὡς ἐξῆς ἀκριβῶς ἀπήντησε μὲ γα-
 λήνην: «Ὁχι, διότι ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν». Καὶ ἀφοῦ εἶ-
 πεν αὐτὸν τὸν τελευταῖον λόγον μὲ τὰ καθαρῶτατα
 χεῖλη του, ἔφυγε πρὸς τὸν Θεόν· δὲν εἶπε δὲ αὐτὸ μίαν
 μόνον φορὰν, ἀλλὰ δύο. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐγὼ προηγου-
 80 μένως ἐζήτησα τὸ «Μὴ μᾶς λησμονήσης, ἀδελφέ πολυα-
 γαπημένε», ἐκεῖνος διὰ δευτέραν φορὰν ὑπεσχέθη, ὅτι
 δὲν θὰ μᾶς λησμονήσῃ. Καὶ ἀφοῦ ἀνεσήκωσε τοὺς πό-
 δας¹⁰ του καὶ ἐσχημάτισε μὲ τὰ χέρια του τὸ σημεῖον
 τοῦ σταυροῦ καὶ εἰς γαληνιαίαν ψυχικὴν κατάστασιν
 καὶ πλήρη ἀκινήσιαν, τοιοῦτοτρόπως ἐκοιμήθη μὲ ἀπό-
 λυτον εἰρήνην καὶ αἰώνιον ὕπνον καὶ ἀπέθανεν ὅπως
 ἀρμόζει εἰς τοὺς δικαίους, χωρὶς νὰ δείξῃ ἐνδιαφέρον
 διὰ τίποτε ἐγκόσμιον. Διότι οὔτε τῶν συγγενῶν του ἐ-
 νεθυμήθη, οὔτε φίλον ὠνόμασε κάποιον εἰς τὴν παροῦ-
 σαν ζωὴν, οὔτε ἀφῆκε παραγγελίαν (διαθήκην) περὶ
 φθαρτῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἀφοῦ ἐμίσησε καὶ ἐσιχάθη
 ὡς κοπριὰν καὶ ἀκαθαροσίαν ὅλα ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν
 90 παρόντα κόσμον, ἐπῆγεν εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν ἀ-
 πηλλαγμένος ἐκ πάσης ἐπιθυμίας καὶ οἰαοδήποτε σχέ-
 σεως πρὸς τὰ ὁρατὰ πράγματα, ἀναδειχθεὶς οὕτω πρά-
 γματι ἄξιος κάτοικος καὶ κληρονόμος ἐκείνων (τῶν
 οὐρανίων). Καὶ πολὺ ὀρθῶς διότι ἐάν εἰς ἡμᾶς παρήγ-
 γειλεν ὁ Θεός, ποῦ εἴμεθα ἐντελῶς γυμνοί, νὰ ἐνδύω-

9. Πρβλ. Ψαλ. νδ' 1.

10. Πρβλ. Γεν. μθ' 33.

μεν τοὺς συνανθρώπους μας¹¹, πόσον περισσότερον ὁ ἴδιος (ὁ Θεός) θά γίνη ἑνδυμα καὶ σκέπη εἰς τὸν πολυαγαπημένον μου ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος πρὸς δόξαν Ἐκείνου ἀπηρνήθη ὀλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁ ὁποῖος ἀνεχώρησε γυμνός πρὸς αὐτόν;

100 Ἀφοῦ ὅλοι ἡμεῖς ἐξητάσαμεν τὴν ζωὴν τοῦ ἀδελφοῦ μας, ἃς μιμηθοῦμεν, παρακαλῶ, τὴν πίστιν του¹², τοὺς πνευματικούς του ἀγῶνας, τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, ὥστε, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἀποχωρισθῶμεν καὶ ἡμεῖς τοῦ σώματός μας, χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς ταραχὴν νὰ φύγωμεν ἀπὸ τὸ σῶμα¹³ καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ κατοικήσωμεν εἰς αὐτὸν μὲ ἀγαθὰς προσδοκίας καὶ νὰ ἀναπαυθῶμεν εἰς τὰς αἰωνίους κατοικίας, ὅπου κατοικοῦν ὅλοι ὅσοι εὐφραίνονται μετὰ θάνατον¹⁴ καὶ ὅπου διαμένει ἡ χορεία τῶν εὐλογημένων καὶ ἁγίων πατέρων μας.

110 Ἀλλ', ὦ ἀγαπημένε καὶ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτέ, πολυαγαπημένε ἀδελφέ, θυμήσου τὴν ὑπόσχεσίν σου καὶ μὴ λησμονῆς τὰ τελευταῖα καὶ γλυκύτατα εἰς ἐμὲ λόγια σου, ὥστε νὰ παρακαλῆς τὸν Θεὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ δι' ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διότι γνωρίζεις μεταξὺ ποίων κακῶν ζῶμεν, ἐνῶ ἐσὺ εὗρίσκεσαι εἰς καλὰ καὶ πολλὰ ἀγαθὰ· διότι ὁποῖος ἔφυγεν ἀπὸ τὸ σκότος γνωρίζει πολὺ καλῶς τὴν δυστυχίαν ὁσων ἐξακολουθοῦν νὰ κρατοῦνται εἰς αὐτό. Παρακάλεσε, λοιπόν, σὲ παρακαλοῦμεν, καὶ τώρα τὸν Θεὸν δι' ὀλόκληρον τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα εἰς τὴν ὁποίαν καὶ σὺ ἀνῆκες, σὺ ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ἐκώφευες εἰς τὰς παρακλήσεις οὐδενός, καὶ δὲν ἐστέρησες ἀπὸ ὅσους εἶχον ἀνάγκην ἀκόμη καὶ τὴν τροφὴν ποὺ ἦτο δι' ἐσὲ ἀναγκαῖα. Δεῖξου διὰ τοὺς ἀδελφούς σου, οἱ ὁποῖοι εἶναι κρεμασμένοι ἀπὸ τὸν ἰδικόν σου πόθον καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρουν τὸν χωρισμόν σου καὶ ἀδυνατοῦν νὰ ὑποφέρουν τὸ πένθος, ὥστε νὰ ὑποδεχῆς καὶ

11. Πρβλ. Ματθ. κε' 36, 40.

12. Πρβλ. Ἑβρ. ιγ' 7.

13. Πρβλ. Β' Κορ. ε' 8.

14. Ψαλ. στγ' 7.

- 120 ἡμᾶς ἐκεῖ, καὶ ἐξευμένησε τὸν πανάγαθον Θεόν, ὥστε
 νὰ κατοικήσωμεν μαζί σου καὶ ἐτοίμασε τόπον¹⁵ ἀνα-
 παύσεως καὶ δι' ἡμᾶς ἐπειδὴ ἐσὺ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν
 διέπραξες πλοῦτον καλῶν ἔργων, ὥστε καὶ αὐτοῦ νὰ
 ζῶμεν καὶ νὰ χαίρωμεθα μαζί σου ὅπως καὶ εἰς τὴν πα-
 ροῦσαν ζωὴν, καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν οὕτω νὰ κατοικῶμεν
 καὶ νὰ θιλέπωμεν τὴν χωρὶς λύπην καὶ εὐτυχισμένην
 ζωὴν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡμεῖς εἶχομεν ἐτοιμάσει καὶ
 περιποιηθῇ δι' ἐσὲ διαμονὴν καὶ κατοικίαν, ὅταν ἐγκα-
 τέλειψες τὸν κόσμον καὶ κατέφυγες εἰς τὴν μοναχικὴν
 ζωὴν, τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ τώρα, ποὺ προηγῆθης ἡ-
 μῶν εἰς τὴν ἀνέκφραστον καὶ θείαν καὶ πνευματικὴν
 ζωὴν, ὑποδέξου ἡμᾶς μὲ χαράν, ἢ καλύτερα πάρε μας
 ἀπὸ τὸ χέρι καὶ συνόδευσέ μας καὶ κοπίασε μαζί μας,
 ὡς ἀδελφὸς ἀγαπητός· καὶ ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ ὅσους
 ἐπιχειροῦν νὰ ἐμποδίσουν καὶ ματαιώσουν τὸν ἐρχομόν
 μας πλησίον σου, ἐνθυμούμενος ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐβοηθήσα-
 130 μεν καὶ ἐκοπιάσαμεν μαζί σου διὰ τὴν εὐρισκομένην
 εἰς τὸν παρόντα κόσμον ἀδελφότητά σου. Διότι ἡμεῖς
 ἔχομεν μεγαλυτέραν ἀνάγκην τῆς ἰδικῆς σου βοήθειας
 τώρα παρὰ ἐσὺ τότε, ὅταν προσεπάθησες ν' ἀπαλλαγῇς
 ἀπὸ τὰ δίκτυα τοῦ κόσμου.

- Διότι εἶναι πολλὰ τὰ δικά μας θάρη, πολυαγαπη-
 μένε ἀδελφέ, τὰ ὁποῖα καταπιέζουν τὴν ψυχὴν μας καὶ
 τὸ σῶμα· τὸ φοβερώτερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ἡ μόνωσις καὶ
 ἡ μεγάλῃ μου φροντίς διὰ τοὺς ἀδελφούς ποὺ εὐρίσκον-
 ται μαζί μου, καὶ γνωρίζεις μὲ πόσον φανατικὸν ζῆλον
 140 φροντίζω δι' αὐτούς. Γνωρίζεις τώρα πράγματι πολὺ
 καλῶς τὰ πραγματικά μου ἀπέναντί σου αἰσθήματα·
 γνωρίζεις ὅτι δέν σέ μάλωνα καὶ δέν προσπαθοῦσα
 μὲ κάθε τρόπον μὲ τὰς συμβουλὰς νὰ σέ προστα-
 τεύσω (ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν), ἐπειδὴ σέ μισοῦσα ἢ ἡσθα-
 νόμην ἀποστροφήν, ἀλλ' ἐπειδὴ σέ ἀγαποῦσα ὑπερβολι-
 κῶς καὶ ἐφλέγετο ἡ καρδίᾳ μου ἀπὸ τὸν πόθον πρὸς
 σέ. Διότι τώρα θιλέπεις —τὸ γνωρίζω πολὺ καλῶς— ἀ-
 φοῦ ἀπηλλάγης ἀπὸ τὸ σκότος καὶ τὴν ὁμίχλην τοῦ ὀ-
 λικοῦ σώματος, καὶ θιλέπεις τὴν ψυχὴν μου γυμνὴν καὶ

τάς σκέψεις της, ὅπως καὶ σὺ πλέον ὑπάρχεις χωρὶς
 σῶμα. Διότι ἀφοῦ ἔγινες διὰ τῆς ἀρετῆς ὅμοιος μὲ τὸν
 Θεόν, βλέπεις κατὰ τρόπον θεοπρεπῆ ὅλα ὅσα ἀφοροῦν
 ἡμᾶς. Μή, λοιπόν, φανῇς ψεύστης εἰς τὰς πρὸς ἡμᾶς ὑ-
 150 ποσχέσεις σου, οὔτε νὰ λησμονήσης ἀδελφόν τοῦ σέ ἡ-
 γάπησεν ὑπερβολικῶς καί, ἂν δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ
 τὸ εἶπω, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ παρέδωκε δι'
 ἐσέ¹⁶. Ἄλλ' ἄπλωσε τὸ χέρι σου καὶ βοήθησέ μας μὲ
 τὰς εὐμενῶς δεκτάς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προσευχάς σου, ὥστε
 ν' ἀξιωθῶμεν νὰ ἔλθωμεν πλησίον σου καὶ νὰ κατοικ-
 κήσωμεν μαζί σου εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ
 Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, κάνοντας τὴν οἰκίαν
 μας εἰς αὐτόν, ζῶντας συντροφιά μὲ τὸ ἀνέκφραστον
 φῶς εἰς τὴν ἀμόλυντον ζωὴν, εἰς τὴν ἀπερίγραφτον χα-
 ράν¹⁷, εἰς τὴν ἀπερίγραφτον δόξαν καὶ λαμπρότητα, ἣ
 ὁποία βλέπεται εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἁ-
 γιον Πνεῦμα καὶ προσκυνεῖται αἰωνίως. Ἀμήν.

16. Πρβλ. Α' Ἰωάν. γ' 16.

17. Πρβλ. Α' Πέτρ. α' 8.

Περὶ πίστεως. Ἐπίσης διδασκαλία δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι λέγουν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ὅσοι ζοῦν μέσα εἰς τὰς βιοτικάς μερίμνας νὰ φθάσουν εἰς τὴν τελειότητα τῶν ἀρετῶν. Ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν μία ὠφέλιμος διήγησις.

Λ Ο Γ Ο Σ ΚΒ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ διακηρύττωμεν εἰς ὅλους τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γνωστοποιοῦμεν εἰς τοὺς πλησίον μας τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν ἀνέκφραστον ἀγαθότητα ποὺ δεικνύει εἰς ἡμᾶς. Ἐγώ, λοιπόν, καθὼς βλέπετε, δὲν ἐνήστευσα, δὲν ἠγρύπνησα, δὲν ἐκοιμήθην κατὰ γῆς, «ἐταπεινώθην δὲ καὶ
 10 ἔσωσέ με»¹ ἀμέσως ὁ Κύριος, ὅπως λέγει ὁ θεὸς Δαυὶδ. Καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσω μὲ πολὺ μεγαλυτέραν συντομίαν: «Μόνον ἐπίστευσα»² καὶ «προσελάθετό με ὁ Κύριος»³. Διότι ἐνῶ εἶναι πολλὰ ἐκεῖνα ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ταπεινώσιν, τίποτε ἀντιθέτως δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ εὕρωμεν τὴν πίστιν. Διότι ἂν τὸ θελήσωμε πράγματι, ἡ πίστις ἀμέσως δραστηριοποιεῖται, διότι αὕτη εἶναι δῶρον τοῦ Δεσπότη καὶ φυσικὸν προσόν, ἂν καὶ αὕτη ὑπόκειται εἰς τὸ αὐτεξούσιον τῆς θελήσεώς μας, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ θάρθαροι καὶ οἱ Σκύθαι⁴ πιστεύουν εἰς τοὺς μεταξύ των λόγους. Καὶ διὰ νὰ σᾶς δείξω ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐμφύ-
 20 του πίστεως, ἀκούσατέ με καὶ θὰ σᾶς διηγηθῶ μίαν ἱ-

1. Ψαλμ. ριδ' 6.

2. Λουκ. η' 50.

3. Ψαλμ. κατ' 10.

4. Βλ. Κολασ. γ' 10.

στορίαν πρὸς ἐπιθεθαίωσιν ὧσων ἔχουν λεχθῇ, τὴν ὁποίαν ἤκουσα ἀπὸ ἀψευδὲς στόμα.

Κάποιος ὀνόματι Γεώργιος, νέος τὴν ἡλικίαν, εἴκοσι περίπου ἐτῶν, κατοικῶν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν εἰς τοὺς ἰδικούς μας χρόνους — ὥραϊος κατὰ τὴν ὄψιν καὶ ἐντυπωσιακὸς κατὰ τὸ παράστημα, τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸ θάδισμα, συνεπεῖα τῶν ὁποίων μερικοὶ — ὅσοι βλέπουν μόνον τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα καὶ ἐσφαλμένως κρίνουν τὰ τῶν ἄλλων — ἐσχημάτισαν κακὰς ἀντιλήψεις περὶ αὐτοῦ, ἐγνωρίσθη μὲ κάποιον ἄγιον μοναχόν, ὁ ὁποῖος ἐμόναζεν εἰς κάποιον μοναστήρι
 30 τῆς πόλεως. Αὐτὸς ὁ νέος ἀνέθεσεν εἰς τὸν μοναχόν τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς του, καὶ ἔλαθεν ἀπὸ αὐτὸν μίαν σύντομον ἐντολήν, ὥστε νὰ εἶναι εὐκολομνημόνευτος. Ὁ νέος ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν μοναχόν νὰ τοῦ δώσῃ ἓν βιβλίον, τὸ ὁποῖον νὰ περιέχῃ τὰ τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν μοναχῶν καὶ ἱστορίας ἀπὸ τὴν καθ' ἡμέραν ἀσκήσιν αὐτῶν καὶ ὁ γέρον τοῦ ἔδωκε τὸ σύγγραμμα τοῦ μοναχοῦ Μάρκου⁵, ποῦ πραγματεύεται περὶ τοῦ πνευματικοῦ νόμου. Αὐτό, λοιπόν, ὁ νέος τὸ ἐπῆρεν ὥσάν νὰ ἐστάλῃ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν καὶ ὥσάν νὰ ἐπερίμενε νὰ ἀποκομίσῃ κάτι πολὺ μεγάλο ἀπὸ αὐτό, δι' αὐτὸ τὸ ἐδιάβασεν ὁλόκληρον μὲ λαχτάραν καὶ προσοχήν. Καὶ ἐνῶ ὠφελήθη ἀπὸ ὁλόκληρον τὸ βιβλίον, δύναμαι νὰ εἴπω,
 40 ὅτι τρία μόνον κεφάλαια ἔβαλε θαθεῖα εἰς τὴν καρδίαν του. Καὶ τὸ μὲν ἓν ἦτο τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς ἐξῆς λέξεις: «ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμέλῃσαι τῆς συνειδήσεως καὶ ὅσα λέγει ποίησον καὶ εὐρήσεις ὠφέλειαν»· τὸ δὲ ἄλλο ἔλεγεν: «Ὁ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίος ἐστι δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ὃς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι σὺν ταῖς ὠναῖς (= παζαρεύματα) καὶ ἐλευθερίαν αὐτῷ γραφῆναι ἐπιζητεῖ» καὶ τὸ τρίτον ἔλεγε: «Τυφλὸς ἐστὶ κρᾶζων καὶ λέγων «Υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με»⁶, ὁ προσευχόμενος σωματικῶς καὶ μήπω ἔχων γνῶσιν πνευματι-

5. Πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Συμεών, ὁ ὁποῖος ἀλλάσσει τὸ ὄνομα τοῦ δι' εὐνοήτους λόγους. (Βλ. P. G. τόμ. 65, 913 C.). Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν πρόκειται διὰ τὸν ὁγίον Μᾶρκον τὸν ἐρημίτην.

6. Μάρκ. ι' 47-48.

κήν· ὁ ποτέ τυφλὸς ἀναδλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐ-
 50 κέτι υἱὸν Δαυὶδδ, ἀλλ' Υἱὸν Θεοῦ ὁμολογήσας, προσε-
 κύνησε αὐτῷ»⁷.

Ὅταν, λοιπόν, ἀνέγνωσεν αὐτὰ ὁ νέος ἐκεῖνος ἐ-
 θαύμασε καὶ ἀφοῦ ἐθαύμασε παρεδέχθη, ὅτι διὰ τῆς
 φροντίδος τῆς συνειδήσεώς του θὰ εὖρη ὠφέλειαν καὶ
 διὰ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἐντολῶν θὰ γνῶρίσῃ τὴν ἐ-
 νέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μὲ τὴν βοήθειαν
 τῆς χάριτός του θὰ ἀποκτήσῃ τὸ πνευματικόν του φῶς
 καὶ θὰ ἴδῃ τὸν Κύριον. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἠχημαλωτίσθη⁸
 ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν Κύ-
 ριον, ἀνεζήτει διὰ τῆς ἐλπίδος τὸ πραγματικόν κάλλος
 καὶ ὄχι αὐτὸ πού φαίνεται. Καὶ δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο,
 καθὼς μὲ διεθεθαίωσε παίρνοντας ὄρκον, παρὰ νὰ πρα-
 γματοποιῇ κάθε θράδῳ τὴν μικρὰν ἐκείνην ἐντολὴν
 60 πού τοῦ ἔδωσεν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος γέρων καὶ τοιουτοτρό-
 πως ἐκάθετο ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ συνειδη-
 σις ἔλεγεν εἰς αὐτόν: «Κάνε ὅπωςδὴποτε καὶ ἄλλας με-
 τανοίας καὶ πρόσθεσε καὶ ἄλλους ὕμνους καὶ λέγε πε-
 ρισσοτέρας φορὰς τὸ "Κύριε ἐλέησον", διότι μπορεῖς»,
 εἰς αὐτὴν συνεμορφοῦτο προθύμως καὶ χωρὶς καμμίαν
 ἐσωτερικὴν ἀντίδρασιν, ὡσὰν αὐτὰ νὰ ἐλέγοντο ὑπὸ
 τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, ἔτσι τὰ ἔπραττε ὅλα. Καὶ ἀπὸ τότε
 οὐδέποτε ἐκοιμήθη, ἐπειδὴ τὸν ἤλεγχεν ἡ συνειδήσις
 καὶ τοῦ ἔλεγε: «Διὰ τί δὲν ἔπραξες αὐτό;». Ἐπειδὴ ὁ
 νέος συνεμορφοῦτο σχολαστικῶς μὲ τὰς ὑποδείξεις τῆς
 συνειδήσεώς του καὶ ἐκείνη ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέραν ἐζή-
 70 λουθία ἐμεγάλωσε πολὺ. Ἐπειδὴ τὴν ἡμέραν εἶχε τὴν
 εὐθύνην τῶν ὑποθέσεων τοῦ οἴκου κάποιου ἀρχοντος
 καὶ εἰς τὸ παλάτι κάθε ἡμέραν ἐπήγαινε, ἀσχο-
 λούμενος μὲ ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο
 κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἀντελήφθη τί οὗτος ἔπρατ-
 τε. Διὰ τοῦτο κάθε θράδῳ ἔτρεχον δάκρυα ἀπὸ τὰ μά-
 τια του καὶ ἐπολλαπλασιάζοντο αἱ γονυκλισίαι καὶ αἱ
 μετάνοιαι του· ἰστάμενος δὲ μὲ τὰ πόδια ἠνωμένα καὶ

7. Βλ. Ἰωάν. θ' 35-38.

8. Βλ. Ἀσμα θ' 5' ε' 8.

80 ἀκίνητα ἐδιάθαζε προσευχάς πρὸς τὴν Θεοτόκον με πό-
 νους καὶ στεναγμούς καὶ δάκρυα καί, ὡσάν ὁ Κύριος
 νὰ ἦτο παρὼν σωματικῶς, τοιουτοτρόπως ἐγονάτιζε
 προσκυνητικῶς εἰς τὰ ἄχραντα πόδια Του καὶ ὡσάν νὰ
 ἦτο τυφλὸς ἐζήτει ἀπὸ αὐτὸν νὰ τὸν ἐλεήσῃ⁹ καὶ νὰ τοῦ
 χάριση τὸ ψυχικὸν φῶς. Καθὼς δὲ κάθε θράδυ ἡ προσ-
 ευχή μεγάλωνε, ἐκράτει μέχρι τὰ μεσάνυκτα, χωρὶς
 κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσευχῆς νὰ χαλαροῦται ἢ νὰ
 τεμπελιάζῃ ἢ κάποιο μέλος τοῦ σώματός του νὰ κινή-
 ται τὸ παράπαν οὔτε καὶ αὐτὰ τὰ μάτια καὶ τὸ βλέμμα
 νὰ περιστρέφεται, ἀλλ' ἐστέκετο ἐντελῶς ἀκίνητος ὡ-
 σάν στήλη ἢ ὡσάν νὰ μὴ εἶχε κἀν σῶμα.

Μίαν ἡμέραν, λοιπόν, ἐνῶ αὐτὸς ἐστέκετο καὶ τὸ
 90 «Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ»¹⁰ ἔλεγε μᾶλλον
 με τὸν νοῦν παρὰ με τὸ στόμα¹¹ ἐφανερώθη ἀπὸ ἐπάνω
 ξαφνικὰ ἄφθονον ὑπερφυσικὸν φῶς καὶ κατηύγασεν ὁ-
 λόκληρον τὸν τόπον. Ὁ νέος ὁμῶς δὲν ἐντελήθη πῶς
 συνέβη αὐτὸ καὶ ἐλησμόνησεν ἐὰν εὐρίσκετο εἰς οἶκον
 ἢ ἂν ἦτο κάτω ἀπὸ στέγην. Διότι ἔβλεπεν ἀπὸ παντοῦ
 μόνον φῶς καὶ οὔτε ἐὰν πατὰ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἐγνώ-
 ριζεν. Οὔτε ὑπῆρχεν εἰς αὐτὸν φόβος μήπως πέσει, οὔ-
 τε ἐνδιαφέρον διὰ τὸν κόσμον, οὔτε ἀπασχόλει τὴν σκέ-
 ψιν του τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀπασχολοῦν συνήθως τοὺς ἀν-
 θρώπους πού φέρουν σῶμα, ἀλλ' ἦτο ὁλοκληρωτικῶς
 θυθισμένος εἰς τὸ αὐλὸν φῶς καὶ ἐνῶ ἐφαίνετο ὅτι ἔγι-
 100 νε καὶ ὁ ἴδιος φῶς καὶ ἐλησμόνησεν ὁλόκληρον τὸν κό-
 σμον, ἐπλημμύρισεν ἀπὸ δάκρυα καὶ ἀνέκφραστον χα-
 ρὰν καὶ ἀγαλλίασιν¹². Ἐπειτα ὁ νοῦς του ἀνῆλθεν εἰς
 τὸν οὐρανὸν καὶ εἶδεν ἄλλο φῶς πολὺ λαμπρότερον ἀ-
 πὸ ἐκεῖνο πού τὸν περιέβαλλε. Ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν
 χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ —εὐρισκόμενος πλησίον ἐκείνου
 τοῦ φωτός— ὁ ἅγιος ἐκεῖνος καὶ ἴδιος με ἄγγελον γέρος
 περὶ τοῦ ὁποίου ἐγίνε λόγος, ὁ ὁποῖος παρέδωσε εἰς αὐ-
 τὸν τὴν ἐντολὴν καὶ τὸ θεῖον.

Ὅταν, λοιπόν, ἐγὼ ἤκουσα αὐτά, ἐσκέφθην ὅτι καὶ

9. Πρὸς Μάρκ. ι' 48.

10. Λουκ. ιη' 13.

11. Πρὸς Α' Κορ. ιδ' 14-15.

12. Πρὸς Λουκ. α' 14 καὶ Α' Πέτρ. α' 8.

τοῦ ἁγίου αὐτοῦ αἱ προσευχαὶ πολὺ τὸν ἐβοήθησαν· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς ἠδόκησε νὰ δείξῃ εἰς τὸν νέον πόσον μέγεθος ἀρετῆς διέθετεν αὐτὸς ὁ ἅγιος.

110 Ἀφοῦ δὲ ἐπῆρε τέλος αὐτὴ ἡ ἑκστάσις καὶ —καθὼς ἔλεγεν— ὁ νέος ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὸν φυσικὸν ἑαυτὸν του, ἦτο κυριευμένος ἀπὸ χαρὰν καὶ ἑκστάσιν καὶ ἀπὸ τὰ θάθη του ἐδάκρυζε καὶ μαζὶ μὲ τὰ δάκρυα ἤρχετο μία ἄφατος γλυκύτης. Κατόπιν ἔγειρε ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι καὶ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐλάλησεν ὁ πετεινὸς καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἦτο πλέον μεσονύκτιον. Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον αἱ ἐκκλησίαι ἀνήγγειλαν τὴν ἑναρξιν τοῦ ὁρθρου, καὶ ἐσηκώθη νὰ ψάλλῃ ὅπως συνήθιζε, καὶ τοιουτοτρόπως ἐκείνην τὴν νύκτα δὲν ἐκοιμήθη οὔτε μίαν στιγμὴν.

Αὐτὰ συνέβησαν καθὼς ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὁ ὁποῖος καὶ τὰ ἐπραγματοποίησε διὰ λόγους ποὺ μόνον ἐκεῖνος γνωρίζει· ὁ νέος ἐκεῖνος δὲν ἔπραξε τίποτε περισσότερον, εἰμὴ μόνον ὅσα ἀνέφερα, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἔπραττε μὲ 120 ὁρθὴν πίστιν καὶ ἀταλάντευτον ἐλπίδα. Ἄς μὴ εἴπῃ ὁμῶς κανεῖς, ὅτι αὐτὰ τὰ ἔπραξε δοκιμαστικῶς· διότι κάτι τέτοιο δὲν πέρασε κἂν ἀπὸ τὸν νοῦν του ὥστε νὰ τὸ πῇ ἢ νὰ τὸ σκεφθῇ —διότι ὁποῖος δοκιμάζει καὶ πειράζει δὲν ἔχει πίστιν—· ἀντιθέτως μάλιστα ὁ νέος ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἀπέρριψε κάθε ἄλλην μοχθηρὰν καὶ ἀμαρτωλὴν σκέψιν —καθὼς ἐθεθαίωνα— τόσον πολὺ ἐνδιέφερετο διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὧσων τοῦ ὑπεδείκνυνεν ἡ συνείδησις του, ὥστε νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀδιάφορος δι' ὅλα τὰ ὕλικά πράγματα τῆς ζωῆς, ἀφοῦ οὔτε καὶ εἰς αὐτὸ τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν προσέρχεται εὐχαρίστως ἢ συχνότερον.

Ἦκούσατε, ἀδελφοί μου, πόσα κατορθώνει ἡ πίστις 130 εἰς τὸν Θεόν, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ ἔργα¹³; Ἀντελήφθητε ἀπὸ τὸ παράδειγμα, ὅτι οὔτε ἡ νεότης εἶναι διὰ πέταμα οὔτε τὸ γῆρας εἶναι ὠφέλιμον ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ σύνεσις καὶ φόβος Θεοῦ; Ἐμάθατε ὅτι καὶ ἂν ἀκόμῃ ζῶμεν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον νὰ ἐφαρμόζωμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν εἴμεθα διαρκῶς ἄγρυπνοι καὶ ὀρθιοὶ καὶ πῶς οὔτε ἡ ἡσυχία καὶ ἡ

13. Πρβλ. Ἰακ. θ' 18, 22.

ἀναχώρησις ἐκ τοῦ κόσμου ὠφελοῦν, ἐὰν εἴμεθα νωθροὶ καὶ ἀδιάφοροι; Βεβαίως ἀκούομεν ὅλοι νὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Δαυτῖδ καὶ θαυμάζομεν καὶ λέγομεν ὅτι ἕνας ἦτο ὁ Δαυτῖδ καὶ δὲν ὑπῆρξεν ἄλλος ὡσὰν αὐτόν, καὶ ὅμως νὰ ἐδῶ ἔχομεν κάτι ἀνώτερον καὶ ἀπὸ τὸν Δαυτῖδ¹⁴. Ἐκεῖνος θεβαίως ἔλαθε διαθεβαίωσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν περὶ τῆς ἀρετῆς του¹⁵, καὶ ἐπῆρε τὸ προφητικὸν χάρισμα καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς καὶ ἔγινε κοινωνὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ εἶχε πολλὰ δείγματα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· ἀφοῦ ὅμως ἡμάρτησε καὶ ἐστερήθη τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ ἀφηρέθη τὸ προφητικὸν χάρισμα καὶ ἀπεξενώθη ἀπὸ τὴν στενὴν του σχέσιν μὲ τὸν Θεόν, τί τὸ παράδοξον ἐάν, ἐνθυμηθεὶς ποίας δωρεᾶς ἐστερήθη¹⁶ ἐζήτησεν αὐτὰ πάλιν; Ὁ νέος αὐτὸς λοιπὸν ποτὲ δὲν ἐσκέφθη κάτι ἀνάλογον, ἀλλ' εὐρίσκετο προσκεκολλημένος εἰς τὰ τοῦ κόσμου μόνον καὶ ἦτο προσηλωμένος εἰς τὰ πρόσκαιρα καὶ ἡ σκέψις του οὐδέποτε ἐφαντάσθη κάτι ἀνώτερον ἀπὸ τὰ γῆϊνα καὶ —ὡ τῶν ἀνεξερευνητῶν σχεδίων καὶ ἀποφάσεών σου Κύριε— ὅμως μόλις ἤκουσε δι' αὐτά, ἀμέσως ἐπίστευσε· καὶ ἐπίστευσε τόσον πολὺ, ὥστε νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἔργα ποὺ ἀρμόζουν εἰς τὴν πίστιν¹⁷

150 διὰ τῶν ὁποίων ἡ σκέψις του ἀπέκτησε πτέρυγας καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀπέσπασε τὴν συμπόνιαν τῆς Μητέρας τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὰς παρακλήσεις καὶ τὴν μεσολάβησιν αὐτῆς ἀπεμάκρυνε τὴν θείαν ὀργὴν καὶ κατέβασε μέχρι τοῦ ἑαυτοῦ του τὴν χάριν τοῦ ἁγ. Πνεύματος· αὐτὴ ἡ χάρις τὸν ἐβοήθησε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν ἤξίωσε νὰ ἴδῃ τὸ θεῖον καὶ αὐλὸν φῶς, τὸ ὁποῖον ὅλοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν, ἀλλὰ πάρα πολὺ ὀλίγοι τὸ ἐπιτυγχάνουν.

Αὐτὸς ὁ νέος, ὁ ὁποῖος οὔτε πολλὰ χρόνια ἐνήστευσεν, οὔτε ποτὲ ἐξητλώθη κατὰ γῆς, οὔτε ἐφόρεσε μάλλινά, δὲν ἐκούρευσε τὰ μαλλίᾱ του, δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν κόσμον σωματικῶς, ἀλλὰ μόνον πνευματικῶς,

14. Πρὸλ. Ματθ. ιθ' 42. Λουκ. ια' 31.

15. Βλ. Πράξ. ιγ' 22.

16. Βλ. Ψαλμ. ν' 12-13.

17. Βλ. Ἰακ. θ' 18.

160 καὶ ἡγρύπνησε μόνον ἐπ' ὀλίγον, ἀνεδείχθη ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Λῶτ, περὶ τοῦ ὁποίου τόσα λέγονται εἰς τὰ Σόδομα¹⁸. Καλύτερον δὲ νὰ εἴπω ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀγγέλου φέροντος σῶμα, κατανοητοῦ καὶ ἀκατανοήτου, ἦτο ὁρατός ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατηθῇ, ἐκ πρώτης ὁψεως ἦτο ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔζη καὶ ἐσκέπτετο ὥς μὴ ἔχων σάρκα· εἰς ὅλους ἐφαίνετο ὡσάν νὰ μετεῖχεν εἰς ὅλα¹⁹, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα ἔζη μόνος μὲ μόνον τὸν παντογνώστην Θεόν. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ὁρατοῦ ἡλίου κατηύγαζε αὐτὸν τὸ ὑπέρκοσμον φῶς τοῦ πνευματικοῦ ἡλίου, τὸ ὁποῖον ἐπιστοποῖ καὶ ἐθεβαίνεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι τὸν ἀναμένει ἄλλο φῶς, ποῦ δὲν θὰ λείψῃ ποτέ. Καὶ ἦτο ἐπόμενον· διότι ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν ζητούμενον (Χριστὸν)²⁰ μετέφερεν αὐτὸν ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὁλόκληρον (ἡ χάρις) τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸν μετέβαλεν εἰς φῶς· καὶ ἐπραγματοποιήθησαν αὐτὰ ἐνῶ οὗτος ἐκατοικοῦσεν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως καὶ ἐνδιεφέρετο διὰ τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ του καὶ ἐφρόντιζε καὶ διὰ τοὺς δούλους καὶ διὰ τοὺς ἐλευθέρους καὶ ἔκανε ὅλα ὅσα ταιριάζουν εἰς τὴν κατὰ κόσμον ζωὴν.

Ἄλλ' εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ διὰ μὲν τὸν νέον ν' ἀποτελέσουν ἔπαινον, ἐσᾶς δὲ νὰ σᾶς παρακινήσουν νὰ τὸν ἀγαπήσετε καὶ νὰ τὸν μιμηθῆτε· ἢ μὴπως θέλετε νὰ σᾶς εἴπω καὶ ἄλλα μεγαλύτερα, τὰ ὁποῖα πιθανῶς οὔτε ἡ ἀκοή σας θὰ ἠδύνατο νὰ θαστάσῃ; Ἀλλὰ τί θὰ εὑρεθῇ μεγαλύτερον καὶ τελειότερον ἀπὸ αὐτό; Ἀσφαλῶς τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι μεγαλειωδέστερον, καθὼς λέγει
180 καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου»²¹, λέγει. «Διότι ὅπου ὑπάρχει φόβος, ἐκεῖ τηροῦνται καὶ αἱ ἐντολαί. Ὅπου δὲ τηροῦνται αἱ ἐντολαί, ἐκεῖ καθαρίζεται καὶ ἡ σὰρξ, ἡ ὁποία ὡς ἄλλο σύννεφον κάθεται ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ δὲν τὴν ἀφήνει νὰ ἴδῃ καθα-

18. Βλ. Γεν. 18· 1-26.

19. Πρβλ. Α' Κορ. 8· 22.

20. Ἡ τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν (τὴν τελείωσιν τ. ἑ.).

21. Παρ. α' 7.

ρῶς τὸ θεῖον φῶς. "Οπου δὲ συντελεῖται ἡ κάθαρσις, ἐκεῖ ἐπιτυγχάνεται ἡ φανέρωσις τοῦ ἀκτίστου φωτός. Εἶναι δὲ ἡ ἑλλομφις ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ πόθου ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὰ μεγαλύτερα ἢ τὸ μεγαλύτερον ἢ κάτι πού εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὸ μεγάλο»²² —προφανῶς τὴν θέωσιν. "Ωστε λέγων αὐτὰ ὁ ἱερός πατήρ κατέστησε φανερόν ὅτι ὁ φωτισμὸς τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τὸ τέλος καὶ τὴν ἀρχὴν κάθε ἀρετῆς· ὁποῖος ἀποκτήσῃ αὐτὸν (τὸν φωτισμὸν) ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχει φθάσει εἰς τὸ τέλος ὅλων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εὗρηκε τὴν ἀρχὴν τῆς γνώσεως τῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν.

- 190 Αὐτὰ εἶναι, ἀδελφοί μου, τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ ἅγιοι ζοῦν ἀπαρατήρητοι καὶ μένουν ἄγνωστοι, ὁ Θεὸς τοὺς φανερώνει, ὥστε οἱ μὲν καλοπροαίρετοι νὰ τοὺς ζηλεύουν καὶ παραδειγματίζονται, οἱ δὲ ἀμετανόητοι ἁμαρτωλοὶ νὰ μὴ εὗρουν οὐδεμίαν δικαιολογίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Καὶ ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν ἀνάμεσα εἰς τοὺς θορύβους τοῦ κόσμου, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς τὰ κοινόθια καὶ εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια²³, ἐὰν ζοῦν σύμφωνα μὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, σώζονται καὶ ἀνταμείβονται ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ μεγάλα καλὰ διὰ μόνην τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν των, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν τίποτε νὰ ἰσχυρισθοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ὅσοι ἀπὸ πνευματικὴν νωθρότητα ἀποτυγχάνουν (εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας των). Διότι, ἀδελφοί μου, εἶναι ἀπολύτως ἀληθὴς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ μᾶς σώζῃ μὲ μόνην τὴν πρὸς ἐκεῖνον πίστιν²⁴. Ἀυπηθήτε, λοιπόν, τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ ἡμᾶς πού σᾶς ἀγαπῶμεν καὶ οἱ ὅποιοι
- 200 πολλὰς φορές πρὸς χάριν σας θρηνοῦμε καὶ χύνομεν δάκρυα —διότι τέτοιοι μᾶς παραγγέλλει νὰ εἴμεθα ὁ εὐσπλαγχνικὸς καὶ ἐλεήμων Θεός—, καί, ἀφοῦ πιστεύσετε μὲ ὅλην σας τὴν ψυχὴν εἰς τὸν Κύριον, ἐγκαταλείψατε τὴν γῆν καὶ ὅλα ὅσα εἶναι πρόσκαιρα, ἐλᾶτε πλησί-

22. MIGNE P. G. 36, 344 A'.

23. Βλ. Ἑβρ. ια' 38.

24. Βλ. Ἰωάν. γ' 15-16, 36' ε' 24 κ.ά.

ον του²⁵ καὶ ἐνώθητε μαζί του, διότι μετ' οὐ πολὺ καὶ θὰ παύσουν νὰ ὑπάρχουν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ²⁶, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε σταθερὸν πλην 'Εκείνου, οὔτε τέλος, οὔτε δυνάμεις ποὺ θὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὴν αἰωνίαν πτῶσιν των. Διότι ὁ Θεὸς δὲν χωρεῖ πουθενά καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ τὸν γνωρίσῃ μὲ τὰς φυσικὰς του δυνάμεις· ποῖος, λοιπὸν θὰ εἶναι ὁ τόπος, πές μου σὲ παρακαλῶ, ὅπου θὰ μεταβοῦν ὅσοι ἀπομακρύνονται τῆς βασιλείας του;

Μοῦ ἔρχεται νὰ θρηνήσω καὶ φθείρω τὴν καρδίαν μου καὶ πρὸς χάριν σας λειώνω, ὅταν σκέπτομαι, ὅτι καίτοι ἔχομεν τέτοιον Κύριον δωρεοδότην καὶ φιάνθρωπον, ὥστε μὲ μόνον προσόν μας τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν νὰ μᾶς χαρίζῃ τόσον μεγάλα πράγματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται πάνω καὶ ἀπὸ τὸν νοῦν μας καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοὴν καὶ ἀπὸ τὴν σκέψιν καὶ τὰ ὁποῖα οὔτε ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου ἠδυνήθη ποτέ νὰ τὰ ἐπιθυμήσῃ²⁷, ἐν τούτοις ἡμεῖς ὡσάν ἄλογα ζῶα προτιμῶμεν (ἀντ' αὐτῶν) μόνον τὴν γῆν καὶ ὅσα φύονται ἀπ' αὐτὴν χάρις εἰς τὴν πολλὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ἱκανοποιοῦνται αἱ ἀνάγκαι τοῦ σώματός μας, ὥστε, τρεφόμενοι ἀπὸ αὐτὰ μέσα εἰς τὰ ὅρια τοῦ ἀναγκαίου, καὶ ἡ ψυχὴ μας νὰ προχωρῇ ἀνεμποδίστως πρὸς τὰ ἄνω, τρεφομένη δηλαδή καὶ αὐτὴ μὲ τὴν πνευματικὴν τροφήν, τὴν παρεχόμενην ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀναλόγως μὲ τὸν θαθμόν τῆς ψυχικῆς μας καθαρότητος καὶ πνευματικῆς
220 μας ἀνόδου.

Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς ἄνθρωπος καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐδημιουργήθημεν καὶ ἤλθομεν εἰς τὴν ζωὴν, ὥστε, ἀφοῦ ἐδῶ δεχθῶμεν μικρὰς εὐεργεσίας, διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὸν Θεὸν νὰ ἀπολαύσωμεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα καὶ αἰώνια. Ἄλλ' ἀλλοίμονον! Ἐπειδὴ δὲν ἐνδιαφερόμεθα καθόλου διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, δεικνύομεν ἀχαριστίαν καὶ δι' αὐ-

25. Ψαλμ. λγ' 5.

26. Βλ. Ματθ. κδ' 35.

27. Πρβλ. Α' Κορ. θ' 9.

τά πού ἀπολαμβάνομεν ἐδῶ καὶ τοιοῦτοτρόπως γινόμε-
 θα ὅμοιοι μὲ τοὺς δαίμονας ἢ καὶ χειρότεροι, ἐὰν πρέ-
 πη νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται καὶ
 ἡ τιμωρία μας νὰ εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον περισ-
 230 σότερον εὐηργετήθημεν καὶ γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔγι-
 νε πρὸς χάριν μας ὡσάν ἡμᾶς, ἀπηλλαγμένος μόνον
 τῆς ἁμαρτίας²⁸, διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην
 καὶ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ τί κάθο-
 μαι καὶ λέγω; Εἰς ὅλα αὐτὰ πιστεύομεν πραγματικῶς
 μόνον μὲ τὰ λόγια, ἐνῶ εἰς τὴν πράξιν τὰ ἀρνούμεθα²⁹.
 Μήπως δὲν ἀκούγεται παντοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ,
 καὶ εἰς τὰς πόλεις, καὶ εἰς τὰ χωρία, καὶ εἰς τὰ
 κοινόθια καὶ εἰς τὰ θουνά; Ζήτησε ὁμως, ἂν θέλῃς καὶ
 ἐρεῦνησῃ προσεκτικῶς, ἐὰν αὐτοὶ τηροῦν τὰς ἐντολάς
 του· μετὰ δυσκολίας πράγματι θὰ συναντήσῃς ἕνα ἀ-
 νάμεσα εἰς χιλιάδας καὶ δεκάδας χιλιάδων, ὁ ὁποῖος
 θὰ εἶναι χριστιανὸς καὶ κατὰ τὰ λόγια καὶ κατὰ τὰ ἔρ-
 240 γα³⁰. Μήπως δὲν μᾶς ἔχει εἶπει ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας
 διὰ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου του: «Ὁ πιστεύσας εἰς ἐμέ,
 τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τού-
 των ποιήσει»³¹; Ποῖος ὁμως ἀπὸ ἡμᾶς τολμᾷ νὰ εἴπῃ:
 «Ἐγὼ κάνω τὰ ἔργα πού ἔκανεν ὁ Χριστὸς καὶ πιστεύω
 ὁρθῶς εἰς τὸν Χριστόν»; Δὲν βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι κιν-
 δυνεύομεν νὰ εὐρεθῶμεν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως
 ἄπιστοι καὶ νὰ ὑποστῶμεν βαρυτέραν τιμωρίαν ἀπὸ ἐ-
 κείνους πού δὲν ἐγνώρισαν καν τὸν Κύριον³²; Διότι ἐν
 ἀπὸ τὰ δύο θὰ συμβῇ, ἢ ἡμεῖς θὰ καταδικασθῶμεν ὡς
 ἄπιστοι ἢ ὁ Χριστὸς θὰ ἀποδειχθῇ ψεύστης, τὸ ὁποῖον
 ἀποκλείεται, ἀδελφοί μου, ἀποκλείεται.

Ἐγραψα δὲ αὐτὰ ὅχι ἐπειδὴ θέλω νὰ ἐμποδίσω τὴν
 ἀναχώρησιν τῶν ἐπιθυμούντων καὶ νὰ συστήσω ὡς προ-
 τιμοτέραν τὴν παραμονὴν εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ
 250 πληροφορήσω ὅσους διαβάζουν τὴν παροῦσαν διήγη-
 σιν, ὅτι ὁποῖος θέλει νὰ πράξῃ τὸ ἀγαθὸν ἔχει τὴν δύ-

28. Βλ. Ἐβρ. δ' 15.

29. Βλ. Τит. α' 16.

30. Οὐδὲν μετεβλήθη ἔκτοτε, ἀναγνώστα μου. Ἡ εἰκὼν σήμερον ἴσως εἶναι χειρότερα.

31. Ἰωάν. ιδ' 12.

32. Πρβλ. Λουκ. ιδ' 47-48.

- ναμιν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τὸ πράξῃ ὅπουδῆποτε καὶ ἂν θρίσκεται. Ἀντιθέτως μάλιστα θὰ ἡδύνατο τὸ ἐκτεθὲν περιστάτικόν νὰ θεωρηθῇ προτροπὴ πρὸς τὴν μοναχικὴν ζωὴν. Διότι ἐὰν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔζη μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ τίποτε δὲν ἐσκέφθη ποτὲ περὶ ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου ἢ περὶ ἀκτημοσύνης ἢ ὑπακοῆς, τόσον πολὺ ἡλεήθη, ἐπειδὴ ἐπίστευσεν ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς του καὶ ἐπεκαλέσθη τὸν Θεόν, πόσα περισσότερα ἀγαθὰ πρέπει νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ ἐπιτύχουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείπουν ὅλα ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν κατὰ κόσμον ζωὴν καὶ συγχρόνως ὅλους (τοὺς συγγενεῖς) καὶ οἱ ὁποῖοι ἀκόμη καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς των³³ παραδίδουν εἰς θάνατον χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς 250 παρήγγειλε; Διότι ἐκεῖνος πού ἤρχισε νὰ ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν μὲ πίστιν χωρὶς δισταγμούς καὶ μὲ διάθεσιν ὁλόψυχον καὶ αἰσθανθεὶς τὴν προκαλουμένην ἀπὸ αὐτὰ ὠφέλειαν, αὐτὸς μόνος του θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀποφασίζουν νὰ ζήσουν μὲ ἀπόλυτον συνέπειαν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι αἱ κοσμικαὶ φροντίδες καὶ ἡ εἰς τὸν κόσμον διαβίωσις. Ἡ περίπτωσις τοῦ νέου τούτου τὴν ὁποῖαν διηγῆσθαι εἶναι πραγματικὰ καταπληκτικὴ καὶ παράδοξος καὶ δὲν ἡκούσαμεν ἐὰν ποτὲ συνέβη 270 κατὶ ἀνάλογον εἰς κάποιον ἄλλον. Ἐὰν δὲ ἔχῃ συμβῇ εἰς μερικοὺς ἢ πρόκειται νὰ συμβῇ, ἐὰν δὲ ἐγκαταλείψουν συντόμως τὸν κόσμον, ὅς γνωρίζουν ὅτι θὰ χάσουν ὅ,τι ἐπέτυχον διότι καὶ τὸ τελευταῖο αὐτὸ τὸ ἐπληροφορήθην καθαρῶς ἀπὸ τὸν ἴδιον ἐκεῖνον νέον.
- Ὅταν δηλαδὴ ἐγίνε μοναχὸς τὸν συνήντησα, κατὰ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον ἔτος εὐρισκόμενον εἰς τὴν μοναχικὴν ζωὴν καὶ ἐνῶ διῆγε τὸ τριακοστὸν δεῦτερον ἔτος τῆς σωματικῆς του ἡλικίας. Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἐγνώριζον πολὺ καλῶς, ἀφοῦ ἦτο φίλος μου καὶ συναναστρεφόμεθα, διὰ τοῦτο ἐκάθησε καὶ μοῦ διηγῆθη τὰ ἑξῆς: «Μετά τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην μεταβολὴν καὶ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν εἰς ἐμέ θείαν βοήθειαν καὶ παρουσίαν δὲν παρῆλθον, λέγει, πολλαὶ ἡμέραι καὶ ἤρχισαν νὰ πίπτουν

ἐπάνω μου συνεχεῖς πειρασμοὶ τῆς ζωῆς, μὲ ἀποτέλε-
 σμα νὰ θλέπω τὸν ἑαυτὸν μου νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ αὐ-
 τοὺς νὰ προκόπητῃ εἰς τὴν μυστικὴν ζωὴν καὶ σιγά-σι-
 280 γὰ νὰ καθυστερῇ εἰς τὴν πνευματικὴν του πρόοδον, καὶ
 ἐπιθυμοῦσα νὰ εὔρεθῶ μακρὰν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον
 καὶ εἰς τὴν μοναξιὰν νὰ ἐπιζητῶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐφα-
 νερώθη εἰς ἐμέ —διὰ τοῦτο ἔχω πλήρη πεποιθήσιν, ἀ-
 δελφέ, ὅτι ἠδόκησε νὰ φανερωθῇ πλήρως εἰς ἐμέ, ὥσ-
 τε νὰ φέρῃ ἐμέ τὸν ἀνάξιον πλησίον του καὶ νὰ μὲ ἀπο-
 μακρύνῃ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον—. Ἐπειδὴ δὲ δὲν κατῴρ-
 θωσα νὰ πράξω συντόμως τοῦτο, καὶ ἀφοῦ σιγά-σιγά
 ἐλησμονοῦσα ὅλα ὅσα προεῖπον, κατέληξα εἰς πλήρη
 πνευματικὴν τύφλωσιν, ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμοῦμαι οὔτε
 μικρὸν οὔτε μεγάλο ἀπὸ ὅσα προεῖπον, ἐνίστε μάλιστα
 οὔτε καὶ τὰς πιὸ ἀπλᾶς ἐννοίας. Συνεπεία τοῦτου ὑπέ-
 πεσον εἰς περισσοτέρας ἁμαρτίας ἀπὸ ὅσας διέπραξα
 290 πρὸ τῆς θείας ἐκείνης ἀποκαλύψεως καὶ ἐξοῦσα εἰς τὴν
 ἁμαρτίαν, ὥσάν νὰ μὴ ἤκουσα ἢ μὴ ἀντελήφθην ποτὲ
 τὰ ἅγια λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖ-
 νον γέροντα, ὁ ὁποῖος τότε μὲ ἐλυπήθη καὶ μοῦ ἔδωσε
 τὴν σύντομον ἐκείνην ἐντολὴν καὶ μοῦ ἔστειλε τὸ θιθλί-
 ον διὰ τὸ ὁποῖον ὠμίλησα, τὸν ἔβλεπον ὥσάν ἕνα συνη-
 θισμένον ἄνθρωπον καὶ οὔτε κἀν ἀπλὴν ἀντίληψιν εἶ-
 χον δι' ὅσα μοῦ ἐφανερώθησαν ἐξ αἰτίας ἐκείνου. Σοῦ
 λέγω δὲ αὐτά, λέγει, διὰ νὰ πληροφορηθῇς μὲ ἀκρίθει-
 αν εἰς ποῖον θάραθρον καταστροφῆς κατέπεσον ἐγὼ ὁ
 ἐλεεινὸς ἐξ αἰτίας τῆς πνευματικῆς μου νωθρότητος καὶ
 νὰ θαυμάσῃς καὶ νὰ ἐκπλαγῇς μὲ τὴν ἀνείπωτον ἀγα-
 θότητα ποῦ ἔδειξεν εἰς ἐμέ ὁ Θεὸς ἐν συνεχείᾳ.

Διότι —δὲν γνωρίζω πῶς νὰ τὸ διατυπώσω— κατὰ
 300 τρόπον ἀνεξήγητον παρέμεινε μέσα εἰς τὴν δυστυχισμέ-
 νην καρδίαν μου ἡ πρὸς τὸν γέροντα ἀγάπη καὶ ἐμπι-
 στοσύνη μου, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας, ὅπως νομίζω, ὕστε-
 ρα ἀπὸ τόσα χρόνια ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἀφοῦ μὲ ἡ-
 λήσε χάρις εἰς τὰς προσευχὰς ἐκείνου καὶ ἀφοῦ διὰ
 τοῦ ἰδίου γέροντος μὲ ἤρπασε πάλιν ἀπὸ τὴν πολλὴν
 πλάνην καὶ ἀπὸ τὸ θάθος τῆς ἁμαρτίας, μὲ ἔσωσε. Διό-
 τι δὲν ἀπεμακρύνθην ἐντελῶς ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀνάξιος, ἀλ-
 λά ἐξωμολογούμην εἰς αὐτὸν ὅσα ἔπραττα καὶ εἰς τὸ
 κελλίον του ἐπήγαινα συχνά, ὅταν μετέβαινον εἰς τὴν

πόλιν, ἂν καὶ δὲν ἐτήρουν τὰς ἐντολάς του ὁ ἄσυνείδη-
 τος. Τώρα δέ, καθὼς θλέπεις, ἡξίωσε ὁ εὐσπλαγχνος
 310 Κύριος ἐμέ τὸν πράγματι ἀνάξιον νὰ εὐρίσκωμαι συνε-
 χῶς μαζί του, ἀφοῦ παρέθλειψε τὰ ἀναρίθμητα ἁμαρ-
 τήματά μου καὶ διευθέτησεν οὕτω τὰ πράγματα ὥστε
 νὰ γίνω μοναχὸς ἀπὸ τὸν ἅγιον αὐτὸν γέροντα. Μὲ κό-
 πον, λοιπὸν, πολὺν καὶ μὲ περισσότερα δάκρυα καὶ τε-
 λεία ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν οἰκείων μου καὶ μὲ τελείαν
 ὑπακοὴν καὶ τελείαν ἀποβολὴν τοῦ ἰδιοῦ μου θελήμα-
 τος καὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους σκληροὺς ἀγῶνας καὶ πρά-
 ξεις, προχωρῶν ἀσταμάτητα καὶ ἀνυποχώρητα, ἡξιώ-
 θην νὰ ἴδω καὶ πάλιν μικράν καὶ ὀλίγην καὶ μόλις δια-
 κρινομένην ἀκτῖνα τοῦ γλυκυτάτου καὶ θεοῦ ἐκείνου
 320 φωτός· θέαμα ὅμως τόσον καταπληκτικὸν ὡσάν ἐκεῖνο
 ποὺ τότε εἶδον, οὐδέποτε μέχρι τώρα ἡξιώθην νὰ ἴδω».

Αὐτά, λοιπὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ μοῦ ἔλεγε κλαίων.
 Ἐγὼ δὲ ὁ δυστυχὴς ἀκούσας τὰ ἅγια λόγια ἐκείνου
 καὶ ἀντιληφθεὶς ὅτι ἦτο ὁλόκληρος γεμᾶτος ἀπὸ τὴν
 θείαν χάριν καὶ πραγματικὸς σοφός, καίτοι δὲν διέθε-
 τε κατὰ κόσμον σοφίαν καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι εἶχεν ἀπα-
 κτήσει ἐκ τῆς ἀσκήσεως πλήρη γνῶσιν τῆς οὐσίας τῶν
 πραγμάτων, τὸν παρεκάλεσα νὰ μοῦ εἴπῃ πῶς ἔχει τὴν
 δύναμιν ἢ πίστις νὰ ἐπιτελῇ τόσον θαυμάσια ἔργα, καὶ
 τὸν παρεκάλεσα ἀκόμη νὰ μοῦ τὰ ἐκθέσῃ ἐγγράφως
 330 αὐτά χάριν διδασκαλίας. Αὐτὸς πράγματι ἤρχισε νὰ
 λέγῃ καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ γράψῃ ὅσα ἔλεγε, τὰ ὁποῖα
 καὶ —διὰ νὰ μὴ μακρύνῃ πολὺ ὁ λόγος τώρα— θὰ διη-
 γηθῶμεν μαζί μὲ ἄλλα κατὰ τὴν διάρκειαν φαγητοῦ εἰς
 ὄσους δέχονται μὲ πίστιν τὰ γραμμένα.

Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ, ἀδελφοί μου, ἐν ὀνόματι
 τοῦ Χριστοῦ, ἃς ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς φιλοπόνως
 τὸν δρόμον τῶν ἐντολῶν³⁴ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἃς εἵμεθα
 βέβαιοι ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἐντροπιασθῶμεν³⁵. Ἄλλ'
 ὅπως εἰς ὅποιον χτυπᾷ μὲ ἐπιμονὴν ἀνοίγει³⁶ τὰς θύ-
 ρας τῆς βασιλείας του καὶ δίδει εἰς ὅποιον τὸ ζητεῖ

34. Βλ. Ψαλμ. ρη' 32.

35. Πρβλ. Ψαλμ. λγ' 5.

36. Πρβλ. Ματθ. ζ' 8.

Πνεῦμα εὐθές καὶ πανάγιον καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ
 μὴ εὖρη ὅποιος ζητεῖ³⁷ μεῖν ὅλην τὴν ψυχὴν του κάτι καὶ
 νὰ πλουτήσῃ μετὰ τὸν θησαυρὸν τῶν πνευματικῶν χαρι-
 340 σμάτων αὐτοῦ, τοιουτοτρόπως καὶ σεῖς ἀπολαύσατε τὰ
 ἀνέκφραστα αὐτοῦ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἡτοίμασε δι' ἐκεί-
 νους πρὸς τὸν ἀγαποῦν³⁸ καὶ τὰ ὅποια ἐδῶ μὲν τὰ γνω-
 ρίζομεν μερικῶς³⁹ καὶ μετὰ τὴν ἄνωθεν σοφίαν, εἰς τὴν
 μέλλουσιν δὲ ζῶν θὰ τὰ γνωρίσωμεν τελείως μαζὶ μετὰ
 ὅλους τοὺς ἁγίους⁴⁰ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
 εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει αἰωνίως ἡ δόξα εἰς ὅλους τοὺς
 αἰῶνας. Ἀμήν.

37. Πρὸς βλ. Ματθ. Ζ' 7. Λουκ. ια' 9-10.

38. Α' Κορ. θ' 9.

39. Πρὸς βλ. Α' Κορ. ιγ' 12.

40. Πρὸς βλ. Πρ. γ' 21.

XXIII

Περὶ μετανασίας καὶ φόβου Θεοῦ. Ἐπίσης περὶ τοῦ ψυχικοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ πόνου τῆς καρδίας ἐκείνου ὁ ὁποῖος μετανοεῖ μὲ πνευματικὴν συντριβήν¹. Ἀκόμῃ ποῖα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ λέγει καὶ προσεύχεται εἰς τὸν φιλόανθρωπον Θεόν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Γ'

Ἀκούσατε αὐτὰ ποῦ θὰ σᾶς εἰπῶ, παιδιὰ μου ὑστερογέννητα, ἀγαπητοὶ μου, περιπόθητοὶ μου· ἀκούσατέ με, ἐάν πράγματι μὲ ἀγαπᾶτε ὡς πατέρα σας καὶ μὲ ζητεῖτε. Ποῖος ἄνθρωπος, ὅταν προσβληθῇ ἀπὸ δηλητηριον ὁ ἐσωτερικὸς του ὀργανισμὸς καὶ καθ' ἣν στιγμὴν πονᾷ καὶ σφαδάζει ἀπὸ φρικτὸν πόνον, θὰ φροντίσῃ διὰ μικρὰ τραύματα τοῦ δέρματός του ἢ θὰ ἐνδιαφερθῇ δι' αὐτά; Διότι ὁ ἐσωτερικὸς πόνος τῆς καρδίας τοῦ θὰ σκεπάσῃ κάθε ἄλλον πόνον ἢ φαγοῦραν, προκαλουμένην ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ σώματός του, καὶ ἐπειδὴ ἔχει ἐστραμμένην τὴν προσοχήν του εἰς τὴν καρδίαν του δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ προσέξῃ καὶ νὰ ἴδῃ τὰ τραύματα τοῦ σώματός του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἀφόρητον πόνον καὶ τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας του λησμονεῖ τὰς πληγὰς τοῦ σώματός του καὶ μὲ τὰ χέρια του ξεσχίζει τὰ ροῦχα του καὶ μὲ τὰ νύχια του ξύνει τὰς πληγὰς τοῦ σώματος του. 20 Θὰ λησμονήσῃ δὲ καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς φίλους του καὶ δὲν θὰ γυρίσῃ νὰ κοιτάξῃ κανένα ἄνθρωπον, οὔτε θὰ στρέψῃ μὲ αὐστηρότητα τὸ πρόσωπόν του ἐναντίον οἰουδήποτε ποῦ θὰ τὸν καταρᾶται. Δὲν θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ κτήματα ἢ τὰ πράγματά του· θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν περιουσίαν του νὰ τὴν ἀρπάξῃ ὁποῖος θέ-

1. Πρὸς. Ψαλμ. ν' 19.

λει. Δὲν θὰ φάγη ψωμί μὲ εὐχαρίστησιν, διότι ἔχει γεμίσει πικρίαν². Κρασί δὲν θὰ πῖν μὲ εὐχαρίστησιν, διότι ὁ πόνος τοῦ ἔχει φέρει κορεσμόν. Εἰς ἐκείνους ποὺ θὰ τὸν προσκαλέσουν εἰς δεῖπνον οἰνοποσίας θὰ ἀπαντήσῃ μὲ μεγάλην ὀργήν: «Φύγετε ἀπὸ πλησίον μου, διότι ὁ θάνατος μοῦ τσακίζει τὴν καρδίαν καὶ ποῦ ξέρω ἐάν θὰ μοῦ τὴν πάρῃ τώρα; Διότι ἔχει γίνει ἀφόρητον εἰς ἐμὲ νὰ ζῶ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, διότι αὕτῃ ἡ

30 ζωὴ εἶναι θάνατος, ἐγὼ δὲ δὲν τὸ ἐγνώριζα»³. Θὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ πλαγιάσῃ εἰς τὸ κρεβάτι του⁴, ἀλλὰ θὰ κυλῖεται ἐπὶ τῆς γῆς σφαδάζων, φωνάζων δυνατὰ καὶ θρηνῶν, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται δι' ἐκείνους ποὺ τὸν βλέπουν νὰ φέρεται ἀπρεπῶς ἢ δι' ὅσους ἀκούουν τὴν κραυγὴν του καὶ τὸν ἐλεεινολογοῦν. Τὰ μάτια του θὰ μεταβληθοῦν εἰς πηγάς, ἀπὸ ὅπου θὰ ἐκχύνεται νερὸ μᾶλλον παρὰ θὰ ἐξυπηρετοῦν τὴν ὄρασιν. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος θὰ θεωρῇ κάθε ἄνθρωπον εὐτυχισμένον ὡς ἄγγελον, καὶ ἐκείνους ποὺ ζοῦν καὶ ὅσους ἀπέθανον καὶ ὅσους δὲν ἐγνώρισαν ἀκόμη τὸν κόσμον· ἐπίσης θὰ μακαρίσῃ καὶ κάθε ζῶον καὶ κάθε ἐρπετὸν ποὺ σύρεται ἐπάνω

40 εἰς τὴν γῆν καὶ κάθε τι ποὺ ἔχει ἐντὸς τοῦ ζωῆν⁵, λέγων: «Πόσον εὐλογημένα εἶναι ὅλα ὅσα ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀφοῦ ζοῦν μὲ χαρὰν καὶ χωρὶς πόνον, ἐνῶ μόνον ἐγὼ φέρω φορτίον ἁμαρτημάτων καὶ καταδικάζομαι εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως καὶ ὑποφέρω μόνος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν!»⁶. Κάθε ψυχὴν θὰ τὴν θεωρήσῃ ὡς τιμίαν⁷ καὶ θὰ τὴν σεβασθῇ ὡς νὰ εἶναι ἅγία ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ θὰ φυλάγεται νὰ μὴ πλησιάσῃ κανένα ὡσάν νὰ εἶναι ἀκάθαρτος. Δὲν θὰ κάμῃ διάκρισιν μεταξὺ δικαίου καὶ ἀδίκου, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ ὅλους ἴσους, καθαρούς καὶ ἀκαθάρτους. Μόνον ὁ ἴδιος θὰ εἶναι χωριστὰ ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν κτίσιν καὶ θὰ κάθεται ἐπάνω εἰς τὴν κοπριὰν ἀναριθμητῶν ἁμαρτιῶν καὶ θὰ εὗρίσκε-

2. Πρβλ. Ἱερ. ιε' 17.

3. Γεν. κη' 18. Παρ. κγ' 25. Πρβλ. καὶ Ἰωβ μβ' 3.

4. Πρβλ. Ψαλμ. ρλα' 3.

5. Γεν. ζ' 14-15.

6. «Σημειῶσαι οἶκους λόγους ὀφείλει λέγειν ὁ κατὰ Θεὸν ζῶν».

7. Τὸ κείμενον ἔχει «μίαν», ἀλλὰ πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ ἀντι-

50 ται εἰς σκότος ἀγνοίας καὶ λύπης, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἔ-
 χῃ τέλος. Τὸ πῦον δὲ τῶν τραυμάτων του δὲν θὰ τὸ ἐξύ-
 σῃ μὲ ὕστρακον ὅπως ὁ Ἰώβ⁸, ἀλλὰ μὲ τὰ νύχια τῶν
 χειρῶν του ἐπειδὴ θὰ πιέζεται ἀπὸ τὸν πόνον τῆς καρδί-
 ας του· διότι ὁ Ἰώβ εἶχε μὲν πληγὰς εἰς τὸ σῶμα, ἀλλ'
 ἡ ψυχὴ του εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ⁹,
 ἐνῶ αὐτὸς ἔχει καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν δηλητηρια-
 σμένα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ δι' αὐτὸ ὁ πόνος τοῦ ἀν-
 θρώπου αὐτοῦ εἶναι δέκα φορές χειρότερος ἀπὸ τὴν
 πληγὴν τοῦ Ἰώβ. Ὑστερα θὰ τὸν ἐγκαταλείψουν οἱ κα-
 τὰ σάρκα συγγενεῖς καὶ ὅλοι οἱ γνωστοὶ καὶ οἱ φίλοι του
 60 οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὸν κόσμον· διότι ἀφοῦ θὰ μείνουν
 ἐπ' ὀλίγον μαζί του καὶ κλάψουν μαζί του καὶ ἀφοῦ δια-
 πιστώσουν ὅτι ἡ θλίψις του δὲν ἐπιδέχεται παρηγορίαν
 καὶ ἡ ψυχὴ του δὲν παραμυθεῖται, καὶ ἀφοῦ τὸν θεωρή-
 σουν ὡς κάτι τὸ ἀποκρουστικόν, θὰ ἀναχωρήσῃ καθεὶς
 διὰ τὸ σπίτι του· καὶ ἐκεῖνος ἀφοῦ ἐγκαταλειφθῇ μόνος
 καὶ ἀφοῦ ἴδῃ τὴν μοναξιάν καὶ ἀμηχανίαν καὶ θλίψιν
 καὶ τὸν πόνον¹⁰ νὰ τὸν περικυκλώνουν, θὰ κλαύσῃ μὲ
 πόνον ψυχῆς καὶ θὰ φωνάξῃ δυνατὰ καὶ τελείως ἀπο-
 γοητευμένος πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεὸν τὰ ἐξῆς¹¹:

«Ἰδοὺ θλέπεις, Κύριε, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ
 αὐτὸ ποὺ θλέπεις· ἐγὼ δὲ καίτοι εἶμαι δημιουργήμα τῶν
 χειρῶν σου, ἐν τούτοις δὲν ἔπραξα τὰ ἔργα τῶν ἐντο-
 λῶν σου, ἀλλ' ἀντιθέτως εὐρισκόμενος εἰς κατάστασιν
 70 μωρίας διέπραξα κάθε κακίαν. Ἐσὺ εἶσαι ἀγαθός, ἀλλ'
 ἐγὼ δὲν σὲ ἐγνώριζα. Τώρα ὅμως ἔχω ἀκούσει δι' ἐ-
 σὲ καὶ μὲ ἐκυρίευσε φρίκη καὶ δὲν ξέρω τί νὰ πράξω.
 Ἐπληροφορήθην περὶ τῆς κρίσεώς σου καὶ δὲν εἶχον
 οὔτε ἓνα λόγον ἀπολογίας εἰς τὸ στόμα μου. Διότι δὲν
 διέπραξα ἐπὶ τῆς γῆς κάτι καλὸ ποὺ νὰ εἶναι ἱκανὸν
 νὰ ἀντισταθμίσῃ ἔστω καὶ ἓνα λόγον ἀνώφελον¹² ἀπὸ

γραφικοῦ λάθους, διότι ὑποκρύπτει κακοδοσίαν.

8. Πρβλ. Ἰώβ 8' 8.

9. Πρβλ. Ἰώβ 8' 6.

10. Πρβλ. Ψαλμ. ριδ' 3.

11. Μὲ πολλὴν παραστατικότητα περιγράφει ὁ ἱερός πατήρ τὴν
 κατάστασιν τοῦ ζῶντος μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου.

12. Πρβλ. Ματθ. ιδ' 36.

τοὺς τόσους πού ἔχω ἐκστομίσει εἰς τὴν ζωὴν μου. Διό-
 τι ἐὰν κάθε ἀρετὴ πού θά ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος, θά
 ἀποτελῇ ἐκπλήρωσιν χρέους ἐνὸς δούλου καὶ ὀφειλέ-
 του, διὰ τὰς ἁμαρτίας του ἅρα δὲν ὑπάρχει ἀντιστάθμι-
 σμα· τὸ μόνον ἀντιστάθμισμα τῆς ἁμαρτίας εἶναι τὸ ἰ-
 δικό σου ἄπειρον ἔλεος¹³ —διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι πνευ-
 ματικός θάνατος¹⁴ καὶ ποῖος θά εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος
 ἀποθνήσκει ἐξ αἰτίας αὐτῆς καὶ ἀνίσταται μὲ τὰς ἰδι-
 κάς του δυνάμεις; Ἀσφαλῶς κανεῖς. Διότι μόνον ἐσύ
 80 ἀπέθανες καὶ ἀνέστης, ἀλλ' ἐσύ δὲν διέπραξες ἁμαρτί-
 ῶν οὔτε εὐρέθη εἰς τὸ στόμα σου δόλος ἢ ψεῦδος¹⁵. Ποῖ-
 ος δὲ θά ἀποθάνῃ θυθισμένος εἰς τὰς ἁμαρτίας¹⁶ καὶ
 δὲν θά ἀντιληφθῇ τὸ μεγάλο του σφάλμα; Τότε ὅμως
 θά εἶναι πολὺ ἀργὰ καὶ οὐδὲν θά ὠφεληθῇ. Τοιοῦτοτρό-
 πως καὶ ἐγώ, Παντοδύναμε Κύριε, μετανοῶ μὲν δι' ὅσα
 κακὰ διέπραξα, ἀλλ' αὐτὴ ἡ μετάνοιά μου δὲν πρόκει-
 ται νὰ μοῦ φέρῃ τὴν δικαίωσιν· διότι ἡ μετάνοια προϋ-
 ποθέτει πλήρη συναίσθησιν τῆς ἁμαρτωλότητός μας¹⁷.
 Καὶ τώρα βλέπεις, σὺ Κύριε πού βλέπεις τὰ πάντα, ὅτι
 δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σῶμα μου, ἀλλὰ ποῖα
 θά εἶναι πλέον ἢ ὠφέλειά μου ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τοῦ
 πλούτου; Οὐδεμία. Διότι ὁλόκληρος ἔχω μεταβληθῇ εἰς
 ἓν τραῦμα καὶ δὲν μοῦ ἀπέμεινε τίποτε πού θά μὲ βοη-
 90 θήσῃ νὰ σωθῶ, ἀφοῦ ἔχω ἀπομείνει τελείως μόνος¹⁸ καὶ
 ἐνῶ ἀκόμη ζῶ μὲ κατεβρόχθισεν ὁ ἄδης¹⁹. Καὶ σὺ, Κύ-
 ριε, γνωρίζεις ὅτι εἶσαι ὁ μόνος πού δύνασαι νὰ μὲ ἀ-
 νασύρῃς ἀπὸ τὸ θάραθρον τῆς πτώσεώς μου καὶ νὰ θε-
 ραπεύσῃς τὸν πόνον τῆς καρδίας μου, διότι τὸ χέρι σου
 εἶναι παντοδύναμον, ἱκανὸν νὰ φθάσῃ ἀκόμη καὶ εἰς τὰ
 ἄκρα τῶν ἀθύσσων καὶ ἐπιτελεῖ τὰ πάντα μὲ ἓνα σου
 νεῦμα. Δὲν τολμῶ νὰ πῶ οὔτε τὸ «Ἐλέησόν με», ἐπει-
 δὴ εἶμαι ἀνάξιος· ἐσύ, Κύριε, γνωρίζεις τὴν κατάστα-
 σίν μου».

13. Πρβλ. Ψαλμ. ρκθ' 7.

14. Πρβλ. Ρωμ. στ' 23' ε' 13.

15. Πρβλ. Α' Πέτρ. θ' 22.

16. Πρβλ. Ἰωάν. η' 24.

17. Πρβλ. Ρωμ. γ' 20.

18. Πρβλ. Ἦσ. μθ' 21. Ἰωβ στ' 18.

19. Πρβλ. Ψαλμ. νθ' 16; Ξη' 16. Παρ. α' 12.

Ὁ Θεός, λοιπόν, πού εἶναι πολυεὐσπλαγχνος θά τόν ἀκούσῃ ἀμέσως καί πολύ γρήγορα θά δώσῃ εἰς αὐτόν ἀνακούφισιν ἀπό τήν ταλαιπωρίαν καί ἀπαλλαγὴν ἀπό τόν πόνον τῆς καρδίας του. Διότι ὡς φιάνθρωπος πού εἶναι δέν ἀνέχεται νά βλέπῃ τὸ δημιούργημα τῶν χειρῶν του εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην καί εἰς ἀνυπόφορον πόνον. Καί θά χορηγήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον — ὁ
 100 ὁποῖος διέπραξεν ὅλα ἀνεξαίρετως ὅσα ἔχουν ἀναφερ-
 θῇ — καί εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πρόκειται νά ἀκούσουν
 μέ πίστιν καί νά μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα τῆς περιγρα-
 φομένης εἰς τὴν ἀληθινὴν αὐτὴν ἱστορίαν μετανοίας, τὴν
 ὁποίαν πρῶτον ἐφήρμοσεν εἰς τὴν πράξιν καί τότε πα-
 ρέδωκεν εἰς γραπτὸν λόγον, (θά χορηγήσῃ) τὸ ἀπει-
 ρον καί ἀνέκφραστον ἑλεός του, θά ἐκχύσῃ ἐπάνω του
 τὴν ἰδικήν Του ἀγαθότητα καί θά μεταβάλῃ τὸν πόνον
 του εἰς χαράν²⁰ καί τὴν πικρίαν τῆς καρδίας του εἰς
 γλυκύτατον μούστον καί θά τὸν κάμῃ νά ἐμέσῃ τὸ δη-
 λητήριον τοῦ δράκοντος²¹ πού κατατρώγει τὰ σωθικά
 του. Καί δέν θά θυμηθῇ ποτέ πλέον τοὺς προηγουμένους
 110 πόνους του, οὔτε ὅλα ἐκεῖνα τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ὑπέφε-
 ρεν, ἀλλ' οὔτε θά ἐπιτρέψῃ νά ζητήσῃ²² τὰ κτήματα ἢ
 τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ἐγκατέλειψε κατὰ τὴν διάρ-
 κειαν τῆς δοκιμασίας του πού τὸν ὠδήγησε εἰς τὴν με-
 τάνοιαν, οὔτε θά ἐπιθυμήσῃ κάτι ἄλλο. Διότι ὁ ὕψιστος
 Θεός θά τοῦ δώσῃ ὑγείαν, ἢ ὁποῖα θά εἶναι πολυτιμο-
 τέρα ἀπὸ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς· ἡ ὑγεία δέ θά
 προκαλέσῃ εἰς τὴν καρδίαν του χαράν ἀπερίγραπτον,
 καί θά εἶναι ἡ χαρὰ εἰς τὴν καρδίαν του δέκα φορές
 πῶς μεγάλη ἀπὸ τὴν προηγουμένην θλίψιν του· καί αὐ-
 τὴ ἐπίσης ἡ χαρὰ θά ἀπομακρύνῃ κάθε πόνον πού προ-
 καλεῖται ἀπὸ ἔξω εἰς τὸ σῶμα του· καί θά γνωρίζῃ πλέ-
 ον ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι τὰ τραύματα τοῦ σώματός
 του δέν θίγουν καθόλου τὴν καρδίαν του καί ὅτι ἡ προ-
 120 ερχομένη ἀπὸ ἔξω θλίψις δέν θά ἐγγίσῃ καθόλου τὴν
 χαράν πού εὐρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν του· καί ἡ γνῶ-

20. Πρβλ. Ψαλμ. κθ' 12.

21. Πρβλ. Ψαλμ. ιγ' 3, ρλθ' 3. Δευτ. λθ' 33. Σοφ. Σολ. ιστ' 10

22. Πρβλ. Ματθ. κδ' 17-18. Μάρκ. ιγ' 15-16.

σις αὐτὴ θὰ εἶναι τὸ περίσσευμα τῆς χαρᾶς ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν του.

- Καὶ ὅσοι θὰ εἶναι πλησίον του, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι προηγουμένως ἔβλεπον τὰς ἐξωτερικάς του θλίψεις καὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἀγνοοῦν τὴν ἐσωτερικὴν χαρὰν ἢ ὅποια ἔχει προκληθῇ εἰς αὐτὸν μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνα, θὰ θρηνοῦν ἀπὸ λῦπην δι' αὐτὸν καὶ θὰ λέγουν: «Ἴδετε ἓνα ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος δὲν ἐγνώρισε²³ χαρὰν εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ ἡ ζωὴ του εἶναι γεμάτη ἀπὸ θλίψιν καὶ πόνον, καὶ αἱ ἡμέραι του δὲν διαφέρουν εἰς τίποτε ἀπὸ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μαστιγώνονται καὶ τιμωροῦνται διὰ τὰς ἁμαρτίας των»· ὁ ἴδιος ὁμως γνωρίζει ὅτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του εἶναι γεμάτος γέλιο καὶ ἀγαλλίασιν καὶ ὅτι ἡ χαρὰ τῆς καρδίας του περιγελά τὸν θάνατον καὶ ὅτι ὁ θάνατος δὲν θὰ τὴν ἐξουσιάσῃ²⁴ καὶ ἀφανισμὸν δὲν ἐγνώρισε· δι' ὅλα αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος χαίρει ἀνυπολογίστως περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς ποῦ ἐξουσιάζουν τὴν γῆν, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλους ποῦ διαθέτουν πλοῦτον καὶ ἐνδύονται μὲ κόκκινα μάλλινα καὶ βυσσινί θαμβακερά ἐνδύματα²⁵ καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλους ὅσοι θεωροῦνται ἐπὶ γῆς εὐτυχισμένοι ἀπὸ ὅσους δὲν σκέπτονται καὶ δὲν ὁμιλοῦν ὀρθῶς. Διότι γνωρίζει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὅτι εἶναι ἀνωτέρα ἢ πτωχεία ποῦ συνοδεύεται ὑπὸ τοιοῦτου εἶδους χαρᾶς ἀπὸ ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ τὰ πράγματα ποῦ ὑπάρχουν εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα του καὶ ὅσα σχετίζονται πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν θὰ τὰ σκεπάσῃ ὁ οὐρανὸς καὶ θὰ τὰ καταφάγῃ ὁ ἄδης καὶ ὁ θάνατος θὰ τὰ ἐξουσιάσῃ²⁶, ἐνῶ ἡ χαρὰ, ἡ ὅποια προεκλήθη ἀπὸ τὴν ὑγείαν εἰς τὴν ψυχὴν του, δὲν δύναται ἀπὸ κανένα ἐξ αὐτῶν νὰ ἀφαιρεθῇ, διότι δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον²⁷. Δὲν εἶναι δὲ ἀπὸ τὸν πα-

23. Πρβλ. Ψαλμ. νσ' 9.

24. Πρβλ. Ρωμ. στ' 9.

25. Πρβλ. Λουκ. ιστ' 19. Ἡ πορφύρα ἦτο ἐνδυμα βασιλικόν. Βύσσοις ἀρχικῶς ἐσήμενε λινόρι αἰγυπτιακῆς ἢ Ἰνδικῆς προελεύσεως, ἐξ οὗ κατεσκευάζοντο ὑφάσματα. Μεταγενέστερον σημαίνει καὶ τὸ θαμβακερόν.

26. Πρβλ. Ρωμ. στ' 9.

27. Πρβλ. Ἰωάν. ιζ' 14.

ρόντα κόσμον ἢ χαρὰ αὐτή, διότι δὲν ποσεκλήθη εἰς αὐτὸν οὔτε ἀπὸ δόξαν, οὔτε ἀπὸ πολὺν πλοῦτον, οὔτε ἀπὸ τὴν σωματικὴν του ὑγείαν, οὔτε ἀπὸ ἔπαινον ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ κάποιο ἄλλο πρᾶγμα ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἔχει προκληθῇ ἀπὸ πόνον καὶ πίκραν τῆς ψυχῆς του (διὰ τὰς ἁμαρτίας του) καὶ
 150 ἀπὸ τὴν ἔνωσην του μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐφίλτραρίσθη καὶ συνεπιέσθη ὑπὸ τοῦ ἁγ. Πνεύματος ἡ καρδιά του παρήγαγε χαρὰν γνησίαν καὶ ἀπηλλαγμένην θλίψεως. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ θάνατος δὲν πρόκειται νὰ τὴν ἐπισκιάσῃ²⁸, διότι δὲν θὰ εὑρεθῇ εἰς αὐτὴν²⁹ ψεγάδι, ἀλλὰ θὰ εἶναι ὡς κρασί ἀπηλλαγμένον ἀπὸ περιττώματα καὶ προσμίξεις (καθαρό)³⁰, τὸ ὁποῖον ὅταν ἐκτεθῇ εἰς τὸν ἥλιον λάμπει περισσότερον καὶ γίνεται λαμπρότερον καὶ δεικνύει καθαρώτερον τὸ χρῶμα του, προκαλοῦν εὐχαρίστησιν εἰς ὅποιον τὸ πίνει καὶ θὰ κάνῃ τὸ πρόσωπόν του νὰ ἀστράπτῃ³¹ εἰς τὸ ἀντίκρυσμα τοῦ ἡλίου.

Σχετικῶς δὲ μὲ τὰ ἀνωτέρω ἔν μόνον πρᾶγμα δυσκολεύομαι νὰ ἐννοήσω· διότι δὲν γνωρίζω ποῖον μὲ εὐχαριστεῖ περισσότερον, ἢ εὐχαρίστησις πού μου προκαλεῖ ἡ θέα τῆς καθαρότητος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἢ ἡ
 160 γεῦσις πού προκαλεῖ εἰς τὸ στόμα μου ἡ πόσις αὐτοῦ τοῦ καθαροῦ κρασιοῦ; Διότι ἐκεῖ πού πάω νὰ πῶ ὅτι προτιμῶ τὴν γεῦσιν τοῦ κρασιοῦ μὲ τραθάει ἢ εὐχαρίστησις τῆς θέας, καὶ μου φαίνεται γλυκυτέρα· καὶ ὅταν στρέψω τὴν προτίμησίν μου πρὸς τὴν θέαν τῶν ἀκτίνων, τότε εὐχαριστοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς γεύσεως, καὶ τοιοῦτοτρόπως οὔτε μὲ τὸ νὰ βλέπω χορταίνω οὔτε μὲ τὸ νὰ πίνω γεμίζω. Ὅταν δὲ νομίσω ὅτι ἐχορτάσθην νὰ πίνω, τότε ἡ ὁμορφία τῶν ἐκπεμπομένων ἀκτίνων μὲ κάμνει νὰ διψῶ δυνατὰ καὶ τοιοῦτοτρόπως εὐρίσκομαι πάλιν πεινασμένος· καὶ ὅσον νὰ

28. Πρβλ. Ρωμ. στ' 9.

29. Ἀσφαλῶς ἀναφέρεται εἰς τὴν χαρὰν. Δὲν ἀποκλείεται ὁμως νὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ψυχὴν.

30. Πρβλ. Ἀμώς στ' 6.

31. Πρβλ. Ψαλμ. ργ' 15.

προσπαθήσω νά γεμίσω πάλι τὸ στομάχι μου, φλέγεται
 170 τὸ στόμα μου δέκα φορές περισσότερον καὶ πυρακτώ-
 νομαι ἀπὸ τὴν δίψαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καθαρωτά-
 του ποτοῦ.

“Ὅποιος, λοιπόν, κριθῇ ἐπὶ τῇ θάσει τῆς καλῆς αὐ-
 τῆς κρίσεως δὲν ἔχει νά φοθηθῇ οὐδεμίαν ἄλλην τιμω-
 ρίαν ἢ θασανισμόν, οὔτε νά λυποψυχῇ ἐνώπιον τῶν
 δοκιμασιῶν πού θά τὸν εὔρουν. Διότι οὔτε ἡ δίψα του
 θά σταματήσῃ ποτέ, ἀλλ’ οὔτε θά τοῦ λείψῃ ποτέ τὸ
 γλυκύ καὶ λαμπερὸ ποτό· ἡ δὲ γλυκύτης τοῦ ποτοῦ καὶ
 ἡ ἐκπεμπομένη ἀπὸ τὸν ἥλιον χαροποιὸς λάμψις διώ-
 χνει κάθε λύπην ἀπὸ τὴν ψυχὴν του καὶ κάνει τὸν ἄν-
 θρωπον ἐκεῖνον νά χαίρῃ διαρκῶς³², καὶ οὐδεὶς ἐξ ὁ-
 σων θέλουν νά τὸν θλάσῃ θά τὸν νικήσῃ³³, οὔτε θά ὑ-
 πάρξῃ κανεὶς πού θά δυνηθῇ νά τὸν ἐμποδίσῃ νά γεμί-
 180 σῇ ὁλόκληρον τὴν ὑπαρξίν του ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ποτη-
 ρίου³⁴. Διότι ἐκεῖνος πού ἐξουσιάζει εἰς τὴν κακίαν τῆς
 γῆς, ὁ ἄρχων τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου³⁵, αὐτὸς πού θα-
 σιλεύει ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα ὅλων τῶν θαλασσῶν καὶ
 περιγελά τὸν κόσμον ὅπως κάμνει ὁποῖος κρατᾷ εἰς τὸ
 χέρι του μικρὸν σπυργίτι μαζὶ μὲ ὁλόκληρον τὴν στρα-
 τιάν του καὶ τὰς δυνάμεις του δὲν θά δυνηθῇ νά πλη-
 σιάσῃ οὔτε τὴν πτέρναν³⁶ τοῦ ποδιοῦ του, οὔτε θά τολ-
 μήσῃ νά κοιτάξῃ πρὸς αὐτὸν μὲ αὐθάδειαν. Διότι ἡ σιλ-
 πνότης τοῦ κρασιοῦ καὶ ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου, ἀφοῦ ἀκτι-
 νοβολοῦν μὲ λαμπρότητα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πίνοντος
 φθάνουν μέχρι τὰ θάθη του καὶ μέχρι τὰ χέρια του καὶ
 τὰ πόδια του καὶ τὰ ὀπίσθιά του καί, ἀφοῦ μεταβάλλουν
 ὁλόκληρον τὸν πίνοντα εἰς φωτιά, τὸν ἐνδυναμώνουν
 190 ὥστε νά καίῃ καὶ νά λειώνῃ τοὺς ἐχθροὺς πού ἐπιτί-
 θενται ἐναντίον αὐτοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα· καὶ γίνεται
 τοιοῦτοτρόπως αὐτὸς ἀγαπητὸς εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου
 καὶ φίλος τοῦ ἰδίου τοῦ ἡλίου καὶ εἰς τὸ λευκόν καὶ λαμ-
 περόν κρασί καὶ εἰς τὰς ἐξ αὐτῶν ἐκπεμπομένας ἀκτί-

32. Πρὸλ. Φιλ. δ' 4.

33. Πρὸλ. Ἱερ. ιε' 18.

34. Πρὸλ. Ψαλμ. κβ' 5.

35. Πρὸλ. Ἰωάν. ιδ' 31.

36. Πρὸλ. Γεν. γ' 15.

νας (θά εἶναι) ὡσάν ἀγαπημένον παιδί. Διότι ἡ πόσις αὐτοῦ τοῦ κρασιοῦ καί τόν τρέφει καί τόν καθαρίζει ἀπό τήν ἀκαθαρσίαν τῶν σαρκῶν του πού ἐσάπισαν καί ἡ κάθαρσις φέρει εἰς αὐτόν πλήρη ὑγείαν, ἡ δὲ ὑγεία δέν ἀφήνει αὐτόν νά τραφῇ μέ ἄλλην τροφήν πού προκαλεῖ ἀσθένειαν, ἀλλά προκαλεῖ εἰς αὐτόν ἀπειρον καί ἔντονον ἐπιθυμίαν νά πίνη ἐκ τοῦ κρασιοῦ καί νά καθαρίσῃ τόν ἑαυτόν του περισσότερον καί νά κάνῃ τήν πόσιν πηγὴν ὑγείας. Διότι τόσον ἡ ὁμορφιά τῆς ὑγείας δ-
 200 σον καί ἡ εὐφροσύνη τῆς ὠραιότητος ἡ ὅποια προσέρχεται ἀπό τήν ὑγείαν, δέν ἔχουν χορτασιάνα³⁷.

Κάτι ἀνάλογον, λοιπόν, θά συμβῇ, τέκνα μου ἀγαπημένα, παιδιὰ μου, περιπόθητοί μου, ὅσοι ἀκούετε τοὺς λόγους μου, μέ καθένα ὁ ὁποῖος θά ἀμαρτήσῃ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ τοῦ Παντοδυνάμου καί ὁ ὁποῖος θά αἰσθανθῇ εἰς τήν καρδίαν του τὸν φόβον τῆς κρίσεως καί τῆς ἀποδοκιμασίας τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου καί ἡ συναίσθησις τῆς ἐπικειμένης δικαίας τιμωρίας του λειώνει τὰς σάρκας καί συντρίβει τὰ κόκκαλα καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅπως ὁ κρεμασμένος ὑπὸ τῆς μηχανῆς ὀγκόλιθος πιέζει μέ πολλήν δύναμιν καί πολτοποιεῖ τὰ σταφύλια πού πατώνται εἰς τὸ πατη-
 210 τήρι. Καί τὰ μὲν σταφύλια ἀφοῦ πρῶτον τὰ πατήσουν οἱ ἄνθρωποι, ὕστερα τὰ πιέζουν δυνατὰ μέ τὸν λίθον καί τοὺς ἀφαιροῦν ὁλόκληρον τὸν χυμόν, ἐνῶ τὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος καταλαμβάνεται ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τὸν κάνει ὁ ἴδιος ὁ θεῖος φόβος νά γίνεταί ποδοπάτημα³⁸ ἄλλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καί ὅταν κάμῃ τελείως λείον καί συντρίψῃ ἐντελῶς τὸ ὑπερήφανον καί ματαιόδοξον σαρκικόν του φρόνημα³⁹, τότε ἡ ἀγία ταπείνωσις, ὁ ἀόρατος αὐτὸς καί ἐλαφρότατος καί ἀγαθὸς λίθος⁴⁰, ἀφοῦ πέσῃ ἀπὸ ἐπάνω, καί ἀφοῦ πιέσῃ κά-
 θε ὑγρὰν αὐσίαν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καί παθῶν, ὅχι μόνον δέν καθιστᾷ ἀχρηστον τὴν πίεσθεῖσαν ψυχὴν, ἀλλὰ

37. Διὸ τῶν περὶ οἴνου καί φωτὸς εἰκόνων παριστᾷ τὴν εὐφροσύνην τοῦ μετανοοῦντος ἀμαρτωλοῦ.

38. Πρβλ. Ἠσ. ε' 5. Θρ. Ἰερ. 8' 8 κλη.

39. Πρβλ. Ρωμ. η' 6-7.

40. Πρβλ. Ματθ. ια' 30.

ἀφοῦ τὴν περιλούσῃ μὲ ποταμοὺς δακρύων τὴν κάμνει
 220 νὰ ἀναβλύσῃ τὸ «ζῶν ὕδωρ»⁴¹ καὶ τῆς θεραπεύει τὰ
 τραύματα ποὺ τῆς προεκάλεσαν αἱ ἁμαρτίαι καὶ καθα-
 ρίζει τὸ πῦον καὶ τὰς πληγὰς αὐτῶν καὶ καθιστᾷ τὸν
 ἄνθρωπον ἐκεῖνον λευκότερον ἀπὸ τὸ χιόνι⁴².

Εἶναι εὐτυχισμένος, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος,
 ὁ ὁποῖος ἀκούει τοὺς λόγους τούτους καὶ δέχεται αὐ-
 τοὺς μὲ πίστιν καὶ τοὺς ἐφαρμόζει⁴³, διότι, ἀφοῦ εἶρε
 μεγάλα ἀγαθὰ, ἐκεῖνα δηλαδὴ ποὺ εὐρίσκονται ἔξω
 ἀπὸ τὴν ἀντιληπτικὴν ἱκανότητα τοῦ νοῦ καὶ δὲν δύναν-
 ται νὰ παρασταθοῦν διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, θὰ μα-
 καρίσῃ τὸ ἔλεεινὸ μου χέρι, ποὺ ἔγραψεν αὐτά, καὶ θὰ
 230 δοξάσῃ τὸν εὐσπλαγχνὸν καὶ πολυέλεον Κύριον, ὁ ὁ-
 ποῖος διὰ μολυσμένης γλώσσης καὶ ἀκαθάρτου καὶ μο-
 λυσμένου στόματος παρέδωκε γραπτῶς αὐτά διὰ ν' ἀ-
 ποτελέσουν ὑπόδειγμα ἐπιστροφῆς καὶ μετανοίας καὶ
 ὡς ὁδὸς ἀσφαλτοῦ καὶ ἀληθεστάτη ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι
 θέλουν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς των νὰ σωθοῦν καὶ πρόκειται
 νὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν⁴⁴, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς
 αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνή-
 κει αἰωνία δόξα. Ἀμήν.

41. Πρβλ. Ἰωάν. 8' 10.

42. Πρβλ. Ψαλμ. ν' 9.

43. Πρβλ. Ματθ. 7' 24.

44. Πρβλ. Ἑβρ. σ' 14.

XXIV

Περὶ πνευματικῆς γνώσεως. Καὶ ὅτι ὁ κρυμμένος εἰς τὸ γράμμα τῆς θείας Γραφῆς θησαυρὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι κατανοητὸς ἀπὸ ὅλους ὅσοι τὸ ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν οἰκειοποιηθῇ ἐκείνον ὁ ὁποῖος καθιστᾷ ἱκανὸν τὸν νοῦν νὰ ἀντιλαμβάνεται τὰς Γραφάς¹.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Δ'

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἡ πνευματικὴ γνῶσις ὁμοιάζει μὲ μίαν οἰκίαν ἢ ὁποία εἶναι κτισμένη εἰς τὸ μέσον τῆς κοσμικῆς καὶ ἑλληνικῆς γνώσεως, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται συγκεντρωμένη ὥσάν εἰς κιθῶτιον στερεὸν καὶ ἀπαραθίαστα κλεισμένον ἢ γνῶσις τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν² καὶ ὁ ὑπάρχων εἰς αὐτὴν ἀνέκφραστος πλοῦτος, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ δυνηθοῦν νὰ ἴδουν ποτε ὅσοι εἰσέρχονται εἰς τὸν οἶκον, ἐὰν δὲν ἀνοιχθῇ προηγουμένως ἐντελῶς εἰς αὐτοὺς τὸ κιθῶτιον. Δὲν εἶναι δὲ ποτε δυνατόν νὰ ἀνοιγῇ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ διὰ τοῦτο παραμένει ἄγνωστος εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου ὁ συγκεντρωμένος ἐντὸς αὐτοῦ πλοῦτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅπως ἀκριθῶς κάποιος ἄνθρωπος ἔστω καὶ ἂν πάρῃ εἰς τοὺς ὤμους του ὁλόκληρον τὸ κιθῶτιον καὶ τὸ περιφέρῃ κλειστὸν ἄγνοεῖ τὸν τοποθετημένον εἰς αὐτὸ θησαυρόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀναγνώσῃ καὶ μάθῃ ἀπ' ἐξω ὅλας τὰς Γραφάς καὶ ἀπαγγέλλῃ αὐτάς ὡς ψαλμόν, ἐν τούτοις ἄγνοεῖ τὴν κρυπτομένην εἰς τὸ βάθος αὐτῶν

1. Πρὸλ. Λουκ. κδ' 45.

2. Πρὸλ. Α' Κορ. β' 13.

δωρεάν τοῦ Ἀγ. Πνεύματος. Διότι οὔτε μὲ τὸ νὰ κρατῇ κανεὶς τὸ κιθώτιον γνωρίζει ὅσα ὑπάρχουν ἐντὸς αὐτοῦ, οὔτε μὲ τὸ νὰ ἔχη καὶ νὰ μελετᾷ τὴν Γραφὴν ἀντιλαμβάνεται τὰ νοήματα αὐτῆς. Καὶ πῶς συμβαίνει αὐτό; Ἀκουσε.

Εὐρίσκεις ἓν μικρὸν κιθώτιον, κλεισμένον ἀπὸ ὅ-
 30 λας τὰς πλευρὰς μὲ ἀσφάλειαν καὶ ἀπὸ τὸ θάρος καὶ
 τὴν ἐξωτερικὴν πολυτελῆ ἐμφάνισίν του συμπεραίνεις
 —ἢ καὶ ἴσως πιστεύεις ὅσα ἀκούεις νὰ λέγουν μερικοὶ—
 ὅτι αὐτὸ ἔχει μέσα θησαυρόν· αὐτό, λοιπόν, τὸ κιθώτι-
 ον ἀφοῦ τὸ πάρης εἰς τὰ χέρια σου φεύγεις τρέχοντας.
 Πές μου, λοιπόν, ποῖα θὰ εἶναι ἡ ὠφέλειά σου, ἐάν αὐ-
 30 τὸ τὸ περιφέρεις πάντοτε ἐσφραγισμένον καὶ κλεισμέ-
 νον καὶ δὲν τὸ ἀνοίξης; Ὅσον θὰ εὐρίσκεσαι εἰς τὴν
 ζωὴν δὲν θὰ ἴδῃς ποτὲ τὸν εἰς αὐτὸ θησαυρόν, δὲν θὰ
 ἴδῃς τὴν καθαρότητα τῶν πολυτίμων λίθων ποὺ ὑπάρ-
 χουν εἰς αὐτό, τὴν λαμπρότητα τῶν μαργαριτῶν καὶ
 τοῦ χρυσοῦ τὴν ἀπαστράπτουσαν φωτεινότητα. Ποῖον
 θὰ εἶναι τὸ ὄφελός σου, ἐάν δὲν κατορθώσης νὰ πάρης
 ἔστω καὶ ὀλίγα ἀπὸ αὐτὰ διὰ ν' ἀγοράσης κάτι ἀπὸ ὅ-
 40 σα ἀναγκαιοῦν πρὸς διατροφήν ἢ ἐνδυμασίαν, ἀλλ' ὡς
 εἶπομεν, περιφέρεις μὲν τὸ κιθώτιον ἐντελῶς κλεισμέ-
 νον, γεμᾶτο ἀπὸ πολὺν καὶ πολύτιμον θησαυρόν, σὺ δὲ
 ὁ ἴδιος ὑποφέρεις ἀπὸ πεῖναν καὶ δίψαν καὶ γυμνότη-
 τα; Ἀσφαλῶς οὐδέν.

40 Αὐτά, ἀδελφέ μου, ἔχουν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν καὶ
 εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Θεώρησε, λοιπόν, ὡς κι-
 θώτιον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰς ὑπολοίπους
 θείας Γραφάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐντὸς τῶν κλεισμένην
 καὶ σφραγισμένην τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν
 τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὴν ἀνέκφραστα καὶ μὲ τὰ σωματι-
 κά μάτια ἀόρατα αἰώνια ἀγαθὰ, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Κύριος
 λέγει: «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἔστιν ἡ
 3. Ἰωάν. ε' 39. ζωὴ ἡ αἰώνιος»³. Εἰς τὴν θέσιν δὲ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁ-
 ποῖος ἐπῆρε τὸ κιθώτιον φαντάσου ἐκείνον ὁ ὁποῖος
 γνωρίζει ἀπ' ἔξω ὅλας τὰς Γραφάς καὶ ἀπαγγέλλει
 αὐτάς διαρκῶς. Κρατεῖ δὲ αὐτάς μέσα εἰς τὴν μνήμην

- 50 του ὡσάν εἰς κιθώτιον, εἰς τὴν ὁποίαν φυλάσσονται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ ὡς πολύτιμοι λίθοι⁴· εἰς αὐτάς ὑπάρχει ἡ αἰώνιος ζωὴ —διότι οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἶναι φῶς καὶ ζωὴ⁵, καθὼς ὁ ἴδιος λέγει· «Ὁ ἀπειθὼν τῷ Υἱῷ οὐκ ὀψεται τὴν ζωὴν»⁶—, μαζὶ δὲ μὲ τὰς ἐντολάς ὑπάρχουν ὡς ἄλλοι πολύτιμοι μαργαρίται αἱ ἀρεταί. Διότι ἀπὸ τὰς ἐντολάς γεννῶνται ὡς ἀπὸ γυναικείας μήτρας αἱ ἀρεταί καὶ ἀπὸ αὐτὰς (τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν) προέρχεται ἡ φανέρωσις τῶν μυστηρίων, τὰ ὁποῖα εἶναι κρυμμένα καὶ σκεπασμένα κάτω ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Θεοῦ νόμου. Διότι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν πραγματοποιοῦνται αἱ ἀρεταί καὶ ἀντιστρόφως, διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἀρετῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐντολῶν, καὶ τοιουτοτρόπως δι' ἀμφοτέρων αὐτῶν ἀνοίγεται εἰς ἡμᾶς ἡ θύρα τῆς κατανοήσεως⁷ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ· ὀρθότερον ὁμῶς εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅχι δι' αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶπεν· «Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ ἐγὼ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»⁸. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Θεὸς κατοικήσῃ ἐντὸς μας καὶ περιπατήσῃ μαζὶ μας⁹ καὶ παρουσιάσῃ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς ἡμᾶς κατὰ τρόπον ψιλαφητόν, τότε θὰ βλέπωμεν καὶ θὰ γνωρίζωμεν τὰ ὅσα ὑπάρχουν μέσα εἰς τὸ κιθώτιον, δηλαδὴ τὰ κρυμμένα μέσα εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Κατ' ἄλλον τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν —κάνεις ἄς μὴ γελιέται ἐπ' αὐτοῦ— νὰ ἀνοίξωμεν τὴν κιθωτὸν τῆς θείας γνώσεως καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὴν ἀγαθὰ εἰμὴ μόνον ἐὰν συμμετάσχωμεν προσωπικῶς εἰς αὐτὰ καὶ τὰ ἐξετάζωμεν ἐξωπλισμένοι μὲ τὸν θεῖον φωτισμόν. Περὶ 70 ποίων ὁμῶς ἀγαθῶν ὁμιλῶ; Διὰ τὴν τελείαν ἀγάπην, δηλαδὴ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον· τὴν περιφρόνησιν ὅλων ὅσα εἶναι ὁρατά· περὶ τῆς νεκρῶ-

4. Πρβλ. Ψαλμ. ιη' 11.

5. Πρβλ. Ἰωάν. στ' 83.

6. Ἰωάν. γ' 36.

7. Πρβλ. Λουκ. ια' 52.

8. Ἰωάν. ιδ' 21, 23.

9. Β' Κορ. στ' 16.

σεως τῆς σαρκὸς καὶ τῶν γηϊνῶν μελῶν τῆς¹⁰ ἀκόμη καὶ αὐτάς τὰς κακὰς ἐπιθυμίας, ὥστε ὅπως ἀκριβῶς ὁ νεκρὸς δὲν σκέπτεται οὔτε αἰσθάνεται ἀπολύτως τίποτε, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἀντιλαμβανόμεθα οὔτε τὴν παραμικρὰν κακὴν ἐπιθυμίαν ἢ τὴν ὑπαρξείν κάποιου πάθους οὔτε αἰσθανόμεθα τὴν βασανιστικὴν ὀχλήσιν τοῦ κακοῦ, ἐνθυμούμεθα μόνον καὶ αἰσθανόμεθα τὰς ἐντολάς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἀκόμη δὲ (ὁμιλῶ διὰ τὰ ἀγαθὰ) τῆς ἀθανασίας, τῆς ἀφθαρσίας, τῆς αἰωνίου δόξης, τῆς αἰωνίου ζωῆς, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τῆς υἰοθεσίας μας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ¹¹, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ ἐντὸς μας ἡ χάρις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος καὶ τοῦ νὰ γίνωμεν θεοὶ ἐκ πολιτογραφήσεως κατὰ χάριν, καὶ νὰ γίνωμεν κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ¹², καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ ἀποκτήσωμεν «νοῦν Χριστοῦ»¹³ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν νοῦν νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς ἐνοικεῖ εἰς τὸν Θεὸν καὶ περιπατεῖ ὁρατὸς ἀνάμεσά μας¹⁴ (ὡς Θεάνθρωπος).

Αὐτὰ ὅλα, λοιπόν, καὶ ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω ἀπὸ αὐτὰ ἀνείπωτα καὶ ἀνέκφραστα ἀξιοῦνται νὰ ἀπολαύσουν ἀφθόνως ὅσοι ἀκούουν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐφαρμόζουν¹⁵, πού ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀνοιξεως τοῦ κιθωτίου περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλήσαμεν, δηλαδὴ διὰ τῆς διανοίξεως τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν μὲ τὰ ὁποῖα βλέπομεν τοὺς θησαυροὺς πού εἶναι κρυμμένοι εἰς τὴν ἀγίαν Γραφήν. Ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι, ἐπειδὴ ἔχουν τελείαν ἄγνοιαν ὅλων ὧν εἶπομεν καὶ οὐδέποτε τὰ ἐδοκίμασαν, δὲν ἐγεύθησαν τὴν γλυκύτητα αὐτῶν, τὴν ἀθάνατον ζωὴν πού αὐτὰ προσφέρουν, στηριζόμενοι καὶ ἀρκούμενοι μόνον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἀγίων Γραφῶν· τοὺτους τοὺς καταδικάζει καὶ τοὺς κατακρίνει περισ-

10. Πρβλ. Κολοσ. γ' 5.

11. Πρβλ. Γαλ. δ' 5. Ἐφεσ. α' 5.

12. Ρωμ. η' 17.

13. Α' Κορ. β' 16.

14. Πρβλ. Β' Κορ. στ' 18.

15. Πρβλ. Ματθ. ζ' 24. Ἰωάν. ιδ' 21 κλη.

σότερον ἢ Γραφή, λέγουσα ὅτι αὐτοὶ θὰ εὑρεθοῦν ἀσφαλέςτερον μακρὰν τῆς σωτηρίας, παρὰ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἤκουσαν ποτὲ τὰς Γραφάς. Διότι μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦς (ποὺ ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν Γραφῶν) ἐνεκα τῆς ἀνικανότητός των νὰ τὰς κατανοήσουν διαστρεβλώνουν ὅλας τὰς θείας Γραφάς¹⁶, ἐρμηνεύοντες αὐτάς σύμφωνα μὲ τὰς γεμάτας ἀμαρτωλὰ πάθη ἐπιθυμίας των, ἐπιδιώκοντες νὰ προβάλλουν τοὺς ἑαυτοὺς των¹⁷, ἰσχυριζόμενοι ὅτι πρόκειται τάχα νὰ σωθοῦν καὶ χωρὶς τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ¹⁸, ἀπαρνούμενοι
 100 τοιοῦτοτρόπως ὁλοτελῶς τὴν σωτηριώδη δύναμιν τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Καὶ εἶναι φυσικόν· διότι τὰ σφραγισμένα καὶ ἐρμητικά κλεισμένα, ἐκεῖνα ποὺ δὲν δύναται νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ κανεὶς ἄνθρωπος, καὶ τὰ ὁποῖα ἀνοίγονται μόνον ἀπὸ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἔλθουν εἰς φῶς τὰ θλέπομεν ἡμεῖς καὶ τὰ γνωρίζομεν, πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατόν νὰ τὰ γνωρίσουν ποτὲ ἢ ἀπλῶς νὰ τὰ ἀντιληφθοῦν κάπως, ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι οὐδέποτε ἐγνώρισαν τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν πλήρωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ των κόσμου μὲ τὸ θεῖον φῶς, τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν Αὐτοῦ ἐντός των¹⁹; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν οὐσίαν
 110 αὐτῶν τῶν μυστηριωδῶν ἀληθειῶν, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε καὶ οὐδόλως ἐγνώρισαν τὴν πλήρη ἐσωτερικὴν των ἀφομοίωσιν ὑπὸ τοῦ ἁγ. Πνεύματος, τὴν ἀνανέωσιν, τὴν πνευματικὴν μεταβολήν, τὴν ἀναδημιουργίαν καὶ τὴν ἐκ νέου γέννησίν των; Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι δὲν ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος²⁰, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ριζικὴν μεταβολήν ποὺ ἐπῆλθεν εἰς τοὺς βαπτισθέντας διὰ τοῦ Ἁγ. Πνεύ-

16. Πρβλ. Β' Πέτρ. γ' 16.

17. Πρβλ. Β' Κορ. ι' 12.

18. Ἐννοεῖ ἄρα γε τοὺς Γνωστικούς ἢ ὁσους ἐδέχοντο ὅτι ἀρκεὶ ἡ θεωρητικὴ πίστις καὶ ἡ θεία χάρις διὰ τὴν σωτηρίαν μας; Ἀλλ' ἡ σωτηρία εἶναι ἐπαθλον πνευματικοῦ ἀγῶνος καὶ ὄχι μόνον δωρεά.

19. Τὰ παρατιθέμενα ἐδῶ στοιχεῖα συνθέτουν τὴν μετάβασιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς φυσικῆς εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν κατάστασιν καὶ ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς μυστικῆς θεολογίας.

20. Πρβλ. Ματθ. γ' 11' κη' 19'.

ματος; "Οσοι δὲν ἔχουν γεννηθῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ²¹ εἰς μίαν νέαν ζωὴν —καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος— πῶς δύνανται νὰ ἴδουν τὴν ἰδιότυπον δόξαν ὧσων ἐγεννήθησαν ἄνωθεν, ὧσων δηλαδὴ ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ Θεοῦ²² καὶ ἔγιναν παιδιὰ τοῦ κατὰ χάριν²³; Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποστοῦν τὰς κοσμογονικὰς ἐσωτερικὰς αὐτὰς μεταβολάς, ἀλλὰ ἔχασαν ἀπὸ ἀδιαφορίαν τὴν μεγάλην αὐτῶν εὐκαιρίαν —καίτοι εἶχον τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιτύχουν καὶ αὐτοὶ τὴν θέωσιν²⁴—, με ποῖαν γνώσιν θὰ δυνηθοῦν, πές μου σὲ παρακαλῶ, νὰ γνωρίσουν πλήρως ἡ
 120 ἔστω νὰ ἀντιληφθοῦν στοιχειωδῶς ὁποῖοι ἀνεδείχθησαν ἐκεῖνοι;

Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα²⁵ ἀόρατον, φύσει ἀθάνατον, ἀπλησίαστον, μὴ δυνάμενον νὰ γνωσθῇ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ τέτοιους κάνει ἐκεῖνους ποὺ γεννῶνται πνευματικῶς ὑπ' αὐτοῦ, ὁμοίους σχεδὸν κατὰ πάντα πρὸς τὸν γεννήσαντα αὐτοὺς Πατέρα· αὐτοὶ μόνον ὡς πρὸς τὸ σῶμα γίνονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀντιληπτοὶ καὶ βλέπονται, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα μόνον ἀπὸ τὸν Θεὸν γνωρίζονται καὶ μόνον τὸν Θεὸν γνωρίζουν ἢ καλύτερα μόνον ἀπὸ τὸν Θεὸν θέλουν νὰ γνωρίζωνται²⁶, πρὸς τὸν ὁποῖον ποθοῦν διαρκῶς νὰ ἀτενίζουν καὶ μόνον ἀπὸ αὐτὸν ἐπιθυμοῦν νὰ βλέπωνται²⁷. Ἡ κατ' ἄλλην ἔκφρασιν, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἄσχετοι μὲ τὰ γράμματα δὲν δύνανται νὰ μελετοῦν καὶ νὰ κατανοοῦν τὰ θι-
 130 θλία ἰσαξίως μὲ τοὺς ἐγγραμμάτους, τοιοῦτοτρόπως οὔτε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐφαρμόσουν ἐμπράκτως τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ ἀξιωθοῦν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅσον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἠγρύπνησαν ἐπάνω εἰς αὐτάς καὶ

21. Πρβλ. Ἰωάν. γ' 3.

22. Πρβλ. Ἰωάν. α' 13.

23. Πρβλ. Ἰωάν. α' 12.

24. Πρβλ. Ἰωάν. α' 12.

25. Πρβλ. Ἰωάν. δ' 24.

26. Πρβλ. Γαλ. δ' 9.

27. Εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου συγκεκριμένοποιεῖται ἡ ἔκτασις ἐφαρμογῆς τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» καὶ τοῦ «τέκνα Θεοῦ γενέσθαι». Δύνανται κατὰ τὸν Συμεῶν ὁ ἀνθρώπος νὰ φθάσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἠθικῆς τελειότητος, ὥστε νὰ θεωθῇ.

τάς ἐφήρμοσαν μέχρι κεραίας καὶ ἔχουσιν ἀκόμη καὶ τὸ ἰδίον των τὸ αἷμα ἐν τῇ ἐφαρμογῇ των. Διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ θὰ πάρῃ βιβλίον σφραγισμένον καὶ κλεισμένον δὲν δύναται νὰ ἴδῃ ὅσα εἶναι γραμμένα εἰς αὐτὸ οὔτε νὰ ἐννοήσῃ ποῖον εἶναι τὸ περιεχόμενον των ὅσον τὸ βιβλίον θὰ παραμένῃ σφραγισμένον²⁸, ἔστω καὶ ἂν ἔχῃ μάθει ὅλην τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου, καθ' ὅμοιον τρόπον οὔτε ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀποστηθίσει, καθὼς εἶπομεν, ὅλας τὰς θείας Γραφάς θὰ δυνηθῇ πο-
 140 τέ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἴδῃ εἰς ὅλον τῆς τὸ θάθος καὶ τὸ μεγαλεῖον τὴν κρυμμένην εἰς αὐτάς μυστικὴν καὶ θείαν δόξαν μαζί καὶ τὴν δύναμιν, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐφαρμόσῃ ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ γεμίσῃ ὁλόκληρος ἀπὸ τὸ Παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διανοίγει τὰς σκέψεις του ὡσὰν βιβλίον καὶ φανερῶναι κατὰ τρόπον μυστηριώδη καὶ ὑπερφυσικὸν τὴν κρυπτομένην εἰς αὐτά δόξαν, ἐπὶ πλέον δὲ φανερῶναι εἰς αὐτὸν καὶ τὰ κρυπτόμενα ἐντὸς αὐτῶν (τῶν Γραφῶν) ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ καθὼς καὶ τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπορρέουν αὐτά, τὰ ὁποῖα παραμένουν κρυμμένα καὶ ἀφανέρωτα καθ' ὁλοκληρίαν δι' ὅλους ὅσοι τὰ περιφρονοῦν καὶ ἀδιαφοροῦν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ αὐτοὶ προσεκόλλησαν ὅλας τὰς αἰσθήσεις των εἰς τὸ ψεῦδος τοῦ ἁμαρ-
 150 τωλοῦ κόσμου καὶ ἐπὶ πλέον κατέχονται ἀπὸ τὸ πάθος νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὰ εὐχάριστα τῆς ζωῆς καὶ νὰ συνεπαίρνονται ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῶν σωμάτων, ἔχοντες νεκρωμένην τὴν ὀπτικὴν ἰκανότητα τῆς ψυχῆς, ἀδυνατοῦν νὰ ἀτενίσουν καὶ νὰ ἴδουν τὰς πνευματικὰς ὠραιότητας τῶν ἀνεκφράστων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν.

Καὶ καθὼς ὁ ἔχων ἀσθενεῖς τοὺς σωματικούς του ὀφθαλμοὺς δὲν δύναται οὔτε κατ' ἐλάχιστον νὰ ἀτενίσῃ εἰς ἔχουσιν ζωηρὰν λάμψιν ἡλιακὴν ἀκτῖνα, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη θελήσῃ νὰ ἀτενίσῃ πρὸς αὐτήν, θὰ χάσῃ τελείως καὶ τὴν τυχόν ὀλίγην ὄρασιν ποὺ διαθέτει, τοιουτοτρόπως, λοιπόν, καὶ ὁποῖος ἔχει τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ἀσθενῇ καὶ τὰ πνευματικὰ του αἰσθητήρια γεμάτα ἁμαρτωλὰ πάθη, δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ τὴν ὠ-

- 160 ραιότητα ἢ τὴν ὁμορφίαν τοῦ σώματος χωρὶς νὰ ἐνο-
χληθῇ ἀπὸ πάθη καὶ χωρὶς ψυχικὴν ζημίαν· ὅχι μόνον
τοῦτο, ἀλλὰ θὰ χάσῃ τὴν εἰρήνην τῶν σκέψεων ποῦ εἶχε
πρὶν ἀπ' αὐτό καὶ τὴν τελείαν γαλήνην τοῦ ἀπὸ τὰς πο-
νηρὰς ἐπιθυμίας, ἐὰν διαρκέσῃ ἢ ἐνασχόλησίς του μὲ
τὸ πάθος. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος θεθαίως δὲν εἶναι κἂν εἰς
θέσιν νὰ ἀντιληφθῇ οὔτε καὶ τὴν ἰδικήν του ἀσθενείαν.
Διότι ἐὰν ἐθεώρῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀσθενῆ, θὰ ἦτο ὑπο-
χρεωμένος νὰ δεχθῇ ὅτι ὑπάρχουν μερικοὶ ἄλλοι ποῦ
εἶναι ὑγιεῖς, καὶ πιθανῶς κάποτε νὰ ἤλεγχε τὸν ἑαυτὸν
τοῦ ὡς ὑπεύθυνον διὰ τὸ κατάντημά του καὶ θὰ ἐφρόντι-
ζε νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῆς ἀσθενείας του²⁹. Τώρα ὁμῶς αὐ-
τὸς ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖ ὅλους γεμάτους πάθη, ἐξομοι-
ώνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ αὐτοὺς καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι εἴ-
170 ναι ἀδύνατον αὐτὸς νὰ γίνῃ κάτι παραπάνω ἀπὸ τοὺς
ἄλλους. Διατὶ αὐτό; Διὰ ν' ἀποθάνῃ μαζί μὲ τὸ πάθος,
ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ κακὸ ὁ δυστυχής.
Διότι ἐὰν ἤθελε κάτι τέτοιο, θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ ἐπιτύ-
χῃ, ἀφοῦ πάρῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὴν τὴν ἱκανότητα. Διό-
τι ὅσοι ἐθαπτίσθημεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θε-
οῦ³⁰, ἐλόθομεν ἀπὸ αὐτὸν τὴν δύναμιν νὰ πετάξωμεν
ἀπὸ ἐπάνω μας ὡς παλαιὸν καὶ ἄχρηστον ἔνδυμα τὴν
προηγούμενην ἀθλιότητα τῆς φθοράς, νὰ γίνωμεν παι-
διὰ τοῦ Θεοῦ³¹ καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν ὡς ἀφθαρτον καὶ κα-
θαρώτατον ἔνδυμα τὸν Χριστόν³².

- Ἄλλ', ἀδελφοί μου, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ συμβῇ
ποτέ νὰ ὁμοιωθοῦμε καὶ ἡμεῖς μὲ ὅσους εὐρίσκονται εἰς
αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ σκέπτονται κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον, καὶ οἱ ὅποιοι εἶναι πνευματικῶς τελείως ἄγο-
νοι καὶ γῆϊνοι. Εἴθε ἀντιθέτως νὰ ἀκολουθήσωμεν μὲ
180 συνέπειαν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε χάριν ἡμῶν
καὶ ἠγέρθη³³ καὶ μᾶς ἀνέβασεν εἰς τοὺς οὐρανούς· εἴθε

29. Ἀφετηρίαν καὶ πρωταρχικὸν ὅρον τῆς μετανοίας καὶ τῆς σω-
τηρίας ἀποτελεῖ ἡ συναίσθησις τῆς ἁμαρτωλότητος. Τὸ προσαγόμενον
παράδειγμα εἶναι πολὺ χαρακτηριστικόν.

30. Πρβλ. Ματθ. κη' 19. Πράξ. ιθ' 5.

31. Πρβλ. Ρωμ. η' 14.

32. Πρβλ. Κολασ. γ' 9-10. Γαλ. γ' 27.

33. Πρβλ. Β' Κορ. ε' 15.

νά ἀκολουθῶμεν πάντοτε ἀπαρεγκλίτως τὸ παράδειγμα³⁴, ἀπαλλασσόμενοι διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τὸ στίγμα τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐνδυόμενοι μὲ τὸ ὁλόφωτον καὶ ἀπαστράπτον ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας³⁵ τοῦ ἁγ. Πνεύματος ζῶντες ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρμόζει ἡ προσφορά πάσης δοξολογίας καὶ τιμῆς καὶ προσκυνήσεως εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

34. Πρὸλ. Α' Πέτρ. 6' 21.

35. Πρὸλ. Α' Κορ. 15' 53-54.

Περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦνται εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἀέρος, ἐκ τῶν στοιχείων¹, ἐκ τῶν τροφῶν καὶ ἐκ τῶν δαιμόνων.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Ε'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ μοναχὸς ἔχει χρέος νὰ γνωρίζῃ πολὺ καλῶς καὶ νὰ κατανοῇ ὅχι μόνον τὰς ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς ποὺ λαμβάνουν χώραν εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αἱ ὁποῖαι τὰς προκαλοῦν² δηλ. ποῖαι ἀκριβῶς εἶναι αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ καὶ ἀπὸ ποῦ κάθε μία προέρχεται. Διότι ἄλλοτε μὲν προκαλεῖται εἰς τὴν ψυχὴν μας αἰφνιδία χαρά, ἄλλοτε δὲ πάλιν εἰσβάλλει εἰς αὐτὴν λύπη καὶ θάρος ἀσήκωτον. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ ψυχὴ γίνεται πολὺ εὐαίσθητη, ἄλλοτε δὲ αὐτὴ ἡ ἰδία σκληρύνεται ὡσὰν λίθος. Ἄλλοτε πάλιν γίνεται ἡρεμος καὶ ταπεινὴ³ καὶ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον ὑψοῦται ὡς θαλάσσιον κῦμα καὶ μαίνεται ἀπὸ θυμῶδη λύσσαν πρὸς ὅλους τοὺς ἀδελφούς. Καὶ ἄλλοτε μὲν γίνεται πλαδαρὴ καὶ ὀκνηρὰ καὶ ἀνδρεκτος δι' ἐκτέλεσιν ἀγαθῶν ἔργων³, ἄλλοτε δὲ εἶναι διαρκῶς ὀρθία καὶ ἀνύστακτος καὶ πρόθυμος νὰ ὑπακούῃ, ὥστε καὶ τοὺς μετ' αὐτῆς νὰ ὠθῇ καὶ παρακινῇ εἰς τὴν διά-

1. Ἐκ τῶν πολλῶν σημασιῶν τοῦ ὅρου ἐνταῦθα πρέπει νὰ τὸν ἐκλάβωμεν ὡς σημαίνοντα τὰ ὕλικά στοιχεῖα τῆς φύσεως ἢ τὰς φυσικὰς δυνάμεις. Καθὼς δὲ θὰ διαπιστώσῃ ὁ ἀναγνώστης καὶ τὸ θέμα τῆς παρούσης Κατηχήσεως καὶ ἡ ἀνάπτυξις του φέρουν ἐκδήλον τὴν σφραγίδα τοῦ θείου φωτισμοῦ. Μὲ ὅσα διδάσκει ἐνταῦθα ὁ ἱερός πατήρ μᾶς ἀφοπλίζει ἀπὸ κάθε δικαιολογίαν διὰ τὰς πολλὰς μας ἁμαρτίας.

2. Πρβλ. Τίτ. ια' 29.

3. Πρβλ. Τίτ. α' 16.

πραξιν τοῦ καλοῦ. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ ψυχὴ εἶναι συμμα-
 ζεμένη καὶ εὐλαθής, ἄλλοτε δὲ διασκορπισμένη καὶ ἀ-
 διάντροπος. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐνθυμεῖται μὲ αἰσθήματα ἀ-
 20 γάτης τοὺς ἀπόντας καὶ τοὺς καλεῖ πλησίον της, ἄλλο-
 τε δὲ οὔτε ἐκείνους οὔτε ὄσους εὐρίσκονται πλησίον
 της θέλει νὰ βλέπῃ. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐξαφανίζεται κά-
 τω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της, ὥστε νὰ μὴ ἀποδέχεται καὶ τὴν
 ἰδίαν της τὴν ζωὴν⁴, ἄλλοτε δὲ τόσον πολὺ χαίρει καὶ
 ἡ χαρὰ της παίρνει τόσην ἑκτασιν, ὥστε νὰ μὴ δύναται
 νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἑαυτὸν της, καίτοι προσπαθεῖ νὰ
 ἐπιτύχῃ τοῦτο.

Αὐτὰ μὲν, λοιπόν, εἶναι φυσικὸν νὰ συμβαίνουν γύ-
 ρω ἀπὸ τὰς φυσικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώ-
 ματος, ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὴν ἀπόκτη-
 σιν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν θείων ἐντολῶν
 διὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖται ἐντατικὸς ἀγὼν καὶ ἐργασία.
 "Ὅπως ὁμως ἡ ψυχὴ μας ὑπόκειται εἰς διαρκεῖς μεταθο-
 30 λὰς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀλλάζουσιν καὶ αἱ καταστά-
 σεις τοῦ νοῦ μας καὶ μεταβάλλονται κάπως ἔτσι. "Ἄλ-
 λοτε δηλαδὴ ὁ νοῦς εἶναι ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ ἀντιληφθῇ
 κάτι καὶ ἀκόμη ἱκανώτερος νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἀξιολο-
 γήσῃ ταχέως ὅσα ἀντιλαμβάνεται δηλαδὴ βλέπει καὶ
 ἄλλοτε καθίσταται δυσκίνητος καὶ ἀνίκανος καὶ διὰ τὰς
 δύο αὐτὰς λειτουργίας. Καὶ ἄλλοτε μὲν ὁ ἴδιος ἄνθρω-
 πος γίνεται ἀνόητος καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἄλαλος
 καὶ κωφός, ἄλλοτε δὲ ἐμφανίζεται μυαλωμένος καὶ ὁ-
 μιλητικὸς καὶ συγχρόνως ἀκούων καὶ συνετός. Καὶ ἄλ-
 λοτε μὲν δὲν βλέπει, ἄλλοτε δὲ βλέπει, ἐπιχειρῶν νὰ
 ἴδῃ πράγματα καὶ νὰ ἐννοήσῃ ἀληθείας εὐρισκομένας
 πέραν ἀπὸ τὰς φυσικὰς καὶ συνήθους δυνάμεις τῆς ἀν-
 θρωπίνης φύσεως. Καὶ ἄλλοτε μὲν εἶναι ἀπλοὺς καὶ φυ-
 40 σικὸς καὶ ἀδέσμευτος εἰς ὅλας τὰς σκέψεις καὶ ἰδέας
 του, χωρὶς νὰ ἐνθυμῇται καθόλου τὰ κακὰ ποῦ ἔγιναν
 εἰς αὐτὸν προηγουμένως οὔτε σκέπτεται τίποτε ἀπὸ αὐ-
 τὰ, ἄλλοτε δὲ (ὁ νοῦς) εἶναι πολυσύνθετος καὶ πο-
 λυμήχας καὶ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον νὰ σκέπτεται
 καὶ νὰ φαντάζεται πράγματα ποῦ δὲν ἔγιναν καὶ

4. Πρβλ. Ἰωνῆς δ' 8.

νά πονηρεύεται· καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ φλόγα ἀνάμεσα εἰς τὰ θρεγμένα ξύλα σκεπάζεται ἀπὸ τοὺς καπνοὺς, ἔτσι καὶ ὁ πονηρευόμενος νοὺς δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τοὺς παρόντας, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς σχηματίζει μέσα του ἀνωφελεῖς καὶ ψευδεῖς σκέψεις καὶ διὰ μερικοὺς ἀπόντας· ἕξ αἰτίας αὐτοῦ, λοιπόν, καὶ ἡ καρδιά ἐπειδὴ λυπεῖται πολὺ καὶ δὲν συμφωνεῖ μὲ αὐτὰς τὰς ἐνεργείας (κινήσεις) τοῦ νοῦ, τίποτε καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νά τὸν ὠφελήσῃ, οὔτε νά τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰς ἀνωφελεῖς καὶ θλαθεράς αὐτὰς σκέψεις.

- 50 Καὶ αὐτὰ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ νοῦ καὶ τῆς ἀοράτου καὶ θείας ψυχῆς μας. Αἱ ἀταξίαι καὶ ἀλλαγαὶ ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ σῶμα μας, καίτοι φαίνονται ὅτι εἶναι εὐδιάκριτοι καὶ εὐκόλως ἀπὸ ἡμᾶς διαπιστούμεναι, ἐν τούτοις δὲν εἶναι καθόλου ἔτσι. Διότι εἰς τὸ σῶμα ὅλως ἰδιαιτέρως ἡ μεταβολὴ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον φυσικὴ (ὀφείλεται εἰς φυσικοὺς νόμους). Διότι ἡ μὲν ψυχὴ εἶναι ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ἀμετάβλητος, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ νοὺς ποὺ καὶ αὐτὸς ἔχει δημιουργηθῇ ἀπὸ τὸν Κτίστην συγχρόνως μὲ αὐτήν· τὰ δύο αὐτὰ συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου δηλαδὴ διέπονται μόνον ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν διάπραξιν τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας μὲ τὴν ἰδικὴν των θέλησιν καὶ τοιοῦτοτρό-
- 60 πως καταλήγουν νά κληρονομήσουν καὶ νά ζοῦν αἰωνίως συντροφιά μὲ τὸ φῶς ἢ τὸ σκότος, ἀντιστοίχως. Λέγω δηλαδὴ, ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοὺς ἐὰν προσκολληθοῦν εἰς ἓν ἀπὸ αὐτὰ (τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν) ἀπὸ ἐσωτερικὴν διάθεσιν, ὅπως ἐλέχθη, καὶ μὲ τὴν ἐκουσίαν θέλησιν των, ἐὰν (προσκολληθοῦν) εἰς τὸ ἀγαθόν, γίνονται ἀγαθὰ, ἐὰν εἰς τὸ πονηρὸν καθίστανται πονηρά. Τὸ σῶμα ἀντιθέτως καὶ κατὰ τὴν φύσιν του εἶναι μεταβλητόν, καθ' ὅτι εἶναι καὶ σύνθετον (ὡς ἀποτελούμενον ἐκ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς στοιχείων, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν του εἶναι ἀσταθές, διότι ἔχει κτισθῇ ἀπὸ ὕλην φθαρτὴν καὶ ἀσταθῆ, ἀποτελούμενον, δηλαδὴ συγκροτούμενον ἀπὸ στοιχεῖα ἀντίθετα μεταξύ των. Δηλαδὴ ἀπὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καθὼς λέγουν ὅσοι εἶναι εἰδικοὶ εἰς τὰ θέματα αὐτά, καὶ εἶναι ὀρθὸν αὐτό, καὶ ἀπὸ ὕγρὸν καὶ ξηρὸν ἀποτελεῖται ἡ οὐσία του. Ἐν τούτοις ὅμως τὸ

σῶμα αὐτό καθ' ἑαυτὸ στερεῖται καὶ ἐπιθυμίας καὶ θε-
 70 λήσεως, ἐὰν δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθῇ, στερεῖται καὶ
 κινητικότητος· ἐκτὸς ἐὰν θεθαίῳς ὀνομάσῃ κανεῖς ὡς
 φυσικὴν κινητικὴν ἱκανότητα αὐτοῦ τὴν ρευστότητα καὶ
 τὴν ιδιότητά του νὰ φθείρεται, ἀλλ' αὕτη ἡ κίνησις δὲν
 ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν λογικὴν καὶ τὴν ἰδίαν θέλησιν· ἐὰν
 δὲ αὕτη εἶναι ἄλογος, εἶναι προφανὲς ὅτι εἶναι ἀναμάρ-
 τητος καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀτιμώρητος. Καὶ πολὺ ὀρθῶς·
 διότι ὅ,τι ἀκολουθεῖ τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ γίνεται
 σύμφωνα μ' αὐτοὺς, τοῦτο δὲν ὑπόκειται καὶ εἰς τιμω-
 ρίαν. Πολλοὶ νομίζουν ὅτι αἰσθάνεται ἔξαψιν καὶ ἐπι-
 θυμίαν διὰ γάμον⁵, τὴν ἀνάγκην σαρκικῆς συναφείας,
 ἐπιζητεῖ τὰς ὕλικὰς καὶ σωματικὰς ἡδονάς, τὴν πολυ-
 φαγίαν, τὴν λαιμαργίαν, τὸν πολὺν ὕπνον, τὴν ἀποφυ-
 γὴν τῆς ἐργασίας, τὸν στολισμὸν διὰ πολυτελῶν ἐνδυ-
 μάτων καὶ τόσα ἄλλα. Αὐτὸ εἶναι λάθος. Δὲν τὰ ζητεῖ
 80 τὸ σῶμα, ὅπως δὲν τὰ ζητεῖ καὶ ὅταν εἶναι νεκρόν, ἀλλὰ
 ἡ ψυχὴ τὰ ζητεῖ διὰ τοῦ σώματος ἐπειδὴ τὴν εὐχαρι-
 στοῦν, ἀπὸ τότε ποὺ ἠνώθη ἀδιασπᾶστος μὲ τὸ χοϊκόν
 σῶμα καὶ σὰν ἄλλη γουρούνα ποὺ κυλῖεται⁶ μέσα εἰς
 τὰ λασπόνερά της ἀρέσκεται καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ εὕρισκε-
 ται εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς μετὰ τῆς ὁποίας εἶναι
 ἠνωμένη. "Ας μὴ νομίσῃ, λοιπόν, κανεῖς ὅτι σπρώχνε-
 ται καὶ ἐξαναγκάζεται πρὸς αὐτὰ ἀπὸ τὸ ἴδιό του τὸ
 σῶμα. Δὲν συμβαίνει αὐτό. Ἀλλὰ τότε τί ἀκριβῶς συμ-
 βαίνει; "Ακουσε μετὰ τῆς ἐπιβαλλομένης προσοχῆς καὶ
 φρονήσεως:

«Ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαθῶν ἀπὸ
 τῆς γῆς». Ἐγὼ διὰ τῆς φράσεως αὐτῆς σοῦ ἔδειξα ποῖ-
 ον εἶναι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, δείξε μου, λοιπόν, τώρα
 καὶ σὺ τὰ πάθη ποὺ ὑπάρχουν εἰς αὐτό· ἀλλὰ δὲν πρό-
 κειται νὰ μοῦ ἀναφέρῃς οὔτε ἓνα, διότι δὲν ὑπάρχουν.
 "Επειτα ὅμως τί ἐπηκολούθησε; «Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς
 90 τὸ πρόσωπον αὐτοῦ Κύριος ὁ Θεός, καὶ ἐγένετο ἄνθρω-
 πος εἰς ψυχὴν ζῶσαν»⁷ καὶ ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν γῆν καὶ

5. Πρὸλ. Α' Κορ. Ζ' 9.

6. Πρὸλ. Β' Πέτρ. 6' 22.

7. Γεν. 6' 7.

περιπάτησε· ἄρα ἐκεῖνο πού ἔδωσε τὴν κίνησιν εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐξουσίαζε κατὰ τρόπον κυριαρχικὸν ἦτο τὸ πνεῦμα πού ὑπῆρχεν ἐντός του. Ἐν τούτοις δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη εἰς αὐτὸ ἑξαψις πάθους ἢ ροπή πρὸς τὸ κακὸν ἢ ἐνστικτώδης καὶ ἀνεξέλεγκτος ἐπιθυμία τοῦ στομάχου καὶ ὄρεξις, ἀλλ' ὑπῆρχεν εἰς αὐτὸ ζωὴ ἁρμονικὴ καὶ συμπεριφορὰ χωρὶς λύπην. Ἄς ἐξετάσωμεν, λοιπόν, μήπως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔνιωθε οὔτε τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς σαρκικὴν συνάφειαν οὔτε τὴν ὄρεξιν διὰ πολυφαγίαν ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν ὑπῆρχε γυναῖκα ἢ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν τὰ φαγητὰ πού προκαλοῦν τὴν ἐπιθυμίαν· τί ὁμως λέγει ἡ Γραφή; «Ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς πᾶν δένδρον ὠραῖον»⁸ καὶ «ἦν ὁ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ ἐν τῷ Παραδείσῳ γυμνοὶ καὶ οὐκ ἠσχύνοντο»⁹. Βλέπεις ὅτι οὔτε τὸ ὅτι ἡ Εὐὰ ἦταν γυναῖκα οὔτε τὸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἦσαν γυμνοὶ ἐζημίωσε τὴν ἀγνότητα κάποιου ἐξ αὐτῶν; Ἀλλὰ καίτοι ἦσαν γυμνοὶ ἐν τούτοις δὲν εἶχον σαρκικὰς σχέσεις μεταξύ των, οὔτε ἐντρέπετο¹⁰ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, οὔτε θεθαίως παρεκινεῖντο ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν σωμάτων των πρὸς συνουσίαν· μετὰ ὅμως τὴν διάπραξιν τῆς πρώτης ἁμαρτίας καὶ τὴν παράθασιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τὴν ἑξοδὸν των ἐκ τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν ἀπογύμνωσιν των ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τῆς ἐκπτώσεώς των ἀπὸ τὴν θείαν δόξαν, τότε καθὼς ἔχει γραφῇ, «ἔγνω Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε»¹¹.

Ἐξ ὧν αὐτῶν, ἀγαπητέ, συνάγεται ὅτι ἐὰν καὶ οὐ ἀγαπήσης εἰλικρινῶς τὸν Θεὸν καὶ μείνης ἀμετακίνητος εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην¹², δὲν πρόκειται νὰ κυριευθῇς ἀπὸ κανένα πάθος ποτέ, οὔτε πρόκειται νὰ σὲ τυραννοῦν αἱ ποικίλαι ἀπαιτήσεις τοῦ σώματος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἐπιθυμήσῃ τίποτε χωρὶς τὴν ψυχὴν, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ ἢ ὅποια ἦν ὡθῇ τελείως μὲ τὸν Θεὸν δὲν δύναται νὰ παρασυρθῇ καὶ αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ ἐ-

8. Γεν. δ' 9.

9. Γεν. γ' 1.

10. Πρβλ. Γεν. δ' 1.

11. Γεν. δ' 1.

12. Πρβλ. Ἰωάν. ιε' 9, 10.

πιθυμίας τοῦ σώματος, ἀλλ' οὔτε ἀπὸ ὀρισμένας ἄλλας ἐπιθυμίας ὁρατῶν ἢ ἀοράτων πραγμάτων καὶ παθῶν. Διότι ἡ δύναμις τῆς καρδίας τῆς ἢ καλύτερον νὰ εἴπω ὁλόκληρος ἢ κλίσις τοῦ θελήματός τῆς ἔχει δεθῇ ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Αὕτῃ, λοιπόν, ἀφοῦ
 120 συνεδέθη μὲ τὸν Δημιουργόν τῆς, ὅπως ἔχει λεχθῇ, πὲς μου, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐξάπτεται ἀπὸ τὰς ὁρμᾶς τοῦ σώματος ἢ γενικῶς νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἰδικὰς τῆς ἐπιθυμίας; Εἶναι ἀδύνατον¹³.

Αἱ μεταβολαὶ ὁμῶς ποὺ λαμβάνουν χώραν εἰς τὸ ἴδιον αὐτὸ σῶμα κατὰ τρόπον φυσικόν εἶναι προφανεῖς· διότι αὐταὶ εἶναι ἀναπόφευκτοι καὶ γίνονται εἰς ὅλους ἀνεξαίρετως τοὺς ἀγίους. Διότι ἄλλοτε μὲν λέγομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὑγείαν, ὅταν τὰ διάφορα συστατικά τοῦ σώματος δὲν ἀναστατώνονται καὶ συγκρούονται μεταξύ των, ἄλλοτε πάλιν θασανίζεται ἀπὸ κάποιαν ἀ-

13. Αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς σχετικῶς μὲ τὰς σχέσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ τὰς μεταξύ αὐτῶν ἀλληλεπιδράσεις εἶναι λίαν ἀξιοπρόσεκτοι. Οὕτως: Εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ νεκρὸν σῶμα οὐδὲν ἐπιθυμεῖ. Τὸ νεκρὸν ὁμῶς διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ ἐμψύχου σώματος. Τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τόσον στενὸν σύνδεσμον μετὰ τῆς ψυχῆς, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ὑφίσταται ἰσχυρὰ ἀλληλεπιδράσεις μεταξύ των, ἀφ' ἐτέρου δὲ νὰ εἶναι ἀδύνατος ὁ διαχωρισμός καὶ ἡ ὁριοθέτησις τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν κινήσεων ἐκάστου. Ὅπως ὅποτε ἡ ἐν-ζωος σὰρξ ἔχει ἰδικὰς τῆς δυνάμεις καὶ λειτουργίας καὶ πάθη. Τοῦτο δέχεται ἐνταῦθα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Συμεὼν ὅταν ὁμιλῇ περὶ ἡδονῶν καὶ ὀρέξεων τοῦ σώματος. Ὁ ἀπ. Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ πλήρους ἀντιθέσεως μεταξύ πνεύματος καὶ σαρκὸς (Γαλ. ε' 17) καὶ περὶ φρονήματος τῆς σαρκὸς (Ρωμ. η' 8) καὶ περὶ ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκὸς (Ἐφεσ. 6' 3. κ.δ.) καὶ περὶ «νόμου ἐτέρου ἐν τοῖς μέλεσι» αὐτοῦ (Ρωμ. Ζ' 23). Εἰς μίαν ὑποσημείωσιν δὲν δύναται νὰ ἐξετασθῇ τὸ μέγα τοῦτο θέμα καὶ νὰ δοθῇ ἡ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου θεολογίας ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ πορίσματα τῆς συγχρόνου ψυχολογίας καὶ ἀνθρωπογνώσιος ὀρθῇ ἀπάντησις. Θὰ ἡδυνάμεθα μόνον παραστατικῶς πῶς νὰ εἴπωμεν τοῦτο: Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα εὐρίσκονται εἰς οἶαν σχέσιν ὁ ἡνίοχος πρὸς τὸ ὑποζύγιον. Εἶναι δύο διάφοροι ὀντότητες. Ἐχει καὶ τὸ ὑποζύγιον ἰδίαν δυνάμειν, ἀλλ' εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἡνιόχου. Ἐάν αὐτός εἶναι δυνατός καὶ ἐπιδέξιός κατευθύνει τὸ ὑποζύγιον ὅπως καὶ ὁ-που θέλει. Ἡ κυρίαρχος δύναμις εἶναι ἡ ψυχὴ. Ἐάν εἶναι ἀσθενὴς γί-νεται ὑποχειρία τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ σώματος, αἱ ὁποῖαι ἐπιτείνουν ἀπὸ ἐκεῖνας τῆς ψυχῆς. Ὁ σύνδεσμος ὁμοῦς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος εἶναι ἀπόλυτος. Τὸ σῶμα εἶναι ἐμψυχον εἰς ὅλα τὰ μέρη.

- σθένειαν, ὁπότε ἔν ἀπὸ τὰ τέσσερα στοιχεῖα¹⁴ ἢ θά αὐ-
 ξηθῇ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι χρειάζεται ἢ θά γίνῃ ὀλι-
 γώτερον παρ' ὅσον χρειάζεται, ἐξουδετερούμενον δη-
 130 λαδῇ ἀπὸ τὰ ἄλλα ἢ καλύτερον ὑποτασσόμενον καὶ θα-
 σανιζόμενον ἀπὸ ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προκαλοῦνται
 ρευματισμοί, ἀποκοπὴ τῶν ἄκρων καὶ πιθανῶς φθορὰ
 ὀλοκλήρου τοῦ ὀργανισμοῦ, χωρὶς ὁμῶς ἢ ψυχὴ μας νὰ
 θλάπτεται οὔτε ἐπ' ἐλάχιστον ἀπὸ αὐτά, ἐπειδὴ τὰ πε-
 ρισσότερα ἀπὸ αὐτά προκαλοῦνται ἀπὸ ὑπερβολικὴν
 χρῆσιν τροφῶν καὶ ποτῶν, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα ὀφείλονται
 εἰς τὰς ἐναλλαγὰς τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ἀέρος. Διότι ὅ-
 ταν ὁ ἀὴρ εἶναι ψυχρὸς, ὅσα σώματα εἶναι εὐπαθεῖ εἰς
 τὸ κρῦον θλάπτονται καὶ γίνονται πρὸ ἀσθενικὰ ὅσον
 περισσότερον ψύχονται, ἐνῶ ὅσα εἶναι θερμῆς συστάσε-
 ως γίνονται θερμότερα καὶ ἰσχυρότερα. Ὅταν δὲ ὁ ἀὴρ
 γίνῃ πάλιν θερμὸς, τὰ μὲν ψυχρὰ σώματα θερμαίνονται
 140 καὶ ζωογονοῦνται, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰς μυῖνας καὶ τὰ
 ἄλλα ζωῦφια, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἡλια-
 κῶν ἀκτίνων γίνονται δυνατώτερα καὶ ζωηρότερα, τὰ
 δὲ σώματα ποῦ εἶναι κατεσκευασμένα ἀπὸ θερμότεραν
 ὕλην ὑπερθερμαίνονται καὶ ἀποδυναμοῦνται καὶ καθί-
 στανται ἀκατάλληλα διὰ κάθε ἐνέργειαν καὶ ἐργασίαν.
 Καὶ μὲ λίγα λόγια καθένα ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας του
 συστάσεως ὑφίσταται καὶ τὴν ἀνάλογον μεταβολὴν εἰς
 τὰς ἀλλαγὰς τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ἀέρος¹⁵. Βεβαίως
 ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἰδιαιτέρως σημαντικὴ εἶναι ἡ μεταβο-
 λὴ ποῦ προκαλεῖται εἰς τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ περισσότερον
 τοῦ ἀναγκαίου φαγητόν καὶ ποτόν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερβο-
 λικὴν νηστείαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν ὕπνον ἢ τὴν ἀ-
 150 γρυπνίαν καὶ ἀπὸ τὸν κόπον ἢ τὴν σωματικὴν ἀνεργί-

14. Ἐκ τῶν ὁποίων προφανῶς συγκροτεῖται τὸ σῶμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐποχῆς.

15. Αἱ ἐπιδράσεις τῶν κοιρικῶν μεταβολῶν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ τῆς ὑγείας του εἶχον παρατηρηθῇ καὶ περιγραφῇ ἀρ-
 κούντως λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους εἰς τὸ ἔργον του «Περὶ Ἀ-
 νέμων, Ὑδάτων καὶ Τόπων».

Δὲν ἀποκλείεται ὁ Συμεὼν νὰ ἐγνώριζε τὸ ἔργον τοῦτο. Ἐνδέχε-
 ται ὁμῶς ὅσα λέγονται ἐνταῦθα νὰ ἦσαν διόχυτοι ἀντιλήψεις τῆς ἐπο-
 χῆς του.

αν ἐπέρχεται κάποια ἀλλαγὴ ἐντὸς μας. "Ἄλλη πάλιν μεταβολὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἐντὸς τοῦ σώματός μας ὕλην καὶ ἡ ἐκπεμπομένη ὑπὸ μορφήν καπνοῦ θερμότης, ἡ ὀφειλομένη εἰς τὸ κινούμενον ἐντὸς μας ἐκ φύσεως θερμὸν στοιχεῖον, ἡ ὁποία (καπνώδης θερμότης) ὁμοιάζει μὲ ἀνθρακιάν ἢ ὁποία ἐσθέσθη ὑπὸ νεροῦ, καὶ ἡ ὁποία μὲν ἐμφανίζεται μόνον εἰς τὸ κεφάλι, ἄλλοτε δὲ ἐξαπλοῦται εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα.

Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλος πάλιν πειρασμός, ὁ ὁποῖος στρέφεται ἐναντίον μας ὑπὸ τῶν δαιμόνων κατὰ παραχώρησιν τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ καὶ Δεσπότης διὰ τὴν παιδαγωγώγησίν μας πρὸς ταπεινώσιν. Ποῖος, λοιπόν, εἶναι αὐτὸς ὁ πειρασμός; Τὸ ἴδιον τὸ θᾶρος τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον καὶ χωρὶς καμμίαν ἄλλην αἰτίαν εἰμὴ μόνον ἀπὸ ἐπιπολαίαν δοξομανίαν ἢ ἐγωισμόν ἢ ἐπειδὴ κατακρίνομεν κάποιον ἄλλον ὡς ἀδιάφορον ἢ καὶ διὰ τὸσας ἄλλας ἀναριθμήτους αἰτίας τὸ παραδίδομεν εἰς αὐτὸν τὸν δαίμονα εἰς καταστροφὴν μὲν τῆς σαρκὸς¹⁶ καὶ συντριβὴν τῆς ψυχῆς, εἰς πείραν δὲ καὶ περισσοτέραν ἄσκησιν αὐτῆς, ὥστε ἀφοῦ γνωρίσωμεν καλῶς τὴν πλήρη κατανόησιν καὶ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν ἀγάπην μας ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ τὴν στρέψωμεν προαιρετικῶς ὁλόκληρον πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν πόθον ποὺ θὰ εἶναι ὁλόκληρος ἐστραμμένος πρὸς ἐκεῖνον.

Βεβαίως καὶ ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ γνωρίζουν ὅλοι καλῶς, ἀλλὰ τὰς ψυχικὰς μὲν ἀλλαγὰς καὶ τὰς μεταβολὰς ποὺ ὀφίσταται τὸ σῶμα, ὅσοι εὗρισκονται εἰς μίαν μέσην κατάστασιν ἀπὸ πλευρᾶς ἀρετῆς, καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς τὰς ἀντιλαμβάνεται ἐν μέρει, ὅταν θεθαίως συμβῇ νὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν κάτι τέτοιο, δι' ἐκεῖνους δὲ οἱ ὁποῖοι ζοῦν ἐντελῶς εἰς τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας δὲν χρειάζεται νὰ κάμωμεν κἂν λόγον. Διὰ τὰς μεταβολὰς ὁμῶς, αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν εἰς τὸν πνευματικόν μας κόσμον, καθὼς εἴπομεν, τὰς γνωρίζουν μόνον οἱ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ πάθη καὶ οἱ τέλειοι, ὅσοι εἶναι καθαροί

16. Πρβλ. Α' Κορ. ε' 5.

καὶ ἐλεύθεροι εἰς τὴν ψυχὴν καθὼς καὶ εἰς τὸν νοῦν. Ἄλλ' οὕτε καὶ αὐτοί· διότι δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν¹⁷, δι' αὐτὸ διδάσκονται καὶ περὶ αὐτῶν ἀπὸ ἐκείνου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν. Διότι ἄλλοτε μὲν ἡ ψυχὴ, ἀπὸ τὰς ἀνωμαλίας αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν εἰς τὸν νοῦν, ἡ ψυχὴ στενοχωρεῖται καὶ γίνεται κατηφής, ἀφοῦ
 180 χάνει ἓν μέρος ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς, πλὴν ὁμῶς ἀφοῦ δυναμῶς ἀνορθώνει καὶ τὸν νοῦν· ἄλλοτε δὲ ὁ νοῦς, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ὑποφέρει ἡ ψυχὴ, πάσχει μαζί τῆς καὶ αὐτός, καὶ ἀναγκάζεται μὲν νὰ εὔρεθῃ μέσα εἰς τὸ σκότος, δὲν παραμένει ὁμῶς εἰς αὐτό, ἀλλὰ σπεύδει νὰ μεταβῇ εἰς τὸ φῶς καὶ νὰ φωτίσῃ ἀντιστοίχως καὶ τὴν ψυχὴν. Ἄλλοτε πάλιν ἀπὸ τὰς σωματικὰς ἀνωμαλίας βασανίζονται δυνατό καὶ τὰ δύο (καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ), καὶ ἄλλοτε μὲν δέχονται ἐξωτερικὰς ὀχλήσεις καὶ παρ' ὅλον ὅτι αἰσθάνονται αὐτὰς διατηροῦν ἄθικτον τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἁρμονίαν, ἄλλοτε ὁμῶς ταρασσονται καὶ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ μέσα καὶ ἀποδεικνύονται γεμᾶτα πάθη, ὥστε ὁ πάσχων νὰ μὴ ἔχῃ καμμίαν ἐλπίδα νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην γεμάτην γαλήνην κατὰ
 190 στασιν. Τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, ἡ μὲν ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς πάσχουν ἐξ αἰτίας τοῦ σώματος, ὁ δὲ νοῦς πάλιν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα. Δὲν εἶναι δὲ ἀπαραίτητον νὰ διαταράσσονται πάντοτε καὶ τὰ δύο, δηλ. ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ, συγχρόνως, ἀλλ' ἐνδέχεται ἀπὸ αὐτὰ ἄλλοτε μὲν νὰ πάσχη μόνον ἡ ψυχὴ, ἐνῶ ὁ νοῦς νὰ τὴν ἐρωτᾷ «Τί, λέγει, ἔχεις;», καὶ νὰ τὴν παρηγοῇ, ἄλλοτε πάλιν ὁ νοῦς χάνει τὴν ὁρασίαν τοῦ καὶ σκεπάζεται ἀπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν παθῶν καὶ τότε ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη παθῶν, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ θείου πυρὸς διώχνει τὸ σκότος καὶ σηκώνει τὸ κάλυμμα καὶ κάμνει
 200 τὸν νοῦν καὶ πάλιν νὰ θλέπῃ.

Διὰ τοῦτο, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, εἶπον εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν μόνον τὰς τροπὰς καὶ μεταβολὰς καὶ τὰς ἀλλαγὰς ποῦ συμβαίνουν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν καὶ ἀπὸ ποῦ προέρ-

χονται αὐταὶ καὶ κατὰ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ποίας αἰτίας προκαλοῦνται, ποῖοι εἶναι οἱ ἄνεμοι τῶν λογισμῶν ποὺ πνέουν καὶ ποῖαι εἶναι αἱ πηγαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας κατέρχονται ἢ ἐπιτίθενται οἱ ποταμοὶ τῶν παθῶν ἢ τῶν πειρασμῶν, ὥστε νὰ θεμελιώσωμεν καταλλήλως τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς¹⁸ διὰ νὰ μὴ παρασυρθῇ καὶ νὰ κατευθύνωμεν ἐπιδέξια καὶ ὄχι ἄτεχνα τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου καὶ νὰ χειρισθῶμεν αὐτὸ χωρὶς τὴν ἀνάλογον ἐξυπνάδα. Τὴν γνῶσιν δὲ αὐτῶν ἐξασφαλίζει ζωὴ διαγομένη μὲ ἀκριθεῖ καὶ χωρὶς παραλήψεις τήρησιν τοῦ
 210 θείου θελήματος καὶ ἐπὶ τῇ θάσει ὀρισμένων κανόνων. Εἶναι δηλαδή ἀνάγκη ὅπως ὁ μοναχὸς θάλῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἑνα κανόνα καὶ ἐν ὑπόδειγμα ζωῆς ὥστε νὰ γνωρίξῃ ἐπακριθῶς πῶς πρέπει νὰ διέρχεται τὴν κάθε τοῦ ἡμέραν διὰ νὰ προχωρῇ ἀνέτως εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ ἑλλειψιν πείρας εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς. Διότι μόνον ἔτσι θὰ κάμῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁμαλὸν τὸν δύσβατον¹⁹ καὶ κουραστικὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Διὰ τῆς συνεχοῦς ἀσκήσεως τῆς ἀρετῆς δηλαδή θὰ ἀποκτήσῃ μίαν φυσικὴν ροπὴν πρὸς αὐτὴν καὶ προοδεύων συνεχῶς καὶ ἀναβαίνων διαρκῶς τὰς βαθμίδας τῆς ἀρετῆς²⁰ θὰ εὐαρεστήσῃ εἰς τὸν Θεόν· προχωρῶν δὲ ἀπὸ τὰ μικρότερα ἐπίπεδα τῆς ἀρετῆς πρὸς τὰ ὑψηλότερα καὶ τελειότερα καὶ ὅλα ὅσα εἴπομεν θὰ γνωρίσῃ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους θὰ διδά-
 220 ξῇ τὴν ἀρετὴν, φωτίζων καὶ ἐμπνέων μὲ τὰ λόγια καὶ τὸ παράδειγμά του ὅσους συναναστρέφονται μαζί του, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἴδιος ἐφωτίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, θὰ φανερώνῃ εἰς ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν τὰ θάθη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος²¹ πόσον ἀκατάληπτα εἶναι, καὶ ὅλα αὐτὰ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει αἰῶνια δοξολογία. Ἀμήν.

18. Πρβλ. Ματθ. Ζ' 24-25.

19. Πρβλ. Λουκ. γ' 5.

20. Πρβλ. Ψαλμ. ηγ' 6.

21. Πρβλ. Α' Κορ. θ' 10.

XXVI

Περὶ τρόπου ζωῆς πολὺ ὠφελίμου καὶ συνεπαγομένου τὴν σωτηρίαν, καταλλήλου δι' ὅσους ἀπαρνοῦνται προσφάτως τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ τοῦ κόσμου καὶ καταφεύγουν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Καὶ διδασκαλία ὠφελιμωτάτη δι' ἀρχαρίους (μοναχοὺς).

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Σ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, κάθε ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος τώρα μόλις ἀπηρνῆθη τὸν κόσμον καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον¹, καὶ ὁ ὁποῖος κατέφυγεν εἰς τὸν ἰδικὸν μας τρόπον ζωῆς καὶ κατετάγη εἰς τὴν χορείαν τῶν μοναχῶν, ἐὰν θεθαίως ἀπηρνῆθη αὐτὰ πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ἐπιθυμῇ νὰ μάθῃ τὴν τέχνην αὐτῶν τῶν τεχνῶν (τῆς μοναχικῆς ζωῆς) καὶ δὲν θέλει νὰ ἀποβῇ ματαία ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐγκατάλειψις τοῦ κόσμου, ὀφείλει νὰ πράττῃ δραστηρίως ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν τῆς εἰσόδου του εἰς τὸ μοναστήριον μὲ κάθε προθυμίαν καὶ ζωηράν διάθεσιν. Καὶ διὰ νὰ δώσωμεν ἓν γραπτὸν ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχῃ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς καὶ γνώσεις πού ἀπαιτοῦνται ὡς προκαταρκτικαὶ γνώσεις διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, δηλαδὴ τῆς μοναχικῆς ἀσκήσεως, ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μόλις τώρα ἔρχονται ἀπὸ τὸν κόσμον εἰς αὐτὴν τήν, ἃς τὴν εἴπωμεν, σχολήν, διδομεν αὐτάς τὰς συμβουλάς ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ ἀποτελέσουν γινώμονα ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς δι' αὐτοὺς καὶ δι' ὅσους θὰ ἔλθουν μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς, καθὼς καὶ ἡμεῖς

1. Πρβλ. Α' Ἰωάν. 8' 15.

παρελάβομεν ἀναλόγους ὑποθήκας ἀπὸ τούς πνευματικούς μας πατέρας.

- 20 Πρέπει λοιπὸν νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἀπέβαλεν² ἤδη διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἐσωτερικῶν στοιχείων τὸν γῆινον ἄνθρωπον³ μαζὶ μὲ τὰ σαρκικά καὶ κοσμικά του φρονήματα καὶ ἐφόρεσε⁴ τὸν ἐπουράνιον⁵ διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ὀφείλει νὰ σηκώνεται τὸ μεσονύκτιον πρὶν ἀπὸ τὸν ὄρθρον καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ εἰδικῶς προκατεσκευασμένην προσευχήν, καὶ τοιοῦτο τρόπον ἐν συνεχείᾳ νὰ προχωρῇ μαζὶ μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους εἰς τὴν δοξολογίαν (ὄρθρον) καὶ τὴν παρακολουθίαν καὶ ἀπαγγέλλῃ ὁλόκληρον μὲ τὸν νοῦν προσηλωμένον καὶ χωρὶς νυσταγμόν, προσέχοντας ἰδιαιτέρως τὴν ἀρχὴν τῆς δοξολογίας, δηλαδὴ τὸν ἐξάψαλμον, τοὺς στίχους καὶ τὰ ἀναγνώσματα, χωρὶς νὰ κουράζεται, χωρὶς νὰ χαλαρῶνῃ τὸ σῶμα του καὶ πότε νὰ στηρίζεται εἰς τὸ ἓν πόδι καὶ πότε εἰς τὸ ἄλλο ἢ νὰ ἀκουμβᾷ
- 30 εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰς κολῶνας, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὰ μὲν χέρια του σταθερὰ πλεγμένα μεταξύ των καὶ τὰ πόδια νὰ στηρίζονται καθ' ὅμοιον τρόπον εἰς τὴν γῆν, τὸ δὲ κεφάλι του νὰ εἶναι ἀκίνητον καὶ νὰ μὴ στρέφεται πότε πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ πότε πρὸς τὰ ἐκεῖ. Δὲν πρέπει νὰ ἀφήνῃ τὴν σκέψιν του νὰ περιφέρεται, ἀλλ' οὔτε νὰ ἀπασχολῇται μὲ τὴν σκέψιν του εἰς ὅτιδήποτε ἄλλο ἢ νὰ παρασύρεται ἀπὸ τοὺς περισσότερον ἀμελεῖς συναδέλφους του, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν μεταξύ των καὶ ψιθυρίζουν τὰ θλήματατά του καὶ ἡ ψυχὴ δὲν πρέπει νὰ περιφέρωνται, ἀλλὰ νὰ προσέχῃ μὲ πλήρη ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ψαλμωδίαν καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ψαλλομένων καὶ ἀναγινωσκομένων λόγων τῆς θείας Γραφῆς μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν, ὥστε νὰ μὴ τοῦ διαφύγῃ οὔτε ἓνας λόγος ἀπὸ αὐτὰ ἀνεκμετάλλευτος, ἀλλ'
- 40 ἀφοῦ παχυνθῇ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ ὅλα αὐτά, θὰ ὁδηγηθῇ εἰς συντριβὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ θὰ λάβῃ τὸν θεῖον φωτισμὸν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

2. Πρβλ. Κολοσ. γ' 9.

3. Πρβλ. Α' Κορ. ιε' 47-49.

4. Πρβλ. Ἐφ. δ' 24. Κολοσ. γ' 10.

5. Πρβλ. Α' Κορ. ιε' 48-49.

- Παρακαλῶ, λοιπόν, ὅλους σας ὥσάν νά εἰσθε εἰς, πατέρες μου καί ἀδελφοί καί τέκνα —καί σᾶς ἀφήνω αὐτάς τάς συμβουλάς ὡς νόμον ποῦ σώζει— νά φροντίσῃ καθεῖς ἀπὸ σᾶς νά θάλῃ τέτοιον κανόνα εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς ἢ καλύτερον νά εἴπωμεν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λαμβάνομεν καί τοὺς μισθοὺς μὲ πολλὴν ἀγαθότητα ἀναλόγως τῶν πνευματικῶν μας ἀγώνων, ὥστε ἐάν εἶναι δυνατόν νά μὴ τελειώσῃ κανεὶς ἀπὸ σᾶς τὴν ἀκολουθίαν (τοῦ ὁρθοῦ) καί τὴν ἀνάγνωσιν χωρὶς νά χύσῃ δάκρυα. Διότι ἐάν συνηθίσῃς τοιοῦτοτρόπως τὸν ἑαυτὸν σου, ὦ ἀδελφέ, νά κάμνῃ τὸ ἔργον αὐτό, ὁ-
- 50 λίγον κατ' ὀλίγον θά προοδεύσῃς πνευματικῶς καί θά ἀναδειχθῇς εἰς ὠλοκληρωμένον ἄνδρα, «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»⁶. Διότι ἀναγκάζων τὸν ἑαυτὸν σου νά μὴ παρακολουθῇς χωρὶς δάκρυα τὴν καθιερωμένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀκολουθίαν καί σοῦ γίνῃ ἡ καλὴ αὐτὴ συνήθεια ἕξις, θά τρέφεται ἡ ψυχὴ σου καί ἀπὸ τὰ στιχηρὰ καί ἀπὸ τὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλεις, λαμβάνουσα ἐντὸς τῆς τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὰ θεῖα νοήματα· καί διὰ τῶν λεγομένων θά ἀνέρχεται ὁ νοῦς σου πρὸς τὰ πνευματικά καί ἀφοῦ θά δακρύζῃς μὲ μίαν οὐρανίαν γλυκύτητα, θά ζῇς μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὥσάν νά εὐρίσκεσαι εἰς τὸν ἴδιον τὸν οὐρανὸν μαζί μὲ τὰς οὐρανίους πνευματικὰς δυνάμεις.
- 60 Βάλε δὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καί τὸν ἐξῆς κανόνα, νά μὴ ἐξέλθῃς ποτὲ ἀπὸ τὴν λατρευτικὴν σύναξιν πρὶν τελειώσῃ καί ἡ τελευταία εὐχὴ χωρὶς νά ὑπάρχῃ μεγάλη ἀνάγκη ἢ σωματικὴ ἀνάγκη, ἀλλὰ νά μένῃς, καθὼς εἴπομεν, ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν σου μὲ ὑπομονήν, ἐπειδὴ, καθὼς ἔχει γραφῇ, «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος σωθήσεται»⁷. ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ ἀρχικῶς μὲν θά πάρῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν βοήθειαν χωρὶς νά τὴν ἀντιληφθῇ, ἔπειτα θά τὴν ἀντιληφθῇ καί μετ' ὀλίγον θά δεχθῇ τὸν πλούσιον φωτισμὸν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ. Ὅταν δὲ τελειώσῃ ἡ πρωΐνῃ δοξολογία, νά μὴ ἀρχίσῃς ἀμέσως μόλις ἐξέλθῃς τοῦ ναοῦ νά ὁμιλῇς πρὸς τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον

6. Ἐφ. 5' 13.

7. Ματθ. κδ' 13. Μάρκ. ιγ' 13.

καὶ νὰ χάνης τὸν ἔλεγχον τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ νὰ λέ-
γῃς πράγματα ἀνώφελα καὶ κενὰ περιεχομένου, ἀλλά,
70 ἀφοῦ εἶπης μόνος σου εἰς τὸ κελλί με δάκρυα καὶ πολ-
λὴν προσοχὴν τὴν καθιερωμένην σου προσευχήν, νὰ ἔ-
χῃς πάντα κάποιαν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν καὶ ἀμέ-
σως νὰ καταπιάνεσαι με αὐτήν, ἐὰν εἶναι κάποια ὑπη-
ρεσία⁸ χάριν τῶν ἄλλων νὰ κάνης αὐτήν, ἐὰν εἶναι ἐρ-
γόχειρον νὰ ἀσχολῇσαι με τὸ ἐργόχειρον, ἐὰν εἶναι ἀ-
νάγνωσις με τὴν ἀνάγνωσιν. Ποτὲ νὰ μὴ κάθῃσαι εἰς τὸ
κελλί σου χωρὶς ἐργασίαν, διότι ἡ ἀργία ὁδηγεῖ εἰς τὴν
διάπραξιν κάθε κακοῦ⁹, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ
κατονομασθῇ¹⁰. Οὔτε πάλιν νὰ περιφέρεσαι εἰς τὸ μονα-
στήρι καὶ νὰ περιεργάζεσαι καὶ ἀπασχολῇς τοὺς ἐργα-
ζομένους ἢ προσφέροντας κάποιαν ὑπηρεσίαν. Νὰ τη-
ρῇς δὲ τὸν κανόνα τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀποφυγῆς ὧλων,
τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν πραγματικὴν ἀποξένωσιν ἐκ τοῦ
κόσμου (μόνωσιν). Νὰ ἔχῃς ἐστραμμένην ὁλόκληρον
τὴν προσοχήν σου εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ εἰς τὸ ἐργόχει-
ρόν σου, ὁποιοδήποτε καὶ ἂν εἶναι.

80 Καὶ νὰ μὴ μπῇς ποτὲ εἰς τὸ κελλί ἄλλου μοναχοῦ
χωρὶς προηγουμένην ἄδειαν τοῦ πνευματικοῦ σου πα-
τρός, ἐκτός ἐὰν ἀποσταλῇς ἀπὸ τὸν ἡγούμενον ἢ ἀπὸ
τὸν ἐκτελοῦντα κάποιο διακόνημα εἰς τὴν μονὴν (δια-
κονητήν)¹¹. Καὶ ἀφοῦ πᾶς ἐκεῖ φρόντισε νὰ μὴ πῇς οὔτε
ν' ἀκούσῃς λόγον ἄσχετον με τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον
ἀπεστάλης· ἀλλ' ἀφοῦ ἐκπληρώσῃς τὴν ἀποστολήν σου,
νὰ ἐπιστρέψῃς ἀμέσως. Ἐὰν πάλιν τύχῃ νὰ περνᾷς ἀπὸ
κάπου καὶ ἴδῃς κάποιον ἀδελφὸν μόνον ἢ καὶ μαζί με ἄλ-
λους νὰ κάθεται καὶ νὰ ὁμιλῇ εἰς ἀκατάλληλον ὥραν,
ἀφοῦ κάμῃς τὴν καθιερωμένην ὑπόκλισιν νὰ προσπερά-
σῃς χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃς. Πρόσεχε μὴ τυχὸν καὶ πᾶς καὶ
καθῇς μαζί τῶν, ἐνθυμούμενος αὐτὸ ποὺ λέγει ὁ ψαλ-

8. Πρβλ. Ρωμ. ιθ' 7.

9. Πρβλ. Σοφ. Σειρ. λ' 37.

10. Ἡ διαρκὴς ἀπασχόλησις ὁποτελεῖ βασικὸν ὅρον τῆς μοναχι-
κῆς ζωῆς. Οἱ μεγάλοι μῦστοι τοῦ Μοναχισμοῦ διέκρινον με θεῖον ἀλη-
θῶς φωτισμὸν ποίους κινδύνους κρύπτει διὰ τὸν μοναχὸν ἡ ἀπραξία.

11. Μοναχὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ἀνατεθῇ ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ἢ
δσκησις κάποιοι ἐργοι, π.χ. οἰκονόμου, ὀρχοντάρη, τραπεζάρη κλπ.

90 μωδός: «Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε»¹². Διότι οἱ τέτοιοι εἶναι φθοροποιοί¹³, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «φθείρουσιν ἡθὴ χρηστά ὁμιλίας (= συναναστροφαι) κακαί»¹⁴. Ἐὰν λοιπὸν κάτι μολυνθῇ, αὐτὸ καὶ θὰ φθαρῇ. Συνεπῶς νὰ μὴ καθήσης, ἀγαπητέ, μὲ ἐκείνους ποὺ ὁμιλοῦν δι' ἀνώφελα καὶ κενὰ περιεχομένου πράγματα, οὔτε νὰ εἴπης: «Ἄς ἀκούσω καὶ ἐγὼ τί λέγετε», ἀλλ', ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀφοῦ κάμης ὑπόκλινιν νὰ προσπεράσης. Τήρησε τὴν σιωπὴν καὶ τὴν τελείαν ἀποκοπήν σου ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ τὴν μὲν σιωπὴν θὰ τηρήσης ὅταν θὰ λέγῃς πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου: «Τί καλὸν ἔχω ἐγὼ διὰ νὰ τὸ εἶπω, ἀφοῦ εἰμαι ὁλόκληρος μία ἀκαθαρσία καὶ ἀνόητος, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ξένος καὶ ἀνίκανος νὰ ὁμιλῶ καὶ νὰ ἀκούω ἢ νὰ συγκαταλέγωμαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους»·

100 τὴν δὲ ξενιτείαν καὶ τὴν τελείαν ἀποφυγὴν ὅλων θὰ ἐπιτύχῃς ἐὰν σκέπτεσαι αὐτὰ καὶ τὰ λέγῃς πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου: «Ποῖος εἰμαι, λέγει, ἐγὼ ὁ παραπεταμένος καὶ τιποτένιος, ὁ ἄσημος τὴν καταγωγὴν καὶ πτωχός, ὥστε νὰ ἔμβω εἰς τὸ κελλί κάποιου ἄλλου; Ἀφοῦ εἰμαι σὰν κάτι τὸ ἀηδιαστικόν, ὅταν μὲ ἴδῃ ἐκεῖνος δὲν θὰ γυρίσῃ ἄλλοι τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ ἀηδίας; Τάχα δὲν θὰ εἴπῃ ἐντὸς του· Διατί αὐτὸς ὁ ἀκάθαρτος ἦλθε πλησίον μου νὰ λερῶσῃ τὸ κελλί μου;», καὶ νὰ λέγῃς αὐτὸ ὄχι μὲ τὰ ἄκρα τῶν χειλέων σου, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου, ἔχων ἐνώπιόν σου τὰς ἀμαρτίας σου¹⁵. Καὶ ἂν πάλιν δὲν κατορθώσης νὰ λέγῃς αὐτὰ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς σου, ἀλλ' ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ φθάσῃς καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μὲ τὴν

12. Ψαλμ. α' 1.

13. Ἰσως σκεφθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι χρησιμοποιοῖ ὀδικοιολογικῶς αὐστηρὰν γλῶσσαν ὁ ἱερός Πατὴρ διὰ μίαν τόσον «ἀθώαν», μὲ τὰ κοσμικὰ κριτήρια, πρᾶξιν τῶν μοναχῶν αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὑπὸ τὸ πρῶτον τοῦ σκοποῦ τῆς μοναχικῆς ζωῆς καὶ μὲ τὰ ἀπόλυτα μέτρα τοῦ ἑξετάζει αὐτὴν ἐνταῦθα ὁ ἅγιος, οἱ μοναχοὶ τοῦ περνοῦν τὸν καιρὸν τῶν αὐτῶ εἶναι «λοιμοί» καὶ εὐρίσκονται μακρὰν τοῦ μοναχικοῦ θείου.

14. Α' Κορ. ιε' 33.

15. Ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος συνέγραψεν εἰδικὸν κεφάλαιον «Περὶ Ἐνεντίας» (P. G. τ. 88, 864B - 869A).

βοήθειαν τῆς θείας χάριτος. Μόνον ἄκουσε αὐτὰ ποῦ
 110 σοῦ λέγω ἐγὼ ὁ ταπεινός, μόνον θάλε εἰς αὐτὰ τάξιν,
 ἀδελφέ, μόνον ἄρχισε νὰ κάνης καὶ νὰ πράττης καὶ νὰ
 λέγης αὐτά, καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ ὁ Θεός. Διότι
 σὲ ἀγαπᾷ ὑπερβολικῶς καὶ θέλει νὰ γνωρίσης ἀπολύ-
 τως τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ σωθῇς¹⁶.

Τοιουτοτρόπως, λοιπόν, ἀφοῦ περάσης τὰς ὥρας
 μέχρι ν' ἀρχίσῃ ἡ θεία λειτουργία, ἀδελφέ, πῆγαινε πάλιν
 εἰς τὴν λατρευτικὴν συνάθροισιν μετ' ἡλὸν καὶ πολλήν
 προθυμίαν. Στάσου καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λει-
 ουργίας καθὼς σοῦ ὑπέδειξα ἀνωτέρω νὰ στέκεσαι
 κατὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ ὁρθρου, χωρὶς ποτέ νὰ λη-
 σμονῇς τὸ πένθος διὰ τὰς ἁμαρτίας σου· στάσου γεμᾶ-
 τος φόβου, ὡσάν νὰ βλέπῃς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ νὰ θυ-
 σιάζεται πρὸς χάριν σου. Καὶ ἐὰν εἶσαι ἱκανός καὶ ἔχῃς
 120 τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πνευματικοῦ σου, πλησίασε μετ'
 φόβου καὶ μετ' χαρὰν νὰ κοινωνήσῃς τὰ ἀνέκφραστα ἀ-
 γαθὰ. Καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ καὶ ἡ τελευταία εὐχὴ καὶ ἐ-
 ξέλθῃς ἐκ τοῦ ναοῦ, πῆγαινε μαζί μετ' ὅλους τοὺς ἄλλους
 εἰς τὴν τραπεζαρίαν καὶ μὴ χωρίζεσαι ἀπὸ τοὺς ἀδελ-
 φούς σου. Καὶ ἐὰν μὲν σοῦ ἀνετέθῃ κάποιον διακόνημα
 εἰς τὸ μοναστήρι, ἐκπλήρωσέ το ὡσάν νὰ ὑπηρετῇς τὸν
 ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ ὄχι τοὺς ἀνθρώπους¹⁷. νὰ φέρεσαι
 πρὸς ὅλους μετ' εἰλικρινῆ διάθεσιν καὶ ἀγάπην ὡσάν νὰ
 εἶναι ἅγιοι, μᾶλλον δὲ ὡσάν νὰ πρόκειται νὰ ὑπηρετή-
 σῃς —καθὼς εἶπομεν— τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν, ἐναγκαλι-
 ζόμενος κατὰ κάποιον τρόπον καθένα ἀπὸ αὐτοὺς μετ'
 τὴν ψυχὴν σου καὶ νὰ ἔχῃς τὴν διάθεσιν νὰ παραδώσῃς
 διὰ τῆς ἀγάπης εἰς αὐτοὺς ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν σου,
 ἔχων τὴν βεβαιότητα ὅτι διὰ τῆς ὑπηρετήσεως αὐτῶν
 θὰ ἀποκτήσῃς τὸν ἁγιασμόν.

130 "Ὅταν δὲ καθήσῃς εἰς τὴν τραπεζαρίαν μαζί μετ' ὅ-
 λους τοὺς ἄλλους καὶ σύ, πρόσεχε τί θὰ σοῦ παραγ-
 γείλλω ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ὡσάν νὰ εἶσαι ἀγαπη-
 τός μου πατέρας καὶ ἀδελφός: Μὴ ἀπλώσῃς βιαστικὰ
 τὸ χέρι σου εἰς τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης φαγητὰ πρὶν ἄρ-

16. Πρβλ. Α' Τιμ. θ' 4.

17. Πρβλ. Ἐφ. στ' 7.

χίσουν νά τρώγουν οἱ παλαιότεροι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου, πρὶν δοθῇ ἡ εὐλογία ἀπὸ παραπάνω, ἀπὸ τὸν ἱερέα. Καὶ ἀφοῦ ἀρχίσῃς νά συντρώγῃς μὲ τοὺς πατέρας καὶ ἀδελφούς σου, πρόσσεχε μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ νά κάθῃσαι συνεσταλμένος καὶ σιωπηλός, χωρὶς νά ὁμιλῇς καθόλου εἰς κανένα, ἀλλὰ νά προσέχῃς εἰς ὅσα ἀναγινώσκονται¹⁸, τρεφόμενος, ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα, τοιουτοτρόπως καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ θεόπνευστα λόγια τοῦ Ἀγ. Πνεύματος. Διότι πρέπει, ἀφοῦ ἀποτελῆσαι ἀπὸ δύο στοιχεῖα, ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, διπλῇ καὶ κατάλληλος νά εἶναι ἡ τροφή καὶ ἡ τράπεζα· καὶ τὸ μὲν σῶμα ποῦ εἶναι ὕλικόν καὶ γήινον πρέπει νά τὸ τρέφωμεν μὲ ὕλικάς καὶ ἐκ τῆς γῆς παραγομένας τροφάς, τὴν δὲ ψυχὴν ποῦ εἶναι πνευματικὴ καὶ μετέχει τοῦ θείου πρέπει νά τὴν τρέφωμεν μὲ τὰ πνευματικὰ καὶ θεῖα φαγητὰ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ.

Μὴ περιεργάζεσαι τὰς εὐρισκομένας ἐνώπιόν σου ἐπὶ τῆς τραπέζης μερίδας, ποῖα εἶναι τυχὸν μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα, ἀλλὰ τρῶγε ὅ,τι θὰ σοῦ δοθῇ, δεχόμενος αὐτὸ μὲ ὄλην σου τὴν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ νά τὸ τρώγῃς συκρατημένα, ἀποφεύγοντας τὴν πολυφαγίαν· νά θεωρῇς δηλαδὴ τὸν ἑαυτὸν σου ἀνάξιον νά κάθεται εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν τῶν ἀδελφῶν καὶ σκεπτόμενος αὐτὰ μέσα σου καὶ λέγων πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου· «Ποῖος εἶμαι ἐγὼ ὁ τιποτένιος καὶ ἀνάξιος, ποῦ ἡξιώθην αὐτῆς τῆς τιμῆς νά κάθωμαι μαζὶ καὶ νά συντρώγω μὲ τοὺς ἀγίους αὐτούς;» καὶ λέγοντας αὐτὰ μέσα σου, νά θεωρῇς εἰλικρινῶς μόνον τὸν ἑαυτὸν σου ἁμαρτωλόν, καὶ ὅπως ἀκριβῶς κάποιος πτωχὸς καὶ κουρελῆς, ἐὰν εὐρεθῇ ἀνάμεσα εἰς ἄρχοντας καὶ πλουσίους ποῦ φοροῦν λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ ἐνδύματα, ἐντρέπεται καὶ μαζεύεται εἰς τὴν ἄκρην καὶ δέν τολμᾷ νά πλησιάσῃ κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ἔτσι καὶ σὺ νά φέρεσαι πρὸς ὄλους αὐτούς, καὶ νά διαλέγῃς πάντοτε τὴν τελευταίαν θέσιν καὶ νά ἐντρέπεσαι νά σὲ ἴδουν νά κάθῃσαι εἰς τιμητικωτέραν θέσιν¹⁹ ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἀπὸ αὐ-

18. Πρὸλ. Α' Τιμ. δ' 13.

19. Πρὸλ. Λουκ. ιδ' 9-10.

τούς, ὥσάν ἐκεῖνοι μὲν νὰ εἶναι πλούσιοι εἰς ἀρετάς, σὺ δὲ νὰ εἶσαι πτωχὸς καὶ γυμνός²⁰ καὶ ἀνάξιος ἀκόμη καὶ νὰ εὐρίσκεσαι μαζί τῶν καὶ νὰ τοὺς βλέπῃς. "Ὅταν δὲ θὰ πρόκειται νὰ πιάσῃς τὴν τροφήν, πάλιν νὰ σκέπτεσαι αὐτά, καί, ἐνθυμούμενος τὰς ἁμαρτίας σου, λέγε πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου: «²¹ Ἀρά γε δὲν θὰ ἀποθῇ εἰς τιμωρίαν καὶ καταδίκην μου, ἐάν πιάσω κάτι ἀπὸ ὅσα εὐρίσκονται ἐνώπιόν μου; Διότι τὸν Θεὸν ποὺ ἐδημιούργησεν αὐτά καὶ μᾶς τὰ ἔδωκε νὰ τὰ τρώγωμεν, αὐτὸν ἐγὼ ἀπὸ τὴν νηπιακὴν μου ἡλικίαν τὸν παρήκουσα καὶ τὰς ἀγίας ἐντολάς του δὲν ἐτήρησα· καὶ πῶς θὰ τολμήσω ἐγὼ ὁ ἀνάξιος καὶ ὑπόδικος διὰ τὰς ἁμαρτίας μου νὰ

170 φάγω ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ Του, ὅπως οἱ ἅγιοι αὐτοὶ πατέρες; Μὲ ποῖον πρόσωπον, καθ' ἣν στιγμήν μὲ βλέπει ὁ Κύριός μου, ἐγὼ ὁ πονηρὸς καὶ ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος δοῦλος²¹ νὰ φάγω καὶ νὰ πῶ καὶ νὰ εὐφρανθῶ²² μαζί μὲ τοὺς ἁγίους, οἱ ὅποιοι δὲν ἡμάρτησαν ἢ καὶ ἂν ἡμάρτησαν μετενόησαν καὶ διὰ τῆς μετανοίας συνεχώρηθησαν, πρὶν μετανοήσω καὶ πάρω τὴν τελείαν συγχώρησιν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ; Οὐδέποτε θὰ γίνῃ κάτι τέτοιο! Ἀλλὰ θὰ φάγω καὶ θὰ πῶ μόνον ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ ζῶ καὶ θὰ θασανίσω καὶ θὰ λυπήσω καὶ θὰ κατακρίνω τὸν ἑαυτὸν μου, ὥστε, ἄφοῦ κοιτάξῃ ἀ-

180 πὸ ὑψηλὰ ὁ Θεὸς καὶ ἄφοῦ ἴδῃ τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν θλίψιν ποὺ ἐπιβάλλω θεληματικῶς εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, νὰ μὲ ἐλεήσῃ καὶ νὰ συγχωρήσῃ τὰ πολλὰ μου ἁμαρτήματα». Αὐτά, λοιπόν, ἐνθυμήσου, αὐτά νὰ σκέπτεσαι διαρκῶς!

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτά κανόνισε νὰ τρώγῃς τόσον μόνον ψωμί, ὅσον νὰ μὴ χορταίνῃς, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ ἀναγκαίου καὶ ὅσον ὀλιγώτερον δύνασαι νὰ ἀνθέξῃς ἐπίσης νὰ πίνῃς ἔν ἢ δύο καυκάλια²³ καὶ αὐτά εἰς μίαν ὥρισμένην ὥραν τῆς ἡμέρας. "Ὅταν δὲ τρώγῃς νὰ μὴ ὑπακούσῃς εἰς ἐκεῖνον ποὺ θὰ σοῦ ὑποβάλλῃ τὴν σκέ-

20. Πρὸβλ. Ἀποκ. γ' 17.

21. Πρὸβλ. Ματθ. ιη' 23-35 κλη.

22. Πρὸβλ. Λουκ. ιε' 23.

23. Ἡ θαυκάλιον: Στενόλαιμον δοχεῖον. Εἶδος φιάλης. Ἐκ τῆς ἰδίας ρίζης παράγεται τὸ γαλ. local,

ψιν νὰ διαλέξης κάτι ἀπὸ ὅσα εὐρίσκονται ἐνώπιόν σου καὶ φάγῃς καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο· φυλάξου νὰ μὴ φάγῃς κάτι
 190 τὸ ὁποῖον σοῦ ἤρρεσεν, ἀλλὰ τρῶγε μόνον ὅσα εὐρίσκονται ἐνώπιόν σου· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐὰν συμβῇ νὰ ὑπάρχουν ὁπωρικὰ ἢ ἄλλα εἶδη τροφίμων καὶ κά-
 ποιο ἀπὸ αὐτὰ σοῦ ἀρέσει καὶ σοῦ ψιθυρίσει ὁ λογι-
 σμός: «Αὐτὸ ἐκεῖ εἶναι ὠραῖον, πάρε καὶ τρῶγε το», φρόντισε νὰ μὴ νικηθῇς καὶ οὔτε νὰ τὸ ἀγγίξης. Διότι
 διὰ κανένα ἄλλον λόγον ἐξεδιώχθη ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ τὸν Παράδεισον, εἰμὴ ἐπειδὴ τοῦ ἐφάνη ὠραῖος καὶ κατάλ-
 ληλος διὰ νὰ τὸν φάγῃ ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ καὶ ἐπειδὴ
 ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ²⁴· καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπερρίφθη ἀπὸ
 τὸν Θεὸν καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὸν Παράδεισον καὶ κατε-
 δικάσθη νὰ ἀποθνήσκῃ καὶ νὰ φθείρεται. Ὅσοι λοιπὸν
 200 ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπανέλθουν εἰς ἐκεῖνον τὸν Παράδεισον —
 μᾶλλον δὲ εἰς τὴν θασιλείαν τῶν οὐρανῶν— ὀφείλουν
 νὰ τηροῦν τὴν ἐγκράτειαν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν λεπτο-
 μερειῶν χωρὶς καμμίαν ἀπάρεσιν, ὥστε νὰ μὴ περι-
 πέσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ εἰς μεγαλυτέρας καὶ
 θλαθεράς ἐπιθυμίας. Ἐὰν οἱ καθήμενοι μαζί σου εἰς τὸ
 τραπέζι ἀδελφοὶ σὲ συμβουλεύουν νὰ φάγῃς ἢ νὰ πῆς
 κάτι ἐπὶ πλεόν, νὰ μὴ ἀπαντήσης τίποτε ἄλλο εἰς κα-
 νένα, εἰμὴ, ἀφοῦ σταυρώσης τὰ χέρια σου ἐπὶ τοῦ στή-
 θους καὶ ἀνασηκώθῃς ὀλίγον καὶ κύψῃς ὀλίγον τὸ κε-
 φάλι σου, λέγε μὲ ἡρεμον φωνήν «Συγχώρησον», καὶ εἰς
 210 ὅλους πάντοτε νὰ ἀπαντᾷς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ
 νὰ μὴ φάγῃς τίποτε ἀπὸ τὰ περισσεύματά σου, οὔτε νὰ
 πάρῃς κάτι ἀπὸ ἄλλον. Ἀφοῦ δὲν πίνῃς κρασί, νὰ μὴ
 ἐπιδιώξης ποτὲ νὰ τὸ δοκιμάσῃς, ἀλλ' οὔτε νὰ δώσῃς
 εἰς κάποιον ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου μοναχοῦς,
 ἐκτὸς θεθαίως ἐὰν εἶναι ἄλλης μονῆς καὶ ἦλθε πρὸς
 ἐσὲ διὰ κάποιαν ἀνάγκην. Νὰ μὴ καταδεχθῇς ποτὲ νὰ
 φάγῃς μὲ κάποιον πρὶν ἀπὸ τὴν τακτὴν ὥραν τοῦ γεύ-
 ματος, οὔτε νὰ φάγῃς ἢ νὰ πῆς τὸ ἀπόγευμα ἢ νὰ φά-
 γῃς μετὰ τὸ δεῖπνον.

Διότι ὅλα τὰ κακὰ ἀπὸ αὐτὰ προέρχονται, καὶ
 αὐτὰ εἶναι αἱ ἐνέδραι τοῦ διαβόλου²⁵ καὶ αἱ παγίδες

24. Πρὸλ. Γεν. γ' 6.

25. Πρὸλ. Σοφ. Σειρ. ια' 29.

του²⁶, αἱ ὁποῖαι φαίνονται μὲν ὡς καλαί, ἀλλ' ἔχουν ἐντός των κρυμμένο τὸ δηλητήριο τοῦ θανάτου· αὐτὰς ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς ἡμᾶς νὰ τὰς ἀποφύγῃ καὶ ὅποιος τηρεῖ τὰς συμβουλὰς μας, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, παραμένει ἄθικτος καὶ δὲν θλάπτεται ἀπὸ αὐτά, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ποῦ θέλουν —
 220 ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουν— νὰ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ζωὴν κοσμικὴν, αὐτοὶ καὶ ὅταν ἀκόμη πίπτουν εἰς θάραθρα καὶ κρημνοὺς δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονται.

Σύ, λοιπόν, πολυαγαπημένε ἀδελφέ, νὰ θελήσῃς νὰ φυλάξῃς αὐτά, ἀκόμη καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ ἀποθάνῃς· διότι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ ἀποφύγῃς τὸ φοβερὸν πάθος τῆς γαστριμαργίας. Γνώριζε δὲ ὅτι ὅταν ἐσύ θὰ φυλάττῃς αὐτά καὶ ἐπειδὴ δὲν θὰ ἀντέχῃ ὁ διάβολος νὰ σὲ θλέπῃ, θὰ στρέψῃ ἐναντίον σου ὅλους τοὺς ὀκνηροὺς δι' ἀγῶνας πνευματικούς, οἱ ὁποῖοι θὰ σὲ κακολογήσουν καὶ θὰ γελάσουν εἰς θάρος σου καὶ θὰ σὲ κοροιδεύσουν καὶ θὰ σοῦ προκαλέσουν ἀναριθμήτους θλίψεις, διὰ νὰ σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν καλὴν σου διάθεσιν καὶ τὰς πράξεις ποῦ χαρίζουν τὴν σωτηρίαν·
 230 ἂν αὐτὰ τὰ ὑπομείνῃς, ἀγαπητέ, θὰ πάρῃς μεγάλην βοήθειαν καὶ παρηγορίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα μας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη συμβῇ νὰ κάθωνται ἄλλοι εἰς τὸ δεῖπνον καὶ νὰ τρώγουν, ἐσύ δὲ νὰ μὴ τρώγῃς, εἴτε ἐκτελεῖς κάποιαν ὑπηρεσίαν εἴτε ὄχι, νὰ μὴ λησμονῇς νὰ λέγῃς καὶ τὰ ἐξῆς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου: «Ἐάν συνέβαινε θεοβαίως νὰ ἔχω καὶ ἐγὼ μετανοήσῃ καὶ εἶχον συγχωρηθῇ αἱ ἁμαρτίαι μου, θὰ ἔχαιρον ἀσφαλῶς καὶ ἐγὼ καὶ θὰ ἔτρωγον μαζί με τοὺς ἀδελφούς μου. Ἐπειδὴ ὅμως, ὁ ἐλεεινός, μὲ τὰς αἰσχύρας μου πράξεις κατέστησα ἀνάξιον τὸν ἑαυτὸν μου, ἀμείβομαι ἐδῶ σύμφωνα με τὰ ἔργα μου!»²⁷, καὶ λέγοντας αὐτὰ συγκράτησε ὅσο δύνασαι περισσότερον τὰς ἐπιθυμίας τοῦ στομαχιοῦ σου. Οὔτε νὰ ἐπιθυμήσῃς οὔτε νὰ ἐπιδιώξῃς πο-
 240 τὲ τὴν πρώτην θέσιν²⁸, ἀλλὰ νὰ τὴν μισήσῃς μέσα ἀπὸ

26. Πρβλ. Α' Τιμ. γ' 7. Β' Τιμ. 6: 26.

27. Πρβλ. Ρωμ. 6' 6.

28. Πρβλ. Ματθ. κγ' 6,

τὴν ψυχὴν σου, ἐπειδὴ εἶναι αἰτία καὶ δημιουργὸς τῆς ὑπερηφανίας. Διότι ἡ ταπεινώσις σου θὰ σὲ ἀνεθάρσῃ ὑψηλά, καὶ ἐνῶ θὰ εἶσαι φαινομενικῶς τελευταῖος θὰ σὲ ἀναδείξῃ πρῶτον ἀπὸ ὅλους²⁹, ἐπειδὴ ἔχει γραφῇ: «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται»³⁰.

“Ὅταν, λοιπόν, σηκωθῇς ἀπὸ τὸ τραπέζι μαζί με δολόκληρον τὴν ἀδελφότητα καὶ ἀναπεμφθῇ εὐχαριστία εἰς τὸν Θεὸν καὶ γίνῃ ἡ ἀπόλυσις ἀπὸ τὸν ἱερέα, πηγαινέ σιωπηλὸς εἰς τὸ κελλὶ σου, καὶ ἀφοῦ κλείσῃς τὴν πόρταν³¹ πάρε τὸ βιβλίον. Καὶ ἀφοῦ διαβάσῃς ὀλίγον, 250 ἂν μὲν εἶναι περίοδος καλοκαιριοῦ, γεῖρε ἐπάνω εἰς τὸ ψάθινον στρῶμα σου καὶ κοιμήσου πολὺ ὀλίγον — διότι ἀφοῦ ἀποφεύγῃς τὸν χορτασμόν καὶ τρώγῃς ὀλίγον καὶ πτωχικὸν φαγητὸν ἀπὸ ψωμί καὶ περιωρισμένον νερὸ καὶ λάχανα ἢ ὕσπρια, ὀλίγον θὰ κοιμηθῇς καὶ γρήγορα θὰ σηκωθῇς—, ἂν δὲ εἶναι χειμερινὴ περίοδος, ἀφοῦ διαβάσῃς ὀλίγον πάρε τὸ ἐργόχειρόν σου καὶ ἀσχολήσου με αὐτὸ ἕως ὅτου τὸ ξύλινον σήμαντρον σήμάνῃ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἑσπερινοῦ.

Ἄφοῦ προσέλθῃς πάλιν εἰς τὴν λατρευτικὴν σύναξιν, στάσου με φόβον καὶ προσοχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, 260 ψάλλοντας εἰς αὐτὸν καὶ ἐξομολογούμενος καὶ νὰ μὴ ὁμιλῇς εἰς οὐδένα ἐντελῶς. Καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ ὁ ἑσπερινός, ἂν μὲν ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ συγκρατηθῇς χωρὶς νὰ φάγῃς καὶ νὰ πῖης τίποτε, ἐπειδὴ θὰ ἔχῃς ἀποφασίσῃ νὰ τρώγῃς μίαν μόνον φορὰν ἡμερησίως, θὰ ἔχῃς ὅχι ἀσημαντὸν ὠφέλειαν εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἑσπερινῆς σου ἀκολουθίας καὶ εἰς τὴν νυκτερινήν σου δέξῃς καὶ ἀγρυπνίαν· ἂν πάλιν δὲν δύνασαι νὰ ἀποφύγῃς τελείως τὴν θραδυνὴν τροφὴν χωρὶς νὰ θλασθῇ τὸ στομάχι σου, τότε περιορίσου νὰ φάγῃς ἓν παξιμάδι καὶ νὰ πῖης ἓνα ποτήρι νεροῦ. Καὶ ἀφοῦ ἀναπέμψῃς μαζί με τοὺς ἄλλους ἀδελφούς σου τὰς ἑσπερινὰς προσευχάς σου εἰς τὸν Θεὸν (ἀπόδειπνον), ἀφοῦ θάλῃς με-

29. Πρὸλ. Μάρκ. θ' 35 κλη.

30. Λουκ. ιδ' 11' ιη' 14.

31. Πρὸλ. Ματθ. στ' 6.

- 270 τάνοιαν εἰς τὰ πόδια τοῦ ἡγουμένου ὥσάν νά ᾔσαν τὰ πόδια τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ καί ἀφοῦ πάρης ἀπό ἐκεῖ τήν εὐλογίαν καί ἀφοῦ ἀσπασθῆς τās ἀγίας μορφάς τῶν ἀγίων, πῆγαινε σιωπηλὸς εἰς τὸ κελλί σου χωρὶς νά εἴπης τὸ παραμικρὸν εἰς οὐδένα, καί ἀφοῦ κλείσης τήν πόρταν πάρε πρῶτον τὸ βιβλίον, καί ἀφοῦ διαβάσης πολὺ προσεκτικῶς μέχρι τρία φύλλα, κατόπιν στάσου νά προσευχηθῆς, ψάλλοντας καί προσευχόμενος σιωπηρῶς εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νά μὴ ἀκούγῃς ἀπὸ κανένα. Στάσου δὲ σταθερῶς, συγκέντρωσε τās σκέψεις σου καί μὴ τās ἀφήνης νά περιπλανῶνται ἀσκοπῶς ἐδῶ καί ἐκεῖ, σφίξε τὰ χέρια σου, ἔνωσε τὰ πόδια σου πού θά μένουν ἀκίνητα εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον, καί τὰ μὲν μάτια κλείσε ὥστε νά μὴ κοιτάζουν ἄλλου καί διασκορπίζουν τὸν νοῦν, τὸν ἴδιον δὲ τὸν νοῦν καί ὁλόκληρον τήν καρδίαν ἀνύψωσέ τον εἰς τοὺς οὐρανοὺς καί εἰς τὸν Θεόν, ζητῶν ἀπὸ ἐκεῖ μὲ δάκρυα καί στεναγμοὺς τὸ θεῖον ἔλεος. Θά ψάλλῃς δὲ τοὺς ψαλμοὺς πού σοῦ ὥρισεν ὁ πνευματικὸς σου πατήρ, καί οἱ ὅποιοι θά περιέχουν λόγια μετανοίας καί συντριβῆς καί ἐνισχύουν τήν δύναμιν καί τήν θέλησίν σου. Διότι πρέπει νά ἐξαντλοῦνται ὅλα τὰ περιθώρια τῆς ἀντοχῆς καί τῆς δυνάμεώς σου μὲ τὴν ὑμνωδίαν τῶν ψαλμῶν καί μὲ τὸ πλῆθος τῆς γονυκλισίας καί μὲ τὴν διάρκειαν τῆς ὀρθοστασίας, ὥστε νά μὴ σὲ ἐλέγξῃ ἡ συνείδησίς σου λέγουσα: «Υπῆρχε καί ἄλλη ἀκόμη δύναμις μέσα σου νά παραμείνης ὀρθὸς διὰ νά ὑμνήσῃς καί νά ἐξομολογηθῇς εἰς τὸν Θεόν».
- 290 Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ νά ἔχῃς καί εὐχάς, αἱ ὁποῖαι θά εἶναι καί αὐταὶ καθωρισμέναι διὰ τὴν πρωίαν καί τὴν ἑσπέραν καί αἱ ὁποῖαι θά περιέχουν ἐξομολόγησιν πρὸς τὸν Θεόν. Καί ἀφοῦ τελειώσης τὴν προσευχήν σου διάβασε πάλιν ὀλίγον, ἔπειτα πάρε τὸ ἐργόχειρόν σου καί μείνε ἐργαζόμενος ἕως ὅτου τελειώσῃ τὸ πρῶτον τρίωρον τῆς νυκτός³², δηλαδὴ μείνε ἀγρυπνός μέχρι τῆς τρί-

32. Φυλακή: Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ χρόνου ἐοήμαινε τὴν διάρκειαν τῆς νυκτερινῆς θάρειας τῶν σκοπῶν. Οἱ ὀρχαῖοι Ἕλληνες καί οἱ Ἑβραῖοι ἐχώριζον τὴν νύκτα εἰς τρεῖς φυλακάς, ἐνῷ οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τέσσαρας. Μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ῥωμαίων ἐπεβλήθη ἡ τελευταία διαίρεσις καί εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς λαοὺς. Ἡ πρώτη φυλακὴ ἤρχιζεν τὴν θῆν μ.μ. ὥ-

της³³ νυκτερινῆς ὥρας. Ἐπειτα ἀφοῦ σηκωθῆς καὶ τελέσης τὸν «ἄμωμον»³⁴, ξάπλωσε ἐπάνω εἰς τὸ ψάθινον στρώμα σου καὶ σφράγισε ὁλόκληρον τὸ σῶμα σου· ἀφοῦ δὲ κοιμηθῆς μέχρι τὰ μεσάνυχτα, μετὰ κάμε ὅπως σοῦ ὑπέδειξα ἀνωτέρω.

300 Ἄλλὰ θεθαίως ὀφείλεις νὰ ἐξομολογήσῃς εἰς τὸν πνευματικόν πατέρα σου κάθε ὥρα, ἂν εἶναι δυνατόν, καὶ αὐτὰς τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τῆς καρδίας σου· ἂν πάλιν αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν, φρόντισε τούλάχιστον, ἀγαπητέ, νὰ μὴ ἀφήσῃς νὰ περάσῃ ἡ ἡμέρα σου ὁλόκληρος (χωρὶς νὰ ἐξομολογηθῆς), ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ὄρθρον, ἀφοῦ ἐξετάσῃς τὸν ἑαυτὸν σου³⁵, ἐξομολογήσου ὅλα ὅσα σοῦ συμβαίνουν. Καὶ νὰ ἔχῃς πρὸς τὸν πνευματικόν σου πατέρα τυφλὴν ἐμπιστοσύνην, ἔστω καὶ ἂν ὁλόκληρος ὁ κόσμος τὸν κοροϊδεύῃ καὶ τὸν συκοφαντῇ, ἀκόμη καὶ σὺ ὁ ἴδιος μὲ τὰ ἴδια σου τὰ μάτια ἂν τὸν ἴδῃς νὰ πορνεύῃ, νὰ μὴ σκανδαλισθῇς, οὔτε νὰ χάσῃς τὴν ἐμπιστοσύνην σου πρὸς αὐτόν, ὑπακούων εἰς ἐκεῖνον ποῦ εἶπε: «Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε»³⁶.

Ἐάν τοιουτοτρόπως πράττῃς κάθε ἡμέραν καὶ ἔτσι ἀγωνίζεσαι, δὲν θὰ ἀργήσῃ ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐπισκεφθῇ³⁷ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἀλλὰ θὰ σοῦ ἀποστείλῃ βοήθειαν 310 ἀπὸ τὸ ἅγιον³⁸ κατοικητήριόν του³⁹ καὶ θὰ σὲ σκεπάσῃ ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματός του⁴⁰. Καὶ προοδεύων θαυμάζον εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἁγιασμοῦ σου θὰ μεγαλώ-

ραν καὶ ἔλῃγε τὴν 9ην μ.μ.

33. Τρίτῃ ὥρᾳ ἦτο ἡ σημερινή 9η μ.μ.

34. Ὀνομάζεται οὕτως ὁ ριθ' Ψαλμός, ὁ μακρότερος ὅλων, ἐκ τῆς ἀπαντωμένης εἰς αὐτὸν φράσεως «Μακάριοι οἱ ἄνθρωποι ἐν ὁδῷ» ἢ τῆς λέξεως «ἄμωμος». Εἰς τὴν λατρείαν μας γίνεται εὐρυτάτη χρῆσις τοῦ ἐν λόγῳ Ψαλμοῦ. Οὕτως ἐκτός ὑπὸ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν χρησιμοποιοῦται εἰς τὸν ὄρθρον καὶ εἰς τὸ μεσονυκτικόν. Εἰς μὲν τὸν ὄρθρον στιχολογεῖται κατὰ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ὡς τελευταῖον «κάθισμα», εἰς δὲ τὸ μεσονυκτικόν κατὰ τὰς ὑπολοιπὰς ἡμέρας, ὅτε ὁ τελετουργὸς θυμῷ ὁλόκληρον τὸν ναόν.

35. Πρβλ. Α' Κορ. δ' 3.

36. Λουκ. στ' 37.

37. Πρβλ. Σοφ. Σειρ. λθ' 21-22. Β' Πέτρ. γ' 9.

38. Πρβλ. Ψαλμ. ιθ' 3.

39. Πρβλ. Ψαλμ. λθ' 14.

40. Πρβλ. Λουκ. α' 35.

σης πνευματικῶς καὶ θὰ φθάσης νὰ γίνης ἄνδρας ὁλοκληρωμένος, «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»⁴¹, φωτιζόμενος ἀπὸ Ἐκεῖνον καὶ φωτίζων καὶ σὺ μὲ τὸ φῶς τῆς θείας γνώσεως, ὡς ἄλλος ἥλιος, ὅλους ὅσοι σέ πλησιάζουν καὶ σέ συναντοῦν, δοξάζων τοιοῦτοτρόπως καὶ μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὰ λόγια σου τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος σοῦ ἔδωκε τὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου του καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρμόζει αἰωνία δοξολογία. Ἀμήν.

41. Ἐφ. 5' 13.

XXVII

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεικνύωμεν ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ὅτε νὰ περιφρονοῦμεν ἔστω καὶ μίαν ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἀγωνιζώμεθα νὰ τηρῶμεν ὅλας καθ' ὁμοιον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ κλεισθῶμεν ἔξω τῆς βασιλείας¹ ὡς περιφρονηταὶ τῶν θείων ἐντολῶν. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ὑπομένωμεν μὲ γενναϊότητα τὰς δοκιμασίας.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, δὲν ἀκοῦτε τὸν Κύριον καὶ τοὺς ἀποστόλους του, οἱ ὅποιοι φωνάζουν: «Ἐάν τις, λέγει, τὸν νόμον ὅλον φυλάξῃ, πταίσῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονε
10 πάντων ἔνοχος»² καὶ ἄλλου «Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται»³; Καὶ διὰ νὰ κάμῃ περισσότερον σαφὲς αὐτὸ ποὺ λέγει, συνεχίζει λέγων: «Ὡι γάρ τις ἡττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται»⁴. «Ὡστε, ἀδελφοί, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑποδουλώνεται εἰς ἓνα ὁποιοδήποτε πάθος, αὐτὸς καὶ κυριεύεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως, ἀφοῦ τίθεται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλου κυρίου⁵; Διατί δὲ καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ ἀντιληφθῶμεν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μας τὴν πραγματικὴν δύναμιν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων, διαπιστώνοντες αὐτὴν σαφῶς ἐξ ὧν ὀλέπομεν;

1. Πρβλ. Ματθ. κθ' 13' κε' 10.

2. Ἰακ. θ' 10.

3. Α' Κορ. θ' 25.

4. Β' Πέτρ. θ' 19.

5. Πρβλ. στ' 24. Λουκ. ιστ' 13.

- 20 Διότι βλέπομεν, ὅτι ὅσοι ταξιδεύουν εἰς τὸ πέλαγος δὲν θεωροῦνται ὅτι ἐσώθησαν ἂν διανύσουν τόσα ἢ τόσα στάδια⁶ καὶ ἀφοῦ εὑρεθοῦν κάπου πλησίον τοῦ λιμένος καὶ διατρέξουν κάποιον κίνδυνο, ἀλλὰ (θεωροῦνται ὅτι ἐσώθησαν) ὅσοι φθάσουν εἰς τὸν λιμένα καὶ πατήσουν εἰς τὴν ξηράν· τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ ὅσους περιπατοῦν εἰς τὸν δρόμον καὶ τρέχουν νὰ φθάσουν εἰς κάποιαν πόλιν· δὲν θεωροῦνται ὅτι ἐσώθησαν καὶ ὅτι ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐπορεύοντο ἂν περάσουν τοῦτον τὸν ποταμὸν ἢ διαθοῦν τοῦτο ἐδῶ τὸ ὄρος ἢ προσπεράσουν ἐκείνους τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς ἀποφύγουν, ὕστερα δὲ ἀπὸ αὐτὰ συναντήσουν τυχαίως κάποιον ἄλλον φονέα ἢ κάποιο θηρίον καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο
- 30 κατασπαραχθοῦν ἢ πέσουν εἰς κάποιον λάκκον καὶ πνιγοῦν, ἀλλὰ (λέγομεν ὅτι ἐσώθησαν καὶ εἰς τὴν πόλιν ἔφθασαν) ὅσοι διέφυγον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ κάθε δοκιμασίαν καὶ κάθε θανατηφόρον κίνδυνον. Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ θεωροῦνται σωσμένοι! Διότι ἂν μετὰ τὴν ἀποφυγὴν ὄλων τῶν καθ' ὁδὸν κινδύνων ἀδιαφορήσουν ἢ τεμπελιάσουν καὶ τοὺς εὖρη ἢ νύκτα⁷ καὶ κλεισθοῦν αἱ πύλαι τῆς πόλεως καὶ εὑρεθοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτήν, δὲν δύνανται νὰ γνωρίζουν τί τοὺς ἐπιφυλάσσει ἡ ἐρχομένη⁸ ἡμέρα.

- Διὰ νὰ ἀντιληφθῇς τὸ νόημα τῶν ἀνωτέρω φαντάσου ὡς πόλιν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὡς νύκτα τὸν θάνατον καθενὸς ἐξ ἡμῶν καὶ ὡς ἐρχομένην ἡμέραν τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου παρουσίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως⁹. Ὅποιος, λοιπόν, δὲν θιασθῇ νὰ προφθάσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὅσον θὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ παρόντος θείου, ἀλλ' εὐρεθῇ ἔξω ἀπὸ αὐτὴν ὅταν ἀποθάνῃ, τότε ἔρχεται δι' αὐτὸν ἡ νύκτα τοῦ θανάτου του καὶ δὲν γνωρίζει τί εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ συμβῇ κατὰ τὴν ἐπερχομένην ἡμέ-

6. Στάδιον: Μονὰς μήκους ἴση πρὸς 100 ὀργυίαις ἢ 600 πόδας ἢ 184,8 μ. Ὑπῆρχε καὶ μακρότερον στάδιον ἴσον πρὸς 1 ρωμαϊκὸν μίλιον, περὶ τοῦ ὁποίου πιθανῶς ἐνταῦθα.

7. Πρβλ. Ἰωάν. θ' 4' 10' 18' 35.

8. Παρ. κζ' 1.

9. Πρβλ. Ματθ. 18' 38 κ.ά.

ραν τῆς κρίσεως, διότι ἐνδέχεται νά τοῦ ἐπιτραπῇ νά
 εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ νά μὴ τοῦ
 ἐπιτραπῇ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ζαρκάδι ἢ τὸ ἐλάφι¹⁰ ἢ κάποιον
 ἄλλο ἀπὸ τὰ ζῶα αὐτῆς τῆς κατηγορίας ὅχι ὅταν δια-
 φύγῃ τούτου μὲν ἢ ἐκείνου τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ σκύ-
 λου ἢ κατορθώσῃ νά ὑπερνικήσῃ αὐτὴν ἐδῶ ἢ ἐκείνην
 τὴν παγίδα¹¹ ἀφοῦ δὲ συλληφθῇ ἀπὸ κάποιον ἄλλο μέ-
 50 σον καὶ πέσῃ εἰς τὰ χέρια αὐτῶν, θεωρεῖται ὅτι διέ-
 φυγε καὶ ἐσώθη, ἀλλ' ἐκείνο τὸ ζῶον τὸ ὁποῖον οὐδόλως
 συνελήφθη ζωντανόν ὑπὸ κυνηγοῦ ἢ ἐκρατήθῃ ὑπὸ κά-
 ποιᾶς μηχανῆς (αὐτὸ θεωρεῖται ὅτι ἐσώθη). Φαντάσσο-
 πάλιν ὡς κυνηγούς τοὺς πονηροὺς δαίμονας, ὡς
 σκύλους δὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν
 πλάνην καὶ διδάσκουν τὸ ψεῦδος, οἱ ὅποιοι ἐπειδὴ εἶναι
 διεστραμμένοι καὶ πονηροὶ δὲν φροντίζουν νά διορθώ-
 σουν τοὺς ἑαυτοὺς των, ἀλλὰ προσπαθοῦν νά διδάξουν
 ἄλλους· αὐτοὺς πρέπει νά τοὺς θεωροῦμεν ὡς σκύλους
 ποὺ γαυγίζουν καὶ πρέπει νά τοὺς ἀποφεύγουμεν ὥσάν
 νά δαγκώνουν μὲ τὰ λόγια των καὶ νά κατασπαράσ-
 σουν τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καὶ παραδίδοντας αὐτὰ
 εἰς τὰ χέρια τῶν κυνηγῶν ὡς ληστὰς δὲ φαντάσσοι τοὺς
 πονηροὺς καὶ ἀπαισίους λογισμούς, οἱ ὅποιοι ὁρμοῦν
 60 αἰφνιδίως ἐπάνω εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον, ἢ τὸν προετοι-
 μάξουν νά φύγῃ καὶ νά ἀποκοπῇ ἀπὸ τὴν συντροφίαν
 του, νομίζων ὅτι τοιουτοτρόπως θὰ σωθῇ, ἢ, ἀφοῦ τὸν
 πιάσουν μὲ τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ
 λογισμοῦ καὶ ἀφοῦ τὸν δέσουν στερεῶς καὶ τὸν σφίξουν,
 τὸν κτυποῦν τρόπον τινὰ μὲ τοὺς ἐρεθισμοὺς καὶ τὰ
 σκιρτήματα τῆς σαρκός, καὶ σύροντες αὐτὸν μὲ τὴν δύ-
 ναμιν τῆς ἁμαρτωλῆς ἐπιθυμίας, τὸν πετοῦν εἰς τὸν λάκ-
 κον τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς τὸν κρημνὸν τῆς ἁμαρτωλῆς
 πράξεως.

Ἐπιβάλλεται, λοιπόν, μὲ κάθε τρόπον νά ἀποφεύ-
 γωμεν ὅλας τὰς πονηρὰς πράξεις, συγχρόνως δὲ νά
 πράττωμεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἔργα καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ
 Θεοῦ νά τηροῦμεν μὲ ζωηρὸν πόθον καὶ μὲ κάθε προ-

10. Πρβλ. Δευτ. ιθ' 15 κλη.

11. Πρβλ. Σοφ. Σειρ. κζ' 20.

- 70 θυμίαν καὶ νὰ μὴ περιφρονοῦμεν οὐδεμίαν ἀκόμη καὶ τὴν πιὸ μικράν¹². Διότι ὁποῖος λέγει: «Μακάρι νὰ μὴ εἶχε πραχθῇ ἀπὸ ἐμὲ αὐτὸ τὸ κακὸ, νὰ μὴ εἶχα διαπράξει αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἁμάρτημα, ἐπειδὴ αὐτὸ ἡ ἐκείνο δὲν εἶναι τίποτε τὸ σοβαρὸν» εἶναι φανερόν ὅτι παραβαίνει ὅλας μαζί τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντιστέκεται εἰς αὐτάς. Κατάλαθέ με, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι τὸ πολίτιμον σκεῦος (δηλ. ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος) κατασκευάζεται ἀπὸ ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἦτοι ἀπὸ τὴν πίστιν, ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν ταπείνωσιν, ἀπὸ τὴν ἀποφυγὴν κάθε «ἀργοῦ» λόγου¹³, ἀπὸ τὴν μέχρι θανάτου ὑπακοὴν εἰς τὸν Θεόν¹⁴, ἀπὸ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ τῶν σκιρτημάτων τῆς καρδίας, ἀπὸ τὴν συνεχῇ μετάνοιαν καὶ συντριβὴν, ἀπὸ τὴν
- 80 ἀδιάκοπον προσευχήν¹⁵, ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπὸ τὴν ἀπαλλαγὴν παντὸς πάθους ἐνατίον τοῦ πλησίον καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης ἐξ Ἰσοῦ πρὸς ὅλους, ἀπὸ τὴν ἀφιλοχρηματίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, ἀπὸ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπόλυτον ἀγάπην καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας τὰς ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι συνδέονται πρὸς τὰς ἀναφερθεῖσας. Διότι κάθε μία ἀπὸ αὐτάς, ἀποτελοῦσα τρόπον τινὰ μίαν ἀνεξάρτητον ψηφίδα, ἄλλη μὲν ἐκ χρυσοῦ, ἄλλη δὲ ἐξ ἀργύρου, ἄλλη χαλκίνῃ, ἄλλη ἀπὸ πολύτιμον πετράδι καὶ αἱ ὑπόλοιποι ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ ἄλλας πολυτίμους ὕλας, ἐνοῦμεναι διὰ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος καὶ συγκολλώμεναι ὅλαι εἰς ἓν μεταξύ των καὶ συναρμολογοῦμεναι, κατα-
- 90 σκευάζουν, ὡς ἔχομεν εἶπει, τὸν ἄνθρωπον χρήσιμον σκεῦος, εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ὡς ἄλλος νέος οἶνος¹⁶. Πές μου, λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, ἐὰν μία μόνον ἀπὸ τὰς ἀναφερθείσας ἀρετὰς λείψῃ, ἀπὸ τὰς ὁποίας καὶ μὲ τὰς ὁποίας ἀπληρτίσθῃ καὶ συνημολογήθῃ τὸ δοχεῖον, ἄραγε θὰ στέρξῃ ὁ Θεὸς νὰ θάλῃ μέσα εἰς αὐτὸ ἔστω καὶ ἓν ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύ-

12. Πρβλ. Ματθ. ε' 19.

13. Πρβλ. Ματθ. ιβ' 36.

14. Πρβλ. Φιλ. β' 8.

15. Πρβλ. Α' Θεο. ε' 17.

16. Πρβλ. Ματθ. θ' 17. Μάρκ. β' 22. Λουκ. ε' 37-38.

ματός του, ἔστω καὶ ἂν φαίνεται ὅτι εἶναι πάρα πολὺ μικρὴ ἢ ὀπὴ τοῦ πετάλου ποῦ πράγματι λείπει, δηλαδή τῆς ἀντιστοίχου ἀρετῆς; Καθόλου! Διότι ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν μικρὴν ἐκείνην ὀπὴν σιγὰ - σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν θὰ διαρρεύσῃ καὶ θὰ χυθῇ τὸ τοποθετηθὲν χάρισμα.

Πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατόν ἡμεῖς καὶ χωρὶς πολλὰς ἀρετὰς, τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν ἀποκτήσει τὸν ἀναλλοιώτον καὶ ἀδαπάνητον πλοῦτον διὰ τῆς τηρήσεως τῶν θείων ἐντολῶν, μὲ τὰς ὀλίγας ἀρετὰς ποῦ ἐπετύχομεν καὶ αὐτὰς διαχωρισμένας μεταξύ των ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν ἁμαρτιῶν μας, νὰ θεωροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅτι εἶναι δοχεῖα τέλεια καὶ ἀκέραια καὶ νὰ νομίζωμεν ὅτι ἔχομεν θαθιά μέσα μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὥς ἄλλον θησαυρόν; Ἀλλὰ πράγματι σύμφωνα μὲ τὸν θεῖον Παῦλον «ἐματαιώθημεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ἡμῶν καρδιά καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθημεν»¹⁷. Διότι καίτοι ὁ θεῖος Παῦλος φωνάζει: «Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπει»¹⁸ καὶ «ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστροκίνοις σκεύεσιν»¹⁹, ἀλλὰ «σκεύη μὲν ὀνομάζει τὰ σώματά μας, ὅπως καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «Οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς εἰσι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν»²⁰, «ὀστροκίνα» δὲ ὅταν εἶπεν ὑπηνίχθη τὸ ἀδύνατον τῆς φύσεώς μας.

Αὐτὰ τὰ σώματα, λοιπόν, εἶναι ἄθραυστα καὶ ἀρράγιστα ἐξ αἰτίας τῆς ἀκατανικήτου δυνάμεως τοῦ εὐρισκομένου εἰς αὐτὰ θησαυροῦ. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει ἐν συμπεράσματι: «Ἴνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ἦ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ»²¹. Καὶ διὰ νὰ κάμω αὐτὸ ἀπλούστερον εἰς ἐσᾶς, σᾶς λέγω ὅτι θέλει νὰ εἴπῃ τὸ ἐξῆς: «Νὰ μὴ νομίσῃς, λέγει, ὅτι ἀπὸ ἐσὲ συγκρατεῖται καὶ διαφυλάσσεται ὁ θησαυρὸς ποῦ ὑπάρχει ἐντός σου»

17. Ρωμ. α' 21 - 22.

18. Β' Κορ. δ' 6.

19. Β' Κορ. δ' 7.

20. Α' Κορ. στ' 19. Πρβλ. καὶ Ρωμ. η' 11.

21. Β' Κορ. δ' 17.

ἀντιθέτως μάλιστα, σὺ ὁ ἴδιος διεφυλάχθης ὑπὸ τοῦ ὑπάρχοντος ἐντός σου θησαυροῦ, διότι ὑπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἐντός σου χάριτος κατεσκευάσθης ὥστε νὰ γίνῃς δοχεῖον χρήσιμον εἰς τὸν Θεόν²². Τὸ ἀκόμη ἐκπληκτικότερον εἶναι τοῦτο, ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη τὸ σκεῦος δὲν θρασθῇ ἀπὸ ἡμᾶς ἀλλ' ἀπὸ ἄλλους, ὁ μὲν ἐντός αὐτοῦ θησαυρὸς δὲν χύνεται, τὸ δὲ σκεῦος γίνεται καὶ δυνατώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ θησαυροῦ· διότι ὁ θησαυρὸς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός». "Ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθὲς μᾶς θεθαίῳνει ὁ ἴδιος ἀπόστολος λέγων: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»²³.

- 130 Ἀλλὰ πρόσεξέ με διὰ νὰ σοῦ ἐξηγήσω κατὰ ποῖον τρόπον διὰ τῶν λόγων αὐτῶν παντοῦ λέγει ὅτι ἡ Τριάς εἶναι ἀχώριστος καὶ ὅτι μένει ἐντός ἡμῶν· διότι «ὁ Θεός, λέγει, ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτοῦς φῶς λάμψαι. ὃς ἔλαμψεν —δηλαδή τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα— ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» — τὸ ἴδιον ἀκριβῶς εἶπε καὶ ὁ Κύριος: «Κἀγὼ Παράκλητον ἄλλον πέμψω ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»²⁴ — καὶ ἄλλοι: «Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστροκίνοις σκεύεσιν»²⁵, δηλαδή εἰς καρδίας ἀπὸ σάρκα²⁶. Θέλων δὲ ὁ Ἀπόστολος νὰ δείξῃ εἰς σέ ὅτι ὁ θησαυρὸς περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλεῖ δὲν εἶναι κάποιος ἄλλος διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν φανερωθέντα εἰς τὸν κόσμον Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς με ἐκείνον οὐσίας καὶ ἀπολαύει ἐν τῇ Τριάδι καὶ δικαιούται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ἰσῆς πρὸς τὰ ἄλλα Πρόσωπα τιμῆς, προσέθε-
140 σε ἐν συνεχείᾳ: «Ἵνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ἦ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ»²⁷, ὁ ὁποῖος ἐκατοίκησεν ἐντός ἡμῶν²⁸ διὰ τοῦ ὑπερφυσικοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ὁ θησαυρὸς, ἡ Ἁγία Τριάς, ὁ ὁποῖος κατέχεται μὲν ἀπὸ ἡμᾶς, καθὼς ἔχει λεχθῇ, διὰ τῆς σχολαστικῆς τηρήσεως ὅλων

22. Πρβλ. Β' Τιμ. 6' 21.

23. Φιλ. 5' 13.

24. Ἰωάν. 15' 16-17' 1ε' 26' 1στ' 7.

25. Β' Κορ. 5' 7.

26. Πρβλ. Β' Κορ. γ' 3.

27. Β' Κορ. 8' 7.

28. Πρβλ. Α' Κορ. 1στ' 17. Κολ. α' 24 κλη.

τῶν ἐντολῶν, συγκρατεῖ δὲ καὶ προστατεύει ὅλους ἡ-
 μᾶς διὰ τῆς ἰδικῆς του φιλανθρωπίας καὶ δυνάμεως καὶ
 χάριτος, διατηρῶν καὶ διαφυλάττων ἡμᾶς ἀπὸ παντοῦ
 ἀπροσβλήτους καὶ ἀμετακινήτους καὶ ἀσασλεύτους· τοὺς
 ὁποίους, ἐπειδὴ εἴμεθα ἀδύνατοι καὶ εὐκόλως παρασυ-
 ρόμεθα εἰς τὸ κακόν, ὅταν ἔχωμεν ὠρισμένας μικρὰς
 ἐλλείψεις ἢ ὑποπέσωμεν εἰς σφάλματα, αὐτὸς ὁ θησαυ-
 150 ρὸς ἀμέσως μᾶς συγκρατεῖ καὶ μᾶς ἐνώνει μετὰ τὸν ἑαυ-
 τόν του καὶ μᾶς συγκολλᾷ μετὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ συμ-
 πληρῶνει τὰς ἰδικὰς μας ἐλλείψεις²⁹ καὶ μᾶς στερεώνει
 καὶ μᾶς καθιστᾷ σταθεροτέρους εἰς τὴν ἀρετὴν.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί ἐν Χρι-
 στῷ, νὰ παρουσιάσετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἐνώπιον τοῦ
 Κυρίου χωρὶς νὰ δύνανται νὰ κατηγορηθοῦν³⁰ δι' οἴαν-
 δήποτε ἁμαρτίαν, φέροντες μαζί σας ὡς πολῦτιμον καὶ
 ἀφθαρτον θησαυρὸν τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ,
 πού χαρίζουν τὴν σωτηρίαν. Διότι τοιοῦτοτρόπως θὰ
 πάρῃ αὐτὰς ὁ ἀπαράμιλλος τεχνίτης Λόγος τοῦ Θεοῦ,
 ὡς κάποιαν ὕλην, ἢ ὅποια εἶναι συνηνωμένη καὶ ἀπαρ-
 τιζομένη ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πολυτίμους λί-
 θους, τὰ ὅποια συστατικὰ (ἀρετάς) θὰ ἐνώσῃ ὁ ἴδιος
 εἰς ἓν καὶ δι' αὐτῶν θὰ κατασκευάσῃ ἡμᾶς εἰς σκεύη
 χρήσιμα³¹. Ἄλλ' ἅς προσέξωμεν μὴ τυχόν καὶ ἔχομεν
 160 μαζί μας ὠρισμένας ἀρετάς, ἐνῶ ἄλλας δὲν θὰ ἔχωμεν
 οὔτε πάλιν ἐνῶ θὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν ὅλας, νὰ ἐμ-
 φανισθῶμεν εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν τὸν Θεὸν ἀδιά-
 φοροι καὶ περιφρονηταὶ μιᾶς καὶ μόνης, διὰ νὰ μὴ τυ-
 χὸν καὶ ὀργισθῇ καὶ μᾶς πετάξῃ καὶ ἐκεῖνας κατὰ πρό-
 σωπον ὡς ἀπαραδέκτους καὶ διατάξῃ νὰ μᾶς πετάξουν
 ἔξω ἀπὸ τὴν βασιλείαν του³². Ὅταν δὲ πάθωμεν αὐτὸ
 κατόπιν δὲν πρόκειται νὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἔστω καὶ ἂν
 κτυπήσωμεν πολλὰς φορὰς τὴν θύραν τοῦ ἐλέους Του
 καὶ εἰπώμεν: «Κύριε, Κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν»³³. Διότι θὰ

29. Πρβλ. Α' Κορ. ιστ' 17. Κολ. α' 24 κλη.

30. Πρβλ. Λουκ. θ' 22. Β' Κορ. ια' 2. Κολασ. α' 22.

31. Πρβλ. Β' Τιμ. θ' 21.

32. Πβρλ. Ματθ. κθ' 13' κε' 10.

33. Ματθ. κε' 11.

μᾶς ἀποκριθῇ: «Φύγετε μακρὰν ἀπὸ ἐμέ³⁴! Διότι δὲν σας ἐγνώρισα οὔτε ὡς πιστούς³⁵, οὔτε ὡς ὑπηκόους μέχρι θανάτου³⁶ καὶ τηρητὰς τῶν ἐντολῶν μου. Διὰ τοῦ-
170 το φύγετε ἀπὸ ἐμέ»³⁷.

Αὐτὰ μὲν, λοιπόν, γνωρίζω ὅτι θὰ τὰ ἀκούσω πρῶ-
τος ἐγὼ ὁ τιποτένιος καὶ τρισάθλιος, ἐπειδὴ δὲν ἐξε-
πλήρωσα οὔτε μίαν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. "Ἐπειτα καὶ ὅ-
σοι ἄλλοι ὥσάν ἐμέ δὲν ὑπετάχθησαν καὶ παρήκουσαν
εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ὅποιοι λέγουν μὲ τὴν
ἀνόητον σκέψιν των: «Μακάρι νὰ μὴ εἶχα πορνεύσει!
Διότι ὁ ὄρκος δὲν εἶναι τίποτε τὸ σπουδαῖον. Μακάρι
νὰ μὴ εἶχα μοιχεύσει! Διότι τὸ νὰ κλέψῃ κανεῖς 15 λε-
πτὰ ἢ ἓνα κομμάτι ψωμί τί εἶδους ἁμαρτία εἶναι;». "Ἐ-
πειτα πάλιν λέγουν: «Θὰ ἤμην εὐτυχὴς ἐὰν δὲν εἶχα
συναρπαγῇ ἀπὸ τὰ αἰσχροῦ καὶ ἀκάθαρτα ἁμαρτήματα
τῆς σαρκικῆς συναφείας μεταξὺ ἀνδρῶν^{37α}. "Ἀλλῶς τε
τὸ νὰ κατηγορήσῃ ἢ νὰ φθονήσῃ κανεῖς τὸν συνάνθρω-
πόν του, νὰ τὸν εἰρωνευθῇ καὶ νὰ τὸν περιγελάσῃ, εἶναι
180 ἄραγε καμμία μεγάλη ἁμαρτία;», ἐκεῖνοι πάλιν (θὰ ἀ-
κούσουν τὰ ἀνωτέρω), οἱ ὅποιοι θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς
των ὡς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουν ἀνοήτως μεγά-
λην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν των, ἐπειδὴ συμβαίνει νὰ εἶ-
ναι καθαροὶ ἀπὸ τὰς πράξεις τῶν σαρκικῶν ἁμαρτιῶν,
ἐνῶ ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς ἀρετάς καὶ τὰ πάθη τῆς ψυ-
χῆς, καὶ οἱ ὅποιοι περιφρονοῦν ὅλας τὰς ἄλλας ἐντολάς
τοῦ Κυρίου καὶ δὲν ἀναγκάζουν τὸν ἑαυτὸν των διὰ τὴν
ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἀποφεύγοντες δὲ καὶ κάθε κουρα-
στικὴν πρᾶξιν καὶ ταλαιπωρίαν χάριν τῆς ἐντολῆς τοῦ
Θεοῦ καὶ διέρχονται οὕτω τὸν καιρὸν των μὲ πλήρη ἀ-
διαφορίαν.

Διότι ποῖα εἶναι ἡ ὠφέλεια, ἀδελφοί μου, τὸ νὰ ἀποφεύ-
γῃ μὲν κανεῖς τὴν πορνείαν καὶ ὅλας τὰς ἄλλας σωμα-
τικὰς ἀκαθαρσίας, νὰ ἐπιδιώκῃ δὲ τὴν δόξαν καὶ νὰ ἐ-
190 πιθυμῇ τὴν ἀπόκτησιν χρημάτων; Διότι ἡ μὲν πορνεία

34. Πρβλ. Ματθ. Ζ' 23. Λουκ. ιγ' 27.

35. Ματθ. κε' 12. Πρβλ. Ζ' 23. Λουκ. ιγ' 27.

36. Πρβλ. Φιλ. β' 8.

37. Πρβλ. Ματθ. Ζ' 23. Λουκ. ιγ' 27.

37. Πρβλ. Α' Τιμ. α' 9-10.

(καὶ τὰ συναφῇ ἁμαρτήματα) καταστρέφει τὸ σῶμα, ἡ δὲ φιλοδοξία καὶ φυλαργυρία καταστρέφουν τὴν ψυχὴν. "Ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ, σύμφωνα μεῖς ὅσα λέγει ὁ Κύριος, ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς αὐτὴν μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπιστίαν: «Πῶς δύνασθε, λέγει, πιστεῦειν δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;»³⁸. Ποίαν σημασίαν δὲ ἔχει τὸ νὰ εἶναι κανεὶς καθαρὸς ἀπὸ σαρκικὴν συνάφειαν μετ' ἀνδρός, καθ' ἣν στιγμὴν φλέγεται ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος καὶ τὴν ζηλοτυπίαν κατὰ τοῦ πλησίον του; Διότι τὸ μῖσος πρὸς τὸν συνάνθρωπον κάμνει ἐκεῖνον ποῦ τὸ ἔχει φονέα· «Ὁ γὰρ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγει ὁ ἀπόστολος, ἀνθρωποκτόνος ἐστίν»³⁹. Ἐκεῖνος δὲ ποῦ κάμνει αἰσχροῦς πράξεις μετ' ἄρρενος καὶ ὁ φονεὺς τιμωροῦνται θεβαίως κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας μετὰ τὴν ἰδίαν τιμωρίαν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν μετανοήσουν τοὺς ἀναμένει καταδίκη εἰς αἰώνιαν κόλασιν. Ποίαν δὲ σημασίαν ἔχει ἐὰν δὲν μεθύῃ μὲν κανεὶς μετὰ κρασί, κατηγορεῖ ὅμως τὸν συνάνθρωπόν του; Διότι καὶ οἱ δύο κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ἀποπέμπονται ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διότι λέγει: «Μὴ πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι, οὔτε ἄρσενοκοῖται», καὶ συμπληρώνει· «οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι»⁴⁰. Πές μου σὲ παρακαλῶ, ποία εἶναι ἡ ὠφέλεια τῆς νηστείας, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ συγχρόνως καὶ ἡ πραότης; Ποία δὲ τῆς πραότητος ἡ ὠφέλεια, ἐὰν αὐτὴ πρόκειται ν' ἀποθῇ εἰς καταστροφὴν κάποιας ψυχῆς καὶ συνεπάγεται τὴν παράθασιν αὐτῆς τῆς ἰδίας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιτίθεται καὶ ἀνταποδίδει τὸ κτύπημα εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἐκτύπησε περιφρονεῖ τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος εἶπε «Τῷ τύποντί σου τὴν σιαγὸνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην»⁴¹, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀνέχεται μετὰ μακροθυμίαν τὸν θλασφημοῦντα τὸν Θεὸν ἁμαρτάνει εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ἐμφανίζεται ὡσάν νὰ

38. Ἰωάν. ε' 44.

39. Α' Κορ. στ' 9-10.

40. Ἰωάν. γ' 15.

41. Λουκ. στ' 29. Ματθ. ε' 39.

εὐχαριστῆται μαζί με τὸν θλασφημοῦντα καὶ νὰ συμφωνῇ μαζί του εἰς ὅ,τι πράττει μετὰ τὴν δῆθεν αὐτὴν μακροθυμίαν. Διὰ τί δίδεις τόσην σημασίαν εἰς τὴν ὑπακοήν, ἀδελφέ μου, καθ' ἣν στιγμὴν εἶσαι ὑπόδουλος εἰς τὴν λαιμαργίαν; Διότι λέγει ὁ Κύριος· «Οὐδεὶς δυοὶ κυρί-
 220 οῖς δουλεύειν δύναται»⁴². εἶναι ἀδιανόητον (ἀδύνατον) ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ δοῦλος τοῦ στομαχιοῦ του. Διὰ τί καυχᾶσαι διὰ τὴν πολλὴν μελέτην τῶν Ψαλμῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέρχεται μὲν εἰς τὰ ὕψη ὁ νοῦς σου, δὲν ἀντιλαμβάνεται ὁμῶς τὴν πραγματικὴν δύναμιν καὶ σημασίαν τοῦ περιεχομένου τῶν Ψαλμῶν; Ἐὰν δὲ δι' αὐτὸ παραλείπῃς νὰ ἐκτελέσῃς τὰς διακονίας ποὺ σοῦ ἀνατίθενται καὶ τὰς ἐργασίας τῆς μονῆς ποὺ σὲ διέταξεν ὁ ἡγούμενος νὰ ἐκτελῇς, ἐγὼ μὲν δὲν λέγω τίποτε ἐπ' αὐτοῦ, σὺ δὲ γνωρίζω, ὅτι ἔχεις ἀκούσει τί λέγει σχετικῶς ἡ θεία Γραφή: «Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς»⁴³. Διὰ τί δὲ στηρίζεσαι ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὸν κόπον τῶν σωματικῶν ἐργασιῶν καὶ ἀδιαφορεῖς διὰ τὴν ἐργασίαν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου; Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον ποὺ λέγει· «Ἡ μὲν γὰρ σωματικὴ
 230 γυμνασίᾳ πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πανταχοῦ («πρὸς πάντα») ὠφέλιμός ἐστιν»⁴⁴; Τί δὲ θὰ ὠφελῇ, ἐὰν κανεὶς ἐπιτύχῃ καὶ τὰ δύο, ἐνῶ κατακρίνῃ τοὺς ζῶντας μαζί του (μοναχοὺς) ἢ τοὺς εὕρισκόμενους εἰς τὸν κόσμον ἀδελφούς; «Ὡι γάρ, λέγει, κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν»⁴⁵. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιτύχῃ ὅλα ὅσα ἔχομεν εἶπει καὶ συγχρόνως δὲν πράξει τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀπαγορεύονται οὔτε κατακρίνει τοὺς ἀδιαφόρους ἀδελφούς, εἰς περίοδον δὲ διωγμῶν καὶ δοκιμασιῶν⁴⁶, ὅτε θὰ ἐκτοξεύωνται ἐναντίον του πτύσματα καὶ ραπίσματα⁴⁷ καὶ ὕβρεις, ἐὰν δὲν ὑπομένῃ αὐτὰ χωρὶς ταραχὴν καὶ ἀγανάκτησιν, ἢ καὶ ἂν μὲν ταραχθῇ ἐσω-

42. Ματθ. στ' 24.

43. Ἱερ. λα' 10.

44. Α' Τιμ. δ' 8.

45. Ματθ. ζ' 2. Πρβλ. Λουκ. στ' 38.

46. Βλ. Λουκ. η' 13.

47. Πρβλ. Ἠσ. ν' 6.

240 τερικῶς δὲν ἐκτομῖσει δὲ λόγον ἀνάρμοστον, ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης ἐξωτερικῆς του ἐμφανίσεως (ἰδίᾳ διὰ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου του καὶ τῶν κινήσεών του) φανερώσει ὅτι ἡ ὀργὴ τῆς ψυχῆς του ἐκινήθη πρὸς ὀργὴν καὶ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ ὕβρεις μὲ ὕβρεις ἢ πράξῃ ὅ,τιδήποτε ἄλλο διὰ ν' ἀμυνθῇ, πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ τολμήσῃ νὰ ὀνομάσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δοῦλον καὶ μιμητὴν⁴⁸ τοῦ Κυρίου του καὶ ὄχι ἀντιθέτως ἐχθρόν;

Οἱ φίλοι, ὅμως, τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσοι τὸν ἀγαποῦν, ἔχοντες ἐντὸς τῆς ψυχῆς των αὐτὸν ὡς ἄλλον θησαυρὸν ὅλων τῶν ἀγαθῶν ἀπαραθιάστον, μὲ χαρὰν ἀνέκφραστον καὶ μὲ ἐσωτερικὴν ἀγαλλίασιν ὑποδέχονται αὐτὰς τὰς ὕβρεις καὶ ταπεινώσεις καὶ δεικνύουν ὑπερβολικὴν ἀγάπην μὲ εἰλικρινῇ καὶ ὄχι ὑποκριτικὴν διάθεσιν ὥσάν νὰ εἶναι εὐεργέται των ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δεικνύουν εἰς αὐτοὺς τοιαύτην συμπεριφορὰν καὶ πράττουν αὐτὰ εἰς θάρος των. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι λέγουν: «Ὅσον μὲν διαρκεῖ ἡ φιλονεικία καὶ ὁ καυγὰς καταλαμβάνομεθα ὡς ἄνθρωποι ἀπὸ ὀργῆν καὶ θυμόν, μερικὰς φορὰς μάλιστα ἀμυνόμεθα ἔναντι τῶν ἀδελφῶν μὲ λόγια ἀκόμη καὶ μὲ ἔργα, ὕστερον δὲ δὲν κρατοῦμεν καμμίαν κακίαν εἰς τὴν ψυχὴν μας ἔναντίον των, ἀλλὰ τὰ ἀπορρίπτομεν ὅλα καὶ δὲν ἀποκλείεται μάλιστα μόλις λήξῃ ἡ φιλονεικία νὰ συγχωρήσωμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον», αὐτοὶ ὁμοιάζουν κατὰ τὴν γνώμην μου μὲ ἄγραφον πινακίδιον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ὅταν εὕρῃ τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν ὁ ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῶν ψυχῶν μας γράφει μὲ τὰ χέρια αὐτῶν τῶν ἰδίων τὰ πονηρὰ καὶ ἀκάθαρτα παραγγέλματά του καὶ ἀπομακρύνεται· αὐτοὶ δὲ πάλιν, ἐνῶ ἐξαλείφουν τὰ ὅσα ἔγραψαν παρακινηθέντες 260 ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, δὲν προθυμοποιοῦνται ἐν συνεχείᾳ νὰ γράψουν εἰς τὴν θέσιν ὧν ἔσθυσαν τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ὅταν ἐπανέλθῃ ὁ ἐχθρὸς νὰ εὕρῃ γραμμένας τὰς πλάκας τῶν καρδιῶν των⁴⁹ καὶ νὰ φύ-

48. Πρὸλ. Ἰωάν. ιγ' 14-17. Α' Κορ. ια' 1. Α' Θεσ. α' 8. Α' Πέτρ. 8' 21-22.

49. Πρὸλ. Β' Κορ. γ' 3.

γη νικημένος καὶ κατεντροπιασμένος, ἀλλ' ἀπὸ τεμπελιάς καὶ ἀδιαφορίας καθείς ἀπὸ αὐτοὺς ἀφήνει ἀγράφους αὐτάς, καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἀποστείλῃ κάποιον ὄργανον νὰ γράψῃ εἰς κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς τὰ ἰδικὰ του παραγγέλματα, ἀμέσως ἐκεῖνοι γράφουν προθύμως τὰ παραγγέλματα τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ οὕτως ἐκεῖνα μὲν ποὺ εἶναι πικρά καὶ προκαλοῦν τὸν αἰώνιον θάνατον τὰ δέχονται εὐχαρίστως, ἐνῶ ἐκεῖνα ποὺ χαρίζουν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ εἶναι γλυκύτερα καὶ ἀπὸ τὸ μέλι⁵⁰ τὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των.

270 Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας Ἰησοῦς ὁμοῦς, ὁ ὁποῖος οὐδὲν ἀπολύτως ἔπταισεν, ἐκτυπήθη καὶ ἐθασανίσθη, ὥστε οἱ ἁμαρτωλοὶ ποὺ τὸν μιμοῦνται νὰ μὴ λάθουν μόνον τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων ποὺ διέπραξαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπακοῆς των εἰς τὰς ἐντολάς του νὰ γίνουν μέτοχοι καὶ αὐτῆς τῆς θείας φύσεως τοῦ⁵¹ καὶ ὁποῖος δὲν καταδέχεται νὰ πράξῃ αὐτὸ μὲ ταπεινώσιν τῆς καρδίας τοῦ⁵², ἐπεὶδὴ τὸ θεωρεῖ ἐντροπὴν νὰ μιμηθῇ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἐντραπῇ νὰ τὸν ὀνομάσῃ ἰδικόν του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων⁵³ καὶ τοῦ Πατρὸς του ποὺ εὐρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς⁵⁴. Τὸ νόημα δὲ αὐτοῦ τὸ ὁποῖον λέγω εἶναι τὸ ἐξῆς: Ὁ Χριστὸς, καίτοι ἦτο φύσει καὶ οὐσίᾳ Θεός, ἔγινε χάριν ἡμῶν ἄνθρωπος. Ἐδέχθη ραπίσματα, φτυσίματα καὶ τέλος ἐσταυρώθη, θέλων δι' ὧν ὅσα ἔπαθεν αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀπαθὴς κατὰ τὴν θεότητα νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ νὰ μᾶς εἴπῃ περίπου τὰ ἐξῆς: 280 «Ἐάν θέλῃς, ὦ ἄνθρωπε, νὰ γίνῃς Θεὸς κατὰ χάριν καὶ νὰ κληρονομήσῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ νὰ εἶσαι μαζί μου, νὰ ἐπιτύχῃς δηλαδὴ αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ ὁ ἰδικός σου πρόγονος ὁ Ἀδάμ, κατὰ τρόπον κακὸν ἐπεθύμησε κάποτε καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχε⁵⁵, ταπεινώσου ἔτσι ἀκριβῶς, ὅπως ἐταπεινώθην καὶ ἐγὼ πρὸς χάριν σου καὶ ἀφοῦ

50. Πρβλ. Ψαλμ. ριη' 11, 103.

51. Πρβλ. Β' Πέτρ. α' 4.

52. Πρβλ. Ψαλμ. ν' 19. Ματθ. ια' 29.

53. Πρβλ. Μάρκ. η' 38. Λουκ. θ' 26' ιδ' 9.

54. Πρβλ. Ματθ. ι' 33.

55. Πρβλ. Γεν. γ' 1-7.

ἀποθάλλης τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ σατανικοῦ φρονήματος, δέξου ραπίσματα, δέξου φτυσίματα, κτυπήματα καὶ ὑπόμεινε αὐτὰ μέχρι ποῦ νὰ ὀδηγηθῇς καὶ εἰς τὸν θάνατον καὶ νὰ μὴ ἐντραπῇς. Διότι ἐὰν ἐσὺ ἐντραπῇς νὰ ὑποφέρῃς χάριν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἰδικῶν μου ἐντολῶν, ὅπως ἐγὼ ὑπέφερον διὰ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν, τότε καὶ ἐγὼ θὰ τὸ θεωρήσω ἐντροπὴν νὰ εὐρίσκεισαι μαζί μου κατὰ τὴν ἐνδοξον δευτέραν παρουσίαν μου⁵⁶ καὶ θὰ εἶπω τότε εἰς τοὺς ἀγγέλους μου: «Αὐτὸς ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος ἐνετράπη νὰ ὁμολογήσῃ πίστιν εἰς ἐμὲ ἐπειδὴ ὑπέστην τὴν ταπείνωσιν τοῦ σταυροῦ, καὶ δὲν κατεδέχθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς ἐμέ, τώρα δὲ ὅταν πλέον αὐτὸς μὲν ἐγυμνώθῃ τῆς προσκαίρου δόξης, ἐγὼ δὲ ἔχω δοξασθῇ καὶ εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀθάνατον δόξαν τοῦ Πατρὸς μου, ἐντρέπομαι ἀκόμη καὶ νὰ τὸν βλέπω! Πετάξατέ τον, λοιπόν, ἔξω⁵⁷, σηκώσατέ τον καὶ ἀπομακρύνάτε τον ὅπως τοὺς ἀσεβεῖς, ὥστε νὰ μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου⁵⁸!». Αὐτά, λοιπόν, θὰ ἀκούσουν, ἐκεῖνοι ποὺ τηροῦν μὲν ὅλας τὰς ἐντολάς ὅπως νομίζουν, ἀπὸ ἐντροπὴν ὅμως ἐναντι τῶν ἀνθρώπων δὲν καταδέχονται νὰ ὑποφέρουν τὰς προκαλουμένας ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ὕβρεις καὶ ἀτιμώσεις, ἢ τὰς κοροϊδεΐας, οὔτε τοὺς ξυλοδαρμούς καὶ τὰς πληγὰς.

300 Φοβηθῆτε καὶ τρομάξατε, ὦ ἄνθρωποι, καὶ τὰς ὕβρεις τὰς ὁποίας ὑπέφερεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὑπομείνατε καὶ σεῖς μὲ χαρὰν καὶ ἀγογγύστως! Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς δέχεται ράπισμα ἀπὸ τὸν αἰσχρότερον δοῦλον⁵⁹ καὶ ἔδωσεν εἰς σὲ παράδειγμα νίκης κατὰ τοῦ κακοῦ, καὶ σὺ ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος δὲν καταδέχεσαι νὰ πάθῃς τὸ ἴδιο ἀπὸ κάποιον συνάνθρωπόν σου ποὺ ἔχει τὰ ἴδια μὲ σὲ πάθῃ; Διὰ τῆς ἐντροπῆς γίνεσαι μιμητὴς τοῦ Θεοῦ⁶⁰, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ θασιλεύ-

56. Πρβλ. Ματθ. κδ' 30. Μάρκ. η' 38' ιγ' 26.

57. Πρβλ. Ματθ. κδ' 13' κε' 30. Λουκ. ιγ' 28.

58. Πρβλ. Ἑβρ. κατ' 10.

59. Βλ. Ἰωάν. ιη' 22.

60. Πρβλ. Ἑφ. ε' 1.

σης⁶¹ μαζί του καὶ νὰ δοξασθῆς μαζί του εἰς τὴν βασιλείαν, ἐὰν δὲν ὑπομείνης ἀδιαμαρτυρήτως αὐτήν; Διότι ἐὰν καὶ ἐκεῖνος, ὅπως συμβαίνει μὲ σένα, θὰ ἐντρέπετο νὰ γίνῃ ἄνθρωπος πρὸς χάριν σου καὶ σὲ ἄφηνε πεσμένον μέχρι τώρα εἰς τὴν παράθασιν, δὲν θὰ εἶχες ἀπομείνει, ἐλεεινέ, μαζί μὲ τοὺς ἀπίστους⁶² καὶ ἀσεβεῖς εἰς τὰ θάθη τοῦ ἄδου⁶³; Πιστεύεις ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός; «Ναί», ἀποκρίνεσαι. Ἀφοῦ, λοιπόν, πιστεύεις, ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν⁶⁴ εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐσμικρύνθη καὶ ἐξῆλθε μέσα ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ καὶ νὰ εἶναι Θεός⁶⁵, ὁ ὁποῖος κατέθεθ' ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὸ ἀπειρον ὕψος τῆς θεότητός του καὶ τῆς ἀπεριγράπτου δόξης του καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος τιποτένιος καὶ πτωχὸς διὰ χατήρι σου, καὶ σὺ, ποὺ εἶσαι χῶμα καὶ στάκτη καὶ κόνις, δὲν καταδέχεσαι νὰ καταθῇς ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν θρόνον ποὺ νομίζεις ὅτι εὐρίσκεσαι καὶ νὰ ταπεινωθῇς ἐνώπιον τοῦ συνανθρώπου σου, ὁ ὁποῖος ἐνδέχεται μὲν κατὰ τὰ φαινόμενα νὰ εὐρίσκεται χαμηλότερον ἀπὸ σέ, πιθανὸν ὅμως

320 ἐξ ἐπόψεως ἀρετῆς νὰ εἶναι πολὺ ὑψηλότερον; Δὲν πετᾷς ἀπὸ ἐπάνω σου τὴν στολήν, ἣ ὁποία φαίνεται νὰ εἶναι μεγαλοπρεπής, ἐντρεπόμενος νὰ φορέσῃς τὸ τρίχινον ἐκείνου ἔνδυμα καὶ νὰ μιμηθῇς τὴν ταπεινώσιν του; Δὲν περιφρονεῖς ὅλα ὅσα εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι ἓνα παιγνίδι καὶ μάσκα μᾶλλον ποὺ καλύπτει τὴν ἀσχήμιαν καὶ ὅχι ἐμφάνισις λαμπρότητος; Δὲν θέλεις νὰ γίνῃς ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὸν δημιουργόν σου καὶ Θεόν, συγκαταβαίνων καὶ θεωρῶν τὸν ἑαυτὸν σου ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους σου; Ἐάν, λοιπόν, δὲν ἀνέχεσαι εἰς ὅλα αὐτὰ νὰ ὁμοιάσῃς μὲ τὸν Κύριον, ἀναδεικνύων τοιοῦτοτρόπως τὸν ἑαυτὸν σου μεγαλύτερον καὶ ἐνδοξότερον Ἐκείνου, ὥσάν νὰ μὴ γνωρίζῃς ὅτι οὕτως ἀποδεικνύεσαι εἰς ἡμᾶς ὡς ἄλλος Ἄννας ἢ

61. Πρὸβλ. Β' Τιμ. 6' 12.

62. Πρὸβλ. Λουκ. ιθ' 46.

63. Σοφ. Σολ. ιζ' 14.

64. Πρὸβλ. Πρὸξ. δ' 24.

65. Πρὸβλ. Φιλ. 6' 7.

καὶ Καϊάφας ἢ Πιλάτος καὶ θασσανιστῆς, δὲν πρόκειται νὰ καθήσῃς εἰς τὸν ἴδιον θρόνον μὲ Ἐκεῖνον, ἀλλὰ ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντὸς προτίθεται νὰ σὲ παρουσιάσῃ ἐνώπιόν Του ὡς ἓνα ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατεδικάστησαν εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ εἰς ὅσους εὐρίσκονται ὑπεράνω τῶν ἄλλων καὶ σηκώνουν τὰ φρύδια τῶν μὲ διάθεσιν περιφρονήσεως τῶν ἄλλων. Τί ὁμως πρέπει νὰ εἴπῃ κανεὶς πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν δῆθεν τὰ πάντα καὶ ἐπτώχευσαν διὰ νὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Τί, λοιπόν, θὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτούς; Ἰδοὺ, ἀδελφέ, ἐπτώχευσε ἐκουσίως καὶ κατὰ τοῦτο ἐμμήθησεν τὸν Κύριόν σου Χριστὸν καὶ Θεόν⁶⁶. Νὰ θλέπῃς, λοιπόν, τώρα αὐτὸν νὰ εἶναι διαρκῶς μαζί σου καὶ νὰ σὲ συναναστρέφεται⁶⁷, αὐτὸν ποὺ εὐρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς οὐρανοὺς⁶⁸. Ἰδοὺ θαδίζετε καὶ οἱ δύο μαζί· σᾶς συνήντησε κάποιος εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς καὶ ἐκτύπησε πρῶτον τὸν Κύριόν σου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκτύπησε καὶ ἐσέ.⁶⁹ Ὁ Κύριος δέχεται τὸ ράπισμα ἀδιαμαρτυρήτως καὶ σὺ ἀντεπιτίθεσαι; — Ναί, θὰ εἴπῃς, εἶπεν ὁμως εἰς ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐκτύπησεν: «Ἐὰν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί μὲ δέρεις;»⁷⁰. Αὐτὸ ὁμως ὁ Κύριος δὲν τὸ εἶπε μὲ διάθεσιν νὰ ἀντιδικήσῃ, ὅπως ἐσφαλμένως ἐνόμισες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος «ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»⁷¹· πέραν τούτου ἐζήτησε τὸν λόγον ὁ Κύριος καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ἐπειδὴ ἔπραξε κάποιαν ἀμαρτίαν δι' αὐτὸ δικαίως τὸν ἐκτύπησεν ἐκεῖνος ποὺ εἶπεν εἰς αὐτόν: «Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ;»⁷¹· εἶπε, λοιπόν, αὐτὸ ὁ Κύριος, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἦτο τελείως ἁθῶς. Ἀλλὰ θεθαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νομίζωμεν ὅτι εἴμεθα τέτοιοι καὶ ἡμεῖς,

66. Πρβλ. Β' Κορ. η' 9.

67. Πρβλ. Βαρ. γ' 38.

68. Πρβλ. Ἐφεσ. δ' 10.

69. Ἰωάν. ιη' 23.

70. Α' Πέτρ. θ' 22.

71. Ἰωάν. ιη' 22.

- 350 οί ὅποιοι εἴμεθα ὑπεύθυνοι διαπράξεως τόσων πολλῶν ἁμαρτιῶν. Ὅτι δὲ εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν ἡ στάσις αὐτῇ τοῦ Κυρίου ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀργότερον, καίτοι ὑπέστη πολὺ χειρότερα, ἐν τούτοις παρουσιάζεται νὰ σιωπᾷ τελείως⁷², καὶ ὅχι μόνον αὐτὸ ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν βλέπωμεν νὰ προσεύχεται δι' ἐκείνους πού τὸν ἐσταύρωσαν⁷³. Ἐκεῖνος περιπαίζεται⁷⁴ καὶ δὲν ἀγανακτεῖ καὶ σὺ δὲν δύνασαι νὰ ὑπομείνης; Ἐκεῖνος δέχεται πτυσίματα καὶ κτυπήματα⁷⁵ καὶ δέρεται μὲ τὸ φραγγέλιον⁷⁶ καὶ σὺ δὲν ἀνέχεσαι νὰ δεχθῇς οὔτε ἓνα λόγον σκληρόν; Ἐκεῖνος δέχεται καρτερικῶς τὴν σταύρωσιν καὶ θάνατον πού ἤρμοζεν εἰς κακούργους καὶ τοὺς φοβεροὺς πόνους τῶν καρφιῶν καὶ σὺ δὲν καταδέχεσαι νὰ κάμης τὰς θεωρουμένας ταπεινάς ἐργασίας; Καὶ πῶς ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ γίνης μέτοχος τῆς δόξης αὐτοῦ⁷⁷, ἀφοῦ δὲν καταδέχεσαι νὰ γίνης μέτοχος τοῦ ἐξευτελιστικοῦ θανάτου πού ἐκεῖνος ἐδέχθη; Πράγματι ἀδίκως ἐγκατέλειψες τὰ ὕλικά πλούτη, ἀφοῦ δὲν ἠθέλησες νὰ σηκώσης μὲ συνέπειαν τὸν σταυρόν, ὅπως ἐκεῖνος παρήγγειλε: «Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς»⁷⁸, παρήγγειλεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν νεανίσκον καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ αὐτὸ ἐδῶ: «καὶ ἄρον τὸν σταυρόν σου»⁷⁹ καὶ «δεῦρο ἀκολούθει μοι»⁸⁰. Σὺ ὅμως τὰ μὲν πλούτη σου ἐσκόρπισες εἰς τοὺς πτωχοὺς, δὲν κατεδέχθης ὅμως νὰ σηκώσης τὸν σταυρόν, ὅπως ἔχει λεχθῇ, πού σημαίνει νὰ ὑπομένης μὲ ὄλην σου τὴν διάθεσιν τὴν ἐναντίον σου ἐπιδρομὴν τῶν δοκιμασιῶν δι' αὐτὸ ἐνῶ ἐθάδιζες μὲ τὸν Κύριον, ἔμεινες καθ' ὁδὸν εἰς τὴν πορείαν τῆς ζωῆς καὶ ἐχωρίσθης δυστυχῶς ἀπὸ τὸν γλυκύτατον Κύριόν σου καὶ Θεόν.

72. Βλ. Ματθ. κατ' 63. Μάρκ. ιδ' 61.

73. Βλ. Λουκ. κγ' 34.

74. Βλ. Ματθ. κζ' 29-31. Λουκ. κβ' 63.

75. Πρβλ. Ἦσ. ν' 6. Ματθ. κατ' 67.

76. Βλ. Ματθ. κζ' 26.. Μάρκ. ιε' 15.

77. Πρβλ. Α' Πέτρ. ε' 1.

78. Ματθ. ιθ' 21.

79. Πρβλ. Ματθ. ιστ' 24.

80. Ματθ. ιθ' 21. Πρβλ. ιστ' 24.

Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἅς φυλάξωμεν ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, ἅς ὑπομείνωμεν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὰς δοκιμασίας ποῦ ἐκσποῦν ἐναντίον μας ἐν ὀνόματι τοῦ σφοδροῦ μας πόθου νὰ κληρονομήσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διὰ νὰ γίνωμεν μέτοχοι καὶ τῆς ἀβασιλεύτου δόξης τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ κληρονομήσωμεν τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀνεκφράστων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει αἰώνια δοξολογία. Ἀμήν.

Περὶ τῆς προκαλουμένης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους πνευματικῶς νεκρώσεως πού χαρίζει τὴν πραγματικὴν ζωὴν καὶ πρὶν ἀκόμη ἐπέλθῃ ὁ φυσικὸς τῶν θάνατος. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι διὰ τῆς θείας χάριτος ἡλευθερώθησαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ νόμου λαμβάνουν ἐντός των κατὰ τρόπον αἰσθητὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ φωτός· διότι ὅσοι δὲν ἔλαβον ἀκόμη εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν αὐτὸ τὸ οὐράνιον φῶς, οὔτε βλέπουν αὐτό, εὐρίσκονται ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὸ ἡμίφως τοῦ νόμου¹ καὶ θὰ κριθοῦν δάσει τοῦ νόμου². Καὶ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς (προϋστάμενος) καὶ ὁ ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν δύναμιν νὰ συγχωρῇ ἢ νὰ μὴ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων³. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἱεουργεῖ ἀξίως καὶ ὁ ὁποῖος καταυγάζεται ἐσωτερικῶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτός εἶναι ὅλων ἡ πνευματικὴ κατὰστασις τελείως γνωστή, καὶ ἐκεῖνων οἱ ὅποιοι ζοῦν σύμφωνα μὲ τὰς μυστικὰς ἐμπνεύσεις καὶ παρορμήσεις τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ⁴ καὶ ἐκεῖνων οἱ ὅποιοι δὲν ἀπέβαλον ἀκόμη τὸν κυριαρχούμενον ἀπὸ τὰς σαρκικὰς ὁρμὰς καὶ ἐπιθυμίας ἀνθρώπων⁵.

Λ Ο Γ Ο Σ ΚΗ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, προσέχετε κατὰ ποῖον τρόπον καὶ μὲ ποίας προϋποθέσεις ἀκούτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Διότι λέγει ὁ Χριστὸς καὶ Θεός: «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς»⁶. Διὰ ποῖον λόγον τὸ λέγει αὐτό; Κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὸν δρόμον πού ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν, ἔπειτα δὲ ἀφοῦ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ζωὴν μας μὲ γνώμονα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν θείων ἐντολῶν χω-

1. Πρὸλ. Λουκ. α' 79. Γαλ. γ' 10, 23. Ἑβρ. ι' 1.

2. Πρὸλ. Ρωμ. θ' 12.

3. Πρὸλ. Ματθ. ιστ' 19· ιη' 18.

4. Πρὸλ. Γαλ. ε' 16.

5. Πρὸλ. Α' Κορ. ιε' 47-49. Ἑφ. δ' 22.

6. Ἰωάν. ε' 39.

ρις παρεκκλίσεις καὶ ἐπιστροφάς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, νὰ
 καταλήξωμεν εἰς τὴν ἰδίαν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς
 μας⁷. Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ σωτηρία μας; Ὁ Ἰησοῦς
 20 Χριστός, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἄγγελος πού ἐνεφανίσθη εἰς
 τοὺς ποιμένους: «Ἴδου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν με-
 γάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμε-
 ρον Σωτὴρ, ὃς ἔστι Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ»⁸.
 Ἄς τρέξωμεν, λοιπόν, καὶ καθεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, ἀγαπη-
 τοί· ἄς τρέξωμεν ταχέως χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἐπάνω μας
 τίποτε πού νὰ μᾶς θαραίνει ἢ καμμίαν θιοτικὴν φροντί-
 δα ἢ κάτι πού νὰ κρατῆται δυσκόλως, ὥστε νὰ μὴ ἀναγ-
 καζώμεθα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ θαδίζωμεν θραδύτερον,
 30 μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ κατορθώσωμεν νὰ προφθάσωμεν
 νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν πόλιν Δαυὶδ (= βασιλείαν τῶν
 οὐρανῶν). Σᾶς παρακαλῶ διὰ τῆς θείας χάριτος, ἡ ὁ-
 ποία δρᾷ ἀοράτως ἐντός σας νὰ μὴ παραμελήσετε τὸ
 ἔργον τῆς σωτηρίας⁹ σας, ἀλλὰ, ἀφοῦ σηκωθῆτε ὡσάν
 νὰ εὐρίσκεσθε ὑπὸ τὴν νάρκην τοῦ ὕπνου τῆς πονηρᾶς
 ὑπερηφανείας καὶ ἀδιαφορίας, νὰ μὴ σταθῶμεν οὔτε νὰ
 καθίσωμεν ἕως ὅτου κατορθώσωμεν νὰ εὐρεθῶμεν ἔξω
 ἀπὸ τὸν κόσμον¹⁰ καί, ἀφοῦ εὐρώμεν ἐκεῖ καὶ ἀναγνω-
 ρίσωμεν τὸν Σωτῆρα καὶ Θεόν μας, νὰ γονατίσωμεν ἐ-
 νώπιόν του καὶ νὰ τὸν προσκυνήσωμεν¹¹. ἀλλὰ οὔτε ἐ-
 κεῖ πρέπει νὰ σταθῶμεν, εἰμὴ ὅταν καὶ ἐκεῖνος εἶπη πρὸς
 ἡμᾶς: «Ὑμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξε-
 λεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου»¹².

Πῶς ὁμως δύναται κανεὶς νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημει-
 ον, ὥστε νὰ θεωρῆται ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου; Ἐάν
 σταυρώσῃ καὶ νεκρώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὸν κόσμον
 καὶ τὸν κόσμον διὰ τὸν ἑαυτὸν (ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ
 οὔτε αὐτὸς διὰ τὸν κόσμον οὔτε ὁ κόσμος δι' αὐτόν),
 40 κάγω τῷ κόσμῳ¹³. — Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον, λέγει,

7. Πρβλ. Α' Πέτρ. α' 9.

8. Λουκ. 6' 10-11.

9. Πρβλ. Ἑβρ. 6' 3.

10. Καὶ ὑπὸ τοπικὴν καὶ ὑπὸ τροπικὴν σημασίαν.

11. Πρβλ. Ψαλμ. νδ' 6.

12. Ἰωάν. ιε' 19.

13. Γαλ. στ' 14.

αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ ἀποστόλου συμφωνοῦν μὲ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Κυρίου; — Καὶ τὰ λόγια, λέγει, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ διαφέρουν, ἀλλ' ἡ δύναμις καὶ ἡ θαυτέρα ἔννοια καὶ τῶν δύο χωρίων εἶναι ἡ ἰδίᾳ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ σπῖτι δὲν βλέπει τοὺς κλεισμένους ἐντὸς αὐτοῦ, τοιουτοτρόπως οὔτε καὶ ὁ σταυρωμένος ὡς πρὸς τὸν κόσμον, δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ ἔχει νεκρωθῇ, ἔχει ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς πάλιν τὸ νεκρὸν σῶμα δὲν ἔχει ὁποιανδῆποτε ἐπαφὴν ἢ ἐπικοινωνίαν οὔτε μὲ τὰ ζωντανὰ οὔτε μὲ τὰ εὐρισκόμενα μαζὶ τοῦ νεκρὰ σώματα, τοιουτοτρόπως οὔτε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ Πνεύματος εὐρέθη ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Θεὸν δύναται νὰ ἔχη καμμίαν σχέσιν ἢ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν κόσμον ἢ μὲ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου.

- 50 Καθ' ὅμοιον, λοιπὸν, τρόπον, ἀδελφοί, συμβαίνει νὰ ἔχωμεν καὶ θάνατον πρὶν ἀπὸ τὸν φυσικὸν θάνατον καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν τῶν ψυχῶν καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ ὡς δυνατότητα, καὶ ὡς ἐμπειρικὸν γεγονὸς καὶ ὡς θεωρητικὴ ἀλήθεια. Διότι ὅταν τὸ θνητὸν φρόνημα¹⁴ ἐξαφανίζεται ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου νοῦ καὶ ὅταν κάθε τι ἐντὸς μας ποὺ φέρει τὰ στοιχεῖα τῆς νέκρας διώκεται ὑπὸ τῆς ζωῆς, τότε ἡ ψυχὴ, ὡσὰν νὰ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, βλέπει καθαρά τὸν ἑαυτὸν της, — ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ποὺ σηκώνονται ἀπὸ τὸν ὕπνον βλέπουν τὸν ἑαυτὸν τους — καὶ ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἀνέστησεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τὸν Θεόν, ἀναγνωρίζει, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ γνωρίσῃ πλήρως καὶ ἀφοῦ τὸν εὐχαριστήσῃ, λατρεύει καὶ δοξολογεῖ τὴν ἀπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Τὸ δὲ σῶμα δὲν ἔχει οὔτε τὴν παραμικρὰν ροπὴν ἢ παρόρμησιν ἢ ἐνθύμησιν πρὸς τὰς ἰδικὰς του ἀμαρτωλὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καθίσταται ἐξ ὁλοκλήρου νεκρὸν καὶ χωρὶς ἀναπνοῆς ὡς πρὸς αὐτά.

Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπάρχουν συχνὰ περιπτώσεις ποὺ ὁ ἄνθρωπος λησμονεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ αὐτὰς τὰς φυσικὰς του ἀνάγκας, ὅταν καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι

14. Πρβλ. Ρωμ. η' 8.

ἡ ψυχὴ ἀσχολῆται διαρκῶς νοερῶς μὲ ὅσα ὑπάρχουν
πάνω ἀπὸ τὴν φύσιν. Καὶ εἶναι ἀνεξήγητον αὐτό, διότι
λέγει: «Πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς
οὐ μὴ τελέσητε»^{14α}. Διότι ὅταν ἡ σὰρξ νεκρωθῇ, ὅπως
ἔχει λεχθῇ, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐντὸς τοῦ ἀνθρώ-
που τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, οὐδέποτε πλέον θὰ σᾶς ἐνο-
χλήσῃ καὶ θὰ ζήσετε χωρὶς δυσκολίας, ἐπειδὴ «νόμος
70 τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται»^{14β}, ὅπως λέγει καὶ ὁ θεῖος ἀπό-
στολος, ἐπειδὴ θεβαίως αὐτὸς ζῇ ἀνωτέραν πνευματι-
κὴν ζωὴν ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐπιτάσσει ὁ νόμος. «Ὅπου
γάρ, λέγει, Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία»¹⁵, ἀπελευ-
θέρωσις ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν καταπιεστικὴν δουλείαν τῶν
νομικῶν διατάξεων¹⁶. Διότι ὁ νόμος εἶναι ὁδηγὸς καὶ
παιδαγωγὸς¹⁷ καὶ χειραγωγὸς καὶ διδάσκαλος δικαιο-
σύνης ὅταν λέγῃ: «Θὰ κάμῃς αὐτὸ καὶ αὐτὸ» ἢ «αὐτὸ
καὶ αὐτὸ δὲν θὰ τὸ πράξης», ἐνῶ ἡ θεία χάρις καὶ ἡ ἀλή-
θεια¹⁸ δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ πῶς;
«Καὶ θὰ πράξης ὅλα καὶ θὰ διδάξης σύμφωνα μὲ τὴν
δοθεῖσαν εἰς σέ χάριν»¹⁹ καὶ ἡ ὁποία λαλεῖ ἐντός σου»²⁰,
καθὼς ἔχει γραφῇ: «Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοὶ Θε-
οῦ»²¹, οἱ ὁποῖοι δὲν μανθάνουν τὸ καλὸν μὲ γράμματα
80 καὶ διάφορα σύμβολα²², ἀλλὰ διδάσκονται αὐτὸ ὑπὸ
ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ δὲν τὸ διδάσκονται μόνον
μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς τοῦ θείου λόγου καὶ μὲ
λόγον ποὺ εἶναι πλουτισμένος μὲ τὸ θεῖον φῶς δέχονται
κατὰ τρόπον μυστικὸν τὴν ἀποκάλυψιν τῶν θείων ἀλη-
θειῶν. Διότι τότε, λέγει, θὰ γίνετε διδάσκαλοι καὶ τοῦ
ἑαυτοῦ σας καὶ τῶν πλησίων σας· ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλ-
λὰ θὰ γίνετε καὶ φῶς ποὺ θὰ φωτίζῃ καὶ θὰ θερμαίνῃ

14α. Γαλ. ε' 16.

14β. Α' Τιμ. α' 9.

15. Β' Κορ. γ' 17.

16. Πρβλ. Ρωμ. Ζ' 25. Γαλ. γ' 23 δ' 3.

17. Πρβλ. Γαλ. γ' 24.

18. Πρβλ. Ἰωάν. α' 17.

19. Πρβλ. Ρωμ. ιδ' 6. Α' Κορ. γ' 10.

20. Πρβλ. Ματθ. ι' 20. Μάρκ. ιγ' 11.

21. Ἰωάν. στ' 45.

22. Πρβλ. Β' Κορ. γ' 3, 6.

τὸν κόσμον καὶ ἀλάτι πού θά προφυλάσση τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ἠθικὴν σῆψιν²³.

“Ὅσοι, λοιπόν, ἔζησαν πρὶν ἔλθῃ ἡ χάρις, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ νόμου²⁴, δι’ αὐτὸ ἐξοῦσαν καὶ κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν του²⁵. ὅσοι ὁμῶς εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ζήσουν μετὰ τὴν χάριν καὶ ἐνῶ εἶχεν ἀνατελεῖ ἡ ἡμέρα τῆς διὰ Χριστοῦ σωτηρίας, αὐτοὶ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν σκιάν, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ νόμου²⁶. αὐτοὶ δηλαδὴ εὐρέθησαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν νόμον, ἀνελθόντες πολὺ ὑψηλὰ ὥσάν νὰ ἐχρησιμοποίησαν κάποιαν κλίμακα — τὸν τρόπον ζωῆς πού ὑποδεικνύει τὸ Εὐαγγέλιον — καὶ ζῶντες μαζὶ μὲ τὸν νομοθέτην, ἀναδεικνυόμενοι τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ ἴδιοι περισσότερο νομοθέται παρὰ τηρεταὶ τοῦ νόμου.

ἘΑραγε ὑπάρχει κανεὶς ὁ ὁποῖος ἔχει αὐτιά κατάλληλα νὰ ἀκούουν τὴν ἀλήθειαν²⁷, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν δύναμιν²⁸ αὐτῶν πού λέγει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; ἘΑραγε ὑπάρχει ἀκόμη κάποιος πού νὰ διαθέτῃ καὶ τώρα «νοῦν Χριστοῦ»²⁹, διὰ νὰ κατανοήσῃ ὀρθῶς καὶ ὅπως ἀρμόζει εἰς τὸν Θεὸν ὅσα ἔχουν γραφῇ ὑπ’ αὐτοῦ; ἘΑραγε θά εὐρεθῇ καὶ τώρα κάποιος πού νὰ ἔχῃ τὸν Χριστὸν ἐντός του ὁμιλοῦντα³⁰, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ φανερώσῃ πλήρως καὶ ὀρθῶς τὰ κρυμμένα εἰς τοὺς θεῖους λόγους τῆς Γραφῆς μυστήρια. «Σοφίαν γάρ λαλοῦμεν, λέγει ὁ ἀπόστολος, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου», ἡ ὁποία καταργεῖται ἢ διαρκῶς μεταβάλλεται, ἀλλὰ («λαλοῦμεν») σοφίαν («Θεοῦ») ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην»³¹ μὲν εἰς τοὺς πολλοὺς, εἰς ἡμᾶς δέ, οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἀνατραφῇ μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ διαρκῶς ἀτενίζομεν πρὸς αὐτόν, αὕτῃ ἡ σοφία φανερώ-

23. Πρβλ. Ματθ. ε' 13-14.

24. Πρβλ. Γαλ. γ' 23.

25. Πρβλ. Λουκ. α' 79. Ἑβρ. ι' 1.

26. Πρβλ. Ρωμ. Ζ' 2, 25. Γαλ. γ' 23' 5' 3' ε' 1.

27. Πρβλ. Ματθ. ια' 15' ιγ' 9 κλη.

28. Πρβλ. Ἀποκ. θ' 7, 11 κλη.

29. Α' Κορ. θ' 16.

30. Πρβλ. Β' Κορ. ιγ' 3.

31. Α' Κορ. θ' 6-7.

νεται ἀπολύτως καὶ γνωρίζεται. Διότι δὲν ὁμιλοῦμεν περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ διδομεν μαρτυρίαν καὶ διαβεβαιώσιν περὶ πράγματος τὸ ὅποιον γνωρίζομεν³², ὅτι δηλαδὴ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας (ὁ Χριστὸς) ἔχει φωτίσει πλέον τὰ σκότη τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἁμαρτίας³³ καὶ φέγγει παντοῦ καὶ πάντοτε καὶ κατὰ τὴν νύκτα καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς· ἐντὸς μὲν φωτίζει τὰς καρδίας μας³⁴, ἐκτὸς δὲ εἰς τὸν νοῦν μᾶς καταυγάζει χωρὶς νὰ δύῃ ποτέ, χωρὶς νὰ μεταβάλλεται, χωρὶς νὰ χάνῃ τὴν ἔντασίν του καὶ χωρὶς νὰ λαμβάνῃ κάποιαν συγκεκριμένην μορφήν· καὶ λαλεῖ ἐντὸς μας τὰς μυστικὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπεργάζεται τὴν πνευματικὴν μας ἀναγέννησιν· εἶναι φῶς ζωντανὸν καὶ χαρίζει ζωὴν καὶ ὅσους φωτίζει τοὺς μεταβάλλει εἰς φῶς. Ἡμεῖς λέγομεν μὲ παρρησίαν καὶ

110 ἀπεριφράστως ὅτι ὁ «Θεὸς φῶς ἐστὶ»³⁵, καὶ ὅσοι εἶχον τὸ μέγα προνόμιον νὰ τὸν ἴδουν ὅλοι τὸν εἶδον ὡς ἔν ὑπερκόσμιον καὶ ἀνέκφραστον φῶς, καὶ ὅσοι τὸν ἐδέχθησαν τὸν ἐδέχθησαν ὡσάν νὰ ἦτο φῶς, διότι προηγείται αὐτοῦ τὸ φῶς τῆς δόξης του³⁶ καὶ χωρὶς πνευματικὸν φῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ φανερωθῇ ὁ Θεός· διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι δὲν εἶδον τὸ φῶς ποῦ ἐκπέμπεται ἀπὸ αὐτὸν³⁷ οὔτε τὸν ἴδιον εἶδον, διότι ἐκεῖνος εἶναι τὸ πραγματικὸν φῶς, καὶ ὅσοι δὲν ἐδέχθησαν αὐτὸ τὸ φῶς οὔτε τὴν θεϊαν χάριν ἔλαθον· διότι ὅσοι ἔλαθον τὴν χάριν, ἔλαθον φῶς Θεοῦ καὶ τὸν Θεόν, καθὼς εἶπε τὸ ἴδιο τὸ φῶς, ὁ Χριστός: «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω»³⁸.

120 «Ὅσοι ὅμως δὲν ὑπέστησαν ἀκόμη αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν μεταβολὴν ἢ δὲν ἡξιώθησαν νὰ γίνουν κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ, ὅλοι αὐτοὶ εὐρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ πέλμα τοῦ νόμου ποῦ ἐδόθη καὶ ἴσχυε πρὶν ἔλθῃ διὰ

32. Πρβλ. Ἰωάν. γ' 11.

33. Πρβλ. Ἰωάν. α' 5. Α' Ἰωάν. 6' 8.

34. Πρβλ. Β' Πέτρ. α' 19.

35. Ἰωάν. α' 5.

36. Πρβλ. Ψαλμ. στ' 3. Ἡσ. νη' 8. Βαρ. ε' 9.

37. Πιθανώτερον εἶναι νὰ σημαίνῃ τὸ ἐνυπόστατον φῶς, τὸν Χριστόν. Διότι μόνον διὰ τοῦ Χριστοῦ γνωρίζεται ὁ Θεός.

38. Β' Κορ. στ' 16.

τοῦ Χριστοῦ ἡ θεία χάρις³⁹ καὶ εἶσαν δοῦλοι οἱ ἴδιοι⁴⁰ καὶ μαθηταὶ δούλων καὶ ἀπαθείς καὶ ἀμέτοχοι ἀκροαταὶ τοῦ νόμου⁴¹ καὶ παιδιὰ τῆς δούλης⁴² (παλαιᾶς Διαθήκης) καὶ τέκνα τοῦ πνευματικοῦ σκότους⁴³, ἀνεξαρτήτως ἂν εἶναι βασιλεῖς ἢ πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς ἢ ἀπλοὶ ἱερεῖς, ἄρχοντες ἢ ἀπλοὶ πολῖται, λαϊκοὶ ἢ μοναχοί, ἀσκηταὶ ἢ ἡγούμενοι, πτωχοὶ ἢ πλούσιοι, ἀσθενεῖς ἢ σωματικῶς ὑγιεῖς. Διότι ὅλοι ὅσοι ζοῦν εἰς τὸ πνευματικὸν σκότος⁴⁴ εἶναι παιδιὰ τοῦ σκότους καὶ δὲν θέλουν νὰ μετανοήσουν. Διότι ἡ μετάνοια εἶναι πόρτα ἢ ὁποῖα θγάζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ τὸν θάζει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ πνευματικοῦ φωτός. Ἐκεῖνος, λοιπόν, πού δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ φῶς⁴⁵ εἶναι προφανές ὅτι δὲν ἐπέρασε ἐντελῶς τὴν πόρταν τῆς μετανοίας· διότι ἐὰν τὴν ἐπερνοῦσε, θὰ εὕρισκετο ὅπωςδήποτε εἰς τὸ φῶς. "Ὅποιος παραμένει ἀμετανόητος διαπράττει ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν μετανοεῖ· διότι ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος: «εἰδότε οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν»⁴⁶. "Ὅποιος δὲ διαπράττει τὴν ἁμαρτίαν «δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας»⁴⁷ καὶ μισεῖ τὸ φῶς «καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς»⁴⁸, διὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν τὰ ἁμαρτωλά του ἔργα. Καὶ εἰς μὲν τὴν παροῦσαν ζωὴν ἐπειδὴ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ φῶς διὰ τῆς μετανοίας αὐθορμητῶς καὶ μὲ τὴν θέλησίν μας, αἰσθανόμεθα θεθαίως ἐπιπλήξεις καὶ κατακρινόμεθα⁴⁹, ἀλλὰ αὐτὸ γίνεται μυστικὰ καὶ κρυφὰ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν χώρον τῆς ψυχῆς⁵⁰ μας καὶ ἀποσκοπεῖ εἰς τὸν καθαρμὸν καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων μας διὰ τοῦ ἐ-

39. Πρβλ. Γαλ. 5' 5, 21.

40. Πρβλ. Γαλ. 5' 7.

41. Πρβλ. Ρωμ. 8' 13.

42. Πρβλ. Γαλ. 5' 31.

43. Πρβλ. Ἐφεσ. ε' 8. Α' Θεσ. ε' 4-5.

44. Πρβλ. Λουκ. α' 79.

45. Πρβλ. Ἰωάν. γ' 20.

46. Ἰακ. 5' 17.

47. Ἰωάν. η' 34.

48. Ἰωάν. γ' 20-21.

49. Πρβλ. Ἐφεσ. ε' 13. Α' Κορ. ιδ' 24.

50. Πρβλ. Ματθ. στ' 8.

λέους καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ· δηλαδή μόνον ὁ Θεός— καὶ φυσικὰ καὶ ἡμεῖς— γνωρίζει καὶ βλέπει τί συμβαίνει ἐντός μας· τότε ὅμως, δηλαδή κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν τώρα νὰ ἔλθουν πρὸς τὸ φῶς, ἀλλὰ τὸ μισοῦν⁵¹, τὸ φῶς πού τώρα κρύπτεται θὰ φανερωθῇ καὶ ὅλοι αἱ κρυφαὶ πράξεις των θὰ φανερωθοῦν⁵². Καὶ ποῖοι ἀκριβῶς εἴμεθα καθέννας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, πού τώρα κρύπτομεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ δὲν θέλομεν νὰ φανερώσωμεν διὰ τῆς μετανοίας τὰς πράξεις μας, τότε πού θὰ εὑρεθῶμεν κάτω ἀπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς θείας παγγνωσίας θὰ φανερωθῶμεν μὲ πᾶσαν λεπτομέρειαν καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ὅλους, ἀνθρώπους καὶ ἀγγέλους.

- 150 Καὶ πρόσεχε διὰ ν' ἀντιληφθῇς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν πόσον μεγαλυτέρα θὰ εἶναι ἡ ἐντροπή. Διότι ὅπως ἀκριβῶς κάποιος ἀπὸ ἡμᾶς ὅταν εὑρίσκεται μέσα εἰς ἕνα σπῖτι πού ἔχει τὰς θύρας κλειστάς καὶ ἐπειδὴ δὲν τὸν βλέπει κανένας ἀπὸ αὐτοὺς πού εἶναι ἔξω, ἀμαρτάνει χωρὶς κανένα περιορισμόν, διαπράττοντας μοιχείας, διαφθείροντας παιδιὰ ἢ ἄλλα ὁρωμερὰ ἐργαζόμενος, ἔπειτα δὲ ξαφνικὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων νὰ διαπράττῃ αὐτὰς τὰς ἀμαρτίας, αἰσθάνεται ἀφόρητον ἐντροπήν· ἢ καὶ μὲ ἄλλο παράδειγμα· ἐὰν κάποιος σχεδιάζει νὰ προξενήσῃ κακὸν εἰς τὸν βασιλέα ἢ τὸν κατηγορεῖ καὶ ὅσα σκέπτεται κατ' αὐτοῦ τὰ διατυπώνει ἐγγράφως, ἢ ἐὰν ἀπλῶς λέγει καὶ σκέπτεται κάτι ἀνάρμοστον, κρυμμένος, ὡς ἔχει λεχθῇ, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν κάποιου σπιτιοῦ, ἔπειτα
- 160 ἐμφανίζεται ὁ βασιλεὺς μὲ ὁλόκληρον τὴν Σύγκλητον καὶ τὴν ἄλλην ἀκολουθίαν πού συνήθως τὸν συνοδεύει καὶ περικυκλῶνει τὸ σπῖτι, καὶ τὸ σπῖτι ἐξαφανίζεται αἰφνιδίως, τότε αὐτὸς θὰ ἀποκαλυφθῇ καὶ ὅλα τὰ σχέδιά του θὰ ἔλθουν εἰς φῶς καὶ εἶναι θέβαιον ὅτι τὸν περιμένει μεγάλη τιμωρία καὶ καταδίκη· τὸ ἴδιον ἀκριβῶς θὰ συμβῇ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ εἰς ὁ-

51. Πρὸς Ἰωάν. γ' 20.

52. Πρὸς Ἀ' Κορ. ιδ' 25.

λους ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον· καὶ ἡ μὲν νύκτα θὰ φωταγωγηθῇ ὥσάν νὰ εἶναι ἡμέρα⁵³, κάθε δὲ σπῖτι καὶ σπηλιά καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ ἐξαφανισθοῦν, καὶ ὅλοι ὅσοι δὲν ἔχουν φορέσει τὸν Χριστὸν⁵⁴ ὡς ἄλλο ἄφθαρτον πνευματικὸν ἔνδυμα, δηλαδή ὅσοι δὲν ἐδέχθησαν τὸ φῶς, καθὼς εἶπομεν ἀνωτέρω, καὶ δὲν προῦπήρξαν εἰς αὐτὸ καὶ δὲν ἔγιναν φῶς⁵⁵, αὐτοὶ θὰ φανερωθοῦν ὁλόγυμνοι καὶ θὰ γεμίσουν ἐντροπὴν ἀπὸ παντοῦ⁵⁶. "Ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ κάθε πρᾶξις τοῦ καθενός, καὶ καλὴ καὶ κακὴ, καὶ κάθε λόγος τοῦ καὶ κάθε σκέψις καὶ ἐνθύμησις, ἡ ὁποία δηλαδή ἐγεννήθη ἐντὸς τοῦ ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως καθενός ἐξ ἡμῶν μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ ἀναπνοῆς, τότε ἐκεῖ συγκεντρώνονται θὰ γίνουν γνωσταὶ εἰς κάθε ἄνθρωπον. Καὶ ποῖα ἄρα σύγκρισις θὰ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, ἀδελφοί, μὲ τὴν μοναδικὴν ἐκείνην ἐντροπὴν; "Ἡ ποῖα μεγαλύτερα τιμωρία ἀπὸ ἐκείνον τὸν φόβον καὶ τὴν ἐντροπὴν δύναται νὰ ὑπάρξῃ δι' ὅσους τότε, ὡς ἔχει λεχθῇ, θὰ εὐρεθοῦν εἰς τὸ σκότος χωρὶς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα ποὺ φωτίζει; Πῶς ὁμως πρέπει νὰ ζῇ, πῶς πρέπει νὰ συμπεριφερθῇ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ζῇ εἰς τὸ πνευματικὸν σκότος, ὥστε νὰ μὴ εὐρεθῇ εἰς αὐτὸν κάποια ἀκαθαροῖα σκέψεως ἢ πράξεως διὰ τῆς ξαφνικῆς παρουσίας τοῦ φωτός; Διὰ νὰ γίνῃ αὐτό, ἀδελφοί μου, ἅς ἐργασθῶμεν δραστηριῶς ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὥστε νὰ περάσωμεν διὰ τῆς μετανοίας τὴν στενὴν πύλην⁵⁷ καὶ νὰ ἴδωμεν τὸ φῶς ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς. Παρακαλῶ, λοιπόν, ἅς μὴ ἀποκάμωμεν νὰ κρούωμεν τὴν θύραν τοῦ θείου ἐλέους καὶ νὰ ζητῶμεν τὸν θεῖον φωτισμὸν καὶ νὰ μὴ παύσωμεν ἕως ὅτου εἰσακουσθῶμεν καὶ μᾶς ἀνοιχθῇ ἡ θύρα καὶ μᾶς δοθῇ ὅ,τι ζητοῦμε⁵⁸, ἀκόμη δὲ καὶ μέχρις ὅτου εἰσέλθωμεν εἰς τὸν χώρον τῆς θείας χάριτος καὶ πάρωμεν ἐκεῖθεν τὸ θεῖον φῶς

53. Πρβλ. Ψαλμ. ρλη' 12.

54. Πρβλ. Γαλ. γ' 27.

55. Πρβλ. Ἐφεσ. ε' 8.

56. Πρβλ. Ἀποκ. γ' 18.

57. Πρβλ. Ματθ. ζ' 13.

58. Πρβλ. ζ' 7-8. Λουκ. ια' 9-10.

καὶ τὸ κρατήσωμεν αἰωνίως ἁσθεστον μέσα εἰς τὰς καρδίας μας.

- 190 Ἄλλ' οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαπατῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας⁵⁹ καί, τρέχοντες πίσω ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός⁶⁰, νὰ διαπράττωμεν πνευματικὰς πορνείας μετὰ τὰς καθημερινὰς μας ἀσχολίας⁶¹, ἀναδεικνύοντες δηλαδὴ τοὺς ἑαυτοὺς μας διδασκάλους, γενόμενοι καὶ ἡγούμενοι καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, περιφρονοῦντες καὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν. Διότι ἐάν ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τὸν Νικόδημον «Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται τὴν βασιλείαν ἰδεῖν τοῦ Θεοῦ» καὶ ὅταν ὁ Νικόδημος ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε «Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δευτέρον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;»⁶² ὁ Ἰησοῦς τὸν ἐπέπληξε καὶ τοῦ εἶπε: «Σὺ εἰ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;»⁶³, ἐάν, λοιπόν, ἐπέπληξε τὸν Νικόδημον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε κἄν ἀκόμη πιστεύσῃ οὔτε ἐγνώριζε τὰ περὶ τῆς θείας χάριτος, ἄρα ἀναλογιζόμεθα ποίας καταδίκης εἴμεθα ἄξιοι ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα διδασκαλοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς θείας χάριτος καὶ δὲν γνωρίζομεν τὰ μυστήρια τῆς θείας χάριτος, οἱ ὁποῖοι ἐδέχθημεν τόσον πλουσίαν τὴν διδασκαλίαν καὶ καθ' ἡμέραν διδασκόμεθα καὶ δεχόμεθα προφητικὰς ἐξαγγελίας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου;

- 210 Διότι ἐάν δὲν γνωρίζωμεν πῶς ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ συμπεριφερώμεθα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν⁶⁴, οὔτε ὅτι πρέπει προηγουμένως νὰ ἀνατραφῶμεν μετὰ ἔργα ἀγαθὰ καὶ νὰ καταστήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας δούλους τῆς ἐναρέτου ζωῆς⁶⁵ ὥσάν νὰ στεκώμεθα ἐνώπιον τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου καὶ ὄχι τῶν ἀνθρώπων⁶⁶ καὶ ὥσάν νὰ ἐ-

59. Πρβλ. Α' Κορ. γ' 18.

60. Πρβλ. Β' Πέτρ. θ' 10 Ἐφεσ. θ' 3.

61. Πρβλ. Ψαλμ. ρε' 39.

62. Ἰωάν. γ' 3-4.

63. Ἰωάν. γ' 10.

64. Πρβλ. Α' Τιμ. γ' 15.

65. Πρβλ. Ρωμ. στ' 16-19.

66. Πρβλ. Β' Κορ. η' 21. Ἐφ. στ' 7.

τάξαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ ὑπηρετῶμεν κατὰ τρόπον ἀκατηγόρητον τὸν ζῶντα Θεόν⁶⁷, οὔτε (γνωρίζομεν) τί εἶδους ὀφείλομεν προηγουμένως νὰ γίνωμεν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ γινώμεθα προϊστάμεοι τῶν ἄλλων, πῶς εἶναι δυνατόν, πές μου, νὰ μᾶς ἀνατεθῇ ἡ φύλαξις καὶ ἡ φροντίς τοῦ λογικοῦ ποιμνίου τοῦ Κυρίου; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ποιμάνωμεν αὐτὸ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ πρώτου ποιμένου⁶⁸ Χριστοῦ καὶ νὰ τὸ ὁδηγήσωμεν εἰς λιβάδια ποὺ οὐδέποτε ξηραίνονται⁶⁹; Πόσον μεγάλη εἶναι ἀληθῶς ἡ ἠθικὴ μας πώρωσις καὶ πόσον πολὺ περιφρονούμεν τὸν Θεὸν καὶ τὰ θεῖα! Διότι ἀφοῦ βουλώσαμε τὰ αὐτιά μας ὅπως ἀκριβῶς τὸ φαρμακερὸν φίδι ἀσπίς⁷⁰, καὶ ἀφοῦ ἐγίναμε ὡσάν κωφοὶ καὶ ἄλαλοι, ὅπως οἱ νεκροὶ καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα ἀνάπηροι ὡς πρὸς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τῆς ψυχῆς, οὔτε λαμβάνομεν γνῶσιν τῶν ὧσων λέγονται, οὔτε γνωρίζομεν καλὰ - καλὰ τί εἶναι ὁ Χριστιανισμός, ἐπὶ πλεον δέ, καίτοι ἀγνωθούμεν τὸ μυστήριον τῆς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὰ μυστήρια τῶν χριστιανῶν μὴ γνωρίζοντες πληρῶς, προσπαθοῦμεν μὲ ἀδιαντροπιὰ νὰ διδάξωμεν εἰς τοὺς πολλοὺς περὶ τοῦ φωτὸς τῆς θείας γνώσεως, ἢ καλύτερον αὐτὸ τὸ ἴδιον φῶς τῆς γνώσεως. Ἡ γνῶσις αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι τὸ φῶς, ἀλλ' ἡ γνῶσις ὑπάρχει εἰς τὸ φῶς, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ ὑπάρχουν καὶ δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνονται καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέουν ὅλα⁷¹. ὅταν ἡμεῖς ἀρνούμεθα νὰ ἴδωμεν αὐτὸ τὸ φῶς, ἀποδεικνύομεν περιφανῶς, ὅτι οὔτε ἀνεγεννηθήμεν πνευματικῶς οὔτε ἐπλησιάσαμεν τὸ οὐράνιον φῶς, ἀλλ' ὅτι εἴμεθα ἀκόμῃ εἰς ἐμβρυώδη πνευματικῶς κατάστασιν ἢ ἐξαμβλώματα⁷² καὶ διὰ νὰ κυριολεκτήσωμεν, εἰσορμοῦμεν εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους καὶ μὲ ἀναίδειαν σφετεριζόμεθα τοὺς ἀποστολικοὺς θρόνους καὶ, τὸ ἀκόμῃ φοβερώτερον, οἱ

67. Πρβλ. Α' Θεσ. α' 9.

68. Πρβλ. Α' Πέτρ. ε' 4.

69. Πρβλ. Ἰωάν. θ' 3.

70. Πρβλ. Ψαλμ. νζ' 5.

71. Πρβλ. Ρωμ. ια' 36.

72. Πρβλ. Α' Κορ. ιε' 8.

περισσότεροι ἀπὸ ἡμᾶς χωρὶς κανένα φόβον Θεοῦ ἐξαγοράζομεν μὲ χρήματα τὴν ἱερωσύνην καί, ἐνῶ δὲν ὑπῆρξαμεν οὔτε κἂν ἀρνιά, ἐπιδιώκομεν νὰ γίνωμεν ποιμένες καὶ νὰ εἴμεθα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς λογικῆς καὶ θασιλικῆς καταγωγῆς ἐχοῦσης ποιμνῆς. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ ἓνα μόνον σκοπὸν: νὰ γεμίσωμεν τὰ στομάχια μας ὥσάν νὰ εἴμεθα ἀγρίμια τοῦ δάσους καὶ νὰ κάμωμεν ὅ-
 240 λα τὰ ἄλλα ὅσα ἀξιῶναι ἢ ἐπιθυμία τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ροπή πρὸς τὰ γῆϊνα καὶ ἁμαρτωλά.

Τοιουτοτρόπως συμπεριφερόντο ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀδελφοί, οἱ ἀπόστολοι; τοιουτοτρόπως οἱ διάδοχοι τῶν ἀποστόλων; τοιουτοτρόπως οἱ πατέρες καὶ οἱ διδάσκα-
 250 τοί μας; Ἀλλοίμονον διὰ τὴν ἀμέτρητον ἀναισχυντίαν αὐτῶν, διότι δὲν γίνονται μόνον εἰς τὰ ὁρατὰ χρήματα προδόται καὶ ἱερόσυλοι, —οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν σκέψιν προσηλωμένην μόνον εἰς τὸ πορτοφόλι⁷³—, ἀλλὰ τολμοῦν νὰ ἀγγίξουν καὶ αὐτὸν τὸν θεῖον πλοῦτον, δι' αὐτὸ δὲν ἐντρέπονται νὰ λέγουν: «Εἰς ἡμᾶς ἀνήκει ἡ ἐξουσία τοῦ "δεσμεῖν καὶ λύειν"⁷⁴, καὶ ἐλάβομεν αὐτὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρούσης ζωῆς ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον». Ὡ πόση ἀδιαντροπία ὑπάρχει εἰς αὐτὸν
 250 τὸν ἰσχυρισμόν, διὰ νὰ μὴ εἶπω ὅτι εἶναι ἔνδειξις τῆς πιὸ σοβαρᾶς μορφῆς παρακρούσεως! Ἀλλὰ πές μου, ὦ ἐσύ πού λέγεις αὐτά, ἀπὸ ποῖον καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔλαθες αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν⁷⁵; Μήπως ἐπειδὴ ἐγκατέλειψες καὶ ἠκολούθησες τὸν Χριστόν⁷⁶; Μήπως ἐπειδὴ περιεφρόνησες τὴν ἐπίγειον δόξαν; Μήπως ἐπειδὴ ἔχεις γίνει ταπεινὸς κατὰ τὸ φρόνημα⁷⁷; Μήπως ἐπειδὴ ἐπώλησες ὅλα τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ τὰ διένειμες εἰς τοὺς πτωχοὺς⁷⁸; Μήπως ἐπειδὴ ἐθυσίασες τὴν ψυχὴν σου, δηλαδὴ τὴν ἐνέκρωσες διὰ τὸν κόσμον⁷⁹ καὶ εἰς οὐδὲν θέλημα καὶ ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς⁸⁰ τὴν

73. Πρβλ. Ἰωάν. ιθ' 6.

74. Πρβλ. Μαθ. ιστ' 19' ιη' 18.

75. Πρβλ. Ἰωάν. ιθ' 11.

76. Πρβλ. Μαθ. ιθ' 27. Μάρκ. ι' 28.

77. Πρβλ. Μαθ. ε' 3' ια' 29. Ψαλμ. λγ' 19.

78. Πρβλ. Μαθ. ιθ' 21. Μάρκ. ι' 21.

79. Πρβλ. Κολασ. γ' 5. Γαλ. στ' 14.

80. Πρβλ. Ἰωάν. α' 13. Ἐφεσ. θ' 3.

παρέδωκες⁸¹; "Η μήπως έπειδή και σύ, όπως οι πρώτοι εκείνοι και γνήσιοι μαθηταί του Χριστού, ήκουσες από τόν ίδιον, αφού προηγουμένως σέ ένεφύσησεν εις τό πρόσωπον, νά σοῦ λέγῃ: «Πάρε "Αγιον Πνεῦμα! "Ο-
 260 ποιων τάς άμαρτίας συγχωρήσεις, θά τοὺς συγχωρη-
 θοῦν ὅποιων δέν τάς συγχωρήσεις, θά παραμείνουν ά-
 συγχώρητοι»⁸²;

«Μά εἶναι ἡ έξουσία τῶν Ιερέων αὐτή», θά άπαντή-
 ση. Τό γνωρίζω· εἶναι πράγματι αὐτό ἀληθές. Πρέπει ὁμως νά γνωρίζῃς, ὅτι τό προνόμιον αὐτό δέν εἶναι ά-
 ναποσπάστως συνδεδεμένον μέ τήν Ιερωσύνην, δέν τό
 ἔχουν δηλαδή ὅσοι άπλῶς και τυχαίως φέρουν τήν Ι-
 διότητα τοῦ Ιερέως, ἀλλ'· εκείνοι μόνον πού μέ πνεῦμα
 ταπεινοφροσύνης⁸³ ὑπηρετοῦν τό Εὐαγγέλιον και συμ-
 περιφέρονται άσφύγως· εκείνων οἱ ὁποῖοι προηγουμέ-
 νως άφιέρωσαν τόν ἑαυτόν των εις τόν Κύριον⁸⁴ και
 προσέφερον εις τόν ναόν τοῦ ιδικοῦ των σώματος⁸⁵ κα-
 τά τρόπον πνευματικῶν θυσίαν τελείαν, άγίαν, εὐπρόσ-
 δεκτον εις τόν Θεόν⁸⁶, τήν καθαράν λατρείαν των⁸⁷ και
 ἔγιναν δεκτοί και ένεφανίσθησαν⁸⁸ εις τό οὐράνιον θυ-
 270 σιαστήριον και προσεφέρθησαν εις τόν Θεόν⁸⁹ και πα-
 τέρα παρά τοῦ άρχιερέως Χριστοῦ θυσία τελεία και οἱ
 ὁποῖοι μέ τήν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὑπέστη-
 σαν μίαν τελείαν και ριζικήν ἀλλαγὴν και μετέβαλον
 μορφήν ὥστε νά ὁμοιάσουν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος χά-
 ριν ἡμῶν άπέθανε και άνέστη πάλιν και άποκατεστά-
 θη εις τήν δόξαν τῆς Θεότητός του (τήν ὁποίαν πρὸς
 στιγμήν έφάνη ὅτι ἔχασε)· (ἡ έξουσία αὐτή ἀνήκει εις
 εκείνους τοὺς Ιερεῖς), οἱ ὁποῖοι μέ τελείαν ταπεινώσιν
 νύκτα και ἡμέραν μετανοοῦν και πενθοῦν και μέ δά-
 κρυα θερμοπαρακαλοῦν ὄχι μόνον ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ των,

81. Πρβλ. Μαθ. ι' 39.

82. Πρβλ. Ἰωάν. κ' 22-23.

83. Δαν. γ' 39.

84. Πρβλ. Ρωμ. στ' 16· ιδ' 1. Κολασ. α' 22, 28.

85. Πρβλ. Α' Κορ. στ' 19.

86. Πρβλ. Ρωμ. ιδ' 1-2. Κολασ. α' 22, 28.

87. Πρβλ. Ρωμ. ιθ' 1. Ἰακ. α' 27.

88. Πρβλ. Ἑβρ. θ' 24.

89. Πρβλ. Ἑφес. ε' 2.

ἀλλὰ ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη εἰς αὐ-
 τοὺς ὁ Κύριος καὶ δι' ὅλας τὰς ὑπαρχούσας εἰς τὸν κόσ-
 μον ἀγίας ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ⁹⁰. καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν
 280 κάμνουν μόνον αὐτά, ἀλλ' ἐπὶ πλέον κλαίουں γοερῶς
 ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὰς ξένας ἁμαρτίας· ἐκείνων
 οἱ ὁποῖοι δὲν τρώγουν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀ-
 πολύτως ἀναγκαίαν τροφήν, οὔτε προσφέρουν εἰς τὸ σῶ-
 μα καμμίαν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν ἢ ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ,
 καθὼς ἔχει γραφῇ, «πνεύματι περιπατούντων καὶ ἐπι-
 θυμίαν μὴ ἐπιτελούντων σαρκός»⁹¹. ἀκόμη δὲ ἡ ἐξουσία
 αὐτὴ δίδεται εἰς ἐκείνους πού δὲν δεικνύουν οὐδεμίαν
 προτίμησιν οὔτε εἰς τὸν πτωχὸν οὔτε εἰς τὸν πλούσιον,
 εὔτε εἰς τὸν ἄρχοντα, οὔτε εἰς τὸν ἀρχόμενον, οὔτε καὶ
 εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν βασιλέα θυσιάζοντες τὸ δίκαιον
 καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν χά-
 νουν τὸν ἀνδρισμὸν των μὲ πρόσχημα τὴν εὐσπλαγχνίαν
 ἢ τὴν προσφορὰν δώρων ἢ ἀπὸ φόβου ἢ ἀγάπην ἢ ἐξ
 290 αἰτίας οἴουδήποτε ἄλλου ὁρατοῦ ἢ ἀοράτου πράγματος
 καὶ παραβαίνουν ἢ παραβλέπουν τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρι-
 ἄρχου ὧν Θεοῦ⁹².

Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ ἐξουσία νὰ συγχωροῦν ἢ νὰ
 μὴ συγχωροῦν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων⁹³ καὶ νὰ
 τελοῦν τὰ μυστήρια καὶ νὰ διδάσκουν, καὶ ὅχι εἰς ἐκεί-
 νους οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται καὶ χειροτονοῦνται μόνον ἀ-
 πὸ τοὺς ἀνθρώπους· «διότι δὲν παίρνει, λέγει, κανεὶς τὸ
 ἀξίωμα μόνος του ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ὅποιος κα-
 λεῖται καὶ ἀναδεικνύεται ἀπὸ τὸν Κύριον»⁹⁴. Δὲν εἶπεν
 ἐκεῖνος πού δέχεται τὴν ἐκλογὴν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους,
 ἀλλ' ἐκεῖνος πού εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν προωρισμένος νὰ
 δεχθῇ τὸ μέγα τοῦτο ἀξίωμα καὶ ὁ ὁποῖος λαμβάνει
 αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Διότι ὅσοι ἐκλέγονται ἀ-
 πὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀναδεικνύονται διὰ τῶν ἀν-
 θρώπων εἶναι κλέπται καὶ λησταί, ὅπως εἶπεν ὁ Κύριος·

90. Πρβλ. Α' Κορ. ια' 16' 15' 33.

91. Γαλ. ε' 16.

92. Πρβλ. Ρωμ. θ' 5.

93. Πρβλ. Ματθ. ιστ' 19' 1η' 18.

94. Πρβλ. Έβρ. ε' 4.

«Εγώ εἰμι ἡ θύρα»⁹⁵. «Ὅλοι ὅσοι ἤλθον»⁹⁶ πρὶν ἀπὸ ἐμὲ ἢ ἔρχονται ὡς ποιμένες, ὅχι μὲ ἰδικήν μου ἐκλογὴν καὶ ἀνάθεσιν, ἀλλὰ ἀνέρχονται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά ἀξιώματα ἀπὸ ἀλλοῦ καὶ μὲ ἄλλα μέσα⁹⁷, αὐτοὶ «κλέπται εἰσι καὶ λησταί»⁹⁸.

Μὴ γελιέστε, λοιπόν, ἀδελφοί⁹⁹. ὅποιος ζῇ εἰς τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν (μακράν τοῦ Χριστοῦ), ὅποιος δὲ νομίζει ὅτι εἰσῆλθε καὶ δὲν εἰσῆλθε διὰ τοῦ φωτός (Χριστοῦ), καὶ αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας (ἢ τῆς ἱερωσύνης). Διότι ἐὰν φῶς τοῦ κόσμου¹⁰⁰ καὶ θύρα¹⁰¹ εἶναι ὁ Χριστός, τότε ἀσφαλῶς πρόκειται διὰ θύραν ὁμοίαν πρὸς τὸ φῶς καὶ ὅχι διὰ συνηθισμένην πόρταν, καὶ ἄρα ὅποιος διέβη αὐτὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Εἶναι δὲ φῶς τοῦ κόσμου ὁ Χριστός ὅχι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι εἶναι ὁρατὸς μὲ τὰ σαρκικά μας μάτια, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχομεν τὴν δυνατότητα νὰ τὸν θλέπωμεν μὲ τὰς πνευματικὰς μας αἰσθήσεις. Διότι ὁ μὲν ὁρατὸς (ὕλικός) ἥλιος φωτίζει μόνον τὰ σαρκικά μάτια ὅχι μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, τῶν τετραπόδων καθὼς καὶ τῶν πτηνῶν, ἐνῶ ὁ πνευματικὸς ἥλιος, ποὺ ἐνεφανίσθη διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του εἰς τὸν κόσμον, φωτίζει μόνον τὰς λογικὰς καὶ ἀθανάτους ψυχὰς. Ἄλλ' οὔτε πάλιν συνηθίζει ὁ Κύριος νὰ φωτίζῃ ὅλας αὐτάς τὰς ψυχὰς ἀδιακρίτως καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουσιν διότι ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ἀψυχος, ἢ καλύτερα νὰ εἶπω, χωρὶς ζωὴν, ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι οὔτε δοῦλος ἢ ἓνα δημιουργημα προσωρισμένον νὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἄλλους, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν ὕλικόν ἥλιον, ὁ ὁποῖος ἀνατέλλει ἀδιακρίτως διὰ τοὺς δικαίους καὶ ἀδίκους, τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς¹⁰². Ἄλλ' ἂν καὶ καλῆται φῶς καὶ ὀνομάζεται ἥλιος¹⁰³, ἐν τούτοις εἶναι περισσότερον

95. Ἰωάν. ι' 7.

96. Ἰωάν. ι' 8.

97. Πρβλ. Ἰωάν. ι' 1.

98. Ἰωάν. ι' 8.

99. Πρβλ. Α' Κορ. στ' 9 κλη.

100. Πρβλ. Ἰωάν. η' 12' 8' 5.

101. Βλ. Ἰωάν. ι' 7, 9.

102. Βλ. Ματθ. ε' 45.

103. Βλ. Μαλ. 5' 2.

καὶ ὑπεράνω τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἡλίου, ἐπεὶ εἶναι δημιουργὸς καὶ Κύριος καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἡλίου· εἶναι ἀκόμη ὁ Κύριος ζωὴ¹⁰⁴ καὶ δημιουργὸς ζωῆς, ἀλήθεια¹⁰⁵, δικαιοσύνη καὶ ἀγιασμός¹⁰⁶, κατὰ τὴν θεῖαν του οὐσίαν ἀπλοῦς καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης προσμίξεως, ἀγαθὸς καὶ περικλείει ἐντός του ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ συγχρόνως εἶναι ἔξω καὶ πάνω ἀπὸ κάθε ἀγαθόν. Ἐπεὶ λοιπόν, εἶναι ἡ κατ' οὐσίαν ἀλήθεια καὶ ὀνομάζεται οὕτω, διὰ τοῦτο δι' ἐκείνους ποὺ πραγματικὰ μετανοοῦν γίνεται ἀλήθεια· ἐπεὶ εἶναι δικαιοσύνη, χαρίζει τὴν δικαιοσύνην καὶ σωτηρίαν εἰς ὅλους ὅσοι ἐμίσησαν καθ' ἑαδικίαν· ἐπεὶ εἶναι ἀγιασμός, καθιστᾷ ἀγίους ὅλους ὅσοι ἐπλύθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας· ὡς ἀπλοῦς ὁμοιάζει πρὸς ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἐντός των καμμίαν πονηρίαν ἢ κακίαν¹⁰⁷. ὡς ἀσύνθετος ὁμοιάζει πρὸς ὅσους δὲν ἔχουν καμμίον πτυχὴν εἰς τὴν ψυχὴν των ἢ διβουλίαν ἢ δυσπιστίαν· ἐπεὶ εἶναι ἀγαθός, εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι δὲν ἀντιστρατεύουν εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα τῆς μετανοίας ὠρισμένας σωματικὰς ἢ θιστικὰς μερίμνας¹⁰⁸ καὶ φροντίδας καὶ τὰς ἀναμειγνύουν καὶ συγχέουν μὲ αὐτά, ἀλλὰ ἀπλοὶ καὶ ἀπονήρευτοι κατὰ τὴν γνώμην καὶ μὲ ὅλην τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς των πλησιάζουν εἰς αὐτὸν χωρὶς κακίαν, τῶν ὁποίων ἀφοῦ ἀποδέχεται τὴν ἀπλότητα, τοὺς γεμίζει ἀμέσως μὲ κάθε ἀγαθόν, καὶ μόλις πραγματοποιηθῇ ἡ δευτέρα παρουσία καὶ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν Του θὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ποὺ εὐρίσκονται ὑπεράνω αὐτῶν ποὺ ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀντιληφθῇ ἢ νὰ φαντασθῇ.

«Καὶ ποῖος, λέγει, εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ ἂν αὐτοὶ εἶναι πράγματι καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν τέτοιοι;». Μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καταυγάζεται ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς ποὺ στέλλει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς. Ἐκεῖνος ποὺ ἐκφέρει γνώμην περὶ αὐτῶν χω-

104. Βλ. Ἰωάν. ια' 25' ιδ' 6 κλη.

105. Βλ. Ἰωάν. ιδ' 6.

106. Βλ. Α' Κορ. σ' 30.

107. Πρβλ. Α' Κορ. ε' 8.

108. Πρβλ. Λουκ. κα' 34.

340 ρις νά τοὺς γνωρίζῃ, διατί καταδέχεται νά παίρνη μαρτυρίαν ἀπὸ ἄλλους περὶ αὐτῶν; Δὲν γνωρίζει αὐτός ὅτι, ἂν τυχὸν ἐξ ἀγνοίας ἀνοίξῃ τὴν πόρταν καὶ θά-
 λη λύκον εἰς τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, θά πάρῃ ὁ ἴδιος τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν ζημίαν ποὺ θά προκληθῇ εἰς τὰ πρόβατα; «Καὶ ποῖος γνωρίζει; ἐρωτᾷ ὡς ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ἀγνοεῖ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἄλλου». Ἐάν δὲν εἶναι πνευματικῶς τυφλός, δὲν εἶναι δυνατὸν ποτέ νά μὴ ἀντιληφθῇ τὸ ποιὸν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ποὺ βλέπει νά διακρίνῃ ποῖον εἶναι πρόβατον καὶ ποῖος λύκος¹⁰⁹, ποῖος εἶναι ληστὴς καὶ ποῖος ποιμὴν¹¹⁰;

Ἐάν πάλιν εἶναι τυφλός καὶ συνεπῶς ἀνίκανος νά ἴδῃ αὐτά, ἅς ἀναζητήσῃ κάποιον ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον, ἂν καὶ εἶναι προτιμότερον νά παύσῃ νά ἐπιτελῇ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν ποὺ προϋποθέτει νά διδαθῇ τὸ θεῖον προσὸν τῆς διακρίσεως, ὥστε οὔτε ὁδηγός ἄλλων νά γίνεται¹¹¹, οὔτε νά ἐγκαθιστᾷ καὶ νά ὑποδεικνύῃ ὁδηγὸν εἰς ἄλλους, ἔστω καὶ ἂν ὅλος ὁ κόσμος συμφωνῇ μαζί του. Μὲ αὐτὸ δηλαδὴ θέλω νά εἶπω, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ βλέπει πνευματικῶς καὶ ἀκούει πνευματικῶς, ἐκεῖ-
 350 νον ποὺ θά ἴδῃ καὶ θά τὸν συναντήσῃ καὶ συναναστραφῇ μαζί του πολλὰς φορές, βλέπει τὴν ἰδίαν του ψυχὴν, — ἂν καὶ ὅχι τὴν οὐσίαν της, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ περιεχόμενόν της —, ποῖα ἀκριβῶς εἶναι καὶ τί λογῆς. Δηλαδὴ, ἔάν ἡξιώθῃ νά φέρῃ ἐντός του τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι εἰς θέσιν νά γνωρίσῃ τοῦτο μὲ μόνην τὴν ἐνατένισιν αὐτοῦ. ἔάν ὅμως ὁ θελεπόμενος εἶναι ἀκόμῃ ἀτελής ὡς πρὸς τὴν θεῖαν χάριν καὶ δὲν ἔγινεν ἀκόμῃ ὅμοιος πρὸς τὸν Θεόν, τότε ἐκεῖνος ποὺ τὸν βλέπει καὶ συνομιλεῖ μαζί του θά τὸν γνωρίσῃ καλὰ περισσότερον ἀπὸ τὰ λόγια του — ὅπως ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ Θεός μας παρήγγειλε λέγων: «Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς»¹¹², καὶ πάλιν ἄλλου· «Ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν παραγόμενον καρπὸν ἀναγνωρίζεται τὸ εἶδος

109. Πρβλ. Ματθ. 2' 15.

110. Πρβλ. Ἰωάν. 1' 1-14.

111. Πρβλ. Ματθ. 12' 14. Λουκ. σι' 39. Ρωμ. 6' 19.

112. Ματθ. 2' 16, 20.

τοῦ δένδρου, τὸ ἴδιον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ λόγια του
 360 γίνεται γνωστὸν τί εἶδους εἶναι»¹¹³—, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
 ἀναγνωρίζεται μόνον ἀπὸ ὅσους ἔχουν τὴν ὀρθὴν διδα-
 σκαλίαν καὶ ὑγιεῖς τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς των· διότι
 οἱ ὑπόλοιποι τῶν ἀνθρώπων ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ λόγια,
 ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς πράξεις δὲν δύνανται νὰ ἀντι-
 ληφθοῦν τίποτε καὶ πλανῶνται.

Διότι ἐὰν θλέπουν κάποιον νὰ νηστεύῃ καὶ νᾶναι
 γεμᾶτος ματαιοδοξία, τὸν ἐπαινοῦν καὶ τὸν θεωροῦν
 κατάλληλον, ἐνῶ ἐκεῖνον ποὺ καταλύει τὴν νηστείαν καὶ
 ἔχει ταπεινῶσιν τὸν καταδικάζουν. Ἐκεῖνον ποὺ μὲ τα-
 πείνωσιν ἐγκρατεύεται τὸν θεωροῦν ὑποκριτὴν, ἐνῶ ἐ-
 κεῖνον ποὺ τρώγει λαίμαργα νομίζουν ὅτι εἶναι ἀπλοῦς
 καὶ εἰλικρινής, μὲ τὸν ὁποῖον εὐχαριστοῦνται νὰ συν-
 τρώγουν συχνά, παρηγορούμενοι οὕτω διὰ τὰ ἰδικὰ των
 370 πάθη. Ἀκόμη καὶ ἐκείνους ποὺ παριστάνουν τὸν ἡλίθι-
 ον καὶ λέγουν ἀστεῖα καὶ ἀνοησίας ὅταν καὶ ὅπου δὲν
 ταιριάζει, καὶ πραγματοποιοῦν χειρονομίας καὶ κινή-
 σεις ἀναρμόστους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους προκαλοῦν τὸ
 γέλιον, ἐπειδὴ σκέπτονται ὅτι δι' αὐτῶν δῆθεν τῶν ἐν-
 εργειῶν των καὶ τῶν χειρονομιῶν καὶ τῶν λόγων προσ-
 παθοῦν νὰ κρύψουν τὴν ἀρετὴν των καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν
 των ἀπὸ πάθη, τοὺς τιμοῦν ὡς ἀγίους καὶ ἄνευ πα-
 θῶν¹¹⁴, ἐνῶ ἐκείνους ποὺ ζοῦν μὲ εὐλάβειαν καὶ ἀρετὴν

113. Πρὸλ. Λουκ. στ' 43-45.

114. Ὁ τύπος τοῦ σαλοῦ κατὰ τοῦ ὁποῖου στρέφεται ἐνταῦθα
 ὁ ἅγιος πατὴρ εἶναι ριζικῶς διάφορος τοῦ «κατὰ ἢ διὰ Χριστὸν σαλοῦ»,
 ὁ ὁποῖος ἰδιοτέρως τιμᾶται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ ὑποκρινόμε-
 νος τὸν σαλὸν εἶναι μιά γελιογραφία, ἐν κακέκτυπον τοῦ «διὰ Χρι-
 στὸν σαλοῦ». Κατ' αὐτῆς τῆς γελιογραφίας στρέφεται ὁ ἱερός Πατήρ,
 ἡ ὁποία φιλοδοξεῖ ἐν τῇ μωρία της νὰ τιμηθῇ ὡς ἔργον τέχνης μεγά-
 λης ἀξίας. Ὁ διὰ Χριστὸν σαλὸς ἦτο τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ ἀσκητοῦ ἢ
 τοῦ Χριστιανοῦ γενικώτερον, ὁ ὁποῖος μὲνιζε τὸν ἑαυτὸν του καὶ
 τὰς ἰκανότητάς του καὶ ὑπηρετεῖ τοῦτ' πάντας καὶ ἐθεώρει τοὺς
 πάντας καλυτέρους καὶ ἀνωτέρους τοῦ πρὸς δόξαν Χριστοῦ. Δὲν ἐ-
 πραττεν οὔτε ἔλεγεν ἡλιθιότητος —κάθε ἄλλο μάλιστα— οὔτε παρί-
 στανε τὸν ἡλίθιον· ἀπλῶς οἱ ἄλλοι τὸν ἐχαρακτήριζον σαλὸν καὶ τὸν
 περιφρονοῦσαν καὶ ἐκεῖνος ἀπεδέχετο εὐχαρίστως αὐτὴν τὴν περι-
 φρόνησιν ἀφοῦ ἐγένετο ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. Δύνανται κανεῖς εὐ-
 κόλως νὰ ἴδῃ τὴν διαφορὰν αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοχαρακτηριζομένου (ὑ-
 ποκρινομένου) ὡς σαλοῦ.

καὶ ἀπλότητα καρδίας¹¹⁵ καὶ οἱ ὅποιοι εἶναι πράγματι ἅγιοι, τοὺς θεωροῦν ὡς ἓνα ἄνθρωπον ὅμοιον μὲ τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς περιφρονοῦν. "Ἄλλοι πάλιν ἐκεῖνον μὲν ποὺ λέγει πολλὰ καὶ κάμνει ἐπίδειξιν «πνεύματος» τὸν θεωροῦν κατάλληλον νὰ διδάσκη καὶ ἔχοντα πνευματικὸν περιεχόμενον, τὸν δὲ ὀλιγόλογον καὶ δίδοντα
 380 μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν περιτολογίαν¹¹⁶ τὸν χαρακτηρίζουν ὡς ἄξεστον καὶ μουγγόν. "Ἄλλοι ἐκεῖνον ποὺ ὁμιλεῖ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν ἀποφεύγουν ἐπειδὴ δῆθεν ἔχει μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἶναι ὑπερήφανος, ἀπὸ τὰ λόγια του αἰσθανόμενοι πληξιν μᾶλλον παρά συντριβὴν καὶ μετάνοιαν, ἐνῶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐκ φύσεως ἢ λόγῳ σπουδῶν ὁμιλεῖ μὲ εὐγλωττίαν καὶ καλλιέπειαν καὶ διδάσκει ψεύδη περὶ τῆς σωτηρίας των, τὸν ἐγκωμιάζουν καὶ τὸν ἀναδεικνύουν ὁδηγόν των. Καὶ τοιουτοτρόπως οὐδεὶς μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει ποὺ νὰ δύναται νὰ ἴδῃ τὸ πρᾶγμα (ἢ τὸν ἄνθρωπον) ὅπως ἀκριβῶς εἶναι καὶ νὰ διαγνώσῃ τὴν ποιότητά του.

Διότι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι τυφλὸς εἶναι δι' ὅλα τυφλός,
 390 τὸ ἴδιον καὶ ἐκεῖνος ποὺ εἶναι κωφός, εἶναι κωφός δι' ὅλα. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν ὁ τυφλὸς τὸν μὲν ἓνα νὰ βλέπῃ, τὸν δὲ ἄλλον ὄχι, οὔτε ὁ κωφός τοῦ ἑνὸς νὰ ἀκούῃ τὴν φωνήν, ἐνῶ τοῦ ἄλλου ὄχι, ἀλλὰ καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν ἀνάπηροι ὡς πρὸς αὐτάς τὰς αἰσθήσεις. Τοιουτοτρόπως, λοιπόν, καὶ κάθε ἀναίσθητος ὡς πρὸς ἓν πρᾶγμα, εἶναι ἀναίσθητος πρὸς ὅλα, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀντίληψιν ἑνὸς πράγματος, ἔχει ἀντίληψιν ὅλων χωρὶς νὰ εἶναι ἀντικείμενον τῆς ἰδικῆς των αἰσθήσεως. Ἐνῶ ὁ ἴδιος ἔχει αἰσθησιν ὅλων, ἐν τούτοις δὲν κυριεύεται ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν — δὲν γίνεται δηλαδὴ δοῦλος τῶν αἰσθήσεών του καὶ ὧσων ἔχει ἀντίληψιν. "Οποῖος δὲν ἀκούει τὸν λόγον, δὲν ἀκούει κα-
 400 νένα ἦχον, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους ἀκούει καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὰς πνευμα-
 τικὰς του αἰσθήσεις εἶναι ὡσάν νὰ μὴ ἀκούῃ τίποτε· ἀ-

115. Βλ. Πράξ. 6' 46.

116. Πρβλ. Ματθ. 18' 36.

κούει ὅλους καὶ κανένα, παρὰ μόνον ἐκείνους οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ λόγου πραγματοποιοῦν τοὺς λόγους, καὶ οὔτε αὐτοὺς ἀκούει, ἀλλὰ μόνον τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος καίτοι ἔχει φωνὴν ὁμιλεῖ χωρὶς νὰ ἀκούγεται¹¹⁷. Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι τυφλὸς ὡς πρὸς τὸ εἶναι ἐντελῶς τυφλὸς ὡς πρὸς ὅλα, ἐκεῖνος δὲ ποὺ βλέπει διὰ τοῦ ἐνός¹¹⁸ ἔχει ἐνώπιόν του τὰ πάντα καὶ ἀποφεύγει νὰ θλέπῃ ὅλα καὶ εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὰ θλέμματα ὅλων, ἐν τούτοις εἶναι ἔξω ἀπὸ αὐτά. Ἐπειδὴ αὐτὸς εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ θασιλεῖον τῆς χάριτος τοῦ ἐνός βλέπει τὰ πάντα, καὶ ἐνῶ εὐρίσκεται ἀνάμεσα εἰς ὅλα τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν βλέπει. Οὕτω, λοιπόν, ἐκεῖνος ποὺ βλέπει μέσῳ τοῦ ἐνός, διὰ τοῦ ἐνός βλέπει καθαρὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ἐπειδὴ εἶναι κρυμ-
 410 μένος μέσα εἰς αὐτόν, δὲν βλέπει τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ἄρα ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει καὶ βλέπει καὶ αἰσθάνεται γνωρίζει τὴν ἀξίαν ὧσων ἀκούει καὶ ἀναγνωρίζει πίσω ἀπὸ αὐτὰ τί ὑπάρχει, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει εἶναι φανερόν ὅτι οὔτε τῆς ψυχῆς του τὰ αἰσθητήρια ἔχει ὑγιᾶ καὶ ἀνεπτυγμένα. Αὐτὸς δὲ ποὺ εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν δὲν γνωρίζει ἀσφαλῶς ὅτι «εἶναι προσκυνητῆς διπλοπρόσωπος» λατρεύει τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ οὐράνια, τὰ ἐφήμερα καὶ τὰ ἀθάνατα· βασιλεὺς αὐτὸς τῶν ἐπιγείων πραγμάτων καὶ ἀναγνωρίζει ὡς βασιλέα του τὸν οὐράνιον Θεόν, θεατῆς τῆς ὁρατῆς δημιουργίας, διδάσκαλος τῆς πνευματικῆς», καθὼς λέγει παραστατικώτατα κάπου κάποιος περίφημος θεολόγος. Ἄλλ' ἐνῶ ἦτο δημιούργημα ἐξόχως τιμημένον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ «παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς»¹¹⁹, καὶ

117. Πρόκειται προφανῶς διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν κατ' ἐμπνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ ἀποκαλύπτει τὴν πραγματικὴν ὁλῆθειαν περὶ παντός, προσώπου ἢ πράγματος.

118. Ὁ τρόπος ποὺ ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος περὶ τοῦ ἐνός μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ νοῦν ἔχει τὸν Κύριον, τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἐνα. Ἡ φράσις ἄλλωστε «Ἐν τῷ ἐνί οὗτος ὢν...» ἐνθυμίζει πολὺ τὸν λόγον τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους «Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πράξ. ιζ' 28).

119. Ψαλμ. μὴ' 13, 21.

- 420 ἀφοῦ ἐγένινεν ὁμοιος μέ αὐτά ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νά πα-
ραμένη τοιοῦτος· δὲν ἐγύρισε πάλιν ἐκεῖ πού ἦτο, δὲν
ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν του κατάστασιν ἢ δὲν ἀνέ-
θη πάλιν εἰς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ἀξίωμα ἐκ τοῦ οὐοίου
ἐξέπεσε διὰ τῆς ἁμαρτίας καίτοι εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν
ἢ ἐνανθρώπησις καὶ τὸ πάθος τοῦ Δεσπότου καὶ Κυρί-
ου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ
ἀκόμη εἶναι ἄλογον ζῶον, καθὼς ἔχει λεχθῇ ἀνωτέ-
ρω μέ φράσιν τοῦ Δαυῖδ, ἐνδεχομένως ὄνος ἢ θόδι ἢ χοῖ-
ρος, εἰς τὰ ὁποῖα, πρὸς Θεοῦ, δὲν παραδίδονται οἱ πο-
λύτιμοι θησαυροὶ τῆς μυστικῆς θεογνωσίας¹²⁰, δὲν ἐφό-
ρεσεν καθόλου εἰς τὴν λογικὴν καὶ πνευματικὴν του φύ-
σιν τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού εἶ-
ναι συγχρόνως ἄνθρωπος ἐπουράνιος¹²¹ καὶ Θεός. Ἀ-
φοῦ, λοιπόν, δὲν ἐφόρεσεν αὐτὴν (τὴν εἰκόνα τοῦ Χρι-
στοῦ) κατὰ τρόπον πού καὶ ὁ ἴδιος νά τὸ αἰσθάνεται
καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νά γίνεται γνωστόν, δὲν εἶναι παρὰ
αἷμα καὶ σάρκα¹²² (μόνον ὕλη δηλαδή), ἀδυνατῶν νά
430 ἀντιληφθῇ διὰ τοῦ λόγου τί ἀκριβῶς εἶναι ἡ πνευματι-
κὴ δόξα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς τυφλοὶ δὲν
δύνανται νά ἴδουν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ὅσοδῆποτε παρα-
στατικῶς καὶ ἂν τοὺς τὸ περιγράψῃ κανεῖς διὰ τοῦ λό-
γου. Ἀλλ' ἐλάτε ὅλοι ὅσοι ἔχετε ἐντός σας τὸ πνευμα-
τικόν καὶ θεῖον φῶς νά ἀναπέμψωμεν δοξολογίαν δι' αὐ-
τοῦ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον
Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους
αἰῶνας. Ἀμήν.

120. Πρὸλ. Ματθ. ζ' 6.

121. Πρὸλ. Α' Κορ. ιε' 49.

122. Πρὸλ. Α' Κορ. ιε' 50.

XXIX

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον τῶρα ἐκεῖνος πού θέλει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπόλυτον κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἀρετὴν καὶ νὰ παραβληθῇ μὲ τοὺς ἁγίους τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι καθεὶς πού διδάσκει ἀντίθετα ἀπὸ τῆς θείας Γραφᾶς προτείνει νέαν αἵρεσιν εἰς ἐκεῖνους πού πείθονται εἰς αὐτόν. Καὶ περὶ ὀκρυύων, ὅτι δηλαδὴ τὰ δάκρυα εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον μία φυσικὴ ἐκδήλωσις.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Θ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλοὶ καθ' ἡμέραν λέγουν —τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς ἀκούομεν νὰ λέγουν—· «Ἐὰν ἐξούσαμεν εἰς τὰς ἡμέρας¹ τῶν ἀποστόλων καί, καθὼς 10 ἐκεῖνοι, εἶχομεν ἀξιωθῇ νὰ ἴδωμεν μὲ τὰ ἴδια μας τὰ μάτια τὸν Χριστόν, θὰ ἐγινώμεθα καὶ ἡμεῖς ἅγιοι καθὼς ἐκεῖνοι»· λέγουν δὲ αὐτὰ ἐπειδὴ δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν των ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι πού καὶ τότε καὶ τῶρα ὁμιλεῖ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Διότι ἐὰν δὲν ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τῆς ἐποχῆς τῶν ἀποστόλων καὶ ὁ σημερινός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπίσης καθ' ὅλα Θεὸς καὶ κατὰ τὰς θείας ιδιότητας καὶ κατὰ τὰ ἔργα, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ λέγῃ ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ ἀποκαλύπτεται ὁ Πατὴρ καὶ ὅτι ὁ Υἱὸς εὐρίσκεται εἰς τὸν Πατέρα² διὰ τοῦ ὁμιλοῦντος εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν Ἀγίου Πνεύματος: «Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καὶ γὰρ ἐργάζομαι»³;

Ἄλλ' ἐνδέχεται νὰ ἰσχυρισθῇ κάποιος: «Δὲν εἶναι

1. Πρὸλ. Ματθ. κγ' 30.

2. Πρὸλ. Ἰωάν. ι' 38· ιδ' 10· 11.

3. Ἰωάν. ε' 17.

τὸ ἴδιον τὸ νὰ ἴδῃ κανεὶς αὐτὸν τὸν ἴδιον τότε ὅπως ἦτο
 μέ τὸ σῶμα καὶ τὸ νὰ ἀκούῃ τώρα μόνον τὰ λόγια αὐ-
 20 τοῦ καὶ νὰ διδάσκεται ὅσα ἀναφέρονται εἰς ἐκεῖνον καὶ
 τὴν βασιλείαν του». Καὶ ἐγὼ θὰ συμφωνήσω ὅτι δὲν εἶ-
 ναι θεθαίως ἀκριθῶς τὸ ἴδιον τὸ τώρα καὶ τότε, μέ τὴν
 διαφορὰν ὅμως ὅτι θεωρῶ τὸ τώρα κατὰ πολὺ ἀνώτε-
 ρον καὶ μᾶς ὁδηγεῖ πολὺ πιὸ εὐκόλα εἰς περισσοτέραν
 πίστιν καὶ γνῶσιν παρὰ ἀπὸ τοῦ νὰ ἠκούομεν τότε αὐ-
 τὸν καὶ νὰ τὸν ἐβλέπομεν μέ τὸ σῶμα Του. Διότι τότε
 μὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς ἀγνώμονας Ἰουδαίους ὡς ἀσή-
 μαντος ἄνθρωπος, τώρα ὅμως διακηρύσσεται εἰς ἡμᾶς
 ὡς ἀληθινὸς Θεός. Τότε συναναστρέφετο ὡς ἄνθρωπος
 καὶ ἔτρωγε μαζί με τοὺς τελῶνας καὶ τοὺς ἁμαρτω-
 λούς⁴, ἐνῶ τώρα κάθεται δοξασμένος εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ
 Θεοῦ⁵ καὶ Πατρός, αὐτὸς ποὺ οὐδέποτε καὶ εἰς οὐδεμί-
 αν περίπτωσιν ἐχωρίσθη αὐτοῦ, καὶ γίνεται δεκτὸν ἀπὸ
 30 ὅλους ὅτι συντηρεῖ ὁλόκληρον τὸν κόσμον, καὶ ὁμολο-
 γοῦμεν —καὶ τὸ πιστεύομεν θεθαίως— ὅτι χωρὶς αὐτὸν
 δὲν γίνεται τίποτε⁶. Ὅταν ἔζη ἐπὶ γῆς ὁ Κύριος καὶ ἀπὸ
 τοὺς πιὸ ἀσήμους περιεφρονεῖτο, οἱ ὅποιοι ἔλεγον: «Οὐ-
 χὶ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Μαρίας»⁷ καὶ τοῦ «τέκτονος Ἰω-
 σήφ»⁸, ἐνῶ τώρα λατρεύεται ὡς ἀληθινὸς Υἱὸς τοῦ Θε-
 οῦ καὶ ἀληθινὸς Θεὸς ὑπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων· ἐ-
 δόξασε δὲ καὶ δοξάζει ἐκεῖνους ποὺ τὸν λατρεύουν «ἐν
 πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»⁹ —ἂν καὶ τιμωρῇ πολλὰς φορὰς
 αὐτοὺς ὅταν ἁμαρτάνουν— καὶ ἐνῶ ἦσαν εὐθραυστοὶ
 ὥσάν ἀπὸ ὄστρακα τοὺς κατέστησεν ἰσχυροτέρους (σι-
 40 δηροῦς)¹⁰ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, ποὺ εὐρίσκονται κάτω ἀπὸ
 τὸν οὐρανόν¹¹. Τότε ἐθεωρεῖτο φθαρτὸς καὶ θνητὸς ὡ-
 σάν εἰς τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, καὶ ἦτο φοβερὸν νὰ βλέ-
 πῃ κανεὶς τὸν ἁμορφον καὶ ἀόρατον Θεὸν - Λόγον νὰ
 40 σχηματοποιηταὶ εἰς ἀνθρώπινον σῶμα χωρὶς νὰ ἀλλοιω-

4. Πρβλ. Ματθ. θ' 11. Μάρκ. θ' 16. Λουκ. ιε' 2.

5. Πρβλ. Μάρκ. ιστ' 19.

6. Πρβλ. Ἰωάν. α' 3.

7. Μάρκ. στ' 3. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 55.

8. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 55. Λουκ. δ' 22. Ἰωάν. στ' 42.

9. Ἰωάν. δ' 24.

10. Πρβλ. Δαν. θ' 33. Ψαλμ. θ' 8-9. Ἀποκ. θ' 27.

11. Πρβλ. Ἀποκ. θ' 5.

νεται καὶ νὰ μεταβάλλεται ἡ θεία του φύσις καὶ νὰ γίνε-
ται ἐν θεανθρώπινον σύνολον - Θεάνθρωπος, ὁ ὁποῖ-
ος δὲν ἔχει τίποτε περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον τῶν ὑπο-
λοίπων ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν του ἐμφάνισιν,
ἀλλὰ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ¹² καὶ νὰ κοιμᾶται¹³, νὰ ἰ-
δρῶνῃ¹⁴ καὶ νὰ κουράζεται¹⁵ καὶ νὰ κάμνῃ ὅλα ὅσα κά-
μνουν οἱ ἄνθρωποι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν¹⁶, δὲν ἦτο
καθόλου εὐκόλον ὑπ' αὐτάς τὰς προϋποθέσεις νὰ ἀνα-
γνωρίσῃ κανεὶς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν παραδεχθῇ ὡς Θεόν,
ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ ὅ-
λα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτά¹⁷.

- 50 Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος εἶπεν
ὅτι «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»¹⁸ τὸν ἐμακάρι-
σεν ὁ Κύριος λέγων: «Μακάριος εἶ, Σίμων θάρ 'Ιωάν,
ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι — ὥστε νὰ ἴδῃς
δηλαδὴ αὐτὰ καὶ νὰ τὰ ὁμολογήσῃς—, ἀλλ' ὁ πατήρ
μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»¹⁹. Συνεπῶς ἐκεῖνος ποῦ τώρα
τὸν ἀκούει καθ' ἡμέραν νὰ φωνάζῃ διὰ τῶν ἁγίων Εὐ-
αγγελίων καὶ νὰ ἐξαγγέλλῃ τὸ θέλημα τοῦ εὐλογημέ-
νου Πατρός του καὶ δὲν ὑπακούει εἰς αὐτὰ ποῦ λέγει
μὲ φόβον καὶ τρόμον²⁰ καὶ δὲν ἐφαρμόζει ὅσα αὐτὸς
παραγγέλλει, εἶναι θέβαιον ὅτι οὔτε καὶ τότε, ἐάν πα-
ρευρίσκετο καὶ ἔβλεπε τὸν ἴδιον τὸν Κύριον καὶ τὸν ἤ-
κουε νὰ διδάσκῃ, θὰ κατεδέχετο νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν
καθ' ὁλοκληρίαν· ὑπάρχει μάλιστα φόβος νὰ μὴ ἐδεί-
κνυε τελείαν ἀπιστίαν καί, θεωρῶν αὐτὸν ἐχθρόν τοῦ
60 Θεοῦ καὶ ὄχι Θεόν, νὰ ἐβλασφήμει.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἰσχυρίζονται ἐκεῖνοι ποῦ εἶναι πε-
ρισσότερον ἀπὸ ὅλους φαντασμένοι. Τί ὅμως λέγουν οἱ
μετριοπαθέστεροι ἀπὸ αὐτούς; «Ἐάν ἐζούσαμεν, λέ-
γουν, εἰς τοὺς χρόνους τῶν ἁγίων πατέρων, θὰ ἀγωνι-

12. Πρβλ. Ματθ. ια' 19. Λουκ. Ζ' 34.

13. Πρβλ. Ματθ. η' 24. Μάρκ. δ' 38.

14. Πρβλ. Λουκ. κβ' 44.

15. Πρβλ. 'Ιωάν. δ' 8.

16. Πρβλ. 'Εβρ. δ' 15.

17. Πρβλ. Πράξ. δ' 24.

18. Ματθ. ιατ' 16.

19. Ματθ. ιατ' 17.

20. Πρβλ. 'Εφεσ. σι' 5.

ζώμεθα καὶ ἡμεῖς μετὰ ὅλας μας τὰς δυνάμεις. Ἐπειδὴ δηλαδή θὰ ἐβλέπομεν τὴν ἐνάρετον διαγωγὴν των καὶ τοὺς πνευματικούς των ἀγῶνας, θὰ τοὺς ἐζηλεύαμεν καὶ θὰ ἐπιδιώκομεν νὰ τοὺς μιμηθοῦμε. Τώρα ὁμως, ἐπειδὴ συναναστρεφόμεθα μετὰ ὀκνηροὺς καὶ ἀδιαφόρους, παρασυρόμεθα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν ὀδηγούμεθα μαζί των εἰς τὴν ἀπώλειαν» — ἀγνοοῦντες, ὅπως εἶναι φανερόν, καὶ αὐτοὶ ποὺ λέγουν αὐτὰ, ὅτι ἡμεῖς εὐρισκόμεθα εἰς ἀσφαλέστερον λιμένα ἀπὸ ἐκείνους. Εἰς τοὺς χρόνους τῶν ἁγίων προγόνων μας ὑπῆρχον — ἄς τὸ ἀκούσουν καὶ αὐτοί! — πολλοὶ αἰρέσεις, πολλοὶ ποὺ ἐνεφανίζοντο ὡς Χριστοὶ²¹, πολλοὶ ποὺ ἐκαπηλεύοντο τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πολλοὶ ποὺ ἐνεφανίζοντο ὡς ἀπόστολοι²², πολλοὶ ἦσαν οἱ διδασκαλοὶ τοῦ ψεύδους²³ (ἢ αὐτοανακηρυσσόμενοι ὡς διδασκαλοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ), οἱ ὁποῖοι περιεφέροντο καὶ ἔσπειρον μετὰ ἀδιάντροπον θάρρος τὰ ζιζάνια τοῦ πονηροῦ²⁴, καὶ μετὰ τὰ λόγια των πολλοὺς ἐθάμβωσαν καὶ τοὺς ἐπῆραν μετὰ τὸ μέρος των, ἀφοῦ τοὺς ἐξεγέλασαν, καὶ ἔστειλαν τὰς ψυχὰς των εἰς τὴν καταστροφὴν.

Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές θὰ τὸ διαπιστώσετε ἀπὸ τοὺς θίλους τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Ἀντωνίου καὶ Σάββα. Διότι ἔχει γραφῇ ὅτι ὁ Ἀντώνιος τότε, ἀφοῦ ἐφόρεσε στολὴν λαμπροτέραν ἀπὸ ἐκείνην ποὺ συνήθως ἐφόρει καὶ ἀφοῦ ἀνέβη εἰς ὑψηλὸν μέρος, ὥστε νὰ γίνῃ ὁρατὸς καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν, καὶ ἀφοῦ φανερωθῇ εἰς ὅλους νὰ συλληφθῇ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς καὶ νὰ θανατωθῇ²⁵. Ἐάν, λοιπόν, δὲν ὑπῆρχε διωγμός, δὲν θὰ τὸ ἔκανεν αὐτό. Κατὰ τὴν γέννησιν δὲ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου ἐπεκράτησε τόση χαρὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ποὺ ὁμοίᾳ τῆς δὲν περιγρά-

21. Πρβλ. Ματθ. κδ' 24. Μάρκ. ιγ' 22.

22. Πρβλ. Β' Κορ. ια' 13.

23. Πρβλ. Β' Πέτρ. β' 1.

24. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 25.

25. Τὸ περιστατικὸν ἀναφέρει ὁ βιογράφος τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος λέγει ἐπὶ λέξει: «πλῦναι τὸν ἐπενδύτην καὶ τῇ ἐξῆς ἐμπροσθεν ἐφ' ὕψηλου στήναι καὶ φαίνεσθαι τῷ ἡγεμόνι λαμπρόν» (MIGNE P. G. τ. 26, 909B-912B).

φεται πουθενά, ἐπειδὴ τότε κατέπαυσαν οἱ διωγμοὶ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ αἵρέσεις, αἱ ὁποῖαι τὴν ἔσειον ἐκ θεμελίων²⁶. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς μνήμης τοῦ θανάτου τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβθα δὲν ἀκοῦτε ποίους ἀγῶνας διεξήγαγεν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐναντίον τῶν αἱρέσεων πού ὑπῆρχον τότε καὶ πόσοι ἀπὸ τοὺς τότε μοναχοὺς παρεσύρθησαν καὶ ἠκολούθησαν τοὺς αἵρετικούς²⁷; Τὰ ὅσα δὲ συνέθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου²⁸ εἰς τί τάχα διέφερον ἀπὸ ἑνα θαρὺ καὶ σκληρὸν διωγμὸν; Ἡ μήπως δὲν
 90 γινώριζετε τὴν μεγάλην ἀναταραχὴν πού ἔλαθε χώραν τότε καὶ τὴν μεγάλην ἀναστάτῳσιν πού ἐπεκράτησε μεταξὺ τῶν μοναχῶν; Ἀλλὰ διατί προσπαθῶ νὰ διηγηθῶ ὅλα αὐτὰ λεπτομερῶς; Διότι ὅταν ἐνθυμηθῶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ ὅσα συνέθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅπως ἐκθέτει αὐτὰ ὁ Μέγας Γρηγόριος

26. Ὁ Μέγας Εὐθύμιος ἐγεννήθη εἰς Μελιτηνὴν τῆς Ἀρμενίας τὸ 377. Περί τὸ 405 εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν ἐχειροτονήθη καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς μονὰς καὶ τὰ σπηλαία μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ Νεκρὰς θαλάσσης. Ἰδρυσε πολλὰ μοναστήρια, ἐν κοινόδιον καὶ μίαν λαύραν. Ἀντέστη σθεναρῶς κατὰ τοῦ μονοφυσισμοῦ. Ἦτο μέγας δασκὴς καὶ θαυματουργός καὶ ἐπιρὰτο μεγάλως ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν μοναχῶν. Ἐκοιμήθη τὸ 473. Ὁ ἅγιος Συμεὼν ἐνταῦθα ἀναφέρεται εἰς τὸ περιστατικὸν τῆς γεννήσεως τοῦ ἁγ. Εὐθυμίου. Κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ Κυρίλλου τὸν Σκυθοπολίτην οἱ γονεῖς τοῦ Εὐθυμίου ἦσαν ἀτεκνοὶ καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ τοὺς χορίσῃ τέκνον, ὁπότε εἶδον ὀπτασίαν, πού τοὺς ἔλεγεν: «Εὐθυμεῖτε, εὐθυμεῖτε! Ἰδοὺ γὰρ κεχώρισται ὑμῖν ὁ Θεὸς παῖδα εὐθυμίας φερώνυμον, ὅτι ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ εὐθυμῖαν ταῖς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαις δωρῆσεται».

27. Σάβθας ὁ Ἁγιασμένος ἐγεννήθη εἰς Κοππαδοκίαν τὸ 439 καὶ ἐκοιμήθη τὸ 532. Εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ συνεδέθη μὲ τὸν ἅγιον Εὐθύμιον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὕψ. ἐκείνου συσταθὲν κοινόδιον. Εἰς ἡλικίαν 30 ἐτῶν ἄφησε τὸ κοινόδιον καὶ ἐγένιν ἀνοχωρητῆς εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας. Ἰδρυσε σειρὰν ὁλόκληρον ἀπὸ Λαύρας. Ἐγωνίσθη σθεναρῶς κατὰ τῶν ἀντιχαλκηδονίων αἱρέσεων. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τὰς εὐγενεστέρας καὶ ἀντιπροσωπευτικωτέρας μορφῆς τοῦ παλαιστινοῦ μοναχισμοῦ. Λέγεται ὅτι ἐπισκεφθεὶς τὴν γενέτειραν τοῦ μετέπειτα βιογράφου τοῦ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπολίτου (524; - 560;) συνήνητησεν αὐτόν παιδα τότε, τὸν ἠυλόγησε καὶ προεῖπεν ὅτι θὰ ἐγένετο μοναχός.

28. Ὅσιος ὁ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἀντίπα. Ἐζῆσε κατὰ τὸν 9ον αἰ. Ἐκάρη μοναχός πολὺ ἐνωρίς. Ὅταν ἦτο 18 ἐτῶν ἐνεκλείσθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐν Κων)νόλει ὅπου ἔζη μὲ ἀσπληροτότην νη-

εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον του²⁹, καὶ τὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν πολεμικὴν ἐναντίον Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου³⁰ καὶ τῶν ὑπολοίπων ἀγίων πατέρων, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐλεεινολογῶ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ ὅσους δὲν σκέπτονται αὐτὰ τοὺς οἰκτίρω. Διότι δὲν γνωρίζουν καλῶς, ὅτι ὅλα τὰ πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς ἔτη ὑπῆρξαν ἀσυγκρίτως χειρότερα καὶ ἦσαν γεμᾶτα μέχρις ἐπάνω ἀπὸ τὰ ζιζάνια τοῦ πονηροῦ³¹.

- 100 Ἐν τούτοις ὁμῶς, ἂν καὶ εἶναι φοβερά τὰ περασμένα, καὶ ἡ ἐποχὴ μας ἔχει πολλοὺς αἰρετικούς, πολλοὺς λύκους· ὑπάρχουν πολλὰ δηλητηριώδη φίδια ποὺ ζοῦν ἀνάμεσά μας, πλὴν ὁμῶς δὲν ἔχουν οὐδεμίαν δύναμιν νὰ μᾶς προκαλέσουν κακόν³², ἀλλ' ὁμοιάζουν ὥσάν νὰ εὐρίσκωνται κάτω ἀπὸ τὸ ἀδιαπέραστον σκότος τῆς πονηρίας των· καὶ ἐκείνους μὲν ποὺ τοὺς πλησιάζουν καὶ τοιουτοτρόπως μπαίνουν κάτω ἀπὸ τὸ σκότος των τοὺς ἀρπάζουν καὶ τοὺς κατατρώγουν, ἐνῶ ἐκείνους ποὺ θαδίζουν (ζοῦν) εἰς τὸ φῶς³³ τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον ποὺ ὑποδεικνύουν αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ³⁴ δὲν τολμοῦν οὔτε νὰ τοὺς συναντήσουν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη τοὺς ἴδουν νὰ διέρχωνται ἐξαφανίζονται ἀπὸ ἐμπρὸς των ὥσάν νὰ εὐρίσκωνται ἐνώπιον φωτῆος³⁵.

στεῖαν καὶ προσευχὴν. Γενόμενος πρεσβύτερος κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα. Καταστραφέντος τοῦ ναοῦ συνεπεῖς σεισμοῦ (879) εἰσῆλθεν εἰς ταφειδὴ λάκκον ὅπου διέμεινεν ἐπὶ 12 ἔτη, ἀσθενήσας οοδαρῶς. Ἠοκήτευσεν αὐστηρῶς ἐπὶ 50 ἔτη.

29. Πρόκειται διὰ τὸν μνημειώδη λόγον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ φίλου του Μεγάλου Βασιλείου (δρα MIGNE P. G. τ. 36, 493-605).

30. Ποῖος ἀληθῶς δὲν γνωρίζει τὴν πολεμικὴν, τοὺς διωγμούς καὶ τὰς δοκιμασίας τοῦ φωστήρος αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης; Ἐχθροὶ τοῦ ὄχι μόνον οἱ ἐλεγχόμενοι ὑπ' αὐτοῦ πολιτικοὶ ὄρχοντες καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ σκότους, ἀλλὰ καὶ οἱ συμπλέοντες μὲ αὐτοὺς δοξομανεῖς πατριάρχαι καὶ κληρικοί. Ἐκοιμήθη καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν ἔξορίαν εἰς Καυκοῦσάν τὸ 406.

31. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 38.

32. Πρβλ. Ἰωάν. ιθ' 11.

33. Πρβλ. Α' Ἰωάν. α' 7. Ψαλμ. ρη' 105 κλη.

34. Πρβλ. Βαρ. δ' 13.

35. Πρβλ. Ψαλμ. ΕΖ' 2-3.

110 Ποίους ἄραγε αἱρετικούς θὰ ἠθέλατε νὰ σᾶς ἀναφέρω; Μήπως ἐκείνους ποὺ ἀρνοῦνται τὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ³⁶; Μήπως ἐκείνους ποὺ βλασφημοῦν εἰς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα"³⁷ καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι Θεός³⁸; Μήπως ἐκείνους ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι μεγαλύτερος τοῦ Υἱοῦ³⁹; Μήπως ἐκείνους ποὺ ἀρνοῦνται τὴν τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ καὶ ταυτίζουν τὰ Τρία Πρόσωπα εἰς ἓν⁴⁰ ἢ ἐκείνους ποὺ διαιροῦν τὸν ἕνα κατὰ τὴν οὐσίαν Θεὸν εἰς τρεῖς⁴¹; Μήπως ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δέχονται μὲν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν πιστεύουν ὅτι αὐτὸς ἐπῆρε τὴν σὰρκα ἀπὸ τὴν γυναῖκα (Θεοτόκον)⁴²; Μήπως ἐκείνους ποὺ λέ-

36. Κατ' ἐξοχὴν τοιαύτη αἵρεσις ἦτο ἐκείνη τοῦ Ἀλεξανδρέως πρεσβυτέρου Ἀρείου, ἡ ὁποία ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας συνεκλόνησε τὴν Ἐκκλησίαν, διότι ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι «ἦν ποτέ, ὅτε οὐκ ἦν». Κατ' αὐτῆς ἀντέστη σθεναρότερον ὅλων ὁ Μέγας Ἀθανάσιος χάρις εἰς τὸν ὁποῖον διεφυλάχθη ἡ ὀρθοδοξία τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν αἵρεσιν κατεδίκασεν ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμ. Σύνοδος (325 μ.Χ.).

37. Πρβλ. Ματθ. ιβ' 31.

38. Ἀναφέρεται εἰς τὰς αἵρέσεις τῶν ἀντιπριαδικῶν καὶ τῶν πνευματομάχων ἢ Μακεδονιακῶν: Οἱ μὲν ἀντιπριαδικοί (κύριοι ἐκπρόσωποι Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς καὶ Σαβέλλιος) ἐδίδασκον ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἀπλὴ ἀπρόσωπος δύναμις ἢ μία ἐκφρασις ἢ ἐν ἀπὸ τὰ τρία ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ πνευματομάχοι ἐπρέσβευον ὅτι τοῦτο εἶναι κτίσμα τοῦ Θεοῦ ἢ διάκονος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Ὅλοι αὐταὶ αἱ πεπληνημέναι διδασκαλίαι κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμ. Συνόδου.

39. Κατὰ θάσιν πρόκειται περὶ ἀρειανῆς δοξασίας.

40. Ὁ «ἐνισμός» ἔχει τὰς ρίζας του εἰς τὴν στωϊκὴν σχολὴν καὶ τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ἠκμασεν εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τοὺς Β' καὶ Γ' αἰῶνας ὡς «μοναρχιανισμός» ἢ «σαβελλιανισμός». Κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς αἵρέσεως εἶναι: Νοητός, Πραξέας, Ἀρτέμων καὶ ἰδίως ὁ Σαβέλλιος. Κατ' αὐτοὺς τὰ Τρία Πρόσωπα τῆς Θεότητος οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ τρεῖς τρόποι υπάρξεως τοῦ ἑνὸς Θεοῦ, ἥτοι: α) Πατὴρ = Θεὸς δημιουργάς, β) Υἱὸς = Θεὸς λυτρωτής, γ) Ἅγιον Πνεῦμα = Θεὸς ἀγιάζων.

41. Πρόκειται πάλιν διὰ παραφυσία τῆς αἵρέσεως τῶν ἀντιπριαδικῶν. Οὗτοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσουν τὸν Θεὸν ὡς ἓνα ἐν Τριάδι τὸν διεμέλίζον εἰς τρεῖς Θεούς, ὅσα καὶ τὰ θεῖα Πρόσωπα.

42. ἘΕ αὐτῶν οἱ μὲν «δοκηταί», ἀρνοῦμενοι τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, ἐδίδασκον ὅτι οὗτος ἦτο ἀνθρώπος μόνον κατὰ δόκησιν ἢ κατ' ἐπίφασιν καὶ ὄχι κατ' οὐσίαν, οἱ δὲ μονοφυσίται ἐπρέσβευον ὅτι κατὰ τὸ στάδιον τῆς κηρύξεως ἡ ἀνθρωπινὴ φύσις τοῦ Χριστοῦ ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς ὑπερεχούσης θείας τοιοῦτης.

- γουν άνοήτως ότι έπήρε μέν ό Χριστός σάρκα, άλλ' αύτή ήτο άψυχος⁴³; Μήπως εκείνους που θεωρούν μέν αύτήν έμψυχον, σάν σύνολον ανθρώπου, άλλά δέν δέχονται ώς ένα τόν Υιόν του Θεού κατά την ούσίαν, ό όποιος ύπήρξε (κατά τό ανθρώπινον) και υιός της Θεοτόκου Μαρίας, άλλά διαχωρίζουν τόν ένα Χριστόν εις δύο υιούς⁴⁴; 'Αλλά μήπως εκείνους, οι όποιοι αναφέρονται εις την άρχήν του άνάρχου πατρός και ισχυρίζονται ότι «Ήν, ότε ούκ ήν»⁴⁵; "Η εκείνους οι όποιοι δέχονται ότι ό μέν Πατήρ είναι άναρχος, ό δέ Υιός, έπειδή έγεννήθη έξ αύτου, έλαθεν άρχήν ύστερον από όλίγον χρόνον ώσάν νά ήτο κτίσμα, άντιλαμβανομένους και διδάσκοντας έσφαλμένως τό ζήτημα των σχέσεων του Υιού προς τόν Πατέρα⁴⁵; — 'Η 'Εκκλησία όμως διά των Συνόδων της άπεφάνθη ότι δέν ύπήρξε ποτέ ό Πατήρ χωρίς νά είναι μαζί του και ό Υιός' και πώς είναι δυνατόν ό άνευ παιδιού νά όνομασθῇ Πατήρ⁴⁶; — 'Αλλά μήπως εκείνους, οι όποιοι διδάσκουν ότι άλλος μέν έπαθεν επί του σταυρού, άλλος δέ είναι ό άναστάς; 'Απόφευγε μίαν τοιαύτην θλασφημίαν! Δέν θα σοῦ όμιλήσω δι' ουδένα από αυτούς τούς άσεβείς και άθέους, ούτε διά κάποιαν από τάς άλλας αίρέσεις, αι όποiai ένεφανίσθησαν

43. 'Ο 'Αρειος ώμίλει περί άψύχου Χριστού. 'Ο 'Απολλινάριος πάλιν έδέχετο την άνθρωπινήν φύσιν του Χριστού ως όλογον και όνουν, ιδιότητος αι όποiai προσεδόθησαν εις αύτήν υπό του άπειρου Θεού-Λόγου κατά την ένωσιν.

44. 'Ο αίρετικός Νεοτόριος έδέχετο τόσον χαλαράν ένωσιν των δύο φύσεων έν τῷ προσώπῳ του Χριστού, ώστε νά όμιλῃ περί δύο υιών και δύο φυσικών προσώπων έν αύτῷ, τά όποια άπήρτισαν τό έν ήθικόν πρόσωπον της ένώσεως έν τῷ Χριστῷ.

45. Οι άρειανοι και οι άρειανίζοντες έφ' όσον έδέχοντο περί του Υιού ότι «ήν ποτέ, ότε ούκ ήν» ήτο έπόμενον νά διδάσκουν ότι ύπήρξεν έποχή κατά την όποian ό Πατήρ δέν είχε την πατρικήν ιδιότητα. Πρόκειται διά την πρό της γεννήσεως ή της κτίσεως του Υιού περίοδον. 'Εδίδασκον άκόμη ότι ό Υιός δέν είναι φύσει Υιός του Θεού, άλλ' έξ υιοθεσίας.

46. Εις την άνωτέρω αίρετικήν διδασκαλίαν ή 'Εκκλησία άντέταξε την παροῦσαν συνοπτικήν διατυπωμένην και άπηχούσαν κυρίως την διδασκαλίαν του Μεγάλου 'Αθανασίου. Ταυτόσημα σχεδόν έδίδαξε και ό Γρηγόριος ό Ναζιανζηνός διά του «ού γάρ ήν — ό Πατήρ — ότε όλογος ήν, ουδέ ήν ού Πατήρ» (Γρηγορίου Ναζιανζηνού, Λόγος Θεολογικός 3ος, 17 εις MIGNE P. G. 36, 97A).

μὲν ὡς φοβερόν σκότος, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τῶν λαμπάντων τότε ἀγίων πατέρων, ὅπως ἐξαφανίζεται τὸ φυσικὸν σκότος, ὅταν ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος. Διότι τόσον πολὺ ἔλαμψε δι' αὐτῶν ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ ἀπεμάκρυνε τὸ σκότος τῶν αἰρέσεων ποῦ ἀνεφέραμε, ἀφοῦ καὶ μέχρι τῶρα τὰ θεόπνευστα συγγράμματά των λάμπουν περισσότερο καὶ ἀπὸ αὐτάς τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ὥστε νὰ μὴ τολμᾷ κανεὶς νὰ διατυπώσῃ ἀντιρρήσεις εἰς αὐτά.

- Ὁμιλῶ δὲ δι' ἐκείνους καὶ χαρακτηρίζω ὡς αἰρετικούς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ ζῇ εἰς τὴν ἐποχὴν μας καὶ νὰ εὑρίσκεται ἀνάμεσά μας καὶ νὰ δύναται νὰ τηρήσῃ ἐπακριβῶς τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ δύναται νὰ ὁμοιάσῃ μὲ τοὺς ἀγίους πατέρας· πρῶτον μὲν ἀπ' ὅλα ἀπαιτεῖται πίστις καὶ πράξεις —διότι ἀπὸ τὰ ἔργα ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξὶς τῆς πίστεως⁴⁷, ὅπως διὰ τοῦ καθρέπτου πιστοποιεῖται ἡ ὁμοιότης τοῦ προσώπου— ἐν συνεχείᾳ θὰ ἀνέλθῃ εἰς ὑψηλότερας πνευματικὰς θαυμάδας ὥστε νὰ φθάσῃ νὰ βλέπῃ τὸν Θεόν, ἀφοῦ δηλαδὴ φωτισθῇ καὶ λάβῃ "Ἅγιον Πνεῦμα καὶ δι' αὐτοῦ κατορθώσῃ νὰ ἴδῃ τὸν Υἱὸν μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι εἶναι ἀδύνατον τοῦτο δὲν ἔχουν ἀπλῶς μίαν αἵρεσιν, ἀλλ' ὅλας, καὶ ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ, διότι αὐτὴ εὑρίσκεται ἐπάνω καὶ καλύπτει ὅλας ἐκείνας ὡς πρὸς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θλασφημίας. Ἐκεῖνος ποῦ λέγει αὐτὸ καταργεῖ ὅλας τὰς θείας Γραφάς. Ἀσκόπως, νομίζω, λέγει αὐτὸς ὁ μάταιος, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπαγγέλλεται εἰς τοὺς ναοὺς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἀσκόπως διασπάζομεν τὰ συγγράμματα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τῶν ὑπολοίπων ἱερέων καὶ ὁσίων πατέρων μας ἢ καὶ ἀσκόπως ἐγράφησαν ἐπιμένει. Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνα ποῦ ὁ Θεὸς λέγει καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι πρῶτον μὲν ὅλα τὰ ἔπραξαν, ἔπειτα, ἀφοῦ τὰ ἔγραψαν τὰ ἄφησαν πρὸς ἰδικὴν μας καθοδήγησιν⁴⁸, εἶναι ἀδύνατον εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ πραγμα-

47. Πρβλ. Ἰακ. 8' 18.

48. Πρβλ. Α' Κορ. 1' 11.

τοποιήσωμεν καὶ νὰ τὰ τηρήσωμεν μέχρι κεραίας, τότε διὰ ποῖον λόγον καὶ τότε ἐκεῖνοι ἐκοπίασαν καὶ τὰ ἔγραψαν καὶ τώρα ἀναγινώσκονται εἰς τὰς ἐκκλησίας; Ἐκεῖνοι ποὺ λέγουν αὐτὰ κλείουν τὸν οὐρανόν⁴⁹,
 160 τὸν ὁποῖον ἄνοιξε χάριν ἡμῶν ὁ Χριστός, καὶ διακόπτουν τὸ ἀνέβασμά μας ἐκεῖ, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος διὰ τῆς ἀναλήψεώς του πρῶτος ἐπραγματοποίησε διὰ νὰ ἀκολουθῶμεν καὶ ἡμεῖς⁵⁰. Διότι εὕρισκομένου ἐκεῖ ψηλὰ ἐκείνου, ποὺ εἶναι Θεὸς ὄλων⁵¹, καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἱσταμένου εἰς τὴν θύραν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀτενίζοντος πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀτενιζομένου ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου φωνάζοντος καὶ λέγοντος: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς»⁵², οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἤ, καλύτερον νὰ εἶπω, ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ λέγουν· «Εἶναι ἀδύνατον αὐτό, ἀδύνατον!».

Πρὸς τοὺς ὁποίους πολὺ δικαίως ὁ Κύριος λέγει
 170 εἰς ἔντονον ὕφος: «Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι...!»⁵³, «Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ τυφλῶν»⁵⁴, «ὅτι ὑμεῖς εἰς τὴν βασιλείαν οὐκ εἰσέρχεσθε»⁵⁵ «καὶ τοὺς θέλοντας εἰσελθεῖν κωλύετε»⁵⁶. Ὁ μὲν Κύριος ἐκείνους ποὺ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν πενθοῦν τοὺς χαρακτηρίζει ἀπεριφράστως ὡς τρισευτυχισμένους⁵⁷, ἐνῶ αὐτοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ πενθῇ καὶ νὰ κλαίῃ κανεὶς καθ' ἡμέραν. Ὡ πόση πνευματικὴ ἀναισθησία ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸ ἄφραγον στόμα των, τὸ ὁποῖον βγάζει τόσον θρωμεράς κατὰ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ φῶνάς καὶ τὸ ὁποῖον μεταβάλλει τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ εἰς εὐκολὸν λείαν τοῦ πονηροῦ, πρὸς χάριν τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ὁ Μονογε-

49. Πρβλ. Ματθ. κγ' 13.

50. Πρβλ. Ἑβρ. ι' 19-20.

51. Πρβλ. Ρωμ. θ' 5.

52. Ματθ. ια' 28.

53. Ματθ. κγ' 13, 15 κλη.

54. Πρβλ. Ματθ. κγ' 16' ιε' 14.

55. Ματθ. κγ' 13. Πρβλ. Λουκ. ια' 52.

56. Πρβλ. Λουκ. ια' 52. Ματθ. κγ' 13.

57. Πρβλ. Ματθ. ε' 4.

νῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχυσε τὸ αἷμα του⁵⁸. Πράγματι πολὺ ἐπιτυχῶς λέγει προφητεύων⁵⁹ περὶ αὐτῶν ὁ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον πρόγονος τοῦ Χριστοῦ Δαυὶδ: «Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὁδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ θέλη' καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα»⁶⁰.

Ἀλλὰ, πές μου σὲ παρακαλῶ, διατί εἶναι ἀδύνατος ἡ κατόρθωσις τῆς τελείας ἀρετῆς; Διὰ ποίου ἄλλου εἰμὴ διὰ τῆς ἀρετῆς ἔλαμψαν οἱ ἅγιοι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἔχουν ἀναδειχθῇ ἀστέρες πρώτου μεγέθους εἰς τὸν κόσμον⁶¹, τὸν ὁποῖον ἐφωταγώγησαν πνευματικῶς; Ἐὰν ἦτο ἀδύνατον, οὔτε ἐκεῖνοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχουν ποτὲ αὐτά. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν ἄνθρωποι, καθὼς καὶ ἡμεῖς, καὶ δὲν εἶχον τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἡμᾶς, παρὰ μόνον διάθεσιν νὰ πράξουν τὸ ἀγαθόν, ἀγωνιστικότητα καὶ ὑπομονὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτά, λοιπόν, νὰ ἀποκτήσης καὶ ἐσύ, καὶ νὰ εἶσαι θέβαιος πῶς ἡ σκληρὰ καὶ ἀσυγκίνητος⁶² ψυχὴ ποὺ ἔχεις τώρα θὰ μεταβληθῇ εἰς πηγὴν δακρύων. Ἐὰν πάλιν ἐσύ δὲν ἔχῃς διάθεσιν νὰ θλιθῇς καὶ νὰ στενοχωρηθῇς⁶³, μὴ λέγῃς τοῦλάχιστον ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπραγματοποιήτον. Διότι ὁποῖος λέγει αὐτὸ ἀπορρίπτει τὸν ἐξαγνισμόν τῆς ψυχῆς του· διότι οὐδέποτε ἠκούσθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὅτι κάποια ψυχὴ ἐκαθαρίσθη χωρὶς δάκρυα ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀμαρτίας, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπέπεσε μετὰ ἀπὸ τὸ βάπτισμα. Διότι διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐξάλειψεν ὁ Θεὸς κάθε δάκρυον ἀπὸ τὸ πρόσωπον⁶⁴ τῆς γῆς⁶⁵, χύσας ἄφθονον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα του⁶⁶. Ἀλλὰ, καθὼς ἔχω μάθει ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν, καὶ κατ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ βάπτισμα μερικοὶ ἡλικιωμένοι ἐνῶ ἐβαπτίζοντο, ἐπειδὴ συνετρίβησαν ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς αὐτοὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐδᾶ-

58. Πρβλ. Ρωμ. γ' 25' ε' 9. Α' Κορ. στ' 20. Ἐφεσ. σ' 7.

59. Πρβλ. Ματθ. ιε' 7. Μάρκ. ζ' 6.

60. Ψαλμ. νστ' 5.

61. Πρβλ. Φιλιπ. β' 15.

62. Πρβλ. Ἐφεσ. ιζ' 6. Ψαλμ. ριγ' 8.

63. Πρβλ. Β' Κορ. δ' 8.

64. Βλ. Ἦσ. κε' 8.

65. Βλ. Γεν. στ' 7' ζ' 4' η' 13. Ἦσ. κε' 8.

66. Πρβλ. Τίτ. γ' 6.

200 κρυσαν' δὲν ἔχυσαν δάκρυα ποὺ προκαλεῖ ἡ ὀδύνη καὶ ὁ πόνος, ἀλλὰ δάκρυα προκαλούμενα μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἦσαν δῶρον ἰδικόν του καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν γλυκύτερα καὶ ἀπὸ τὸ μέλι⁶⁷, ἐκχύσαντες αὐτὰ ἀπὸ τὰ μάτια των κατὰ κάποιον τρόπον χωρὶς πόνον καὶ ἀναστεναγμόν. Ὅσοι, λοιπόν, ἠξιώθησάν ποτε νὰ δοκιμάσουν αὐτοῦ τοῦ εἵδους τὰ δάκρυα θὰ ἀντιληφθοῦν ὅσα λέγω καὶ θὰ ἐπιθεβαιώσουν πὼς αὐτὰ εἶναι ἀληθινά, καθὼς θὰ συμφωνήσῃ μαζί μου καὶ ἡ φωνὴ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Λέγει, λοιπόν, οὗτος: «Προσφερέτω τις, ὁ μὲν τὸ δέ, ὁ δὲ τὸ δέ» καὶ ἀφοῦ ἀνέφερεν ἐν συνεχείᾳ πολλὰ ἀπὸ ὅσα ὁ καθεὶς δύναται νὰ προσφέρῃ, ὕστερα ἀπὸ ὅλα ἀνεφώνησεν: «Πάντες —προσφέρετε— δάκρυα, πάντες κάθαρσιν, πάντες ἀνάβασιν καὶ τὸ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι»⁶⁸.

210 Μήπως ἄρα γε ἔκαμε καμμιὰ διάκρισιν ὡς πρὸς αὐτὸ ἢ διεχώρισε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ εἰς τοὺς μὲν εἶπεν ὅτι εἶναι δυνατόν αὐτό, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον; Μήπως, καθὼς ἐσεῖς ἰσχυρίσθητε ἀνοήτως —καὶ διὰ νὰ σᾶς μεταχειρισθῶ ὁπῶς σᾶς ἀρμόζει, σεῖς ποὺ εἰσθε ἀπερίτμητοι κατὰ τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀκοήν⁶⁹— ὅτι μερικοὶ συμβαίνει νὰ ἔχουν σκληράν κράσιν καὶ δὲν θὰ δυνηθοῦν ποτέ νὰ συντριβοῦν καὶ νὰ κλαύσουν⁷⁰, (μήπως) αὐτὸ ἔχει εἶπει καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος; Εἶναι ἀδιανόητον κάτι τέτοιο! Οὕτε ἀνθρωπίνη φύσις ὑπάρχει ποὺ νὰ μὴ ἔχῃ ἐκ φύσεως μᾶλλον τὰ δάκρυα καὶ τὴν τάσιν νὰ κλαίῃ καὶ νὰ πενθῇ, οὔτε ὁ ἅγιος Γρηγόριος, οὔτε κάποιος ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἁγίους εἶπεν ἢ ἔγραψεν αὐτό. Ὅτι δὲ ὑπάρχει ἐκ φύσεως εἰς ὅλους ἡμᾶς ἡ τάσις πρὸς τὸ κλάμα, ἃς 220 σὲ διδάξουν αὐτὰ τὰ θρέφῃ ποὺ γεννῶνται. Διότι μόλις

67. Πρβλ. Ψαλμ. ιη' 11' ριη' 103.

68. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ Λόγος 19, 7 (MIGNE P.G. 35, 1049D-1052A).

69. Πρβλ. ΠρόΕ. Ζ' 51.

70. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης («Κλίμακα») ἔχει εἰδικόν κεφάλαιον «περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πένθους» ὅπου ὁμιλεῖ ἐκτενῶς περὶ δακρύων.

ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός των καὶ πέσουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν κλαίου⁷¹, καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ διὰ τὰς μαίας καὶ τὰς μητέρας ἀποδεικνύει ὅτι τὸ θρέφος ζεῖ. Διότι ἐὰν δὲν κλαύσῃ τὸ θρέφος, δὲν θεωρεῖται ὅτι ζεῖ· ἀφοῦ δὲ ἐκλαυσεν ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀκολουθεῖται ἀπὸ τῆς γεννήσεως καὶ μέχρι τοῦ θανάτου ἀπὸ τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα. Καθὼς δὲ ἔλεγε καὶ ὁ ἅγιος πατέρας μας Συμεὼν τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου⁷², ὁ ἀνθρώπος εἶναι προωρισμένος νὰ ζήσῃ ὁλόκληρον τὴν ζωὴν του ἐδῶ εἰς τὴν γῆν συντροφιά μὲ αὐτὸ τὸ κλάμα καὶ μὲ αὐτὸ νὰ ἀποθάνῃ, ἐὰν θεθαίως προτίθεται νὰ σωθῇ καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν εὐτυχισμένην ζωὴν τοῦ Παραδείσου⁷³, ἐπειδὴ τὸ δάκρυον ποὺ χύνεται κατὰ τὴν γέννησιν εἶναι ἐνδεικτικὸν τῶν δακρύνων ποῦ θὰ χύνωμεν κατὰ τὴν παροῦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴν μας. Διότι ὅπως ἡ τροφή καὶ τὸ νερόν εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὸ σῶμα, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ δάκρυα διὰ τὴν ψυχὴν, ὥστε ἐκεῖνος ποὺ δὲν κλαίει κάθε ἡμέραν —ἀποφεύγω θεθαίως νὰ εἶπω κάθε ὥραν, διὰ νὰ μὴ φανῶ ὑπερβολικός—, καταδικάζει τὴν ψυχὴν του εἰς τὴν φθορὰν διὰ τῆς πνευματικῆς πείνας καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν.

230

Ἐάν, λοιπόν, τὸ κλάμα καὶ τὰ δάκρυα εἶναι ἀναπόσπαστον ἐπακόλουθον τῆς φύσεώς μας, καθὼς ἀνωτέρω ἔχει ἀποδειχθῇ, κανεὶς ἅς μὴ ἀπαρνηθῇ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ τῆς φύσεως, κανεὶς ἅς μὴ στερήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ ἕν τόσον μεγάλο καλὸν ἕνεκα ὀκνηρίας καὶ ἀδιαφορίας, κανεὶς ἅς μὴ γίνῃ ἀλαζών ἀπὸ κακίαν καὶ πονηρίαν⁷⁴ καὶ ὑπερηφάνειαν καὶ μεταβληθῇ εἰς ἕν εἶ-

71. Πρβλ. Σοφ. Σολ. Ζ' 3.

72. Διάσημος μοναχὸς τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου, ζήσας κατὰ τὰ ἔτη 916-986, ἀποκληθεὶς «εὐλαβής». Εἰς τὴν μονὴν εἰσῆλθεν περὶ τὸ ἔτος 942. Παρέμεινεν ἀπλοῦς μοναχὸς καὶ δὲν ἐδέχθη νὰ χειροτονηθῇ ἱερεύς. Κατὰ τὸν Ν. Στηθάτον συνέγραψε «βίβλον ὁλὴν ὠφελείας οὖσαν πνευματικῆς, ἀγράμματος ὦν». Ὑπῆρξε διδασκαλὸς καὶ εἰσηγητὴς εἰς τὸν μοναχισμὸν τοῦ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου. Οὕτως ἐξηγεῖται ὁ θεουμασμός μὲ τὸν ὁποῖον οὗτος ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι πολλοὶ διδασκαλῶν τοῦ μαθητοῦ ὀνηχοῦν ἐκείνας τοῦ διδασκάλου.

73. Πρβλ. Ματθ. ιθ' 17.

74. Πρβλ. Α' Κορ. ε' 8.

240 δος πέτρας μακράν ἀπὸ τὴν πραγματικὴν τοῦ φύσιν, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπιδείξῃ τὸ μεγαλύτερον δυνατόν ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ὥς διαφυλάξῃ, παρακαλῶ, τὸ μεγάλο αὐτὸ δῶρον ἀπαραθιάστον καὶ ἀσφαλές εἰς τὴν καρδίαν του, διατηρῶν αὐτὸ μὲ συντριβὴν καὶ ταπεινώσιν, χωρὶς κακίαν ψυχῆς καὶ μὲ ἀπλότητα, μὲ καρτερίαν εἰς τοὺς διαφοροὺς πειρασμοὺς καὶ συνεχῇ μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶν πάντοτε καὶ ἐνθυμούμενος συνεχῶς τὰ ἰδικά του σφάλματα, καὶ κανεὶς ὥς μὴ ἀμελῇ νὰ ἐκτελῇ αὐτὴν τὴν ἰεργασίαν. Ἐάν δὲ κάποιος κατελήφθῃ ἀπὸ ὑπόγνωσιν διὰ τὴν ἰδικὴν τοῦ σωτηρίαν καὶ κάθεται ξαπλωμένος ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι τῆς τεμπελιάς καὶ τῆς ἀδιαφορίας, τοῦλάχιστον ὥς μὴ λέγῃ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον καὶ δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται ἐντατικῶς διὰ τὴν σωτηρίαν των. Διότι ἐκεῖνος ποὺ λέγει αὐτὸ φράσσει εἰς ὅλους ἡμᾶς τὴν πύλην ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι ἐάν ἀφαιρέσῃς καὶ καταργήσῃς τὰ δάκρυα, καταργεῖς μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ μέσον καθάρσεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· χωρὶς δὲ αὐτὴν τὴν κάθαρσιν δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ σώζεται, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ εἶναι ἄξιος νὰ μακαρισθῇ ἀπὸ τὸν Κύριον, κανεὶς δὲν θὰ ἀξιωθῇ νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν⁷⁵.

Ἐάν δὲ αὐταὶ εἶναι αἱ συνέπειαι δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν πενθοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πές μου, σὲ παρακαλῶ, πῶς δὲν εἶναι χειροτέρα ἀπὸ ὅλους τοὺς αἰρετικούς αὐτὴ ἡ αἵρεσις; Ἀλλ' ἂν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, τότε, καθ' ὅσον ἀφορᾷ σᾶς, ἄρα ἀδίκως ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ κατέβη εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνῆλθεν πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· ἄρα οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερε τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερον αἱ κατηχήσεις ὅλων τῶν ἀγίων, αἱ ὁποῖαι μᾶς προτρέπουν διαρκῶς πρὸς τὸ πένθος. Ὁλόκληρος ἡ θεόπνευστος (καὶ ὠφέλιμος)⁷⁶ Γραφή ἀπεδείχθη, καθὼς βλέπω, δι' ἑσᾶς ποὺ εὗρίσκεσθε εἰς αὐτὴν

75. Πρὸς Ματθ. ε' 8. Ἐβρ. ιβ' 14.

76. Πρὸς Β' Τιμ. γ' 16.

τὴν κατάστασιν καὶ σκέπτεσθε τοιοῦτοτρόπως ἀνώφε-
λος. Διότι καὶ σεῖς ἀφοῦ ἐκλείσατε τὰ αὐτιά σας⁷⁷ ἐγί-
νατε ὅπως τὸ κωφὸν δηλητηριῶδες φίδι ἄσπρις, εἰς τὸ
παλαιὸν ἱμάτιον (τριβῶνιον) μόνον καὶ εἰς τὸ μοναχι-
κὸν κουκούλιον καὶ εἰς τὸ ἀνάλαβον⁷⁸ —μερικοὶ δὲ καὶ
εἰς τὸ μακρὺ καὶ πυκνὸν γένιον— ἔχετε στηρίζει τὴν σω-
τηρίαν τῶν ψυχῶν⁷⁹ σας, ὅπως νομίζω, καὶ ἐπειδὴ ἔχε-
τε μεγάλην ἐμπιστοσύνην καὶ δίδετε μεγαλυτέραν τοῦ
δέοντος σημασίαν εἰς αὐτὰ ἐφησυχάζετε καὶ καμαρῶ-
νετε. Ἀλλὰ μὴ θιάζεσθε, διότι —καίτοι δὲν θέλετε νὰ
ἀκούετε τί σὰς φωνάζει δυνατὰ καθ' ἡμέραν ἡ θεία Γρα-
φή— θὰ ἐμφανισθῶμεν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ Χρι-
στοῦ⁸⁰ ὁλόγυμνοι καὶ ἐντελῶς ἀκάλυπτοι (χωρὶς νὰ δυ-
νάμεθα τίποτε νὰ κρύψωμεν ἀπὸ ὅσα ἐπράξαμεν εἰς τὴν
παρουσῶσαν ζωὴν)⁸¹, διὰ νὰ πάρῃ καθεὶς ἀπὸ ἡμᾶς ἅμοι-
270 θὴν ἀνάλογον πρὸς ἐκεῖνα ποῦ ἔπραξε διὰ τοῦ σώμα-
τος, ἐὰν ἔπραξεν ἀγαθόν, θὰ πάρῃ ἀγαθὰ, ἐὰν διέπρα-
ξε τὸ κακόν, θὰ ἀμειφθῇ μὲ τιμωρίαν⁸².

Ἐὰν δὲ πρόκειται ἐντὸς ὀλίγου νὰ συμβῇ αὐτὸ εἰς
ὅλους, τί θὰ γίνῃ τότε ἡ μοναχικὴ στολὴ ποῦ καλύπτει
καὶ στολίζει τὰ σώματά μας; Τί θὰ γίνουν οἱ μεγαλο-
πρεπεῖς ἀνάλαβοι; Εἰς τί θὰ μᾶς ὠφελήσουν τὰ γυαλι-
στερά καὶ διαφανῇ παλλία⁸³; Εἰς τί θὰ μᾶς ὠφελήσουν
τὰ ὁμορφα καὶ στερεὰ σανδάλια; Τί θὰ γίνουν τὰ λου-
ριά, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν μὲ τὰς γυναικείας ζώνας⁸⁴;

77. Πρβλ. Ψαλμ. νζ' 5.

78. Εἶδος μοναχικοῦ ζωστήρος, «σταυροειδῶς τοῖς ὤμοις περι-
πλεκόμενος».

79. Πρβλ. Α' Πέτρ. α' 9.

80. Πρβλ. Ρωμ. ιδ' 10. Β' Κορ. ε' 10.

81. Πρβλ. Ἑβρ. δ' 13.

82. Βλ. Β' Κορ. ε' 10.

83. Ἀρχικῶς ρωμαϊκὸν ἐνδυμα ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐλληνικὸν ἱμά-
τιον, καθιερωθὲν ἀπὸ τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος. Ὑπὴρχον καὶ ἀνδρικά καὶ
γυναικεία παλλία, ἀναλόγως προσηρμοσμένα. Ἀργότερον εἰσῆχθη καὶ
εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, ὀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν Δύσιν, ὡς εἶδος ὡμο-
φορίου, ριπτομένου ὑπεράνω τῆς λειτουργικῆς στολῆς τῶν ἀρχιερέων.

84. Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ζῶνας ἐφόρουσαν καὶ οἱ ἄνδρες καὶ
αἱ γυναῖκες καὶ τὸ ὅτι ἐνταῦθα ὁ ἱερός Πατὴρ ἀναφέρει μόνον τὰς
γυναικείας, δικαιοῦται κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐννοεῖ τὰς ζῶνας ἀγνεύ-
σεως, τὰς ὁποίας ἐφόρουσαν αἱ γυναῖκες κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ὅταν ἔτα-
Εἶδεον οἱ ἄνδρες τῶν.

Εἰς τί θὰ μᾶς ὠφελήσουν αἱ τιμητικαὶ ὑποδοχαὶ τῶν ἀρχόντων; Εἰς τί θὰ μᾶς ὠφελήσῃ τὸ προβάδισμα εἰς τοὺς δημοσίους χαιρετισμούς; Ποία ἡ ἀξία τῶν ἀγώνων διὰ τὴν τιμητικὴν θέσιν⁸⁵; Τί θὰ γίνουν τότε τὰ πλούσια ἐδέσματα τῶν τραπεζῶν; Πῶς θὰ κρύψωμεν τότε —διὰ νὰ ἀναφέρω καὶ αὐτὸ— τὴν προσπάθειάν μας νὰ προλάβωμεν τὸν ἀδελφόν μας καὶ νὰ πάρωμεν ἀπὸ αὐτὰ πού εὐρίσκονται ἐμπρὸς μας τὰ περισσότερα καὶ καλύτερα, ὅπως κάμνω πρῶτος ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ ἀνόητοι ὡσάν ἐμέ; Τί θὰ γίνῃ τότε τὸ ἐγωϊστικὸν φούσκωμα καὶ ἡ ἀλαιοποιία μας καὶ ἡ τάσις μας νὰ ἐξουσιάζωμεν καὶ νὰ ἐξουσιαζώμεθα; Τί θὰ γίνουν τὰ εὐρύχωρα κελλιά,
 280 πού εἶναι πολυτελῶς στολισμένα ὡσάν νυφικὰ δωμάτια; Εἰς τί ἄρα γε θὰ μᾶς ὠφελήσῃ ἡ ἐκλογὴ αὐτῆς ἡ ἐκείνης τῆς διακονίας εἰς τὸ μοναστήριον ἢ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ διακονητοῦ, μὲ τὰς ὁποίας νομίζομεν ὅτι θὰ γίνωμεν ἀνώτεροι τῶν ἄλλων⁸⁶; Τί θὰ γίνῃ τὸ ἀσυγκράτητον καὶ ἄσεμνον γέλιο; Εἰς τί θὰ μᾶς ὠφελήσουν τὰ πολυτελῆ καὶ προκλητικὰ δεῖπνα πού διαρκοῦσαν πολὺ καὶ τὰ γεύματα καὶ αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν ἄσχετοι συνομιλίας; Ποίαν πέρασιν θὰ ἔχουν ἐκεῖ τὰ διάσημα ἐδδῶ ὀνόματα; Τί θὰ ἀπογίνῃ ἡ ἀγιωσύνη, τὴν ὁποίαν οἱ ἄλλοι μᾶς ἀποδί-

85. Ποβλ. Ματθ. κγ' 6.

86. Ὁ Κύριος, ὡς γνωστόν, ἐδίδασκεν, κατ' ἀντιστροφὴν πρὸς τὰ ἀνθρώπινα, ὅτι ὁ Χριστιανὸς δοξάζεται καὶ ἐευφροῦται διὰ τῆς ταπεινώσεως, διὰ τῆς ὑπηρετήσεως τῶν ἄλλων (βλ. Ματθ. κ' 25-28). Ἐνταῦθα ὁ ἅγιος ἡ ἐννοεῖ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μοναχῶν (καὶ γενικώτερον τῶν Χριστιανῶν), οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν νὰ ἐξασφαλίσουν τιμητικὴν θέσιν ἐκ τῆς ἐπιλογῆς μιᾶς διακονίας κατὰ ἀνθρώπινα «ἀξιοπροποῦς» ἢ ἐννοεῖ τὴν κακὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ διὰ μιᾶς ὀξυτάτης διεσπύσεως εἰς τὰ ἐγκατα τῶν κινήτρων τῆς ψυχῆς τοῦ ἀσεβοῦς. Εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν περίπτωσιν —πού τὴν θεωροῦμεν πιθανωτέραν— θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἐξῆς: Τότε θὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐπελέγομεν τὰ εὐτελέστερα διακονήματα ἐδῶ ὅχι ἀπὸ ἀληθῶς ταπεινὸν φρόνημα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδομύχως ἠθέλαμεν νὰ ἀποσπᾶσωμεν τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἄλλων ὡς ἐνάρετοι καὶ ταπεινόφρονες. Καὶ τοῦτο διότι ὁ ἐγωϊσμός τῶν εὐλαβῶν δὲν ἐκδηλοῦται ὅπως τῶν ἀδιαφόρων, ἀλλὰ διὰ τῆς δῆθεν ταπεινώσεως, διότι αὐτὴ ἔχει μεταξὺ αὐτῶν «πέρασιν». Πόσον ἀληθῶς δυσχερὲς εἶναι ἡ ἀληθῆς ταπεινοφροσύνη!...

290 δουν ἢ ἑμεῖς ἀποδίδομεν εἰς τοὺς ἄλλους κρίνοντες ἀπὸ τὰ φαινόμενα; Τί θὰ ἀπογίνουιν ἐκεῖνοι ποὺ τῶρα μᾶς κολακεύουιν καὶ μᾶς περιπαίζουιν, ὀνομάζοντες ἡμᾶς ἀ-
 γίους καὶ μᾶς ἀναστατώνουιν εἰς τὸ πέρασμά μας; Ποῦ
 300 θὰ εὗρεθοῦν ἄρα γε, οἱ ὑψηλὰ εὐρισκόμενοι θρόνοι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουιν ἐξ αὐτοῦ ὅτι εἶναι ἐνδοξότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Ποῦ θὰ κρυθῇ τὸ στριφογύρισμα καὶ ἡ θιασύνη μας νὰ ἀρπάξωμεν κάτι ἢ νὰ καταλάθωμεν τὸ μεγαλύτερον ἀξίωμα; Ποῦ θὰ κρυθῇ ἡ προβολὴ ἀντιρρήσεων εἰς κάθε τι καὶ ἡ ἀνυπακοὴ καὶ τὸ νὰ μὴ θέλῃ κάποιος νὰ φανῇ κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον; Πῶς θὰ δικαιολογήσωμεν τὸ ὑπερβολικὸν ἐνδιαφέρον μας διὰ τοὺς συγγενεῖς; Ποῖα ἄρα γε ἡ ἀξία τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀρχόντων ποὺ ἤρχοντο εἰς ἡμᾶς, διὰ τῶν ὁποίων φαίνομαι καὶ νομίζω ὅτι πρῶτος ἐγὼ ὁ δυστυχὴς γίνομαι ἐνδοξότερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Ποῦ θὰ εὗρεθῇ τότε ἡ νομιζομένη σύνεσις τῶν ὀνομαστῶν ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου⁸⁷; Τί θὰ ἀπογίνῃ ἡ ὑπερηφάνειά μας
 300 καὶ ἡ ἰδέα ὅτι εἴμεθα κάτι σπουδαῖον, ἐνῶ δὲν εἴμεθα τίποτε⁸⁸; Τί θὰ ἀπογίνῃ τότε ἡ εὐκίνητος γλῶσσα καὶ τὰ ρητορικὰ σχήματα τοῦ λόγου ποὺ φαίνεται νὰ ἀναθλύζουιν ἀπὸ πηγὴν; Ποῦ θὰ εὗρεθῇ τότε, καλύτερα δὲ τῶρα, σοφός, «ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου»⁸⁹, ὥστε ἐπανερχόμενος νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ καθήσωμεν μαζὶ καὶ συσκεφθῶμεν περὶ τῆς τρομερῆς ἐκείνης ἡμέρας καὶ ὥρας καὶ ἀφοῦ παραμερίσωμεν κάθε παλαμάρι —ποῦ λέει ὁ λόγος— ποῦ εὐρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν καὶ εἰς τὰς θείας Γραφάς (δηλαδὴ κάθε ἐμπόδιον) καὶ ἀφοῦ ἐρευνήσωμεν⁹⁰ μετὰ σχολαστικότητος, νὰ διδασθῶμεν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ μάθωμεν τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ δυνηθῇ τότε νὰ μᾶς ὠφελήσῃ, καὶ ἐκεῖνο μὲ πολλὴν προθυμίαν νὰ διαλέξωμεν καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν ὡς ἐφόδιόν μας;

Πράγματι, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, καθὼς ἡ Γραφή

87. Πρβλ. Α' Κορ. α' 20. Κολοσ. θ' 3 κλη.

88. Πρβλ. Γαλ. στ' 3.

89. Α' Κορ. α' 20.

90. Πρβλ. Ἰωάν. ε' 39.

- 310 ἀπεριφράστως φωνάζει, θά εὑρεθοῦν εἰς πολὺ δύσκολον κατάστασιν καὶ θά καταλάβῃ μεγάλος φόβος καὶ τρόμος⁹¹ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην αὐτοὺς ποὺ ἐγὼ ὀνομάζω νωθροὺς καὶ ἀδιαφόρους καὶ τεμπέληδες. Εὐτυχισμένος εἶναι, ἀδελφοί, ἐκεῖνος ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν κάτω ἀπὸ ὅλους (εἰς πλήρη ἀφάνειαν), καὶ ὁ ὁποῖος πενθεῖ καὶ κλαίει⁹² ἡμέραν καὶ νύκτα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁹³, διότι τότε θά σταθῇ εἰς τὰ δεξιὰ⁹⁴ αὐτοῦ λαμπροφορεμένος⁹⁵. Εὐτυχισμένος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει αὐτὰ καί, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς στεναγμοὺς οὔτε, ἀναθάλλων διαρκῶς ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἄλλην, ἀφήνει νὰ περνᾷ ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του χωρὶς καμμίαν ὠφέλειαν, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μόλις ἀκούσῃ τὸν Κύριον νὰ λέγῃ «Μετανοεῖτε»⁹⁶, ἀμέσως ρίπτεται εἰς τὸ ἔργον τῆς μετανοίας καὶ τῆς κτήσεως τῆς ἀρετῆς. Διότι αὐτὸς ὡς ὑπάκουος καὶ εὐγνώμων δοῦλος⁹⁷ ποὺ εἶναι θά ἐλεηθῇ καὶ δὲν θά καταδικασθῇ μαζὶ μὲ τοὺς ἀνυπάκουους· καὶ τώρα μὲν θά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ θά ἀναδειχθῇ ἐργάτης δοκιμασμένος καὶ γνήσιος ὅλων τῶν ἀρετῶν, εἰς δὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα θά ἀπολαύσῃ τὰ ἀπόκρυφα καὶ ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ μαζὶ μὲ ὅλους ὅσοι εὐηρέστησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν αἰώνων· αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν εἴθε νὰ ἀξιωθοῦμε καὶ ὅλοι ἡμεῖς μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας. Ἀμήν.

91. Πρβλ. Ψαλμ. νδ' 6.

92. Πρβλ. Ματθ. ε' 4. Λουκ. στ' 21.

93. Πρβλ. Ψαλμ. ηδ' 6.

94. Πρβλ. Ματθ. κε' 33.

95. Πρβλ. Ματθ. κθ' 11. Λουκ. ιε' 22. Ἀποκ. ζ' 9.

96. Ματθ. δ' 17.

97. Πρβλ. Ματθ. κδ' 45 κλη.

XXX

Περὶ μετανοίας καὶ τοῦ τρόπου ποῦ πρέπει κανεῖς νὰ ζῇ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετὴν, τί πρέπει δηλαδὴ νὰ πράττῃ καθ' ἡμέραν ὁ μετανοῶν. Γίνεται συγχρόνως λόγος καὶ περὶ θαυμάτων καθὼς καὶ περὶ συντριβῆς.

96,3

Λ Ο Γ Ο Σ Α'

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀκούσατε τῶν λόγων μου τὴν δύναμιν καὶ καθ' ὃ μέρος εἶναι διὰ σᾶς χρήσιμος ἡ συμβουλή ἀποδεχθῆτε τὴν εὐχαρίστως καὶ δείξατε προθυμίαν νὰ τὴν ἐφαρμόσετε, ὥστε νὰ προκύψῃ ὠφέλεια εἰς ἀμφοτέρους, εἰς ἐσᾶς καὶ εἰς ἐμέ. Τοιοῦτοτρόπως δὲ προχωροῦντες σιγά-σιγά ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ φαίνονται μικρά καὶ ἀσήμαντα καὶ ὅλον ἐν προοδεύοντες ἀνερχόμεθα πρὸς τὰ τελειότερα καὶ καταλήγομεν εἰς τὴν πνευματικὴν ὁλοκλήρωσιν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ¹.

Ὅσα περιέχονται εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν ἀποβλέπουν εἰς τὸ ἔξης: ὅταν ἐξέρχεσθε ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ μὴ ἀρχίζετε νὰ ἀσχολῆσθε καὶ νὰ πετᾷ ὁ νοῦς σας εἰς ἀσκοπα καὶ ἀνωφελῇ πράγματα, διὰ νὰ μὴ τυχόν ἔλθῃ ὁ διάβολος καὶ ἐπειδὴ θὰ σᾶς εὖρῃ ἀπορροφημένους ἀπὸ αὐτά, σὰν ἄλλη κορούνα ποῦ μόλις πέσῃ τὸ σπειρὶ τοῦ σιταριοῦ καὶ πρὶν προλάβῃ νὰ κρυφθῇ κάτω ἀπὸ τὸ χῶμα τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὸ χωράφι καὶ πετᾷ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αὐτὸς θὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν σας² τὴν ἐνθύμησιν τῶν λόγων αὐτῶν τῆς κατηχήσεως καὶ θὰ παραμείνετε πάλιν ἄδαιοι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν· ἐὰν ὁμῶς κά-

1. Πρὸς Κολασ. α' 28.

2. Πρὸς Ματθ. ιγ' 4, 19. Λουκ. η' 12.

ποιος ἀπὸ σᾶς ἔχη τὴν συγκατάθεσιν τοῦ γέροντός του νὰ ἀσχολῇται μὲ ἐργόχειρον ἢ μὲ κάποιο διακόνημα, ἅς φύγη, ἀφοῦ πρῶτα θάλῃ μετάνοιαν, καὶ νὰ προσέχῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐνῶ δὲ θὰ ἐργάζεται καὶ θὰ ὑπηρετῇ νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτὸν:

«Ὡ πόσας ἡμέρας καὶ πόσα χρόνια τῆς ζωῆς μου ἐπέρασα ὁ ἄθλιος, ἀσχολούμενος μὲ πράγματα ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ περιφερόμενος μὲ τὴν σκέψιν μου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ γελῶν! Πόσον πολὺ ἀνόητος ἐδείχθην μέχρι τώρα, ὥστε νὰ ἀκούω συνεχῶς τὰς θείας Γραφὰς καὶ νὰ μὴ γνωρίσω καθόλου τὴν ὠφέλειαν ποὺ προκύπτει ἀπὸ αὐτάς! Ποίαν ὠφέλειαν ἀπεκόμισα ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν; Νά, ἐπέρασαν τόσα χρόνια τῆς ἐπιγείου ζωῆς μου. Ποῖος, λοιπόν, γνωρίζει, ἐὰν θὰ ζήσω μέχρις αὔριον³; Ἐφαγα ἐπὶ πολλὰ χρόνια, ἐγέμισα τὸ στομάχι μου κρέατα, κρασί καὶ κάθε λογῆς φαγητό. Ἐστολίσθην μὲ πολὺτιμα ἐνδύματα, ἔπαιξα μαζί καὶ ἐγέλασα μὲ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπέκτησα τόσα πολλὰ χρήματα ὥστε νὰ ἔχω πλεόνασμα καὶ τὰ ἐξώδευσα καὶ τὰ διεσκόρπισα ὅλα ἀσκόπως, ὕστερα ἀπέκτησα καὶ πάλιν ἄλλα. Ἐχρησιμοποίησα μέχρις ὑπερβολῆς λουτρά καὶ ἀρώματα, ἐκαθαλίκευσα ἵππους καὶ μουλάρια, ἔφαγα εἰς πολλὰ καὶ πλούσια τραπέζια, τοὺς συνανθρώπους μου ἐφθόνησα, περιέπαιξα, διέπραξα πορνείας, ἔκλεψα, εἶπα ψέματα. Συχνὰ ἔκανα συντροφιά μὲ φίλους ποὺ εἶχαν ἀξιώματα καὶ ἦσαν πλούσιοι καὶ ἔφαγα μαζί μὲ ἄρχοντας. Ἀπέκτησα εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν ὄνομα ἐνδοξον, ἐκοιμήθην ἐπάνω εἰς μαλακὰ στρώματα, ἀνέπαυσα τὸ γήϊνον τοῦτο σῶμα καὶ ἐκοιμήθην μέχρις ὑπερβολῆς.

Ποῖον, λοιπόν, ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μὲ ὠφέλησε μέχρι τώρα ἢ θὰ μὲ ὠφελήσῃ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ταλαιπωρημένης ψυχῆς μου ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον, ἐὰν αὔριον ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἐξουσίαν καὶ κυθερνᾷ τὰ πάντα διατάξῃ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν; Πράγματι τίποτε! Δι' αὐτὸ λοιπόν ἅς μὴ περάσω ἀσκόπως καὶ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τῆς ἐπιγείου ζωῆς μου, ἀλλ' ἅς ἀρχίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν, καὶ ἀφοῦ ἀφήσω ὅλα ἐκεῖνα, ἅς πράξω

3. Πρβλ. Ἰακ. 5' 14.

καὶ ἐγὼ τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ὅπως οἱ ἅγιοι πατέρες.
 Καὶ θὰ νηστεύσω μὲν τόσον πολὺ ὥστε νὰ ἀντισταθμί-
 σω τὴν προηγηθεῖσαν πολυφαγίαν μου, ἕως ὅτου δὲν
 50 θὰ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κινήσω τὴν γλῶσσαν μου οὔτε
 καὶ διὰ ὁμίλιαν, θὰ ταλαιπωρήσω δὲ τὸ στομάχι μου
 μὲ πείναν καὶ δίψαν, καὶ ἀσφαλῶς θὰ χαλιναγωγῇ ἡ
 ἀτίθασος γλῶσσα μου⁴. ἐπὶ πλέον δὲ καὶ συγχρόνως
 μὲ αὐτὰ θὰ περιέλθω εἰς κατάστασιν πλήρους ἐξαντλή-
 σεως καὶ ἀπώλειας τοῦ χρώματός μου καὶ λύπης καὶ
 θὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν ἀγερωχίαν καὶ τὸ ξεσήκωμα
 τῶν σκέψεων καὶ μαζί μὲ αὐτὰ θὰ παύσω πολὺ εὐκόλα
 νὰ ἀεροθατῶ καὶ νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ πράγματα ἄσχετα
 καὶ νὰ παίζω καὶ νὰ γελῶ. Θὰ ἐνδυθῶ μὲ ροῦχα παλαιὰ
 καὶ πτωχὰ καὶ θὰ δώσω τὰ πολυτελῆ εἰς τοὺς πτωχοὺς
 μαζί μὲ αὐτὰ θὰ μοιράσω⁵ εἰς ὅσους ἔχουν ἀνάγκην καὶ
 ὅλον τὸν χρυσὸν ποὺ ἔχω ἀποκτήσει· διότι διὰ ποῖον λό-
 γον νὰ ἐνδιαφέρωμαι, διὰ τὰ ἀσήμαντα αὐτὰ πράγμα-
 60 τα τώρα, ἐὰν ἐμπιστευθῶ ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν μου
 εἰς ἐκεῖνον ποὺ τρέφει τὰ πάντα; Θὰ παύσω νὰ καθά-
 λικεύω ἵππους καὶ μουλάρια· θὰ ἀπαρνηθῶ ὅλους τοὺς
 συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συντρόφους μου·
 διότι ὅποιος ἀγαπᾷ ὅποιονδήποτε περισσότερον ἀπὸ
 τὸν Θεὸν δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν Θεόν⁶, ὅπως
 λέγει ὁ Ἰδιος. Λουτρὸν δὲν θὰ ξανακάμω, ἐπάνω εἰς
 κρεββάτι⁷ δὲν θὰ ξανακοιμηθῶ, ἀλλὰ θὰ ἀφήσω προθύ-
 μως τὸν ἑαυτὸν μου νὰ κοιμᾶται καταγῆς καὶ εἰς σκλη-
 ρὸν στρῶμα, ὥστε ἀφοῦ κοιμηθῶ ὀλίγον δὲν θὰ θέλω
 νὰ κοιμηθῶ περισσότερον, ἐπειδὴ θὰ μὲ ἐνοχλῇ τὸ σκλη-
 ρὸν στρῶμα. Διότι ποῖαν σημασίαν ἔχει καὶ ἂν ἀποθά-
 νω; Μήπως εἶμαι ἄξιος νὰ ζῶ;

Ἐνεργῶν δὲ τοιοῦτοτρόπως, καὶ ἀφοῦ θὰ σηκωθῶ
 τὰ μεσάνυκτα⁸, θὰ γονατίσω καὶ θὰ κλαύσω μὲ θλίψιν
 τῆς ψυχῆς μου ποὺ ἡμάρτησε καὶ μὲ στεναγμοὺς πόνου
 70 καὶ δάκρυα θὰ εἶπω πρὸς τὸν Θεόν: Δέσποτα, σὺ ποῦ

4. Πρβλ. Ἰακ. γ' 8.

5. Πρβλ. Ψαλμ. ρια' 9. Λουκ. ιη' 22. Μάρκ. ι' 21.

6. Πρβλ. Ματθ. ι' 37.

7. Πρβλ. Ψαλμ. ρλα' 3.

8. Πρβλ. Ψαλμ. ριη' 62.

εἶσαι Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς⁹, γνωρίζω ὅτι ἡ-
 μάρτησα ἐνώπιόν σου περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον
 ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἄλογα ζῶα καὶ τὰ
 ἔρπετά¹⁰. ἡμάρτησα πρὸς ἐσέ τὸν φοβερὸν καὶ ἀπλησία-
 στον Θεόν μου καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λάβω ἀπὸ σέ πο-
 τὲ οὔτε τὸ ἐλάχιστον ἑλεός σου. Δι' αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς
 καὶ δὲν ἐτολμούσα νὰ σέ πλησιάσω ἢ νὰ πέσω ἐνώπιόν
 σου, φιλάνθρωπε βασιλεῦ, ἐὰν δὲν ἤκουον τῆς ἁγίας
 φωνῆς σου ἢ ὅποια λέγει: «Οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνα-
 τον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτὸν»¹¹
 καὶ εἰς ἄλλο μέρος τῆς Γραφῆς: «Χαρὰ γίνεται ἐν τῷ
 80 οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι»¹². Ἄλλ' ἀκόμη
 ἐπειδὴ ἐνεθυμήθην καὶ τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ ἀσώτου
 υἱοῦ, τὴν ὁποίαν εἶπες, Δέσποτα —καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ση-
 μεῖον ἐκεῖνο ὅπου ἐρχόμενος αὐτός, καὶ προτοῦ ἀκό-
 μη σέ πλησιάσει, σὺ ὁ γεμᾶτος ἀγάπην πατὴρ ἔτρεξες
 κοντά του καὶ ἀφοῦ ἔπεςες ἐπάνω του καὶ τὸν ἀγ-
 κάλιασες καὶ τὸν ἐγέμισες φιλιὰ¹³— καὶ ἀφοῦ ἐπῆρα
 κουράγιον ἀπὸ τὴν ἀνεξάντλητον ἀγαθότητά σου ἦλθον
 πλησίον σου μὲ πόνον καὶ λύπην καὶ μὲ καρδίαν ἐσκλη-
 ρυμένην, καίτοι εἶμαι ἠθικῶς πωρωμένος καὶ ψυχικῶς
 θανάσιμα τραυματισμένος, εὐρισκόμενος εἰς ἀθλίαν κα-
 τάστασιν εἰς τὰ θάθη τοῦ ἄδου¹⁴. Ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρ-
 τιῶν μου. Ἄλλ' ὅμως ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς σοῦ τὸ
 ὑπόσχομαι, Κύριε, ὅτι δι' ὅσον χρόνον σὺ θὰ εὐδοκήσης
 νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, δὲν
 90 θὰ σέ ἐγκαταλείψω, οὔτε θὰ γυρίσω πάλιν πίσω εἰς τὴν
 ζωὴν τῆς ἁμαρτίας¹⁴, οὐδέποτε πλέον θὰ ἀγγίξω τὰ μά-
 ταια καὶ πονηρά. Σὺ, ὅμως, Θεέ μου, γνωρίζεις πολὺ
 καλὰ τὴν ἀδυναμίαν μου, τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ἑλλει-
 ψιν ἀντοχῆς καὶ τὰς ροπὰς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, αἱ ὁ-
 ποῖαι θὰ μὲ θασανίζουν καὶ θὰ μὲ καταπιέζουν. Βοή-

9. Πρβλ. Ματθ. 10' 25.

10. Πρβλ. Σοφ. Σολ. 10' 15.

11. Ἰεζ. λγ' 11' Πρβλ. καὶ ιη' 32.

12. Λουκ. ιε' 7, 10.

13. Βλ. Λουκ. ιε' 20.

14. Πρβλ. Γεν. ιθ' 17. Μάρκ. ιγ' 16. Λουκ. θ' 62' ιζ' 31. Β' Πέτρ. 6' 22.

θησέ με, σὲ παρακαλῶ γονατιστός, καὶ μὴ μὲ ἀφήνης μόνον, καὶ μὴ μὲ ἀφήσης διὰ πολὺν χρόνον νὰ μὲ γελοιοποιῇ καὶ νὰ μὲ κοροϊδεύῃ ὁ ἐχθρός, ἐμένα πού ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν γίνομαι δοῦλος σου, ἀγαθέ».

Αὐτά, λοιπόν, ὀφείλει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἀποφασίζῃ ἐντός του, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τῶρα μόλις ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν
 100 κόσμον καὶ νὰ μετανοήσῃ, ἀδελφοί· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ μάθῃ αὐτὴν τὴν τέχνην πού εἶναι πιὸ δύσκολη καὶ πιὸ σπουδαία ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας τέχνας, δηλαδὴ τῆς γεμάτης ἀγῶνα καὶ ἀγωνία ζωῆς καὶ ἀσκήσεως, καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἀθλήσεως. Διὰ τοῦτο καὶ θὰ ἀπευθύνω πρὸς αὐτὸν τὰς συμβουλὰς πού ἀκολουθοῦν, ἐὰν θεθαί-
 110 ως εὐρίσκεται ἀνάμεσά μας¹⁵ καὶ ἐνδιαφέρεται ζωηρῶς νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ ἐμὲ τὰ πλέον δύσκολα τῆς πνευματικῆς ἀσκήσεως ἔργα καὶ θιάζεται νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἀληθινῆς μετανοίας.

Ἐκτός, λοιπόν, ἀπ' ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν, ἀγαπητέ, οὔτε τροφήν νὰ δοκιμάσῃς μέχρι νὰ θραδυσῇ.
 110 Τὸ θράδυ δὲ ἀφοῦ εἰσέλθῃς εἰς τὸ κελλί, κάθισε ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι σου καὶ ἀφοῦ σκεφθῇς μέσα σου ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν, ἀνέπεμψε κατ' ἀρχὰς εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεὸν διότι ἡξιώθῃς νὰ φθάσῃς εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτός. Ἐπειτα ἐρευνήσῃ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἐνθυμήσου ὅσας ἁμαρτίας διέπραξες εἰς τὸν δημιουργόν σου Θεόν καὶ πόσα χρόνια ἐκεῖνος ἔδειξε μακροθυμίαν εἰς σέ, ἀφοῦ σὲ ἄφησε νὰ ζῇς καὶ σοῦ ἐχάρισε ὅλα ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἐννοῶ τὴν τροφήν καὶ τὸ νερό, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ σκεπάσματα καὶ αὐτὸ τὸ κελλί διὰ νὰ κάθῃς, καὶ δὲν ὠργίσθῃ ἐναντίον σου, οὔτε σοῦ ἐγύρισε τὴν πλάτην διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, οὔτε σὲ παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον ἢ εἰς τοὺς δαίμονας διὰ νὰ σὲ καταστρέψῃ. Αὐτά, λοιπόν, ὅλα ἀφοῦ τὰ ξαναφέρῃς καλὰ εἰς τὸν νοῦν σου, σήκω καὶ ἀφοῦ τοποθετήσῃς εἰς τὴν
 120 γῆν τὸ ψάθινον στρῶμα σου καὶ κάποιαν μικρὰν πέτραν

15. Πρβλ. Ἰωάν. α' 26.

διὰ προσκεφάλαιον, ἐτοίμασε τὸν χῶρον εἰς τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κοιμηθῇς.

Καὶ πρόσεξε! Θὰ σοῦ ὑποδείξω καὶ κάποιον ἄλλον τρόπον πράγματι θερμῆς μετανοίας, ὁ ὁποῖος θὰ σοῦ προξενήσῃ πολὺ γρήγορα δάκρυα καὶ συντριβὴν, καὶ ἰδιαιτέρως ἐὰν συμβαίνει νὰ ἔχῃς καρδίαν σκληράν ὡς πέτραν¹⁶ καὶ εἶσαι δύσκολος εἰς πένθος καὶ δὲν συντρίβῃσαι. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ σὲ συμβουλεύσω ἅς μὴ θιαστῇς νὰ τὸ χαρακτηρίσῃς ὡς παράδοξον καὶ ἀσύνηθες διὰ τοὺς πιστοὺς.

- 130 Διότι ἐκεῖνος μὲν ὁ ὁποῖος μετὰ τὸ θάπτισμα διεφύλαξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀμόλυντον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ διετήρησε τὴν ὁμοιότητά του πρὸς τὸν ποιητὴν¹⁷ καὶ πλάστην¹⁸ τοῦ ἁθικτον, δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδενὸς τρόπου μετανοίας διὰ νὰ ἐπανέλθῃ πλησίον τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ εὐρίσκεται πλησίον αὐτοῦ ὡς μὴ ἁμαρτήσας. Ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος μετὰ τὸ θάπτισμα ἐμόλυνε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ πράξεις ἀναρμόστους καὶ ἁμαρτίας καὶ ὁ ὁποῖος τὸν ναὸν τοῦ σώματός του, ὁμιλῶ διὰ τὸ ἔμψυχον αὐτὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ, τὸν μετέβαλε μὲ τὴν ἄσωτον ζωὴν τοῦ εἰς κατοικητήριον τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν παθῶν καὶ τῶν δαιμόνων¹⁹, αὐτός, λοιπόν, ἔχει ἀνάγκην ὅχι μόνον αὐτοῦ τοῦ τρόπου μετανοίας διὰ τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ σοῦ ὁμιλήσω καὶ νὰ σὲ συμβουλεύσω νὰ τὸν ἀκολουθῇς, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων τρόπων καὶ ἐφευρέσεων μετανοίας διὰ νὰ
140 καταπραῦνῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐπανακτῇ τὸ θεῖον ἐκεῖνο ἀξίωμα (δηλ. τὸ «κατ' εἰκόνα»), τὸ ὁποῖον ἔχασε διὰ τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς του. Καὶ θὰ σὲ πείσῃ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος τοῦ θείου πατρὸς Ἰωάννου τῆς Κλίμακος «Περὶ μετανοίας»²⁰, ὁ ὁποῖος περιέχει πολλὰ σχετικὰ μὲ αὐτό.

Ποῖος δὲ εἶναι αὐτός ὁ τρόπος μετανοίας, τὸν ὁποῖ-

16. Πρὸς. Ἰεζ. ια' 19' Λατ' 26.

17. Πρὸς. Γεν. α' 27.

18. Πρὸς. Γεν. θ' 7.

19. Πρὸς. Ματθ. κα' 13. Ἰωάν. θ' 16' στ' 19.

20. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου: Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου, Λόγος 5ος (MIGNE P. G. τ. 88, 764B-781A).

- ον ἐν εἶδει πατρικῆς συμβουλῆς σου ὑποδεικνύω; "Ακουσέ τον, ἀδελφέ, χωρὶς νὰ σκανδαλισθῆς καὶ μὲ σύ-
νεσιν. Ἄφοῦ, λοιπόν, προετοιμάσης καταλλήλως, καθὼς
ἀνωτέρω εἵπομεν, τὸ ψιάθιον ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον πρό-
κειται νὰ κοιμηθῆς, στάσου διὰ νὰ προσευχηθῆς ὡσάν
νὰ εἶσαι κατάδικος. Ἀπάγγελλε πρῶτα - πρῶτα τὸ
Τρισάγιον, ἔπειτα νὰ εἴπῃς τὸ «Πάτερ ἡμῶν» καὶ ἐνῶ
θὰ λέγῃς αὐτὸ νὰ σκέπτεσαι ποῖος εἶσαι ἐσὺ καὶ ποῖον
ὀνομάζεις πατέρα. Ὅταν δὲ φθάσῃς εἰς τὸ σημεῖον νὰ
150 εἴπῃς τὸ «Κύριε ἐλέησον» καὶ θελήσῃς νὰ ἀπλώσῃς τὰ
χέρια σου εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀφοῦ κοιτάξῃς
προσεκτικὰ πρὸς αὐτὸν μὲ τὰ σωματικά σου μάτια καὶ
στρέψῃς τὴν προσοχὴν σου εἰς τὰ χέρια σου καὶ συγκεν-
τρώσῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἐνθυμήσου τὰ
ἁμαρτωλά σου ἔργα, καὶ πόσας ἁμαρτίας διέπραξες
μὲ αὐτὰ τὰ χέρια καὶ ποῖα ἐνδεχομένως αἰσχροὶ ἥγγι-
σες μὲ αὐτά, καὶ γεμᾶτος φόβου λέγε καθ' ἑαυτὸν:
«Ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὸν ἀκάθαρτον καὶ θρωμερόν!
"Αν τύχῃ καὶ μὲ ἴδῃ ὁ Θεὸς νὰ ἀπλῶνῃ τὰ χέρια μου
χωρὶς φόβου ἐνώπιόν του καὶ θυμηθῇ τὰς ἁμαρτίας, τὰς
ὁποίας διέπραξα δι' αὐτῶν, θὰ ἐκτοξεύσῃ ἐναντίον μου
160 φωτιάν καὶ θὰ μὲ ἐξαφανίσῃ». Ἄφοῦ, λοιπόν, γυρίσῃς
τὰ χέρια σου πίσω καὶ τὰ συνενώσῃς, ὡσάν νὰ ὀδηγῇ-
σαι πρὸς ἐκτέλεσιν, καὶ ἀφοῦ ἀναστενάξῃς ἀπὸ τὰ θά-
θη τῆς ψυχῆς σου εἰπέ μὲ φωνὴν τρέμουσαν: «Ἐλέησον
ἐμὲ ποὺ εἶμαι ἁμαρτωλὸς²¹ καὶ ἀνάξιος νὰ ζῶ, ἀλλ' ἄ-
ξιός διὰ κάθε εἶδους τιμωρίαν» καὶ ὅσα ἄλλα ἡ χάρις
τοῦ Θεοῦ σὲ φωτίσῃ ἐκείνην τὴν ὥραν νὰ εἴπῃς. Καὶ
ἐνῶ θὰ ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν μνήμην σου τὰ ἁμαρτωλά
σου ἔργα, νὰ κτυπᾷς δυνατὰ καὶ χωρὶς λύπην τὸν ἑαυ-
τὸν σου λέγων: «Πῶς τόλμησες, πονηρὲ καὶ ἄθλιε, νὰ
πράξῃς αὐτὰ καὶ αὐτά;» καὶ ἀφοῦ ἐπαναφέρῃς τὰ χέ-
ρια σου εἰς τὴν κανονικὴν των θέσιν, στάσου καὶ παρε-
κάλει τὸν Θεόν. Ἐπειτα κτύπα ἐκ νέου τὸ πρόσωπόν
σου, κόψε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σου; σύροντας αὐτάς,
ὡσάν νὰ κατέστησαν αὐταὶ εἰς ξένος καὶ ἐπικίνδυνος
170 ἐχθρός, καὶ λέγε: «Διατί ἔχεις διαπράξει αὐτάς καὶ ἐ-

κείνας τὰς ἁμαρτίας;» καὶ ἀφοῦ τοιουτοτρόπως μαστιγώσης τὸν ἑαυτὸν σου ἄρκετά, δέσε τότε τὰ χέρια σου ἔμπροσθέν σου καὶ στάσου μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην γαλήνην. Ἀφοῦ δὲ ἀπαγγεῖλῃς μετὰ προσοχῆς δύο ἢ τρεῖς Ψαλμοὺς καὶ κάμεις ὅσας μετανοίας δύνασαι, στάσου πάλιν μὲ αὐτοσυγκέντρωσιν καὶ σκέψου ἐντός σου ὅσα ἔχομεν εἶπει ἀνωτέρω, μήπως ὁ Θεὸς σὲ λυπηθῇ καὶ σοῦ δώσῃ δάκρυα μετανοίας καὶ συντριβὴν. Καὶ ἐὰν μὲν συμβῇ αὐτό, στάσου ἐκεῖ ἕως ὅτου σταματήσουν τὰ δάκρυα· ἐὰν δὲ δὲν ἔλθουν, νὰ μὴ λυπηθῇς, ἀλλὰ λέγε τὰ ἐξῆς πρὸς τὸν Θεόν: «Ἡ συντριβὴ καὶ τὰ δάκρυα δίδονται εἰς ὅσους εἶναι ἄξιοι καὶ ἔχουν καλῶς προετοιμασθῇ δι' αὐτά. Σὺ ὁμῶς πόσα ἔτη παρακαλεῖς τὸν Θεὸν ἢ ὑπηρετεῖς αὐτὸν μὲ ἀφοσίωσιν; Μὲ ποῖα ἀγαθὰ ἔργα προητοιμάσας τὸν ἑαυτὸν σου, διὰ νὰ δεχθῇς αὐτά; Δὲν σοῦ εἶναι ἄρκετὸν τὸ ὅτι ζεῖς;» Ἀφοῦ εἶπῃς αὐτά καὶ εὐχαριστήσης τὸν Θεὸν καὶ σφραγίσῃς πολλὰς φορὰς τὸ πρόσωπόν σου καὶ τὸ στήθος σου καὶ ὅλον σου τὸ σῶμα μὲ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, πέσε ἐπάνω εἰς τὸ ψιθάθιον σου καὶ κοιμήσου.

180 "Ὅταν δὲ συμβῇ νὰ ξυπνήσης, νὰ μὴ γυρίσης εἰς τὸ ἄλλο πλευρόν, ἀλλ' ἀφοῦ σηκωθῇς ἀμέσως προσευχήσου πάλιν μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἔχομεν ἤδη εἶπει καὶ νὰ μὴ κοιμηθῇς πλέον, ἀλλὰ παράμενε προσευχόμενος καὶ ἀναγινώσκων, ἕως ὅτου σημάνῃ ἡ ὥρα τῆς ἀκολουθίας, καὶ τότε πῆγαινε μαζὶ μὲ ὅλους εἰς τὴν λατρευτικὴν συγκέντρωσιν καὶ στάσου εἰς τὸν ναὸν γεμάτος θεῖον φόβον, ὥσάν νὰ εὐρίσκεσαι εἰς τὸν οὐρανὸν μεταξὺ ἀγγέλων, θεωρῶν τὸν ἑαυτὸν σου ἀνάξιον νὰ εὐρίσκειται ἐκεῖ μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς. 190 "Ὅταν δὲ θὰ στέκεσαι νὰ προσέχῃς τὸν ἑαυτὸν σου νὰ μὴ κοιτάξῃς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ παρακολουθῇς τοὺς ἀδελφούς πῶς καθεῖς ἀπὸ αὐτοὺς στέκεται ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς συγκεντρωμένην τὴν προσοχήν σου μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ εἰς τὴν ψαλμωδίαν καὶ εἰς τὰς ἁμαρτίας σου. Θυμήσου δὲ καὶ τὴν προσευχὴν ποῦ ἔκαμες εἰς τὸ κελλί σου μὴ τυχόν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀκολουθίας ἀνταλλάξεως μὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς κανένα λόγον ἀ-

νωφελῇ καὶ περιττόν²², καὶ νὰ μὴ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ ναοῦ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόλυσιν. Ἐάν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ καθίσης οὔτε καὶ κατὰ τὰς ἀναγνώσεις, ἀλλ' ἀποσύρσου εἰς
 200 κρυπτόν τόπον καὶ νὰ ἀκούῃς ὀρθίως, ὡσάν νὰ σοῦ ὁμιλῇ διὰ τοῦ ἀναγνώστου ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ποῦ εὕρσκεται ἐπάνω ἀπὸ ὅλους καὶ ὅλα²³. Ἐάν δὲ ἀνατεθῇ εἰς σέ ἡ ἀνάγνωσις, νὰ ἀποδεχθῇς καὶ νὰ ἐπιτελέσῃς τὸ ἔργον τοῦτο ὡσάν νὰ εἶσαι ἀνάξιος νὰ διαβάσῃς εἰς τοὺς ἀδελφούς σου τὰς θεοπνεύστους Γραφάς· καὶ ἀφοῦ τελειώσῃς τὴν ἱερὰν ἀνάγνωσιν καὶ θὰ πρόκειται νὰ κάμῃς τὴν συνηθισμένην μετάνοιαν καὶ εἰς τοὺς δύο χορούς, νὰ μὴ τὴν κάμῃς μὲ περιφρόνησιν καὶ θαρυσεστημένα, ἀλλὰ θεωρῶν ὅλους αὐτοὺς ὡς παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἁγίους, καὶ ἀφοῦ γονατίσῃς ἐνώπιόν των καὶ ἀφήσῃς τὸ κεφάλι σου νὰ ἀγγίξῃ τὸ ἔδαφος, λέγε σιωπηλῶς μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου πρὸς ὅλους αὐτούς: «Προσευχηθῆτε δι' ἐμέ, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ, καὶ συγχωρήσατέ με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον τοῦ οὐρανοῦ καὶ
 210 τῆς γῆς». Ἐάν δὲ διαταχθῇς νὰ κανοναρχήσῃς²⁴, νὰ μὴ ἐπιτελέσῃς τὸ ἔργον αὐτὸ μὲ νωθρότητα καὶ ἀτονίαν, ἀλλὰ μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ καθαρὸν καὶ διαυγὴ νοῦν, ὡσάν νὰ εὕρισκεσαι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων Χριστοῦ καὶ νὰ διαμοιράζῃς μὲ τὴν φωνήν σου ὡσάν μὲ τὰ χέρια τὰ θεῖα λόγια εἰς τοὺς ἀδελφούς· καὶ νὰ συνέχεσαι ἀπὸ τὸν φόβον μὴ τυχὸν παραλείψῃς νὰ δώσῃς εἰς κάποιον ἀπὸ περιφρόνησιν τὸν ἄρτον ποῦ χαρίζει ζωὴν²⁵, δηλαδὴ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ²⁶, καθὼς ἔχει λεχθῇ, καὶ πεταχθῇς ἔξω ὡς περιφρονητής· δὲν ἐννοῶ ὅτι θὰ σὲ θγάλουν ἔξω ἀπὸ αὐτὴν

22. Πρβλ. Ματθ. ιθ' 38.

23. Πρβλ. Ρωμ. θ' 5.

24. Κανοναρχῶ (ἐξ οὗ καὶ κανονάρχης ἢ καλονάρχος ἢ καλανάρχος) εἰς τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν σημαίνει ὑπαγορεύω τοὺς ἐκκλησιαστικούς ὕμνους εἰς τὸν ψάλτην κατὰ μελωδικὴν ἀπαγγελίαν εἰς τὸν τόνον — δηλαδὴ εἰς τὸ ἴσον — τοῦ ἤχου ποῦ εἶναι συντεθειμένον τὸ μέλος. Ἡ κανοναρχία ἐκτὸς τῆς καθ' αὐτὸ μουσικῆς τῆς ἀείας βοηθεῖ καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου ἀφοῦ ἀναγινώσκεται τοῦτο μὲ θάσιν τὴν στίξιν του.

25. Πρβλ. Ματθ. κδ' 45. Λουκ. ιθ' 42.

26. Πρβλ. Ματθ. θ' 4. Ἰωάν. στ' 33, 35.

220 τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ θὰ κλεισθῆς ἔξω ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅταν, λοιπόν, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἐξέλθῃς τοῦ ναοῦ, ἐνθυμήσου πῶς ἐπέρασες τὴν χθεσινὴν σου ἡμέραν καὶ ἐάν τυχὸν διέπραξες κάποιο σφάλμα, διώρθώσέ το σήμερον.

Αὐτά, λοιπόν, ἐάν ἐξακολουθήσῃς νὰ τὰ κάμνης μετ' ἐπιμονῆς, δὲν θὰ ἀργήσῃ ὁ Κύριος²⁷ νὰ δείξῃ τὸ ἔλεός του εἰς σέ· ἐγὼ γίνομαι ἐγγυητὴς τοῦ εὐσπλάγχχνου Θεοῦ, ἐγὼ — ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸν νὰ εἶπω κάτι τέτοιο — σοῦ τὸ ὑπόσχομαι ἐξ ὀνόματος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ! Ἐγὼ νὰ ἀποθάνω, ἐάν τυχὸν σέ παραθλέψῃ. Ἐάν σέ ἐγκαταλείψῃ, νὰ παραδοθῶ ἀντὶ δι' ἐσέ εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ τῆς κολάσεως. Πρόσεχε μόνον νὰ μὴ πράττῃς αὐτὰ μὲ καρδίαν ποῦ ἀμφιβάλλει, οὔτε μὲ ζωὴν διχασμένην!

230 Τί δὲ σημαίνει τὸ «ἐν δισταγμῷ καὶ διψυχίᾳ»; Πρόσεχε, ἀγαπητέ, καὶ θὰ τὸ ἀντιληφθῇς. Δισταγμὸς καρδίας εἶναι τὸ νὰ σκέπτεσαι ἢ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον νὰ ἐνθυμήσαι μέσα εἰς τὸν νοῦν σου ὅτι «Ἐὰν γε θὰ μὲ ἐλεήσῃ ὁ Θεὸς ἢ ὄχι;». Αὐτὸ τὸ «ὄχι» εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. Διότι ἐάν δὲν πιστεύῃς, ὅτι ἐκεῖνος θέλει νὰ σέ ἐλεήσῃ περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἐσὺ περιμένεις, τότε διὰ ποῖον λόγον πηγαίνεις καὶ τὸν παρακαλεῖς νὰ σέ ἐλεήσῃ; Διψυχία δὲ εἶναι τὸ νὰ μὴ παραδίδῃ κανεὶς ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς νέκρωσιν διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ νὰ μεριμνᾷ ὅπως δῇποτε καὶ διὰ τὴν φυσικὴν ζωὴν τοῦ σώματός του. Τοῦτο μόνον — γινώριζέ το καλὰ — ὀφείλει νὰ διαφυλάττῃ ἐκεῖνος ποῦ μετανοεῖ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας του, νὰ μὴ τυχὸν καὶ σκοτῶσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ κάποιο μηχανικὸν μέσον καὶ γίνῃ αὐτόχειρ, ὅπως εἶναι π.χ. νὰ ρίψῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ κρημνὸν ἢ νὰ χρησιμοποιοῦσῃ ἀγχόνην ἢ νὰ προβῇ εἰς ὅποιανδῇποτε ἄλλην ἀνάλογον ἐνέργειαν ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του. Διὰ τὰ ὑπόλοιπα, μὲ τὰ ὁποῖα τρέφεται καὶ ζεῖ τὸ σῶμα, νὰ μὴ δεικνύῃ οὐδὲν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον, ὅπως λέγει ὁ Σωτὴρ: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύ-

27. Βλ. Β' Πέτρ. γ' 9.

νην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα — ὅσα δηλαδὴ ἀπαιτοῦνται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος σας — προστεθήσεται ὑμῖν»²⁸. Διότι δύναται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέρχεται τὴν ζωὴν του ἀγωνιζόμενος καὶ ζεῖ σύμφωνα μὲ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ τρέφεται κάθε ἡμέραν μόνον μὲ ψωμί καὶ νερὸ καὶ νὰ ζῇ, καὶ νὰ εἶναι μάλιστα ἐκεῖνος δυνατώτερος καὶ ὑγιέστερος ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τρώγουν πλοῦσια καὶ ἐκλεκτὰ φαγητά. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐπειδὴ ἐγνώριζεν αὐτὸ ἔλεγε καὶ πάντοτε λέγει: «Ἐχοντες (δὲ) διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα»²⁹ καὶ ἀκόμη «Ἴνα ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἔχοντες, μὴ ὤμεν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς»³⁰.

Ἰδού, λοιπόν, ἐξεθέσαμεν εἰς σέ, ἀγαπητέ ἀδελφέ, κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ πλησιάσῃς εἰς τὸν Θεόν καὶ ποίου εἰδους μετάνοιαν πρέπει νὰ ἐπιδείξῃς εἰς αὐτόν. Μή, λοιπόν, ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ αὐτὰ ποῦ σοῦ εἶπον μέχρι τῆς τελευταίας σου ἀναπνοῆς, οὔτε νὰ λησμονήσῃς τὴν καλὴν συμβουλὴν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· διότι αὐτὰ δὲν σοῦ τὰ εἶπον ἐπειδὴ ἐγὼ τὰ ἐφήρμωσα, ὄχι, ἀλλ' αὐτὰ μοῦ τὰ ἔδωσεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ³¹ νὰ τὰ εἶπω διὰ σέ καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν. Ἐάν

250 δὲ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ πράξῃς αὐτὰ καὶ ἐξακολουθῇς νὰ ἐπιδίδεσαι μετ' ἐπιμονῆς καὶ ζήλου εἰς τὸ ἔργον (ἀγῶνα) τῆς μετανοίας, τότε σὺ ὁ ἴδιος σιγά-σιγά θὰ γνωρίσῃς ἄλλα ἀκόμη μεγαλύτερα μυστήρια, διδασκόμενος αὐτὰ ὄχι ἀπὸ ἐμέ ἢ ἄλλον ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος· καὶ τότε δὲν θὰ σοῦ δοθοῦν μόνον ἀφθονα δάκρυα, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν καὶ ἀποξένωσις καὶ χωρισμὸς ἀπὸ ὅλα τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη. Διότι τὸ νὰ ἐπιζητῇ κανεὶς διαρκῶς τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν συντριβὴν, καὶ νὰ ἐρευνᾷ ποῖα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ βοηθοῦν καὶ συντελοῦν εἰς τὸ πένθος καὶ τὸ κλάμα καὶ τὴν συντριβὴν καὶ νὰ πράττῃ αὐτὰ μὲ προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ συγχρόνως τὸ νὰ μὴ

28. Ματθ. στ' 33.

29. Α' Τιμ. στ' 8.

30. Β' Κορ. α' 9.

31. Βλ. Α' Κορ. ιε' 10.

προτιμᾷ τὸν ἑαυτόν του εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἢ νὰ μὴ ἱκανοποιῇ καθόλου τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός³², ὅλα αὐτὰ ὀδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον ταχέως εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον, τὴν ψυχικὴν κάθαρσιν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ τὸ ἀπρόσβλητον ἀπὸ τὰ πάθη· ἐπίσης τὸν καθιστοῦν ἱκανὸν νὰ δεχθῇ ἐντός του τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα καὶ νὰ ἐνωθῇ μαζί του, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ δι' αὐτῶν γίνεται ὁμοιος μὲ τοὺς μεγάλους πατέρας Ἀντώνιον, Σάββαν καὶ Εὐθύμιον.

Καὶ θὰ ἐπέλθουν τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἐὰν ἀκούσῃς τὴν συμβουλὴν μου καὶ ἀγαπήσῃς τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν συντριβὴν· ἐὰν ὅμως δὲν θελήσῃς νὰ μὲ ἀκούσῃς καὶ νὰ μετουσιώσῃς ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν εἰς διαρκὴ ἀγῶνα, τότε ἄς μὴ θλασφημῇς οὔτε ἐσὺ ἢ ὁποιοσδήποτε ἄλλος καὶ νὰ λέγῃς ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀκατόρθωτον, οὔτε νὰ λέγῃς ὅτι «Ἐξωμολογήθην, ἔχω τόσους ἢ τόσους χρόνους πού ἀγωνίζομαι», οὔτε νὰ ἀπαριθμῇς εἰς ἐμέ εἰς ποίους διεσκόρπισες τὸν πλοῦτον καὶ τὸν χρυσόν σου, οὔτε νὰ λέγῃς «Τόσους ἢ τόσους γυμνοὺς ἀπὸ τὰ χρυσᾶ πού εἶχον ἐνέδυσσα, τόσους πεινασμένους ἐχόρτασα, τόσους διψασμένους ἐπότισα³³, ὅλα ὅσα εἶχον τὰ ἐμοίρασα, ἐγκατέλειψα τὸν κόσμον καὶ ἦλθον εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ ὄρος νὰ μονάσω, ἐνεκλείσθην εἰς ἐκεῖνο τὸ σπήλαιον διὰ νὰ ἀσκητεύσω, ἐπεσκέφθην τὸν τάφον τοῦ Κυρίου, ἀνῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν καὶ τώρα εἰσῆλθον εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ μοναστήρι καὶ ἐκάρην μοναχὸς ἢ εἶχον καρῇ προηγουμένως καὶ τώρα κάθηναι εἰς ἓνα κελλί καὶ κάνω τόσας ἢ τόσας προσευχὰς καθ' ἑκάστην» ὕστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πού ἔκαμα ἀσφαλῶς θὰ σωθῶ καὶ αὐτὸ μοῦ ἀρκεῖ!». Μὴ, πρὸς Θεοῦ, κοροϊδεύῃς τὸν ἑαυτόν σου, ἀδελφέ, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἴσαι, οὔτε νὰ παρηγορῇς τὸν ἑαυτόν σου μὲ κενοὺς περιεχομένου συλλογισμοὺς, κάμνοντας τοῦτο ἀνοήτως. Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι καλὰ καὶ μάλιστα πολὺ καλὰ³⁴, ἀλλὰ γνῶρίζε το καλῶς, εἶναι μόνον σπόρος,

32. Πρβλ. Ἐφεσ. θ' 3.

33. Πρβλ. Ματθ. κε' 35-36.

34. Πρβλ. Γεν. α' 31.

ἀγαπητέ. Πρόσεχε, λοιπόν, αὐτὸ ποὺ θὰ σοῦ εἶπω ὡς παράδειγμα: ὥργωσες τὸ χωράφι, τὸ ὥργωσες διὰ δευτέραν καὶ διὰ τρίτην φοράν καὶ ἀφοῦ τὸ προητοίμασες καλῶς ἔπειτα τὸ ἐσπείρες. Ἀντελήφθης ἄρα γε πῶς καὶ πότε ὁ σπόρος ἐφύτρωσε μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς; Τὸν ἀντελήφθης πῶς ἐμεγάλωσε; Ἀντελήφθης πῶς ἔγιναν τὰ στάχυα³⁵; Ἀντελήφθης πῶς ἐλευκάνθησαν τὰ σιταροχώραφα τῆς ψυχικῆς σου γῆς καὶ εἶναι ἔτοιμα πρὸς θερισμόν³⁶; Ἐκοψες στάχυα ἀπὸ αὐτά, τὰ ἔτριψες εἰς τὰς παλάμας σου³⁷, διὰ νὰ ἴδῃς τὸν καρπὸν τῶν κόπων σου³⁸ ἔξω ἀπὸ τὸ περίθλημά του; Καὶ ἀφοῦ τὸν εἶδες, ἄρα γε ἔφαγες μέχρι χορτασμοῦ καὶ ἐπῆρες δύναμιν; Ἐάν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγνώρισες, τότε
 300 τε κύπτω καὶ προσκυνῶ τὰ πόδια σου καὶ τὰ καταφιλῶ, καταφιλῶ ἀκόμη καὶ τὰ ἴχνη τῶν ποδιῶν σου· διότι εἶμαι ἀνάξιος νὰ φιλήσω τὸ πρόσωπόν σου. Καὶ δικαιοῦσαι νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ σκιρτᾷς³⁹, διότι συνάγεις μὲ χαρὰν ὅσα ἐσπείρες μὲ πολλὴν κόπον καὶ πόνον⁴⁰.
 Ἐάν ὁμως ἀγνοῇς καὶ τὰ ὅσα ἐγὼ σοῦ λέγω καὶ οὔτε γνωρίζῃς ἐάν ἐσπάρῃ εἰς τὴν γῆν σου —ἐννοῶ δηλαδὴ εἰς τὸ χωράφι τῆς καρδίας σου— κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς καρποὺς, τί ὠφελήθης, πές μου σὲ παρακαλῶ, ἐάν περιτριγύρισες ὀλόκληρον τὴν γῆν καὶ ἔφθασες ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῆς θαλάσσης⁴¹; Ἀσφαλῶς οὐδὲν! Διότι ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι ἐλεήσω ὀλόκληρον τὸν κόσμον μὲ ξένα χρήματα —ἀλλ' ἔστω καὶ μὲ τὰ ἰδικά μου—, τὸν ἑαυτὸν μου ὁμως ἐγκαταλείψω
 310 γυμνὸν καὶ πτωχόν⁴² ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς ἀπροχώρητον πτωχεῖαν καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἀποθάνῃ ἐστερημένος ἀπὸ κάθε ἀρετὴν καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου τοῦ Χριστοῦ⁴³, ποῖα ἡ ὠφέλειά μου;

35. Πρβλ. Μάρκ. δ' 27-28.

36. Πρβλ. Ἰωάν. δ' 35.

37. Πρβλ. Λουκ. στ' 1.

38. Πρβλ. Ψαλμ. ρκζ' 2.

39. Πρβλ. Ματθ. ε' 12.

40. Πρβλ. Ψαλμ. θ' 28' νθ' 10 κλη.

41. Βλ. Ψαλμ. ρλη' 9.

42. Πρβλ. Ἀποκ. γ' 17.

43. Πρβλ. Ρωμ. ιδ' 10.

Ἐκεῖνο ποῦ προέχει εἶναι νά φύγωμεν ἡμεῖς ἀπό τήν ζωήν αὐτήν καί ἀπό τὸ σῶμα ἐνδεδυμένοι καί λαμπροστολισμένοι μέ ἀρετάς, ἐφ' ὅσον θεθαίως θέλωμεν εἰς τὸν βασιλικὸν γάμον⁴⁴ νά καθίσωμεν εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι μέ τοὺς φίλους τοῦ βασιλέως⁴⁵. Τί δέ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγὼ καί ὅλοι οἱ ἄλλοι ὀφείλομεν νά φορέσωμεν, ὥστε νά μὴ εὐρεθῶμεν τότε γυμνοί⁴⁶; Ὁ Χριστός⁴⁷, ἀδελφοί μου, καί ὁ Θεός! Ἐάν πάλιν περιοδεύσω ὁλόκληρον τήν ὑφήλιον ὡσάν νά εἶναι μία οἰκία καί δέν παραλείψω οὐδεμίαν χώραν ἢ πόλιν ἢ ἐκκλησίαν, εἰς
 320 τήν ὁποίαν νά μὴ εἰσέλθω καί νά προσκυνήσω καί νά προσευχηθῶ καί νά παρατηρήσω προσεκτικῶς καί ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ὅσα ὑπάρχουν ἐντός αὐτῶν, τελικῶς ὅμως κλεισθῶ ἔξω τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δέν θά ἦτο χιλίας φορές καλύτερον νά μὴ εἶχον κἄν γεννηθῇ⁴⁸ οὔτε νά εὐρεθῶ ἐπάνω εἰς τήν γῆν⁴⁹, οὔτε νά ἀναπνεύσω τοῦτον ἐδῶ τὸν ἀέρα οὔτε τὸν ἥλιον νά ἀτενίσω μέ τὰ μάτια μου; Βεβαιότατα, θά ἦτο ἀσυγκρίτως καλύτερον δι' ἐμέ.

Τί ὅμως πρέπει νά πράξω, ὥστε νά μὴ χάσω αὐτήν τήν βασιλείαν; Ἄν δεχθῶ ἐντός μου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μέ τὸ νά πράξω σχολαστικῶς ὅλα ὅσα ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν διότι αὐτὸ εἶναι ὁ σπόρος τοῦ Χριστοῦ, διὰ μέσου τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς οἱ θνητοί καί οἱ πτωχοὶ γινόμεθα συγγενεῖς του⁵⁰. αὐτὸς ὁ σπόρος ἐάν πέσῃ εἰς γῆν γόνιμον καί καλοπροαίρετον καρποφορεῖ τριακονταπλάσια καί ἐξηκονταπλάσια καί ἑκατονταπλάσια⁵¹, καί αὐτὸς ὅλος ὁ θησαυρὸς (καρποφορία) εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅλα δέ τὰ ἄλλα χωρὶς αὐτήν εἰς τίποτε δέν ὠφελοῦν. Διότι ἐάν, ἀδελφοί μου, δέν ἐλεήσωμεν

44. Πρβλ. Ματθ. κθ' 11-13.

45. Πρβλ. Ματθ. η' 11.

46. Πρβλ. Β' Κορ. ε' 2, 3.

47. Πρβλ. Ρωμ. ιγ' 14.

48. Πρβλ. Ματθ. κατ' 24. Μάρκ. ιδ' 21.

49. Πρβλ. Σοφ. Σολ. ζ' 3.

50. Πρβλ. Ματθ. ιδ' 48-50 κε' 40. Μάρκ. γ' 33-35. Ρωμ. η' 29. Ἐβρ. θ' 11, 17.

51. Πρβλ. Μάρκ. δ' 20.

τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ δὲν καταστήσωμεν τὰς ψυχὰς μας διὰ τῆς μετανοίας καθαρὰς καὶ γεμάτας θεῖον φῶς, εἰς τίποτε δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ ἡ πραγματοποίησις ὅλων τῶν ἄλλων, καθὼς λέγει ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας: «Τί (γὰρ) ὠφελήσῃ ἄνθρωπος (ον), ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»⁵² καὶ 340 ἄλλοι: «Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσῃ αὐτήν, ὁ δὲ εὐρὼν αὐτὴν ἀπολέσει αὐτήν»⁵³. Ἐάν, λοιπόν, ἐγὼ δὲν καταστρέψω καὶ δὲν θυσιάσω τὴν παροῦσαν ζωὴν μου κατὰ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον ἐξέθεσα προηγουμένως, παραδίδοντας τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τελείαν νέκρωσιν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ εὕρω τὴν ψυχὴν μου ζῶσαν τὴν αἰώνιον ζωὴν, ποῖον ὄφελος θὰ προκύψῃ δι' ἐμὲ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, φίλοι μου καὶ ἀδελφοί; Τίποτε ἀπολύτως, τίποτε δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἀγαπημένοι δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, οὔτε θὰ μᾶς διαφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ αἰώνιον πῦρ, ἐὰν δὲν ἐγκαταλείψωμεν ὅλα τὰ ἐγκόσμια πράγματα καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς μόνον τὸν ἑαυτὸν μας⁵⁴.

Τί ὅμως σημαίνει νὰ ἐπιθλέπωμεν τὸν ἑαυτὸν μας; 350 Αὐτό, ἀδελφοί μου, θὰ τὸ ἐξετάσωμεν εἰς ἄλλην κατήχησιν, ὥστε νὰ μὴ λάθῃ ὁ σημερινὸς λόγος ὑπερμέτρους διαστάσεις. Σὺ, δέ, Θεέ μου, πού εἶσαι ἡ ἀληθινὴ Σοφία καὶ πηγὴ πάσης γνώσεως, πού εὐδόκησες νὰ γίνῃς διδάσκαλος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, σὺ δίδασκόν με νὰ εἴπω καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μου καὶ εἰς τοὺς συνδούλους καὶ ἀδελφούς μου ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας. Διότι σὺ εἶσαι ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ φωτισμὸς τῶν ψυχῶν μας· σὺ μᾶς μεταδίδεις τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου μας καὶ ἀνοίγεις τὸ στόμα μας⁵⁵.

52. Ματθ. 10' 26. Μάρκ. 9' 36.

53. Ματθ. 1' 39. Λουκ. 9' 24. Ἡ σειρὰ τῶν λέξεων διαφέρει ἐκείνης τῶν ἱερῶν κειμένων.

54. Εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην Κατήχησιν θὰ ἀναλύσῃ ὁ ἅγιος τὸ νόημα αὐτῆς τῆς φράσεως.

55. Πρβλ. Ἐφεσ. στ' 19.

καὶ δίδεις λόγον με δύνάμιν πολλήν⁵⁶ εἰς ὅσους κηρύτ-
τουν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ εἰς σέ ἀναπέμπομεν τὴν δο-
ξολογίαν τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

56. Πρβλ. Ψαλμ. ΕΖ' 12.

Περὶ τοῦ πῶς πρέπει καθεὶς νὰ ἐπισκοπῇ τὸν ἑαυτὸν
του καὶ νὰ ἐξετάζῃ μετὰ σχολαστικότητος ὅσα συμβαίνουν
ἐντὸς του. Καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀντιπαραβάλλῃ τὰς πράξεις
καὶ τὰ ἐσωτερικά του βιώματα πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Α'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἰς τὴν προηγουμένην κατή-
χησιν, διὰ νὰ μὴ πάρῃ μεγάλην ἔκτασιν ὁ λόγος, ἀφήσα-
μεν ἡμιτελῇ ὅσα τότε ἤρχισαμεν νὰ διδάσκωμεν, διὰ τοῦ-
το σπεύδομεν τώρα νὰ εἰπώμεν τί σημαίνει νὰ ἐπισκέπτε-
ται κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του· τοῦτο ἄλλωστε σὰς εἶχον τό-
τε ὑποσχεθῇ καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην θὰ ἐκπληρώσω
10 διὰ τῆς παρούσης κατηχήσεως, ἀφοῦ εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον
ἔχω ταχθῇ καὶ ὀφείλω πάντοτε νὰ προσφέρω εἰς τὴν ἀ-
γάπην σας τὴν καθωρισμένην¹ τροφὴν τοῦ θεοῦ λόγου.

Τί, λοιπόν, σημαίνει, καθὼς ἤδη ἔχομεν εἶπει, τὸ νὰ
ἐξετάζῃ κανεὶς καὶ νὰ παρακολουθῇ τὸν ἑαυτὸν του; Τὸ
νὰ ἐξετάζῃ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του σημαίνει νὰ λέγῃ εἰς
ἑαυτὸν τὰ ἑξῆς: «Μήπως ἄρα γε εἰμαι κυριευμένος ἀπὸ
ὁποιοδήποτε πάθος; Διότι ὅπως ἀκούω νὰ λέγεται εἰς
τὰς θείας Γραφὰς ἐκεῖνος ποῦ ἔχει καὶ ἕν μόνον πάθος
δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
διότι ἔχει γραφῇ: «Ἐάν τις τὸν νόμον ὅλον τηρήσῃ, πταί-
σῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος»². Ἀνάλογος εἶναι
καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἐπισκοπῆσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἡ ὁποία
20 συνίσταται εἰς τὸ νὰ λέγωμεν ἐντὸς μας: «Μήπως κάπο-
τε ἀφῆκα ἀνεκπλήρωτον αὐτὴν ἐδῶ ἢ ἐκείνην ἐκεῖ τὴν

1. Πρὸλ. Λουκ. ιθ' 42.

2. Ἰακ. θ' 10.

ἐντολήν, ἥ ἀδιαφορῶ καὶ περιφρονῶ αὐτὴν καὶ ἐκείνην δὲν τὴν ἐφαρμόζω; Διότι ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς μᾶς λέγει: «Ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται»³ καὶ ἄλλοι: «Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν»⁴.

Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν καὶ εἰς τὰς θείας Γραφάς, ὥστε, ὅταν τὰς μελετῶμεν ἢ τὰς ἀκούωμεν νὰ ἀναγινώσκονται νὰ θλέπωμεν δι' αὐτῶν τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ διὰ μέσου αὐτῶν ὡσὰν εἰς καθρέπτῃν νὰ θλέπωμεν
30 καὶ νὰ ἐρευνῶμεν καὶ νὰ γνωρίζωμεν πλήρως τὴν ψυχὴν μας⁵ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται. Τί ἀκριβῶς θέλω νὰ εἶπω; Ὅταν ἀκούωμεν π.χ. νὰ λέγῃ ὁ Κύριος: «Μετανοεῖτε, ἦγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁶ ὀφείλομεν νὰ φέρωμεν εἰς τὴν μνήμην μας κατὰ ποῖον τρόπον διερχόμεθα τὰς ἡμέρας μας. Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι σύμφωνοι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ζῶμεν ἐν μετανοίᾳ, τότε καταβάλλομεν μεγαλυτέραν προσπάθειαν καὶ ἐπαυξάνομεν τὴν ἀρετὴν· ἐὰν ὅμως εἴμεθα ἀδιάφοροι, τότε διορθούμεθα.

Ἀκούομεν πάλιν τὸν Κύριον νὰ λέγῃ: «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁷. Ὀφείλομεν, λοιπόν, νὰ ἐξετάζωμεν καὶ νὰ θέτωμεν διαρκῶς εἰς δοκιμασίαν τὸν ἑαυτὸν μας⁸ εἰς ὅλα τὰ ὑψαρέστατα ποὺ ἐνδέχεται νὰ συναντήσῃ, ἐννοῶ τὰς ὕβρεις, τὰς συκοφαντίας καὶ τὰς περιφρονήσεις, καὶ τοι-
40 ουτοτρόπως θὰ διαπιστώσωμεν ἐὰν ὑπάρχῃ ἡ ὄχι μέσα μας ἡ ἀρετὴ αὐτὴ τῆς ταπεινώσεως· διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει αὐτὴν ὑποφέρει ὅλα αὐτὰ χωρὶς λύπην καὶ ἀγανάκτησιν, καὶ χωρὶς νὰ πληγώνεται ἡ καρδιά του ἀπὸ

3. Ματθ. ε' 18.

4. Ματθ. ε' 19.

Τὰ χωρία εἰς τὸ κείμενον εἶναι κάπως παρηλλαγμένα. Διωρθώθησαν.

5. Πρβλ. Ἰακ. α' 23.

6. Ματθ. δ' 17.

7. Ματθ. ε' 3.

8. Πρβλ. Α' Κορ. ια' 28. Β' Κορ. ιγ' 5.

οὐδὲν ἐξ ὧν τοῦ συμβαίνου. Ἐάν πάλιν αἰσθανθῇ κά-
ποιο μικρὸν «ταῖμπημα», ὅμως καὶ τότε δὲν συγκλονίζε-
ται· ἀντιθέτως μάλιστα, διὰ τὸ μικρὸν αὐτὸ «ταῖμπημα»
τῆς καρδίας του, ἐπειδὴ ἔστω καὶ ἐλάχιστα ἐλυπήθη καὶ
δὲν ἐδέχθη μὲ χαρὰν ὅ,τι τοῦ συνέβη, τιμωρεῖ τὸν ἑαυτὸν
του καὶ τὸν ἐξευτελίζει, λυπεῖται καὶ κλαίει, καὶ ἀφοῦ
στραφῇ εἰς τὸ ἐσωτερικόν⁹ τῆς ψυχῆς του ἢ εἰσέλθῃ εἰς
τὸ κελλίον του καὶ ἀφοῦ τοιουτοτρόπως πέσῃ ἐνώπιον
τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖται εἰς αὐτόν, ὡσάν νὰ ἔχασεν ὁ-
50 λόκληρον τὴν ζωὴν του.

Ἀκούομεν κατόπιν καὶ τό: «Μακάριοι οἱ πενθοῦν-
τες»¹⁰. Καὶ εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς ὅτι δὲν λέ-
γει οἱ πενθήσαντες, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι διαρκῶς πεν-
θοῦν· ὀφείλομεν συνεπῶς καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ ἐξετά-
ζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ἐάν πενθοῦμεν καθ' ἡμέραν.
Διότι ἐάν ἐγίναμεν ταπεινοὶ διὰ μέσου τῆς μετανοίας,
εἶναι εὐνόητον ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ δι' ἡμᾶς ἡμέρα ἢ
μία νύκτα χωρὶς νὰ χύσωμεν δάκρυα πένθους καὶ συν-
τριβῆς.

Ἀκούομεν ἀκόμη: «Μακάριοι οἱ πραεῖς»¹¹. Ποῖος
εἶναι ἐκεῖνος ὅμως, ὁ ὅποιος πενθεῖ καθ' ἡμέραν καὶ θὰ
ἐξακολουθήσῃ νὰ ζῇ γεμᾶτος ὀργὴν καὶ δὲν θὰ γίνῃ
πρᾶος; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἡ φλόγα τῆς φωτιᾶς κάτω
60 ἀπὸ τὸ νερὸ¹² σβῆναι, καθ' ὁμοιον τρόπον ἐξαφανίζεται
ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ πένθος καὶ τὰ δάκρυα· τό-
σον περισσότερον ἰσχύει αὐτό, ὅσον περισσότερον χρό-
νον παραμένει κανεὶς εἰς κατάστασιν πένθους· τότε τὸ
θυμικὸν τῆς ψυχῆς περιέρχεται εἰς πλήρη ἀκινήσιαν καὶ
παύει πλέον νὰ θυμῶνῃ. Διὰ τοῦτο ὀφείλει κανεὶς νὰ
παρακολουθῇ καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἐάν
δηλαδὴ εἶναι πράγματι πρᾶος —διότι ὁ τέτοιος ἄνθρω-
πος εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἀνέχεται νὰ θλέπῃ παρά-
θασιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κλαίει ἀδιακόπως
διὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας ὡσάν νὰ ἁμαρτάνῃ ὁ ἴδιος—· Ἐ-
πειτα νὰ ἐξετάζωμεν ἀκόμη τὸν ἑαυτὸν μας ἐάν αἰσθα-

9. Πρὸς λ. Ματθ. στ' 6.

10. Ματθ. ε' 4.

11. Ματθ. ε' 5.

12. Πρὸς λ. Σοφ. Σειρ. γ' 30.

νώμεθα πείναν καὶ δίψαν διὰ τὴν δικαιοσύνην¹³ τοῦ Θεοῦ· διότι εἶναι δυνατόν νὰ συναντήσῃ κανεὶς κάποιον ἄνθρωπον ποὺ νὰ μεταχειρίζεται τὴν δικαιοσύνην, καὶ ὁμῶς νὰ μὴ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς ὅπως τῆς τροφῆς καὶ τοῦ νεροῦ· καὶ τοῦτο διότι δικαιοσύνη εἶναι ὁ
 70 ἴδιος ὁ Θεός¹⁴, ὁ ὁποῖος ὅπως ἀκούει, ὀνομάζεται εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν ἡλῖος δικαιοσύνης¹⁵. Ἐκεῖνος, λοιπόν, ὁ ὁποῖος πεινᾷ καὶ διψᾷ αὐτὸν θεωρεῖ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον¹⁶ σκύβαλα¹⁷. θεωρεῖ δὲ τὰς πρὸς αὐτὸν τιμὰς τῶν ἀρχόντων ὡς ἐντροπὴν ἢ δὲν λαμβάνει καθόλου ὑπ' ὄψιν τοῦ τοὺς ἐπαί-
 νους τῶν ἀνθρώπων.

(Ἐξετάζοντες τὸν ἑαυτὸν μας ἐπὶ τῇ θάσει τῆς ἁγίας Γραφῆς) ἀκούομεν ἀκόμη αὐτὴν νὰ λέγῃ: «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»¹⁸. «Ἄρα ποῖοι εἶναι οἱ ἐλεήμονες; Μήπως ἐκεῖνοι ποὺ δίδουν χρήματα καὶ συντηροῦν τοὺς πτωχοὺς; Ὁχι! Ἀλλὰ τότε ποῖοι; Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔγιναν πτωχοὶ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔγινεν πτωχὸς χάριν ἡμῶν¹⁹ καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν μὲν τίποτε νὰ δώσουν, σκέπτονται ὁμῶς διαρκῶς τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ²⁰ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς· πολλὰς δὲ φορὰς τοὺς βλέπουν καὶ τοὺς εὐσπλαγχνίζονται καὶ κλαίουں θερμῶς δι' αὐτούς, ὅπως ἦτο ὁ Ἰῶθ
 80 ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα ἐπὶ παντὶ ἀδυνάτῳ»²¹. αὐτοὶ καὶ ὅταν συμβῇ νὰ ἔχουν ἐλεοῦν τοὺς πτωχοὺς μὲ χαρούμενην διάθεσιν²² καὶ συγχρόνως ὑπενθυμίζουν εἰς ὅλους τί ὀφείλουν νὰ πράξουν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των, ὑπακούοντες εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶπεν: «Ἀδὸλως τε ἔμαθον ἀφθόνως τε μεταδίδωμι»²³.

13. Πρβλ. Ματθ. ε' 6.

14. Πρβλ. Α' Κορ. α' 30.

15. Βλ. Μαλ. δ' 2.

16. Πρβλ. Α' Ἰωάν. δ' 15.

17. Πρβλ. Φιλ. γ' 8.

18. Ματθ. ε' 7.

19. Πρβλ. Β' Κορ. η' 9.

20. Πρβλ. Ἰακ. α' 27 κλη.

21. Ἰωθ λ' 25.

22. Πρβλ. Ρωμ. ιδ' 8.

23. Σοφ. Σολ. ζ' 13.

Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος μακαρίζει, οἱ πραγματικοὶ ἐλεήμονες· διὰ τοῦτο καὶ με αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην, ὥσάν ἀπὸ κάποιο σκαλοπάτι, ἀνεβαίνουν καὶ φθάνουν εἰς τὴν τελείαν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Δι' αὐτὸ θεθαίως καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεὸς ἐμακάρι-
 90 σεν ὅσους ἔχουν καθαρὰν καρδίαν, εἰπὼν τὸ ἐξῆς: «Μα-
 κάριοι οἱ καθарοὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁψον-
 ται»²⁴, διότι ὡς Θεὸς ποὺ εἶναι καὶ νομοθέτης μας γνω-
 ρίζει, ὅτι ἐάν ἡ ψυχὴ μας δὲν ἀποκτήσῃ ἐλεήμονα διά-
 θεσιν, οὔτε πενθεῖ πάντοτε, οὔτε γίνεται ἀπολύτως πρα-
 εῖα, οὔτε διψᾷ τὸν Θεόν²⁵, οὔτε ἀπὸ τὰ πάθη ἀπαλλάσ-
 σεται, οὔτε μεταβάλλεται εἰς καθαρὸν καθρέπτην. Ἐάν
 δὲ δὲν γίνουν αὐτά, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἴδῃ μέσα της πο-
 τὲ καθαρὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου· ἡ ψυχὴ δὲ ποὺ θά
 γίνῃ τόσον καθαρὰ θλέπει σίγουρα τὸν Θεὸν καὶ φιλιώ-
 νεται μαζί του²⁶, καὶ ἐπέρχεται εἰρήνη μετὰ τοῦ ποιη-
 100 τοῦ μας καὶ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ποὺ προηγουμένως ἦ-
 το μισητὴ εἰς αὐτόν, καὶ τότε πλέον μακαρίζεται ἀπὸ
 τὸν Θεὸν ὡς εἰρηνοποιός, διότι λέγει ἐν συνεχείᾳ: «Μα-
 κάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται»²⁷.
 ἐκεῖνοι δηλαδὴ οἱ ὁποῖοι ἐνσυνειδήτως συνεφι-
 λιώθησαν με ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐπὶ γῆς νὰ δώσῃ
 εἰρήνην εἰς ὅσους εὐρίσκοντο πλησίον του (τοὺς Ἰου-
 δαίους) καὶ τοὺς μακρὰν του (τοὺς εἰδωλολάτραις)²⁸
 καὶ νὰ συμφιλιώσῃ ἡμᾶς ποὺ ἤμεθα ἐχθροὶ²⁹ με τὸν Πα-
 τέρα του καὶ νὰ ἐνώσῃ εἰς ἓν³⁰ ἐκεῖνα ποὺ μέχρι τότε
 ἦσαν διεχωρισμένα (τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον), δη-
 λαδὴ νὰ μεταδώσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἐ-
 κεῖνος νὰ πάρῃ τὴν ἰδικήν μας σάρκα. Ἐκεῖνοι, λοιπόν,
 οἱ ὁποῖοι τὸν εἶδον, εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι καὶ συνεφι-
 λιώθησαν πράγματι μαζί του, ὅτι ἀπέκτησαν ὀλόκλη-
 ρον τὴν εἰρήνην ποὺ ἐζήτουν καὶ ὅτι ἔγιναν παιδιὰ τοῦ

24. Ματθ. ε' 8.

25. Πρβλ. Ματθ. ε' 4-6.

26. Πρβλ. Ρωμ. ε' 10. Β' Κορ. ε' 20.

27. Ματθ. ε' 9.

28. Πρβλ. Ἐφεσ. 6' 17.

29. Πρβλ. Ρωμ. ε' 10.

30. Πρβλ. Ἐφεσ. 6' 13.

110 Θεοῦ³¹. «Θεὸς δὲ ὁ διακονῶν, τίς ὁ κατακρίνων;»³². Ἐάν, λοιπόν, ἐσύ δὲν ἀγαπᾷς τὸν ἀδελφόν σου, τὸν ὁποῖον βλέπεις, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγαπήσῃς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον οὐδέποτε εἶδες³³; Ἐάν δὲ δὲν δυνάμεθα — ἢ καλύτερον νὰ εἰπῶμεν δὲν θέλομεν — νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, εἶναι προφανές ὅτι οὔτε συνεφιλιώθημεν μαζί του. Συνεπῶς, ἀδελφοί μου, ἅς σπεύσωμεν καὶ ἅς φροντίσωμεν νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ συμφιλιωθῶμεν καὶ νὰ ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν, μὲ ὅλην μας τὴν καρδίαν³⁴, καθὼς ὁ ἴδιος μᾶς παρήγγειλε.

Ἐπειτα πάλιν ἀκούομεν τὸν Κύριον νὰ λέγῃ: «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης»³⁵, καὶ ἐρευνῶντες τὸν ἑαυτὸν μας σκεπτόμεθα ἐάν ἐδιώχθημεν ἐξ αἰτίας τῆς ἐφαρμογῆς κάποιας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ «ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ θὰ διωχθοῦν»³⁶, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος κλείων τοὺς μακαρισμοὺς του λέγει: «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπῶσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς»³⁷. Διὰ ποῖον, λοιπόν, λόγον, μακαρίζει τελευταίους ὅσους ἔχουν διωχθῇ καὶ ἐμπαιχθῇ καὶ παραγγέλλει κατὰ τρόπον ποῦ μαρτυρεῖ κύρος³⁸, φωνάζων πρὸς αὐτοὺς τὸ «Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε»; Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ποῦ ἔδειξε μετάνοιαν ἀνάλογον πρὸς τὰ ἁμαρτήματά του καὶ ἀπέκτησε δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν ταπείνωσιν — διὰ νὰ σοῦ εἰπῶ διὰ δευτέραν φοράν τὰ ἴδια πράγματα —, αὐτὸς ἀξιούται καθ' ἡμέραν νὰ πενθῇ καὶ πρᾶος γίνεται καὶ 130 τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης³⁹ πεινᾷ καὶ διψᾷ νὰ ἀπολαύσῃ ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς του καὶ γίνεται ἐλεήμων καὶ

31. Πρὸλ. Ματθ. ε' 9. Ἰωάν. α' 12.

32. Ρωμ. η' 33.

33. Βλ. Α' Ἰωάν. δ' 20.

34. Πρὸλ. Μάρκ. ιδ' 30.

35. Ματθ. ε' 10.

36. Πρὸλ. Β' Τιμ. γ' 12.

37. Ματθ. ε' 11-12.

38. Πρὸλ. Ματθ. ζ' 29.

39. Βλ. Μαλ. δ' 3.

εὐσπλαγχνος, ἐπειδὴ θεωρεῖ ἰδικάς του τὰς δοκιμασί-
 ας ὧλων καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀσθενείας, καὶ κλαίων
 καὶ καθαριζόμενος ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν βλέπει τὸν ἴδιον
 τὸν Θεὸν καὶ φιλιώνεται μαζί του καὶ γίνεται πράγμα-
 τι εἰρηνοποιὸς καὶ ἀξιώνεται τῆς μεγάλης, τῆς μοναδι-
 κῆς τιμῆς νὰ ὀνομασθῇ παιδί τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ. Αὐ-
 τός, λοιπόν, ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ὅταν ἀκόμη διώκεται
 καὶ κτυπᾶται καὶ ταλαιπωρεῖται καὶ ἐμπαίζεται καὶ ὑ-
 θρίζεται καὶ ἀκούη νὰ ἐκτοξεύεται ἐναντίον του κάθε
 αἰσχροὺς λόγος⁴⁰, νὰ τὰ ὑπομένῃ ὅλα αὐτὰ μὲ χαρὰν καὶ
 ἀπερίγραπτον ἀγαλλίασιν⁴¹. ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζεν αὐτὸ
 ὁ Δεσπότης Θεὸς εἶπε κατὰ τρόπον ἐπιτακτικὸν «Χαί-
 140 ρετε καὶ ὀγαλλιᾶσθε». Ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ γίνῃ τέ-
 τοιος καὶ δὲν ἀποκτήσῃ πλουσίαν ἐντός του τὴν οὐσιώ-
 δη καὶ ἀναφέρετον χαρὰν ποὺ δίδει ὁ Χριστός, πῶς εἶ-
 ναι δυνατόν νὰ ὑπομένῃ ὅλα αὐτὰ ἀδιαμαρτυρητῶς
 καὶ χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ μῖσος; Κατ' οὐδένα τρόπον!

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, μὲ
 κάθε ἐπιμέλειαν καὶ ἐντατικῶς νὰ μὴ παύσωμεν ποτὲ
 νὰ ἀνακρίνωμεν⁴² καὶ νὰ ἐρευνῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας κά-
 θε ἡμέραν καί, ἐάν εἶναι δυνατόν, κάθε ὥραν, ἀλλὰ νὰ
 παίρνωμεν ὅλας τὰς ἐντολάς, καθὼς εἶπομεν, καὶ ἐπὶ
 τῇ θάσει μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν νὰ βλέπωμεν τοὺς ἑαυ-
 τοὺς μας, ἐξετάζοντες καὶ παρατηροῦντες αὐτόν. Καὶ
 150 ἐάν μὲν ἐκ τῆς ἐρεῦνης αὐτῆς διαπιστώσωμεν ὅτι ἐφηρ-
 μόσαμεν αὐτήν, νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Δεσπότην Θε-
 ὸν καὶ νὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ τὴν ἐφαρμόζωμεν κατὰ
 τὸν ἴδιον τρόπον· ἐάν ὅμως δὲν τὴν ἐνέθυμήθημεν καθό-
 λου ἢ δὲν τὴν ἐπράξαμεν, ὥς τρέξωμεν, παρακαλῶ, μέ-
 χρις αὐτῆς καὶ ὥς τὴν ἀρπάξωμεν καὶ ὥς τὴν κρατή-
 σωμεν καλὰ, ὥστε νὰ μὴ τυχὸν τὴν περιφρονήσωμεν καὶ
 καταλάβωμεν τὴν θέσιν τῶν ἐλαχίστων εἰς τὴν βασιλεί-
 αν τῶν οὐρανῶν⁴³. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀναβαίνοντες
 μίαν πρὸς μίαν τὰς ἀρετὰς ὡσὰν τὰ σκαλοπάτια μιᾶς

40. Πρβλ. Μτθ. ε' 4· 11.

41. Πρβλ. Ἰακ. α' 2. Α' Πέτρ. δ' 13.

42. Πρβλ. Α' Κορ. δ' 3.

43. Πρβλ. Ματθ. ε' 19.

σκάλας, γνωρίζω πολύ καλῶς, ὅτι θὰ φθάσωμεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πολυπόθητον πόλιν τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅπως ἔχομεν εἶπει ἄνωτέρω, στέκεται ὁ Δεσπότης μας κύπτοντας πρὸς τὰ κάτω καὶ λέγων πρὸς ὅλους ἡμᾶς: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς»⁴⁴ καὶ ἀφοῦ φθάσωμεν ἐκεῖ καὶ ἀφοῦ ἴδωμεν αὐτὸν ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἴδῃ τὸν Θεὸν καὶ ἀφοῦ πάρωμεν ἀπὸ ἐκεῖνον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, θὰ ἔχωμεν αὐτὴν πάντοτε ἐντός μας⁴⁵, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης διακηρύσσει, καὶ τοιούτοτρόπως θὰ ζήσωμεν ἐπὶ τῆς γῆς ὡσάν ἄγγελοι, ἢ καλύτερα ὡς παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ἅγια, μιμούμενοι καθ' ὅλα τὸν ἴδιον τὸν Πατέρα μας καὶ Θεὸν μας⁴⁶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς μας εἴθε νὰ ἀξιωθῶμεν ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν γλυκυτάτην καὶ ἀνέκφραστον θέαν τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

44. Ματθ. ια' 28.

45. Πρὸς Λουκ. ιζ' 21.

46. Πρὸς Ματθ. ε' 48. Ἐφεσ. ε' 1, Α' Πέτρ. α' 15.

XXXII

Περὶ βλασφημίας. Καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποῦ λέγει ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λάβῃ κανεὶς ἐντὸς τοῦ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ποῦ συκοφαντεῖ τὰς ἐνεργείας καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἰσχυρίζομενος ὅτι αὗται εἶναι τοῦ διαδόλου, εἰσάγει νέαν αἵρεσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.

Λ Ο Γ Ο Σ ΛΒ΄

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, «πᾶσα ἁμαρτία», λέγει ὁ ἱερώτατος λόγος τοῦ Σωτῆρος μας, «ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις»¹, «τῷ δὲ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται»², «οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι»³. Ἄς ἐξετάσωμεν, λοιπόν, ποῖα εἶναι ἡ βλασφημία αὕτη, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Κύριος. Ἡ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βλασφημία συνίσταται τὸ νὰ ἀποδίδωμεν τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ τελούμενα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πονηρὸν πνεῦμα, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος⁴. Πῶς δὲ κάνει τοῦτο κανεὶς; Ἡ ὅταν βλέπῃ τὰ τελούμενα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θαύματα ἢ ὅταν βλέπῃ ὁποιοδήποτε ἄλλο θεῖον χάρισμα Αὐτοῦ εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του — ἐννοῶ δηλαδὴ συντριβὴν ἢ δάκρυα ἢ ταπεινώσιν ἢ ὑπερφυσικὴν θείαν γνῶσιν ἢ λόγον τῆς

1. Ματθ. ιβ' 31.

2. Λουκ. ιβ' 10.

3. Ματθ. ιβ' 32.

4. Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ μεγάλου Πατρὸς εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρεται προφανῶς ἐνταῦθα ὁ ἅγιος: «Καὶ νῦν ἐκεῖνος βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅς ἂν τὰς ἐνεργείας καὶ τοὺς καρπούς τοῦ Ἁγ. Πνεύματος τῷ ἐναντίῳ ἐπιφημίῃ» (MIGNE P. G. τ. 31, 1272BC).

ἄνωθεν σοφίας⁵ ἢ ὅ,τιδῆποτε ἄλλο πού τὸ "Ἅγιον Πνεύ-
 μα χαρίζει εἰς ἐκείνους πού ἀγαποῦν τὸν Θεόν⁶— καί
 ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν πλάνην τοῦ
 20 διαδόλου, αὐτὸς θλασφημεῖ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα" ἀλλὰ
 καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι πλανῶνται ὑπὸ δαιμό-
 νων ὅσοι ὡσάν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ⁷ καθοδηγοῦνται ὑπὸ
 τοῦ θείου Πνεύματος καὶ ἐφαρμόζουν τὰς ἐντολάς τοῦ
 Θεοῦ καὶ Πατρός των, καὶ αὐτὸς θλασφημεῖ εἰς τὸ "Ἀ-
 γιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἐντὸς αὐτῶν⁸, καθὼς ἀ-
 κριβῶς ἔπραξαν κάποτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς θάρος τοῦ
 Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι δηλαδὴ ἔβλεπον τοὺς δαίμονας
 νὰ διώκωνται ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἐθλασφήμουν ἀδιάν-
 τροπα οἱ ἀναιδεῖς ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λέ-
 γοντες: «Ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκ-
 θάλλει τὰ δαιμόνια»⁹. Ἀλλὰ μερικοὶ ἐνῶ ἀκούουν αὐ-
 τὰ δὲν τὰ ἀκούουν καὶ ἐνῶ τὰ θλέπουν δὲν τὰ θλέ-
 30 πουν¹⁰. δι' αὐτὸ ὅλα τὰ καταπληκτικὰ καὶ ὑπερφυσικὰ
 ἔργα πού ἀναφέρει ἡ θεία Γραφή ὡς ἐπιτελούμενα ὑπὸ
 τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ θείας δυνάμεως, αὐτοὶ ὡσάν
 νὰ ἔχουν χάσει ἐντελῶς τὰ λογικὰ των καὶ ὡσάν νὰ ἐ-
 πέταξαν ἀπὸ τὰς ψυχὰς των κάθε θείαν Γραφὴν καὶ νὰ
 ἀπεδίωξαν ἀπὸ τὸν νοῦν των τὴν γνῶσιν πού προέρχε-
 ται ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, δὲν τρομάζουν νὰ ἰσχυρί-
 ζονται οἱ ἔλεεινοὶ ὅτι αὐτὰ γίνονται ἀπὸ μέθην καὶ μὲ
 ἐνέργειαν τῶν δαιμόνων.

Διότι ὡσάν νὰ εἶναι ἄπιστοι καὶ νὰ ἔχουν τελείαν
 ἀγνοίαν τῶν θείων Μυστηρίων, ἂν ἀκούσουν νὰ γίνεται
 λόγος περὶ μυστικῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυ-
 χῇ ἢ περὶ ὑπερφυσικοῦ φωτισμοῦ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ,
 ἢ περὶ ἀναγωγῆς εἰς κατάστασιν θεώσεως καὶ πλήρους
 40 νεκρώσεως ὡς πρὸς τὰ πάθη, ἢ περὶ ταπεινώσεως καὶ
 δακρύων, τὰ ὁποῖα χύνονται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν
 χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμέσως, ὡσάν νὰ μὴ δύ-

5. Πρβλ. Α' Κορ. ιθ' 8. Ἰακ. γ' 15, 17.

6. Πρβλ. Ρωμ. η' 28.

7. Πρβλ. Ρωμ. η' 14.

8. Πρβλ. Α' Κορ. ιθ' 11. Ἐφεσ. θ' 2.

9. Λουκ. ια' 15.

10. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 13.

ναι νὰ βαστάξουν τὴν ὑπερβολικὴν λάμψιν καὶ δύναμιν αὐτῶν τῶν λόγων, σκοτιζόμενοι μᾶλλον κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας¹¹ τῶν παρὰ φωτιζόμενοι, ἀποφασίζουσιν μὲ ἀυθάδειαν ὅτι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ πλάνης τῶν δαιμόνων, χωρὶς νὰ φοβοῦνται οὔτε τὴν τιμωρὸν κρίσιν τοῦ Θεοῦ οὔτε τὴν θλάθην ποὺ προκαλοῦν εἰς ὅσους τοὺς ἀκούουσιν· καὶ ἔχουν τόσῃ ἀναίδειαν αὐτοὶ οἱ θρασεῖς, ὥστε νὰ διακηρύσσουσιν ὅτι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν γίνεται πλέον ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς κανένα πιστόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀσέβειαν παρὰ αἵρεσιν.

50 Διότι αἵρεσις μὲν εἶναι τὸ νὰ παρεκκλίνη κανεὶς εἰς κάποιον ἀπὸ τὰ δόγματα ποὺ καθορίζουσιν τὴν ἀληθινὴν πίστιν μας· ἐκεῖνος ὁμοῦς ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι εἰς τὴν ἐποχὴν μας, οἱ ὁποῖοι νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεόν, οὔτε νὰ ἀξιῶνται νὰ λάθουν τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα καὶ νὰ βαπτίζωνται ἀπὸ αὐτὸ καὶ νὰ μεταμορφοῦνται πνευματικῶς ὥστε νὰ γίνουν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ θεοὶ κατὰ χάριν μὲ ἐπίγνωσιν καὶ ἐμπειρίαν πνευματικὴν καὶ θεώρησιν τῶν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἀνατρέπει ὁλόκληρον τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς ἐνσάρκου ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ¹² καὶ ἀπροκαλύπτως ἀρνεῖται τὴν ἀναγέννησιν τῆς καταστραφείσης καὶ θανατωθείσης εἰκόνης¹³ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὴν ἐπαναφορὰν αὐτῆς εἰς τὴν προπρωτικὴν κατὰστασιν τῆς ἀφθαρσίας καὶ ἀθανασίας.

Διότι καθὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ ποτὲ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐβαπτίσθη δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος¹⁴, καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν σώζεται καὶ ὁποῖος ἡμάρτησε μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐὰν δὲν μετανοήσῃ καὶ λάθῃ οὕτω ἐκ νέου τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀναπλασθῇ πνευματικῶς, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τὸν Νικόδημον ἐπιθεσβαίωνων τοῦτο: «Ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν»¹⁵, δὲν πρόκειται νὰ κληρονομήσῃ τὴν βασιλείαν

11. Πρὸς Ρωμ. α' 21' γ' 5 κλη.

12. Βλ. Τίτ. θ' 13.

13. Πρὸς Γεν. α' 27.

14. Πρὸς Ἰωάν. α' 33' γ' 5 κλη.

15. Ἰωάν. γ' 3.

τῶν οὐρανῶν¹⁶, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους: «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ»¹⁷. Ἐκεῖνος, λοιπόν, ποὺ ἀγνοεῖ καὶ τὴν χάριν ποὺ ἔλαθε διὰ τοῦ βαπτίσματος ποὺ ἐδέχθη ὅταν ἦτο νήπιος καὶ δὲν γνωρίζει ἂν ἐβαπτίσθη κἄν, ἀλλ' ἐδέχθη τὸ βάπτισμα μόνον μὲ τὴν πίστιν καὶ τὸ ἐξήλειψε μὲ τὰς ἀναριθμήτους ἁμαρτίας ποὺ διέπραξε μετὰ
 70 ἀπὸ αὐτό, καὶ τὸ δεύτερον βάπτισμα —ἐννοῶ ἐκεῖνο ποὺ δίδεται ἄνωθεν διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐκείνους ποὺ ζητοῦν αὐτὸ διὰ τῆς μετανόιας— ἀπαρνούμενος, κατὰ ποῖον ἄλλον τρόπον θά δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν του; Δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος νὰ σωθῇ.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, διακηρύσσω πρὸς ὅλους ἐσᾶς καὶ σᾶς λέγω καὶ δὲν θά παύσω νὰ σᾶς λέγω: "Ὅσοι ἐμολύνατε τὸ πρῶτον ἐκεῖνο βάπτισμα διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, νὰ μιμηθῆτε τὴν μετάνοιαν τοῦ Δαυτὶδ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἁγίων καὶ νὰ καταβάλλετε κάθε προσπάθειαν ὥστε μὲ ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ μὲ τοὺς λόγους σας νὰ ἐπιδείξετε ἀνάλογον πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τὰς ἁμαρτίας σας μετάνοιαν, διὰ νὰ προσελκύσετε ἐπάνω σας ἐκ νέου τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Διότι ἐὰν αὐτὸ τὸ Πνεῦμα
 80 σᾶς ἐπισκεφθῇ θά γίνῃ διὰ σᾶς κολυμβήθρα ὁμοία μὲ φῶς καὶ ἀφοῦ σᾶς ἀγκαλιάσῃ ὅλους κατὰ τρόπον μυστικὸν καὶ ἀνέκφραστον, θά σᾶς καταστήσῃ καὶ πάλιν νέας πνευματικὰς ὑπάρξεις ὅπως ἐξήλθατε ἀπὸ τὸ πρῶτον βάπτισμα καὶ θά σᾶς μεταβάλλῃ ἀπὸ φθαρτοὺς εἰς ἀφθάρτους, ἀπὸ θνητοὺς εἰς ἀθανάτους καὶ ἀπὸ παιδιὰ ἀνθρώπων εἰς πραγματικὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ καὶ θεοὺς κατὰ χάριν —ἐὰν θεθαίως θέλετε νὰ γίνετε συγγενεῖς τῶν ἁγίων καὶ νὰ κληρονομήσετε μαζὶ μὲ αὐτοὺς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν— τοιοῦτος ἀνεδείχθη, καθὼς γνωρίζομεν, εἰς τὴν ἰδικὴν μας ἐποχὴν ὁ ἅγιος πατέρας μας Συμεὼν τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου, καὶ ὄχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς μαθητάς

16. Πρὸβλ. Ἰωάν. γ' 5.

17. Πρὸβλ. α' 5' ια' 18.

του ἡξιώθησαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀγαθοῦ, καθὼς εἶπον, διὰ τῶν δεήσεων καὶ τῶν προσευχῶν τοῦ Συμεὼν καὶ τῆς ἀνεκφράστου φιλανθρωπίας τοῦ Παναγάρχου
 90 Θεοῦ. Λέγω δὲ αὐτὸ ὅχι διὰ τὰ καυχῆσθαι διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ κατόρθωμα ἐκείνων, ἀλλὰ διὰ τὰ εὐχαριστήσω τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ διακηρύξω αὐτὴν εἰς ὅλους σας, ὥστε καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἐπιδείξετε ἀνάλογον ἀγωνιστικὸν ζῆλον καὶ νὰ ἐπιτύχετε τὸ μεγάλο αὐτὸ ἀγαθόν. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ γνῶρισμα τῆς ἀγάπης ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ μὴ κρατᾷ κανεὶς μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ νὰ γνωστοποιῇ καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς του ποὺ εὐρίσκονται πλησίον τοῦ τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ καὶ νὰ τοὺς παρακινή νὰ τὸν ζητήσουν καὶ νὰ τὸν εὕρουν καὶ νὰ τὸν ἀποκτήσουν.

Δι' αὐτό, λοιπόν, καθὼς θλέπετε, φωνάζω πρὸς
 100 σᾶς, χρησιμοποιοῦντας τὰ λόγια τῶν προφητῶν: «Προέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα τῶν συνειδήσεων ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυρῶνθῃ»¹⁸. Διὰ ποῖον λόγον παρεδώσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας εἰς τὴν νωχέλειαν καὶ τὴν ἀμέλειαν καὶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς τῆς σαρκὸς καὶ ἰσχυρίζεσθε ὅτι εἶναι ἀδύνατον διὰ σᾶς νὰ καθαρισθῇτε διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ πλησιάσετε τὸν Θεόν; Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἰσχυρίζεσθε ἀκόμη ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λάβετε οὐτε τὴν χάριν τοῦ Ἀγίου τοῦ Πνεύματος καὶ δι' αὐτῆς νὰ ξαναγεννηθῇτε εἰς μίαν νέαν πνευματικὴν ζωὴν καὶ νὰ υἱοθετηθῇτε ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ νὰ γίνετε ὅμοιοι με αὐτόν; Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀδύνατον, ὅχι δὲν εἶναι. Ἦτο θεοβαίως ἀδύνατον πρὶν ἔλθῃ ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς ὡς Θεός.
 110 ἄνθρωπος· ἀπὸ τότε ὅμως ποὺ κατεδέχθη νὰ γίνῃ ἄνθρωπος ὁ Κύριος ὅλων καὶ Θεὸς καὶ νὰ ἐξομοιωθῇ με ἡμᾶς καθ' ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν¹⁹, ὅλα τὰ κατέστησεν εἰς ἡμᾶς δυνατὰ καὶ εὐκόλα, ἀφοῦ ἔχει δώσει εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν νὰ γίνωμεν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ²⁰ καὶ

18. Ψαλμ. λγ' 6.

19. Βλ. Ἑβρ. δ' 15.

20. Πρβλ. Ἰωάν. α' 12.

μαζί με αὐτόν κληρονόμοι τῆς βασιλείας²¹, εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλεται κάθε δοξολογία καὶ τιμὴ καὶ λατρευτικὴ προσκύνησις εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

21. Πρδλ. Ρωμ. η' 17.

XXXIII

Περὶ συμμετοχῆς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἀδύνατον κατ' ἄλλον τρόπον νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, παρὰ διὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνευ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς βαδίζει πρὸς τὴν ἀρετὴν, οὔτε ἄλλους δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἢ νὰ δεχθῇ ἀπὸ ἄλλους πνευματικὰς σκέψεις καὶ συμβουλὰς. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι καθ' ὅλα ἴσον πρὸς τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ συναπαρτίζει μετ' ἐκείνων τὸν ἕνα Θεὸν μετρίως ὑποστάσεις.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὁ Θεὸς εἶναι φωτιά², καὶ αὐτὸ μαρτυρεῖται ἀπὸ ὅλας τὰς θεοπνεύστους Γραφὰς³, ἐνῶ ἡ ψυχὴ καθενὸς ἀπὸ ἡμᾶς ὁμοιάζει μὲ λυχνάρι⁴.
10 Ὅπως, λοιπόν, τὸ λυχνάρι, εἴτε ἔχει γεμισθῇ μὲ λάδι, εἴτε μὲ στουπί εἴτε μὲ ὁποιαδήποτε ἄλλην εὐφλεκτον ὕλην, πρὶν ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν φωτιάν καὶ ἀναφθῇ εἶναι σκοτεινόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ἂν ἀκόμη κατὰ τὰ φαινόμενα εἶναι στολισμένη μὲ ὅλας τὰς ἀρετάς, ἐὰν δὲν ἐνωθῇ μὲ τὴν φωτιάν, ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἐπῆρεν ἐντὸς τῆς θείαν οὐσίαν καὶ θεῖον φῶς, εἶναι ἀκόμη σθησμένη καὶ σκοτεινὴ καὶ τὰ τυχόν ἔργα τῆς ἀμφιβολα καὶ ἀνασφαλῆ. Διότι ὅλων ἡ ἀξία πρέπει νὰ ἐλεγχθῇ ὑπὸ τοῦ φωτός καὶ νὰ φανερωθῇ⁵ πᾶν ὅ,τι πράττει

1. Πρὸλ. Ἑβρ. στ' 4.

2. Πρὸλ. Ἑβρ. ιβ' 29.

3. Πρὸλ. Β' Τιμ. γ' 16.

4. Πρὸλ. Ματθ. ε' 15 κε' 1·8. Λουκ. η' 16' ια' 33.

5. Πρὸλ. Ἑφ. ε' 13.

ὁ ἄνθρωπος. Αὐτός, λοιπόν, πού ἔχει ἀκόμη εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τὸ λυχνάρι τῆς ψυχῆς του —χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ θεῖον πῦρ— ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ὁδηγοῦ καὶ λυχναριοῦ πού νὰ φέγγῃ καὶ συγχρόνως νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ τὸ ποῖον τῶν πράξεων του καὶ νὰ δεικνύῃ κατανόησιν καὶ νὰ συγχωρῇ τὰ σφάλματα πού τοῦ ἐξομολογεῖται καὶ νὰ ἐπανορθοῖ ὅσα κατὰ παράβασιν τοῦ θεοῦ θελήματος πράττει κάθε σιγμῇ. Διότι ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ σκοντάψῃ ὁποῖος περιπατεῖ μέσα εἰς τὴν νύκτα, τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἀναπόφευκτον νὰ μὴ ἁμαρτήσῃ καὶ ἐκεῖνος πού δὲν βλέπει τὸ θεῖον φῶς, καθὼς λέγει ὁ Χριστός: «Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου (ἀντὶ τοῦτο) βλέπει. Ἐάν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔχει (τὸ ὀρθὸν «οὐκ ἔστιν») ἐν ἑαυτῷ (τὸ ὀρθὸν «αὐτῷ»)»⁶. — Μὲ τὸ νὰ εἶπῃ δὲ ὁ Κύριος «ἐν ἑαυτῷ» κατέστησε σαφὲς ὅτι ἐννοεῖ τὸ θεῖον καὶ αὔλον φῶς· διότι τὸ ὁρατὸν καὶ

ὕλικόν φῶς οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ ἀποκτήσῃ ἐντός του. Ὅπως, λοιπόν, οὐδόλως ὠφελεῖται ὁποῖος περιπατεῖ εἰς τὸ σκοτάδι⁷, ἔστω καὶ ἂν κρατῇ πολλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς λαμπάδας σθησμένας⁸ —διότι μὲ αὐτάς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἴδῃ οὔτε τὸν ἑαυτὸν του οὔτε κάποιον ἄλλον— καθ' ὅμοιον τρόπον οὔτε καὶ ἐκεῖνος πού νομίζει ὅτι ἔχει ὅλας τὰς ἀρετάς, ἐάν αὐτὸ εἶναι δυνατόν, ἐντός του⁹, ἐάν δὲν ἔχῃ ἐντός του τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν εἶναι εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἴδῃ καθαρῶς τὰς πράξεις του, οὔτε νὰ γνωρίσῃ καλῶς ἐάν αὐταὶ εἶναι ἀρεσταὶ εἰς τὸν Θεόν. Αὐτὸς δὲν δύναται οὔτε νὰ ὁδηγήσῃ ἄλλους ἢ νὰ διδάξῃ εἰς αὐτοὺς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὔτε εἶναι ἄξιός νὰ ἀναλάβῃ ὑπὸ μορφήν ἐξομολογήσεως τὰς ἀποκρύφους σκέψεις καὶ διαθέσεις τῶν ἄλλων, ἔστω καὶ ἂν γίνῃ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πατρι-

6. Ἰωάν. ια' 8-10.

7. Πρβλ. Ἰωάν. ιβ' 35.

8. Πρβλ. Ματθ. κε' 8.

9. Πρβλ. Λουκ. η' 18.

κόν του. Διότι ὁ Χριστὸς λέγει: «Περιπατεῖτε ἕως τοῦ φωὸς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει»¹⁰. Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος δὲ γνωρίζῃ πρὸς τὰ ποῦ θαδίζει, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δείξῃ τὸν ὀρθὸν δρόμον εἰς ἄλλους; Ποῖα, λοιπόν, ἡ ὠφέλεια ἐάν κάποιος τοποθετήσῃ σθησμένον λυχνάρι ἐπάνω εἰς κάποιαν ἄλλην λυχνίαν¹¹, ἡ ὁποῖα στερεῖται φωτιᾶς ποῦ νὰ φέγγῃ¹². Δὲν πρέπει συνεπῶς νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ πῶς; Ὅπως καθώρισεν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ποῦ εὐρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ ὅλους¹³, ὁ ὁποῖος λέγει: «Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν
 50 λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσι»¹⁴. Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶπεν αὐτό, προσέθεσε ἐν συνεχείᾳ καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ λυχναριοῦ ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ καὶ ἔχει μαζί του τὸ φῶς, λέγων: «Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός»¹⁵. Τί ἄλλο ὁμῶς ἐννοεῖ ὅταν λέγῃ ὀφθαλμὸν εἰμὴ ἀσφαλῶς τὸν νοῦν ὁ ὁποῖος οὐδέποτε δύναται νὰ καταστῇ ἀπλοῦς, παρὰ ὅταν ἴδῃ τὸ καθαρὸ φῶς¹⁶; Καθαρὸν δὲ καὶ ἀκηλίδωτον φῶς εἶναι ὁ Χριστός. Ἐκεῖνος, λοιπόν, ποῦ ἔχει διαρκῶς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ νὰ φωτίζῃ εἰς τὸν νοῦν του, αὐτὸς λέγεται ὅτι ἔχει νοῦν Χριστοῦ¹⁷. Ὅταν, λοιπόν, ὁ ὀφθαλμός σου (ὁ νοῦς) εἶναι ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἀπλοῦς (φωτεινός) τότε καὶ ὁλόκληρος ἡ πνευματικὴ σου ὑπαρξὶς θὰ εἶναι φωτεινὴ καὶ ἀντιθέτως, ἐάν ὁ νοῦς σου
 60 εἶναι πονηρός, δηλαδὴ σκοτεινός καὶ σθησμένος, τότε καὶ ὁ ψυχικός σου κόσμος θὰ εἶναι σκοτεινός¹⁸. Πρόσεξε ὁμῶς καλὰ μὴ τυχόν καὶ τὸ φῶς ποῦ ὑπάρχει ἐντός σου εἶναι καὶ αὐτὸ σκότος¹⁹. Πρόσεχε, λέγει, νὰ μὴ νο-

10. Ἰωάν. ιθ' 35.

11. Πρβλ. Ματθ. ε' 15. Λουκ. η' 16' ια' 33.

12. Πρβλ. Ἰωάν. ε' 35.

13. Πρβλ. Ρωμ. θ' 5.

14. Λουκ. ια' 33.

15. Ματθ. στ' 22. Λουκ. ια' 34.

16. Πρβλ. Ματθ. στ' 22-23. Λουκ. ια' 34-36.

17. Βλ. Α' Κορ. β' 16.

18. Πρβλ. Ματθ. στ' 22-23. Λουκ. ια' 34.

19. Πρβλ. Λουκ. ια' 35.

μίζης ὅτι ἔχεις²⁰ αὐτὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἀπέκτησες. Προσέξατε κατὰ ποῖον τρόπον καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης ἀπευθύνεται πρὸς σᾶς ὥσάν νά εἶναι εἰς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς δούλους του, λέγων: «Πρόσεξε νά μὴ πλανηθῇς καὶ νομίσης ὅτι αὐτὸ πού εἶναι μέσα εἶναι φῶς, ἐνῶ δὲν εἶναι φῶς ἀλλὰ σκοτάδι». Προσέξατε ὅτι τὰ ἴδια πού λέγει ὁ Κύριος διδάσκουμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς σᾶς πού εἴσθε σύνδουλοί μας καὶ δὲν σᾶς λέγομεν τίποτε τὸ παρηλλαγμένον καὶ κακόν.

Λέγομεν λοιπόν· προσέχετε, ἀδελφοί, μὴ τυχόν καὶ 70 νομίζετε ὅτι εὐρίσκεσθε πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνῶ νομίζετε ὅτι εἴσθε ἡνωμένοι μαζί του²¹, εὐρεθῇτε μακράν αὐτοῦ καὶ χωρισμένοι ἀπ' αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν βλέπετε πλέον τὸ ἰδικόν του φῶς. Διότι ἐάν ἀναψε τὰς λαμπάδας σας —δηλαδή τὰς ψυχὰς σας— θὰ εἶχε φωταγωγήσει ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικόν σας, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε· «Εἰ οὖν τὸ σῶμα σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινόν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζει σε»²². Ποῖαν, λοιπόν, ἄλλην ἀπόδειξιν ἀπαιτεῖται νά προσκομίσωμεν μεγαλυτέραν αὐτῆς διὰ νά πεισθῇς; Ἐάν δείξης ἀπιστίαν εἰς τὸν Κύριον, πές μου, πῶς εἶναι δυνατόν νά πιστεύσης εἰς ἐμὲ τὸν ὁμοῖόν σου;

80 Τί ὁμῶς νά εἶπω πρὸς ὅσους φιλοδοξοῦν νά γίνουν περίφημοι καὶ νά ἀναδειχθοῦν ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγούμενοι, καὶ θέλουν νά δέχωνται τὰς ἐξομολογήσεις τῶν ἄλλων καὶ οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι εἶναι ἄξιοι νά πάρουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ «δεσμεῖν καὶ λύειν»²³; Ὅταν βλέπω αὐτοὺς νά μὴ γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα καὶ θεῖα πράγματα, οὔτε νά τὰ διδάσκουν εἰς ἄλλους ἢ νά τοὺς ὀδηγοῦν εἰς τὸ φῶς τῆς θείας γνώσεως, τί ἄλλο νά τοὺς εἶπω παρὰ ἐκεῖνο πού εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς φαρισαίους καὶ τοὺς νομικοὺς: «Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως. Αὐτοὶ οὐκ

20. Πρβλ. Λουκ. η' 18.

21. Πρβλ. Α' Ἰωάν. α' 8.

22. Λουκ. ια' 36.

23. Πρβλ. Ματθ. ιστ' 19' ιη' 18.

90 εἰσῆλθετε καὶ τοὺς εἰσελθεῖν θουλομένους ἐκωλύσατε»²⁴. Διότι τί ἄλλο εἶναι τὸ κλειδί τῆς γνώσεως, παρὰ ἡ διὰ μέσου τῆς πίστεως χορηγουμένη χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία προκαλεῖ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καὶ ἐπίγνωσιν διὰ τοῦ θείου φωτισμοῦ καὶ ἡ ὁποία ἀνοίγει διὰ πλάτα τὸν κλεισμένον καὶ σκεπασμένον νοῦν μας²⁵, καθὼς πολλές φορές μὲ πολλές παρομοιώσεις καὶ εἰκόνας, ἀκόμη δὲ καὶ μὲ φανεράς ἀποδείξεις, σὰς ὠμίλησα καὶ πάλιν σὰς ὁμιλῶ: Ἡ θύρα εἶναι ὁ Υἱὸς — «Ἐγὼ εἰμι, λέγει, ἡ θύρα»²⁶—, τὸ κλειδί δὲ μὲ τὸ ὁποῖον ἀνοίγεται ἡ θύρα εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα — «Λάβετε, λέγει, Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται»²⁷—, οἰκία δὲ εἶναι 100 ὁ Πατήρ — «Ἐν (γάρ) τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μοναὶ πολλάί εἰσι»²⁸—, Πρόσεξε, λοιπόν, νὰ ἀντιληφθῇς ὀρθῶς ποῖον εἶναι τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ λόγου: Ἐάν, λοιπόν, τὸ κλειδί δὲν ἀνοίξῃ —Τούτῳ γάρ, λέγει ὁ Κύριος, ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει»²⁹—, ἡ θύρα δὲν ἀνοίγεται· ἂν δὲ ἡ θύρα δὲν ἀνοιχθῇ, οὐδεὶς ἐμβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πατρὸς, καθὼς λέγει ὁ Χριστός: «Οὐδεὶς εἰσέρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»³⁰.

110 «Ὅτι δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνοίγει προηγουμένως μὲ τὸν φωτισμὸν τοῦ τὸν νοῦν³¹ μας καὶ μᾶς διδάσκει ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, ὁ ἴδιος πάλιν ὁ Κύριος εἶπεν: «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας —«ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ»³²— ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»³³, —θλέπεις πῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, καλύτερα δὲ νὰ εἰπῶ ἐν τῷ Πνεύματι³⁴, γνωρίζον-

24. Λουκ. ια' 52.

25. Πρβλ. Λουκ. κδ' 45.

26. Ἰωάν. ι' 7, 9.

27. Ἰωάν. κ' 22-23.

28. Ἰωάν. ιδ' 2.

29. Ἰωάν. ι' 3.

30. Ἰωάν. ιδ' 6.

31. Πρβλ. Λουκ. κδ' 45.

32. Ἰωάν. ιε' 26.

33. Ἰωάν. ιστ' 13.

34. Σχόλιον Διονυσίου τοῦ Ζαγοραίου: «Ἡ ὀδὸς» δηλοῖ ἐνταῦθα

ται εἰς ἀπόλυτον συνάφειαν ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός;— καὶ ἀκόμη: «Ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς»³⁵. «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος»³⁶ ἀναμνήσει (τὸ ὀρθὸν «ὑπομνήσει») ὑμᾶς πάντας»³⁷ καὶ ἄλλου λέγει: «Ἐάν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»³⁸ καὶ ἀμέσως κατωτέρω: «Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ —ὅταν δηλαδὴ θὰ ἔλθῃ πλησίον σας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα— γνῶσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν ὑμῖν»³⁹ καὶ πάλιν: «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»⁴⁰ καὶ πολὺ ὀρθῶς· διότι ἐάν κανεῖς δὲν βαπτισθῇ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δὲν γίνεται οὔτε παιδί τοῦ Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ⁴¹. Καὶ εἰς τὸν Πέτρον εἶπεν ὁ Κύριος: «Σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»⁴², ὅχι ἀσφαλῶς κλειδιά χάλκινα ἢ σιδηρᾶ, ἀλλὰ κλειδιά κατάλληλα καὶ ἀντάξια ἐκείνης τῆς ἐπουρανίου οἰκίας. Τί εἶδους δὲ εἶναι ἐκείνη ἡ οἰκία, μάθε το ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολήν: «Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ»⁴³ καὶ ὀλίγον κατωτέρω: «Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς

τὸ συναίτιον καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος καλλίτερα νὰ εἰπῶ ἔν τῳ πνεύματι· ἤγουν εἶπα πῶς ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς γνωρίζονται διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα μᾶς διδάσκει τὰ περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὅμως τὸ Πνεῦμα εἶναι ἀχώριστον ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καὶ ὅπου τὸ Πνεῦμα ἐκεῖ καὶ ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός, καὶ καλλίτερα νὰ εἰπῶ πῶς ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς μαζὶ μετὰ τὸ Πνεῦμα γνωρίζονται ἀχωρίστως.

35. Ἰωάν. ιστ' 7.

36. Ἰωάν. ιστ' 13.

37. Ἰωάν. ιδ' 26.

38. Ἰωάν. ιδ' 15-17.

39. Ἰωάν. ιδ' 20.

40. Πράξ. α' 5· ια' 16.

41. Πρβλ. Ρωμ. η' 17.

42. Ματθ. ιστ' 19.

43. Α' Τιμ. στ' 13.

οἰκῶν ἄπρόσιτον»⁴⁴. Διότι ἔάν, λέγει, ὁ οἶκος εἶναι ἀκατανόητος, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ἡ θύρα αὐτοῦ τοῦ οἴκου εἶναι καὶ αὐτὴ φῶς καὶ ἀκατανόητος (μὲ τὰς φυσικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου). Ἐάν δὲ εἴπη κανεῖς ὅτι τὸ μὲν ἔνα εἶναι κατανοητὸν (ὑποπίπτον εἰς τὰς αἰσθήσεις μας) τὸ δὲ ἄλλο ἀκατανόητον (ὑπεράνω τῶν ἀντιληπτικῶν μας ἱκανοτήτων), τότε τὸ κατανοητὸν θὰ ἀφανισθῇ ἀπὸ τὸ ἀκατανόητον καὶ δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ τὸ κλειδί νὰ ἀνοίξῃ, ἔάν καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀκατανόητα καὶ τῆς ἰδίας οὐσίας, ἀλλὰ θὰ κατακαῇ ἀπὸ τὴν θύραν ἢ καὶ ἡ θύρα ἀπὸ τὴν οἰκίαν (ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶναι τῆς ἰδίας φύσεως), ἢ ὅποια τοιουτοτρόπως θὰ παραμείνῃ κλειστὴ δι' ὅλους. Ἐάν δὲ ἡ Ἁγία Τριάς διαιρεθῇ εἰς πρόσωπα κατανοητὰ καὶ ἀκατανόητα καὶ εἰς μεγαλύτερα καὶ μικρότερα, τότε θὰ γίνῃ κάτι χειρότερον, θὰ καταργηθῇ καὶ αὐτὴ ἡ πίστις μας.

Προσέξατε ὁμῶς σεῖς μὴ τυχόν ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀκούετε, διότι ἔάν πάρετε κατὰ γράμμα τὸ παράδειγμα τῶν ὁρατῶν οἰκιῶν καὶ θυρῶν, θὰ χαραχθῇ μέσα εἰς τὸν νοῦν σας μία ὕλικὴ εἰκόνα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πέσῃ ἡ ψυχὴ σας εἰς ἀμφιβολίαν καὶ θλασφημίαν. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ σκέπτεσθε αὐτὰ μέσα σας, ἔάν θεθαίως δύνασθε, κατὰ τρόπον ποὺ ἀρμόζει εἰς τὸν Θεόν, σύμφωνα μὲ τὸν λόγον καὶ τὸν νόμον τῆς θεωρίας, καὶ τότε θὰ διαπιστώσετε πῶς ὅλα εἶναι ὀρθὰ καὶ καλὰ καὶ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἀνθρώπινον καὶ ἀνάρμοστον εἰς τὸν Θεόν. Ἐάν πάλιν δὲν δύνασθε νὰ ἀντιληφθῇτε αὐτὰ κατὰ τρόπον ποὺ ἀρμόζει εἰς τὸν Θεόν, τότε δεχθῇτε αὐτὰ μόνον μὲ τὴν πίστιν καὶ νὰ μὴ θελήσετε νὰ καταγίνεσθε πολὺ μὲ αὐτὰ διὰ τοῦ νοῦ σας. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὀνομάζεται κλειδί, διότι δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἐν πρώτοις δεχόμεθα τὴν θεῖαν ἑλλαμψιν, καὶ ἀφοῦ καθαρισθῶμεν καὶ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν ὅπως διὰ τῆς φωτιᾶς καθαρίζονται τὰ μέταλλα ἀπὸ τὰ ἀγενεῖ στοιχεῖα, κατόπιν φωτιζόμεθα μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ δεχόμεθα τὸ δεύτερον καὶ οὐράνιον θάπτισμα καὶ γεννώμεθα ἐκ νέου εἰς μίαν νέαν πνευματικὴν ζωὴν⁴⁵ καὶ

44. Α' Τιμ. στ' 15-16.

45. Πρθλ. Ἰωάν. γ' 3, 5.

καθιστάμεθα τοιουτοτρόπως τέκνα τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις»⁴⁶ καὶ πάλιν: «Ἐδωκεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κραῖζον· Ἄβ-
 160 θὰ ὁ Πατὴρ»⁴⁷. Αὐτό, λοιπόν, δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ἡ θύ-
 ρα εἶναι φῶς, ἡ δὲ θύρα μᾶς διδάσκει ὅτι καὶ ὁ διαμέ-
 νων εἰς τὴν οἰκίαν εἶναι καὶ αὐτὸς φῶς ἀκατανόητον⁴⁸
 καὶ ἐκτυφλωτικόν. Δὲν εἶναι δὲ ἄλλος ὁ κατοικῶν εἰς
 τὴν οἰκίαν Θεὸς καὶ ἄλλο φῶς ἢ οἰκία αὐτοῦ, ὅπως δὲν
 εἶναι ἄλλο τὸ φῶς τῆς θεότητος καὶ ἄλλο ὁ Θεός. Ἄλλ'
 εἶναι ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία καὶ ὁ κάτοικος αὐ-
 τῆς, ὅπως ἐπίσης ὑπάρχει ἀπόλυτος ταῦτις τοῦ φω-
 τὸς καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' εἰς τὴν θεολογικὴν ὁρο-
 λογίαν οἰκία ὀνομάζεται καὶ ὁ Υἱός, ὅπως ἀκρι-
 βῶς καὶ ὁ Πατὴρ — διότι λέγει: «Σὺ, Πάτερ, ἐν ἐ-
 μοὶ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς (σοὶ) καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ (τὸ ὁρ-
 θὸν «ἐν ἡμῖν»)⁴⁹, «ἵνα ἐν ὧμεν»⁵⁰· καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
 170 μα εἰς τὴν θεολογίαν ὀνομάζεται ἐπίσης οἰκία: «Ἐνοι-
 κήσω, λέγει, ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω»⁵¹ καὶ «Ἐγὼ
 καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσω-
 μεν»⁵² διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προφανῶς, καθὼς λέ-
 γει ὁ Παῦλος: «Τὸ γὰρ Πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστιν»⁵³. Ἐ-
 ἄν, λοιπόν, ὁ Κύριος εἶναι τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατὴρ εὐρί-
 σκεται εἰς αὐτὸ καὶ αὐτὸ ἐντὸς ἡμῶν καὶ ἀντιστρόφως
 πάλιν ἡμεῖς εὐρισκόμεθα ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ εἶναι
 μαζί μὲ τὸν Θεόν καὶ Πατέρα καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ.

Καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσω περισσότερον συγ-
 κεκριμένα, ὅτι εἶναι τὸ ἐν πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριά-
 δος, αὐτὸ εἶναι καὶ τὰ δύο ἄλλα. Διότι καὶ τὰ τρία Πρό-
 σωπα εἶναι ἀπολύτως καὶ ἀσυγχύτως ἡνωμένα⁵⁴ καὶ
 νοοῦνται εἰς μίαν φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ βασιλείαν. Ἐ-

46. Ρωμ. η' 26.

47. Γαλ. 5' 8.

48. Πρβλ. Α' Τιμ. στ' 16.

49. Ἰωάν. ιζ' 21.

50. Πρβλ. Ἰωάν. ιζ' 21.

51. Β' Κορ. στ' 16.

52. Ἰωάν. ιδ' 23.

53. Β' Κορ. γ' 17.

54. Πρβλ. Ἰωάν. ε' 8.

- 180 αν κάποια ὀνομασία ἢ ιδιότης ἀποδίδεται εἰς ἓν Πρό-
 σωπον, αὐτὴ ἀναφέρεται καὶ ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ ὑπό-
 λοιπα δύο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰ «ἀκοι-
 νώνητα γνωρίσματα» τῶν προσώπων τῆς Τριάδος ὀνό-
 ματα, ἥτοι «Πατὴρ» καὶ «Υἱός» καὶ «Ἅγιον Πνεῦμα»,
 τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὰς εἰς ἕκαστον ἀποκλειστικῶς
 πρόσωπον προσιδιαζούσας ιδιότητας τοῦ «γεννᾶν» (=
 Πατὴρ), τοῦ «γεννᾶσθαι» (= Υἱός) καὶ τοῦ «ἐκπορεύε-
 σθαι» (= Ἅγιον Πνεῦμα)· διότι μόνον αὐτὰ εἰς τὴν Ἁ-
 γίαν Τριάδα ἀκολουθοῦν φυσικῶς καὶ ἀναντιρρήτως καὶ
 ἀποκλειστικῶς ἕκαστον πρόσωπον. Τὰς ιδιότητας αὐτάς
 δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰς ἐννοήσωμεν ἢ νὰ τὰς εἴπωμεν
 διαφορετικὰ ἢ ἀνάποδα ἢ νὰ τὰ ἐναλλάξωμεν μεταξὺ
 τῶν προσώπων. Διότι μὲ αὐτὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ διάκρι-
 σις καὶ ἡ γνῶσις τῶν προσώπων καὶ δὲν εἶναι δυνατόν
 νὰ θάλωμεν τὸν Υἱὸν πρὶν ἀπὸ τὸν Πατέρα, οὔτε τὸ Ἅ-
 γιον Πνεῦμα πρὶν ἀπὸ τὸν Υἱόν, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ τὰ
 λέγωμεν μαζὶ ὡς ἑξῆς: «Πατὴρ, Υἱός καὶ Ἅγιον Πνεῦ-
 190 μα», χωρὶς νὰ κάνωμεν ἢ νὰ νοοῦμεν οὔτε τὴν παραμι-
 κράν χρονικὴν διακοπὴν ἢ ἀπόστασιν μεταξὺ αὐτῶν,
 ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν κατὰ νοῦν ὅτι μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ
 συγχρόνως ἐγεννήθη καὶ ὁ Υἱός καὶ ἐξεπορεύθη τὸ Ἅ-
 γιον Πνεῦμα· ὡς πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας δὲ ιδιότητας τὸ
 ἓν ὄνομα ἢ παράδειγμα ποῦ ἀναφέρεται εἰς ἓν Πρόσω-
 πον ἀναφέρεται συγχρόνως καὶ εἰς τὰ τρία· π.χ. ἐάν εἴ-
 πῃς «φῶς»⁵⁵ καὶ καθὲν ἀπὸ τὰ πρόσωπα εἶναι φῶς καὶ
 τὰ τρία μαζὶ ἀποτελοῦν ἓν φῶς· «ζωὴ αἰώνιος»⁵⁶, καὶ
 καθὲν ἀπὸ αὐτὰ ἐπίσης εἶναι ζωὴ, καὶ ὁ Υἱός καὶ τὸ
 Πνεῦμα καὶ ὁ Πατὴρ, ἀλλὰ καὶ τὰ τρία εἶναι μία ζωὴ.
 Πνεῦμα, λοιπόν, εἶναι ὁ Θεός⁵⁷ καὶ Πατὴρ, καὶ ὁ Κύριος
 εἶναι τὸ Πνεῦμα⁵⁸ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι Θεός.
 200 Αὐτὰ εἶναι χωριστὰ τὸ καθὲν Θεός καὶ συγχρόνως τὰ
 τρία μαζὶ Θεός· ἕκαστον ἐξ αὐτῶν εἶναι Κύριος⁵⁹ καὶ τὰ
 τρία μαζὶ πάλιν Κύριος· ἓνας εἶναι ὁ Θεός ποῦ εὗρίσκε-

55. Α' Ἰωάν. α' 5.

56. Α' Ἰωάν. ε' 20.

57. Βλ. Ἰωάν. δ' 24.

58. Β' Κορ. γ' 17.

59. Βλ. Ἐφεσ. δ' 5.

ται πάνω από όλα⁶⁰, καὶ καθένα εἶναι Κτίστης τῶν ὄλων, καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι ὁ ἕνας Δημιουργὸς τῶν ὄλων Θεός. Λέγει δὲ σχετικῶς καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»⁶¹ «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς»⁶². ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Θεοῦ - Πατρὸς ὡς Δημιουργοῦ· ὁ Δαυὶδ ὁμοίως λέγει: «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν», ἐνῶ ἐδῶ γνωρίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Υἱοῦ, «καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν»⁶³, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται σαφῶς εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς

210 Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τῆς θροντῆς⁶⁴, λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν», δηλαδὴ τὸν Πατέρα, «καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»⁶⁵, δηλαδὴ ὁ Υἱός. «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ὃ γέγονε»⁶⁶.

Μάθετε, λοιπόν, παρακαλῶ, ὅλα αὐτὰ ὅσοι ὀνομάζεσθε τέκνα τοῦ Θεοῦ⁶⁷, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ φαίνωνται ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ καὶ διδάσκουν ἄλλους κούφια λόγια καὶ ὅσοι νομίζουν πὼς εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους —πλανώμενοι—, δηλαδὴ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχοί! Ἐρωτήσατε σχετικῶς τοὺς πεπειραμένους πρεσβυτέρους καὶ ἀρχιερεῖς σας, ἀφοῦ συγκεντρωθῇτε⁶⁸

220 ὅλοι μαζί με ἀγάπην Θεοῦ· καὶ πρῶτα - πρῶτα ἐπιδιώξατε νὰ μάθετε καὶ νὰ πάθετε αὐτὰ ἐπάνω εἰς τὴν πρᾶξιν, ἀκόμη δὲ νὰ θελήσετε κάποτε καὶ νὰ τὰ ἴδετε οἱ ἴδιοι καὶ ἀφοῦ δοκιμάσετε καὶ διὰ τῆς προσωπικῆς σας ἐμπειρίας τὰ ζήσετε, νὰ γίνετε ὅμοιοι με τὸν Θεόν. Καὶ μὴ ἀρκῆσθε, λοιπόν, μόνον εἰς τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ σπεύδετε μόνον με αὐτὰ νὰ ἀναρριχηθῇτε εἰς τὰ ἀποστολικά ἀξιώματα, διὰ νὰ μὴ

60 Ρωμ. θ' 5.

61 Γεν. α' 1.

62 Γεν. α' 3.

63 Ψαλμ. λδ' 6.

64 Πρβλ. Μάρκ. γ' 17.

65 Ἰωάν. α' 1.

66 Ἰωάν. α' 3.

67 Πρβλ. Α' Ἰωάν. γ' 1.

68 Πρβλ. Δευτ. λα' 28' λδ' 7.

ἀκούσετε, σεις οἱ ὅποιοι πρὶν καλὰ - καλὰ γνωρίσετε τὰ μυστήρια τρέχετε νὰ καταλάβετε τὰ ἀξιώματα ποὺ ἀνήκουν εἰς ἄλλους καταλληλοτέρους σας, τό: «Οὐαὶ οἱ φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες»⁶⁹! καὶ τὸ «Οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς»⁷⁰!

Παρακαλῶ, λοιπόν, ὅλους σας, ἀδελφοί μου ἐν Χριστῷ, πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ θάλλετε ὡς θεμέλιον⁷¹ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀρετῶν τὸ ἀγαθὸν τῆς ταπεινώσεως· ἔπειτα ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ θεμέλιον νὰ ὑψώσετε μὲ ἀγῶνας εὐσεβείας⁷² τὸν οἶκον⁷³ τῆς γνώσεως τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ⁷⁴ καὶ νὰ καταυγασθῇτε ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς καὶ νὰ ἴδητε μὲ τὸ καθαρὸν μάτι τῆς καρδίας σας — ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους — τὸν Θεόν⁷⁵ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον νὰ διδαχθῇτε τὰ πλεον δυνάμει καὶ ἀφανέρωτα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁷⁶ καὶ τοιουτοτρόπως ἀπὸ αὐτὴν τὴν γνῶσιν, ἡ ὁποία παρέχεται καὶ ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὸν Πατέρα τῶν φωτῶν⁷⁷, θὰ περάσετε εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταδόσεως τῆς θείας διδασκαλίας⁷⁸ εἰς τοὺς πλησίον σας, διδάσκοντες αὐτοὺς «τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον»⁷⁹, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας σας αὐτῆς νὰ προσφέρετε εἰς τὸν Θεὸν λαὸν ἐκλεκτόν⁸⁰, εἰς τὸν Θεὸν ὁ ὅποιος διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σᾶς ἀνέδειξεν διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας του· ὀφείλομεν νὰ ἐπιτελέσωμεν τοιουτοτρόπως τὸ ἔργον τοῦτο, ὥστε νὰ μὴ πεταχθῶμεν ἔξω ἀπὸ τὸν νυμφῶνα⁸¹ τοῦ Χριστοῦ ὡς

69. Ἦσ. ε' 21. Πρβλ. Παρ. γ' 7.

70. Ἦσ. ε' 20.

71. Πρβλ. Ἑβρ. στ' 1.

72. Πρβλ. Α' Τιμ. δ' 7.

73. Πρβλ. Ματθ. ζ' 24-25. Λουκ. στ' 48.

74. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 11. Λουκ. η' 10.

75. Πρβλ. Ματθ. ε' 8.

76. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 11.

77. Βλ. Ἰακ. α' 17.

78. Πρβλ. Ρωμ. ιθ' 7. Α' Τιμ. δ' 6' ε' 17.

79. Ρωμ. ιθ' 2.

80. Βλ. Τίτ. θ' 14.

81. Πρβλ. Ματθ. κθ' 10-13.

περιφρονηταί αὐτοῦ καὶ ἐστερημένοι τοῦ ἐνδύματος τοῦ γάμου, ἀλλὰ μᾶλλον ὥσάν συνετοὶ καὶ τίμιοι διαχειρισταί⁸², ποὺ ἔχομεν διαχειρισθῇ καλῶς τὸν θησαυρὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ θεοῦ λόγου μεταξὺ τῶν συνανθρώπων μας, καὶ φυσικὰ πρὶν ἀπὸ αὐτό, ποὺ ἔχομεν τακτοποιήσει τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας ἔναντι τοῦ Θεοῦ, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν νυμφῶνα τοῦ Κυρίου, ἀνεμποδίστως, μὲ θίον στολισμένον ἀπὸ ἀρετὰς καὶ οὐράνιον γνῶσιν, ἀκτινοβολοῦντες θεῖον φῶς καὶ γεμᾶτοι ἀπὸ Ἁγίου Πνεῦμα, καὶ νὰ βασιλεύσωμεν αἰωνίως μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν⁸³ καὶ νὰ κληρονομήσωμεν μαζὶ μὲ αὐτὸν τὰ ἀγαθὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ αἰώνιος ζῶσα καὶ ἀθάνατος πηγὴ καὶ ζωὴ καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀρμόζει νὰ προσφέρεται πᾶσα δοξολογία καὶ τιμὴ καὶ λατρεῖα καὶ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

82. Πρβλ. Λουκ. ιθ' 42.

83. Πρβλ. Β' Τιμ. θ' 12.

XXXIV

"Οτι δὲν εἶναι ἄνευ κινδύνων τὸ νὰ κρύπτωμεν τὰ χαρίσματα ποὺ μᾶς ἔδωσεν ὁ Θεός· καὶ ὅτι πρέπει αὐτὰ νὰ τὰ φανερώνωμεν καὶ νὰ τὰ δεικνύωμεν εἰς ὅλους καὶ νὰ διακηρύττωμεν μὲ εὐγνωμοσύνην τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀχροατῶν, ἔστω καὶ ἂν εἰς μερικοὺς δὲν ἀρέσῃ τοῦτο.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ'

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ παιδιὰ μου ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἄρα γε ποῖαν ἰδέαν νὰ ἔχετε δι' ὅσα ἐδίδαξα εἰς διαφόρους ὁμιλίας μου μέχρι τώρα; Τί ἄρα γε νὰ ἐσκέφθητε καὶ ποῖας κρίσεις νὰ ἐκάματε μέσα σας ἐναντίον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκεν αὐτὰ μὲ παρρησίαν; 10 Μήπως ἐνομίσατε ὅτι ὑπεστήριξα κάτι ἀντίθετον ἢ ἀσχετον μὲ τὰς θείας Γραφάς²; Μήπως μὲ κατηγορήσα-

1. Ἡ παρούσα Κατήχησις περιγράφει τὴν κατάστασιν τοῦ πνεύματος τῶν μοναχῶν τοῦ Ἀγ. Μάμαντος πρὶν αὐτοὶ ἐξεγερθοῦν ἐναντίον τοῦ Συμεῶν. Πρέπει συνεπῶς νὰ ἐξεφωνήσῃ κατὰ τὰ ἔτη 995-998, ὅταν ὁ Συμεὼν ἦτο 46-49 ἐτῶν. Μερικοὶ νομίζουν ὅτι αὕτη ἐνθυμίζει τὴν Μεγάλην Ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Μακαρίου. Ὅπως δὲ ποτε ἔχομεν ἐνταῦθα μίαν τοιαύτην ἐπίδρασιν, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίη ἄμεσον καὶ κατὰ λέξιν ἐπηρεασμόν. Ἐὰν ὁ χαρακτήρ τῆς παρούσης Κατηχήσεως θεωρηθῇ ὡς πολεμικός, τότε ὁ συγγραφεὺς ὑπερασπίζεται δι' αὐτῆς τὴν γνησιότητά τῆς ἰδικῆς του μυστικῆς ἐμπειρίας ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων του, οἱ ὁποῖοι τὸν κατηγοροῦν δι' ὑπερβολὴν καὶ ἑπαρσιν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν τὴν διδασκαλίαν του ὡς ὑπερβολικὰ πνευματικὴν καὶ ἀπραγματοποιήτον ἀπὸ κοινοῦς ἀνθρώπους.

2. Ὅρα Μακαρίου εἰς Μεγάλην Ἐπιστολήν: «ὅνπερ ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν παρεστήσαμεν» (Ἐκδόσις W. JAERGER, σ. 291, 10-11). Ὁ Μακάριος καὶ ὁ Συμεὼν ἔχουν μίαν ἰδικὴν των διδασκαλίαν περὶ τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας, κατὰ πάντα ὁμῶς σύμφωνον μὲ τὴν τοιαύτην τῆς ἁγίας Γραφῆς.

τε μέσα σας, ὅτι δῆθεν σᾶς ἔχω εἶπει ὑπερβολικῶς πολλὰ; Μήπως μὲ κατεκρίνατε, ὅτι σᾶς ὠμίλησα μὲ ἀλαζονεῖαν³; Ἐάν, λοιπόν, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀντεδράσατε ἔναντι αὐτῶν πού σᾶς ἔχω εἶπει, εἴθε νὰ σᾶς λυπηθῇ ὁ Χριστός, ἐγὼ ὅμως παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας, ὥστε κανεῖς νὰ μὴ ἐπιμεῖνῃ εἰς αὐτὴν τὴν λανθασμένην γνώμην. Διότι δὲν ἔχομεν γράψει αὐτά, διὰ νὰ κάμωμεν ἐπίδειξιν — ἅς μὴ ἐπιτρέψῃ κάτι τέτοιο ὁ Θεὸς πού μὲ ἐλέησε καὶ μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν —, ἀλλ' ἔγραψα αὐτά ἐπειδὴ ἀναλογίζομαι τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας ἐχάρισεν εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς μου μέχρι τῆς παρούσης στιγμῆς, διὰ τὰς ὁποίας τὸν εὐχαριστῶ καὶ τὸν δοξολογῶ, ὡς εὐσπλαγχνον Δεσπότην καὶ εὐεργέτην μου Κύριον, καὶ τὸ χάρισμα πού ἔδωκεν εἰς ἐμὲ τὸ μεταδίδω μὲ εὐγνωμοσύνην εἰς ὅλους ἡμᾶς. Διότι, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ διακηρύξωμεν τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ ἢ νὰ κρύψω μὲ ἀχαριστίαν ὡσάν νὰ στεροῦμαι ἐντελῶς μνήμης καὶ ὡσάν νὰ εἶμαι κακὸς δοῦλος τὸ χάρισμα πού ἐκεῖνος μοῦ ἔδωκε⁴; Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν δύναμαι νὰ φερθῶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διακηρύττω παντοῦ τὸ ἔλεός του, ὁμολογῶ τὸ χάρισμα, εἰς ὅλους δεικνύω τὴν καλwsύνην πού ἔδειξεν ἐκεῖνος εἰς ἐμὲ καὶ παραλλήλως παρακαλῶ καὶ σᾶς διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ θείου λόγου νὰ ἀγωνισθῆτε νὰ μετᾶσχετε καὶ νὰ ἀπολαύσετε τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας ἐγεύθη καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος διὰ μέσου τῆς ἀπειρου αὐτοῦ ἀγαθότητος. Διότι μὲ αὐτὸ πού κάμνομεν οὐδόλως σᾶς ζημιούμεν ἢ σᾶς ἐζημιώσαμεν⁵, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιθυμοῦμεν νὰ μεταδώσωμεν ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἐπήραμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς συνδούλους μας, πού εἴσθε σεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχετε ἀξιωθῇ νὰ καλῆσθε λαὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἅγιον αὐτοῦ ποίμνιον καὶ βασιλικὸν ἱερατεῖον⁶.

3. Πρβλ. Ψαλμ. λδ' 20.

4. Βλ. Ματθ. κε' 18.

5. Πρβλ. Β' Κορ. ζ' 2.

6. Βλ. Α' Πέτρ. θ' 9. Ἀποκ. α' 6. Κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πιστὸς λαὸς, οἱ Χριστιανοὶ α)

Διότι, ὅπως κάμνει ἓνας πτωχὸς ποὺ ἀγαπᾷ τοὺς ἀδελφούς του, ὁ ὁποῖος ἐζήτησεν ἀπὸ κάποιον ἐλεήμονα ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Χριστὸν καὶ ἔλαθεν ἀπὸ αὐτὸν χρήματα καὶ ἐν συνεχείᾳ τρέχει εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς του καὶ λέγει χαρούμενα καὶ κρυφὰ εἰς αὐτοὺς «Τρέ-
 40 ξατε γρήγορα καὶ σεῖς, διὰ νὰ πάρετε», δεικνύων μὲ τὸ δάκτυλον καὶ λέγων εἰς αὐτοὺς ποῖος ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὰ χρήματα· ἐάν δὲ αὐτοὶ δὲν πιστεύουν, αὐτὸς θάζει τὰ χρήματα εἰς τὴν παλάμην, διὰ νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ τρέξουν γρήγορα διὰ νὰ συναντήσουν τὸ ταχύτερον τὸν ἐλεήμονα ἐκείνον ἄνδρα, ἔτσι ἀκριβῶς κάμνω καὶ ἐγὼ ὁ τιποτένιος, ὁ πτωχὸς καὶ ἐστερημένος⁷ ἀπὸ κάθε καλὸν καὶ δοῦλος τῆς ἀγιότητος ὧλων σας, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἔδοκίμασα τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ προσήλθον εἰς αὐτὸν μὲ μετάνοιαν καὶ μὲ τὴν μεσιτείαν τοῦ ἀγίου Συμεών, ποὺ εἶναι πατήρ μου καὶ πατήρ ἰδικὸς σας⁸ καὶ ἀφοῦ ἔλαθα τὴν χάριν ἐγὼ ποὺ εἶμαι ἀνάξιος νὰ δεχθῶ κάθε χάρισμα ἀπὸ τὸν Θε-
 50 ὄν, δὲν ἀνέχομαι νὰ κρατῶ αὐτὴν μέσα μου μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀλλὰ διακηρύσσω εἰς ὅλους σᾶς τοὺς ἀδελφούς καὶ πατέρας μου τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ καὶ φανερώνω εἰς σᾶς ποῖον εἶναι τὸ χάρισμα ποὺ ἐδόθη εἰς ἐμὲ —ὅσον δύναμαι— καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν μου σᾶς τὸ δεικνύω ὥσάν νὰ τὸ θάζω ἐπάνω εἰς τὴν παλάμην, καὶ τὰ λέγω αὐτὰ ὅχι κατὰ τρόπον μυστηριώδη καὶ ἀπόκρυφον, ἀλλὰ τὰ διαλαλῶ μὲ φωνὴν δυνατὴν, λέγων «Τρέξατε, ἀδελφοί μου, τρέξατε»· καὶ δὲν διακηρύσσω μόνον, ἀλλὰ συγχρόνως σᾶς δεικνύω ποῖος εἶναι ὁ εὐεργέτης μου Δεσπότης, χρησιμοποιοῦν πάλιν τὸν λόγον

μετέχουν τοῦ βασιλικοῦ ὀριώματος τοῦ Κυρίου, διότι εἶναι ἐξεπηλισμένοι μὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐξουσιάζουν τῶν παθῶν των, καὶ κατανικοῦν τοὺς πνευματικοὺς ἐχθρούς των. Ἐπίσης διότι ἀποκτοῦν τὸ ἡγεμονικὸν πνεῦμα, «ἔχοντες ἰδέας, σκέψεις καὶ ἰδεώδη πραγματικῶς ἡγεμονικά, βασιλικὸν καὶ ἡγεμονικὸν ἦθος καὶ εὐπρέπειαν». β) Μετέχουν συγχρόνως εἰς τινὰ βαθμὸν καὶ τοῦ ἱερατικοῦ ὀριώματος, ὡς χωρισμένοι τῶν ἁμαρτωλῶν, ὀφειρωμένοι εἰς τὸν Θεὸν καὶ προσφέροντες εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Χριστοῦ θυσίας πνευματικὰς καὶ εὐπροσδέκτους εἰς αὐτόν.

7. Πρβλ. Ἀποκ. γ' 17.

8. Πρβλ. Ἰωάν. κ' 17.

ἀντί τοῦ δακτύλου. Διότι ἂν κάποιος ἄνθρωπος δώσῃ εἰς κάποιον πτωχὸν ἓνα νόμισμα καὶ ὁ τελευταῖος ἐν συνεχείᾳ ὑποδείξει εἰς τὸν δότην νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἄλλους, αὐτὸς ὀργίζεται καὶ γίνεται περισσότερον ἀπρόθυμος εἰς τὸ νὰ δίδῃ, ἐνῶ ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλ' ἀντιθέτως εὐεργετῇ ὅλους. Διότι ἂν εἰς κάποιον δώσῃ κάποιο πνευματικὸν χάρισμα⁹, δηλαδὴ τάλαντον, καὶ αὐτὸς δὲν τὸ διακηρύξει εἰς ὅλους καὶ δὲν τὸ καταστήσῃ γνωστὸν λέγων «Τρέξατε εἰς τὸν Δεσπότην ποὺ δίδει ἀφθόνως καὶ ἀνυστεροβούλως καὶ κανεῖς δὲν θὰ φύγῃ ἀπὸ αὐτὸν ἄδειος»¹⁰, ἀλλ' ἀφοῦ τὸ πάρῃ τὸ κρύψῃ μέσα εἰς τὴν γῆν¹¹, τότε εἶναι ποὺ ὀργίζεται περισσότερον ἐναντίον ἐκείνου ποὺ ἐπῆρε τὸ χάρισμα, ἐπειδὴ ἀπὸ φθόνον δὲν θέλει νὰ πάρουν καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ὅπως ἐπῆρε καὶ ὁ ἴδιος.

Δι' αὐτό, λοιπόν, μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ διαλαλῶ παντοῦ, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶδον καὶ ὅσα θαυμαστά τοῦ Θεοῦ ἔχω γνωρίσει ἐμπράκτως καὶ ἐκ πείρας, ἀλλὰ τὰ διακηρύσσω¹² καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ὥσάν νὰ εὐρίσκωμαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγων μεγαλοφώνως: «Τρέξατε ὅλοι πρὶν κλεισθῇ εἰς σᾶς διὰ τοῦ θανάτου ἡ θύρα τῆς μετανοίας¹³, τρέξατε διὰ νὰ προφθάσετε¹⁴ πρὶν ἀποθάνετε, τρέξατε νὰ πάρετε καὶ σεῖς ὅτι καὶ ἐγώ, κτυπήσατε, ὥστε πρὶν πεθάνετε νὰ σᾶς ἀνοίξῃ¹⁵ ὁ Δεσπότης τὰς πύλας τοῦ παραδείσου καὶ νὰ σᾶς ἀποκαλύψῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ¹⁶, φροντίσατε μὲ κάθε ἐπιμέλειαν νὰ ἐγκαθιδρύσετε ἐντὸς σας τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν¹⁷ καὶ νὰ τὴν ἀποκτήσετε ἐνσυνειδήτως καὶ νὰ μὴ φύγετε ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν χωρὶς αὐτὴν, καὶ ἰδιαίτερώς ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι τὴν ἔχουν χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζουν, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ἔχουν

9. Πρβλ. Ρωμ. α' 11.

10. Πρβλ. Σοφ. Σειρ. κθ' 9.

11. Πρβλ. Ματθ. κε' 18.

12. Πρβλ. Α' Τιμ. ε' 21.

13. Πρβλ. Ματθ. κε' 10.

14. Πρβλ. Φιλ. γ' 12.

15. Πρβλ. Ματθ. Ζ' 7. Λουκ. ια' 9.

16. Πρβλ. Ἰωάν. ιδ' 21.

17. Πρβλ. Λουκ. ιζ' 21.

τίποτε ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας τῶν».

- 80 Πές μου, σὲ παρακαλῶ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ἀποκτήσει νοῦν Χριστοῦ¹⁸; 'Εκεῖνος δὲ ποὺ δὲν θλέπει τὸν Χριστὸν νὰ ὁμιλῇ ἐντός του, διὰ μέσου τίνος καὶ πῶς θὰ εἴπῃ «'Αβθᾶ ὁ Πατήρ»¹⁹; 'Εκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀποκτήσει ἐνσυνειδήτως ἐντός του τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν²⁰, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν μετὰ τὸν θάνατόν του; 'Εκεῖνος ποὺ δὲν θλέπει τὸν Χριστὸν μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα²¹ νὰ μένῃ ἐντός του διὰ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, πῶς θὰ εὑρεθῇ μαζὶ μὲ τὰ πρόσωπα τῆς 'Αγίας Τριάδος εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος: «Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ᾧσι μετ' ἐμοῦ»²² καὶ πάλιν «οὐ περὶ τούτων δὲ
90 ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἔν ᾧσι, καθὼς σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοὶ καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἔν ᾧσι»²³. «Κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσι ἔν, καθὼς ἡμεῖς ἔν ἐσμεν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἔν καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλας καὶ ἡγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἡγάπησας»²⁴.

- Αὐτός, λοιπόν, εἶναι, ἀδελφοί, ὁ τρόπος τῆς ἰδικῆς μου καυχήσεως, καθὼς νομίζουν μερικοί. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μὲ παρακινεῖ²⁵ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ φανερώσω πρὸς σᾶς τοὺς πατέρας καὶ ἀδελφούς μου τὴν ἀνέκφραστον καλωσύνην καὶ ἀγάπην ποὺ δεικνύει ὁ Θεός πρὸς ἡμᾶς, ἕνεκα τῆς ὁποίας τιμᾶ μὲ τόσον μεγάλα
100 χαρίσματα πλουσίως ἐκείνους ποὺ ἤλπισαν εἰς αὐτόν. 'Αλλ' ἀπαντήσατε, παρακαλῶ, εἰς τὴν ἐξῆς ἐρώτησίν μου: «Τί λοιπόν; ὁ Πατὴρ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἀγα-

18. Πρβλ. Α' Κορ. θ' 16.

19. Ρωμ. η' 15. Γαλ. δ' 6.

20. Πρβλ. Λουκ. ιζ' 21.

21. Πρβλ. 'Ιωάν. ιδ' 23' ιε' 4-7. Α' 'Ιωάν. γ' 24.

22. 'Ιωάν. ιζ' 24.

23. 'Ιωάν. ιζ' 20-21.

24. 'Ιωάν. ιζ' 22-23.

25. Πρβλ. Β' Κορ. ε' 14.

πᾶ τὸν Υἱὸν²⁶ καὶ ὁ Υἱὸς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καὶ χωρὶς
 νὰ τὸν βλέπῃ εἶναι μαζί με τὸν Πατέρα;» — «Ὁχι», θά
 ἀπαντήσετε ἀσφαλῶς. Διότι ἐάν τυχὸν δεχθῶμεν αὐτό
 καὶ διδάξωμεν ὡς ἀληθές, ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς δὲν
 γνωρίζονται μεταξύ των, τότε πάει περίπατον ἡ πίστις
 μας καὶ ἠφανίσθη· διότι ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Πατὴρ ἀγνοεῖ
 τὸν Υἱὸν καὶ ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, τότε εἴμεθα ὑποχρεω-
 μένοι νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τελείαν ἀγνοι-
 110 αν αὐτῶν· ἐάν δὲ συμβαίῃ αὐτό, τότε εἴμεθα ἄθεοι,
 ὥσάν νὰ μὴ ἐγνωρίσαμεν ποτὲ τὸν Θεόν. Ἐάν ὁμως, κα-
 θὼς λέγει ὁ Χριστός, «ὁ Πατὴρ γνωρίζει τὸν Υἱὸν καὶ
 ὁ Υἱὸς γνωρίζει τὸν Πατέρα»²⁷ καὶ ὡς Θεὸς ποὺ εἶναι
 συνυπάρχει με τὸν Θεόν καὶ Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ ἐπί-
 σης συνυπάρχει με τὸν Υἱόν, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ ἴ-
 διος ὅταν λέγῃ: «Καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν
 σοί»²⁸, «οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ ὦσι»²⁹ «κἀγὼ ἐν αὐ-
 τοῖς»³⁰, εἶναι φανερόν ὅτι ὅπως ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἴ-
 ναι ἡνωμένοι μεταξύ των καθ' ὁμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς
 εἴμεθα μετ' αὐτῶν ἡνωμένοι. Μὲ τὴν διαφορὰν ὁμως ὅτι
 ἡ ἔνωσις τοῦ Υἱοῦ με τὸν Πατέρα πηγάζει ἀπὸ τὴν κοι-
 νὴν τους οὐσίαν (εἶναι φυσικὴ) καὶ εἶναι ἀχρονος, ἐνῶ
 ἡ ἰδικὴ μας ἔνωσις με τὸν Υἱὸν εἶναι κατὰ θέσιν καὶ χά-
 ριν· ἐν τούτοις ὁμως εἴμεθα ὅλοι ἡνωμένοι καὶ ἀχώρι-
 στοι εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ με τὸν Θεόν, καθὼς ὁ ἴδιος
 120 πάλιν λέγει: «Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι
 τετελειωμένοι εἰς ἓν»³¹, —διὰ ποῖον λόγον; «ἵνα γινώ-
 σκη ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐ-
 τοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας»³² καὶ ὁ Παῦλος συμπληρώ-
 νει: «Ὅπου οὐκ ἔστι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, θάρσαρος,
 Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πα-
 σι Χριστός»³³.

26. Βλ. Ἰωάν. γ' 35.

27. Πρὸλ. Ματθ. ιε' 27. Λουκ. ι' 22. Ἰωάν. ι' 15.

28. Ἰωάν. ιζ' 21.

29. Ἰωάν. ιζ' 21.

30. Ἰωάν. ιζ' 23.

31. Ἰωάν. ιζ' 23.

32. Ἰωάν. ιζ' 23.

33. Κολασ. γ' 11.

Αὐτά, λοιπόν, ἀκούσατε ὅσοι νομίζετε ὅτι εἰσθε πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ εἰς Ἐκεῖνον (τὸν Χριστὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα) ποὺ τὰ λέγει πιστεῦσατε· ἐμὲ δὲ ὁ ὅποιος σᾶς ἀναπτύσσω μὲ τὸν λόγον τῆς χάριτος³⁴ τὰς δωρεάς, τὰς ὁποίας λαμβάνουν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅσοι καταφεύγουν εἰς αὐτὸν μὲ θερμὴν πίστιν καὶ πράττουν τὰς ἐντολάς του καὶ ὁ ὅποιος γίνομαι εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὄργανον ποὺ μεταδίδει εἰς σᾶς τὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐμπνεύσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπαλλάξατέ με ἀπὸ κάθε ὑποψίαν καὶ κατηγορίαν. Ποῖος δὲ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πράγματι ὁμιλεῖ, ἀκούσατε τὸν ἴδιον τὸν Κύριον τί λέγει σχετικῶς: «Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν»³⁵. Βλέπετε ὅτι δὲν λαλῶ ἐγὼ πρὸς τὴν ἀγάπην σας τὰς ὑπερφυσικὰς καὶ καταπληκτικὰς αὐτὰς ἀληθείας, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποὺ ὁμιλεῖ μυστικῶς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Αὐτὸ δὲ ἐπιθεβαιώνει καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος λέγων: «Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι»³⁶. Καίτοι δὲ ἐγὼ εἶμαι τιποτένιος καὶ ἀνάξιος καὶ εὐρίσκομαι μακρὰν ἀπὸ κάθε ἔννοιαν ἀγιότητος καὶ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ τὴν δωρεάν ποὺ ἐδόθη εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ νὰ παύσω νὰ ὁμιλῶ, ἀλλ' εἴμεθα δεσμευμένοι ἔναντι τῆς χάριτος αὐτοῦ νὰ μεταφέρωμεν ὡς ἰδικοὶ του ὑπηρεταὶ εἰς σᾶς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σᾶς φανερώνωμεν τὸ τάλαντον καὶ τὸ χάρισμα τῆς διδασκαλίας, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς ἐμὲ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν³⁷ τοῦ ἀρχιερέως, ὁ ὅποιος μὲ κατέστησε διὰ τῆς χειροτονίας ἱερέα, καθὼς παραγγέλλει εἰς ἡμᾶς ὁ ἴδιος ὁ πρωτοκορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, ὁ Πέτρος, ὁ ὅποιος λέγει: «Ἐκάστος καθὼς ἔλαθε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις

34. Πρὸλ. Πράξ. ιδ' 3' κ' 32.

35. Ματθ. ι' 20.

36. Β' Πέτρ. α' 21.

37. Α' Τιμ. δ' 14. Πράξ. η' 18.

διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ Θεός»³⁸.

- 150 Λοιπόν, τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ὁμιλεῖ, ἀδελφοί, καὶ ὄχι ἐγώ, καθὼς μᾶς ἐβεβαίωσαν δι' ὧν παρέθεσα ἀνωτέρω ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ ὁ πιστός του Μαθητής. Ἐὰν δὲ λέγω ψέματα, ποῦ θὰ καταφύγω διὰ νὰ ἀποφύγω τὴν ἄφευκτον καταδίκην καὶ τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ μὲ αἰωνίαν καταστροφήν³⁹ ὅσους λέγουν ψέματα, διότι λέγει: «Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος»⁴⁰. Καθὼς δὲ ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποῦ δεικνύει ἀπιστίαν εἰς ὅποιον ὁμιλεῖ κατ' ἐμπνευσιν καὶ ἐπιταγὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμαρτάνει καὶ θλασφμεῖ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα⁴¹ ποῦ ὁμιλεῖ, κατ' ὅμοιον ἀκριβῶς τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι «ὁμιλῶ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καίτοι στερεῖται ἐντελῶς τῆς ἐξ οὐρανοῦ πεμπομένης χάριτος τοῦ Πνεύματος, ὅπως ὁ Σίμων ὁ
- 160 Μάγος⁴² καὶ ὅσοι τὸν μιμοῦνται, θὰ εἶναι ξένος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀντίθετος αὐτοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀνθίσταται καὶ πολεμεῖ τὰ λόγια τοῦ Πνεύματος⁴³ εἶναι δίχως ἄλλο ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς εἶναι ἀχώριστος καὶ ἀδιαίρετος· ἄρα καὶ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι καὶ συνάναρχον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ βασιλεύει αἰωνίως μετ' αὐτῶν.

- "Ἄς μὴ θελήσετε, λοιπόν, ἀδελφοί, νὰ γίνετε ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐλᾶτε καὶ γονατίσατε νὰ λατρεύσωμεν⁴⁴ μαζὶ τὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ σηκωθῆτε ἀπὸ ἐκεῖ μέχρις ὅτου πάρετε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος ἔλαθον αὐτὴν μὲ τὴν ἰδικήν Του εὐνοίαν καὶ ἀνοχήν. Δὲν σᾶς λέγω τίποτε τὸ ἀντίθετον, ἀδελφοί, ἀλλὰ δεικνύω πρὸς ὅλους σας πλουσίαν τὴν ἀγάπην ποῦ ἔχω
- 170 πρὸς σᾶς. Διότι ἐὰν σᾶς ἔλεγον, ὅτι ἐγὼ μὲν ἔλαθον ὠρεάν χάριν ἀπὸ τὸν Πατέρα τῶν φώτων, ἀπὸ τὸν ὁ-

38. Α' Πέτρ. 5' 10-11.

39. Πρβλ. Πράξ. η' 20.

40. Ψαλμ. ε' 7.

41. Πρβλ. Μάρκ. γ' 29. Λουκ. ιβ' 10.

42. Πρβλ. Πράξ. η' 18-23.

43. Πρβλ. Πράξ. ζ' 51.

44. Πρβλ. Ψαλμ. ηδ' 6.

ποιον χορηγείται κάθε θεῖον ἀγαθόν⁴⁵, ἀλλὰ σεῖς δὲν θέλω νὰ πάρετε, τότε πολὺ δικαιολογημένως νὰ μισηθῶ καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ σᾶς τοὺς ἰδίους· τώρα ὁμῶς ποὺ σᾶς παρουσιάζω τὴν ἀλήθειαν ὅπως τὴν διδάσκει ἡ θεία Γραφή καὶ ὅπως ἐξ ἰδίας πείρας γνωρίζω καὶ ποὺ σᾶς δεικνύω ποῖα εἶναι ἡ βασιλικὴ ὁδός⁴⁶ ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθῆτε, εἰς τί σᾶς ἐβλαψα; Ἐάν πάλιν δὲν καταδέχεσθε νὰ διδάσκεσθε ἀπὸ ἐμὲ ἐπειδὴ μὲ θεωρῆτε ἄσημον καὶ ἄγνωστον καὶ μικρόν, τότε πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδιάλεξε τοὺς θεωρουμένους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀνοήτους, διὰ νὰ κατατροπώσῃ καὶ καταντροπιάσῃ τοὺς κατὰ κόσμον σοφοὺς, καὶ τοὺς ἀδυνάτους καὶ παραπεταμένους καὶ περιφρονημένους ἐ-
 180 διάλεξε, διὰ νὰ καταντροπιάσῃ τοὺς ἐνδόξους καὶ τοὺς δυνατούς⁴⁷.

Ἄλλ' ἴσως κάποιος νὰ πάρῃ τὸν λόγον καὶ νὰ εἴπῃ: «Αὐτὰ ποὺ μᾶς διδάσκεις εἶναι μεγάλα καὶ ὑπερβολικά καὶ εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου»⁴⁸. Καὶ ἐγὼ θὰ ἀπαντήσω εἰς αὐτόν: «Εἶναι πράγματι μεγάλα καὶ ὑπεράνω ἀπὸ τὰς φυσικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, διότι εἶναι λόγια τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἔχει λεχθῇ»⁴⁹ — «Καὶ πῶς συμβαίνει, θὰ μοῦ εἴπῃ, ὥστε κανεὶς ἀπὸ τοὺς μεγάλους πατέρας νὰ μιλῇσιν τοιοῦτοτρόπως ἀπροκαλύπτως περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἢ νὰ μὴ προφέρῃ τέτοιους λόγους, ὡσάν αὐτοὺς ποὺ λέγεις ἐσὺ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου;» — «Ἐχεις λησμονῆσαι τὸν ἑαυτὸν σου, (ἀπατάσαι), ὦ ἄνθρωπε, σὺ ποὺ ἰσχυρίζεσαι κάτι τέτοιο. Διότι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες ὅχι μόνον ἐλάλησαν σύμφωνα καὶ παρόμοια μὲ ὅσα ἐγὼ λέγω,

45. Πρβλ. Ἰακ. α' 17.

46. Πρβλ. Ἀριθ. κ' 17.

47. Α' Κορ. α' 27-28.

48. Πρβλ. Μακαρίου: Ἐπιστολὴ Μεγάλη: «... γενέσθαι γὰρ οὕτως ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀδύνατον» (ἐκδ. W. JAEGER, σελ. 297, 23) — «καλῶς ἂν ἔκαστος καθ' ἡμῶν εἶχε λέγειν ὡς ὑπέρογκα ἐκ ματαιότητος φρονούντων καὶ τὰ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπαγγελλομένων» (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 291, 8-10).

49. Πρβλ. Μακαρίου: «... τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ πεποιθότες ὁμολογοῦμεν καὶ πιστεύομεν, ὅτι τὰ πορὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, παρὰ τῷ ἐπαγγεῖλαμένῳ Θεῷ πάντα δυνατὰ τυγχάνει» (ἐνθ' ἄνωτ. σ. 297, 12-14).

190 ἀλλὰ καὶ ὑπερβολικώτερα ἔχουν εἶπει· τὸ κύρος ὁμῶς καὶ ἡ ἀξιοπιστία ἐκείνων ποὺ εἶπον αὐτὰ συντελεῖ ὥστε νὰ γίνωνται εὐκόλως δεκτὰ καὶ πιστευτὰ ὅσα εἶπον, ἐνῶ ἡ ἰδική μου ἀσημότης κάμνει ὥστε νὰ φαίνωνται εἰς σᾶς ὡς ψευδῇ καὶ ἀποκρουστικά ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα ποὺ ὅλοι τὰ δέχονται ὡς ἀληθῆ·.

200 "Ἐχω ἐν τούτοις νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ἄλλον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον παρὰ τὴν θέλησίν μου σᾶς ἀπεκάλυψα αὐτά. Ποῖος δὲ εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος; Ἡ ψευδὴς καὶ παράλογος ἀνοησία καὶ ἀντίληψις ἐκείνων ποὺ ὑποστηρίζουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὰς ἡμέρας μας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μετὰξὺ ἡμῶν τοιοῦτος ἄνθρωπος. Καὶ πρόσεξε νὰ ἀντιληφθῇ πόσον πανοῦργα εἶναι ἡ κακία. Ἐάν ἐγὼ δὲν ὁμιλήσω ἀνοικτὰ καὶ καθαρὰ, ἀλλὰ προσπαθῶ νὰ κρύψω τὸ χάρισμα, τότε ἐκεῖνοι νομίζουν ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν· ἐάν ἀντιθέτως ἐγὼ ὁμιλήσω καὶ φανερώσω τὴν ἀλήθειαν, ἀμέσως μὲ χαρακτηρίζουν ὡς ὑπερήφανον, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Ποία δὲ εἶναι αὕτη; Τὸ «ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν»⁵⁰. "Ἀρα θεωρεῖτε αὐτὸ ὑπερβολὴν ὑπερηφανίας, ἐάν εἶπω καὶ ἐγὼ ὅ,τι καὶ ἐκεῖνοι; Τὸ «Ἐκ τούτου γινώσκομεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ δέδωκεν ἡμῖν»⁵¹. "Ἀλλ' αὐτὸ πῶς θὰ δυνηθῇτε νὰ τὸ στρέψετε ἐναντίον ἐκείνου ποὺ σᾶς ὁμιλεῖ; Ἀλλὰ καὶ τὸ «Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ»;⁵² καὶ τὸ «Δοκῶ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν»⁵³; καὶ τὸ «Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ 210 κράζομεν· Ἀββᾶ ὁ Πατήρ»⁵⁴; καὶ τὸ «Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτῶν φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν»⁵⁵; "Ὅλα, λοιπόν, αὐτὰ τὰ ἀποστολικά λόγια θὰ θεωρηθοῦν ὅτι εἶναι ἰδικὰ μου λόγια ὑπερήφανα; "Ὡ τῆς ἀνοησίας!

50. Α' Κορ. 8' 16.

51. Α' Ἰωάν. γ' 24' πρβλ. καὶ 5' 13.

52. Β' Κορ. ιγ' 3.

53. Α' Κορ. ζ' 40.

54. Ρωμ. η' 15. Πρβλ. Γαλ. 5' 6.

55. Β' Κορ. 6' 6.

Ἐάν πάλιν θέλῃς νά μάθῃς καί τὸν τρόπον ποῦ συντελεῖται ἡ θεία ἔλλαμψις, πῶς δηλαδὴ αὕτη γίνεται εἰς ἐκείνους ποῦ ἀγαποῦν τὸν Κύριον, ἀκούσε τὸν ἴδιον τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν»⁵⁶, δηλαδὴ εἰς τὰ σώματα. Ἐάν ἐξακολουθῇς νά λέγῃς ὅτι δὲν ὑπάρχει τέτοιος ἄνθρωπος εἰς τοὺς σημερινούς καιρούς, διατί; Πές μου, σὲ παρακαλῶ, διατί δὲν ὑπάρχει; «Διότι, ἅπαντας, καὶ νά θέλῃ κάποιος νά γίνῃ τοιοῦτος νομίζω
 220 ὅτι δὲν δύναται ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον νά γίνῃ, ὅπως δὲν γίνεται ἐκεῖνος ποῦ δὲν θέλει». Ἐάν ὁμως ἰσχυρίζεσαι ὅτι καὶ ἐκεῖνος ποῦ θέλει δὲν γίνεται, τότε τί θὰ κάμωμεν ἐκεῖνο τὸ «Ὅσοι δὲ ἔλαθον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι»⁵⁷ καὶ τὸ «Εἰ θέλετε θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες»⁵⁸ καὶ τὸ «ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι»⁵⁹. Ἐάν ὁμως οὔτε θέλῃς οὔτε γίνεσαι τοιοῦτος, γνώριζε ὅτι καταδικάζεις σὺ τὸν ἑαυτόν σου, ἐπειδὴ οὔτε θέλεις οὔτε προσπαθεῖς νά γίνῃς· διότι ἐάν θέλῃς νά γίνῃς, δύνασαι.

Ἐάν ὁμως σὺ δὲν εἶσαι τοιοῦτος, Θεοῦ θέλοντος, εἶναι πάρα πολλοὶ ἄλλοι τοὺς ὁποίους σὺ δὲν γνωρίζεις. Διότι ἐάν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ προφήτου Ἡλίου ὁ
 230 Θεὸς εἶχεν ἑπτὰ χιλιάδας πιστοὺς τοῦ ποῦ δὲν προσεκύνησιν τὸν Βάαλ⁶⁰, ἀσυγκρίτως περισσότερον τώρα, ποῦ ὁ Θεὸς ἐσκόρπισεν ἐπάνω μας ἀφθόνως τὸ Ἅγιόν τοῦ Πνεύματος⁶¹. Ἐάν δὲ κανεῖς δὲν ἀποβάλλῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ δλα ὅσα ἐμποδίζουν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νά τὸν ἐπισκεφθῇ καὶ δὲν ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γυμνός, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ αὐτὰ καὶ νά ζητήσῃ νά λάθῃ, τὴν εὐθύνην φέρει αὐτὸς ποῦ δὲν θέλει νά πράξῃ τοῦτο καὶ ὄχι ὁ Θεός. Καὶ διὰ νά χρησιμοποιοῦσῶ ἐν παράδειγμα, ὅπως ἡ φωτιά μόλις συναντήσῃ τὰ ξύλα καὶ κατὰ τρόπον φυσικὸν ἀνάθει, τοιου-

56. Β' Κορ. δ' 7.

57. Ἰωάν. α' 12.

58. Ψαλμ. πα' 6.

59. Α' Πέτρ. α' 16.

60. Βλ. Ρωμ. ια' 4.

61. Πρβλ. Τίτ. γ' 5-6.

τοτρόπως καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καὶ λατρευτοῦ Πνεύματος ζητεῖ νὰ ἀνάψῃ τὰς ψυχὰς μας, διὰ νὰ φωτίσῃ⁶² καὶ ἐκείνους πού εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ κατευθύνῃ τὰ θήματα⁶³ τῶν πολλῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν διὰ μέσου ἐκείνων πού ἐδέχθησαν τὸν θεῖον φωτισμόν, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι, θαδίζοντες ὅσον γίνεται καλύ-
 240 τερον, νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν φωτιάν καὶ ἕνας - ἕνας ἢ καὶ ὅλοι, ἐὰν εἶναι δυνατόν, μαζὶ νὰ ἀναφθοῦν καὶ νὰ λάμπουν ἀνάμεσά σας ὡσάν θεοί, διὰ νὰ εὐλογῇται καὶ νὰ πληθύνεται⁶⁴ ἡ γενεὰ τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ⁶⁵ καὶ νὰ μὴ παύσῃ ποτὲ νὰ ὑπάρχῃ⁶⁶ ἄνθρωπος πού νὰ ὁμοιάζῃ εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ λάμπῃ ὡς φῶς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ἐγὼ μὲν, λοιπόν, αὐτὴ νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού θέλει ὁ Θεὸς δι' ἡμᾶς· τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἐδημιούργησε καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε τότε χαρίζοντάς μας τὴν ἰδικὴν Του εἰκόνα⁶⁷· ἐσεῖς δὲ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς σας ἐξετάσατε καὶ δοκιμάσατε ὅσα ἐγὼ σᾶς λέγω. Καὶ ἐὰν αὐτὰ πού φρονῶ καὶ διδάσκω, σύμφωνα μὲ ὅσα ἔχουν λεχθῇ, δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ ὅσα διδάσκουν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι καὶ
 250 Θεοφόροι πατέρες, ἐὰν δὲν ἐπαναλαμβάνω ἐκεῖνα πού εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ περιέχονται εἰς τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, ἐὰν δὲν ἀνάπτω φανερά εἰς ὅλους δι' ἀποδείξεων τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν καὶ δωρεάν πού εὐρίσκεται μέσα εἰς αὐτὰ τὰ λόγια —τὴν ὁποίαν μερικοὶ ἐφρόντισαν, ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτούς, πολὺ κακῶς νὰ στήσουν— καὶ δὲν δεικνύωμεν τὸ φῶς τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναμμένον καὶ φωτίζει, λαμβάνων δηλαδὴ ὅλα αὐτὰ πού διδάσκω καὶ συνιστῶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἁγίας Γραφάς, τότε ἐγὼ μὲν ἅς παραδοθῶ εἰς τὸ ἀνάθεμα τοῦ Κυρίου Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁶⁸ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ διδάσκω ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι ἐδίδαξαν καὶ εὐηγγελίσθη-

62. Πρβλ. Ματθ. ε' 16. Φιλ. β' 15.

63. Πρβλ. Ψαλμ. λστ' 23' ριη' 133.

64. Πρβλ. Γεν. κθ' 17' κη' 3-4 κλη.

65. Πρβλ. Ψαλμ. κα' 24' κγ' 6' ρδ' 6.

66. Βλ. Β' Παρ. στ' 11.

67. Πρβλ. Γεν. α' 27' θ' 7. Ψαλμ. η' 6.

68. Πρβλ. Ρωμ. θ' 3. Γαλ. α' 8-9.

παν⁶⁹ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι, σεῖς δὲ ὄχι μόνον νὰ κλείσετε
 260 τὰ αὐτιά σας ὥστε νὰ μὴ ἀκοῦτε τὰς ἰδικάς μου πλά-
 νας, ἀλλὰ νὰ ἀρχίσετε νὰ μὲ κτυπᾶτε μὲ λίθους ὥσπου
 νὰ μὲ θανατώσετε ὡς ἀσεβῇ καὶ ἄθεον. Ἐὰν ὁμως ἐπα-
 νορθώνωμεν τὰς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀπο-
 στόλων, τὰς ὁποίας μερικοὶ παρεποίησαν, χρησιμοποιοῦ-
 οῦντες καὶ ἐν προκειμένῳ τὰ χωρία ἐκεῖνα τῶν θείων
 Γραφῶν, τὰ ὁποῖα στηρίζουν καὶ διορθώνουν τὸν νοῦν
 τῶν διαστροφῶν καὶ ἐκείνων πού πείθονται εἰς αὐτούς,
 συμβουλευόμεν αὐτούς νὰ μὴ περιμένουν μὲ ἀκαθορί-
 στους καὶ ἀφηρημένους ἐλπίδας τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν
 ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
 νῶν καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, ἀλλὰ τοὺς διδάσκομεν ὅτι εἰς
 ἐκείνους, πού εἶναι ἐκλεκτοὶ καὶ πρόκειται νὰ σωθοῦν δι-
 δονται μὲν ὡς ἐγγυήσεις⁷⁰ ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν ὅσα
 270 εὐρίσκονται ἐνώπιόν μας καὶ ἀποκαλύπτονται καὶ φαίνον-
 ται, ὅσα δὲ πρόκειται νὰ δοθοῦν μετὰ θάνατον καὶ κα-
 τὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν προθυμοποιοῦμαι νὰ τὰ ἀπο-
 δείξω καὶ ἐπιβεβαιώσω· ἀφοῦ, λοιπόν, τοιαῦτα διδά-
 σκωμεν, δὲν δικαιούμεθα νὰ ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν νὰ γι-
 νώμεθα ἀπὸ ὅλους παραδεκτοὶ καὶ νὰ μᾶς ἀγαποῦν ὅ-
 λοι διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς τελείας ἀγάπης πού ἐπιτε-
 λοῦμεν;

Διότι ὅπως ἐκεῖνος πού εὐρῆκε κάποιον κρυμμένον
 θησαυρόν καὶ τὸν ἐφύλαξε μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του⁷¹,
 ἐπικρίνεται καὶ καταδικάζεται ἀπὸ ὅλους ὡς φιλάργυ-
 ρος, ἐνῶ ἐκεῖνος πού δὲν τὸν κρύπτει διὰ τὸν ἑαυτὸν
 του, ἀλλὰ τὸν δεικνύει καὶ τὸν φανερώνει εἰς ὅλους καὶ
 ἀφήνει τὸν καθένα νὰ πάρῃ ὅσον θέλει, εἶναι ἀσφαλῶς
 ἀρεστὸς καὶ ἀγαπητὸς καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς
 280 ἀνθρώπους, τοιουτοτρόπως καὶ ἐγὼ εἰς τὰ πνευματι-
 κά ζητήματα κινδυνεύω νὰ χαρακτηρισθῶ παράφρων,
 καθ' ἣν στιγμὴν ὁμιλῶ⁷² μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Διότι
 πράγματι ὅταν κάποιος ἅγιος ἄνθρωπος μοῦ διεμήνυ-
 σεν ὅτι εἰς κάποιον τόπον ὑπάρχει θησαυρὸς κρυμμένος

69. Πρβλ. Γαλ. α' 8.

70. Πρβλ. Β' Κορ. α' 22. Ἐφεσ. α' 14.

71. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 44.

72. Πρβλ. Β' Κορ. ια' 17, 23.

ἀπὸ τὰς ἀγίας Γραφάς, δὲν ἡμέλησα οὔτε στιγμήν νά σηκωθῶ καὶ νά ἐρευνήσω καὶ νά ἰδῶ καὶ συγχρόνως ἐζήτησα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον νά γίνῃ βοηθός μου καὶ συνεργάτης μου καὶ ἀφοῦ ἐδέχθη, ἐγκατέλειψα κάθε ἄλλην ἐργασίαν καὶ βιωτικὴν δραστηριότητα, καὶ ἀφοῦ ἐπῆγα εἰς τὸν τόπον ἐκείνον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἀγαθὸς ἐκείνος ἄνθρωπος μοῦ ἐφανέρωσε διὰ γραμμάτων ὅτι ὑπάρχει ὁ θησαυρός, δὲν ἔπαυσα μὲ κόπον πολὺν καὶ μὲ μόχθον ἡμέραν καὶ νύκτα νά ἀνοίγω, νά σκά-
 290 ττω καὶ νά πετῶ τὸ χῶμα ἔξω ὥστε ν' ἀνοίγεται βαθὺ χαντάκι ἕως οὗτο ὁ θησαυρὸς ἄρχισε νά φαίνεται ἀπὸ ἑπάνω καὶ νά ἀστράπτῃ μαζί μὲ τὸ χῶμα. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐκοπίασα ἐπὶ πολὺν χρόνον νά σκάπτω καὶ νά πετῶ τὸ χῶμα, νομίζω πλέον ὅτι ἔχω ἰδεῖ ὅλον τὸν θησαυρὸν ποῦ εὐρίσκετο κάτω χαμηλὰ νά εὐρίσκεται ἑπάνω ἀπὸ ὅλην τὴν γῆν καὶ νά εἶναι ἀπλωμένος χωρὶς προσμίξεις καὶ καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἀκαθαρσίαν, καὶ βλέποντάς τον κράζω διαρκῶς καὶ ὡς ἐξῆς φωνάζω πρὸς ὅσους ἀπιστοῦν καὶ δὲν θέλουν νά κουρασθοῦν καὶ νά σκάψουν: «Ἐλᾶτε νά ἴδητε ὅλοι ὅσοι δὲν πιστεύετε εἰς τὰς θείας Γραφάς»⁷³. Κάνω δὲ αὐτὸ ἐπειδὴ ὑπακούω καὶ πιστεύω εἰς ἐκεῖνο ποῦ λέγει ὁ Σολομῶν: «Ἀδόλως τε ῥυμαθόν, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι»⁷⁴, δι' αὐτό, λοιπόν, αὐτὸ
 300 τὸ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καθὼς ἔχει λεχθῇ, φωνάζω πρὸς ὅλους: «Ἐλᾶτε νά μάθετε, ὅτι δὲν εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀλλ' εὐρίσκεται ἤδη ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σας καὶ εἰς τὰ χέρια σας καὶ εἰς τὰ πόδια σας ὁ ἀνέκφραστος θησαυρός, ποῦ εὐρίσκεται ἔξω καὶ ὑπεράνω ἀπὸ κάθε ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν»⁷⁵. Ἐλᾶτε νά βεβαιωθῇτε, ὅτι αὐτὸς ὁ θησαυρός, διὰ τὸν ὁποῖον

73. Πρὸλ. καὶ Μακαρίου, Μεγάλῃ Ἐπιστολῇ: «Ἀναγκαῖον δι' ὀλίγων περὶ τούτων παραστήναι τῷ Δεσπότη καὶ δεῖξαι οἷαν μὲν βλάβην καὶ ζημίαν ὑφίστανται οἱ ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐαυτοὺς πείσαντες μὴ πιστεῦειν, ἀλλὰ τῇ διὰ τοῦ νοὸς ὑπολήψει ματαίως πληροφρηθῶσι».

74. Σοφ. Σολ. Ζ' 13.

75. Ἐφεσ. σ' 21. Μακαρίου, Μεγάλῃ Ἐπιστολῇ: «Καὶ τὸν ἐπουράνιον τῆς τελείας χάριτος θησαυρὸν ἐν τοῖς ὀστροκίνοις ἡμῶν τοῦ σώματος σκεύειν ἐν πάσῃ πληροφῳρίᾳ ἐντεῦθεν κοιμισόμενοι καὶ Θεοῦ οἰκητήριον καθαρὸν γενόμενοι» (ἐνθ' ὄνωτ. σ. 300, 29-31).

σᾶς ὁμιλῶ, εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»⁷⁶.

Καὶ δὲν λέγω αὐτὸ ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου⁷⁷, ἀλλὰ τὸ εἶπε καὶ τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ θησαυρός: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»⁷⁸, ἐγὼ εἰμαι τὸ σπειρὶ τοῦ σιναπιῶ⁷⁹ πού ἔχει χωθῇ μέσα εἰς τὸ ἔδαφος⁸⁰· ἐγὼ εἰμαι τὸ πολῦτιμο μαργαριτάρι, πού ἀγοράζομαι⁸¹ ἀπὸ τοὺς πιστοῦς· ἐγὼ εἰμαι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία
 310 κρύπτεται ἀνάμεσά σας⁸²· καὶ καθὼς θλέπομαι ἀπὸ ἐκείνους πού με ἐζήτησαν καὶ με εὔρον⁸³ τώρα, τοιοῦτο-τρόπως θὰ λάμπω εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ ὑπεράνω δλων αὐτῶν, ὅπως τώρα λάμπω — καίτοι εἰμαι κρυμμένος— παραπάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς οὐρανοὺς⁸⁴. Ἐγὼ, πού ἐκ τῆς φύσεώς μου δὲν περιορίζομαι καὶ δὲν χωρῶ πουμενά, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν συγκαταβαίνω καὶ σμικρύνομαι ὥστε νὰ χωρῶ ἐντός σας, καὶ ἐνῶ εἰμαι ἀόρατος γίνομαι ὁρατός εἰς σᾶς, καὶ παρουσιάζομαι ὅχι ὅσος εἰμαι, ἀν καὶ παραμένω ὁλόκληρος ὁρατός, ἀλλ' ἐμφανίζομαι τόσος ὅσον δύναται νὰ ἴδῃ ἡ ἀτελής καὶ πεπερασμένη φύσις ἐκείνων πού με θλέπουν. Ἐγὼ εἰμαι ἡ μαγιά, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ ἐπῆρεν ἡ ψυχὴ τὴν ἔθεσεν εἰς τὰ τρία στοιχεῖα⁸⁵ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται, καὶ ἀφοῦ ζημωθῇ μαζί της γίνε-
 320 ται ὁλόκληρος ἡ ψυχὴ ὁμοία με ἐμέ⁸⁶· διότι ὁποίας λογιῆς εἶναι τὸ προζύμι, τέτοιο γίνεται καὶ τὸ ἀλεύρι πού ἀνακατεύεται μαζί του μαζί με τὸ νερὸ καὶ τὸ ἀλάτι· μαζί με ἐμέ δηλαδή, λέγει, ὑπάρχει ὁ Πατήρ μου με τὸν ὁποῖον ἔχομεν τὴν αὐτὴν φύσιν καὶ τὸ Παράκλητον

76. Βλ. Ἰωάν. η' 12· θ' 5.

77. Πρβλ. Ἰωάν. ιδ' 10.

78. Ἰωάν. ια' 25.

79. Ματθ. ιγ' 31. Μάρκ. δ' 31. Λουκ. ιγ' 19.

80. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 44.

81. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 46.

82. Πρβλ. Λουκ. ιζ' 21. Ἰωάν. σ' 26.

83. Πρβλ. Ματθ. ζ' 7. Λουκ. ια' 9.

84. Ἐφεσ. δ' 10.

85. Ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν πλατωνικὴν ἀντίληψιν, ἰσχύουσιν ἀκόμη καὶ σήμερον, ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία στοιχεῖα, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμικόν καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰς τρεῖς βασικὰς λειτουργίας αὐτῆς.

86. Πρβλ. Ματθ. ιγ' 33. Λουκ. ιγ' 21.

αὐτοῦ Πνεῦμα, ἐνῶ ἐσεῖς ἀποτελεῖται τὸ ἀντίστοιχον τοῦ νεροῦ καὶ τοῦ ἁλATIOY. Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διὰ τοὺς πιστοὺς μου δούλους ἔγινε ὁ πνευματικὸς παράδεισος εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀπολεσθέντος κατὰ τὴν πτωσιν καὶ ἔνεκα ταύτης ὁρατοῦ παραδείσου· εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτὸν παράδεισον τοποθετῶ⁸⁷ ὅλους ὅσοι πιστεύουν εἰς ἐμέ καὶ ἀναγεννῶνται πνευματικῶς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁸⁸, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται πλέον νὰ ἁμαρτάνουν⁸⁹, οὐδὲ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου δύναται νὰ πράξη κάτι ἐναντίον των⁹⁰. διότι ἐγὼ εὐρίσκομαι διαρκῶς ἐντὸς αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐντὸς ἐμοῦ⁹¹ καὶ δι' αὐτὸ νικοῦν τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον⁹², ἐπειδὴ αὐτοὶ εὐρίσκονται ἔξω καὶ πάνω ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον⁹³ καὶ ἔ-
 330 χουν μαζί των ἐμέ, πού εἶμαι δυνατότερος ἀπὸ ὅλους⁹⁴. Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὁμοιάζουσα μὲ φῶς πηγὴ⁹⁵ τοῦ ρυακίου καὶ ποταμοῦ τῆς ἀθανασίας, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅχι μετὰ τὸν θάνατόν των, ἀλλὰ κάθε ὥραν λούζονται μὲ τὴν ψυχὴν των ὅσοι μὲ ἀγαποῦν μὲ τὸ νερὸ ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ ἐμέ καὶ καθαρίζουν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν των ἀπὸ κάθε ἀκαθαρσίαν καὶ λαμπικαρίζονται ὁλόκληροι καὶ γίνονται ὡσάν λαμπάς καὶ ὡσάν ἡλιακὴ ἀκτίς. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἥλιος ποὺ ἀνατέλλει κάθε ὥραν εἰς αὐτοὺς ὡσάν νὰ εἶναι διαρκῆς πρωτὶα καὶ θλεπόμενος μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, καθὼς μὲ ἔβλεπον παλαιότερον ἀποκαλυπτόμενον οἱ προφῆται, οἱ ὁποῖοι ὅταν μὲ ἔβλεπον μὲ ἔδοξολόγουν καὶ πάντοτε μὲ ἐπεκαλοῦντο, ὅπως π.χ. λέ-
 340 γει καὶ ὁ Δαυὶδ: «Τὸ πρωτὶ εἰσάκουσόν μου, τὸ πρωτὶ παραστήσομαί σοι καὶ ἐπόψει με»⁹⁶ καὶ κάποιος ἄλλος (ὁ Ἡσαΐας): «Τότε ραγήσεται πρῶϊμον τὸ φῶς σου καὶ

87. Πρβλ. Γεν. 8' 8.

88. Πρβλ. Ἰωάν. γ' 35.

89. Πρβλ. Α' Ἰωάν. γ' 9.

90. Πρβλ. Ἰωάν. ιδ' 30.

91. Πρβλ. Ἰωάν. στ' 56' ιε' 4-5.

92. Πρβλ. Α' Ἰωάν. ε' 4-5.

93. Πρβλ. Ἰωάν. ιε' 18' ιζ' 14, 16.

94. Πρβλ. Λουκ. ια' 22. Α' Κορ. α' 25.

95. Πρβλ. Ἰωάν. δ' 14.

96. Ψαλμ. ε' 3. Πρβλ. καὶ Ψαλμ. ιδ' 3.

τὰ ἱάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖς⁹⁷, ὅταν δηλαδὴ καὶ θὰ τηρήσης τὰς ἐντολάς μου.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀναγκάζομαι νὰ λέγω πρὸς τὴν ἀγάπην σας ὅσα παραγγέλλει πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος διψᾷ τὴν σωτηρίαν μας, διὰ τί ἄλλο εἰμή, ἀφοῦ πληροφορηθῆτε ὅλα αὐτά, νὰ πεισθῆτε ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸ πνευματικὸν σκότος ὀφείλουν νὰ ἴδουν τὸ μεγάλο φῶς ποὺ λάμπει⁹⁸, ἐὰν θεθαίως ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ βλέπουν, καὶ νὰ νῆ νομίζουν μερικοὶ ἀπὸ σᾶς, ὅτι ἔλαμψε μὲν τὸ φῶς, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον ἐκεῖνοι ποὺ ἀκόμη παραμένουν ἄνθρωποι καὶ φέρουν τὸ ὑλικὸν των
 350 σῶμα νὰ τὸ βλέπουν. Διότι ἐὰν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἴδουν οἱ ἄνθρωποι, τότε διατί ἔλαμψε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ λάμπη ἀφοῦ δὲν τὸ βλέπουν; Τὸ ὀρθότερον εἶναι ὅτι τὸ μὲν φῶς ὑπῆρχε πάντοτε⁹⁹ καὶ πάντοτε ἔλαμπε καὶ λάμπει εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐκαθαρίσθησαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἰς τὸ σκοτάδι ἐφώτιζε καὶ τὸ σκοτάδι δὲν τὸ ἐσκότισε¹⁰⁰, καὶ τώρα ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζῃ καὶ τὸ σκοτάδι δὲν τὸ ἐξουδετερώνει, ἀλλ' οὔτε κἂν τὸ ἐγγίζει. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, ὅτι τώρα ἀνέτειλεν εἰς τὸν λαὸν ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὸ πνευματικὸν σκότος¹⁰¹, σημαίνει πῶς τώρα εὐδόκησε νὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς ὅσους καὶ φανερῶνται¹⁰², διότι οἱ ὑπόλοιποι ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὸ σκοτάδι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἴδουν καὶ νὰ προσλάβουν τὸ φῶς. Διότι ὁ κατὰ τὴν φύσιν του ἀόρατος Θεός, ὁ Χριστός, ἐνεφανίσθη κατὰ δύο τρόπους, ἀφ' ἐ-
 360 νὸς μὲν διὰ τοῦ σώματός του εἰς τὰ σαρκικὰ μάτια ὅλων ὅσοι τὸν εἶδον κατὰ τὴν ἐπὶ γῆς παρουσίαν του καὶ τῶν ἀπίστων καὶ τῶν πιστῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐγνωρίσθη καὶ τὸ φῶς του ἀπεκαλύφθη μόνον εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀποδεικνύονται εἰς τὴν πρᾶξιν πιστοί, οἱ ὁποῖοι καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν: «Ἰδοὺ ἡμεῖς, Κύριε, ἀφήκαμεν

97. Ἦσ. νη' 8.

98. Πρβλ. Ἦσ. θ' 2.

99. Πρβλ. Ἰωάν. α' 1-4.

100. Βλ. Ἰωάν. α' 5.

101. Βλ. Ἦσ. θ' 2.

102. Πρβλ. Ἰωάν. ιδ' 20-21.

πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι»¹⁰³. ὅταν δὲ λέγῃ «πάντα» περιλαμβάνει καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματα καὶ τὸ ἴδιον θέλημα καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὴν περιφρόνησιν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν ζωὴν καὶ τὸ νὰ σιχαθῇ αὐτὴν διὰ ν' ἀπολαύσῃ ἐκείνην τὴν πραγματικῶς ὑπάρχουσαν αἰώνιον ζωὴν, διότι ἀσφαλῶς τὸ γλυκύτερον εἶναι καὶ προτιμότερον, πρᾶγμα ποῦ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

- 370 Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ ὅλους, πατέρες καὶ ἀδελφοί, νὰ ἀγωνισθῆτε νὰ κατακτήσετε αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἣ ὁποία εἶναι τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, τὸ ἴδιον τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀγιάζει ὅσους τὸ παίρνουν μέσα των καὶ ἐνώνονται μαζί του¹⁰⁴ καὶ τοὺς μεταβάλλει εἰς κατὰ χάριν θεούς. Καὶ νὰ μὴ λησμονήσετε ὅλα ὅσα ἐξέθεσα πρὸς σᾶς, ἀλλὰ πρῶτον μὲν νὰ μάθετε σεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἐργάζεσθε πάντοτε τὸ καλόν, ὕστερον δὲ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν προϋπόθεσιν νὰ διδάξετε καὶ ἄλλους νὰ κάμουν τὸ ἴδιον¹⁰⁵, ὥστε ἡ διδασκαλία σας¹⁰⁶ νὰ θασίζεται ἐπάνω εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ νὰ γίνεται εὐχαρίστως δεκτὴ ἀπὸ ὅσους τὴν ἀκούουν. Ἐάν δὲ τυχὸν δὲν πράξετε τοιοῦτοτρόπως, ἐγὼ δὲν φέρω οὐδεμίαν εὐθύνην διὰ κανένα σας¹⁰⁷, διότι δὲν ἀπέφυγα ἀπὸ φόβον νὰ σᾶς ἀναγγεῖλλω¹⁰⁸ ὅσα ἐλάλησεν εἰς ἐμὲ καὶ μοῦ ἐγνώρισε καὶ μὲ ἐπρόσταξεν ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ λατρευτοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματός του περὶ τῶν οὐρανίων δωρεῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ συνανάρχου Θεοῦ καὶ Πατρός του, τὰς ὁποίας δίδει πάντοτε καὶ μέχρι τώρα καὶ εἰς τὸ μέλλον ὁ ἴδιος ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐεργέτης Θεὸς ἡμῶν εἰς ἐκείνους ποῦ ζητοῦν ἐνεργῶς καὶ δραστηρίως τὴν κοινωνίαν μαζί του διὰ τῆς πίστεως· εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀρμόζει πᾶσα δοξολογία, τιμὴ καὶ προσκύνησις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

103. Ματθ. ιθ' 27.

104. Πρβλ. Ἑβρ. στ' 4.

105. Πρβλ. Ματθ. ε' 19.

106. Πρβλ. Α' Τιμ. δ' 6' ε' 17.

107. Πρβλ. Ματθ. κζ' 24. Πρόξ. κ' 26.

108. Πρβλ. Πρόξ. κ' 20, 27.

XXXV

Τοῦ ἰδίου. Εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς δωρεάς, τὰς ὁποίας ἡξιώθη νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ. Καὶ διδασκαλία περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς πάντοτε φανερώνεται εἰς ὅσους εἶναι καθαροὶ εἰς τὴν καρδίαν¹ καὶ μὲ ποίους τρόπους φανερώνεται καὶ πῶς τὸ ἀντιλαμβάνόμεθα.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Ε ' 2

Σ' εὐχαριστῶ καὶ σέ λατρεύω καὶ γονατίζω ἐνώπιόν σου, Κύριε τῶν πάντων καὶ πανάγιε Βασιλεῦ, διότι με ἐλέησες καὶ με ἐτίμησες καὶ με ἐδόξασες —καίτοι εἶμαι ἀνάξιος— ὅπως σὺ ἠθέλησας ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, ἀφοῦ καὶ προτοῦ δημιουργηθῇ ὁ κόσμος ἀπὸ ἐσέ³, με εἶχες ὁλόκληρον ἐντός σου, καὶ με ἐτίμησες καὶ με ἐδόξασες με τὸ λογικὸν καὶ με τὴν ἰδικὴν σου εἰκόνα. Διότι δὲν ἐδημιούργησες τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενὸς διὰ κανένα ἄλλον λόγον παρὰ μόνον πρὸς χάριν ἐμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπλάσθην κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἰδικῆς σου εἰκόνης καὶ με προορισμὸν νὰ σοῦ ὁμοιάσω⁴, καὶ τὸν ὁποῖον σὺ κατέστησες θασιλέα ὅλων τῶν ἐπιγείων πρὸς δόξαν τῆς ἰδικῆς σου παντοδυναμίας καὶ ἀγαθότητος.

1. Πρβλ. Ματθ. ε' 8.

2. Ἡ παρούσα ὁμιλία μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς ἔχει τὴν μορφήν τῆς Κατηχήσεως, ἀπευθυνομένης πρὸς τοὺς μοναχοὺς. Πρόκειται εἰς τὴν οὐσίαν διὰ μίαν προσωπικὴν μυστικὴν ἐξομολόγησιν καὶ εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ὁλοουθοῦσα εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου εὐχαριστήριος προσευχὴ καὶ δοξολογία. Καίτοι ἀμφότεραι εἶναι γραμμέναι εἰς πεζὸν λόγον, ἐν τούτοις ἔχουν μεγάλην ὁμοιότητα μετὰ τοὺς Ὑμνοὺς τοῦ Συμεῶν, τοὺς ὁποίους διακρίνει εἰς ἔντονος πνευματικὸς αἰσθηματισμός, ὁ θεῖος ἔρως εἰς ὅλην του τὴν ἑκτασιν.

3. Ἰωάν. ιζ' 5.

4. Βλ. Γεν. α' 26.

- Σ' εὐχαριστῶ, διότι ἱκανοποίησες διὰ τὸ καλὸν μου ὁ-
λόκληρον τὴν αἴτησιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μου, σύμφωνα
μὲ ὅσα ἔχεις ὑποσχεθῇ εἰς ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, καὶ
μάλιστα ἐχάρισες εἰς ἐμὲ τὸν ἀνάξιον καὶ διὰ τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ διὰ τὴν γῆν περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἐπερίμενα
καὶ ἐπιθυμοῦσα. Διότι εἶπες: «Πᾶν ὃ ἐὰν αἰτήσητε ἐν
τῷ ὀνόματί μου⁵ πιστεύοντες λήψεσθε»⁶ Σ' εὐχαριστῶ,
20 διότι ἐνῶ ἐγὼ εἶχον τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδω μό-
νον ἓνα τῶν ἁγίων σου καὶ ἀφοῦ πιστεύσω μέσῳ αὐτοῦ
νὰ εὕρω ἔλεος πλησίον σου⁷, ἐσύ, ἀγαθέ, ὄχι μόνον αὐτὸ
ἔχεις κάμει καὶ μοῦ ἐφανέρωσες ἓνα γνήσιον δοῦλον
σου, ἐννοῶ τὸν εὐλογημένον καὶ ἅγιον Συμεών, καὶ ὁ
ὁποῖος εὐδόκησες νὰ μὲ ἀγαπήσῃ, ἀλλὰ μοῦ ἐδώρησες
καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνέμενον.
- Διότι ἀπὸ ποῦ ἐγνώριζα ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος, ὅτι εἴ-
σαι τέτοιος ἐσύ ὁ καλὸς Κύριός μας, ὥστε νὰ κυριευθῶ
ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου ἐπιθυμίαν; Ἀπὸ ποῦ ἐγνώριζον ὅτι
ἀποκαλύπτεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἐκείνους ποὺ σὲ πλη-
30 σιάζουν ἐνῶ ἀκόμη εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸν κόσμον,
ὥστε νὰ ζητήσω νὰ σὲ ἴδω; Ἀπὸ ποῦ ἐγνώριζον, ὅτι
ἀξιῶνονται νὰ νοιώσουν τόσον μεγάλην χαρὰν καὶ ἀνα-
κούφισιν ὅσοι δέχονται ἐντὸς τῶν τῶν φῶς τῆς χάριτός
σου; Ἀπὸ ποῦ δέ ἦ κατὰ ποῖον τρόπον ἐγνώριζον ἐγὼ
ὁ ταλαίπωρος, ὅτι λαμβάνουν τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα"⁸ σου
ὅσοι πιστεύουν εἰς σέ; διότι ἐνόμιζα ὅτι εἶχα τελείαν
πίστιν εἰς σέ καὶ ἐφантаζόμην ὅτι εἶχα ὅλα ὅσα χαρίζεις
εἰς ἐκείνους ποὺ σὲ φοβοῦνται, καίτοι δὲν εἶχα ἐντελῶς τί-
ποτε, καθὼς ἀργότερον ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα ἀντε-
λήφθην. Ἀπὸ ποῦ ἐγνώριζα, Κύριε, ὅτι σὺ ποὺ εἶσαι ἀό-
ρατος καὶ δὲν χωρᾶς πουθενά, ἐν τούτοις θλέπεσαι καὶ
δύνασαι νὰ χωρέσῃς ἐντὸς μας; Ἀπὸ ποῦ ἦτο δυνατόν
νὰ σκεφθῶ ποτέ, ὅτι σὺ ὁ Δεσπότης ποὺ ἐδημιούργησες
40 τὰ σύμπαντα ἐνώνεσαι μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἐσύ ἐ-
δημιούργησες, καὶ τοὺς ἀναδεικνύεις φορεῖς τοῦ Θεοῦ
καὶ τοὺς μεταβάλλεις εἰς παιδιὰ σου, ὥστε νὰ ἐπιθυ-

5. Ἰωάν. ιδ' 13. Πρβλ. καὶ ιστ' 24. Ματθ. κα' 22.

6. Ματθ. κα' 22. Πρβλ. Ἰωάν. ιστ' 24.

7. Πρβλ. Β' Τιμ. α' 18.

8. Πρβλ. Πράξ. ιθ' 2.

μήσω αὐτὰ καὶ νὰ ζητήσω ἀπὸ σέ νὰ τὰ πάρω; Ἀπὸ ποῦ δὲ ἐγνώρισα, Κύριε, ὅτι ἔχω τέτοιον Θεόν, τέτοιον Δεσπότην, τέτοιον προστάτην, πατέρα καὶ ἀδελφὸν καὶ βασιλέα, ἐσὲ ὁ ὁποῖος ἔγινες πτωχὸς πρὸς χάριν μου καὶ ἐπῆρες μορφήν καὶ σχῆμα δούλου (ἀνθρώπου)⁹;

Πράγματι, φιλάνθρωπε Κύριέ μου, τίποτε ἀπολύτως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἐγνώριζον. Διότι καίτοι εἰς τὰς θείας Γραφάς, τὰς ὁποίας συνέγραψαν οἱ ἅγιοί σου (ἀπόστολοι καὶ προφῆται), ἀνέγνωσα μερικὰς φορές περὶ ὅλων αὐτῶν, ἀλλ' ἤκουον αὐτὰ καὶ ἐνόμιζον ὅτι σημαίνουν κάτι ἄλλο ἢ ὅτι ἀπηυθύνοντο πρὸς ἄλλους καὶ
 50 ὅσα ἐγράφοντο ἐκεῖ μὲ ἄφηνον ἀδιάφορον ὥσάν νὰ ἤμην ἀναίσθητος, χωρὶς νὰ δυνηθῶ ποτέ νὰ ἀντιληφθῶ οὔτε τὸ παραμικρὸν δι' αὐτά. Διότι ἐνῶ ἤκουον τὸν κήρυκά σου Παῦλον νὰ θροντοφωνῇ καὶ νὰ λέγῃ: «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν»¹⁰, ἐσκεπτόμην ὅτι εἶναι ἀδύνατον κάποιος ποὺ φέρει ἀκόμη τὴν σάρκα νὰ ἴδῃ ὅλα αὐτά. Ἐνόμιζα δηλαδή ὅτι εἰς ἐκείνον μόνον ἔδεδωκεν τὰ ἐξαίσιμα αὐτὰ πράγματα, διὰ νὰ τοῦ κάμῃς χάριν καὶ δὲν ἐγνώριζα ὁ δυστυχὴς ὅτι αὐτὸ κάμνεις καὶ εἰς ὅλους ὅσοι σέ ἀγαποῦν. Ἀπὸ ποῦ δὲ καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἠδυνάμην νὰ
 60 γνωρίζω, ὅτι κάθε ἕνας ποὺ πιστεύει εἰς σέ γίνεται δικό σου μέλος¹¹ καὶ ἀκτινοβολεῖ τὴν θεότητα διὰ τῆς χάριτός σου —ποῖος δὲ θὰ πιστεύσῃ τοῦτο— καὶ θὰ γίνῃ μακάριος, ἀφοῦ ἔγινεν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μακάριον μέλος σοῦ τοῦ τρισευλογημένου Θεοῦ; Ἀπὸ ποῦ ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζω, ὅτι σὺ ἀντὶ δι' ὑλικὴν τροφήν γίνεσαι ἀθάνατο καὶ ἀφθαρτο καὶ ἀχόρταστο ψωμί¹² εἰς ἐκείνους ποὺ πεινοῦν δι' ἐσὲ καὶ ἀκόμη (γίνεσαι) πηγὴ ἀθάνατος¹³ δι' ἐκείνους ποὺ διψοῦν καὶ ἐνδύμα πολυτελέστατον εἰς ἐκείνους ποὺ φοροῦν πρὸς ἰδικὴν σου δόξαν καὶ

9. Πρβλ. Β' Κορ. η' 9.

10. Πρβλ. Φιλ. 6' 7.

11. Πρβλ. Α' Κορ. στ' 15.

12. Πρβλ. Ἰωάν. στ' 32-35.

13. Πρβλ. Ἰωάν. 5' 14.

ἀπὸ ἀγάπην πρὸς σέ παλαιὰ ροῦχα¹⁴; "Όταν, λοιπόν, ἤκουον νὰ λέγωνται αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς σου κήρυκας, ἐφантаζόμην ὅτι θὰ πραγματοποιηθοῦν μόνον εἰς τὸ αἰώνιον μέλλον καὶ μετὰ τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν
70 καὶ δὲν ἐγνώριζον ὅτι καὶ τώρα μάλιστα γίνονται, ὅτε ἔχομεν μεγαλυτέραν ἀνάγκην αὐτῶν.

Αὐτὰ οὔτε τὰ ἐγνώριζα, πανάγιε Βασιλεῦ, οὔτε τὰ ἐπεθύμησα ποτέ, οὔτε ἐζήτησα ἀπὸ ἐσέ νὰ μοῦ δώσης κάτι ἀπὸ αὐτά, παρὰ μόνον ἐνθυμούμενος τὰς ἁμαρτίας μου, ἐζητοῦσα μόνον τὴν συγχώρησιν ἐκείνων καὶ ἐπιθυμοῦσα, καθὼς εἶπα ἀνωτέρω, Δέσποτα, νὰ εὕρω ἕνα μεσολαθητὴν καὶ ἀντιπρόσωπόν μου, ὥστε διὰ τῆς ἰδικῆς του προσευχῆς καὶ τῆς ὑποδουλώσεώς μου εἰς ἐκείνον μήπως καὶ εὕρω μελλοντικῶς τὴν ἄφεσιν τῶν πολλῶν μου ἁμαρτιῶν. "Όταν δὲ ἤκουον ὅλους μαζί νὰ λέγουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον τώρα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τέτοιος ἅγιος, τότε ἡσθανόμην μεγαλυτέραν λύπην. Ἐν
80 τούτοις ὁμως οὐδέποτε ἐπίστευσα ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ἀπαντοῦσα εἰς αὐτούς, Δέσποτα Χριστέ, καθὼς γνωρίζεις, καὶ ἔλεγον: «Κυρίέ μου, ἐλέησον. Τόσον, λοιπόν, πολὺ ὁ διάβολος ἐγίνε δυνατότερος τοῦ Δεσπότη Θεοῦ, ὥστε νὰ τρῆξῃ ὅλους πλησίον του καὶ νὰ τοὺς κατατάξῃ εἰς τὴν παράταξιν του, καὶ νὰ μὴ παραμείνῃ κανεὶς εἰς τὴν παράταξιν τοῦ Θεοῦ;».

Διὰ τοῦτο, ὅπως νομίζω, φιλάνθρωπε Βασιλεῦ, ἐνῶ ἐκαθήμην εἰς τὸ σκότος τῆς ζωῆς¹⁵ καὶ εὕρισκόμεν εἰς τὸ μέσον τῶν κακῶν ἀνθρώπων¹⁶ ἔλαμψες εἰς ἐμέ τὸ ἅγιον φῶς σου καὶ μέσα εἰς αὐτὸ μοῦ ἐφάνέρωσες τὸν
90 ἰδικόν σου ἅγιον. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐπραξες μὲ τὸν δοῦλόν σου Παῦλον, τὸν ὁποῖον ἐνῶ σέ ἐδίωκε τὸν ἐκάλεσες διὰ τῆς θεϊκῆς σου παρουσίας —διότι ὅταν ἐκείνος σέ εἶδε καὶ σέ ἠρώτησε «ποῖος εἶσαι;»¹⁷ δὲν τοῦ εἶπες: «Ἐγὼ εἶμαι πού ἐδημιούργησα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν¹⁸. Ἐγὼ εἶμαι πού ἔφερα τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀ-

14. Ἐννοεῖ κατ' ἐξοχὴν τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ πάντα πιστὸν ἀσκούντα φιλάνθρωπιαν καὶ ἐνεκα ταύτης πτωχεύοντα.

15. Πρβλ. Ρωμ. ιγ' 14.

16. Πρβλ. Λουκ. α' 79.

17. Βλ. Πράξ. θ' 5' κθ' 8.

18. Πράξ. δ' 24.

νυπαρξίαν εἰς τὴν ὑπαρξιν», οὔτε τοῦ εἶπες «ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν»¹⁹, ἢ «ὁ Θεὸς Σαββᾶθ»²⁰ ἢ «ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου»²¹ οὔτε ἐχρησιμοποίησες κάποιαν ἄλλην ἀπὸ τὰς προσωφυμίας πού ὑποδηλώνουν τὸ μεγαλεῖον σου, ἀλλ' εἶπες πρὸς αὐτὸν τοῦτο μόνον: «Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις»²², διὰ νὰ γνωρίσῃ πλήρως, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς πού ἔλαθεν ἀνθρωπίνην σάρκα χάριν ἡμῶν, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἐπολέμα»²³ — τὸ ἱδιον ἀκριθῶς ἔκαμες καὶ με μένα, Δέσποτα, ὅταν εὐδόκησες νὰ μοῦ φανερώσῃς τὸν ἁγίόν σου Συμεών.

Διότι ὅταν με τὸ θεϊκόν σου φῶς κατηύγασες τὰ πάντα καὶ ἐμέ τὸν ταλαίπωρον καὶ μετέβαλες τὴν νύκτα τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀμαρτίαν ἀνθρωπότητος εἰς φωτεινοτάτην ἡμέραν²⁴, τότε με ἡξίωσες νὰ ἴδω αὐτὸν κατὰ τρόπον φοθερόν μέσα εἰς αὐτὸ τὸ φῶς καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς θεότητός σου ὡσάν νὰ ἦτο εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ στέκεται πλησίον τῆς θεϊκῆς σου δόξης χωρὶς νὰ εἶναι στολισμένος με κάποιο στεφάνι, ἢ με λαμπρόν ἔνδυμα ἢ νὰ ἔχῃ μεταβληθῇ ἢ ὄψις του, ἀλλὰ μοῦ τὸν ἐδειξες εἰς τὸν οὐρανὸν ὅπως ἀκριθῶς ἦτο ὅταν ἐζοῦσε μαζί μου καὶ τὸν ἔβλεπον καθ' ἡμέραν. Διατί ἄρα γε μοῦ τὸν ἐνεφάνισες τέτοιον; Διὰ νὰ μὴ νομίσω ὅτι ἄλλος ἦτο ἐ-

19. ἙΕ. γ' 14.

20. Πρβλ. Α' Βασ. α' 3.

21. Γεν. μστ' 3. Πρβλ. ἙΕ. γ' 13 κλπ.

22. Πράξ. θ' 5' κθ' 8.

23. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Συμεὼν φαίνεται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἐν χωρίον τοῦ Ψευδο-Χρυσοστόμου ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν εἰς τὸν Λ' Ψαλμόν: «Διὰ τί μὴ εἶπεν· «Ἐγὼ εἰμι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ εἰμι ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος, ἐγὼ εἰμι ὁ ἐν δεξιᾷ καθήμενος τοῦ Πατρὸς... ἐγὼ εἰμι ὁ πρὸ αἰώνων ἐκ Πατρὸς γεννηθεῖς; Διὰ τί μὴ εἶπε τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα καὶ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ἀλλ' «Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος...». Διότι ἡγνὴ αὐτὸν ὁ διώκων... Εἰ οὖν εἶπεν αὐτῷ ὅτι «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι, ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος, ὁ τὸν οὐρανὸν ποιήσας», εἶχεν εἰπεῖν «Ἄλλος ἐστὶν ἐκεῖνος καὶ ἄλλος ὃν ἐγὼ διώκω»... Εἰ εἶπεν αὐτῷ ἐκεῖνα τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ, εἶχεν εἰπεῖν· «Ἄλλος ἐστὶν οὐκ ἐστὶν οὗτος ὁ σταυρωθεῖς». Ἄλλ' ἵνα μάθῃ ὅτι ἐκεῖνον διώκει τὸν σαρκωθέντα, τὸν μορφὴν δούλου ἀναλαβόντα, τὸν μεθ' ἡμῶν ἀναστραφέντα, τὸν σταυρωθέντα, τὸν ἀναστάντα, λέγει «Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις» (MIGNE P. G. τ. 55, 577).

24. Πρβλ. Ψαλμ. ρλγ' 12.

κεῖνος πού εὕρισκετο ανάμεσά μας καί ἄλλος ἐκεῖνος πού μοῦ ἐφανερώθη ἐκεῖ καί πλανηθῶ καί δέν εὔρω τόν καλόν ποιμένα²⁵ ἐγὼ τὸ χαμένο πρόβατον²⁶.

Ἄλλ' ὅμως, οὔτε μέ αὐτὸ τὸ θαῦμα πού ἔγινεν εἰς ἐμέ ἀντελήφθην ὁ δυστυχής, ἀλλὰ παρεσύρην ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καί τὴν ἀδιαφορίαν καί περιέπεσα πάλιν εἰς τὰ προηγούμενα κακὰ ἂν μὴ καί εἰς χειρότερα. Σὺ ὅμως, Βασιλεῦ εὐσπλαγχνε καί μακρόθυμε, οὔτε καί μετὰ ἀπὸ αὐτὸ μέ περιεφρόνησες, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτοῦ τοῦ ἁγίου μέ ἐπανάφερες κοντά σου καί μέ ἡξίωσες νὰ προσπέσω εἰς τοὺς ἁγίους του πόδας, ἀφοῦ μέ ἔθγαλεις
 120 μέ τὸ παντοδύναμον χέρι σου καί τὸν ὑψηλόν σου θραχίονα²⁷ ἀπὸ τὸν κόσμον πού παραπλανᾷ καί μέ ἀπέσπασες ἀπὸ τὰ πράγματα καί τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου καί ἀφοῦ μέ ἀπεχώρησες ἀπὸ ὅλα καί σωματικῶς καί ψυχικῶς, —ὦ ποῖον θαῦμα ἔγινε, ὦ πόσον μεγάλην ἀγάπην καί συμπάθειαν ἔδειξες πρὸς ἐμέ, φιλόνηρωπε Βασιλεῦ— μέ ἐτοποθέτησες εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνων πού σέ ὑπερητοῦν. Μετὰ ἀπὸ αὐτά, λοιπόν, Δέσποτα, δέν μοῦ ἐχάρισες μόνον τὴν συγχώρησιν τῶν ἀναριθμητῶν μου ἁμαρτιῶν διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου σου, ἀλλὰ καί ὅλα τὰ ἀγαθὰ πού προανέφερα, ἦ διὰ νὰ εἶπω καλύτερα, ἐσὺ ἔγινες δι' ἐμέ τὰ πάντα²⁸.

Ἐπειδὴ ἐκατοίκησες ἐσὺ προτῆτερα μέσα εἰς ἐκεῖνον καί ἀφοῦ τὸν κατηύγασες μέ τὸ φῶς τῆς θεϊκῆς σου
 130 δόξης, δι' αὐτὸ ὅταν τὸν ἐπλησίασα καί ἔπιασα τὰ πόδια του μέ μετάνοιαν καί πίστιν, ἐγὼ ἀρχικῶς ἡσθάνθην μίαν θείαν θερμότητα, ἔπειτα μίαν μικράν λαμπράν φεγγοβολήν, ἔπειτα ἡσθάνθην μίαν μικράν θείαν πνοήν, μετὰ ἡσθάνθην ἀπὸ αὐτὴν νὰ ἐξέρχεται φλόγα ἐγκάρδιος πού ἀνέβλυζε ἀδιακόπως ποταμούςς δακρύων, ἔπειτα ἡσθάνθην εἰς τὸν νοῦν μου μίαν λεπτὴν ἀκτίνα, πού ἡστραψε, ταχύτερον καί ἀπὸ ἀστραπὴν, ἔπειτα ἐνεφανίσθη εἰς ἐμέ κάτι ὥσάν φῶς μέσα εἰς τὴν νύκτα καί ὥσάν νεφέλη μικρά καί ὁμοιάζουσα μέ φλόγα, ἡ ὁποία

25. Πρβλ. Ἰωάν. ι' 11.

26. Πρβλ. Λουκ. ιε' 6. Ψαλμ. ριη' 176.

27. Δευτ. ε' 15 κλη.

28. Πρβλ. Α' Κορ. ιε' 28.

ἐκάθησε ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλι μου, ἐνῶ ἤμην πεσμένος κατὰ πρόσωπον καὶ ἔκανα τὴν προσευχὴν μου. Κατόπιν ἐξηφανίσθη καὶ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον ἐπαρουσιάσθη εἰς ἐμέ πάλιν εἰς τὸν οὐρανόν²⁹.

- 140 "Ἐπειτα καὶ ἐνῶ συλλογιζόμεν τί ἄρα γε νὰ εἶναι αὐτὸ πού θλέπω, μοῦ συνέθη κάτι ἄλλο περισσότερο ἀπὸ ὅλα αὐτὰ παράδοξον. Διότι ἐνῶ κατὰ τὸν ὕπνον μου ἐπειραζόμεν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς δαίμονας καὶ ἐνῶ ἐσυρόμην μέ κάποιον τέχνασμά των πρὸς πάθος ρεύσεως καὶ ἀντεστεκόμενην πεισμώνως καὶ ἐζητούσα τὴν βοήθειαν σοῦ τοῦ Κυρίου τοῦ φωτός, ἐξύπνησα, καὶ τοιουτοτρόπως διέφυγα χωρὶς νὰ ἁμαρτήσω ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δαιμόνων. Καὶ ἐκεῖ πού ἐθαύμαζον καθ' ἑαυτὸν διὰ τὴν ἀντίστασίν μου καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀκινήσιάν μου πρὸς τὸ πάθος, καὶ ἐνῶ ἐσυλλογιζόμεν
- 150 «Ἀπὸ ποῦ ἄρα γε ἐπέτυχα αὐτὴ τὴν ἀσυνήθιστον νίκην, ὥστε καὶ ὅταν ἀκόμη κοιμῶμαι νὰ πολεμῶ καὶ νὰ ἀποδεικνύωμαι δυνατώτερος τῶν ἀντιπάλων καὶ ἐχθρῶν μου καὶ νὰ τοὺς νικῶ κατὰ παράδοξον τρόπον ὁλοσχερῶς διὰ τοῦ Χριστοῦ;» —ὦ ποῖον θαῦμα— ἀμέσως εἶδον ἐντός μου, ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι εὕρσκεται εἰς τὸν οὐρανόν —ἐννοῶ ἐσένα τὸν Δημιουργόν μου καὶ Βασιλέα Χριστὸν— καὶ τότε ἀντελήφθην ὅτι ἦτο ἰδική σου ἡ νίκη, τὴν ὁποίαν μέ κατέστησες ἱκανὸν νὰ ἐπιτύχω κατὰ τοῦ διαβόλου.

Παρά ταῦτα, Δέσποτα, ἀκόμη δὲν ἐγνώριζον, ὅτι σὺ εἶσαι ἐκεῖνος πού μέ ἐδημιούργησες ἀπὸ λάσπην³⁰ καὶ μοῦ ἐχάρισες ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ. Δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη, ὅτι σὺ ἦσουν ὁ μὴ ὑπερήφανος³¹ Θεός μου καὶ Κύριος.

29. Εἰς τὸ προηγηθέν τμήμα περιγράφονται κατὰ τρόπον ἐκκλησιαστικόν τὰ διάφορα στάδια τῆς θείας ἐλλάμπσεως. Ὁ ἅγιος ἔχων πλήρη συνείδησιν ἑαυτοῦ παρακολουθεῖ τὰς ἀλληλοδιαδόχους βαθμίδας τῆς μεταβάσεώς του ἀπὸ τὴν φυσικὴν εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν κατὰστασιν τῶν ἀναγεννημένων τέκνων τοῦ Θεοῦ. Πρόκειται διὰ μίαν ζωντανὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ.

30. Πρβλ. Γεν. θ' 7.

31. «Ἀνυπερήφανος». Ὁ ὁρος δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γραμματείαν. Πιθανόν τὸ πρῶτον νὰ ἐχρησιμοποιήθῃ εἰς μερικὰ Ἀπόκρυφα τῆς Καινο-Διαθηκῆς ἐποχῆς. Ἀργότερον καὶ εἰς τὸν Μ. Βασιλείον, τὸν Εὐφροῖμ τὸν Σύρον, Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν κ.ἄ.

Καὶ πῶς νὰ τὸ γνωρίσω, ἀφοῦ δὲν εἶχον ἀκόμη ἀξιωθῇ
 160 νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν σου, διὰ νὰ σέ γνωρίσω, δὲν μοῦ
 εἶχες ἀκόμη εἶπει μυστικῶς «Ἐγὼ εἰμι»³². Διότι ἤμην ἀ-
 νάξιος καὶ ἀκάθαρτος, ἔχοντας ἀκόμη τὰ αὐτιά τῆς ψυ-
 χῆς μου φραγμένα μετὰ τὴν λάσπην τῆς ἀμαρτίας καὶ τὰ
 μάτια μου κλειστά ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν ἄγνοιαν καὶ
 τὸν σκοτισμὸν καὶ τὴν ὁμίχλην τῶν παθῶν. Καὶ ἐσὲ μὲν
 τὸν Θεόν μου κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σέ ἔβλεπα· ἐπειδὴ
 ὅμως οὔτε ἐγνώριζον οὔτε ἐπίστευον, ὅτι δύναται ὁ Θε-
 ὸς νὰ ὁραθῇ ἀπὸ κάποιον, ὅσον θεοβαίως εἶναι δυνατόν
 νὰ γίνῃ τοῦτο, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω ὅτι εἶναι ὁ Θε-
 ὸς ἡ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐκείνο πού μοῦ ἐπαρουσιάζετο πό-
 τε μετὰ τὸν ἕνα καὶ πότε μετὰ τὸν ἄλλον τρόπον, ἀλλὰ τὸ
 τόσον ἀσυνήτιστον αὐτὸ θαῦμα ἀφ' ἐνὸς μὲν με ἐγέμι-
 170 ζεν ἔκπληξιν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐπλημμύριζεν ἀπὸ χαρὰν ὁ-
 λην μοῦ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, μέχρι σημείου νὰ
 νομίζω ὅτι ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα μου νὰ μετέχη εἰς
 τὴν ἀνεκλάλητον ἐκείνην χάριν. Ἐν τούτοις δὲν ἐγνώ-
 ριζον ἀκόμη τότε ποῖος εἶσαι σὺ πού τόσον καθαρὰ ἔ-
 βλεπον. Τότε ἔβλεπον συχνότερα φῶς, ἄλλοτε μὲν ἐντός
 μου, ὅταν ἡ ψυχὴ μου εὐρίσκετο εἰς κατάστασιν γαλή-
 νης καὶ εἰρήνης, ἄλλοτε δὲ ἐφαίνετο κάπου ἔξω ἀπὸ τὸν
 ἑαυτὸν μου καὶ μακρὰν³³ ἢ καὶ ἐξηφανίζετο τελείως
 καὶ ὅταν ἐκρύπτετο μοῦ ἐπροκαλοῦσε ἀθάστακτον θλι-

32. Ματθ. ιδ' 27. Μάρκ. στ' 50. Ἰωάν. στ' 20.

33. Σχόλιον Διονυσίου τοῦ Ζαγοραίου εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐρμη-
 νεῖαν τῶν λόγων τοῦ ἁγίου Συμεῶν (ἐκδ. 1790): «Ἡ γνῶσις κατὰ τὸν
 θεῖον Μάξιμον εἶναι διπλῇ, ἡ μὲν ἔν ῥήματι καὶ θεοῖς νοήμα-
 σι, κατ' εἶδος παροῦσαν τὴν αἰσθῆσιν τῶν νοηθέντων οὐκ ἔχουσα» («τὰ
 γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται», τὸ ὁποῖον γίνε-
 ται ἔξωθεν, δηλαδὴ ἐκ τῶν ὁρωμένων), ἡ δὲ κατ' ἐνέργειαν, μόνην ἔ-
 χουσα διχα λόγου καὶ νοημάτων ἀληθῶν τὴν κατ' εἶδος ἀπόλαυσιν».
 Καὶ τοῦτο γίνεται μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ θεοειδοῦς συμφῶνως ταύ-
 τοις λέγει καὶ ὁ θεῖος Κάλλιστος: «ἡ μὲν κατ' ἐπιβολὴν ἐργασία καὶ χά-
 ρις ἔξωθεν καὶ διὰ τῆς τῶν ὄντων εὐτάκτου φορᾶς, τότεὺς τε καὶ συλ-
 λογῆς, ἄλλης ἐξ ἄλλου φαντασίας συλλεγομένη εἰς ἓν τι τῆς ἀληθείας
 ἰνδαλμα τὸ προκόπτειν ἔχει καὶ πρὸς Θεὸν ἐν πίστει ἀνατείνεσθαι. Ἡ
 δὲ κατὰ παραδοχὴν, ἀμέσως παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὑποστατικῶς ἐνδου
 καρδίας πέφυκε γενέσθαι, ἔσθ' ὅτε καὶ ἔξωθεν καὶ τῷ σῶματι μεταδι-
 δοῦσα ἐμφανῶς ὑπὲρ ἐννοίαν τῆς οἰκείας ἐλλάμπειως καὶ τοῦ θειοτά-
 του φωτισμοῦ ὑπερφυῶς πασχούσης τῆς καρδίας, κατὰ τὸν Σοφώτα-

ψιν, ἐπειδὴ ἐσκεπτόμην ὅτι ἀσφαλῶς δὲν θὰ ξαναφανῇ πλέον. Ἄλλ' ὅταν ἐγὼ ἀνελυόμην εἰς θρήνους καὶ κλάματα καὶ ἐδείκνυον κάθε ἀποξένωσιν καὶ ὑπακοὴν καὶ ταπεινῶσιν ἐνεφανίζετο πάλιν ὡς ἥλιος, ὁ ὁποῖος διασχίζει τὸ πάχος τοῦ νέφους καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον παρουσιάζεται γλυκὺς καὶ στρογγυλός. Τοιουτοτρόπως, λοιπόν, σὺ ὁ ἀνέκφραστος, ὁ ἀόρατος, πού δὲν ψηλαφηῖσαι, ὁ ἀμετακίνητος, πού εἶσαι πάντοτε παντοῦ καὶ εἰς ὅλα παρῶν καὶ γεμίζεις μὲ τὴν παρουσίαν σου τὰ πάντα, ὁ ὁποῖος κάθε ὥραν —διὰ νὰ εἶπω ἔτσι— καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐμφανίζεσαι καὶ κρύπτεσαι, ἀπομακρύνεσαι καὶ ἐπανέρχεσαι, ἐξαφανίζεσαι καὶ αἰφνιδίως ἐπανεμφνίζεσαι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐδιώξες τὸ σκότος πού ἦτο ἐντός μου, τὸ σύννεφον τὸ ἀπεμάκρυνες, ἐλέπτυνες τὸ πάχος, ἐκαθάρισες τὰ πνευματικά μου μάτια ἀπὸ τὴν τσίμπλα, ξεβούλωσες καὶ ἀνοίξες τὰ αὐτιά τοῦ νοῦ μου, ἀφήρεσες ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου τὸ κάλυμμα τῆς ἀναισθησίας καὶ μαζί μὲ ὅλα αὐτὰ ἐνέκρωσες ἐντός μου καὶ κάθε σαρκικὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀπεμάκρυνες τελείως ἀπὸ ἐμέ. Ἄφοῦ, λοιπόν, μὲ ἔκαμες τέτοιον, ἐκαθάρισες τὸν οὐρανὸν ἀπὸ κάθε σύννεφον· οὐρανὸν δὲ ὀνομάζω τὴν καθαρισθεῖσαν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ψυχὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐρχόμενος ἀοράτως, δὲν γνωρίζω κατὰ ποῖον τρόπον, ἢ ἀπὸ ποῦ, ἐσύ ὁ ὁποῖος εἶσαι πανταχοῦ παρῶν, αἰφνιδίως εὕρισκεσαι καὶ σὰν ἄλλος ἥλιος φανερώνεσαι. Πῶ, πῶ, ποῖα ἀνεκκάλητος συγκατάθεσις τοῦ Θεοῦ!

τον Μάξιμον, οὐ ποιούσης τὴν ἀγέννητον θέωσιν, λέγω τὴν κατ'εἶδος ἐνυπόστατον τῆς θεότητος ἐλλαμψιν, ἥτις οὐκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ' ἀνεπινόητον ἐν τοῖς ἀείσις φανέρωσιν». Ὅθεν μὴ ξενοσθῆς, φιλαναγνώστα, εἰς αὐτὰ πού γράφει ὁ ἱερός Συμεὼν, ὅτι ὅλα πνευματικῶς τὰ ἐννοεῖ, καθὼς ὁ ἴδιος σποράδην εἰς τοὺς λόγους του τὰ ἐρμηνεύει καὶ μὲ αὐτὰ φανερώνει τὰς διαφόρους ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅποιος θεωρήσει μὲ προσοχὴν τοὺς λόγους του, μάλιστα τοὺς διὰ στίχων (δηλ. τοὺς Ὑμνοὺς) θέλει τὸ γνωρίσει σαφέστατα· καὶ ὅρα λόγῳ μ' ὅπου λέγει διὰ τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀριθμεῖ μερικὰς λέγων, ὅτι ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡγουν ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἐνεργοῦνται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, μαργαρίτης, κόκκος σινάπεως, Ζῆνιπ. ἰῦδωα. πῦρ κτλ., τὰ ὁποῖα φανερῶνουν τὰς διαφόρους ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (σελ. 519-20).

Αυτά εἶναι, ἀδελφοί, τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς! "Ὅσον ἡμεῖς ἀναθαίνομεν τὰς θαυμίδας τῆς τελειότητος, δὲν ἔρχεται πλέον εἰς ἡμᾶς ὅπως προηγουμένως χωρὶς μορφήν ἢ σχῆμα ὁ μὴ ἔχων μορφήν καὶ σχῆμα Θεός, οὔτε κάμνει τὴν παρουσίαν καὶ τὸν ἐρχομόν τοῦ φωτός τοῦ πρὸς ἡμᾶς σιωπηρῶς. Ἄλλὰ πῶς ἔρχεται; Ἐρχεται μὲ κάποιαν μορφήν, ἀλλὰ μορφήν Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς δὲν παρουσιάζεται μὲ σχῆμα ἢ μὲ εἰκόνα, ἀλλὰ δεικνύεται ἀπλῶς σχηματισμένος εἰς ἀκατανόητον καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀμορφον φῶς —διότι τίποτε περισσότερο ἀπὸ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν—, τότε παρουσιάζεται καθαρὰ καὶ γνωρίζεται πολὺ καλῶς, καὶ βλέπεται καθαρὰ ὁ ἀόρατος, ὁμιλεῖ καὶ ἀκούει χωρὶς νὰ φαίνεται, καὶ ὥς ἐάν νὰ συνομιλοῦν δύο φίλοι ὁ ἕνας ἀπέαντι εἰς τὸν ἄλλον³⁴, συνομιλεῖ αὐτὸς πού εἶναι ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ μὲ ἐκείνους πού ἔγιναν ἀπὸ αὐτὸν καὶ μὲ τὴν ἰδικήν του χάριν θεοί, καὶ ὥσάν πατὴρ στοργικὸς ἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ του καὶ ἀγαπᾶται ἀπὸ αὐτὰ ὑπερβολικῶς καὶ γίνεται εἰς αὐτοὺς παράξενον θέαμα καὶ ἀκόμη φοβερώτερον ἀκρόαμα, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται οὔτε νὰ περιγραφῇ ἀπὸ αὐτοὺς ὅπως ἀρμόζει, οὔτε ἐπιδέχεται νὰ τὸ ἀποσιωπήσῃ κανεὶς· μὲ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ πάντοτε φλεγόμενοι (οἱ πιστοὶ) καὶ διδασκόμενοι ἀπὸ αὐτὸν μυστικῶς, ἄλλοτε μὲν γράφουν θρηνολογοῦντες διὰ τὰ ξένα πάθη, ἄλλοτε δὲ ἐμφανίζουν δημοσίᾳ τὰ ἰδικὰ των πταισματα. Καὶ ἄλλοτε μὲν διηγούμενοι εὐχαρίστως τὰς πρὸς αὐτοὺς παρασχεθείσας εὐεργεσίας καὶ ἐνεργείας τῆς θείας χάριτος, δοξολογοῦν θεολογικῶς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοὺς μετέβαλε κατὰ τρόπον πρὸς ταιριάζει εἰς τὸν Θεόν· ἄλλοτε δὲ —ἐάν τύχῃ νὰ ἀκούσουν νὰ λέγεται κάτι ἀντίθετον καὶ ἐσφαλμένον περὶ τῆς σωτηρίας μας— ἀφοῦ τὸ διορθώσουν σύμφωνα μὲ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως³⁵ τοῦ θείου θελήματος πού τοὺς ἐδόθη, τὸ γράφουν, παραθέτοντες τὰς μαρτυρίας ἀπὸ τὰς θείας Γραφᾶς καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐφησυχάσουν τελείως ἢ νὰ χορ-

34. Πρὸλ. ἙΕ. Αγ' 11.

35. Πρὸλ. Ρωμ. ιθ' 3. Ἐφεσ. δ' 7.

τασθοῦν ἀπὸ τὴν διήγησιν. Διὰ ποῖον λόγον; Ἐπειδὴ δὲν ἀνήκουν πλεον εἰς τὸν ἑαυτὸν των³⁶, ἀλλ' εἰς τὸ "Ἁγίον Πνεῦμα ποὺ εὐρίσκεται ἐντὸς των, τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς κινητοποιεῖ καὶ ἐνεργοποιεῖται πάλιν ὑπ' αὐτῶν, καὶ γίνεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὅλα ὅσα ἀκούει νὰ λέγωνται εἰς τὰς θείας Γραφὰς περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δηλαδὴ μαργαρίτης³⁷, σπειρὶ συναπιού³⁸, προζύμι³⁹, νερό, φωτιά⁴⁰, ψωμί⁴¹, ποτὸν ζωῆς, πηγὴ ζωντανῆ καὶ ἀναβλύζουσα ποταμούς πνευματικῶν λόγων⁴², λόγων θείας
 230 ζωῆς, λαμπράς⁴³, κρεββάτι, νυφικὸν δωμάτιον⁴⁴, νυμφίος⁴⁵, φίλος, ἀδελφὸς καὶ πατήρ. Διατί ὁμως προσπαθῶ, λέγων τόσα πολλά, νὰ διηγηθῶ τὰ πάντα ἀφοῦ αὐτὰ εἶναι ἀναρίθμητα; Διότι πῶς εἶναι δυνατόν ἀνθρωπίνῃ γλῶσσᾳ νὰ μετρήσῃ καὶ νὰ διηγηθῇ μὲ λόγους, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μάτι ἀνθρώπου δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσε καὶ δὲν τὰ ἐσκέφθη οὔτε τὰ ἐπεθύμησε ποτὲ κανεῖς⁴⁶; Πράγματι εἶναι ἀκατόρθωτον. Διότι καίτοι εἶναι ὅλα αὐτὰ ἐντὸς μας⁴⁷ ἔπειδὴ ἔχομεν ἐντὸς μας καὶ περιφέρομεν μαζί μας τὸν χορηγὸν αὐτῶν Θεόν, ἐν τούτοις δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν οὔτε μὲ τὸν νοῦν μας νὰ τὰ μετρήσωμεν οὔτε μὲ τὸν λόγον νὰ τὰ διηγηθῶμεν.

Αὐτά, λοιπόν, ἔγραψα, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅχι διὰ νὰ κάμω ἐπίδειξιν, ἄς μὴ συμβῇ ποτὲ κάτι τέτοιο —
 240 διότι τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἔχω ἰδικό μου διὰ νὰ ἐπιδειγθῶ, ἐκτὸς ἀπὸ πολλὰς ἁμαρτίας καὶ ἀκαθαρσίας καὶ ἀνομίας ἀπὸ τὴν ἐμβρυακὴν μου ἀκόμῃ ἡλικίαν⁴⁸, πρὸς

36. Πρὸλ. Α' Κορ. στ' 19.

37. Πρὸλ. Ματθ. ιγ' 46.

38. Πρὸλ. Ματθ. ιγ' 31. Μάρκ. δ' 31. Λουκ. ιγ' 19.

39. Πρὸλ. Ματθ. ιγ' 33. Λουκ. ιγ' 21.

40. Πρὸλ. Ματθ. γ' 11. Λουκ. ιβ' 49. Πράξ. δ' 3 κλη.

41. Βλ. Ἰωάν. στ' 32-33 κλη.

42. Πρὸλ. Ἰωάν. δ' 14' 2' 38.

43. Πρὸλ. Ματθ. ε' 15' κε' 1.

44. Πρὸλ. Ψαλμ. ιη' 6. Ματθ. κθ' 10.

45. Πρὸλ. Ματθ. θ' 15' κε' 1. Μάρκ. θ' 19. Λουκ. ε' 34. Ἰωάν. γ' 29.

46. Α' Κορ. δ' 9.

47. Πρὸλ. Λουκ. ιζ' 21.

48. Βλ. Ψαλμ. κα' 11' ν' 7' σ' 6. Ἦσ. μη' 8.

τάς ὁποίας, καθὼς νομίζω, δὲν δύναται νὰ ἐξισωθῇ⁴⁹ ὡς πρὸς τὸ πλῆθος οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης—, ἀλλὰ μὲ ὅσα γράφομεν παρουσιάζομεν καὶ σὰς ἐκθέτομεν τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ ὅχι ὅσον ἀρμόζει, ἀλλὰ θεθαίως σύμφωνα μὲ τὴν δύναμίν μας· ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἐπιδιώκω νὰ ὠφελήσω μὲ αὐτὴν τὴν διήγησιν καὶ ὄλους ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι ἔχουν ἀπὸ τὸ Μυστήριον τοῦ θείου Βαπτίσματος "Ἁγίον Πνεῦμα χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζουν. Διότι ὁ παρὼν λόγος μᾶς διδάσκει ἀρχικῶς τὸ ἐπικρατοῦν ἐντὸς μας πλῆρες πνευματικὸν σκότος, δηλαδὴ ἀναφέρεται καὶ ἐξετάζει τὸ θέμα τῆς ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ· ἔπειτα μᾶς διδάσκει πε-
 250 ρὶ τοῦ ἐλέγχου μας ἀπὸ τὴν συνείδησιν· ἔπειτα τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ποὺ προκαλεῖ ἡ συναίσθησις τῆς ἁμαρτωλότητός μας· κατόπιν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ λάβῃ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του —ὅπόταν ὁ ἄνθρωπος ἀναζητῇ νὰ εὕρῃ κάποιον μεσολαθητὴν διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν δύναται μόνος του μὲ ἀδιαντροπιάν νὰ πλησιάσῃ τὸν Θεὸν διότι αἰσθάνεται νὰ τοῦ προκαλῇ ἐντροπὴν τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν του—· ἔπειτα ἀφηγεῖται πῶς εὗρηκε τὸν μεσίτην καὶ ποιμένα καὶ πρεσβευτὴν· κατόπιν λέγει πῶς εἶδεν αὐτὸν μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἑλλαμψίν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον δεικνύει ὅτι ἤρχισε νὰ συντελῇται ἡ ἑλλαμψίς, μὲ τὴν ὁποίαν προηγουμένως ἦτο ἄσχετος, καὶ πῶς, ἐ-
 260 νῶ ἔγινεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀποκάλυψις, ἔπαψε νὰ θλέπῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀφοῦ δὲν ἔθλεπε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὑπέπεσεν ἐκ νέου εἰς πολλὰς ἁμαρτίας. "Υστερον δὲ ἀπὸ αὐτὰ ἐπαρουσίασεν τὴν διὰ μέσου τοῦ ποιμένος νέαν κλῆσιν εἰς μετάνοιαν, κατόπιν τὴν ὑπακοήν, τὴν πίστιν, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν συνεπέα αὐτῶν ἐπελθοῦσαν ἐντὸς ἡμῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον μὲ γνῶσιν καὶ μὲ θεωρίαν ριζικὴν μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ὁποῖος δὲν τὸ ἀντιληφθεῖ ὅτι συνετελέσθη ἐντὸς του, σύμφωνα μὲ ὅσα ἐξετέθησαν, αὐτὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλ' ἡ λεπτομερὴς ἐκθεσις αὐτῶν, καθὼς ἀνωτέρω εἶπον, οὐ-

49. Πρὸς τὸν "Ι. Ναυῆ ια' 4.

δόλως δεικνύει ὅτι ἐγὼ καυχῶμαι, ἀλλ' ὅτι διηγοῦμαι ἀπλῶς τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια ἐπιτελεῖ οὗτος μὲ πολλήν καλωσύνην εἰς ἐκείνους πού τὸν ζητοῦν ἀπὸ ὅλην των τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν⁵⁰, ὥστε κάθε δικαιολογία διὰ τὴν παράθασιν τοῦ θελήματός του νὰ λάβῃ δικαίαν τὴν ἀνταπόδοσιν⁵¹ κατὰ τὴν ἡμέραν πού θὰ δικάσῃ ὁ Θεὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος⁵². εἰς αὐτὸν ἀνήκει κάθε δοξολογία καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

50. Πρβλ. Ψαλμ. ριη' 2, 10. Μάρκ. ιδ' 30.

51. Ἐβρ. θ' 2.

52. Πρβλ. Ρωμ. θ' 16.

XXXVI

Τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου πατρὸς μας Συμεὼν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς εὐεργεσίας ποῦ τοῦ ἔκα-
μεν. Εἰς τὴν εὐχαριστίαν γίνεται λόγος περὶ πνευματικῆς
προσευχῆς καὶ τῆς προόδου εἰς αὐτήν. Γίνεται ἀκόμη λόγος
καὶ περὶ θείας ἐλλάμψεως καὶ ἀπλανοῦς θεωρίας καὶ τῆς ἀ-
γάπης πρὸς τὸν Θεόν.

Σ' εὐχαριστῶ, Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
γῆς¹, ἐσένα ποῦ με προώρισες νὰ ἔλθω εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ
τὴν ἀνυπαρξίαν πρὶν ἀκόμη δημιουργηθῇ ὁ κόσμος². Σ'
εὐχαριστῶ, διότι προτοῦ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα³, κα-
τὰ τὴν ὁποίαν διέταξες νὰ γεννηθῶ, κατέβηκες ἀπὸ τὸ
10 ἅγιον ὕψος τοῦ οὐρανοῦ⁴, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ
τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς καὶ ἀφοῦ ἔλαβες ἀνθρωπί-
νην σάρκα καὶ ἐγεννήθης ἀπὸ τὴν ἁγίαν Παρθένον Μα-
ρίαν, με ἀνέπλασες καὶ με ἐζωοποίησες καὶ με ἡλευ-
θέρωσες ἀπὸ τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα καὶ προετοι-
μασες καταλλήλως τὴν ἄνοδόν μου εἰς τοὺς οὐρανοὺς,
Σὺ ποῦ εἶσαι ὁ μόνος ἀθάνατος⁵, ὁ μόνος παντοδύναμος,
ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. Ἐπειτα ἀφοῦ ἐγεν-
νήθην καὶ ἄρχισα σιγὰ - σιγὰ νὰ μεγαλώνω, ἐσὺ πάλιν
με ἔκαμες πάλιν νέον με τὸ ἅγιον θάπτισμά σου ποῦ
χαρίζει τὴν ἀνάπλασιν⁶, καὶ με ἐστόλισες με τὸ Ἅγιον

1. Πρβλ. Ματθ. ια' 25. Λουκ. ι' 21.

2. Ἰωάν. ιζ' 24. Ἐφ. α' 4. Α' Πέτρ. α' 20.

3. Πρβλ. Ματθ. κδ' 38' κε' 13.

4. Πρβλ. Ψαλμ. ρα' 20.

5. Πρβλ. Α' Τιμ. α' 17' στ' 16.

6. Πρβλ. Τит. γ' 5.

Πνεῦμα, καὶ μοῦ παρεχώρησες ἄγγελον φωτεινόν⁷ διὰ
 νὰ με φυλάττη, καὶ με διεφύλαξες ἄθικτον ἀπὸ τὰ ἀ-
 20 μαρτωλὰ ἔργα καὶ ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου ἕ-
 ως ὅτου ἔφθασα εἰς ὥριμον ἡλικίαν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἔκρινες δίκαιον νὰ σωζώμεθα ὄχι με-
 τὴν θίαν, ἀλλὰ με τὴν ἐλευθέραν θέλησίν μας, δι' αὐτὸ
 ἄφησες καὶ ἐμὲ νὰ τιμηθῶ με τὸ αὐτεξούσιον καὶ νὰ δει-
 κνύω τὴν πρὸς σέ ἀγάπην με τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀθί-
 στον τήρησιν τῶν ἐντολῶν σου· ἐγὼ ἐν τούτοις ὁ ἀχά-
 ριστος καὶ περιφρονητής, ὡσάν ἄλλος ἵππος⁸, ὁ ὁποῖος
 ἀπελύθη ἀπὸ ὅπου ἦτο δεμένος, τοιοῦτοτρόπως ἐξέλα-
 θα τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς προσωπικῆς ἐ-
 λευθερίας, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθην τῆς ἰδικῆς σου ἐξουσί-
 ας, ἔρριψα τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὸν κρημνὸν (τοῦ κα-
 30 κοῦ). Καὶ ἐνῶ εὐρισκόμεν ἐκεῖ καὶ ἐκυλιόμην ἀσυναι-
 σθήτως μέσα εἰς τὸν βοῦρκον καὶ ὄλον καὶ περισσότε-
 ρον ἐκτυπόμεν, δὲν με ἐγκατέλειπες, οὔτε με ἄφησες
 νὰ παραμένω πεσμένος καὶ νὰ μολύνωμαι με τὰς ἀκα-
 θαρσίας, ἀλλ' ἀπὸ μεγάλην εὐσπλαγχνίαν⁹ ἔστειλες καὶ
 με ἀνέσυρες ἀπὸ ἐκεῖ καὶ με ἐτίμησες ἀκόμη περισσό-
 τερον καὶ με τὰς ἀνεξερευνητοὺς βουλὰς σου με ἐλύ-
 τρωσες ἀπὸ θασιλεῖς καὶ ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι ἠθελον
 νὰ με χρησιμοποιοῦν ὡς ἐν εὐτελές¹⁰ ὄργανόν των διὰ
 νὰ κάνουν τὰ θελήματά των· καίτοι ἡμὴν φιλάργυρος
 δὲν με ἄφησες νὰ πάρω δῶρα χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ καὶ μοῦ
 ἐχάρισες τὴν δύναμιν νὰ περιφρονήσω ὡσάν νὰ ἦτο κά-
 τι θρωμερὸν ἢ δόξα καὶ τὰ ἀξιώματα τῆς παρούσης ζω-
 ῆς, πού μοῦ ἔδιδον οἱ ἐχθροί σου διὰ νὰ ἐγκαταλείψω
 καὶ ἀρνηθῶ τὸν ἁγιασμόν σου. Ὅλα ὅμως αὐτά, σοῦ
 40 τὸ ἐξομολογοῦμαι, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς¹¹,
 δὲν τὰ ἔλαθα καθόλου ὑπ' ὅσιν μου καὶ ἔρριψα ἐκ νέου
 τὸν ἑαυτὸν μου ὁ ἐλεεινὸς εἰς θαθὺν λάκκον καὶ εἰς
 τὴν λάσπην θυθοῦ¹² αἰσchrῶν σκέψεων καὶ πράξεων, καὶ

7. Πρβλ. Β' Κορ. ια' 14.

8. Πρβλ. Ψαλμ. λα' 9. Σοφ. Σειρ. λ' 8.

9. Βλ. Λουκ. α' 78.

10. Πρβλ. Ρωμ. θ' 21. Β' Τιμ. θ' 20.

11. Πρβλ. Ματθ. ια' 25. Λουκ. ι' 21.

12. Ψαλμ. Εη' 3.

ἀφοῦ κατέβηκα ἐκεῖ κάτω ἔπεσον εἰς χεῖρας τῶν κρυμμένων εἰς τὸ σκότος πνευματικῶν ἐχθρῶν μου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὄχι μόνος ἐγὼ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὰ χέρια των καὶ νὰ ἀνασύρω ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἐὰν εἶχεν συγκεντρωθῇ διὰ νὰ με βοηθήσῃ.

“Ὅμως καὶ ἐκεῖ ποὺ εὕρισκόμεν φυλακισμένος καὶ περιφερόμεν ἐδῶ κι ἐκεῖ εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν καὶ συμπνιγόμενα καὶ ἐχλευαζόμενα ἀπὸ αὐτοὺς, σὺ ὁ εὐσπλαγχνός καὶ φιλάνθρωπος Κύριος δὲν με παρέβλεπες, οὔτε μοῦ ἐδειξες μῖσος διὰ τὴν ἰδικήν μου διαγωγήν, οὔτε με περιεφρόνησες διὰ τὴν ἀχαριστίαν μου, οὔτε με ἄφησες νὰ τυραννοῦμαι ἐθελοντικῶς διὰ πολλὸν καιρὸν ἀπὸ τοὺς ληστάς. Ἀλλὰ καίτοι ἐγὼ ἔχαιρα ὅταν αὐτοὶ με ἔσυρον ὀπισθέν των με ζώωδη ἀναισθησίαν, σὺ, Κύριε, δὲν ὑπέφερες νὰ με θλέπης νὰ ἐξευτελίζωμαι περιφερόμενος ἐδῶ κι ἐκεῖ εἰς αὐτὴν τὴν ἀηδὴ κατάστασιν, ἀλλὰ με ἐλυπήθης, καὶ ἠυδόκησες ὄχι νὰ στείλῃς πρὸς βοήθειαν ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀθλίου ὄχι κανένα ἄγγελον ἢ ἄνθρωπον, ἀλλ’ ἦλθες σὺ ὁ ἴδιος¹³, παρακινούμενος ἀπὸ τὴν ἁμετρον ἀγαθότητά σου καὶ εὐσπλαγχνίαν· καὶ ἀφοῦ κατήλθες εἰς τὸν θαθὺν ἐκείνον λάκκον καὶ ἐνῶ ἐγὼ ἤμην χωμένος κάπου κάτω
60 ἐκεῖ εἰς τὸ θάθος τῆς ἀκαθαρσίας καὶ ἐκαθήμην, ἅπλω-
γες τὸ ἄχραντον χέρι σου διὰ νὰ με πιάσῃς, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν σὲ ἔβλεπον —διότι πῶς θὰ ἠδυνάμην νὰ σὲ ἴδω, ἀφοῦ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀνοίξω κἂν τὰ μάτια μου ἔτσι ὅπως ἤμην κρυμμένος καὶ καταχωσμένος ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν;—, με ἔπιασες ἀπὸ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου¹⁴ καὶ τραβῶντας με ἀπὸ ἐκεῖ θιαίως με ἀπέσπασες ἀπὸ τὸν θοῦρκον, ἐνῶ ἐγὼ ἀντελαμθανόμην μὲν τοὺς πό-
60 νους τῶν τριχῶν καὶ ὅτι ἀνεβαίνω πρὸς τὰ ἄνω με ὁρμήν, ἀλλ’ ἀγνοοῦσα τελείως ἀπὸ ποῖον ἀναβιβάζομαι ἢ ποῖος τέλος πάντων εἶναι αὐτὸς ποὺ με κρατεῖ καὶ με ἀνεβάζει. Καὶ ἀφοῦ με ἔβγαλες ἀπὸ τὸν λάκκον καὶ με ἔφερες ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, με παρέδωκες εἰς κάποιον

13. Πρὸλ. Ἡσ. Εὐ. 9.

14. Πρὸλ. Δαν. ιδ' 36.

δοῦλόν σου καὶ μαθητήν, ἐνῶ ἤμην ὁλόκληρος γεμᾶτος ἀκαθαρσίαν καὶ εἶχον τὰ αὐτιά καὶ τὰ μάτια καὶ τὸ
 70 στόμα φραγμένα ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν, ὥστε νὰ μὴ δύ-
 ναμαι ἀκόμη νὰ σέ ἴδω ποῖος εἶσαι· τὸ μόνον ποῦ ἐγνώ-
 ριζα ἦτο ὅτι εἶσαι κάποιος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος,
 ἀφοῦ μὲ ἔβγαλες ἀπὸ τὸν θαυύτατον ἐκεῖνον λάκκον καὶ
 ἀπὸ τὸν θοῦρκον τῆς ἁμαρτίας. Ἀφοῦ, λοιπόν, μοῦ εἴ-
 πες «Πιάσε τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν καὶ ἀφοῦ προσκολλη-
 θῇς εἰς αὐτόν, ἀκολούθησέ τον, διότι αὐτὸς θὰ σέ ὑπά-
 γῃ εἰς τὰ λουτρά καὶ θὰ σέ καθάρισῃ», καὶ ἀφοῦ μοῦ
 ἔδωσες τυφλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, ἐξηφανίσθης.
 Ποῦ ἐπήγες δὲν γνωρίζω.

Ἐγώ, λοιπόν, πανάγιε Δέσποτα, ἠκολούθησα χωρὶς
 νὰ γυρίσω πίσω, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολήν σου, ἐκεῖνον
 ποῦ μοῦ ὑπέδειξες, καὶ ἐκεῖνος ἀφοῦ μὲ ὠδήγησε μὲ
 πολὺν κόπον εἰς τὰς πνευματικὰς θρύσεις καὶ πηγὰς,
 80 καὶ ἐγὼ ὡς τυφλὸς ποῦ ἤμην ἐσυρόμην ὀπισθέν του κρα-
 τῶντας τὸ χέρι του τὸ ὁποῖον ἐσὺ μοῦ ἔδωσες, ἠναγκα-
 ζόμην νὰ τὸν ἀκολουθῶ, κατὰ πόδας μὲ ἐμπιστοσύνην
 καὶ ἐκεῖνος ἐπειδὴ ἔβλεπε καλὰ ὅπου συναντοῦσε λί-
 θους καὶ λάκκους καὶ ἐμπόδια ἐσήκωνε τὰ πόδια του
 καὶ τὰ ἐπῆδα χωρὶς νὰ σκοντάπτῃ, ἐνῶ ἐγὼ συχνὰ ἐ-
 σκόνταπτα εἰς αὐτὰ καὶ ἔπιπτα καὶ ἔνεκα τούτου ὑπέ-
 φερα πολλοὺς κόπους καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ θλί-
 ψεις. Καὶ ἐκεῖνος μὲν εἰς κάθε πηγὴν καὶ θρύσιν ποῦ
 κάθε φορὰ συναντούσαμεν ἐνίπτετο καὶ ἐλούζετο μόνος
 του, ἐνῶ ἐγὼ ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπον, προσπερνοῦσα τὰς πε-
 ρισσοτέρας. Διότι ἐὰν ἐκεῖνος δὲν μὲ ἐκράτει ἀπὸ τὸ
 χέρι καὶ δὲν μὲ ἐσταματοῦσεν εἰς τὴν πηγὴν καὶ δὲν
 90 κατηύθυνε τὰ χέρια τοῦ νοῦ μου, δὲν θὰ ἠδυνάμην πο-
 τέ νὰ εὔρω ποῦ εἶναι οὔτε ἡ θρύσις τοῦ νεροῦ. Καίτοι
 ὅμως μοῦ ἔδειχνε ποῦ εἶναι ἡ θρύσις καὶ πολλάκις μὲ
 ἄφηνε νὰ νιφθῶ, ἐγὼ μαζὶ μὲ τὸ καθαρὸν νερὸ ἔπαιρνα
 μὲ τὰς παλάμας μου καὶ λάσπην ποῦ εὗρίσκετο πλησί-
 ον τῆς πηγῆς καὶ πιθανῶς καὶ ἀκαθαρσίας καὶ ἐλέρω-
 να τὸ πρόσωπόν μου· πολλάκις μάλιστα ἀναζητῶντας
 νὰ εὔρω μὲ τὰ χέρια μου τὴν θρύσιν τοῦ νεροῦ, ἔπαιρ-
 να μαζὶ μὲ τὸ νερὸ καὶ τὸ χῶμα καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔβλε-
 πα καθόλου ἀνατάρασσα καὶ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ ἐνῶ
 ἐλέρωνά τὸ πρόσωπόν μου μὲ τὰς ἀκαθαρσίας ὥσάν

νά ἦσαν νερό, ἐνόμιζα ὅτι πλύνομαι καθαρά.

- Μὲ ποῖον τρόπον ὅμως νά διηγηθῶ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν θίαν ποῦ ἐδοκίμαζα ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασιν; 100 Καὶ ὥσάν νά μὴ ἔφθαναν αὐτά, καθ' ἡμέραν εἶχον νά ἀντιμετωπίσω καὶ τὰς δῆθεν συμβουλὰς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι μοῦ ἔλεγον: «Διατί χάνεις ἀδίκως τὸν καιρὸν σου, ἀνόητε, καὶ ἀκολουθεῖς αὐτὸν τὸν ἐμπαίκτην καὶ πλάνον, περιμένοντας ἀδίκως καὶ ἀνωφελῶς νά εὕρῃς τὸ φῶς σου; Αὐτὸ ποῦ ἐλπίζεις εἶναι ἀδύνατον νά γίνῃ εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Διατί τὸν ἀκολουθεῖς κτυπῶντας τὰ πόδια σου εἰς τοὺς λίθους καὶ αἱματώνοντάς τα; Διατί δὲν καταφεύγεις καλύτερα εἰς τοὺς ἐλεήμονας, οἱ ὁποῖοι σέ προσκαλοῦν διὰ νά σέ ἀνακουφίσουν καὶ νά σέ διαθρέψουν καὶ νά σέ περιποιηθοῦν; Διότι δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νά ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν ψυχικὴν λέπραν, οὔτε νά ἀναθλέψῃς τώρα πιά ποτέ. Ἀπὸ ποῦ λοιπόν, 110 ἐνεφανίσθη τώρα αὐτὸς ὁ ἀγύρτης θαυματουργός, ὁ ὁποῖος σοῦ ὑπόσχεται πράγματα ποῦ εἶναι ἀδύνατα γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας; Ἀλλοίμονον εἰς σέ, διότι θά χάσῃς καὶ τὴν θεραπείαν ποῦ σοῦ δίδουν ἄνδρες φιλόχριστοι καὶ φιλάδελφοι καὶ συμπονετικοὶ καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ θλίψεις τὰς ὁποίας ὑποφέρεις μὲ τὰς ἀνωφελεῖς ἐλπίδας σου, θά τὰς ὑπομείνης καὶ ὅσα σοῦ ὑπόσχεται αὐτὸς ὁ ἀπατεῶν καὶ πλάνος θά χάσῃς εἰς τὴν πραγματικότητα. Διότι τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ δύναται νά κάμῃ αὐτός; Καὶ εἶναι δύσκολον νά τὸ σκεφθῇς μόνος σου χωρὶς νά σοῦ τὸ εἴπωμεν ἡμεῖς, δὲν ἔχεις ὀλίγην φρόνησιν; Διατί τὸ κάμνεις αὐτό; Ὅλοι τάχα ἡμεῖς δὲν βλέπομεν; Ἡ μήπως εἴμεθα τυφλοί, ὅπως σοῦ λέγει αὐτὸς ὁ ἀγύρτης; Βλέπομεν 120 πράγματι ὅλοι, καὶ μὴ ἀπαταῖσαι, δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερα δρασὶς¹⁵ ἀπὸ αὐτὴν ποῦ ἡμεῖς ἔχομεν». Ἀλλ' ἀπὸ ὅλους αὐτούς, σὺ ὁ ἐλεήμων καὶ συμπονετικὸς Θεός, τοὺς πραγματικοὺς ἀπατεῶνας καὶ ἀγύρτας, οἱ ὁποῖοι ποτίζουν τοὺς συνθρώπους των μὲ θολὸν νερόν¹⁶, μὲ ἔσωσες διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, ποῦ ἐσὺ μοῦ

15. Πρβλ. Ἰωάν. 8' 40-41.

16. Πρβλ. Ἀθ. 8' 15.

ἐχάρισες, διὰ τῆς ὁποίας με ἐδυνάμωσες νὰ ὑπομείνω καὶ ὅσα ἀνέφερον καὶ ἄλλα πολλά.

Καὶ ἐγὼ ὑπέμεινα εἰς ὅλα αὐτὰ ἀμετακίνητος καὶ δὲν ἀπεμακρύνθην, καὶ καθ' ἡμέραν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλουζόμην ἀνιχνεύοντας με τὰ χέρια μου τὰς πηγὰς με θολὸν νερό νομίζοντας ὅτι καθαρίζομαι, ὅπως με ἐδίδασκεν ὁ Ἀπόστολός σου καὶ μαθητής, καὶ ἐνῶ
 130 κάποτε ἐπεριπατοῦσα καὶ ἔτρεχον πρὸς τὴν πηγὴν, με συνήντησες πάλιν εἰς τὸν δρόμον σὺ ὁ ἴδιος, ποῦ καὶ προηγουμένως με εἶχες ἀνασύρει ἀπὸ τὸν βοῦρκον. Καὶ τότε διὰ πρώτην φοράν ἄστραψες ἐκτυφλωτικῶς εἰς τὰ ἄσθενῆ μου μάτια με τὴν ἀμόλυντον λάμψιν τοῦ θείου προσώπου σου, με ἀποτέλεσμα νὰ χάσω καὶ τὸ ὀλίγον φῶς, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι ἔχω¹⁷ καὶ τοιοῦτοτρόπως δὲν κατῴρθωσα νὰ σέ γνωρίσω. Καὶ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δυνηθῶ νὰ γνωρίσω ἐκείνον, τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω, οὔτε νὰ μάθω ἢ νὰ ἀντιληφθῶ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου του; Ἀπὸ τότε, λοιπόν, καὶ ἐνῶ ἐγὼ συχνότερον εὐρισκόμενην πλησίον τῆς πηγῆς, ἐσὺ ποῦ δὲν εἶσαι ὑπερήφανος δὲν τὸ ἐθεώρεις ὑποτιμητικὸν νὰ κατεθαίνης, ἀλλ' ἀφοῦ ἐρχόσουν πλησίον μου ἔπιανες τὸ
 140 κεφάλι μου, τὸ ἔβαζες μέσα εἰς τὰ νερά καὶ μοῦ ἐδίδες τὴν ἱκανότητα τοιοῦτοτρόπως νὰ βλέπω καθαρώτερον τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου¹⁸. Ἀμέσως δὲ ἐπετοῦσες καὶ ἐξηφανίζεσο, χωρὶς νὰ μοῦ δώσης νὰ ἀντιληφθῶ ποῖος εἶσαι ἐσύ, ποῦ κάμνεις αὐτά, ἢ ἀπὸ ποῦ ἦλθες ἢ ποῦ πηγαίνεις, ἀλλ' αὐτὸ οὔτε τώρα ἀκόμη μοῦ τὸ ἐφάνέρωσες. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐρχόμενος σὺ εἰς ἐμέ καὶ ἀναχωρῶν ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐνεφανίζεσο ὅλον καὶ περισσότερον καὶ με περιέλουζες με τὰ νερά με ἔκανες νὰ βλέπω καθαρώτερον καὶ μοῦ ἐδίδες περισσότερον φῶς.

Καὶ κάνοντας αὐτὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον, με ἡξίωσες νὰ ἴδω φοθερὸν πρᾶγμα καὶ μυστήριον. Ὄταν δηλαδὴ ἐσὺ ἐρχόσουν πλησίον μου καὶ ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι με ἐ-
 150 πλυνες καὶ με περιέλουζες καὶ πολλὰς φορές με ἔβα-

17. Πρβλ. Λουκ. η' 18.

18. Πρβλ. Ψαλμ. 5' 7' πη' 18.

ζες μέσα εἰς αὐτά, τότε ἐγὼ εἶδον τὰς ἀστραπάς νὰ με περιβάλλουν με φῶς καὶ τὰς ἀκτῖνας τοῦ προσώπου σου ἀναμείκτους με τὰ νερά καὶ θλέποντας νὰ πλύνωμαι με νερό ποῦ ἔμοιαζε με φῶς ἔμεινα ἔκθαμβος. Ποῦ δὲ ἦτο ἢ ἀπὸ ποῦ ἤρχετο ἢ ποῖος ἦτο ὁ χορηγὸς αὐτοῦ, δὲν ἐ-
 γνῶριζον τὸ μόνον δὲ ποῦ ἐγνῶριζον ἦτο ὅτι ὅταν ἐλου-
 ζόμην ἔχαιρον, ἐπειδὴ ἐδυνάμωνα εἰς τὴν πίστιν, ὡπλι-
 ζόμην με τὰ πτερὰ τῆς ἐλπίδος καὶ ἀνέβαινον με αὐτὰ
 μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῶ τοὺς ἀπατεῶνας ἐκείνους, οἱ
 ὅποιοι μοῦ ἀπηύθυναν ἐκείνους τοὺς ἀπατηλοὺς καὶ ψευ-
 δεῖς λόγους ποῦ προανέφερον, τοὺς ἐμίσουν δυνατὰ καὶ
 τοὺς ἐλυπούμην διὰ τὴν πλάνην των, οὔτε κὰν ἤθελον
 νὰ τοὺς συναντήσω ἢ νὰ συνομιλήσω μετ' αὐτῶν, ἀλλ'
 160 ἀπέφευγον καὶ νὰ τοὺς ἀτενίσω, διὰ νὰ μὴ θλασθῶ ἀν-
 τιθέτως, τὸν συνεργάτην καὶ βοηθόν μου, ἐννοῶ τὸν ἁ-
 γιον μαθητὴν σου καὶ ἀπόστολον, ὡσὰν νὰ ἦσουν ἐσὺ
 ποῦ με ἐδημιούργησες τὸν ἐσεβόμην, τὸν ἐτιμοῦσα καὶ
 τὸν ἀγαποῦσα ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς μου καὶ ἔπιπτον
 εἰς τὰ πόδια τοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ τὸν παρακαλοῦ-
 σα λέγων «Εἴ τι δύνασαι, βοήθει μοι»¹⁹, ἐπειδὴ εἶχον
 πληροφορηθῇ ὅτι δύναται νὰ ἐπιτύχη ἀπὸ ἐσέ ὅ,τι θέλει.
 Εὐρίσκόμενος, λοιπόν, ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον με τὴν
 χάριν σου εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἶδον καὶ ἄλλο
 πάλιν φοθερὸν μυστήριον. Ὅταν δηλαδὴ ἀνῆλθες εἰς
 τοὺς οὐρανοὺς, με ἐπῆρες καὶ ἀνέβασες καὶ ἐμὲ μαζί
 σου, εἴτε μαζί με τὸ σῶμα μου, εἴτε χωρὶς τὸ σῶμα²⁰,
 170 δὲν γνωρίζω, ἐσὺ μόνον τὸ γνωρίζεις, ποῦ τὸ ἐπραξες.
 Ἀφοῦ παρέμεινα ἐκεῖ ἀρκετὴν ὥραν μαζί σου καὶ ἀπὸ
 τὸ μέγεθος τῆς δόξης —τίνος δὲ ἦτο ἡ δόξα καὶ τί ἀκρι-
 βῶς ἦτο δὲν τὸ γνωρίζω— ἀφοῦ ἐξεπλάγην καὶ ἀπὸ τὸ
 ἀνυπολόγιστον ὕψος ἐθαμβώθην, ἐτρόμαξα ὁλόκληρος.
 Ἐπειτα με ἄφησες πάλιν μόνον εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν ὁ-
 ποίαν ἐστεκόμην προηγουμένως, καὶ εὐρέθην νὰ θρη-
 νῶ καὶ νὰ εἶμαι θαμβωμένος ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν μου.
 Ἐπειτα καὶ ἐνῶ δὲν εἶχα πολλὴν ὥραν κάτω, ἦνοιξαν
 οἱ οὐρανοὶ²¹ καὶ κατεδέχθης νὰ μοῦ δείξης ἐπάνω εἰς

19. Πρβλ. Μάρκ. 8' 22.

20. Βλ. Β' Κορ. 18' 2.

21. Πρβλ. Πράξ. 7' 56.

αυτοὺς τὸ πρόσωπόν σου, τὸ ὁποῖον ὁμοίαζε μὲ "Ἡλίον
χωρὶς μορφήν. Ἀλλὰ ποῖος ἀκριβῶς εἶσαι οὔτε τότε μοῦ
τὸ ἔδωσες νὰ τὸ γνωρίσω —διότι πῶς νὰ γίνῃ αὐτό, ἀ-
φοῦ δὲν μοῦ ὠμίλησες;—, ἀλλ' ἐκρύβης ἀμέσως καὶ ἐ-
180 γὼ περιεφερόμην καὶ ἐζήτουν ἐσέ, τὸν ὁποῖον δὲν ἐ-
γνώριζα, καὶ ἐπιθυμοῦσα δυνατὰ νὰ ἴδω τὴν μορφήν
σου καὶ νὰ γνωρίσω καλὰ ποῖος εἶσαι. Διὰ τοῦτο καὶ
ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀγωνίαν καὶ ἀπὸ τὴν φλόγαν τῆς πρὸς
σέ ἀγάπης ἔκλαιον διαρκῶς, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζα ποῖος
εἶσαι ἐσύ, ὁ ὁποῖος μὲ ἔφερες ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν εἰς
τὴν ζωὴν καὶ μὲ ἀνέσυρες μέσα ἀπὸ τὸν θοῦρκον καὶ
ἐγίνες εἰς ἐμέ ὅλα ὅσα ἀνωτέρω ἀνέφερα.

Καθὼς, λοιπόν, τοιοῦτοτρόπως ἐνεφανίσθης εἰς ἐ-
μὲ πάλιν καὶ πολλὰς φορές καὶ χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃς ἐ-
ξηφανίσθης ἐκ νέου πολλὰς φορές χωρὶς νὰ φαίνεσαι
καθόλου, θλέπων δὲ ἐγὼ τὰς ἀστραπάς καὶ τὴν φωτει-
νότητα τοῦ προσώπου σου πάλιν καὶ πολλὰς φορές νὰ
μὲ περιστοιχίζουν, ὅπως συνέβαινε προηγουμένως εἰς
190 τὰ νερά, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὰς πιάσω, ἐνεθυμούμην
ὅτι κάποτε σέ εἶδον ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νομί-
ζοντας ἀνοήτως ὅτι ἦτο ἄλλος ἐκεῖνος, ἐζητοῦσα μὲ δά-
κρυα νὰ σέ ἴδω. Καὶ ταλαιπωρῶν τοιοῦτοτρόπως τὸν
ἑαυτόν μου μὲ πολλὴν λύπην καὶ θλίψιν καὶ στενοχώ-
ριαν²² καὶ λησμονῶν ὅλως διόλου τὸν ἑαυτόν μου καὶ
ὀλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κό-
σμον²³, καὶ μὴ ἀντιλαμβάνομενος οὔτε τί εἶναι ἡ σκιά
ἢ ὁ,τιδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ὁρατὰ πράγματα, ἐνῶ, λοι-
πόν, εὐρισκόμενη εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἐνεφανίσθης
οὐ ποῦ εἶσαι εἰς ὅλους ἀόρατος, ποῦ δὲν ψηλαφᾷσαι καὶ
ἀκατανόητος, καὶ μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἐκαθάριζες τὸν νοῦν
μου καὶ ἐπλάταινες περισσότερον τὴν ὄρασιν τῆς ψυ-
χῆς μου καὶ μοῦ ἔδιδες νὰ θλέπω ὅλο καὶ περισσότερον
τὴν δόξαν σου, καὶ ἔβλεπον ἐσέ νὰ μεγαλῶνῃς περισ-
200 σότερον καὶ φεγγοβολῶντας νὰ πλατύνεσαι περισσό-
τερον, καὶ καθὼς τὸ πνευματικόν μου σκότος ὑποχω-
ροῦσε, διεπίστωνα ὅτι ἐσύ ἐρχόσουν καὶ μὲ ἐπλησίαζες,

22. Πρὸλ. Ρωμ. 8' 9' η' 35.

23. Πρὸλ. Α' Ἰωάν. 8' 15.

καθώς συμβαίνει πολλές φορές και με τὰ ὁρατὰ πράγματα. "Όταν δηλαδή ἡ σελήνη φέγγει καὶ τρέχουν τὰ σύννεφα παρασυρόμενα ἀπὸ τὸν ἄνεμον, ἡ σελήνη φαίνεται καὶ δίνει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τρέχει πολὺ γρήγορα, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ μεταβάλλῃ τὸν συνήθη ρυθμὸν τῆς ἢ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἀρχικὴν τῆς πορείαν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, λοιπόν, Δέσποτα, μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἔρχεσαι σὺ ὁ ἀκίνητος καὶ ἐνόμιζον ὅτι μεγαλώνεις ἐσὺ ὁ ἀμετάβλητος καὶ ὅτι παίρνεις μορφήν ἐσὺ τὸ ἄμορφον καὶ ἄπειρον Πνεῦμα.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει με ἓνα τυφλόν, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει νὰ βλέπῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀρχίζει σιγὰ-σιγὰ νὰ περιγράφῃ²⁴ ποῖος ἀκριβῶς εἶναι, 210 ὅποτε δὲν μεταβάλλεται ἢ ἀλλάσσει ὁ περιγραφόμενος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡ ὄρασις τοῦ πρώην τυφλοῦ θελτιοῦται συνεχῶς καὶ ὥς ἐκ τούτου βλέπει τὴν μορφήν ποία ἀκριβῶς εἶναι καὶ τυπῶνεται κατὰ κάποιον τρόπον τὸ σχῆμα αὐτοῦ ὁλόκληρον εἰς τὰ μάτια καὶ δι' αὐτῶν ἀφοῦ καθαρισθῇ περνᾷ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ ἐνθυμητικὸν τῆς ψυχῆς καὶ χαράσσεται εἰς αὐτὴν ὡσάν εἰς πινακίδα, τοιουτοτρόπως εἶδον καὶ ἐγὼ ἐσέ, Θεέ μου, ἀφοῦ μοῦ ἐκαθάρισες τελείως τὸν νοῦν με τὸ φῶς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Καὶ βλέποντας ὁ νοῦς μου περισσότερον καὶ καθαρώτερον, μοῦ ἐφαίνετο ὅτι σὺ ἐξήρχεσο ἀπὸ κάπου καὶ ἐφαινόσουν λαμπρότερος καὶ μοῦ ἐδιδες τὴν δυνα- 220 τότητα νὰ βλέπω τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀμόρφου μορφῆς σου, καὶ τότε με μετέφερες ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον — θὰ ἦτο ἴσως ὀρθότερον νὰ εἰπῶ καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα μου, διότι δὲν ἐπέτρεψες²⁵ νὰ τὸ γνωρίσω καλὰ αὐτό—, καὶ με ἐπλημμύρισες με φῶς καὶ ἔχω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐνεφανίσθης ὁλόκληρος εἰς ὅλον ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἔβλεπον καθαρὰ καὶ ὅταν σέ ἠρώτησα «²⁶Ω Δέσποτα, ποῖος εἶσαι τέλος πάντων», τότε με ἀξίωσες διὰ πρώτην φοράν νὰ ἀκούσω ἐγὼ ὁ ἄσωτος τῆς γλυκυτάτης σου φωνῆς²⁶

24. Πρβλ. Μάρκ. η' 24-25.

25. Πρβλ. Β' Κορ. ιδ' 2-3.

26. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐρμηνεύων τὸ τοῦ προφήτου «φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων» παρατηρεῖ: «Τί οὖν ἡμῶν ἡ φωνὴ Κυρίου; τότε-

καὶ ἐνῶ ἐσὺ μοῦ ὠμίλεις, ἐγὼ ἐσηκώθην καὶ γεμᾶτος
 230 ἔκστασιν καὶ τρόμον καὶ χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ ἀντιλη-
 φθῶ τί ἀκριβῶς συμβαίνει, σὲ ἐρωτοῦσα: «Ἐραγε τί
 πράγμα εἶναι αὐτὴ ἡ δόξα καὶ τί θέλει αὐτὸ τὸ μεγα-
 λεῖον τῆς λαμπρότητος; Διατί καὶ ἀπὸ ποῦ ἐγὼ νὰ ἀ-
 240 ξιωθῶ τόσων μεγάλων ἀγαθῶν;» καὶ ἐσὺ μοῦ ἀπήντη-
 σες: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός, ποὺ ἔχω γίνει διὰ τὴν σωτη-
 ρίαν σου ἄνθρωπος· ἦλθα διότι μὲ ἐζήτησες μὲ ὄλην τὴν
 δύναμιν τῆς ψυχῆς σου· ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ
 εἶσαι ἀδελφός μου²⁷ καὶ συγκληρονόμος μου²⁸ καὶ φί-
 λος μου²⁹. Ὅταν ἤκουσα αὐτὰ ἔμεινα ἔκπληκτος καὶ
 ἔχασα τὸν ἔλεγχον τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ παρελύθησαν
 αἱ δυνάμεις μου καὶ ἀνταπαντῶντας εἶπον: «Ποῖος εἶ-
 240 μαι ἐγὼ ἢ τί ἔχω κάμει ὁ ἐλεεινός, Δέσποτα, καὶ ὁ τα-
 λαίπωρος, ὥστε νὰ μὲ κρίνης ἄξιον τόσων μεγάλων ἀ-
 γαθῶν καὶ νὰ μὲ κάμης συμμέτοχον καὶ συγκληρονό-
 μον τόσον μεγάλης δόξης;» καὶ ἐνῶ ἐσκεπτόμην ὅτι
 αὐτὴ ἡ δόξα καὶ ἡ χαρὰ ἦτο παραπάνω ἀπὸ τὴν ἀντι-
 240 ληπτικὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου, σὺ ὁ Δεσπότης μοῦ
 εἶπες πάλιν, συνομιλῶν τρόπον τινὰ ὡς φίλος μὲ φίλον³⁰,
 ὁμιλῶν σὺ διὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἐντός μου Ἀγίου Πνεύ-
 ματος³¹: «Αὐτὰ σοῦ τὰ ἐχάρισα διὰ μόνην τὴν καλὴν
 σου διάθεσιν καὶ θέλησιν καὶ τὴν πίστιν καὶ θὰ σοῦ χα-
 ρίσω καὶ ἄλλα ἀκόμη. Διότι τί ἄλλο ἔχεις ἢ εἶχες πο-
 240 τέ ἰδικόν σου, ἀφοῦ ἐπλάσθης ἀπὸ ἐμὲ γυμνός³², ὥστε

ρον πληγὴ περὶ τὸν ἄερα νοεῖτο, ἢ ὁ ἄρ πεπληγμένος, φθάνων μέχρι
 τῆς ἀκοῆς τοῦ πρὸς ὃν γίνεται ἡ φωνή· ἢ οὐδέτερον τούτων, ἀλλ'
 ἑτερογεννῆς τίς ἐστὶν αὕτη, φαντασιουμένου τοῦ ἡγεμονικοῦ τῶν ἀν-
 θρώπων, οὓς ὃν ἀκοῦειν βούληται τῆς ἰδίας φωνῆς ὁ Θεός. Ὡστε
 ἀναλογίαν ἔχειν τὴν φαντασίαν ταύτην πρὸς τὴν ἐν τοῖς ὀνείροις γι-
 νομένην πολλοῖς. Ὡς περ γὰρ οὐ πληττομένου τοῦ ἀέρος λαμβάνομέν
 τινα ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις ρημάτων τινῶν καὶ φθόγγων μνή-
 μην αὐτὴ διὰ τῆς ἀκοῆς δεξάμενοι τὴν φωνήν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς καρδίας
 ἡμῶν τυπωθείσης· τοιαύτην τινὰ χρή νομίζειν καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ
 φωνὴν ἐγγίνεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς».

27. Πρβλ. Ματθ. ιδ' 49-50. Μάρκ. γ' 34-35. Λουκ. η' 21.

28. Πρβλ. Ρωμ. η' 17.

29. Πρβλ. Ἰωάν. ιε' 14-15.

30. Πρβλ. Ἑβρ. λγ' 11.

31. Πρβλ. Ρωμ. η' 11. Ματθ. ι' 20.

32. Πρβλ. Ἰωβ α' 21.

νά πάρω ἐκεῖνο καὶ ὡς ἀντάλλαγμα νά σοῦ δώσω αὐτά ἐδῶ; Διότι ἐάν δέν ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν σάρκα δέν πρόκειται νά ἴδῃς τὸ τέλειον, οὔτε θά δυνηθῇς νά ἀπολαύσῃς ἱκανοποιητικῶς ὁλόκληρον αὐτό». Καὶ ὅταν ἐγὼ σοῦ εἶπον: —«Καὶ τί ὑπάρχει μεγαλύτερον ἢ λαμπρότερον ἀπὸ αὐτὸ ποὺ βλέπω; Δι' ἐμὲ εἶναι ἀρκετὸν νά εὐρίσκωμαι εἰς μίαν τοιαύτην κατάστασιν καὶ μετὰ θάνατον», ἐσὺ μοῦ ἀπήντησες: —«Πρέπει νά εἶσαι πολὺ
250 περιωρισμένος, διὰ νά ἀρκῆσαι εἰς αὐτά. Διότι αὐτά ποὺ εἶδες ἐν συγκρίσει μὲ τὰ μέλλοντα ὁμοιάζουν μὲ τὸν ἐξωγραφισμένον εἰς τὸν χάρτην οὐρανόν, τὸν ὁποῖον κρατῶμεν εἰς χεῖρας· ὅσον αὐτὸς ὁ οὐρανὸς εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν ἀληθινόν, τόσον ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα εἶναι ἡ δόξα τῆς μελλούσης ζωῆς ἀπὸ αὐτὴν ποὺ τώρα βλέπεις»³³.

Ἄφοῦ εἶπες αὐτά ἐσιώπησες καὶ σιγὰ - σιγὰ ὁ γλυκύς καὶ καλὸς Δεσπότης ἐχάθης ἀπὸ τὰ μάτια μου, εἶτε ἐπειδὴ ἐγὼ ἔφυγον μακρὰν σου εἶτε ἐπειδὴ ἐσὺ ἀνεχώρησες ἀπὸ ἐμέ, δέν γνωρίζω τί ἀκριβῶς συνέβη. Τότε, λοιπόν, ἐπανεῦρον πάλιν ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν μου, ὡσὰν νά ἐγύρισα ἀπὸ κάπου καὶ εἰσῆλθον πάλιν εἰς τὸ πρῶτον μου κατοικητήριον. Ἀπὸ ἐκεῖ πλέον ἐνθυμού-
260 μενος τὴν ἀνέκφραστον ὁμορφίαν τῆς δόξης καὶ τῶν λόγων σου εἶτε περιπατοῦσα, εἶτε ἐκαθήμην, εἶτε ἔτρωγον, εἶτε ἔπινον, εἶτε προσηυχόμην, ἔκλαιον ἀκαταπαύστως καὶ ἐπερνοῦσα τὰς ἡμέρας μου μὲ χαρὰν ἀνέκφραστον, ἐπειδὴ ἐγνώρισα ἐσέ, τὸν Δημιουργὸν τῶν ὅλων. Διότι πῶς ἦτο δυνατόν νά μὴ αἰσθάνωμαι χαρὰν; Ἀλλ' ὅμως κατελήφθην πάλιν ἀπὸ λύπην ἐπειδὴ δέν σέ ἔβλεπον καὶ ἐπιθυμοῦσα δυνατὰ νά σέ ἴδω —καθὼς κάποτε ἐπῆγα διὰ νά ἀσπασθῶ τὴν ἀχραντον εἰκόνα τῆς Μητέρας σου καὶ ἐγονάτισα ἐνώπιόν της, ἐσὺ, προτοῦ σηκωθῶ, ἐνεφανίσθης εἰς ἐμέ ἐντὸς τῆς ταλαιπώρου καρδίας μου, τὴν ὁποίαν μετέβαλες εἰς φῶς, καὶ τότε ἀντελήφθην ὅτι σέ ἔχω ἐντὸς μου συνειδητά. Ἀπὸ τότε, λοιπόν, δέν σέ
270 ἀγαποῦσα ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν σοῦ καὶ ὅλων ὅσα ἀνέφερα, ἀλλ' ἐπίστευα πλέον πραγματικὰ ὅτι ἔχω ἐντός

33. Πρβλ. Ρωμ. η' 18.

μου ἐσὲ τὴν πράγματι ὑπάρχουσαν ἀγάπην. Διότι ἡ πραγματικὴ ἀγάπη εἶσαι σύ, Θεέ μου³⁴.

Ἄφοῦ, λοιπόν, ἡ ἐλπίς ἐφυτεύθη μέσα εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς αὐτὴν ἐποτίσθη ἀπὸ τὴν μετάνοια καὶ τὰ δάκρυα, καὶ ἀφοῦ ἐν συνεχείᾳ ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου φῶς, ἤπλωσε θαθείας ρίζας καὶ ἐμεγάλωσε πολύ. Ἔπειτα ἀφοῦ ἤλθες ἐσὺ ὁ ἴδιος, ὁ ἄριστος τεχνίτης καὶ δημιουργός, μὲ τὸ μαχαίρι τῶν πειρασμῶν, ἐννοῶ δηλαδὴ τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἀφοῦ ἀφήρεσες τὰ ἄχρηστα κλωνάρια τῶν λογισμῶν ποὺ ἐμεγάλωσαν πολύ, εἰς μόνην τὴν ἐλπίδα, ὡσὰν νὰ ἦτο μία ρίζα δένδρου, ἐνεκέντρισε³⁵ τὴν ἰδικὴν σου ἀγίαν ἀγάπην. Βλέποντας αὐτὴν, λοιπόν, νὰ μεγαλῶνῃ ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν καὶ νὰ ὁμιλῇ διαρκῶς εἰς ἐμέ, καλύτερον ὅμως εἶναι νὰ εἶπω ὅτι μὲ αὐτὴν μὲ διδάσκεις καὶ μὲ φωτίζεις, καὶ ὡσὰν νὰ ἐξεπέρασα κάθε πίστιν καὶ ἐλπίδα, ζῶ ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος διακηρύσσει, λέγων: «Ὁ γὰρ τις θλέπει, τί καὶ ἐλπίζει;»³⁶. Ἐάν, λοιπόν, ἐγὼ ἔχω ἐσέ ἐντός μου, εἰς τί νὰ ἐλπίσω πλέον; «Ἀκουσε τί νὰ ἐλπίσης», μοῦ εἶπες πάλιν, Δέσποτα· «ὅπως θλέπεις τὸν ἥλιον μέσα εἰς τὰ νερά, χωρὶς καθόλου νὰ θλέπῃς τὸν ἥλιον, ὅσον μάλιστα κυτάζεις πρὸς τὰ κάτω, κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον νὰ ἀντιληφθῇς καὶ αὐτὸ ποὺ γίνεται ἐντός σου καὶ διασφάλισε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ φρόντιζε πάντοτε νὰ θλέπῃς ἐμέ καθαρά καὶ ἐντονα μέσα σου, ὅπως τὸν ἥλιον εἰς τὰ ἀθάλωτα νερά· καὶ ἐάν ἐνεργήσῃς τοιουτοτρόπως, ὅπως σοῦ εἶπον, θὰ ἀξιωθῇς καὶ μετὰ θάνατον νὰ μὲ ἴδῃς. Ἐάν ὅμως δὲν πράξῃς τοιουτοτρόπως, τότε ὅλα σου τὰ ἔργα καὶ οἱ κόποι καὶ τὰ λόγια σου αὐτὰ δὲν θὰ σέ ὠφελήσουν τίποτε, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ σέ καταδικάσουν περισσότερο καὶ θὰ σοῦ προξενήσουν μεγαλυτέραν θλίψιν, ἐπειδὴ, καθὼς ἀκούεις νὰ λέγῃ ἡ Γραφή, «δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται»³⁷. Διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὸν ἐκ γενετῆς πτωχὸν δὲν προκαλεῖ τόσον μεγάλην ἐντροπὴν ἢ πενία, οὐ-

34. Πρβλ. Α' Ἰωάν. 8' 8, 16.

35. Πρβλ. Ἰωάν. 16' 1-2. Ρωμ. 10' 17-24.

36. Ρωμ. 9' 24.

37. Σοφ. Σολ. στ' 6.

τε ἡ λύπη ποῦ προέρχεται ἀπὸ αὐτὴν τὸν λυπεῖ τόσο
 πολὺ, ὅσον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπλούτισε καὶ ἐδοξά-
 σθη καὶ ὑψώθη³⁸ καὶ συνῆψε σχέσεις μὲ τὸν ἐπίγειον
 300 βασιλέα καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐξέπεσεν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ
 ἔφθασεν εἰς τελείαν πτωχείαν, καίτοι δὲν ὑπάρχει τοι-
 αύτη ἀναλογία μεταξὺ τῶν ἐπιγείων καὶ ὁρατῶν πρα-
 γμάτων καὶ ἐκείνων τῶν πνευματικῶν καὶ ἀοράτων
 πραγμάτων. Διότι ἐκεῖνοι μὲν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ κάποιαν
 αἰτίαν χάνουν τὴν φιλίαν καὶ τὴν ὑπηκοότητα τοῦ ἐπι-
 γείου βασιλέως διατηροῦν τὰ ὑπάρχοντά των καὶ δύ-
 νανται νὰ τὰ ἀπολαμβάνουν καὶ νὰ ζοῦν, ἐὰν ὁμως κά-
 ποιος ἐκπέσῃ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου ἀγάπην καὶ φιλίαν,
 εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ζήσῃ —διότι ἐγὼ εἰμαι ἡ ζωὴ
 του³⁹—, ἀλλ' ἀμέσως χάνει τὰ πάντα καὶ παραδίδεται
 εἰς τοὺς ἰδικούς μου καὶ τοὺς ἰδικούς του ἐχθρούς· καὶ
 310 ἐκεῖνοι ἀφοῦ τὸν παραλάβουν ρίπτονται ἐπάνω του μὲ
 μεγαλυτέραν μανίαν καὶ τὸν τιμωροῦν καὶ γελοῦν εἰς
 θάρος του καὶ τὸν κοροϊδεύουν ἐξ αἰτίας τῆς προηγου-
 μένης του ἀγάπης καὶ συμπαθείας, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς
 ἐμέ».

Ναί, πανάγιε Βασιλεῦ, πράγματι ἔτσι εἶναι· καὶ ἐ-
 γὼ πιστεύω εἰς σέ τὸν Θεόν μου καὶ πίπτω ἐνώπιόν
 σου καὶ σέ θερμοπαρακαλῶ, φύλαξέ με τὸν ἁμαρτω-
 λὸν καὶ ἀνάξιον, ποῦ τὸν ἐλέησες, καὶ στήριξον μὲ τὴν
 δύναμίν σου τὸ φυτὸν τῆς ἰδικῆς σου ἀγάπης, τὸ ὁποῖον
 ἐνεκέντηρες εἰς τὸ δένδρον τῆς ἐλπίδος μου. Στήριξέ
 το, διὰ νὰ μὴ κουνηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, διὰ νὰ μὴ σπά-
 σῃ ὑπὸ τῆς καταιγίδος, διὰ νὰ μὴ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ κά-
 ποιον ἐχθρόν, διὰ νὰ μὴ καῇ ἀπὸ τὸν καύσωνα τῆς ἀ-
 320 διαφορίας, διὰ νὰ μὴ ξηραθῇ ἀπὸ ὀκηριάν καὶ ἔπαρ-
 σιν, διὰ νὰ μὴ ἐξαφανισθῇ τελείως ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν.
 Διότι σὺ γνωρίζεις, σὺ ὁ ὁποῖος μοῦ τὸ ἐχάρισες καὶ
 ἐπετέλεσες τοῦτο ἐντός μου, ὅτι χάριν αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ
 τῆς ἀγάπης σου παραμένω ἀβοήθητος ἀπὸ ὅλους τοὺς
 ἀνθρώπους, ἀφοῦ καὶ αὐτὸν τὸν συνεργάτην καὶ βοηθόν
 μου, τὸν ἰδικόν σου ἀπόστολον, τὸν ἀπέσπασες σωματι-

38. Πρβλ. Ψαλμ. λστ' 20.

39. Πρβλ. Ἰωάν. ια' 25' ιδ' 6.

330 κῶς ἀπὸ πλησίον μου, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνεξιχνίαστον
 θέλησίν σου. Σὺ γνωρίζεις τὴν ἀσθενειάν μου, σὺ ἔχεις
 πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς τελείας ἀδυναμίας μου. Δι' αὐτό, λοιπόν, σπλαγγνίσου με ἀκόμη
 περισσότερο ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς σὺ ὁ πολυεύ-
 σπλαγχνος Κύριος. Γονατίζω ἐνώπιόν σου μὲ ὅλην μου
 τὴν καρδίαν καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψῃς
 εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἰδικοῦ μου θελήματος, σὺ ὁ ὁποῖος
 μοῦ ἔκαμες τόσα καλὰ, ἀλλὰ στερέωσε μέσα εἰς τὴν
 ἀγάπην σου τὴν ψυχὴν μου καὶ κάμε νὰ ριζώσῃ καλὰ
 μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μου ἡ ἀγάπη σου, ὥστε, σύμφωνα
 μὲ τὴν ἀμόλυντον καὶ ἀγίαν καὶ ἀληθεστάτην ὑπόσχ-
 σίν σου, σὺ νὰ εἶσαι ἐντὸς ἐμοῦ καὶ ἐγὼ νὰ ζῶ μέσα εἰς
 σέ⁴⁰· καὶ νὰ σκεπάζωμαι ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἀγάπην σου καὶ
 ἐγὼ νὰ σκεπάζω καὶ νὰ φυλάττω ἄθικτον αὐτὴν μέσα
 μου, καὶ σὺ μὲν, Δέσποτα, νὰ μὲ θλέπῃς μέσα εἰς αὐ-
 τὴν καὶ ἐγὼ δὲ νὰ ἀξιῶνωμαι νὰ σὲ θλέπω διὰ μέσου
 αὐτῆς, εἰς μὲν τὴν παροῦσαν ζωὴν ὡσάν εἰς καθρέπτῃν,
 καθὼς εἶπες, καὶ «ἐν αἰνίγματι»⁴¹, εἰς δὲ τὴν ἄλλην νὰ
 θλέπω μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην ὁλόκληρον ἐσέ, ὁ ὁποῖος
 εἶσαι ἀγάπη καὶ μᾶς ἡξίωσες νὰ σὲ ὀνομάζωμε τοιου-
 340 τοτρόπως⁴²· διότι εἰς σέ ἀρμόζει πᾶσα εὐχαριστία, δύ-
 ναμις, τιμὴ καὶ προσκύνῃς, εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν
 Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ
 εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

40. Πρβλ. Ἰωάν. ιδ' 20 κλη..

41. Α' Κορ. ιγ' 12.

42. Πρβλ. Α' Ἰωάν. δ' 8, 16.

**Σ Υ Μ Ε Ω Ν
ΤΟΥ
ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ**

ΤΟΜΟΣ 3

**ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΑ' - ΛΔ'
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ 1 - 2**

Κ ε ι μ ε ν ο υ: Basile Krivocheine

Symeon le Nouveau Theoloyien:

Katecheses, II 350-392, III 12-357.

Sources chretiennes No 104, 113.

Paris 1964, 1965.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
Σ Υ Μ Ε Ω Ν
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

XXI

Περὶ μνήμης θανάτου. Καὶ οἷον ἀγαθὸν τέλος δέδωκεν ὁ 1
τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἀντώνιος. Καὶ πρὸς τῷ τέλει,
ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.

Λόγος ΚΑ'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εὐχομαι τῷ ἐλεήσαντί με Θεῷ 5
τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων οἰκονομηθῆναι καὶ τὰς ψυχὰς
ἡμῶν διευθετηθῆναι πρὸς τὸν ἐκεῖθε βίον καλῶς, ὅπου
προλαβόντες ἡμᾶς ἀδελφοὶ καὶ γονεῖς ἀναμένουσιν, ὅπου ὁ
τρισόλβιος καὶ μακάριος ἡμῶν ἀδελφὸς ὁ κύρις μετῆλθεν
Ἀντώνιος, καλῶς καὶ ὁσίως ἐνταῦθα πολιτευσάμενος, 10
μετανοήσας γησίως, ἐξαγορεύσας ἐμπόνως ἅπερ ὀλίγοι τῶν
μοναχῶν λογίζονται ἁμαρτήματα. Καθαρὸς γὰρ τυγχάνων
καὶ τὴν καρδίαν καθαρὰν κεκτημένος ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν
λογισμῶν, τὰ μικρά — ὡς δοκῶ καὶ παντελῶς — ἁμαρτήματα
ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ὡς ἁμαρτίας μεγάλας καὶ εἶχε καὶ ἐξηγόρευεν, 15
ἐπεὶ Θεοῦ χάριτι σκεπτόμενος, παρθένος διῆλθε τὸν βίον,
τῷ σώματι καὶ τὴν καρδίαν ἀγνός. Ἀφ' οὗ γὰρ τὸν τῆς

μονῆς εἰσῆλθε πυλῶνα καὶ τῷ Χριστῷ συνετάξατο, τὸν
 χιτῶνα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐκ ἐμόλυνεν
 20 οὐ συνδυασμῷ ἐννοιῶν, οὐ συγκαταθέσει λογισμῶν, οὐ
 πράξει τινί, ὥσπερ μοι, πλησίον τῆς κλίνης αὐτοῦ καθεζο-
 μένῳ καὶ κλαίοντι, οὕτως ἐξεῖπε· «Τί κλαίεις, φησὶν,
 ἀδελφέ; Τῆς πρὸς Θεὸν πίστεως οὐ γέγονα ἔξαρνος, ἀλλὰ
 ταύτην ὡς ἐκείνον, ἐλπίζω, ἐφύλαξα. Καὶ ἀφ' οὗ ἐν τῇ
 25 ἀγίᾳ παρεγενόμην ταύτῃ μονῇ — οὐ καυχώμενος λέγω, ἀλλ'
 εἰς τὸν Θεὸν θαρρῶν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν
 εὐχὴν — σαρκικὴν ἀμαρτίαν οὐκ ἔπραξα. Ἐσθίων δὲ καὶ
 πίνων, ἐν ἀμελείᾳ διετέλεσα τὰς ἡμέρας μου. Πλὴν εἰς τὴν
 φιλανθρωπίαν τοῦ τὰ πάντα εἰδότος Θεοῦ ἐμαυτὸν ἀνα-
 30 τίθωμι, καὶ ὡς ποιήσει μετὰ τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως.»

Τί τοίνυν τῶν μεγάλων πατέρων τὰ τελευταῖα ῥήματα
 καὶ ἀποφθέγματα τοῦ ἡμετέρου πλείω τυγχάνουσι ἀδελφοῦ;
 Τὴν γὰρ ἀγνείαν αὐτοῦ καὶ παρθενίαν μετὰ παρρησίας
 ἡμῖν ἐγνώρισε καὶ τὸ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ πάλιν ἀπτῶτον
 35 τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ περιποιήσατο, φυλάττων κἀντούτῳ τὴν
 Δεσποτικὴν φωνὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐντολήν, τὴν λέγουσαν·
 «Ὅταν πάντα ποιήσητε, τότε λέγετε ὅτι· Ἀχρεῖοι δούλοί
 ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.»

Μετὰ δὲ ταῦτα τῷ ἀγίῳ ἡμῶν πατρὶ κατ' ἰδίαν συντετυχη-
 40 κῶς, τὰ ὅμοια πενθῶν ὑφηγήσατο αὐτῷ, ἅπερ καὶ αὐτὸν
 τὸν ἅγιον πατέρα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξέστησαν, οὐ μόνον
 δὲ ἀλλὰ καὶ ἅπαντας τοὺς ἀκηκοότας μετὰ τὴν τελευτὴν
 ἐκείνου ταῦτα ἐξέπληξαν. Οὐδεὶς γὰρ ἐξ ἡμῶν παρ' ἐκείνῳ
 τοιοῦτον θησαυρὸν ἀγνείας καὶ παρθενίας ἡλπιζεν ἀπο-
 45 κρύπτεσθαι.

Ἀλλὰ γὰρ εἴθ' οὕτω καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἀγγελικὸν μέγα
 σχῆμα ἐπενδυσάμενος, ἐν προθυμίᾳ μεγάλῃ, ἐν πολλαῖς
 δακρύων ἐκχύσεσιν, ἐν ἀρραγεῖ πίστει καὶ ἐπιγνώσει τελείᾳ,
 οὕτω τῇ ἐδδόμῃ ἡμέρᾳ ὁ νεοφώτιστος οὗτος καὶ στρατιώτης
 50 νεόλεκτος, ὁ ἐσχατος ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπὲρ ἡμᾶς εἰσελθὼν
 καὶ πρῶτος τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου καταλιπὼν, πρὸς
 τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ ἐξεδήμησε,
 πένθος ἀκαυστον καταλιπὼν τοῖς ταλαιπώροις ἡμῖν. Ὅταν
 γὰρ ἐνθυμηθῶ, ἅπερ καὶ ὑμεῖς οἴδατε ὅτι ἐποιοῦν καὶ
 55 ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ψυχικὴν σπου-

δάζων ἐγὼ ὁ μάταιος, ὅπως ἐξίσταμαι καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν μου φλογίζομαι, πῶς ἔλαθον ἐμαυτόν, πῶς ἐματαιώθην παιδεύων ἄνδρα, παρ' οὗ μᾶλλον ἐγὼ παιδεύεσθαι ὤφειλον· τὰς γὰρ ἀρετὰς ἐκείνου ἐλαττώματα κρίνων ἐγὼ σφόδρα ἤλγουν καὶ περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ πεπο- 60 θημένου μου ἀδελφοῦ ἐσφάδαζον — οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶ μὴ ψεύδεσθαι —. Ἐν Χριστῷ καυχῶμαι, χαρᾷ δὲ πάλιν ἀνεκλαλήτῳ συνέχομαι, ὅτι οὕτω τοῦ τῇδε βίου τὸν ἐμὸν προέπεμψα ἀδελφὸν καὶ ἐν τοιούτοις ἔργοις καὶ πράξεσι κατηξιώθην ἰδεῖν αὐτόν πρὸς Χριστόν ἐκδημήσαντα. 65 Οἶδε γὰρ ὁ τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν καὶ τῶν λογισμῶν ἐξεταστής Θεός, ὅτι περὶ τούτου πολλὴ σπουδὴ ἐξ ἀρχῆς καὶ μέριμνά μοι ἐγένετο, καὶ πολλὰς δακρύων ἀφῆκα πηγὰς τούτουγε ἔνεκα. Καὶ ὁ Θεὸς ὁ φιλόανθρωπος οὐ παρεῖδὲ μου τοῦ ταιλαιπώρου τὴν δέησιν, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ, τῇ εἰς ἀλλήλους, καὶ 70 ταπεινώσει καὶ πίστει, τῇ πρὸς ἡμᾶς, οὕτως ἀπέπτυη πρὸς οὐρανόν, τὸ σῶμα μόνον καταλιπὼν ἐν ταῖς ἐμαῖς ἀθλίαις χερσὶ.

Θρηνοῦντός μου γὰρ καὶ « Μὴ ἐπιλάβῃ » λέγοντος « ἡμῶν, ἀδελφέ. Ἦδη γὰρ ἐκλείπεις καὶ καταλιμπάνεις 75 ἡμᾶς », οὕτως ἡγαλῶς προσεφθέγγετο· « Οὐχί, εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίζω ». Καὶ τοῦτο τὸ ῥῆμα ὕστατον τοῖς καθαρωτάτοις αὐτοῦ χεῖλεσιν ἐξειπὼν, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησεν, οὐχ ἅπαξ τοῦτο εἰπὼν, ἀλλὰ καὶ δις. Πρότερον ἐμοῦ δηλονότι τὸ « Μὴ ἐπιλάβῃ ἡμῶν » αἰτησαμένου « ἀδελφέ περι- 80 πόθητε », αὐτὸς ἐκ δευτέρου μὴ ἐπιλαθέσθαι ἡμῶν προσεπηγγέλματο. Καὶ τοὺς πόδας ἐξάρας καὶ τὰς χεῖρας τυπώσας σταυροειδῶς ἐν ἀταράχῃ τῆς ψυχῆς καταστήματι καὶ κινήματι, οὕτω τὸν γλυκύτατον ὕπνον ἐν εἰρήνῃ βαθεῖα ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν ὕπνον τὸν δικαίως πρέποντα, πρὸς 85 οὐδὲν τῶν παρόντων προσπάθειαν ἐνδειξάμενος. Οὔτε γὰρ συγγενῶν ἐμνήσθη, οὔτε φίλον ὠνόμασεν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ τινά, οὐ περὶ φθορτοῦ πράγματος διετάξατο, ἀλλ' ὥς κόπρον ἢ βόρβορον τὰ τῇδε πάντα μισήσας καὶ βδελυξάμενος, οὕτω γυμνὸς πάσης ἐπιθυμίας τῶν ὁρωμένων καὶ σχέσεως, πρὸς 90 τὰ νοητὰ μετέβη βασιλεία, ἄξιος ὡς ἀληθῶς οἰκῆτωρ καὶ κληρονόμος ἐκείνων γενόμενος. Καὶ εἰκότως· εἰ γὰρ ἡμῖν

ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, γεγυμνωμένοις οὖσιν, ἐνδύειν τοὺς ἀδελφούς, πόσῳ μᾶλλον ἐκεῖνος ἱμάτιον καὶ σκέπη τῷ
 95 γλυκυτάτῳ μοι γενήσεται ἀδελφῷ, τῷ δι' ἐκεῖνον μὲν τὸν κόσμον πάντα καὶ τὰ τοῦ κόσμου ἀποδυσαμένῳ καὶ γυμνῷ πρὸς αὐτὸν ἐκδημήσαντι ;

Ἄλλὰ τὸν βίον τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν πάντες ἡμεῖς ἀναθεωρήσαντες, μιμησώμεθα, παρακαλῶ, τὴν αὐτοῦ πίστιν, τοὺς
 100 ἀγῶνας αὐτοῦ, τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, ἵνα καὶ ἡμεῖς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐξοδὸν ἐρχόμενοι, ἀφόβως καὶ ἀταράχως ὡς ἐκεῖνος, τοῦ μὲν σώματος ἐκδημήσωμεν, πρὸς δὲ τὸν Θεὸν ἀπελθόντες, ἐν αὐτῷ μετ' ἐλπίδων χρηστῶν ἐνδημήσωμεν καὶ καταπαύσωμεν εἰς αἰωνίους σκηνάς,
 105 ἔνθα πάντων εὐφραινομένων ἡ κατοικία καὶ ὁ χορὸς τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἐναυλίζεται.

Ἄλλ' ὦ φίλτατε καὶ Θεῷ φιλούμενε, τριπύθητε ἀδελφέ, μέμνησο τῆς ὑποσχέσεως καὶ μὴ ἐπιλάβῃ τῶν τελευταίων καὶ ἡδίστων ἐμοὶ ῥημάτων σου, πρεσβεύων ὑπὲρ ἡμῶν τῶν
 110 ἀδελφῶν σου καὶ παντὸς τοῦ γένους σου. Οἶδας γὰρ ἐν οἷσις ἐσμέν κακοῖς, αὐτὸς ἐν καλοῖς γενόμενος καὶ πολλοῖς ἀγαθοῖς· ὁ γὰρ τοῦ σκότους ἀπαλλαγεῖς ἀκριδῶς γινώσκει τῶν ἐν αὐτῷ κρατουμένων τὴν ἀθλιότητα. Ἰκέτευσον οὖν, ἀξιούμεν, καὶ νῦν τὸν Θεὸν ὑπὲρ πάσης σου τῆς ἐν Χριστῷ
 115 ἀδελφότητος, ὁ μηδέποτε τινος ἐξαιτουμένου σε παρακούσας, μηδὲ τῆς σῆς ἀναγκαίας τροφῆς τοὺς δεομένους ἀποστερήσας. Δεήθητι ὑπὲρ ἀδελφῶν τῶν τῷ σῷ πόθῳ ἐκκρεμασμένων καὶ τὸν χωρισμὸν στέγειν ἀδυνατούντων καὶ τὸ πένθος ἐπισχεῖν μὴ καρτερούντων, ὅπως καὶ ἡμᾶς μετὰ σοῦ ἔξεις ὑποδε-
 120 ξάμενος, καὶ σὺν σοὶ σκηνώσαι τὸν ὑπεράγαθον Θεὸν ἐξιλέωσαι καὶ τόπον ἡμῖν προετοίμασον ἀναπαύσεως διὰ τῆς ἐντεῦθεν εὐπραξίας ἐξεργασμένον, ἵνα σὺν σοὶ καὶ μετὰ σοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ αὐτόθι συνδιάγωμεν καὶ συνευφρανώμεθα, καταξιούμενοι οἰκεῖν καὶ βλέπειν τὴν
 125 ἄλυπον καὶ μακαρίαν ζωὴν. Καὶ καθάπερ ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ κόσμου σοῦ προσδραμόντος εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, μονὴν καὶ οἰκίαν προηυτρεπίσαμεν, οὕτω νῦν καὶ σὺ εἰς τὴν ἄρρητον καὶ θείαν καὶ αὐλὸν διαγωγὴν προοδεύσας, ἀσμένως ἡμᾶς ὑπόδεξαι, μᾶλλον δὲ προσλαβοῦ καὶ συνόδευσον καὶ

συγκοπίασον, ὡς φιλάδελφος ἀδελφός, καὶ τῶν ἐπιχει- 130
 ρούντων παρεμποδίζειν καὶ κωλύειν ἡμῶν τὴν πρὸς σε
 ἄφιξιν ἐλευθέρωσον, μεμνημένος ὅτι καὶ ἡμεῖς τῇ σῇ ἐβοη-
 θήσαμεν καὶ συνεκοπιάσαμεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀδελφότητι.
 Χρῆζομεν γάρ σου μᾶλλον ἄρτι τῆς συνεργείας ἡμεῖς ἢ
 τότε σύ, ὅτε τῶν τοῦ κόσμου δικτύων ὑπεξεληθεῖν ἐπεχείρησας. 135

Πολλὰ γὰρ τὰ ἡμέτερα ἄχθη, γλυκύτατε ἀδελφέ, ἃ τὴν
 ταπεινὴν ἡμῶν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα βαρύνουσιν, ὧν τὸ πάν-
 των δεινότατον ἡ μόνωσις καὶ ἡ πολλὴ τῶν μεθ' ἡμῶν
 ἀδελφῶν μέριμνα, περὶ ἣν με καὶ γινώσκεις ζηλωτὴν μανι-
 κώτατον. Ἐγὼ γὰρ πάντως ἄρτι τὰ τῆς ἐμῆς πρὸς σέ 140
 διαθέσεως, καὶ ὡς οὐ μισῶν σέ ποτε ἢ βδελυσσόμενος
 ἐπέπληττον καὶ παντὶ τρόπῳ ταῖς νοουθεσίαις ἡσφαλιζόμεν,
 ἀλλὰ σφόδρα φιλῶν σε καὶ τῷ περὶ σε πόθῳ ἀνευδότως
 φλεγόμενος. Βλέπεις γὰρ ἄρτι, οἶδα καλῶς, ὑπεξεληθὼν τὸν
 γνόφον καὶ τὴν ὁμίχλην τούτου τοῦ σώματος, καὶ γυμνὴν 145
 ὄρας τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην αὐτῆς, καθὼς σύ
 ὑπάρχεις ἄρτι γυμνὸς τοῦ σώματος. Θεοειδὴς γὰρ γενόμενος,
 θεοειδέστερον βλέπεις καὶ πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς. Μὴ οὖν
 ψεύστης τῶν συνθηκῶν φανήσῃ τῶν πρὸς ἡμᾶς, μηδὲ ἐπιλά-
 θῃ ἀδελφοῦ τοῦ ὑπερβαλλόντως σε ἀγαπήσαντος καί, εἰ μὴ, 150
 τολμηρὸν εἰπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σοῦ τεθεικότος.
 Ἀλλὰ δὸς χεῖρα βοηθείας διὰ τῶν εὐπροσδέκτων σου
 προσευχῶν, ἵνα καταντῆσαι ἀξιωθῶμεν πρὸς σε καὶ συνοι-
 κῆσαι σοι ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστῷ, τὴν κατοικίαν ποιοῦμενοι ἐν αὐτῷ, συνανα- 155
 στρεφόμενοι τῷ ἀφράστῳ φωτὶ ἐν τῇ ἀκηράτῳ ζωῇ, ἐν τῇ
 ἀνεκκλήτῳ χαρᾷ, ἐν τῇ ἀνεκδιηγήτῳ δόξῃ τε καὶ λαμπρό-
 τητι, τῇ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἀγίῳ Πνεύματι ὁρωμένῃ
 καὶ προσκυνουμένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

XXII

- 1 Περὶ πίστεως. Καὶ διδασκαλία περὶ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τὸ τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς.

Λόγος ΚΒ'.

- 5 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καλὸν ἡμᾶς ἀνακηρύττειν εἰς πάντας τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζειν τοῖς πλησίον ἡμῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀφάτον ἀγαθότητα. « Ἐγὼ οὖν, ὡς ὁράτε, οὐκ ἐνήστευσα, οὐκ ἡγρύπνησα, οὐκ ἔχαμεύνησα, ἐταπεινώθην δὲ καὶ ἔσωσέ με συντόμως ὁ
- 10 Κύριος », φησὶν ὁ θεὸς Δαυὶδ. Πολλῷ δὲ συντομώτερον εἰπεῖν · « Μόνον ἐπίστευσα καὶ προσελάβετό με ὁ Κύριος . » Πολλὰ γὰρ τὰ ἐμποδίζοντα ἡμᾶς πρὸς τὸ ταπεινώσιν κτήσασθαι, πίστιν δὲ εὑρεῖν οὐδὲν τὸ καλυπὸν ἐστίν. Εἰ γὰρ ἀπὸ ψυχῆς θελήσομεν, καὶ ἡ πίστις εὐθέως ἐνήργησε, δῶρον
- 15 γὰρ ἐστὶ τοῦ Δεσπότου αὐτῇ καὶ φυσικὸν πλεονέκτημα, εἰ καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ἡμῶν προαιρέσεως καὶ αὐτῇ ὑπόκειται, καὶ γὰρ καὶ Σκύθαι καὶ βάρβαροι ἀλλήλων τοῖς λόγοις πιστεύουσιν. Ἀλλ' ἵνα πραγματικῶς δεῖξω ὑμῖν τὴν
- 20 τῆς ἐνδιαθέτου πίστεως ἐνέργειαν, ἀκούσατε καὶ διήγησιν ὑμῖν διηγήσομαι πρὸς βεβαίωσιν τῶν εἰρημένων, ἣν ἐξ ἀληθινοῦ ἀκήκοα στόματος.
- Γεώργιός τις τοῦνομα, νέος τὴν ἡλικίαν ὑπάρχων καὶ αὐτὸς ὥσει ἐτῶν εἴκοσιν, οἰκῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, — ὥραϊος τῷ εἶδει καὶ φαντασιώδες
- 25 τὸ τε σχῆμα καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸ βάδισμα κεκτημένος, ὡς

ἐκ τούτων καὶ ὑπολήψεις πονηρὰς ἔχειν τινὰς εἰς αὐτόν, τοὺς τὸ ἔξωθεν μόνον βλέποντας περιχάλυμμα καὶ κακῶς κρίνοντας τὰ ἀλλότρια —, ἀγίῳ τινὶ μοναχῷ, ἐν ἐνὶ τῶν τῆς πόλεως μοναστηρίων διάγοντι, γνώριμος κατεστάθη. Καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀναθέμενος, ἐντολὴν μικράν 30 εἰς μόνην ὑπόμνησιν ἔλαβε παρ' αὐτοῦ. Ἐζήτησε καὶ βιβλίον ὁ νέος λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ, τὰ τῆς πολιτείας τῶν μοναχῶν καὶ τὰ τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἀσκήσεως διηγήματα περιέχουσιν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ὁ γέρων τὴν συγγραφὴν τοῦ μοναχοῦ Μάρκου, τὴν περὶ πνευματικοῦ νόμου διδάσκουσιν. Ταύτην 35 δὲ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ σταλεῖσαν ὁ νέος δεξάμενος καὶ ὡς μέγα τι ἐξ αὐτῆς ἐλπίζων καρπώσασθαι, οὕτω μετὰ πόθου καὶ προσοχῆς διήλθε πᾶσαν αὐτήν. Καὶ ἐκ πάντων ὠφεληθεὶς, τρία μόνον κεφάλαια, ἢ εἶπω, ἐν τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ ἐνέπηξε. Καὶ τὸ μὲν ἐν ὑπάρχον τὸ οὕτως αὐταῖς 40 ἐγκείμενον λέξει· « Ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμελεῖσθαι τῆς συνειδήσεως καὶ ὅσα λέγει ποιήσον καὶ εὐρήσεις ὠφέλειαν. » Τὸ δὲ ἕτερον· « Ὁ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίος ἐστὶ δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ὃς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι σὺν ταῖς ὠναῖς 45 καὶ ἐλευθερίαν αὐτῷ γραφῆναι ἐπιζητεῖ. » Τὸ δὲ τρίτον· « Τυφλὸς ἐστὶ κράζων καὶ λέγων « Ὑιὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με », ὁ προσευχόμενος σωματικῶς καὶ μήπω ἔχων γνῶσιν πνευματικὴν· ὁ ποτὲ δὲ τυφλὸς ἀναβλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκέτι υἱὸν Δαυὶδ, ἀλλ' Ὑιὸν Θεοῦ ὁμολογήσας, 50 προσεκύνησεν αὐτῷ. »

Ταῦτα τοίνυν ἀναγνούς ὁ νέος ἐκεῖνος ἐθαύμασε καὶ θαυμάσας ἐπίστευσεν ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς συνειδήσεως εὐρήσει ὠφέλειαν καὶ τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου γνώσεται Πνεύματος καὶ τῇ χάριτι τούτου 55 νοερῶς ἀναβλέψει καὶ ἰδῇ τὸν Κύριον. Τῇ οὖν ἀγάπῃ τούτου καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ τρωθεὶς, τὸ πρῶτον κάλλος δι' ἐλπίδος ἐζήτηε καὶ μὴ φαινόμενον. Οὐδὲν δὲ ἕτερον ἐπραξεν, ὡς μεθ' ὀρχῶν με ἐβεβαίωσεν, εἰ μὴ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ μικρὰν ἐντολὴν παρὰ τοῦ ἁγίου ἐκείνου γέροντος ἐκάστη ἐσπέρα 60

- ἐποίει καὶ οὕτως ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάθευδε. Τῆς συνειδήσεως οὖν λεγούσης αὐτῷ· « Ποίησον πάντως καὶ ἑτέρας μετανοίας καὶ ἄλλους ψαλμούς πρόσθε, καὶ πλεῖον λέγειν τὸ « Κύριε, ἐλέησον », δύνασαι γάρ », ταύτῃ προθύμως ὑπήκουε καὶ
- 65 ἀδιστάκτως, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, οὕτως ἅπαντα ἔπραττε. Καὶ οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκοιμήθη ἐλεγχούσης αὐτὸν τῆς συνειδήσεως καὶ λεγούσης· « Τί τοῦτο οὐκ ἐποίησας ; » Ταύτῃ τοιγαροῦν ἐξακολουθῶν ἀπαρалаίπτως κάκεινης τὸ λέγειν προστιθείσης ὁσημέραι, εἰς ὀλίγας ἡμέρας πολλή
- 70 προσετέθη ἡ τῆς ἐσπέρας ἀκολουθία. Τὴν γὰρ ἡμέραν οἴκου προέστατο τῶν πατρικίων τινὸς καὶ ἐν τῷ παλατίῳ καθ' ἐκάστην προήρχετο, φροντίζων τῶν τῷ βίῳ ἀρμοζόντων, ὡς ἐκ τούτου μηδενὶ ἀνθρώπῳ γινώσκεσθαι τὰ πραττόμενα. Διὸ καὶ δάκρυα καθ' ἐσπέραν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ
- 75 κατήρχοντο καὶ συχνότερον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ πρόσωπον γονυκλισίας ἐποίει, κεκολλημένους ἔχων ἀλλήλοις καὶ ἀμετακινήτους τοὺς πόδας ἐν παραστάσει, εὐχαί τε παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀνεγινώσκοντο ἐμπόνως καὶ μετὰ στεναγμῶν καὶ δακρύων καί, ὡς παρόντος τοῦ Κυρίου
- 80 σωματικῶς, οὕτω τοῖς ἀχράντοις ποσὶν αὐτοῦ προσέπιπτεν καὶ ὡς τυφλὸς ἐλεηθῆναι καὶ ψυχικῶς ἀναδλέψαι ἠτείτο. Ὡς δὲ καθ' ἐσπέραν ἡ εὐχὴ προσετίθετο, διήρκει μέχρι μεσονυκτίου, μηδόλως ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς χαυνουμένου ἢ ραθυμοῦντος αὐτοῦ ἢ τινος μέλους τῶν τοῦ σώματος
- 85 αὐτοῦ κινουμένου τὸ σύνολον μέχρι καὶ περιστροφῆς ὀφθαλμοῦ ἢ ἀναδλέψεως, ἀλλ' οὕτως ἵστατο ἀκίνητος, ὡς στήλη τις ἢ ὥσπερ τις ἀσώματος.

Ἰσταμένου οὖν αὐτοῦ ἐν μιᾷ καὶ τὸ « Ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ » λαλοῦντος τῷ νοῒ μᾶλλον ἢ τῷ

90 στόματι, ἑλλαμψίς θεία πλουσίως αἴφνης ἐπέφανεν ἄνωθεν καὶ πάντα τὸν τόπον ἐπλήρωσε. Τούτου δὲ γεγονότος ἠγγόνησεν ὁ νεανίας καὶ ἐπελάθετο εἰ ἐν οἴκῳ ἦν ἢ ὅτι ὑπὸ στέγῃν ὑπῆρχε. Φῶς γὰρ μόνον ἔβλεπε πάντοθεν καὶ οὐδὲ εἰ ἐπὶ γῆς ἐπάτει ἐγίνωσκεν. Οὐδὲ φόβος ἦν ἐν αὐτῷ τοῦ

95 μὴ πεσεῖν, οὐδὲ κόσμου φροντίς, οὐδὲ τι τῶν, οἷα τοῖς ἀνθρώποις καὶ σῶμα φοροῦσι προσβάλλουσι, τῷ λογισμῷ τότε προσέβαλλον, ἀλλ' ὅλως φωτὶ ἄλλῳ συνὼν καὶ τῷ

δοκεῖν αὐτὸς φῶς γενόμενος καὶ παντὸς τοῦ κόσμου ἐπιλαθόμενος, δακρύων καὶ χαρᾶς ἀνεκφράστου καὶ ἀγαλλιάσεως ἐμπλεως ἐγένετο. Εἶτα εἰς οὐρανὸν ἀνῆλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ 100 καὶ ἄλλο φῶς ἐθεάσατο ὑπὲρ τὸ πλησιάζον τρανότερον. Ἐφάνη αὐτῷ παραδόξως, πλησίον τοῦ φωτὸς ἐκείνου ἱστάμενος, ὁ ῥηθεὶς ἅγιος ἐκεῖνος καὶ ἱσάγγελος γέρων, ὁ τὴν ἐντολὴν αὐτῷ καὶ τὴν βίβλον προχειρισάμενος.

Ὡς οὖν ἐγὼ ταῦτα ἤκουσα, ἐλογισάμην καὶ τοῦ ἁγίου 105 τοῦτου τὴν πρεσβείαν πολλὰ συνεργήσασαν αὐτῷ καὶ τοῦ Θεοῦ πάλιν δεῖξαι τῷ νέῳ οἰκονομήσαντος τὸ οἶον ὕψος ἀρετῆς ὁ ἅγιος οὗτος ἐκέκτηται.

Παρελθούσης δὲ τῆς θεωρίας ταύτης καὶ εἰς ἑαυτὸν πάλιν, ὡς ἔλεγεν, ὁ νεανίας γενόμενος, χαρᾷ καὶ ἐκπλήξει συνείχετο 110 καὶ ἀπὸ καρδίας ἐδάκρυε καὶ τοῖς δάκρυσιν ἡ γλυκύτης συνείπετο. Τέλος, ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνέπεσε καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ ἀλέκτωρ ἐφώνησε καὶ τῆς νυκτὸς τὸ μέσον εἶναι ἐδήλωσε. Καὶ μετ' ὀλίγον αἱ ἐκαλησίαι τὸν ὄρθρον ἐσήμειον, καὶ αὐτὸς ἐξανέστη ψάλλαι κατὰ τὸ σύνθηες, μηδὲ ἔννοϊαν ὕπνου 115 κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα λαβόμενος.

Ταῦτα ἐγένοντο ὡς ὁ Θεὸς οἶδεν, ὁ καὶ ποιήσας αὐτὰ ἐν οἷς ἐπίσταται κρίμασι, μηδὲν πλέον τοῦ νέου ἐκείνου ἐργασαμένου, εἰ μὴ ἅπερ ἠκούσατε, μετ' ὀρθῆς πίστεως καὶ ἀδιστακτοῦ ἐλπίδος. Μὴ οὖν εἴπη τις πρὸς δοκιμὴν ταῦτα 120 ἐκεῖνον ἐργάσασθαι· οὐδὲ γὰρ μέχρι λογισμοῦ τοῦτο ἡ εἶπεν ἡ ἐνενόησεν — ὁ γὰρ δοκιμάζων καὶ ἐκπειράζων πίστιν οὐ κέκτηται —, ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλην ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐμπροσθὴ καὶ φιλήδονον ἀπορριψάμενος ἔννοϊαν, οὕτως, ὡς ὤμνυε, τὰ παρὰ τῆς ἰδίας λεγόμενα ἐφρόντιζε συνειδήσεως, ὡς ἐν πᾶσι 125 τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου αἰσθητοῖς πράγμασιν ἀναισθήτως διακεῖσθαι καὶ μηδὲ αὐτὴν τὴν βρῶσιν καὶ πόσιν ἐνηδύνως ἢ συχνοτέρως προσίσθαι.

Ἦκούσατε, ἀδελφοί μου, ὅσα ἡ πίστις ἢ εἰς Θεὸν δύναται, τοῖς ἔργοις βεβαιουμένη ; Ἐγνωτε, ὡς οὔτε νεότης 130 ἀπόβλητος οὔτε γήρας ὠφέλιμον μὴ οὔσης συνέσεως καὶ φόβου Θεοῦ ; Ἐμάθετε ὅτι οὔτε μέση πόλις ἐμποδίζει ἡμᾶς εἰς τὸ κατεργάζεσθαι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν σπουδαῖοι ὦμεν καὶ διεγρηγμένοι, οὔτε ἡσυχία ὠφελεῖ ἢ ἀναχώρησις

- 135 κόσμου, ἐὰν ῥαθυμῶμεν καὶ ἀμελῶμεν ; Πάντως ἀκούομεν
τὸν Δαυὶδ ἅπαντες καὶ θαυμάζομεν καὶ λέγομεν ὅτι εἰς
Δαυὶδ καὶ ἄλλος οὐ γέγονε, καὶ ἰδοὺ ἐνταῦθα καὶ τοῦ Δαυὶδ
περισσότερον . Ἐκεῖνος γὰρ καὶ παρὰ Θεοῦ τὴν μαρτυρίαν
εἴληφε καὶ προφήτης ἐχρίσθη καὶ βασιλεὺς καὶ Πνεύματος
140 Ἁγίου γέγονε μέτοχος καὶ πολλάς εἶχε τὰς περὶ Θεοῦ
ἀποδείξεις · ἁμαρτήσας οὖν καὶ στερηθεὶς τὴν χάριν τοῦ
Πνεύματος καὶ τὴν προφητείαν ἀφαιρεθεὶς καὶ τῆς συνήθους
ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριωθεὶς, εἰ ταῦτα πάλιν ἐζήτησε ,
μνησθεὶς τῆς χάριτος ἧς ἐξέπεσε, τί θαυμαστόν ; Οὗτος δὲ
145 μὴδὲν τοιοῦτον ἐν νῷ λαβόμενός ποτε, ἀλλὰ μόνοις προσκεί-
μενος τοῖς τοῦ κόσμου καὶ μόνῃ βλέπων τὰ πρόσκαιρα καὶ
διάνοιαν ἔχων μὴδὲν φαντασθεῖσαν τῶν γηϊνῶν ποτὲ
ὑψηλότερον, — ὦ τῶν κριμάτων σου, Κύριε — μόνον ἤκουσε
περὶ τούτων καὶ εὐθέως ἐπίστευσε · καὶ τοσοῦτον, ὥστε
150 καὶ ἔργα τῇ πίστει ἀρμόζοντα ἐπιδείξασθαι , δι' ὧν ἡ
ἐκείνου πτερωθεῖσα διάνοια εἰς οὐρανοὺς ἔφθασε καὶ τὴν
Μητέρα Χριστοῦ εἰς συμπάθειαν ἐλκυσε καὶ τῇ ταύτης
πρεσβείᾳ τὸ Θεῖον ἐξιλεώσατο καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος
ἕως αὐτοῦ κατήγαγε, καὶ αὕτη τοῦτον ἕως οὐρανοῦ φθάσαι
155 ἐνίσχυσε καὶ φῶς θεάσασθαι κατηξίωσεν, οὐ πάντες ἐφίενται
καὶ ὀλίγοι λίαν ἐπιτυγχάνουσιν.

- Οὗτος ὁ νέος, ὁ μήτε χρόνοις νηστεύσας πολλοῖς, μήτε
ποτὲ χαμευνήσας, μὴ ἐνδυσάμενος τρίχινα, μὴ κόμην
ἀποχειράμενος, μὴ κόσμου ἐκστάς τῷ σώματι, πνεύματι
160 δέ, ἀγρυπνήσας μόνον ὀλίγα, ὑπὲρ τὸν Λῶτ ἐφάνη, τὸν ἐν
Σοδόμοις θρυλούμενον . Μᾶλλον δὲ εἰπεῖν ἐν σώματι
ἄγγελος, κρατητὸς καὶ ἀκράτητος, βλεπόμενος ἀλλ' οὐ
κατεχόμενος, ἄνθρωπος τὸ φαινόμενον καὶ ἄσαρκος τὸ
νοούμενον, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ὁρῶμενος καὶ μόνος μόνῳ
165 Θεῷ τῷ πάντα γινώσκοντι ὧν. Διὸ καὶ τῇ τοῦ αἰσθητοῦ
ἡλίου δύσει τοῦ νοητοῦ φωστῆρος τὸ γλυκὺ τοῦτον διαδέχεται
φῶς, προβεβαίον καὶ πιστούμενον τὸ μέλλον αὐτὸν ἀδιά-
λειπτον διαδέξασθαι φῶς. Καὶ εἰκότως · ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ
ζητουμένου ἐξέστησεν αὐτὸν καὶ κόσμου καὶ φύσεως καὶ
170 πραγμάτων ἀπάντων, καὶ ὅλον αὐτὸν τοῦ Πνεύματος καὶ

φῶς ἀπειργάσατο· καὶ ταῦτα μέσον πόλεως οἰκοῦντα καὶ οἴκου προνοούμενον δούλων τε καὶ ἐλευθέρων φροντίζοντα καὶ πάντα ποιοῦντα καὶ πράσσοντα ὅσα τῷ βίῳ ἀρμόζουσιν.

Ἀλλὰ ἀρκοῦσι ταῦτα καὶ τῷ νέῳ εἰς ἐπαινον καὶ ὑμᾶς κινῆσαι εἰς πόθον καὶ μίμησιν αὐτοῦ, ἥ ἔτι βούλεσθε καὶ 175 ἄλλα εἰπεῖν με μείζονα, ἀ οὐδὲ ἡ ἀκοή ὑμῶν ἰσως δυνηθῇ παραδέξασθαι; Ὅμως τί τούτου μεῖζον εὐρήσεται ἢ τί τελειότερον; Πάντως οὐδὲν ἔστι μεγαλώτερον ἄλλο, καθὼς ὁ Θεολόγος ἔφη Γρηγόριος· « Ἀρχή, φησί, σοφίας φόδος Κυρίου. Οὐ γὰρ φόδος, ἐντολῶν τήρησις. Οὐ δὲ 180 ἐντολῶν τήρησις, σαρκὸς κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθιόντος τῇ ψυχῇ νέφους καὶ μὴ ἑώντος καθαρῶς ἰδεῖν τὴν θεῖαν ἀκτῖνα. Οὐ δὲ κάθαρσις, ἔλλαμψις. Ἐλλαμψις δὲ πόθου πλήρωσις τοῖς τῶν μεγίστων ἢ τοῦ μεγίστου ἢ ὑπὲρ τὸ μέγα ἐπιεμέν- 185 νοις. » Ὡστε ταῦτα εἰπὼν, τέλος ἀτελὲς εἶναι πάσης ἀρετῆς τὸν φωτισμὸν ἐδήλωσε τὸν τοῦ Πνεύματος, εἰς ὃν ὁ γενόμενος τέλος μὲν καὶ πέρας τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων κατεῖληφε, ἀρχὴν δὲ τῆς τῶν πνευματικῶν εὗρε γνώσεως.

Ταῦτα, ἀδελφοί μου, Θεοῦ τὰ θαυμάσια. Διὰ τοῦτο κρυπτομένους φανεροὶ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ ὁ Θεός, ἵνα οἱ μὲν 190 ζηλῶσι τούτους, οἱ δὲ ἀναπολόγηται γένωνται. Καὶ οἱ θέλοντες ἐν μέσῳ θορύβων εἶναι, ἐν κοινοβίοις τε καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἀξίως πολιτευόμενοι, σφίζονται καὶ μεγάλων παρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ μόνης τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἀξιοῦνται καλῶν, ὥς ἂν οἱ διὰ βραθυμίαν ἀποτυγχάνοντες μηδὲν ἔχωσι 195 λέγειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἀψευδὴς γάρ ἐστιν, ἀδελφοί μου, ὁ ἐπαγγειλάμενος σφίζειν ἐκ μόνης τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Ἐλεήσατε οὖν ἑαυτοὺς καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑμᾶς ἀγαπῶντας καὶ πολλάκις ὑπὲρ ὑμῶν θρηνοῦντας καὶ δάκρυα χέοντας — τοιούτους γὰρ ἡμᾶς ὁ συμπαθὴς καὶ ἐλεήμων Θεός 200 εἶναι παρακελεύεται —, καὶ πιστεύσαντες ὀλοψύχως ἐπὶ τὸν Κύριον, ἄφετε γῆν καὶ πάντα ὅσα παρέρχονται, καὶ προσέλ- θετε πρὸς αὐτὸν καὶ κολλήθητε αὐτῷ, ὅτι μικρὸν ἔτι καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, καὶ ἐκτὸς ἐκείνου οὐκ ἔστι στάσις, οὔτε πέρας, οὔτε κατάληψις τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν 205 πτώσεως. Ἀχώρητος γὰρ ὁ Θεός ὑπάρχει καὶ ἀκατάληπτος·

ποῖος οὖν ἔσται τόπος, εἰπέ, εἰ δύνασαι, τῶν ἐκπιπτόντων τῆς βασιλείας αὐτοῦ ;

- Ἐμοὶ θρηνεῖν ἐπέρχεται καὶ τὴν καρδίαν μου δαπανῶμαι
 210 καὶ δι' ὑμᾶς τήκομαι, ὅταν ἐννοήσω ὅτι τοιοῦτον Δεσπότην ἔχοντες μεγαλόδωρον καὶ φιλόανθρωπον ὡς διὰ μόνην τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν τοιαῦτα ἡμῖν χαριζόμενον ἃ καὶ νοῦν ὑπερβαίνει καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν καὶ οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ποτὲ ἀνέβη ἀνθρώπου, ἡμεῖς ὥσπερ ἔλογα ἤθα προτιμῶμεν
 215 γῆν μόνην καὶ τὰ ἀπὸ γῆς ἡμῖν διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἀναδιδόμενα εἰς αὐτάρκη χρεῖαν τοῦ σώματος, ἵνα ἐκ τούτων συμμέτρως τρεφόμενοι, καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀνεμποδίστως τὴν πρὸς τὰ ἄνω ποιῆται πορείαν, τρεφομένη καὶ αὐτὴ δηλονότι τὴν νοερὰν τροφήν, τὴν ἐκ Πνεύματος, κατὰ τὸ μέτρον τῆς
 220 καθάρσεως καὶ τῆς ἀναβάσεως.

- Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος καὶ εἰς τοῦτο ἐκτίσθημεν καὶ διὰ τοῦτο παρήχθημεν, ἵνα ἐνταῦθα μικρὰ εὐεργετηθέντες, διὰ τῆς εὐχαριστίας καὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐνοίας ἐκεῖσε τὰ μεῖζονα καὶ αἰωνίζοντα ἀπολαύσωμεν. Ἄλλ' οἱμοι, ὅτι
 225 περὶ τῶν μελλόντων μηδόλως φροντίζοντες ἀχαριστοῦμεν καὶ περὶ τῶν ἐν χερσὶν αὐτῶν καὶ ἴσοι δαιμόνων γινόμεθα ἢ καὶ χεῖρονες, εἰ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο πλείονος καὶ τῆς τιμωρίας δεόμεθα, ὅσῳ καὶ πλείον εὐεργετήθημεν καὶ γνωρίζομεν Θεὸν δι' ἡμᾶς γεγόμενον ὡς ἡμεῖς,
 230 ἁμαρτίας μόνης ἐκτός, ἵνα τῆς πλάνης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐλευθερώσῃ. Ἄλλὰ τί δεῖ με εἰπεῖν ; Πᾶσι τούτοις λόγῳ μόνῳ πιστεύομεν ἀληθῶς, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνούμεθα. Οὐχὶ πανταχοῦ Χριστὸς ὀνομάζεται, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν κοινοβίοις καὶ ὄρεσι ; Ζήτησον, εἰ
 235 δοκεῖ, καὶ ἐρεῦνησον ἀκριβῶς, εἰ τηροῦσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ μόλις εὐρήσῃς ἐν χιλιάσιν, ὡς ἀληθῶς, καὶ μυριάσιν ἕνα, τὸν ἔργῳ καὶ λόγῳ χριστιανὸν ὄντα. Οὐχὶ διὰ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου εἰρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός ; « Ὁ πιστεύσας εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεινος ποιήσει καὶ μεῖζονα
 240 τούτων ποιήσει » ; Ποῖος οὖν ἐξ ἡμῶν τολμᾷ εἰπεῖν : « Ἔργα Χριστοῦ ἐγὼ ποιῶ καὶ πιστεύω ὀρθῶς εἰς Χριστόν ; » Οὐχ ὁράτε, ἀδελφοί, πῶς ἄπιστοι ἔχομεν εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ χεῖρονα τῶν μηδὲ εἰδόντων τὸν

Κύριον ὑποστησόμεθα κόλασιν ; Ἀνάγκη γὰρ ἡ ὡς ἀπίστους κατακριθῆναι ἡμᾶς ἢ Χριστὸν ψεύστην ἀποδειχθῆναι, ὅπερ 245 ἀδύνατον, ἀδελφοί μου, ἀδύνατον.

Ταῦτα δὲ ἔγραψα οὐχὶ κωλύων τὴν ἀναχώρησιν, τὴν δὲ ἐν μέσῳ μᾶλλον τοῦ βίου διαγωγὴν προτρεπόμενος, ἀλλὰ πάντας πληροφορῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ διηγήματι ὅτι ὁ θέλων ποιεῖν τὸ ἀγαθὸν ἐν παντὶ τόπῳ ἐκ Θεοῦ τὸ 250 δύνασθαι ἔλαβεν. Ἄλλως δὲ καὶ μᾶλλον ἢ ὑπόθεσις αὕτη προτρεπτικὴ ὑπάρχει πρὸς ἀναχώρησιν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος, ὁ ἐν μέσῳ τῷ βίῳ στρεφόμενος καὶ μηδὲν περὶ ἀποταγῆς ἢ ἀκτημοσύνης ἢ ὑπακοῆς ποτε λογισάμενος, οὕτως ἡλεήθη, πιστεύσας ἀπὸ ψυχῆς καὶ τὸν Θεὸν ἐπικαλεσάμενος, πόσων 255 ἀγαθῶν ἐλπίζει μᾶλλον τεύξεσθαι χρη τοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου καὶ πάντας ἅμα καταλιμπάνοντας καὶ αὐτὰς αὐτῶν τὰς ἰδίας ψυχὰς ἐκδιδόντας διὰ τὸν Θεὸν εἰς θάνατον, καθὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐντετείλατο ; Καὶ γὰρ ὁ ἀρξάμενος τὰ καλὰ πράσσειν ἀδιστακτῶ πίστει καὶ ὁλοψύχῳ προθέσει καὶ 260 τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην ὠφέλειαν ἐπαισθάνεσθαι, αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ γνώσεται ὅτι μέγα ἐμπόδιον τοῖς κατὰ Θεὸν ζῆν ἐλομένοις ἢ φροντίς τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐν αὐτῷ διαγωγὴ. Ἡ γὰρ ῥηθεῖσα περὶ τοῦ νέου τούτου ὑπόθεσις θαυμαστὴ τέ ἐστι καὶ παράδοξος καὶ οὐδὲ εἰ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοιοῦτόν τι 265 γεγένηται ἠκούσαμεν. Εἰ δὲ καὶ γέγονεν ἐν τισιν ἢ γενήσεται, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου συντόμως ὑποχωρήσουσιν, ἐκπεσεῖν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ γινωσκέτωσαν, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐξ ἐκείνου τοῦ νέου μεμάθηκα ἀκριβῶς.

Μοναχῷ γὰρ γεγονότι ὑστερον ἐνέτυχον, τρίτον ἔτος ἢ 270 καὶ τέταρτον ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ διατελοῦντι καὶ τὸν τριακοστὸν δεύτερον τῆς ἡλικίας τοῦ σώματος αὐτοῦ χρόνον ἄγοντι. Ἀκριβῶς γὰρ αὐτὸν ἐγίνωσκον, ὡς φίλον μου ὄντα καὶ συνανάτροφον, διὸ καὶ προσθεὶς ὑφηγήσατό μοι ταῦτα . « Ὅτι μετὰ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ἀλλοίωσιν καὶ τὴν εἰς 275 ἐμὲ ὑπὲρ ἀνθρώπων γενομένην ἀντίληψιν οὐ πολλαί, φησίν, ἡμέραι διεληλύθησαν καὶ συνεχεῖς μοι τοῦ βίου ἐπέπεσον πειρασμοί, ὑφ' ὧν καὶ ἑμαυτὸν ἑώρων πρὸς κρυπτὰς ἐργασίας ἐμποδιζόμενον καὶ τοῦ καλοῦ κατὰ μικρὸν ὑστερούμενον, καὶ ἐγλιχόμεν ἐξω τοῦ κόσμου γενέσθαι παντὸς καὶ κατὰ 280

- μόνας ἐκζητεῖν τὸν ὀφθέντα μοι — τούτου γὰρ χάριν καὶ πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι ὅλως φανῆναί μοι εὐδόκησεν, ἵνα πρὸς ἑαυτὸν με τὸν ἀνάξιον ἐφελκύσῃται καὶ παντὸς τοῦ κόσμου ἀποχωρίσῃ με —. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ποιῆσαι συντόμως
- 285 οὐκ ἴσχυσα, κατὰ μικρὸν μικρὸν πάντων τῶν προλεχθέντων ἐπιλαθόμενος, εἰς παντελεῖ κατήντησα σκώτῳσιν, ὥστε μὴ μεμνήσθαι μέ τινος μικροῦ ἢ μεγάλου μέχρι ψιλῆς ἐννοίας ποτέ, ἐξ ὧν περ προεῖρηκα. Εἰς πλείονα δὲ μᾶλλον κακὰ ὑπὲρ τὰ συμβάντα μοι πρῶην περιέπεσον καὶ οὕτω διεκείμην,
- 290 ὥς μηδὲ ἐννόησας ποτέ ἢ ἀκούσας τὰ ἅγια ῥήματα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον, τὸν τότε με ἐλεήσαντα καὶ τὴν μικρὰν μοι ἐντολὴν δεδοκῶτα καὶ τὴν ῥηθεῖσαν βίβλον ἐξαποστείλαντα, ὥς ἕνα τῶν τυχόντων ἀνθρώπων ἔβλεπον καὶ οὐδὲ ψιλὴν ἐννοίαν περὶ τῶν ὁραθέντων μοι δι'
- 295 αὐτὸν ἐλάμβανον. Ταῦτα δέ, φησί, λέγω σοι, ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς εἰς οἶον ἀπωλείας βόθρον ἐκ ῥαθυμίας κατηνέχθην ἐγὼ ὁ ἄθλιος καὶ τοῦ Θεοῦ θαυμάσης καὶ ἐκπλαγῆς τὴν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἐμὲ γενομένην ἀγαθότητα ἄφατον.
- Καὶ γάρ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἶπω, ἀγνώστως οὕτως ἐν τῇ
- 300 ταλαιπώρῃ καρδίᾳ μου ἢ πρὸς τὸν ἅγιον γέροντα ἀγάπῃ καὶ πίστις διέμενε, δι' ἣν, ὥς οἶμαι, μετὰ τὴν τοσούτων χρόνων παρέλευσιν ὁ Θεὸς ὁ φιλόανθρωπος ταῖς ἐκείνου εὐχαῖς ἐλεήσας με, δι' αὐτοῦ με πάλιν ἐκ τῆς πολλῆς πλάνης καὶ τοῦ βυθοῦ τῶν κακῶν ἐξαρπάσας ἐρρύσατο. Οὐ γάρ
- 305 ἀπέστην τελείως ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀνάξιος, ἀλλὰ καὶ τὰ γινόμενα ἐξηγόρευον καὶ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ὅτε ἐν τῇ πόλει ἐτύγγα-
νον, ἀπηρχόμην συχνότερον, εἰ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ὁ ἀσυνείδητος οὐκ ἐφύλαττον. Νυνὶ δέ, καθάπερ ὁρᾷς, τὰ πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων μου πλήθη παριδὼν ὁ εὐσπλαγχνος
- 310 Κύριος καὶ μοναχόν με γενέσθαι παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου γέροντος ὠκονόμησε καὶ μετ' αὐτοῦ συνεῖναί με διηνεκῶς, τὸν ἐπ' ἀληθείας ἀνάξιον, κατηξίωσε. Κόπῃ τοίνυν πολλῇ καὶ πλείοσι δάκρυσι καὶ ἀκριβεῖ ξενιτείᾳ καὶ τελείᾳ ὑπακοῇ καὶ ἐκκοπῇ παντελεῖ τοῦ οὐκείου θελήματος καὶ πολλοῖς
- 315 ἄλλοις σκληροτάτοις ἐπιτηδεύμασί τε καὶ πράξεσιν, ἀκατα-
σχέτῃ καὶ ἀνενδότῃ δρόμῳ πορευομένου μου, μικρὰν μὲν καὶ ὀλίγην ἀμυδρῶς πως ἀκτίνα τοῦ γλυκυτάτου καὶ θείου

ἐκείνου φωτὸς ἰδεῖν καὶ αὐθις ἡξιώμαι, τοιαύτην δὲ θεωρίαν, οἷαν τότε ἑώρακα, οὐδέπω μέχρι τοῦ νῦν ἡξιώθην θεάσασθαι. »

320

Ταῦτα οὖν δακρύων ἐλάλει μοι καὶ τούτων ἕτερα πλείονα. Ἐγὼ δὲ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἀγίων ἐκείνου ῥημάτων ἐπακροασάμενος καὶ ὅλον ὄντα τῆς θείας ἐμπλεων χάριτος στοχασάμενος καὶ ἀληθῆ σοφόν, εἰ καὶ μὴ λόγον εἶχε σοφίας τῆς ἔξωθεν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀκριβῆ κεκτημένον τὴν εἰδήσιν ἐκ πρακτικῆς γνώσεως, εἰπεῖν μοι αὐτὸν παρεκάλεσα πῶς τοιαῦτα ἢ πίστις ἐνεργεῖν θαυμάσια πέφυκε, καὶ διδασκαλίας τρόπῳ ἐγγράφως ταῦτα ἐκθέσασθαι μοι. Ὁ δὲ καὶ λέγειν ἀπῆρξατο καὶ τὰ λεγόμενα γράφειν οὐκ ὤκνησεν, ἃ καί, ἵνα μὴ τὸν λόγον μηκύνωμεν, ἐν ἄλλοις ἀνεταξάμεθα εἰς τράπεζαν εὐφροσύνης, τοῖς μετὰ πίστεως τῶν γεγραμμένων ἐπιβατεύουσι.

325

330

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, δράμωμεν ἐμπόνως καὶ ἡμεῖς τὸν δρόμον τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ πρόσωπα ἡμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ. Ἄλλ' ὥσπερ παντὶ τῷ κρούοντι ἐπιμόνως ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ δίδωσι τῷ αἰτοῦντι Πνεῦμα εὐθὲς καὶ πανάγιον, καὶ οὐκ ἔστι τὸν ὀλοφύχως ζητοῦντα μὴ εὐρεῖν καὶ πλουτῆσαι τὸν πλοῦτον τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐντροφήσετε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν, ὧν ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, νῦν μὲν ἐκ μέρους· καὶ μετὰ σοφίας τῆς κρείττονος, ἐν δὲ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι ὀλοκλήρως μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

335

340

XXIII

1 Περὶ μετανοίας καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ ὁποῖον ἀγῶνα ἔχει
 ψυχῆς καὶ πόνον καρδίας ὁ μετὰ συντετριμμένου τοῦ πνεύ-
 ματος μετανοῶν. Καὶ τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καὶ πρὸς τὸν
 φιλάνθρωπον Κύριον εὔχεται.

5 Λόγος ΚΓ'.

Ἀκούσατέ μου τῶν λόγων, υἱοὶ μου ἔσχατοι, ἀγαπητοί
 μου, περιποῖητοί μου, ἀκούσατέ μου, εἰ ἀληθῶς ὡς πατέρα
 ποθεῖτέ με καὶ ζητεῖτέ με. Ποῖος τῶν ἀνθρώπων, φαρμάκῳ
 πληγεὶς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ ἀλγῶν καὶ κοπτόμενος πόνῳ
 10 σφοδρῶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, τραυμάτων μικρῶν δέρματος
 σώματος αὐτοῦ φροντίζει ἢ μελήσει αὐτῷ περὶ τούτων ;
 Ὁ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κρυπτός πόνος καλύψει πάντα
 πόνον ἢ κνησμονήν, γινομένην ἐπὶ δερματίδα σώματος αὐτοῦ,
 καὶ ἐκ συνοχῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ οὐκ ἀφίεται διαδλέψαι
 15 καὶ ἰδεῖν τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ, ἀλλὰ πόνῳ καὶ ὀδύνῃ
 ἀφορήτῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπιλανθάνεται τῶν πληγῶν, τῶν
 ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ταῖς χερσὶν αὐτοῦ
 διαρρήξει καὶ τοῖς ὄνυσιν αὐτοῦ τῶν χειρῶν τὰ τραύματα
 τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιξάνῃ. Ἐπιλάθεται δὲ καὶ γονέων
 20 καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον οὐκ ἀτενίσει τοῖς
 ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ ἐπιστραφήσεται αὐστηρῶ τῷ προσώπῳ
 ἐπὶ ἄνθρωπον καταρῶμενον αὐτόν. Οὐ φροντίζει κτημάτων
 ἢ πραγμάτων αὐτοῦ, καταλείπει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς
 διαρπαγὴν τοῖς βουλομένοις. Ἄρτον ἡδέως οὐ φάγεται,
 25 ἐμπέπλησται γὰρ πικρίας . Οἶνον ἡδέως οὐ πίνειται, πόνος
 γὰρ ἔστιν εἰς κόρον αὐτῷ. Τοῖς καλοῦσιν εἰς δεῖπνον πότου
 μετ' ὀργῆς μεγάλης ἀποκριθήσεται . α Ἀπόστητε ἀπ'

ἐμοῦ, θάνατος γὰρ συντρίβει μου τὴν καρδίαν, καὶ τί οἶδα
 εἰ ἄρτι λάβῃ αὐτήν ; Ζῆν γὰρ ἐν βίῳ μισητόν μοι γέγονεν,
 ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη θάνατος, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν . » Ἐπὶ κλίνην 30
 στρωμνῆς αὐτοῦ οὐκ ἀναθήσεται , ἀλλ' ἔσται κυλινδούμενος
 καὶ ἀσπαίρων ἐπὶ τῆς γῆς, κράζων μεγάλα καὶ ὀδυρόμενος,
 φροντίδα μηδεμίαν ποιούμενος τῶν ὁρώντων αὐτὸν ἀσχη-
 μονοῦντα ἢ τῶν ἀκουόντων τῆς κραυγῆς αὐτοῦ καὶ 35
 καταλοιδορούντων αὐτόν. Ἔσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ 35
 φλέδες, πηγῆς ὕδωρ μᾶλλον προχέοντες ἢ προφέροντες τὸ
 ὄραῖν. Πάντα ἄνθρωπον ὡς ἄγγελον μακαρίσει ὁ ἄνθρωπος
 ἐκεῖνος, καὶ τοὺς ὄντας καὶ τοὺς παρελθόντας καὶ τοὺς μήπω
 τὸν κόσμον γνωρίσαντας, καὶ πᾶν κτῆνος καὶ πᾶν ἐρπετὸν
 ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πᾶν ὃ ἔχει πνεῦμα ζωῆς μακαρίσει 40
 λέγων · « Ὡς εὐλογημένα πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιηθέντα,
 ἐν χαρᾷ ψυχῆς καὶ ζωῆς αὐτῶν ἀπόνως διάγοντα, ἐγὼ δὲ
 μόνος φορτίῳ βαροῦμαι ἁμαρτημάτων καὶ πυρὶ κρίσεως
 κρίνομαι καὶ ὀδυνῶμαι μόνος ἐπὶ τῆς γῆς ! » Πᾶσαν ψυχὴν 45
 μίαν λογίσεται καὶ ὡς ἁγίαν τῷ Κυρίῳ σεβασθήσεται καὶ ὡς 45
 ἀκάθαρτος εὐλαβηθήσεται ἀπὸ πάντων. Δίκαιον ἀπὸ ἀδίκου
 οὐ διακρινεῖ, ἀλλ' ἔξει τοὺς πάντας ἴσον, καθαρούς τε καὶ
 ἀκαθάρτους. Οὗτος μόνος χωρίζεται ἀπὸ πάσης τῆς κτίσεως
 τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ ἐπὶ κοπρίας ἀμυθῆτων κάθηται
 ἁμαρτιῶν καὶ σκότει ἀγνοίας καὶ λύπης περιέχεται, τέλος οὐκ 50
 ἔχοντι. Τὸν δὲ ἰχθῶρα τῶν τραυμάτων αὐτοῦ ἀποξέσει οὐ
 μετὰ ὀστράκου ὡς ὁ Ἰώβ , ἀλλὰ τοῖς ὄνυξι τῶν χειρῶν
 αὐτοῦ διὰ τὴν βίαν τοῦ πόνου τῆς καρδίας αὐτοῦ · Ἰώβ γὰρ
 τὴν σάρκα πληγεὶς εἶχε τὴν ψυχὴν ὑπὸ Θεοῦ σκεπομένην ,
 οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι ὑπὸ ἁμαρτιῶν ἔσχε 55
 πεφαρμαγμένην, καὶ διὰ τοῦτο χεῖρων ἢ ὀδύνη τοῦ ἀνθρώπου
 ἐκείνου δεκαπλασίως ὑπὲρ τὴν πληγὴν τοῦ Ἰώβ. Μετὰ ταῦτα
 δὲ καταλείψουσιν αὐτὸν συγγενεῖς κατὰ σάρκα καὶ πάντες
 γνωστοὶ καὶ φίλοι αὐτοῦ οἱ ἐν κόσμῳ · μικρὸν γὰρ συνακο-
 λουθήσαντες αὐτῷ καὶ συνδακρύσαντες τὴν ἀπαρηγόρητον 60
 θλίψιν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀπαράκλητον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θεωρή-
 σαντες, ὡς βδέλυγμα ἡγησάμενοι, εἰς τὰ ἴδια ὑποχωρήσουσιν

ἕκαστος, καὶ μόνος καταλειφθεὶς καὶ τὴν περιέχουσιν αὐτὸν ἔρημίαν καὶ ἀπορίαν καὶ θλίψιν καὶ ὀδύνην θεασάμενος, 65 κλαύσει ἐν ὀδύνῃ ψυχῆς αὐτοῦ καὶ βοήσῃ ἐν ἀπογνώσει πρὸς τὸν Παντοκράτορα Κύριον.

« Ἴδού ὁρᾷς, Κύριε, καὶ ἔστιν οὐδὲν ὃ οὐ βλέπεις, ἐγὼ δὲ σῶν χειρῶν ἔργον, ἔργα δὲ σῶν προσταγμάτων οὐκ ἔπραξα, πᾶσαν δὲ κακίαν μετήλθον ἐν ἀφροσύνῃ. Σὺ ἀγαθός, 70 ἐγὼ δὲ οὐκ ἐγίνωσκόν σε, νυνὶ δὲ ἀκήκοα περὶ σοῦ καὶ ἔφριξα καὶ τί ποιήσω οὐκ οἶδα. Ἦισθήθην τῆς κρίσεώς σου καὶ λόγος ἀπολογίας οὐχ εὑρέθη ἐν τῷ στόματί μου. Ἐνός γὰρ λόγου ἀργοῦ στόματός μου ἀντάξιον οὐδὲν διαπραξάμην ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐὰν πᾶσαν δικαιοσύνην ποιήσῃ 75 ἄνθρωπος, ὥς δοῦλος καὶ ὥς ὀφειλέτης ποιήσῃ, ἀντάλλαγμα δὲ ἁμαρτίας αὐτοῦ οὐδὲν εὑρήσῃ, τὸ γὰρ ἔλεος παρὰ σοὶ ἔστιν, — ἁμαρτία γὰρ θάνατος, καὶ τίς ἔσται ὃ δι' αὐτῆς ἀποθήσκειν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνιστάμενος; πάντως οὐδεὶς. Σὺ γὰρ μόνος ἀποθανῶν ἀνέστης, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησας οὐδὲ ἐν τῷ στόματί σου εὑρέθη δόλος. Τίς δὲ ἀποθανεῖται ἐν 80 ἁμαρτίαις καὶ οὐ μεταμεληθήσεται; ἔσται δὲ αὐτῷ οὐδὲν ὄφελος· οὕτως, Δέσποτα Παντοκράτορ, καὶ ἐγὼ μετανοῶ μὲν κακὰ διαπραξάμενος ἔργα, οὐκ ἔστι μοι δὲ εἰς δικαίωμα ἡ μετάνοια· μετάνοια γὰρ ἐπίγνωσις ἔστιν ἁμαρτίας. Καὶ 85 νῦν βλέπεις, παντεπόπτα Κύριε, ὅτι οὐδὲν ἔχω πλὴν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐδὲν μοι ὄφελος ἐκ τῆς τοῦ πλούτου στερήσεως. Ὅλος γὰρ εἰμι τραῦμα ἐν καὶ οὐδαμοῦ μοι περιλέλειπται ἀφορμὴ σωτηρίας, ὅτι κατελείφθην μόνος καὶ ζῶντά με ἄδης κατέπιε. Καὶ σύ, Κύριε, βλέπεις, μόνος δύνασαι 90 με ἀναγαγεῖν καὶ τὸν πόνον τῆς ἐμῆς καρδίας ἰάσασθαι, ὅτι δυνατὴ ἡ χεὶρ σου εἰς ἅπαντα καὶ τὰ τέλη φθάνουσα τῶν ἀδύσσων, ἐνεργουῖσα πάντα τῷ νεύματί σου. Εἰπεῖν « Ἐλέησόν με » οὐ τολμῶ, ἀνάξιός γάρ εἰμι· σὺ δέ, Κύριε, βλέπεις. »

95 Ὁ οὖν εὐσπλαγχνος Θεὸς ταχέως εἰσακούσεται αὐτοῦ καὶ ἀνάπαυσιν ὀδύνης καὶ ἀπαλλαγὴν πόνου καρδίας αὐτοῦ συντόμως παράσχω αὐτῷ. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν, οὐ φέρει ἐν ἀνάγκῃ τοιαύτῃ καὶ ἀφορήτῳ ὀδύνῃ τὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ποίημα καθορᾶν, καὶ ποιήσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου,

τοῦ τὰ προειρημένα ἅπαντα ἀπαραλείπτως ποιήσαντος, καὶ 100
 μετὰ τῶν ἐν πίστει ἀκούοντων καὶ μιμεῖσθαι μελλόντων τὴν
 ἀληθῆ ταύτην τῆς μετανοίας εἰκόνα καὶ ἱστορίαν ἣν πρῶτον
 ἐξεπλήρωσε πρᾶξεις καὶ τότε γραφῇ παραδέδωκε λόγος, τὸ
 πολὺ καὶ ἄφατον ἔλεος αὐτοῦ, καὶ ἐκχέει τὴν αὐτοῦ καὶ
 ἐπ' αὐτὸν ἀγαθότητα καὶ μεταβαλεῖ εἰς χαρὰν τὸν πόνον 105
 αὐτοῦ καὶ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γλυκὺ γλεῦ-
 κος μεταποιήσει καὶ τὸν κατεσθίοντα ἰὼν τοῦ δράκοντος
 τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἐξεμέσαι ποιήσει · καὶ οὐ μνησθήσεται
 ἕκτοτε τῶν πρώην πόνων αὐτοῦ, οὔτε πάντων ἐκείνων ὧν
 ὑπέστη κακῶν, ἀλλ' οὐδὲ χρήματα ἢ κτήματα ἢ πλοῦτον, 110
 ὃν κατέλιπεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς πληγῆς τῆς μετανοίας αὐτοῦ,
 ἐπιστραφεὶς ζητήσῃ ἢ τινος ἐτέρου ἐπιθυμήσῃ. Ὁ γὰρ
 ὕψιστος Θεὸς δώσει αὐτῷ ὑγίαν, ἣτις ἔσται ὑπὲρ πάντας
 τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, ἡ δὲ ὑγία χαρὰν ἐμποιήσει ἄφρασ-
 τον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἡ χαρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ 115
 αὐτοῦ δεκαπλασίως ὑπὲρ τὴν προτέραν θλίψιν αὐτοῦ, καὶ
 αὕτη πάλιν ἡ χαρὰ πάντα πόνον τὸν ἐξῴθεν γινόμενον
 ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀποδιώξει, καὶ ἔσται γινώσκων ὁ
 ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι τραύματα σώματος αὐτοῦ οὐδὲ
 ἔρχεται ἕκτοτε ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ, καὶ θλίψις ἡ ἐξῴθεν οὐ 120
 καθάψεται τῆς χαρᾶς τῆς οὐσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ
 αὕτη ἡ γνῶσις ἔσται πλεονασμὸς τῆς χαρᾶς τῆς ἐν τῇ
 καρδίᾳ αὐτοῦ.

Καὶ ἔσονται οἱ πλησίον αὐτοῦ, οἱ πρώην θεωροῦντες τὰς
 ἐξῴθεν θλίψεις αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες δὲ τὴν μετὰ ταῦτα γεγο- 125
 νυῖαν κρυφίαν χαρὰν αὐτοῦ, στενάζοντες ἐπ' αὐτῷ καὶ λέγον-
 τες · « Ἴδε ἄνθρωπος ὃς οὐκ οἶδεν εὐφροσύνην ἐν τῇ ζωῇ
 αὐτοῦ, καὶ ὁ βίος αὐτοῦ θλίψεως καὶ ὀδύνης πλήρης, καὶ αἱ
 ἡμέραι αὐτοῦ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν μαστιζομένων καὶ τιμω-
 ρομένων ἐπὶ ἁμαρτίαις » · εἰδὼς δὲ μόνος ἐκεῖνος ὅτι πλήρης 130
 θυμῆς καὶ ἀγαλλιάσεως ὁ χρόνος αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ ἡ χαρὰ
 τῆς καρδίας αὐτοῦ θάνατον ἐμπαίζει καὶ ἔδης οὐ κυριεύει
 αὐτῆς, ὅτι τέλος οὐκ οἶδε, χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπὶ τού-
 τοις μυριοπλασίως ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τοὺς κρατοῦντας
 τῆς γῆς, καὶ ὑπὲρ πάντας ἐφ' οὓς ἡ ὑγία καὶ ἡ εὐμορφία τοῦ 135
 σώματος, καὶ ὑπὲρ πάντας ἐφ' οὓς ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πορφυρᾶ

- στολή και ἡ βυσσίνη , καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς μακαριζομένους ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ στομάτων οὐκ ὀρθὰ λαλούντων. Οἶδε γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι κρείσσων πενία μετὰ χαρᾶς τοιαύτης
- 140 ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἐστίν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπὶ παντὶ τῷ βίῳ ὁ οὐρανὸς καλύψει καὶ ἄδης φάγεται καὶ θάνατος κυριεύσει αὐτῶν, ἡ δὲ χαρά, ἡ ἐκ τῆς υἱείας περιποιηθεῖσα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὑπ' οὐδενὸς τούτων δύναται κρατηθῆναι,
- 145 ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου . Οὔτε γὰρ ἀπὸ δόξης αὐτῷ γέγονεν αὕτη, οὐδὲ ἀπὸ πολλοῦ πλούτου, οὔτε ἀπὸ υἱείας σώματος αὐτοῦ, οὔτε ἀπὸ ἐπαίνου ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ ἄλλου τινὸς πράγματος τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἀπὸ πόνου καὶ πικρίας ψυχῆς αὐτοῦ ἐσκεύασται καὶ ἀπὸ συν-
- 150 ἀντήσεως Πνεύματος Θεοῦ, τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Διυλισθεῖσα γὰρ δι' αὐτοῦ καὶ ἐκπιεσθεῖσα ἡ καρδία αὐτοῦ ἄδολον καὶ ἀμιγῇ θλίψεως χαρὰν ἀπέτεκε. Καὶ διὰ τοῦτο θάνατος οὐ κυριεύσει αὐτῆς , ὅτι μῶμος οὐκ εὐρεθήσεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἔσται ὡς διυλισμένος οἶνος ἀπέναντι ἡλίου,
- 155 ἐκλάμπων μᾶλλον καὶ λαμπρυνόμενος καὶ καθαρωτέραν δεικνύων τὴν αὐτοῦ χροάν, εὐφραίνων καὶ ὑπεραστράπτων τῷ προσώπῳ τοῦ πίνοντος αὐτὸν κατέναντι τοῦ ἡλίου.
- Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐν μοι δυσνόητον · οὐ γὰρ οἶδα ποῖον πλεόν εὐφραίνει με, ἡ θέα καὶ ἡ τέρψις τῆς καθαρότητος τῶν τοῦ
- 160 ἡλίου ἀκτίνων ἢ μᾶλλον ἡ πόσις καὶ ἡ γεῦσις τοῦ οἶνου τοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Θέλω γὰρ εἰπεῖν τοῦτο καὶ ἔλκει με ἐκεῖνο καὶ γλυκύτερον φαίνεται · καὶ ὅταν πρὸς ἐκεῖνο ἀπιδῶ, ὑπὸ τῆς γλυκύτητος τῆς γεύσεως περισσοτέρως μᾶλλον ἡδύνομαι, καὶ οὔτε τοῦ βλέπειν κορέννυμι οὔτε τοῦ
- 165 πίνειν ἐμπίπλαμαι. Ὅταν γὰρ τοῦ πίνειν χορτασθῇναι δοκήσω, τότε τὸ κάλλος τῶν ἐκπεμπομένων ἀκτίνων διψᾷ με σφόδρα ποιεῖ καὶ λιμώττων πάλιν εὐρίσκομαι · καὶ ὅσω πάλιν φιλονεικῶ τὴν ἐμὴν ἐμπλήσαι γαστέρα, καλεῖται τὸ στόμα μου δεκαπλασίως καὶ τῇ δίψῃ καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ
- 170 διειδεστάτου πόματος ἐκπυρίζομαι.

Ταύτῃ οὖν τῇ καλῇ κρίσει πᾶς ὁ κρινόμενος ἐτέραν οὐ φοβηθήσεται τιμωρίαν ἢ βάσανον, οὐδὲ πειρασμοὺς δειλιάσει τοὺς ἐπερχομένους αὐτῷ. Ἡ γὰρ δίψα αὐτοῦ οὐ παυθήσεται

εἰς τὸν αἰῶνα καὶ τὸ ἡδὺ καὶ λευκολαμπές αὐτοῦ πόμα οὐκ ἐκλείπει, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ποτοῦ ἡδύτης καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἡλίου 175 ἐξερχομένη χαροποιὸς αἴγλη πᾶσαν λύπην ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκδιώκει καὶ πάντοτε χαίρειν ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ οὐδεὶς βλάπτων κατισχύσει αὐτοῦ, οὐδὲ ὁ κωλύσων αὐτὸν ἔσται ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ποτηρίου μὴ ἐμφορηθῆναι. Ὁ γὰρ κρατῶν τῇ κακίᾳ τῆς γῆς, ὁ ἄρχων τοῦ 180 σκότου, ὁ βασιλεύων ἐπὶ πᾶν ὕδωρ θαλάσσης καὶ κόσμον ἐμπαίζων ὡς εἰ τις μικρὸν στρουθίον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς καὶ τῆς δυνάμεως οὐ προσεγγίσει πτέρναν ποδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ προσθλέψαι αὐτῷ μετὰ θάρσους τολμήσει. Ἡ γὰρ στίλβα τοῦ οἴνου καὶ ἡ 185 ἀκτίς τοῦ ἡλίου πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πίνοντος φαιδρῶς ἀπαστράπτουσαι διέρχονται μέχρι τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καὶ μέχρι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ ποδῶν καὶ μέχρι τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ καί, πῦρ ὅλον ποιοῦσαι τὸν πίνοντα, φλέγειν καὶ τήκειν τοὺς προσερχομένους αὐτῷ ἐχθροὺς ἐκ πάντων 190 τῶν μερῶν ἐνισχύσουσι, καὶ γίνεται ἀγαπητὸς τῷ φωτὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῷ ἡλίῳ φίλος καὶ τῷ λευκολαμπεῖ οἴνῳ τῶν ἐξ αὐτῶν προχοομένων ἀκτίνων δίκην υἱὸς ἡγαπημένος· ἡ γὰρ πόσις αὐτοῦ τροφή καὶ κάθαρσις ρύπου σεσηπότων σαρκῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ κάθαρσις ὑγεία ὁλόκληρος αὐτῷ, καὶ 195 ἡ ὑγεία οὐκ ἔᾶ αὐτὸν ἑτερόν τι νοσοποιὸν βρῶμα τραφῆναι, ἀλλὰ ἄπειρον καὶ διακαῇ ἐπιθυμίαν παρέχει αὐτῷ πίνειν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἑαυτὸν καθαίρειν μᾶλλον καὶ ὑγείαν ποιεῖσθαι τὴν πόσιν. Τὸ γὰρ κάλλος τῆς ὑγείας καὶ ἡ τερπνότης τῆς ὠραιότητος, τῆς ἐκ τῆς ὑγείας προσγινομένης, κόρον 200 οὐκ ἔχει.

Οὕτως οὖν ἔσται, τέκνα ἡγαπημένα, υἱοί μου, περιποίητοί μου, οἱ ἀκούοντές μου τοὺς λόγους, πᾶς ὁ ἐναντὶ Κυρίου Θεοῦ Παντοκράτορος ἀμαρτήσας καὶ φόβου κρίσεως καὶ ἀποστροφῆς αὐτοῦ αἰσθῆσιν ἐν καρδίᾳ λαμβάνων. Φόβος γὰρ 205 Κυρίου καὶ αἰσθησις ἀνταποδόσεως αὐτοῦ δικαίας οὕτω σάρκα ἐκτῆχει καὶ ὁσᾶ συντρίβει, ὡς ἀπηρωρημένος λίθος ὑπὸ μηχανῆς τοὺς ἐν τῇ ληνῷ πατουμένους βότρυας ἐκθλίβει καὶ σφοδρῶς ἐκπιέζει. Τὰς μὲν γὰρ σταφυλάς πρῶτον πατοῦντες οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον αὐτάς ἐκπιέζουσιν ὑπὸ τοῦ 210

- λίθου καὶ πάσης ὑγρότητος αὐτὰς χωρὶς ἀποφαίνουσι, τὸν δὲ εἰσελθόντα ἄνθρωπον εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ποιεῖ αὐτὸν γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ἄλλοις εἰς καταπάτημα . Καὶ ὅτε καταλεάνῃ καὶ συντρίβει τελείως
- 215 τὸ ὑπερήφανον καὶ κενόδοξον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ φρόνημα , τότε ἡ ἁγία ταπείνωσις, ὁ νοητὸς λίθος ὁ ἐλαφρότατος καὶ χρηστός , ἐπιπεσὼν ἄνωθεν, πᾶσαν ὑγρότητα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ παθῶν ἐκπιέσασα, οὐκ ἄχρηστον τὴν ἐκπιεσθεῖσαν ψυχὴν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ δάκρυσι ποταμηδὸν αὐτὴν καταν-
- 220 τλήσασα τὸ ζῶν ὕδωρ ἐκδύζειν ποιεῖ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων τραύματα ἰᾶται καὶ τὸν ἰχῶρα καὶ τὰ ἔλκη αὐτῶν ἀποπλύνει καὶ χιόνος λαμπρότερον ὅλον ἐκεῖνον ἀποδεικνύει τὸν ἄνθρωπον.

- Μακάριος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ τοὺς λόγους τούτους
- 225 ἀκούων καὶ δεχόμενος αὐτοὺς μετὰ πίστεως καὶ ποιῶν αὐτούς , ὅτι μεγάλα εὐρηκὼς ἀγαθὰ, τὰ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ διάνοιαν ὄντα, μακαρίσει τὴν ἀθλίαν μου χεῖρα, τὴν ταῦτα γράψασαν, καὶ δοξάσει τὸν ἐλεήμονα καὶ πολυέλεον Κύριον, τὸν διὰ ῥυπαρᾶς γλώσσης καὶ ἀκαθάρτου καὶ
- 230 ῥυπαροῦ στόματος ταῦτα γραφῇ παραδόντα εἰς ἐπιστροφῆς
- 231 καὶ μετανοίας ὑπόδειγμα καὶ εἰς ὁδὸν ἀπλανῆ καὶ ἀληθεστάτην τῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς θελόντων σωθῆναι καὶ μελλόντων κληρονομεῖν βασιλείαν, τὴν ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

XXIV

Περὶ γνώσεως πνευματικῆς. Καὶ ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος θησαυρὸς ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλὸς ἐστὶ καὶ τοῖς βουλομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς τὸν διανοίγοντα τὸν νοῦν κτησαμένοις εἰς τὸ συνιέναι τὰς Γραφάς .

5

Λόγος ΚΔ'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἔοικεν ἡ πνευματικὴ γνῶσις οἰκία τινὶ μέσον τῆς κοσμικῆς καὶ ἐλληνικῆς γνώσεως κατεσκευασμένῃ, ἐν ἣ ὥσπερ κιβώτιον στερρόν καὶ κατησφαλισμένον ἡ γνῶσις τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ἄφραστος πλοῦτος ἀποτεθησαυρισμένος ἀπόκειται, ὃν οὐκ ἂν ποτε οἱ ἐν τῷ οἴκῳ εἰσερχόμενοι κατιδεῖν δυνηθῶσιν, εἰ μὴ τὸ κιβώτιον αὐτοῖς πάντως διανοιχθῇ. Οὐκ ἐστὶν δὲ ὑπὸ ἀνθρωπίνης σοφίας ἀνοιχθῆναι τοῦτό ποτε, διὸ καὶ μένει ἄγνωστος πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ἐναποκαίμενος ἐν αὐτῷ πλοῦτος τοῦ Πνεύματος. Καὶ καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ κιβώτιον ὅλον ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ὤμων ἀναλαβὼν ἐπιφέρειται ἄνθρωπος, τὸν ἐναποκαίμενον ἐν αὐτῷ ἄγνωστὸν θησαυρόν, οὕτω καὶ πάσας ἀναγνῶ καὶ ἐκστηθίσηται ὁ ἄνθρωπος τὰς Γραφάς καὶ ὡς ἓνα ψαλμὸν περιφέρει αὐτάς, τὴν ἐγκεκρυμμένην ἐν αὐταῖς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος δωρεὰν ἄγνωστῇ. Οὐτε γὰρ διὰ τοῦ κιβωτίου τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ, οὐτε διὰ τῆς Γραφῆς τὰ ἐν τῇ Γραφῇ δῆλα καθίστανται. Καὶ πῶς, ἄκουσον.

10

15

20

- 25 Βλέπεις κιβώτιον μικρόν, κεκλεισμένον πάντοθεν ἀσφαλῶς καί, ὅσον ἀπὸ τοῦ βάρους καὶ τῆς ἐξωθεν εὐπρεπείας αὐτοῦ, ὑπολαμβάνεις ἢ καὶ ἴσως παρὰ τινων ἀκούων πιστεύεις ἐνδοθεν ἔχειν αὐτὸ θησαυρόν, ὃ καὶ ἄρας μετὰ σπουδῆς πορεύῃ· τί οὖν σοι ἔσται, εἰπέ μοι, τὸ ὄφελος, ἐὰν ἐσφραγισμένον αὐτὸ καὶ κεκλεισμένον ἀεὶ περιφέρεις καὶ οὐκ ἀνοίξης; Οὐ θεάσῃ ποτέ, ἔτι ζῶν, τὸν ἐν αὐτῷ θησαυρόν, οὐκ ἴδῃς τῶν ἐν αὐτῷ λίθων τὴν διαύγειαν, τῶν μαργαριτῶν τὴν λαμπρότητα, τοῦ χρυσοῦ τὴν ἀστράπτουσαν αἴγλην. Τί σοι τὸ ὄφελος, ἐὰν ἐξ αὐτῶν οὐ καταξιωθῇ λαβεῖν κἄν
- 30 ὀλίγον καὶ ὠνήσασθαι τι τῶν πρὸς διατροφήν ἢ ἐνδυσιν, ἀλλὰ περιφέρεις μὲν, ὡς εἴπομεν, ἐσφραγισμένον τὸ κιβώτιον δι' ὅλου, πολλοῦ καὶ πολυτίμου πεπλησμένον τοῦ θησαυροῦ, αὐτὸς δὲ σὺ λιμῷ καὶ δίψῃ καὶ γυμνότητι κατατρύχῃ; Πάντως οὐδέν.
- 40 Ταῦτά μοι καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὑπολάμβανε, ἀδελφέ. Νόει μοι οὖν κιβώτιον τὸ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς λοιπὰς θείας Γραφάς, ἐχούσας ἐν αὐταῖς ἐγκεκλεισμένην καὶ ἐσφραγισμένην τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ σὺν αὐτῇ τὰ ἐν αὐτῇ ἄρρητα καὶ αἰσθητοῖς ὁμμασι μὴ καθορώμενα αἰώνια ἀγαθὰ
- 45 κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν· « Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος. » Ἄνθρωπον δὲ τὸν ἄραντα τὸ κιβώτιον ὑπόθου μοι εἶναι τὸν τὰς Γραφάς πάσας ἀποστηθίσαντα καὶ ἐπὶ στόματος αἰεὶ ταύτας ἐπιφερόμενον. Ἐπιφέρεται οὖν αὐτὰς ὡς ἐν κιβωτίῳ τῷ μνημονευτικῷ
- 50 τῆς ψυχῆς, ἔχοντι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ὡς λίθους τιμίους, ἐν αἷς ὑπάρχει ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος. — οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ λόγοι φῶς εἰσὶ καὶ ζωὴ εἰσιν, ὡς αὐτὸς οὗτός φησιν· « Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὀψεται τὴν ζωὴν » —, σὺν ταῖς ἐντολαῖς δὲ ὡς μαργαρίτας τὰς ἀρετάς. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐντολῶν αἱ
- 55 ἀρεταί, ἐκ δὲ τούτων ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῷ γράμματι ἀποκεκρυμμένων καὶ κεκαλυμμένων. Διὰ γὰρ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐντολῶν ἡ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, διὰ δὲ τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν ἡ πλήρωσις τῶν ἐντολῶν γίνεται, καὶ οὕτω διὰ τούτων ἀνοίγεται ἡμῖν ἡ θύρα τῆς
- 60 γνώσεως, μᾶλλον δὲ οὐ διὰ τούτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰπόντος· « Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καὶ ὁ Πατὴρ μου

ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ ἐγὼ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν . »
 "Όταν οὖν ἐνοικήσῃ καὶ ἐμπεριπατήσῃ ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν καὶ
 ἐμφανίσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν αἰσθητῶς ἡμῖν, τότε καὶ γνωστῶς
 καθαρῶμεν τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ ἦγουν τὰ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ 65
 ἐγκεκρυμμένα θεῖα μυστήρια. Ἄλλως δὲ οὐκ ἔνι, μηδεὶς
 πλανάσθω, διανοιγῆναι τὴν κιβωτὸν τῆς γνώσεως καὶ τῶν
 ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι ἢ ἐν μετοχῇ καὶ θεωρίᾳ γενέσθαι
 αὐτῶν. Ποίων δὲ καὶ τίνων φημί ἀγαθῶν ; Ἀγάπης τελείας,
 τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δηλονότι καὶ τὸν πλησίον, καταφρονήσεως 70
 τῶν ὀρωμένων ἀπάντων, τὸ νεκρωθῆναι τὴν σάρκα καὶ τὰ
 μέλη ταύτης τὰ ἐπὶ γῆς μέχρι καὶ ἐπιθυμίας κακῆς, ἵνα
 ὥσπερ ὁ νεκρὸς ὅλως οὐ λογίζεται οὐδὲ αἰσθάνεται τινος,
 οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μηδεμίαν ἐννοίαν ἐπιθυμίας κακῆς ἢ
 ἐμπαθοῦς αἰσθήσεως ὅλως ἐννοῶμεν ποτε ἢ ἐπιθυσθαι 75
 τοῦ κακοῦ τῆς τυραννώδους ὀχλήσεως, μόνον δὲ τῶν ἐντολῶν
 μνημονεύομεν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἔτι δὲ ἀθανασίας,
 ἀφθαρσίας, δόξης αἰδίου, ζωῆς αἰωνίου, βασιλείας οὐρανῶν,
 υἱοθεσίας διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ
 τὸ γενέσθαι ἡμᾶς θεοὺς θέσει τε καὶ χάριτι, χρηματίσαι 80
 τε κληρονόμους Θεοῦ, συγκληρονόμους δὲ Χριστοῦ , καὶ
 συνάμα τούτοις τὸν νοῦν Χριστοῦ κτήσασθαι καὶ δι' αὐτοῦ
 ἰδεῖν τὸν Θεὸν καὶ Χριστὸν αὐτὸν ἐνοικοῦντα κατὰ τὴν
 Θεότητα καὶ ἐμπεριπατοῦντα γνωστῶς ἐν ἡμῖν .

Τούτων οὖν ἀπάντων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων ἀρρήτων καὶ 85
 ἀνεκφράστων οἱ τὰς ἐντολὰς ἀκούοντες τοῦ Θεοῦ καὶ
 ποιῶντες αὐτάς , διὰ τῆς ἀνοίξεως ἧς ἔφαμεν κιβωτοῦ,
 ἦγουν διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς
 θέας τῶν ἐν τῇ θείᾳ ἐγκεκρυμμένων Γραφῇ, ἀξιοῦνται καὶ
 πλουσίως ἐπαπολαύουσιν. Οἱ δ' ἄλλοι, ἄγνοιαν ἔχοντες τῶν 90
 εἰρημένων ἀπάντων καὶ ἀπειρίαν, ἄγευστοὶ εἰσι τῆς τούτων
 γλυκύτητος, τῆς τούτων ἀθανάτου ζωῆς, ἐπεριδόμενοι τῇ
 μαθήσει μόνῃ τῶν Γραφῶν ὅς καὶ καταδικάζουσα καὶ
 κατακρίνουσα μᾶλλον αὕτη ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔσται ἢ τοὺς
 μηδὲ ὅλως τῶν Γραφῶν ἀκηκοῦσας. Ἐκ γάρ τῶν τοιούτων 95
 τινὲς ἀπὸ ἀγνοίας πλανώμενοι πάσας στρεβλοῦσι τὰς θείας

Γραφάς, μεθερμηνεύοντες αὐτάς κατὰ τὰς ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίας αὐτῶν, συνιστάνειν θέλοντες ἑαυτοὺς, ὅτι δὴ καὶ δίχα τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακῆς
 100 σωθῆναι μέλλουσιν, ἀπαρνούμενοι τὴν δύναμιν ὅλως τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Καὶ εἰκότως· τὰ γὰρ ἐσφραγισμένα καὶ κεκλεισμένα, τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀθέατά τε καὶ ἄγνωστα, διανοιγόμενα δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ οὕτως ἀποκαλυπτόμενα
 105 θεατὰ γινόμενα ἡμῖν καὶ γνωστά, πῶς ἄρα εἰδέναι ἢ γινῶναι ἢ καὶ ποσῶς ἐννοῆσαι ποτε ἐξιχύσουσιν, οἱ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἔλλαμψιν, τὸν φωτισμόν, τὴν ἐνοίκησιν τὴν εἰς αὐτοὺς, μηδέποτε γινῶναι λέγοντες; Πῶς ἐν καταλήψει γέγονται τῶν τοιούτων μυστηρίων, οἱ μηδὲ ὅλως
 110 ποτὲ ἐν ἑαυτοῖς ἐπεγνωκότες γενομένην τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναχώνουσιν, τὴν ἀνακαίνισιν, τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ἀνάπλασιν, τὴν ἀναγέννησιν; Οἱ δὲ μήπω βαπτισθέντες ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, τὴν ἀλλοίωσιν τῶν βαπτισθέντων ἐν τούτῳ πῶς εἰδέναι δύνανται; Οἱ μὴ γεννηθέντες ἀνωθεν, τῶν γεννη-
 115 θέντων ἐκείθεν — καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος — τὴν δόξαν πῶς ἴδωσι, τῶν ἐκ Θεοῦ γεννηθέντων καὶ τέκνων γενομένων Θεοῦ; Οἱ μὴ τοῦτο παθεῖν ἐβελήσαντες, ἀλλὰ δι' ἀμελείας ταύτην προσαπολέσαντες — καὶ γὰρ ἔλαβον ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τοιοῦτοι —, ποίᾳ γνώσει δυνηθῶσιν, εἰπέ μοι,
 120 κατανοῆσαι ἢ καὶ ὅπως οὖν ἐννοῆσαι ἰσχύσωσιν, οἳ οἱ ἐκείνοι ἐχρημάτισαν;

Πνεῦμά ἐστιν ὁ Θεὸς ἀόρατον, ἀθάνατον, ἀπρόσιτον, ἀκατάληπτον, καὶ τοιούτους ποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννωμένους, ὁμοίους τῷ γεγεννηκότι Πατρί, σώματι μόνῳ ληπτοῦς ὄντας
 125 καὶ ὁρατοὺς, τὰ δ' ἄλλα μόνῳ Θεῷ γνωσχομένους καὶ Θεὸν μόνον γινώσκοντας, μᾶλλον δὲ μόνῳ Θεῷ βουλομένους γινώσκεισθαι, πρὸς δὲ καὶ βλέπειν αἰεὶ ἐφίενται καὶ ὑπ' αὐτοῦ γλίσχονται ὀρᾶσθαι. Ἄλλως δέ, καθάπερ οἱ ἀπειροὶ τῶν γραμμάτων ἴσον τοῖς ἐμπείροις τὰς βίβλους ἀναγινώσκειν
 130 οὐ δύνανται, οὕτως οὐδὲ οἱ μὴ διὰ πράξεως τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς διελθεῖν ἐβελήσαντες, ἴσον τῶν εἰς αὐτάς ἐπαγρυπ-

νησάντων καὶ πεπληρωκότων αὐτάς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸ αἷμα κεκενωκότων τὸ ἴδιον, ἰσχύσουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεως ἀξιωθῆναί ποτε. Ὡςπερ γὰρ ὁ βιβλίον ἐσφραγισμένον καὶ κεκλεισμένον λαθὼν 135 ἄνθρωπος οὐ δύναται τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα ἰδεῖν ἢ ὅποιά εἰσιν ἐννοῆσαι ἕως ἐσφραγισμένον ἐστὶ τὸ βιβλίον, καὶ πᾶσαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου μεμάθηκεν, οὕτως οὐδὲ ὁ πάσας τὰς θείας Γραφάς, ὡς εἵπομεν, ἐπὶ στόματος ἔχων δυνήσεται ποτε τὴν ἐν αὐταῖς ἐγκεκρυμμένην μυστικὴν καὶ 140 θείαν δόξαν ὁμοῦ καὶ δύναμιν γινῶναι καὶ κατιδεῖν, εἰ μὴ πάσας διέλθῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Παράκλητον λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, διανοίγοντα τοὺς λόγους αὐτῷ ὡς βιβλίον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντα δόξαν αὐτῷ μυστικῶς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τούτοις ἀποκεκρυμμένα τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ 145 σὺν αὐτῇ τῇ ταῦτα βλυζούσῃ αἰωνία ζωῇ ἀποκαλύπτοντα, ἃ πᾶσι τοῖς καταφρονηταῖς καὶ ἀμελεστέροις κεκαλυμμένα ὑπάρχει καὶ ἀφανῇ τὸ καθόλου. Καὶ εἰκότως· ἐπειδὴ γὰρ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν πάσας εἰς τὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα προσήλωσαν καὶ τοῖς τερπινοῖς τοῦ βίου καὶ ταῖς ὠραιότησι 150 τῶν σωμάτων προσπάσχουσι, σκοτεινὸν τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν περιφέροντες, πρὸς τὰ νοητὰ κάλλη τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν ἰδεῖν καὶ ἀναδλέφαι οὐ δύνανται.

Καὶ καθάπερ ὁ ἀσθενὴς τὰς ὀψεις τοῦ σώματος οὐ δύναται καὶ ποσῶς εἰς ἡλιακὴν ἀκτῖνα τρανότερον λάμπουσιν 155 ἀποδλέφαι, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς αὐτὴν ἀτενίσῃ, τέλεον εὐθὺς καὶ ὅπερ κέκτεται φῶς προσάπολλυσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ τὰ τῆς ψυχῆς ὁμματα ἀσθενῇ καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτάς ἐμπαθεῖς ἔχων, ἀπαθῶς καὶ βλάβης ἐκτὸς κάλλος ἢ ὠραιότητα σώματος κατανοῆσαι οὐ δύναται, ἀλλὰ καὶ ἤνπερ πρὸ 160 τούτου εἰρήνην εἶχε τῶν λογισμῶν καὶ γαλήνην τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτὴν χρονίζων ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ πάθους ἀπόλλυσι. Τοιγαροῦν οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ὁ τοιοῦτος καταμαθεῖν ὅλως δύναται. Εἰ γὰρ ἀσθενεῖν ἑαυτὸν πεποίηκεν, ἐπίστευσεν ἂν ὅτι εἰσὶ τινες ὑγιαίνοντες ἕτεροι, καὶ ἴσως 165 ἐμέμψατο ἑαυτὸν ποτε ὡς αἴτιον αὐτὸν ἑαυτῷ χρηματίσαντα καὶ τὰ πρὸς ἀπαλλαγὴν ταύτης ἐφρόντισε. Νυνὶ δὲ τοὺς

πάντας ἔχων ἐμπαθεῖς ὁ τοιοῦτος, αὐτοῖς ἑαυτὸν ἐξισοῖ καὶ ἀδύνατον λέγει εἶναι τὸ ὑπὲρ τοὺς πάντας γενέσθαι αὐτόν.

- 170 Τί τοῦτο ; Ἵνα συναποθάνῃ τῷ πάθει, μὴ θέλων τοῦ τοιοῦτου κακοῦ ἀπαλλαγῆναι ὁ ἄθλιος. Εἰ γὰρ ἡβουλήθη, ἴσχυσεν ἂν, ὥς ἐκ Θεοῦ τὸ δύνασθαι εἰληφώς. Ὅσοι γὰρ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν , ἐξουσίαν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τὴν πρῶην δυσγένειαν τῆς φθορᾶς ὥς ἱμάτιον παλαιὸν ἀποδύ-
175 σασθαι καὶ υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσαι καὶ τὸν Χριστὸν ἐπενδύ-
σασθαι .

- Ἄλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐξομοιωθῆναι τοῖς οὕτως ἔχουσι καὶ τοιαῦτα φρονοῦσι, κεχερσωμένοι οὖσι καὶ χοῦκοῖς. Γένοιτο δὲ ἐξακολουθῆσαι Χριστῷ, τῷ ὑπὲρ
180 ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι καὶ εἰς οὐρανοὺς ἡμᾶς ἀνυψώσαντι, καὶ αὐτοῦ τοῖς ἔχουσιν αἰεὶ ἔπεσθαι, καθαιρο-
μένους διὰ τῆς μετανοίας τοῦ σπίλου τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐπενδυομένους τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας τοῦ
Πνεύματος ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα
185 δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

XXV

Περὶ ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καὶ σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καὶ τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.

Λόγος ΚΕ'.

Ἄδελφοί καὶ πατέρες, ὀφείλει ὁ μοναχὸς μὴ μόνον τὰς 5
ἐν τῇ ψυχῇ γινομένας ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς ἐπίστασθαι
καὶ νοεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ὅποῃ ποτ' ἂν ᾤσιν
καὶ πόθεν ἐν αὐτῷ συμβαίνουσι γίνεσθαι. Ποτὲ μὲν γὰρ
αἰφνίδιος γίνεται χαρὰ τῇ ψυχῇ, ποτὲ δὲ λύπη ταύτῃ ὡσαύτως
ἐπέρχεται καὶ βάρος σφοδρόν. Καὶ ποτὲ μὲν εὐκατάνυχτος 10
γίνεται, ποτὲ δὲ σκληραίνεται ἡ αὐτὴ καὶ ὡς λίθος πεπώρωται.
Ἄλλοτε πάλιν πραεῖα καὶ ταπεινὴ γίνεται καὶ μετὰ μικρὸν
μετέωρος καὶ θυμώδης καὶ λυσσῶσα πρὸς πάντας τοὺς ἀδελ-
φοὺς. Καὶ ποτὲ μὲν χαύνῃ καὶ ῥάθυμος καὶ ἀπρόθυμος εἰς πᾶν
ἔργον ἀγαθὸν γίνεται, ποτὲ δὲ διεγερμένη καὶ γρηγοροῦσα 15
καὶ πρόθυμος εἰς πᾶσαν ὑπακοήν, ὥς καὶ τοὺς συνόντας
σκώπτειν καὶ διεγείρειν πρὸς τὸ καλόν. Καὶ ποτὲ μὲν
συνεσταλμένη ὑπάρχει καὶ εὐλαβής, ποτὲ δὲ διακεχυμένη
καὶ ἀναιδής. Καὶ ποτὲ μὲν τῶν ἀπόντων ἀγαπητικῶς
μεμνημένη καὶ προσκαλουμένη πρὸς ἑαυτήν, ποτὲ δὲ οὐδὲ 20
ἐκείνους οὐδὲ τοὺς συνόντας βούλεται καθορᾶν. Καὶ ποτὲ
μὲν συμπινομένη ἐφ' ἑαυτήν γίνεται, ὥς καὶ τὴν ζωὴν
αὐτῆς ἀπολέγεσθαι, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον πλατυνομένη καὶ
ἡ ἀγαλλίασις ἐν ταύτῃ πληθύνεται, ὥς μηδὲ ἐπισχεῖν
δυναμένη ἑαυτήν, εἰ καὶ τοῦτο βιάζεται. 25

Ταῦτα μὲν οὖν πέφυκε γίνεσθαι περὶ τὰς φυσικὰς κινήσεις
τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ὅποταν ἐναγωνίως ἔχωμεν περὶ
τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐντολῶν τὴν ἐκπλήρωσιν.

- 'Αλλά καθάπερ οὕτως ἁλλοιοῦται τὰ τῆς ψυχῆς, τὸν αὐτὸν
 30 τρόπον καὶ τὰ τοῦ νοῦς ἁλλοιοῦται ἡμῶν καὶ οὕτω πως
 μεταβάλλεται. Ποτὲ μὲν γὰρ ὀξύς εἰς τὸ νοῆσαι ἐστὶ καὶ
 ὀξύτερος εἰς τὸ τὰ νοούμενα ἦτοι βλεπόμενα παρ' αὐτοῦ
 διελθεῖν καὶ διακρίναι συντόμως, ποτὲ δὲ ἄργος πρὸς τὰ
 ἀμφοτέρωθεν γίνεται καὶ βραδύς. Καὶ ποτὲ μὲν ὁ αὐτὸς ἄνους
 35 οἶονεὶ καὶ ἀλαλος γίνεται καὶ κωφός, ποτὲ δὲ εὖνους τις καὶ
 εὐλαλος, ἀκουστικός τε ἅμα καὶ συνετός. Καὶ ποτὲ μὲν
 τυφλός, ποτὲ δὲ ὁρατικός, εἰς βάθος καὶ ὕψος θεωρίας ὑπὲρ
 τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰσελθεῖν βιαζόμενος.
 Καὶ ποτὲ μὲν ἀπλοῦς πρὸς πᾶσαν θεωρίαν ἐστὶ καὶ ἐλεύθερος,
 40 μὴ μεμνημένος ὅλως τῶν ἐμπροσθεν αὐτοῦ γεγονότων
 κακῶν μηδὲ τι τούτων ἐννοῶν τὸ καθόλου, ποτὲ δὲ ποικίλος,
 οἶονεὶ τὰ μὴ γινόμενα ἐννοῶν καὶ ἐπινοῶν καὶ πονηρευόμενος·
 καὶ ὥσπερ φλόξ ἐν ὑγροῖς ξύλοις ὑπὸ καπνοῦ συμπινομένη
 γίνεται, πονηρευόμενος οὐκ εἰς τοὺς παρόντας μόνους, ἀλλὰ
 45 δὴ καὶ περὶ τινων ἀπόντων πολλάκις μάταια καὶ ψευδῇ
 ἀναπλάττει ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμήματα· ἐνθεν τοι καὶ τῆς
 καρδίας πολλὰ λυπουμένης καὶ μὴ συντιθεμένης εἰς τὰ
 τοιαῦτα τῷ νῷ, οὐδὲν οὐδαμῶς ὠφελεῖσθαι δύναται, οὐδὲ
 ἀποστήσαι αὐτὸν τῶν ματαίων συλλογισμῶν.
- 50 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τε τῶν ἁλλοιώσεων τοῦ νοῦς καὶ τῆς
 νοερᾶς ἡμῶν καὶ θείας ψυχῆς. Αἱ δὲ γινόμεναι ἡμῖν περὶ τὸ
 σῶμα ἀνωμαλίαι, εἰ καὶ δοκοῦσιν εἶναι εὐδιάγνωστοι καὶ
 βραδύως ἡμῖν ἐπιγινωσκόμεναι, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Πολλὴ
 γὰρ ἐν τούτῳ μάλιστα ἐστὶν ἡ ἐκ φύσεως ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
 55 μεταβολή. Ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ ἀτρεπτος τῇ φύσει καὶ τῇ
 οὐσίᾳ ἐστίν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ νοῦς ταύτῃ συνάμα παρὰ τοῦ
 Κτίστου γεγένηται, μόνῃ δηλαδὴ τῇ προαιρέσει ἀγόμενα
 καὶ τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιλαμβανόμενα,
 τούτέστι φωτὸς ἢ σκότους συγκοινωνοὶ αἰωνίως καὶ κληρο-
 60 νόμοι καθίστανται, ἡ ψυχὴ, φημί, καὶ ὁ νοῦς, ἐνὶ τούτων
 προαιρέσει, ὡς εἴρηται, καὶ θελήματι ἐκουσίως κολλώμενα,
 εἴτε τῷ ἀγαθῷ καὶ ἀγαθὰ γίνονται, εἴτε τῷ πονηρῷ καὶ
 πονηρὰ χρηματίζουσι. Τὸ δὲ γε σῶμα καὶ τῇ φύσει τρεπτόν,
 ὅτι καὶ σύνθετον, καὶ τῇ οὐσίᾳ ῥευστόν, ὅτι ἐξ ὕλης φθαρτῆς
 65 ἐκτισται καὶ ῥευστῆς, τὴν σύγκρασιν ἔχον ἦτοι τὴν σύστασιν

ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς ἑαυτά. Ἐκ θερμοῦ γάρ καὶ ψυχροῦ, ὡς φασὶν οἱ περὶ ταῦτα σοφοὶ καὶ ἡ ἀλήθεια ἔχει, ἐκ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ ἡ οὐσία τούτου ἐστὶ. Πλὴν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐστέρηται καὶ προαιρέσεως καὶ θελήσεως, εἰ χρή δὲ εἰπεῖν καὶ κινήσεως, εἰ μὴ τι πάντως τὴν τούτου βεῦσιν καὶ τὸ 70 χωροῦν εἰς φθορὰν κινήσιν τις εἴπῃ τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως φυσικὴν, ἥτις ἐστὶν ἄλογος· εἰ δὲ ἄλογος αὕτη, δῆλον ὅτι καὶ ἀναμάρτητος καὶ παρὰ Θεοῦ ἀκατάκριτος. Καὶ εἰκότως ὁ γὰρ τῇ φύσει παρέπεται, τοῦτο καὶ καταδίκης ἐκτός. Πύρωσιν δὲ καὶ ἐπιθυμίαν γάμου, συνουσίας μίξιν, ἡδονήν, 75 γαστριμαργίαν, λαιμαργίαν, πολυπνίαν, ἀργίαν, στολισμὸν ἱματίων καὶ τάλλα πάντα ἅπερ, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τὸ σῶμα ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ σῶμα, ὡς οὐδὲ ὅτε νεκρόν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ διὰ τούτου ταῦτα ἐπιζητεῖ ἡδυνομένη, ἅπαξ τῇ πληρῇ συγκραθεῖσα καὶ οἷα δὴ σὺς ἐν τῷ βορβόρῳ ταύτης ἐγκυλιν- 80 δεῖσθαι θέλουσα τῶν ἡδονῶν πῶς, τῆς συγκραθείσης αὐτῇ γλιχομένη σαρκός. Μηδεὶς οὖν πρὸς ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἰδίου σώματος συνωθεῖσθαι καὶ καταναγκάζεσθαι ὑπολάβοι· οὐκ ἐστὶ τοῦτο. Ἀλλὰ πῶς; ἄκουε συνετῶς.

«Ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς 85 γῆς.» Ἰδοὺ ἐγὼ ἐδειξά σοι τὸ σῶμα, δεῖξον οὖν μοι καὶ σὺ ποῖα τὰ πάθη τὰ ἐν αὐτῷ· ἀλλ' οὐδὲν οὐκ ἔχεις ὅλως εἰπεῖν. Εἶτα τί; «Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ Κύριος ὁ Θεός, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ περιεπάτει, τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος 90 κινουντος δηλονότι τὸ σῶμα δεσποτικῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς. Πύρωσις δὲ ἡ κίνησις ἡ γαστροὺς ἄλογος μανία καὶ ὀρεξεις οὐδαμοῦ ἐτι ἦν, ἀλλὰ ἦν αὐτῷ ζωὴ ἀστασίαστος καὶ ἄλυπος διαγωγή. Ἰδωμεν οὖν μήποτε, διὰ τὸ μὴ εἶναι θῆλυ ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν κινουντα βρώματα, 95 τούτου γε ἔνεκα ὁ ἄνθρωπος οὔτε πρὸς συνουσίας ἐπιθυμίαν, οὔτε πρὸς γαστριμαργίαν κεκίνητο· τί οὖν φησὶν; «Ἐξάνειλεν ὁ Θεὸς πᾶν δένδρον ὡραῖον καὶ ἦν ὁ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ ἐν τῷ παραδείσῳ γυμνοὶ καὶ οὐκ ἡσχύνοντο.» Ὅρᾳς ὅτι οὔτε τὸ θῆλειον εἶναι τὴν Εὐάν οὔτε τὸ γυμνοὺς ἀμφοτέ- 100 ρους τυγχάνειν πρὸς σωφροσύνην παρέβλαψέ τινα ἐξ αὐτῶν; Ἀλλὰ καὶ γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὔτε ἀλλήλους ἐγίνωσκον, οὔτε

ἥσχονοντο, οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος φύσεως πρὸς
 μίξιν ἐνήγοντο, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν παράδοσιν
 105 καὶ μετὰ τὸ ἔξω γενέσθαι τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ
 γυμνωθῆναι καὶ τῆς αὐτοῦ θείας δόξης ἀποπεσεῖν, τότε, ὡς
 γέγραπται, « ἔγνω Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα
 ἔτεκε ».

Τοιγαροῦν, ἀγαπητέ, ἐάν τὸν Θεὸν ἀγαπήσης γνησίως καὶ
 110 σὺ καὶ ἐμμεΐνης ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, οὐχ ὑπὸ τινος πάθους
 κυριευθήσῃ ποτέ, οὐδὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καταδυναστευθήσῃ
 τοῦ σώματος. Καθάπερ γὰρ πρὸς οὐδὲν τὸ σῶμα κινεῖσθαι
 δύναται διχα ψυχῆς, οὕτως οὐδὲ ἡ τῷ Θεῷ δι' ἀγάπης
 ἐνωθεῖσα ψυχὴ συναπάγεσθαι ἰσχύει πρὸς τὰς τοῦ σώματος
 115 ἡδονὰς καὶ ὀρέξεις, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλας ἐπιθυμίας τινὰς
 τῶν ὁρωμένων ἢ καὶ ἀοράτων πραγμάτων ὁμοῦ καὶ παθῶν.
 Δέδεται γὰρ ὑπὸ τῆς γλυκείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἡ ὁρμὴ τῆς
 καρδίας αὐτῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πᾶσα ἡ ῥοπὴ τοῦ θελήματος
 αὐτῆς. Αὕτη οὖν συνδεθεῖσα τῇ ἑαυτῆς, ὥσπερ εἴρηται,
 120 Ποιητῇ, πῶς, εἰπέ, δύναται τῷ σώματι πυροῦσθαι ἢ ὅλως
 ἰδίας ἐπιθυμίας ἀποπληροῦν ; Οὐδαμῶς.

Αἱ δὲ φυσικῶς ἐπόμεναι καὶ γινόμεναι ἐν τῷ αὐτῷ σώματι
 μεταβολαὶ πρόδηλοι· συμβαίνουσι γὰρ καὶ εἰς πάντας
 γίνονται τοὺς ἀγίους. Ποτὲ μὲν γὰρ ὑγίαν ἔχειν λέγεται,
 125 ὅταν πρὸς ἑαυτὰς αἱ ὕλαι μὴ στασιάζωσι, ποτὲ δὲ νόσῳ
 περιπίπτειν καταναγκάζεται, ὅπότεν ἐν ἀπὸ τῶν τεσσάρων
 στοιχείων ἢ πλεονάσῃ ἢ ἐλαττον ἑαυτοῦ γένηται, κατεξ-
 ανιστάμενον δηλονότι τῶν ἄλλων ἢ ὑπ' ἐκείνων μᾶλλον
 ἐπικρατούμενον καὶ αὐτοκυρανεύμενον, ἐξ ὧν γίνονται
 130 βροῦματα, ἀκρωτηριασμοὶ καὶ ὅλου ἰσως τοῦ ζώου διαφθορά,
 μηδὲν ἐκ τούτων παραβλαπτομένης ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ
 τὰ μὲν πλεῖστα τούτων ἀπὸ ἀκρασίας βρωμάτων καὶ
 πομάτων ἐγγίνονται, τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνέμων καὶ
 τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῆς. Ψυχροῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, τὰ ψυχρᾶς
 135 εἶναι φύσεως λαχόντα σώματα βλάπτονται καὶ ἀσθενέστερα
 γίνονται, ὡς ἐπὶ πολὺ ψυχραίνόμενα, τὰ δὲ θερμῆς ὄντα
 κράσεως εὐκρατότερα μᾶλλον καὶ ἰσχυρότερα γίνονται.
 Ὅταν δὲ θερμὸς πάλιν γένηται ὁ ἀήρ, τὰ μὲν ψυχρὰ θάλλονται

οἶονεῖ καὶ ἀναζωοῦνται, ὥς ὑπὸ τοῦ ἡλίου αἱ μυῖαι καὶ τὰ
λοιπὰ ζῴδια λαμβόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ καὶ 140
δυνατώτερα καὶ εὐκίνητότερα γίνονται, τὰ δὲ θερμότερας
ὕλης μετέχοντα ὅλως ὑπερεμπίπρυνται καὶ ἐκλύονται καὶ
πρὸς πᾶσαν πράξιν καὶ κίνησιν ὡσαύτως ἀσθενῇ καὶ ἀδρανῇ
γίνονται. Καὶ ἀπλῶς ἕκαστον κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἑαυτοῦ
συγκράσεως ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῇ καὶ τῶν ἀνέμων 145
ἀναλόγως καὶ τὴν μεταβολὴν ἐπιδέχεται. Ἀλλὰ γὰρ καὶ
δίχα τούτων ὡσαύτως ἰδιαιρέτως ἐστὶν ἡ ἐκ βρώσεως καὶ
πόσεως περιττῆς καὶ ἡ ἐξ ἀκρας νηστείας μεταβολή, οὐ μόνον
δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ πολυουπνίας ἢ ἀγρυπνίας καὶ ἐκ κόπου ἢ
ἀργίας σωματικῆς μεταβολὴ τις γίνεται ἐν ἡμῖν. Ἀλλῃ δὲ 150
πάλιν ἐστὶν ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνυπαρχούσης ὕλης τῷ σώματι
καὶ τοῦ ἐν ἡμῖν κινουμένου φυσικοῦ θερμοῦ ἀναδιδομένη
καπνώδης πυρά, ὥς ὑπὸ ὕδατος σθεσθείσης ἀνθρακιᾶς, καὶ
ποτὲ μὲν πρὸς μόνην τὴν κεφαλὴν, ποτὲ δὲ ἐν ὅλῳ διαχεομένη
τῷ σώματι. 155

Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις ἄλλος πάλιν ἐστὶ παραχωρήσει τοῦ
ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ καὶ Δεσπότου ἐπιφερόμενος ἡμῖν ὑπὸ
τῶν δαιμόνων κατ' οἰκονομικὴν παιδείουσιν πρὸς ταπεινώσιν
πειρασμός. Ποῖος δὲ οὗτός ἐστιν; Αὐτὸ τὸ βᾶρος τοῦ
σώματος, ὃ καὶ δίχα τινὸς ἐτέρας αἰτίας διὰ κενοδοξίαν 160
μόνην ἢ ἔκпарσιν ἢ διὰ τὸ κατακρῖναι ἄλλον ὥς ἀμελῇ ἢ
καὶ δι' ἐτέρας πλείστας αἰτίας τῷ δαίμονι τούτῳ παραδι-
δόμεθα εἰς ὄλεθρον μὲν τῆς σαρκὸς καὶ συντριμμὸν τῆς
ψυχῆς, πείραν δὲ καὶ γυμνασίαν περισσοτέραν αὐτῆς καὶ ἵνα
τὸ περὶ ἡμᾶς συμπαθὲς τοῦ Θεοῦ καὶ εὐσπλαγχνον ἐπιγνόντες, 165
ὅλην πρὸς αὐτὸν μεταθῶμεν ἐκ διαθέσεως τὴν ἀγάπην καὶ
πρὸς ἐκεῖνον ὅλον τὸν πόθον κτησώμεθα.

Τοιγαροῦν καὶ τὰ ἑα οὐ πάντες ἐπίστανται, ἀλλὰ τὰς μὲν
ψυχικὰς ἀλλοιώσεις καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς τοῦ σώματος,
οἱ μέσως πῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, ἕκαστος τούτων 170
μερικῶς τι νοεῖ, ὅτε δ' ἂν καὶ συμβῇ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τι
τοιούτου, περὶ γὰρ τῶν τελείως ἐσκοτισμένων οὐδεὶς ἡμῖν
λόγος· τὰς δὲ γε γινομένας ἐν τῷ νοὶ μεταβολὰς, ὥς εἵπομεν,
καὶ στροφὰς μόνοι οἱ ἀπαθεῖς καὶ τέλειοι, οἱ καθαροὶ τε καὶ
ἐλεύθεροι τῇ ψυχῇ ὡσαύτως καὶ τῷ νοί, γινώσκουσι. Καὶ 175

- οὐδ' αὐτοί· οὐ γὰρ ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐτινός εἰσιν, ἐξ ἐκείνου καὶ περὶ τούτων διδάσκονται. Ποτὲ μὲν γάρ, ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν ἐν τῷ νοῖ συμβαινουσῶν, ἡ ψυχὴ στενοῦται καὶ στυγνὴ γίνεται, ὑφελομένη τι τῆς προσούσης χαρᾶς, 180 πλὴν ὁμῶς ἀνδρισαμένη καὶ τὸν νοῦν διανίστησι· ποτὲ δὲ ὁ νοῦς, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχει, συμπάσχει καὶ οὗτος καὶ ὑπὸ τὴν νύκτα γενέσθαι καταναγκάζεται μὲν, οὐ καταδέχεται δέ, βιάζεται δὲ μένειν ἐν τῷ φωτὶ καὶ ἰσως διαυγάζει καὶ τὴν ψυχὴν. Ἄλλοτε ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας πάλιν τοῦ σώματος 185 τὰ ἀμφοτέρωθεν τυραννοῦνται σφοδρῶς, ποτὲ μὲν ἐξωθεν βαρούμενα καὶ τὸ μὲν βάρος ἐπαισθανόμενα καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν σῶαν ἔχοντα, ποτὲ δὲ ἐσωθεν ταραττόμενα καὶ ὀχλούμενα καὶ ἐμπαθῇ καθόλου ἀποδεικνύμενα, ὥς μὴδὲ ἐλπίζειν τὸν πάσχοντα εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν γαληνίαν κατάστασιν. Οὕτω τοίνυν ἡ μὲν ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς 190 ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ δὲ νοῦς ἀπὸ τῆς ψυχῆς πάλιν αὐτῆς καὶ ἡ ψυχὴ αὐθις ἀπὸ τοῦ νοῦς καὶ τοῦ σώματος πλημμελεῖ. Οὐ τὰ δύο δὲ πάντοτε, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, ἐκταράσσονται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων πάλιν ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ μόνῃ πάσχει, 195 τοῦ νοῦς ἐρομένου αὐτὴν· « Τί, φησὶν, ἔχεις ; » καὶ παραμυθουμένου αὐτὴν, ποτὲ δὲ ὁ νοῦς ἐκτυφλοῦται καὶ συγκαλύπτεται καὶ ἡ ψυχὴ, ἐλευθέρᾳ οὔσα, δυνάμει θεοῦ πυρὸς ἐκδιώκει τὸν ζόφον καὶ αἶρει, τὸ κάλυμμα καὶ τὸν νοῦν διαδλέπειν ποιεῖ.
- 200 Διὰ τοῦτο εἶπον, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι οὐ χρὴ νοεῖν μόνον ἡμᾶς τὰς τροπὰς καὶ μεταβολὰς καὶ τὰς συμβαινούσας ἀλλοιώσεις ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰδέναι πόθεν αὐταὶ καὶ πῶς καὶ ἀπὸ τίνων, ὅποιοι τε πνεύουσιν ἀνεμοὶ λογισμῶν καὶ ἐκ τίνων οἱ ποταμοὶ κατέρχονται ἢ ἐπέρχονται τῶν 205 παθῶν τε καὶ πειρασμῶν, ἵνα καὶ τὴν οἰκίαν στηρίξωμεν ἀσφαλῶς τῆς ψυχῆς καὶ τὸ πηδάλιον εὐθύνωμεν τοῦ πλοίου καλῶς καὶ μὴ ἀτεχνῶς ἢ ἀφυῶς αὐτὸ μεταχειρισώμεθα. Τούτων δὲ τὴν γνῶσιν βίος παρέχει μετὰ ἀκριβείας καὶ κανόνος ἀπαραλείπτως ἐπιτελούμενος. Θεῖναι γὰρ ὅρον 210 ἐν ἑαυτῷ χρεῶν καὶ τύπον τὸν μοναχὸν καὶ εἰδέναι αὐτόν, πῶς ἐκάστην ἡμέραν διέρχεσθαι δεῖ, ὥς ἂν εὐδρομος πρὸς ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἢ καὶ μὴ ἐμποδίζεται τῇ ἀπειρίᾳ πρὸς τὸν δρόμον αὐτῆς. Οὕτω γὰρ καὶ ἑαυτῷ τὴν ὁδὸν ἐξομαλίσαι

τὴν τραχεῖαν ὁμοῦ καὶ ἐπίπονον, ταύτης ἐν ἔξει τοῦ καλοῦ
καὶ συνηθείᾳ δηλονότι γενόμενος καὶ Θεῷ προκόπτων καὶ 215
ἀναβάσεις τιθέμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ εὐαρεστήσει, ἐκ
τῶν μικροτέρων ἐπὶ τὰ μείζω καὶ τελεώτερα ἀνατρέχων, καὶ
τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐν γνώσει γενήσεται καὶ πολλῶν
ἄλλων διδάσκαλος ἀρετῆς χρηματίσει, φωτίζων διὰ τοῦ
λόγου καὶ τοῦ βίου τοὺς αὐτῷ ἐντυγχάνοντας, ἅτε δὴ ὡς 220
φωτισθεὶς καὶ αὐτὸς ἄνωθεν, καὶ ἀνακαλύπτων βαθέα τοῖς
μετὰ πόθου ζητοῦσι τὰ βάθη μαθεῖν τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
'Αμήν.

XXVI

1 Περὶ ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καὶ σωτηρίου, ἁρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καὶ πρὸς τὸν μοναδικὸν ἀποτρέχουσι βίον. Καὶ διδασκαλία εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.

5 Λόγος Κ΄.

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πᾶς ἄνθρωπος ὁ ἄρτι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἀποταξάμενος, ἐπὶ δὲ τὸν βίον τοῦτον καὶ τὸ στάδιον τῶν μοναχῶν ἀποδραμών, εἰ γε διὰ Θεὸν ἀπετάξατο καὶ τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν ταύτην μαθεῖν
- 10 αἰρεῖται καὶ μὴ εἰς κενὸν βούλεται γενέσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀναχώρησιν, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς μετὰ προθυμίας πάσης καὶ θερμότητος προθέσεως τὰ τῆς ἀρετῆς σπουδαίως ὀφείλει ποιεῖν. Καὶ ἵνα προπαλιδεῖαν τινὰ τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, λέγω δὴ τῆς ἡμετέρας ἀσκήσεως,
- 15 τοῖς ἄρτι πρὸς ταύτην οἶονεὶ τὴν σχολὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου παραγενομένοις ἔγγραφον παραδώσωμεν, τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ὑποτιθέμεθα, ὥς ἐν τύπῳ, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς μετ' αὐτούς, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν παρελάβομεν.
- 20 Ἰστέον οὖν ὅτι ὁ ἤδη τὸν χοῦκὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ διὰ τῶν φαινομένων ἀπεκδυσάμενος καὶ τὸν ἐπουράνιον διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐνδυσάμενος, μεσονύκτιον ὀφείλει ἀνίστασθαι πρὸ τοῦ ὄρθρου καὶ τετυπωμένην εὐχὴν εὐχεσθαι, καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα εἰς τὴν δοξολο-
- 25 γίαν μετὰ πάντων ἐγείρεσθαι καὶ νουνεχῶς καὶ ἐγρηγόρως πᾶσαν αὐτὴν διεξέρχεσθαι, προσέχων τῇ ἀρχῇ τῆς ὕμνωδιᾶς μεγάλως, ἥτοι τῷ ἐξαψάλμῳ, τῇ στιχολογίᾳ, ταῖς ἀναγνώ-

σεσιν, ἀόκνως, μὴ χαινούμενος τὸ σῶμα καὶ πόδα παρὰ πόδα ἱστάμενος ἢ ἐπακουμβίζων τοίχοις καὶ κίονιν, ἀλλὰ τὰς μὲν χεῖρας ἀσφαλῶς δεδεμένας ἔχειν ὀφείλει, τοὺς πόδας 30 ἐπιστηριζομένους ἰσους τῇ γῇ, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀσάλευτον πρὸς τὰ ὠθε καὶ ἐκεῖ νεύουσιν· μὴ μετεωριζόμενον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴδὲ περιεργαζόμενον τὸ φρόνημα ἢ συναπαγόμενον τοῖς ἀμελεστέροις, ὁμιλοῦσιν ἀλλήλοις καὶ ψιθυρίζουσιν· ἀμετεώριστον δὲ μᾶλλον ἔχειν τὸ ὄμμα καὶ τὴν 35 ψυχὴν καὶ μόνῃ προσέχειν τῇ ψαλμῳδίᾳ καὶ τῇ ἀναγνώσει καὶ τῇ δυνάμει τῶν ψαλλομένων καὶ ἀναγινωσκομένων λόγων τῆς θείας Γραφῆς, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, ἵνα μὴ λόγος ἐν αὐτῷ παρέλθῃ ἀργός, ἀλλ' ἐκ πάντων αὐτῶν παινομένη αὐτοῦ ἡ ψυχὴ, εἰς κατάνυξιν καὶ ταπείνωσιν καὶ 40 φωτισμὸν ἔλθῃ θεῖον τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Παρακαλῶ οὖν ὡς ἕνα πάντας ὑμᾶς, πατέρες μου καὶ ἀδελφοί μου καὶ τέκνα, καὶ ταῦτα ὡς νόμον σωτήριον ὑποτίθηναι, ἵνα σπουδάσητε ἕκαστος ὑμῶν βαλεῖν τοιαύτην ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, 45 δι' οὗ καὶ τοὺς μισθοὺς ἀναλόγως τῶν πόνων ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ φιλαγαθῶς λαμβάνομεν, ὥστε εἰ δυνατόν μὴ παρελθεῖν τινα ἐξ ὑμῶν ἄνευ δακρύων τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. Εἰ γὰρ οὕτω σεαυτὸν ἐθίσσεις, ὦ ἀδελφέ, εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ποιεῖν, ἐν ὀλίγῳ προκόψεις καὶ ἀναδράμεις εἰς ἄνδρα τέλειον, 50 εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Βιαζόμενος γὰρ ἑαυτὸν ἵνα μὴ ἄνευ δακρύων παρατρέχῃς τὴν τετυπωμένην ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας, γίνῃ τοῦ καλοῦ τούτου ἐν ἔξει καί, ἐν αὐτῇ τῇ στιχολογίᾳ καὶ ἐν τοῖς τροπαρίοις οἷς ψάλλεις, τρέφεται σου ἡ ψυχὴ, ἀναδεχομένη τὰ τούτων 55 θεῖα νοήματα πρὸς ἑαυτήν, καὶ ἀναβιβάζεται σου ὁ νοῦς διὰ τῶν λεγομένων πρὸς τὰ νοητά, καὶ δακρύων ἡδέως, οὕτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διάγεις, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ μετὰ τῶν ἁνῶν δυνάμεων.

Θές οὖν καὶ τοῦτο σεαυτῷ νόμον, ἵνα πρὸ τῆς ἐσχάτης 60 εὐχῆς μὴ ἐξέλθῃς ποτὲ τῆς συνάξεως ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης ἢ χρείας τοῦ σώματος, ἀλλὰ μένε ὡς εἵπομεν προσκαρτερῶν ἐν τῇ στάσει σου, ἐπειδὴ «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «σωθήσεται»· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ πρῶτον

- 65 μὲν βοήθειαν λήψεται ἀνεπαισθήτως, εἴτα καὶ ἐν αἰσθήσει, καὶ μετ' ὀλίγον ἐν φωτισμῷ ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Τελεσθείσης δὲ τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας, εὐθὺς ἐξερχόμενος μὴ ἄρξῃ λαλεῖν τούτῳ κάκεινῳ καὶ μετεωρίζεσθαι καὶ ἀργολογεῖν, ἀλλ' ἔστω σοι, μετὰ τὸ εὐξασθαι καταμόνας
- 70 ἐν τῷ κελλίῳ τὴν τετυπωμένην σου εὐχὴν ἐν δάκρυσιν καὶ πολλῇ προσοχῇ, ἐργασία σωματικὴ τις, καὶ εὐθὺς ἀπώτρεχε πρὸς αὐτήν, εἴτε διακονία εἰς τὴν διακονίαν, εἴτε ἐργόχειρον εἰς τὸ ἐργόχειρον, εἴτε ἀνάγνωσις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἄργος δὲ μὴ θελήσης ὅλως καθεσθῆναι ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἵνα μὴ
- 75 ἡ ἀργία διδάξῃ σε πᾶν κακόν, ὃ μὴ θέμις εἶπεῖν. Ἀλλὰ γὰρ μὴδὲ περιέρχῃ τὸ μοναστήριον καὶ τοὺς ἐργαζομένους ἢ διακονοῦντας περιεργάζῃ, φύλαξον δὲ τὴν σιωπὴν καὶ τὸ ἐκ πάντων ἀπέχεσθαι, ὅπερ ἀληθὴς ἐστὶ ξενιτεία. Πρόσεχε σεαυτῷ μόνῳ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ σου, οἷον δ' ἂν ἐστί.
- 80 Καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινὸς ἀνευ τοῦ κατὰ Θεὸν σου πατρός, εἰ μὴ ἀποσταλῆς ἢ παρὰ τοῦ προεστῶτος ἢ διακονητοῦ τῆς μονῆς. Καὶ ἀπελθόντος σου, σπούδασον μὴ εἶπεῖν ἢ ἀκοῦσαι λόγον ἔξω τῆς χρείας σου, δι' ἣν ἐπέμψθης· ἀλλὰ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσας, συντόμως ὑπόστρεψον.
- 85 Εἰ δὲ καὶ διερχόμενος ἴδῃς τινὰ ἀδελφὸν μόνον, ἢ καὶ μετὰ ἐτέρων καθήμενον καὶ ὁμιλοῦντα παρὰ καιρὸν, βαλὼν μετάνοιαν σιωπῇ πάρελθε. Μὴ ἀπελθὼν καθεσθῆς μετ' αὐτῶν, μνησθεὶς τοῦ ψαλμωδοῦ λέγοντος· « Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν
- 90 οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε. » Λοιμοὶ γάρ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, καθὼς ὁ Παῦλός φησι· « Φθειρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλίας κακαί »· εἰ τι οὖν ὁ λοιμός, τοῦτο καὶ ἡ φθορά. Μὴ τοίνυν συγκαθεσθῆς μετὰ ἀργολογούντων, ἀγαπητέ, μὴδὲ εἰπῆς· « Ἀκούσομαι τί λαλεῖτε καὶ γὰρ », ἀλλ'
- 95 ὥς εἴρηται, βαλὼν μετάνοιαν πάρελθε. Φύλαξον τὴν σιωπὴν, τὴν ξενιτείαν, καὶ τὴν μὲν σιωπὴν ἐν τῷ λέγειν πρὸς ἑαυτόν· « Τί γὰρ ἔχω καὶ εἶπεῖν ἐγὼ ἀγαθόν, ὅλος βόρβορος ὢν καὶ μωρός, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ξένος καὶ ἀνάξιός τοῦ λαλεῖν καὶ ἀκοῦειν ἢ συναριθμεῖσθαι μετὰ ἀνθρώπων ; » τὴν δὲ

Ξενιτεῖαν καὶ τὸ ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάντων ἐν τῷ λογίζεσθαι ταῦ- 100
 τα καὶ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν· « Τίς εἰμι, φησὶν, ἐγὼ ὁ ἀπερριμ-
 μένος καὶ εὐτελής, ὁ ἀγεννής καὶ πτωχός, ἵνα εἰς κελλὶον
 εἰσέλθω τινός; οὐχὶ ὡς βδέλυγμα ὄντα με, ἰδὼν με ἀπο-
 στραφήσεται; ἄρα οὐ μὴ εἴπη· Τί δὲ ὁ μιαρὸς οὗτος ἦλθε
 πρὸς με μιᾶναι τὴν κέλλαν μου; » προτιθεὶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν 105
 σου τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ μὴ ἄκροις χεῖλεσιν, ἀλλ' ἀπὸ
 ψυχῆς λέγων αὐτά. Εἰ γάρ καὶ μὴ κατ' ἀρχὰς λέγειν ταῦτα
 ἰσχύσεις ἀπὸ ψυχῆς, ἀλλ' ὅμως κατὰ μικρὸν ἐλεύσῃ καὶ εἰς
 τοῦτο, τῆς χάριτος συνεργούσης σοι. Μόνον ἀκουσὸν μου
 τοῦ ταπεινοῦ, μόνον βάλε εἰς ταῦτα ἀρχήν, ἀδελφέ, μόνον 110
 ἄρξαι ποιεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν ταῦτα, καὶ οὐκ ἐγκα-
 ταλείψει σε ὁ Θεός. Ἀγαπᾷ γάρ σε σφόδρα καὶ θέλει σε
 εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν καὶ σωθῆναι.

Οὕτω τοιγαροῦν τὰς μέχρι τῆς λειτουργίας ὥρας διελθὼν,
 ἀδελφέ, εἰσελθε πάλιν εἰς τὴν σύναξιν ἐν σπουδῇ καὶ ἐν 115
 προθυμίᾳ πολλῇ. Στήθι καθὼς ἐν τῇ ὀρθρινῇ σοι δοξολογία
 ὑπετυπώσαμεν, τοῦ πένθους μηδόλως λήθην ποιούμενος·
 στήθι σύντρομος, ὡς τὸν Ὑῖόν τοῦ Θεοῦ βλέπων θυόμενον
 διὰ σέ. Καὶ εἰ εἰ ἄξιός καὶ ἀπελύθης εἰς τοῦτο, πρόσελθε
 ἐν φόβῳ καὶ χαρᾷ τῶν ἀπορρήτων κοινωνήσων ἀγαθῶν. 120
 Καὶ μετὰ τὴν ἐσχάτην εὐχὴν ἐξελθὼν, εἰσελθε μετὰ πάντων
 ἐν τῇ τραπέζῃ, μὴ χωριζόμενος τῶν σὼν ἀδελφῶν. Καὶ εἰ
 μὲν διακονεῖν ἐτάγης, παράστηθι ὡς τῷ Χριστῷ καὶ οὐκ
 ἀνθρώποις διακονῶν ἐξ εἰλικρινοῦς διαθέσεως καὶ ἀγάπης
 πᾶσιν ὡς ἁγίοις, μᾶλλον δὲ ὡς αὐτῷ — καθὼς εἴπομεν 125
 — διακονήσων τῷ Χριστῷ, ἕκαστον αὐτῶν περιπλεκόμενος
 οἶονεϊ τῇ ψυχῇ καὶ ὅλον σεαυτὸν τῇ προθέσει διὰ τῆς ἀγάπης
 ἐμπαρέχων αὐτοῖς, ἐκ τοῦ διακονεῖν αὐτοῖς βεβαιούμενος
 καρποῦσθαι ἁγιασμόν.

Εἰ δὲ καθεσθῇς ἐν αὐτῇ μετὰ πάντων καὶ σύ, ὅρα τί σοι 130
 ἐν Κυρίῳ ἐντέλλομαι, ὡς ἀγαπητῷ πατρί μου καὶ ἀδελφῷ,
 μὴ προπετῶς ἐκτείνης τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τοῖς παρακειμένοις
 βρώμασι τῇ τραπέζῃ πρὸ τοῦ ἐνάρξασθαι τοὺς παλαιότερους
 ἐσθίειν τῶν ἀδελφῶν σου, πρὸ τοῦ δοθῆναι τὴν εὐλογίαν

- 135 ἄνωθεν παρὰ τοῦ ἱερέως. Καὶ ἀρξάμενος συνεσθίειν τοῖς
πατράσι καὶ ἀδελφοῖς σου, πρόσεχε σεαυτῷ καὶ μόνῳ ἐν
συστολῇ πάσῃ καὶ σιωπῇ καθεζόμενος, μὴ ὁμιλῶν καθόλου
τινὶ ἀλλὰ προσέχων τῇ ἀναγνώσει καὶ τρεφόμενος, ὥσπερ τὸ
σῶμα, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν θεοπνεύστων λογίων
140 τοῦ Πνεύματος. Δεῖ γάρ σε διπλοῦν ὄντα, ἐκ ψυχῆς λέγω
καὶ σώματος, δισσωῶς καὶ καταλλήλως ἔχειν τὴν τροφὴν καὶ
τὴν τράπεζαν, καὶ τὸ μὲν σῶμα αἰσθητὸν ἔχοντα καὶ γήινον
αἰσθητοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς τρέφειν βρώμασι, τὴν δὲ ψυχὴν
νοερὰν καὶ θείαν ἐπιφερόμενον νοητοῖς τρέφειν καὶ θείοις
145 τῶν λόγων ἐδέσμασι.

- Μὴ οὖν περιεργάζου τὰ παρατιθέμενά σοι μέρη ἐν τῇ
τραπέλῃ, ποῖον τυχὸν μεῖζον ἢ βραχυτάτον ἐστίν, ἀλλ' οἶον
δοθῇ σοι μετ' εὐχαριστίας πάσης δεξάμενος φάγε, καὶ τοῦτο
μετ' ἐγκρατείας, φεύγων ἐν πᾶσι τὸν κόρον, ἀνάξιον ἑαυτὸν
150 δηλονότι λογιζόμενος τῆς κοινῆς τραπέλης τῶν ἀδελφῶν
καὶ τοιαῦτα καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμούμενος καὶ λέγων πρὸς
ἑαυτὸν · « Τίς εἰμι ἐγώ, ὁ εὐτελής καὶ ἀνάξιος, ὅτι μετὰ τῶν
ἁγίων τούτων συγκάθεδρος καὶ συνέστιος γέγονα ; » καὶ
οὕτω ταῦτα λέγων ἐν ἑαυτῷ, ἔχε μόνον ἀπὸ ψυχῆς σεαυτὸν
155 ἁμαρτωλόν, καὶ καθάπερ πτωχὸς τις καὶ ῥακενδυτῶν, ἐὰν
μέσον ἀρχόντων καὶ πλουσίων λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς
περιδεδημένων στολὰς εὐρεθῇ, αἰσχύνεται καὶ συστέλλεται
καὶ οὐδὲ προσεγγίσει τινὶ αὐτῶν ἢ πλησιάσαι τολμᾷ, οὕτω
καὶ σὺ διάκεισο πρὸς πάντας αὐτοὺς, τὸν ἔσχατον τόπον ἀεὶ
160 ἐκλεγόμενος καὶ αἰσχυνόμενος ἐπάνω τινὸς αὐτῶν ὁραθῆναι
καθήμενος, ὥς ἐκείνων μὲν πάντων πλουσίων ὄντων ταῖς
ἀρεταῖς, σοῦ δὲ πτωχοῦ καὶ γυμνοῦ ὑπάρχοντος καὶ ἀναξίου
τοῦ καὶ ὀλως συνεῖναι καὶ βλέπειν αὐτοὺς. Ἀλλὰ γὰρ μέλλων
ἄψασθαι τῆς τροφῆς, αὐθις ταῦτα λογίζου μεμνημένος τὰς
165 ἁμαρτίας σου καὶ λέγε πρὸς ἑαυτὸν · « Ἄρά γε οὐκ εἰς κρίμα
μου καὶ κατάκριμα γένηται, εἰ ἄψομαι τῶν προκειμένων
τινός ; Τὸν γὰρ πεποικηκότα ταῦτα Θεὸν καὶ εἰς βρῶσιν
παρασχόντα ἡμῖν, τοῦτον ἐγὼ νηπιόθεν παρήκουσα καὶ τὰς
ἁγίας αὐτοῦ ἐντολὰς οὐκ ἐφύλαξα · καὶ πῶς τῶν ἁγαθῶν
170 αὐτοῦ, ὥς οἱ πατέρες οὗτοι οἱ ἅγιοι, καὶ γὰρ ἀνάξιος καὶ
κατάδικος ὢν μεταλάβω ; Ποίῳ προσώπῳ, ἀπὸ ὀψεως ὢν

τοῦ Δεσπότη μου, ὁ πονηρὸς δοῦλος ἐγὼ καὶ ἀγνώμων
καὶ ἀχάριστος, πρὸ τοῦ μετανοῆσαι με καὶ τὴν συγχώρησιν
παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τελείως λαβεῖν, ὥς οἱ μὴ
ἀμαρτήσαντες ἢ καὶ ἡμαρτηχότες μὲν, μετανοήσαντες δὲ 175
καὶ τὴν συγχώρησιν ἐκεῖθεν λαβόντες, φάγωμαι καὶ αὐτὸς
καὶ πίνωμαι καὶ συνευφρανθήσωμαι τοῖς ἁγίοις ; Οὐδαμῶς !
Ἄλλὰ πρὸς τὸ ζῆν με μόνον καὶ φάγομαι καὶ πίνωμαι καὶ
ἐμαυτὸν ἐκτῆξω καὶ λυπήσω καὶ κατακρίνω, ἵνα ἐπιβλέψας
ὁ Θεὸς ἄνωθεν καὶ ἰδὼν τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν ἐκουσίον 180
μου θλίψιν ἐλεήσει καὶ συγχωρήσῃ μοι τὰ πολλὰ μου κακά. »
Ταῦτα τοιγαροῦν ἐνθυμοῦ, τούτων διηνεκῶς μέμνησο !

Πρὸς τούτοις τύπωσον καὶ ψωμὸν τοσοῦτον ἐσθίειν,
ὅσον τοῦ μὴ χορτάζεσθαι σε, ἀλλὰ κατὰ πολὺ τῆς χρείας
ἐλαττον καὶ ὅσον δύνασαι βαστάσαι · ὡσαύτως καὶ ἐν ἡ 185
δύο πίνειν καυκάλια καὶ ταῦτα ἐν μιᾷ τεταγμένῃ τῆς ἡμέρας
ῥα. Ἐσθιοντός σου δὲ μὴ ὑπακούσης τῷ ὑποβάλλοντί σοι
λογισμῷ ἐκλέξασθαι τι τῶν προκειμένων κάκεινου μετα-
λαβεῖν · ἀλλὰ φύλαξον μὴ φαγεῖν τι ὑπερ καλόν σοι ἐφάνη,
μόνα δὲ τὰ ἐμπροσθέν σου κείμενα ἐσθιε · ἀλλὰ καὶ ἐξ 190
αὐτῶν ἐὰν τύχῃ τυχὸν ὁπώρα ἢ ἑτερά τινα τῶν ἐδωδίσμων
εἶναι καὶ ἀρεστὸν φανῇ σοι ἐν ἐξ αὐτῶν καὶ εἴπῃ σοι ὁ
λογισμὸς · « Καλόν ἐστιν ἐκεῖνο, λαβὼν φάγε αὐτό », σπού-
δασον μὴ ἡττηθῆναι μηδὲ ἀψασθαι αὐτοῦ. Δι' οὐδὲν γὰρ ἕτερον
τοῦ παραδείσου ὁ Ἀδὰμ ἐξεβλήθη, εἰ μὴ ὅτι ὥραϊος αὐτῷ 195
ἐφάνη καὶ καλὸς εἰς βρώσιν ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ, καὶ ἐφαγεν
ἐξ αὐτοῦ · καὶ διὰ τοῦτο ἀπερρίφθη καὶ ἐξεβλήθη καὶ
θανάτῳ καὶ φθορᾷ κατεδικάσθη. Οἱ οὖν βουλόμενοι εἰς
ἐκεῖνον τὸν παράδεισον — μᾶλλον δὲ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν — ἐπανελθεῖν, τὴν ἐγκράτειαν δίχα παραβάσεως 200
πάσης καὶ μέχρι τούτων φυλάττειν ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ κατὰ
μικρὸν καὶ εἰς μεῖζονας ἐπιθυμίας καὶ βλαβερὰς περιπέσωσιν.
Ἐὰν προτρέπωνται σε οἱ συγκαθήμενοι ἀδελφοὶ τοῦ φαγεῖν
ἢ πιεῖν περισσόν τι, μηδὲν ἕτερον ἀποκριθῆς τινα, εἰ μὴ
τὰς χεῖράς σου δῆσας καὶ μικρὸν τι διεγερθεὶς καὶ κλίνας 205
τὴν κεφαλὴν, πραιὰ λέγε φωνῇ · « Συγχώρησον », καὶ ἐπὶ
πᾶσιν οὕτω πάντοτε ἀποκρίνου καὶ μήτε προτιμῆσῃ τινα

- ἐκ τῶν περισσευμάτων σου, μήτε λάβῃς ἀπὸ τινός τι. Μὴ
 210 πίνοντός σου οἶνον, μὴ ἐπιζητήσης ὅλως λαβεῖν αὐτόν, ἀλλὰ
 μὴδὲ ἐτέρῳ τινὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐπιδώσης, εἰ μὴ που ἀπὸ
 ξένης ἐστὶ καὶ ἦλθε πρὸς σὲ διὰ χρεῖαν τινά. Μὴ καταδέξῃ
 ποτὲ μετὰ τινος προγεύσασθαι, μὴδὲ ἐν δείλῃ φαγεῖν ἢ
 πιεῖν ἢ ἐπιδειπνῆσαι ποτε· πάντα γὰρ τὰ κακὰ ἐκ τούτων
 215 τίκτονται, καὶ ταῦτά εἰσι τὰ ἐνεδρα τοῦ διαβόλου καὶ αἱ
 παγίδες αὐτοῦ, αἵτινες καθορῶνται μὲν ὡς καλά, κεκρυμ-
 μένον δὲ ἔχουσι τὸν ἰὸν τοῦ θανάτου ἐν αὐταῖς, ἃς ὁ πιστεύων
 ἡμῖν φεύσεται, καὶ ὁ φυλάσσων τοὺς λόγους ἡμῶν, τῇ
 συνεργείᾳ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἀτρωτος καὶ ἀβλαβῆς
 διαμένει ἐξ αὐτῶν, οἱ δὲ γε λοιποὶ κοσμικὸν βίον, ὡς οὐκ
 220 ἴσασι, ἐν μοναχικῷ τῷ σχήματι προαιροῦνται ζῆν, οἱ καὶ
 εἰς βάραθρα καὶ εἰς κρημνοὺς καταπίπτοντες οὐκ αἰσθάνονται.
 Σὺ οὖν, περιπόθητε ἀδελφέ, ταῦτα φυλάξαι θέλησον,
 εἰ καὶ δέει σε καὶ ἀποθανεῖν· ἄλλως γὰρ τὸν τῆς γαστρι-
 μαργίας δαίμονα ἐκφυγεῖν οὐκ ἰσχύσεις. Ἰσθὶ δὲ ὅτι ταῦτα
 225 φυλάσσοντός σου, μὴ φέρων ὁ διάβολος ὁρᾶν σε, πάντας
 τοὺς ῥαθύμους ἐξεγερεῖ κατὰ σοῦ, καὶ καταλοιδορήσουσί
 σε καὶ γελάσουσι καὶ φθονήσουσι καὶ ἐμπαίξουσι καὶ
 μυρίας θλίψεις σοι ἐπενέγκωσιν, ὅπως σε τῆς ἀγαθῆς
 προθέσεως καὶ τῶν σωτηρίων πράξεων ἀποστήσωσιν·
 230 ἅπερ ἐὰν ὑπομείνης, ἀγαπητέ, μεγάλην ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ
 Σωτῆρος ἡμῶν εὐρήσεις βοήθειαν καὶ παράκλησιν. Τοιγαροῦν
 καὶ ἐτέρων ἐν τῷ δειπνῷ καθημένων καὶ ἐσθιόντων, σοῦ δὲ
 μὴ ἐσθιόντος ἀλλ' εἴτε διακονοῦντος εἴτε καὶ μὴ, μὴ ἐπιλάβῃ
 καὶ ταῦτα λέγων πρὸς ἑαυτόν· « Εἰ ἤμην πάντως μετανοήσας
 235 καὶ αὐτός καὶ τὰς ἀμαρτίας μου συγχωρηθείς, ἔχαιρον ἂν
 κάγω καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου συνήσθιον. Ἐπειδὴ δὲ
 ἀνάξιον ἑμαυτὸν διὰ τῶν αἰσchrῶν μου πράξεων, ὁ ἄθλιος,
 πεποίηκα, ἀπολάβω ἐνταῦθα κατὰ τὰ ἔργα μου! » καὶ ταῦτα
 λέγων κράτει γαστρός, ὅση σοι δύναμις. Πρωτοκαθεδρίαν
 240 μὴποτε ζητήσεις μήτε ἐπιθυμήσεις, ἀλλὰ μίσησον ταύτην
 ἀπὸ ψυχῆς ὡς υπερηφανίας αἰτίαν καὶ πρόξενον αὐσαν.
 Ἡ γὰρ ταπεινώσις σου ὑψώσει σε, καὶ τὸ ἔσχατον εἶναι σε

πάντων πρώτον σε ἀποκαταστήσει, ἐπειδὴ γέγραπται·
 « Πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
 ὑψωθήσεται . »

245

Μετὰ γοῦν τὸ συναναστῆναι σε πάσῃ τῇ ἀδελφότητι καὶ
 ἀποδοῦναι τὴν εὐχαριστίαν Θεῷ καὶ παρὰ τοῦ ἱερέως
 ἀπολυθῆναι, ἀπότρεχε σιωπῶν ἐν τῇ κέλλῃ σου, καὶ κλείσας
 τὴν θύραν ἐπιλαβοῦ τοῦ βιβλίου. Καὶ ἀναγνοὺς ὀλίγον, εἰ
 μὲν ἡμέραι τοῦ θέρους εἰσὶν, ἀνακλίθητι ἐπὶ τὸ ψιάθιον σου 250
 καὶ βραχυτάτου μετάλαβε ὕπνου — ἀπεχόμενος γὰρ τοῦ
 κόρου καὶ λιτῇ χρώμενος τῇ τραπέζῃ μετὰ ἄρτου καὶ
 μεμετρημένου ὕδατος καὶ λαχάνων ἢ ὀσπρίων, ἦττον
 ὑπνώσεις καὶ θάττον ἐξαναστήσῃ —, εἰ δὲ τοῦ χειμῶνος
 εἰσι, μετὰ τὸ μικρὸν ἀναγνῶναι ἐπιλαβοῦ τοῦ ἐργοχείρου 255
 σου καὶ προσκατέρησον ἐν αὐτῷ ἕως οὗ τὸ ξύλον τὴν
 ὁμωφδίαν σημάγῃ τοῦ λυχνικοῦ.

Εἶτα πάλιν εἰς τὴν σὺναξιν εἰσελθὼν, στῆθι ἐν φόβῳ
 καὶ προσοχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ψάλλων αὐτῷ καὶ ἐξομολο-
 γοῦμενος καὶ μηδενὶ ὁμιλῶν τὸ παράπαν. Καὶ τελεσθέντος 260
 τοῦ λυχνικοῦ, εἰ μὲν ἐγκρατεύσασθαι ἰσχύσεις τοῦ μὴ φαγεῖν
 ἢ πιεῖν τὸ καθόλου, ἀπαξ κεκρικῶς τὴν ἡμέραν ἐσθίειν,
 εὐρήσεις οὐ τὴν τυχοῦσαν ὠφέλειαν ἐν τῇ παραστάσει τῆς
 ἐσπερινῆς σου ἀκολουθίας καὶ ἐν τῇ νυκτερινῇ σου δεήσει
 καὶ ἀγρυπνίᾳ· εἰ δ' οὖν ἄλλ' ἐνὶ παῤῥηματίῳ ἀρκέσῃθι καὶ 265
 ἐνὶ ποτηρίῳ ὕδατος ἀνευ ἀσθενείας καὶ ἀτονίας στομάχου
 σου. Καὶ μετὰ τὸ συνάμα τοῖς ἀδελφοῖς σου ἀποδοῦναι τὰς
 ἐσπερινὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ, βαλὼν μετάνοιαν εἰς τοὺς πόδας
 τοῦ προσεστῶτος ὡς εἰς αὐτοὺς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ,
 καὶ εὐχὴν ἐκείθεν λαβὼν καὶ ἀσπασάμενος τὰς ἀγίας μορφὰς 270
 τῶν ἁγίων, εἰσελθε σιωπῶν μηδενὶ μηδαμῶς ὁμιλῶν εἰς τὸ
 κελλίον σου, καὶ κλείσας τὰς θύρας ἐπιλαβοῦ πρῶτον τοῦ
 βιβλίου, καὶ ἀναγνοὺς ὥσπερ τρία φύλλα προσεχῶς ἐν αὐτῷ
 στῆθι εἰς προσευχὴν, ἡσύχως ψάλλων καὶ προσευχόμενος
 τῷ Θεῷ ὡς παρὰ μηδενὸς ἀκουόμενος. Στῆθι δὲ γυναικίως 275
 ἐπισυνάγων σου τοὺς λογισμοὺς καὶ μὴ ἔδῳ βέμβεσθαι αὐτοὺς
 ἀλλαχοῦ, σφίγγον σου τὰς χεῖρας, ἐνωσόν σου τοὺς πόδας

ἐπίσης ἀσαλεύτους ἐν βάσει μιᾷ, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς
 μῦσον τοῦ μὴ πρὸς ἄλλο τι βλέπειν καὶ τὸν νοῦν διασκίδνα-
 280 σθαι, τὸν δὲ νοῦν αὐτὸν καὶ ὅλην σου τὴν καρδίαν ἄρον εἰς
 οὐρανοὺς καὶ Θεόν, ἐκεῖθεν μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν
 τὸν ἔλεον ἐκκαλοῦμενος. Ἔστωσάν σοι δὲ ψαλμοὶ τεταγμένοι
 παρὰ τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός, ὅσοι ῥήματα μετανοίας
 καὶ κατανύξεως φέρουσι καὶ ὅσοι τῇ δυνάμει ἐξικανοῦσι καὶ
 285 τῇ προθέσει σου. Δεῖ γάρ σε μετρεῖν τῇ τε ἰσχύϊ καὶ τῇ
 ἀνδρείᾳ σου τὴν τε τῶν ψαλμῶν ὑμνωδίαν καὶ τὸ πλῆθος
 τῆς γονυκλισίας καὶ τὸν χρόνον τῆς στάσεως, ἵνα μὴ τὴν
 συνειδήσιν ἐξῆς εἰς ἐλεγχόν σου λέγουσαν· « Ἔτι ἦν σοι
 δύναμις τοῦ στήναι καὶ ὑμνῆσαι καὶ Θεῷ ἐξομολογήσασθαι. »
 290 Πρὸς τοῦτοις ἔστωσάν σοι καὶ εὐχαὶ καὶ αὗται τεταγμέναι
 πρωίας καὶ ἑσπέρας, ἐξομολόγησιν ἔχουσαι πρὸς Θεόν. Καὶ
 τὴν εὐχὴν συντελέσας ἀνάγνωθι πάλιν μικρόν, εἴτα ἐπιλαβοῦ
 καὶ τοῦ ἐργοχειρίου σου, καὶ ἕως πρώτης φυλακῆς, ἤγουν
 ἕως τρίτης ὥρας διανυκτέρευσον τῆς νυκτός. Εἰθ' οὕτως
 295 ἀναστὰς καὶ ποιήσας τὸν ἁμωμον, ἀνακλίσθητι σφραγισάμε-
 νος ὄλον σου τὸ σῶμα ἐπὶ τὸ ψάθιον, μεταλαβὼν δὲ ὕπνου
 μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καθεξῆς ποιήσεις, ὥς ὑπετυπώθη σοι
 ἄνωθεν.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας σου τῷ
 300 πνευματικῷ σου πατρὶ καθ' ὥραν, εἰ δυνατόν, ἐξαγόρευε· εἰ
 δὲ μὴ, τέως ἑσπέραν μὴ παρέλθῃς, ἀγαπητέ, ἀλλὰ καὶ μετὰ
 τὸν ὄρθρον τὰ συμβαίνοντά σοι πάντα, σεαυτὸν ἀνακρίνων,
 ἐξαγόρευε. Καὶ πίστιν ἀδίστακτον ἔχε πρὸς αὐτόν, κἂν ὁ
 κόσμος ἅπας αὐτόν λοιδορῇ καὶ διασύρῃ, κἂν αὐτὸς σὺ
 305 τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου θεάσῃ πορνεύοντα, μὴ σκαν-
 δαλισθῇς μηδὲ τὴν πίστιν σου ἐλαττώσῃς τὴν πρὸς αὐτόν,
 πειθαρχῶν τῷ εἰπόντι· « Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. »

Οὕτω δὲ ποιῶντός σου καθ' ἐκάστην καὶ οὕτως ἀγωνιζο-
 μένου σου, οὐ βραδύνει ὁ Θεὸς τοῦ ἐπισκέψασθαι· σε ἄνωθεν,
 310 ἀλλ' ἐξαποστελεῖ σοι βοήθειαν ἐξ ἁγίου αὐτοῦ κατοικη-
 τηρίου, καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος
 ἐπισκιάσει σοι. Καὶ κατὰ βραχὺ προκόπτων ἐπὶ τὸ ἔργον
 σου τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν αὐξήσεις καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον

ἀναδράμης, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ ,
φωτιζόμενος καὶ φωτίζων φῶς γνώσεως, δίκην ἡλίου, 315
πάντας τοὺς πλησιάζοντάς σοι καὶ ἐντυγχάνοντας, καὶ
δοξάζων Θεὸν καὶ βίω καὶ λόγῳ, τὸν δόντα σοι τὴν δωρεὰν
τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ καὶ ζωοποιῦ Πνεύματος, ᾧ πρέπει δόξα
εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

XXVII

- 1 Περὶ τοῦ μὴ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ
 Θεοῦ ἐντολῶν, μηδὲ καταφρονεῖν μιᾶς καὶ μόντης αὐτῶν,
 ἀλλ' ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μὴ ὡς καταφρο-
 νηται ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν . Καὶ περὶ τοῦ
 5 ὑπομένειν γενναίως τοὺς πειρασμούς.

Λόγος ΚΖ'.

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου καὶ
 τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ βοῶντων . « Ἐάν τις, φησί, τὸν
 νόμον ὅλον φυλάξῃ, πταίσῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων
 10 ἐνοχος », καὶ πάλιν . « Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρα-
 τεύεται . » Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγει ποιήσῃ, ἐπάγει
 λέγων . « Ὡς γὰρ τις ἡττῆται, τούτῳ καὶ δεδούλωται . »
 Ὡστε, ἀδελφοί, ὁ ἐνὶ καὶ τῷ τυχόντι πάθει δουλούμενος,
 ὑπ' αὐτοῦ καὶ δεσπόζεται καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου
 15 ὑπακούειν οὐ δύναται . πῶς γάρ, ὑπὸ ἀλλοτρίου δεσπότου
 κυριευόμενος ; Διὰ τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ συνωρῶμεν
 ἡμεῖς τῶν δεσποτικῶν καὶ ἀποστολικῶν ῥημάτων τὴν
 ἀληθῆ δύναμιν, ἐκ τῶν ὀρωμένων ταύτην καλῶς στοχαζό-
 μενοι ;
 20 Βλέπομεν γὰρ ὅτι οἱ ἐν πελάγει πλέοντες οὐχὶ ἐὰν τόσα
 ἢ τόσα στάδια πλεύσωσιν, εἰτα ἐγγὺς που πρὸς τὸν λιμένα
 γενόμενοι κινδύνῳ περιπέσωσι, ἀλλ' οἱ τὸν λιμένα φθάσαντες
 καὶ τῇ χέρσῳ ἀποδοθέντες σωθῆναι λέγονται . οὕτω καὶ
 οἱ ἐν ὁδῷ περιπατοῦντες καὶ πρὸς πόλιν τινὰ καταλαβεῖν
 25 σπεύδοντες, οὐχὶ ἐὰν τόνδε τὸν ποταμὸν διαπεράσωσι
 καὶ τόδε τὸ ὕψος διέλθωσι κάκεινους τοὺς ληστάς
 διαβάντες ἐκφύγωσι, μετὰ δὲ ταῦτα ἐτέρῳ τινὶ ἀνδροφόνῳ
 ἢ θηρίῳ ἐντυχόντες παρ' ἐκείνου ἀναλωθῶσιν ἢ καὶ βοθύνῳ
 τινὶ περιπεπτωκότες ἀποπνιγῶσι, διασωθῆσεσθαι καὶ τὴν
 30 πόλιν ἐκείνην καταλαβεῖν, ἐν ᾗ ἐπορεύοντο, λέγονται, ἀλλ'

οἱ πάντα πειρασμὸν καὶ πᾶσαν θανατηφόρον ἐπιβουλὴν
 Θεοῦ βοηθεῖα διαφυγόντες. Καὶ οὐδὲ οὗτοι ! Εἰ γὰρ μετὰ
 τὸ διαφυγεῖν πάντα τὰ ἐναντία ἀμελήσουσιν ἢ ῥαθυμήσουσι,
 καὶ νῦν αὐτοὺς καταλάβῃ καὶ αἱ πύλαι κλεισθῶσι τῆς
 πόλεως καὶ ἔξωθεν αὐτῆς εὐρεθῶσιν, οὐκ οἶδαςι τί τέξεται 35
 ἢ ἐπιούσα ἡμέρα.

Νόει οὖν μοι πόλιν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, νύκτα
 τὸν ἐκάστου ἡμῶν θάνατον, ἐπιούσαν δὲ ἡμέραν τὴν τοῦ
 Κυρίου καὶ Θεοῦ παρουσίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως.
 Ὁ τοίνυν μὴ φθάσαι σπουδάσας τοῦ ἐν αὐτῇ γενέσθαι τῇ 40
 βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἕως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τῆδε βίου ἐστίν,
 ἀλλ' ἐξω ταύτης ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐρεθῇ, νῦν
 ἐπ' αὐτῷ τοῦ θανάτου γίνεται, καὶ οὐκ οἶδεν ἐν τῇ ἐπιούσῃ
 ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τί ἄρα αὐτῷ συμβήσεται, κἂν τε εἰσελθεῖν
 ἐν αὐτῇ συγχωρηθῇ κἂν τε μὴ. Ἀλλὰ καὶ ἡ δορκὰς ἢ ἡ 45
 ἔλαφος ἢ ἕτερόν τι τούτων τῶν ζώων, οὐχ ὅταν τούτου μὲν
 ἢ ἐκείνου τοῦ θηρευτοῦ καὶ τοῦ κυνὸς διαφύγῃ ἢ τῆς παγίδος
 τῆσδε ἢ τῆσδε ἀνώτερον γένηται, ὑπὸ δὲ ἐτέρου τινὸς
 κατασχεθὲν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπέσῃ, διαδρᾶναι καὶ
 σωθῆναι λέγεται, ἀλλὰ τὸ μὴθ' ὅλως ἀγριευθὲν ἢ ὑπὸ τινος 50
 μηχανῆς κρατηθέν. Νόει οὖν μοι πάλιν θηρευτὰς τοὺς πόνη-
 ροὺς δαίμονας, κύνας δὲ τοὺς πλάνους καὶ ψευδοδιδασκάλους
 ἀνθρώπους, οἱ διεστραμμένοι ὄντες καὶ πονηροὶ οὐχ ἑαυτοὺς
 διορθώσασθαι ἀλλὰ ἐτέρους διδάσκειν ἐπιχειροῦσιν, οὓς ὡς
 ὑλακτοῦντας κύνας λογίζεσθαι χρή καὶ φεύγειν τοὺς τοιοῦτους, 55
 ὡς διὰ τῶν λόγων δάκνοντας καὶ διασπαράσσοντας τὰ
 πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καὶ ταῖς τῶν θηρευτῶν χερσὶ προδι-
 δόντας αὐτά · ληστὰς δὲ τοὺς πονηροὺς λογίζου καὶ αἰσχροὺς
 λογισμοὺς οἵτινες αἰφνιδίως ἐπιπίπτοντες τῷ ἀγωνιζομένῳ, ἢ
 φυγεῖν καὶ ἀπορραγῆναι τῆς συνοδίας αὐτὸν παρασκευάζουσιν, 60
 ἑαυτὸν οἰόμενον διασώσασθαι, ἢ κρατήσαντες τῷ συνδυασμῷ
 καὶ ταῖς συγκαταθέσεσι τοῦ λογισμοῦ συνδήσαντες ἀσφαλῶς
 καὶ περισφίλξαντες, τύπτουσιν αὐτὸν ὅλοναι τοῖς γαργαλισ-
 μοῖς καὶ ταῖς κινήσεσι τῆς σαρκός, καὶ διὰ τῆς ἀτόπου
 ἐπιθυμίας τοῦτον ἔλκοντες τῇ δυνάμει, τῷ βόθρῳ τῆς 65
 ἁμαρτίας καὶ τῷ κρημνῷ τῆς πράξεως ἀπορρίπτουσι.

- Χρή οὖν πάση δυνάμει τῶν μὲν πονηρῶν πασῶν ἀπέχεσθαι
 πράξεων, τῶν δὲ ἀγαθῶν ἔργων ἅμα πάντων ἀντέχεσθαι,
 καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ζέοντι πόθῳ καὶ προθυμίᾳ πάση
 70 ποιεῖν καὶ μηδεμιᾶς καὶ τῆς τυχούσης ὡς ἐλαχίστης
 καταφρονεῖν. Ὁ γὰρ λέγων· «Εἴθε μὴ τόδε μοι πέπρακται
 τὸ κακόν, τόδε μὴ πέπραχα τὸ ἀμάρτημα, ἐπεὶ τόδε ἢ τόδε
 οὐδὲν ἐστὶ» φανερώς ἀπάσας ὁμοῦ ἀνατρέπει τὰς ἐντολὰς
 τοῦ Θεοῦ καὶ ταύταις ἀνθίσταται. Ὑπονόει μοι, ἄνθρωπε,
 75 σκεῦος τίμιον ἐκ πασῶν γενόμενον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ,
 οἷον ἐκ πίστεως, ἐκ φόβου Θεοῦ, ἐκ ταπεινώσεως, ἐκ
 σιωπῆς τῆς ἀπὸ ἀργοῦ λόγου, ἐξ ὑπακοῆς μέχρι θανάτου,
 ἐκ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἐνδοθεν τῆς καρδίας θελήματος καὶ
 κινήματος, ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ κατανύξεως,
 80 ἐκ τῆς ἀκνᾶς εὐχῆς, ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀκριθείας, ἐκ
 τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀπροσπαθείας καὶ τῆς πρὸς πάντας
 ἐξ Ἰσου ἀγάπης, ἐκ τῆς ἀφιλαργυρίας καὶ σωφροσύνης, ἐκ
 τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδος καὶ τελείας ἀγάπης, ἐκ πασῶν
 ἄλλων τῶν ταύταις συνεπομένων ταῖς ἀρεταῖς. Μία γὰρ
 85 ἐκάστη τούτων, οἶονεὶ πέταλον οὐσα καθ' ἑαυτὴν ἐν, ἡ
 μὲν χρυσοῦν, ἡ δὲ ἀργυροῦν, ἄλλη χαλκοῦν, ἑτέρα ἐκ λίθου
 τιμίου, καὶ καθεξῆς αἱ λοιπαὶ ἐξ ἑτέρων ἄλλων ὑλῶν, ἐνούμεναι
 διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ ἀλλήλαις εἰς ἐν ἅπασαι συγκολλώμεναι
 τε καὶ συναρμολογούμεναι, εὐχρηστόν τι, ὡς εἴρηται, τὸν
 90 ἄνθρωπον κατασκευάζουσι σκεῦος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις
 ὡς οἶνος νέος ἐμβάλλεται. Εἰπέ-οὖν μοι, ἐάν μία ἐκ πασῶν
 τῶν εἰρημένων ἀρετῶν ἐπιλείψῃ, ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν συνετέθη
 καὶ συνηρμόσθη τὸ σκεῦος, ἅρα ἀνέξεται ὁ Θεὸς ἐμβαλεῖν
 ἐν αὐτῷ ὅλως τι τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, εἰ
 95 καὶ δοκεῖ πάνυ μικρὰ ἢ τρυμαλιὰ εἶναι τοῦ ἐπιλείποντος
 δῆθεν πετάλου ἦτοι τοῦ τόπου τῆς ἀρετῆς; Οὐδαμῶς!
 Πάντως γὰρ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον διὰ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὁπῆς
 τὸ ἐμβληθὲν ἀγνώστως ῥεῦσαν χυθήσεται.
- Πῶς οὖν ἡμεῖς καὶ διῆχα πολλῶν ἀρετῶν, ὧν τὸν ἀφθαρτον
 100 καὶ ἀκένωτον οὐ κεκτῆμεθα πλοῦτον ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν
 ἐργασίας, διὰ τῶν ὀλίγων κατορθωμάτων καὶ τούτων

διεσπασμένων ἀπ' ἀλλήλων ταῖς ἁμαρτίαις, ὥς σκεύη
 ἑαυτοὺς εἶναι νομίζομεν τέλεια καὶ ὁλόκληρα, καὶ τὸ Ἅγιον
 Πνεῦμα ὡς θησαυρὸν ἔνδον ἐν ἡμῖν φέρειν οἰόμεθα ; Ἄλλ'
 ὄντως κατὰ τὸν εἰρηκότα « ἑματαιώθημεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς 105
 ἡμῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ἡμῶν καρδία καὶ φάσκοντες
 εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθημεν ». Εἰ γάρ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος
 βοᾷ · « Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἐλαμ-
 ψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν , καὶ ἔχομεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον
 ἐν ὀστέρινοις σκεύεσιν », ἀλλὰ « σκεύη » μὲν τὰ ἡμέτερα 110
 σώματά φησι, καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει · « Οὐκ οἶδατε ὅτι
 τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς εἰσι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Ἁγίου
 Πνεύματος καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν », « ὀστέρινα » δὲ
 εἰπὼν τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν ἡνίκατο ἀσθενές. Ἀθραυστα
 τοῖνυν καὶ ἀδιάρρηκτά εἰσι τὰ τοιαῦτα σώματα διὰ τὴν τοῦ 115
 ἐν αὐτοῖς θησαυροῦ ἀκαταμάχητον δύναμιν. Διὸ καὶ ἐπιφέρων
 φησὶν · « Ἵνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ᾗ ἐξ ἡμῶν,
 ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ . » Καὶ ἵνα ὑμῖν αὐτὸ ἐκδηλότερον
 ἀπεργάσωμαι, τοιοῦτόν ἐστιν ὃ φησι · « Μὴ νομίσης ὅτι ὑπὸ
 σοῦ, φησί, συνέχεται καὶ τηρεῖται ὁ ἐν σοὶ θησαυρός, ἀλλὰ 120
 ὑπὸ τοῦ ἐν σοὶ θησαυροῦ αὐτὸς σὺ μᾶλλον τετήρησαι, ὑπὸ
 τῆς ἐν σοὶ χάριτος κατεσκευάσθης εἰς τὸ εἶναι σκεῦος
 εὐχρηστον τῷ Θεῷ . Τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι καὶ ἐὰν μὴ
 ὑφ' ἡμῶν ἀλλ' ὑφ' ἐτέρων ἐχθρῶν τινων συντριβῇ τὸ σκεῦος,
 ὁ μὲν θησαυρὸς μένει ἀκένωτος, τὸ δὲ σκεῦος ἰσχυρότερόν 125
 τε καὶ ἀσφαλέστερον ὑπὸ τῆς τοῦ θησαυροῦ ἐνεργείας
 κατασκευάζεται · ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν. » Ὅθεν περὶ τούτου ὁ
 αὐτὸς ἀπόστολος λέγει · « Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί
 με Χριστῷ . »

Ἄλλ' ὄρα μοι πῶς διὰ τῶν τοιούτων λόγων πανταχοῦ τὴν 130
 Τριάδα ἀχώριστον εἶναι φησι καὶ ἐν ἡμῖν μένουσαν · « Ὁ
 Θεὸς γάρ, φησὶν, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς
 ἐλαμψε — τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δηλονότι — ἐν ταῖς καρδίαις
 ἡμῶν » — οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἔφη · « Κἀγὼ Παράκλητον
 ἄλλον πέμψω ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας » —, καὶ πάλιν · 135
 « Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὀστέρινοις »
 εἰτὸν καρδίαις σαρκίνοις . Βουλόμενος δὲ δεῖξαι σοι

- τὸν θησαυρόν, ὅτι οὐκ ἄλλος τίς ἐστι παρὰ τὸν λάμψαντα
 ἀλλὰ ὁμότιμος καὶ ὁμοούσιος αὐτοῦ ὑπάρχει, προσέθηκε
 140 λέγων· « Ἵνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ᾗ ἐξ ἡμῶν
 ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ », τοῦ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἐλλάμψεως δηλον-
 ότι τοῦ Πνεύματος σκηνώσαντος. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ
 θησαυρός, ἡ Ἁγία Τριάς, συνεχόμενος μὲν ὑφ' ἡμῶν διὰ
 τῆς τῶν ἐντολῶν, ὡς εἴρηται, πασῶν ἀκριβοῦς φυλακῆς,
 145 συνέχων δὲ ὅλους ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτοῦ φυλανθρωπίας τε καὶ
 δυνάμεως καὶ χάριτος, πάντοθεν ἀτρώτους καὶ ἀκλινεῖς
 καὶ ἀσαλεύτους συντηρῶν καὶ διαφυλάττων ἡμᾶς· οὓς καὶ
 ὡς ἀσθενοῦντας καὶ εὐολίσθους, μικρόν τι ἐλλείψαντας ἢ
 σφαλέντας, αὐτὸς εὐθύς ὁ θησαυρὸς συσφίγγει καὶ πρὸς
 150 ἑαυτὸν ἐνοῖ τε καὶ συγκολλᾷ ἑαυτῷ καὶ ἀναπληροῖ τὰ ἡμῶν
 ὑστερήματα καὶ στερεοῖ καὶ παγιωτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται.
 Διὰ δὴ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
 παραστήσαι ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τῷ Κυρίῳ ἐκ πάσης
 ἀμαρτίας, ἐπιφερομένους μεθ' ἑαυτῶν τὴν φυλακὴν πασῶν
 155 τῶν σωτηρίων αὐτοῦ ἐντολῶν. Οὕτω γὰρ ταύτας ὁ τεχνίτης
 Θεὸς Λόγος λαβόμενος, ὡς ὕλην τινὰ διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
 καὶ λίθων τιμίων συμπεφορημένην, αὐτὸς ὁμοῦ πάσας
 ἐνώσει καὶ εἰς εὐχρηστα διὰ τῶν τοιούτων σκευὴ κατα-
 σκευάσει ἡμᾶς. Ἀλλὰ μὴ τὰς μὲν κομίσωμεν αὐτῷ, τὰς δὲ
 160 καταλείψωμεν, μηδὲ ὅταν πάσας αὐτῷ προσενέγκωμεν, περὶ
 μίαν καὶ μόνην ἀμεληταὶ καὶ καταφρονηταὶ φανῶμεν τῷ
 Δεσπότη Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ ὀργισθεῖς προσρίψῃ
 κἀκείνας ἡμῖν καὶ ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἔξω τοῦ νυμφῶνος
 καλεῦσθαι. Τοῦτο δὲ παθόντας οὐδὲν ἡμᾶς ὕστερον, εἰ καὶ
 165 πολλὰ κρούσαντες εἶπομεν· « Κύριε, Κύριε, ἀνοιξον
 ἡμῖν ! », ὠφελήσει. Ἐρεῖ γάρ· « Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ !
 Οὐδὲ γὰρ οἶδα ὑμᾶς ὡς πιστοὺς, οὐδὲ μέχρι θανάτου
 ὑπακούσαντας καὶ ἐκπληρώσαντάς μου τὸ πρόσταγμα.
 Διὸ ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ ! »
 170 Ταῦτα μὲν οὖν, οἶδα, πρῶτος ὁ ταπεινὸς ἐγὼ καὶ πανάθλιος,
 ὡς μηδὲ μίαν πεπληρωκῶς ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ μου, ἀκούσομαι.
 Εἴτα καὶ ὅσοι κατ' ἐμὲ ἀνυπότακτοι καὶ παρήκοοι τῶν
 ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἱ λέγοντες ἄφρονι λογισμῷ· « Εἴθε μὴ
 πεπόρνενκα ! Τὸ γὰρ ὁμῶσαι οὐδὲν ἐστίν. Εἴθε μὴ μεμολ-

χευκα ! Τὸ γὰρ ὁβολὸν ἢ κλάσμα κεκλοφέναι ἄρτου, ποία 175
 ἁμαρτία ἐστίν ; » Εἰτα πάλιν · « Μακάριος ἂν ἦμην, φησίν,
 ἐάν μὴ αἰσχροῖς καὶ βεβήλοις τῆς ἀρσενοφθορίας περιεπάρην
 κακοῖς. Τὸ γὰρ λοιδορῆσαι ἢ φθονῆσαι, παῖξαι τε καὶ
 γελάσαι, ὅποια ἄρα ἐστὶν ἁμαρτία ; » οἱ πάλιν ἑαυτοὺς
 ἡγούμενοι, διὰ τὸ ἐκ σαρκικῶν τῆς ἁμαρτίας πράξειςιν 180
 καθαρεύειν, ὡς ἀγγέλους Θεοῦ καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτῶν
 ἀφρόνως οἰόμενοι, μὴ ποιούμενοι δὲ λόγον τῶν ψυχικῶν
 ἀρετῶν καὶ παθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν ἐντολῶν
 τοῦ Κυρίου καταφρονοῦντες καὶ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν
 μὴ βιαζόμενοι ἑαυτοὺς, παραιτούμενοι δὲ καὶ ὑπὲρ ἐντολῆς 185
 Θεοῦ πᾶσαν ἐπίπνονον πράξιν καὶ κακοπάθειαν, καὶ ἀμερίμκως
 διάγοντες.

Τί γὰρ ὄφελος, ἀδελφοί, τὸ πορνείας μὲν ἀπέχεσθαι καὶ
 ἄλλης ἀκαθαρσίας σωματικῆς, δόξης δὲ ἀντιποιεῖσθαι καὶ
 χρημάτων ἐφίεσθαι ; Ἡ μὲν γὰρ τὸ σῶμα, ἡ δὲ τὴν 190
 ψυχὴν διαφθείρει. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἀπίστους ἡμᾶς
 κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ
 τὸ ταύτης ἐρᾶν ἀπεργάζεται · « Πῶς δύνασθε, φησί,
 πιστεῦειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν
 δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες ; » Τί δὲ 195
 τὸ ἀρρενοφθορίας μὲν καθαρεύειν, φθόνῳ δὲ καὶ μίσει καὶ
 ζήλῳ κατὰ τοῦ πλησίον ἐκτῆκεσθαι ; Τὸ γὰρ πρὸς τὸν
 ἀδελφὸν μῖσος φονέα τὸν κεκτημένον ἀποτελεῖ · « Ὁ γὰρ
 μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἀνθρωπο-
 κτόνος ἐστίν . » Ἀρρενοκοίτης δὲ καὶ φονεὺς ἐνὶ πάντως 200
 κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τῷ αὐτῷ ἐπιτιμίῳ καθυπο-
 βάλλονται καὶ ὑπόδικοι κρίσεως αἰωνίου ἀμετανόητοι διαμέ-
 νοντες γίνονται. Τί δὲ ἐάν μὴ μεθύσκειται τις οἶνω, λοιδορεῖ δὲ
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ; Ἀμφότεροι γὰρ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον
 τῆς βασιλείας ἐξωθοῦνται τῶν οὐρανῶν · « Μὴ πλανᾶσθε γάρ, 205
 φησὶν, οὔτε πόρνοι, οὔτε ἀρσενοκοῖται », καὶ ἐπιφέρει ·
 « οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδοροὶ, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ
 κληρονομήσουσι . » Τί δὲ τῆς νηστείας ὄφελος, εἰπέ μοι,
 μὴ προσούσης πραότητος ; Τί δὲ τῆς πραότητος ὄφελος,
 ἐάν ἐπὶ ὀλέθρῳ ψυχῆς ἐστί καὶ παραβάσει μιᾶς καὶ τῆς 210

- αὐτῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ; Ὡσπερ γὰρ ὁ τῷ τύπτοντι ἀντι-
 πίπτων καὶ ἀντιτύπτων, αὐτὸν τὸν εἰπόντα Θεὸν ἀτιμάζει
 — « Τῷ τύπτοντί σου τὴν σιαγὸνα , φησί, στρέψον αὐτῷ
 καὶ τὴν ἄλλην » —, οὕτω καὶ ὁ τοῦ βλασφημοῦντος εἰς Θεὸν
 215 μακροθύμως ἀνεχόμενος, εἰς τὸν βλασφημοῦμενον ἀμαρτάνει
 ὡς συνηδόμενος τῷ βλασφημοῦντι καὶ συνευδοκῶν αὐτῷ διὰ
 τῆς νομιζομένης μακροθυμίας. Τί τῇ ὑπακοῇ θαρρεῖς,
 ἀδελφέ, γαστριμαργία δουλούμενος ; « Οὐδεὶς γάρ, φησί,
 220 δυοὶ κυρίους δουλεύειν δύναται » · γαστρός δοῦλον Θεοῦ
 δοῦλον γενέσθαι ἀμήχανον. Τί ἐγκαυχᾷ τῇ πολλῇ τῶν
 ψαλμῶν μελέτῃ, μετewριζομένου μὲν τοῦ νοός σου, μὴ
 ἐπισταμένου δὲ τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν ; εἰ δὲ καὶ διὰ
 τοῦτο τῶν ἐπιτασσομένων σοι διακονιῶν ἀμελεῖς καὶ τῶν
 παρὰ τοῦ προσεστώτος ἐπιταχθεισῶν σοι δουλειῶν τῆς μονῆς,
 225 ἐγὼ μὲν σιωπῶ, σὺ δὲ οἶδ' ὅτι ἀκήκοας τῆς θείας Γραφῆς
 λεγούσης · « Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ παιὼν τὰ ἔργα Κυρίου
 ἀμελῶς . » Τί ἐπερείδῃ τῷ ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις
 κόπῳ, τῆς ἐνδοθεν ἀμελῶν ἐργασίας ; οὐκ ἀκούεις Παύλου
 λέγοντος · « Ἡ μὲν γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον
 230 ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πανταχοῦ ὠφέλιμός ἐστιν » ;
 Τί δέ, ἐὰν καὶ τὰ ἀμφοτέρα κατορθώσῃ τις, τοὺς δὲ συνόντας
 αὐτῷ ἢ καὶ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς κατακρίνῃ ; « Ὡς
 γάρ, φησί, κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ
 μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν . » Ὁ δὲ καὶ πάντα τὰ
 235 εἰρημένα κατορθωκώς καὶ μήτε ποιῶν τι τῶν ἀπηγορευ-
 μένων μήτε τοὺς ἀμελεῖς ἀδελφούς κατακρίνων, ἐν δὲ καιρῷ
 πειρασμοῦ , ἐπελθόντων αὐτῷ ἐμπυσμάτων καὶ ῥαπισ-
 μάτων καὶ ὕδρεων, ἐὰν μὴ ὑπενέγκῃ ταῦτα ἀταράχως, ἢ
 240 ταραχθεὶς μὲν τὴν καρδίαν οὐ προφέρει δὲ ῥῆμα ἀπρεπές,
 ἀλλὰ ὅλως ἐνδείξεται διὰ τοῦ ἐξωθεν σχήματος πρὸς ὀργὴν
 κινηθεῖσαν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν τῆς ψυχῆς καὶ λόγον ὕβριστικὸν
 ἀντιφθέγγεται ἢ ἕτερόν τι πρὸς ἄμυναν διαπράξεται, πῶς
 δοῦλον ἑαυτὸν καὶ μιμητὴν τοῦ ἰδίου Δεσπότης ὅλως εἰπεῖν ὁ
 τοιοῦτος τολμήσει καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀπεναντίας ἐχθρόν ;
 245 Οἱ φίλοι τοίνυν τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, ἐν
 ἑαυτοῖς αὐτὸν ἔχοντες οἶα δὴ θησαυρὸν τῶν ἀγαθῶν ἄσυλον,

μετὰ χαρᾶς ἀφάτου καὶ θυμηδίας τὰς τοιαύτας ὕβρεις καὶ ἐξουθενώσεις προσυποδέχονται, ὑπεραγαπῶντες ὡς εὐεργέτας ἐν εἰλικρινεῖ διαθήσει τοὺς ταῦτα εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνυμένους καὶ πράσσοντας. Οἱ δὲ γε λέγοντες ὅτι · « Κατὰ μὲν τὸν τῆς 250 φιλονεικίας καὶ μάχης καιρὸν κινούμεθα ὡς ἄνθρωποι πρὸς ὀργὴν καὶ θυμὸν, καὶ ἔσθ' ὅτε καὶ ἀμυνόμεθα ἐν λόγοις καὶ αὐτοῖς ἔργοις τοὺς ἀδελφούς, ὕστερον δὲ οὐκ ἔχομεν κατ' αὐτῶν ἐχθραν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πάντα ἀφίεμεν καὶ μάλιστα ἐὰν καὶ συγχώρησιν πρὸς ἀλλήλους ποιήσωμεν », εἰκασί μοι 255 ἀγράφῳ πυξίῳ ἐν ᾧ ὅταν λάβῃ καιρὸν ὁ ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐγγράφει δι' αὐτῶν ἐκείνων τὰ πονηρὰ καὶ μιὰρὰ αὐτοῦ δόγματα καὶ ὑπάγει · αὐτοὶ δὲ πόλιν τὰ ἅπερ ἔγραψαν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κινηθέντες ἐξαλείφοντες, οὐ προ- αἰροῦνται ἐγγράψαι τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀντ' αὐτῶν, ἵνα ἐλθὼν 260 ὁ ὑπεναντίος εὐρήσῃ ἐγγεγραμμένους τὰς πλάκας τῶν καρδιῶν αὐτῶν καὶ ἀποστραφῇ ἡττημένος καὶ κατησχυμένος, ἀλλ' ὀκνηρὰ καὶ ῥαθυμῖα ἀγράφους ἕκαστος αὐτῶν ἑὼν ταύτας, ὅταν ἀποστείλῃ ὁ Κύριος γράψαι τὰ ἑαυτοῦ δόγματα ἐν τινι τῶν τοιούτων, εὐθὺς ἐκεῖνοι γράφουσι προθύμως τὰ τοῦ 265 ἐχθροῦ · καὶ τὰ μὲν πικρὰ καὶ θανατηφόρα προσίενται, τὰ δὲ ζωοποιὰ καὶ ὑπὲρ μέλι γλυκέα ἐξ ἑαυτῶν ἀπωθούνται.

Ὁ μὴδὲν οὖν ἐπταικῶς Κύριος ὁ Ἰησοῦς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐτύφθη, ἵνα οἱ μιμούμενοι αὐτὸν ἁμαρτωλοὶ μὴ μόνον ἀφεσιν τῶν ἡμαρτημένων λάβωσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς Θεότητος 270 αὐτοῦ συγκοινωνοὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτῶν γένωνται · καὶ ὁ μὴ τοῦτο ἐν ταπεινώσει καρδίας καταδεχόμενος, ὡς ἐπαισχυνό- μενος τὰ τοῦ Δεσπότου πάθη μιμήσασθαι, ἐπαισχυνήσεται καὶ αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων καὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . Τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν 275 ἐστίν · Θεὸς ὢν ἐκεῖνος ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἄνθρωπος. Ἐρρα- πίσθη, ἐνεπτύσθη καὶ ἐσταυρώθη, διδάσκων οἰονεῖ καὶ λέγων ἐκάστῳ ἡμῶν δι' ὧν πέπονθεν ὁ ἀπαθὴς τῇ Θεότητι · « Ἐὰν βούλῃ, φησὶν, ἄνθρωπε, γενέσθαι Θεὸς καὶ ζωῆς ἐπιτυχεῖν αἰωνίου καὶ σὺν ἐμοὶ εἶναι, οὐπὲρ ὁ σὸς προπάτωρ 280 ποτὲ κακῶς ἐπιθυμήσας οὐκ ἔτυχεν, οὕτω ταπεινώθητι, ὡς ἐταπεινώθη ἐγὼ διὰ σέ · καὶ ἀποθέμενος τὸ ἀλαζονικόν

- τε καὶ ὑπερήφανον τοῦ δαμονιώδους φρονήματος, δέξαι
 βαπτίσματα, δέξαι ἐμπτύσματα, κολαφίσματα, καὶ ὑπόμεινον
 285 ταῦτα μέχρι θανάτου καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆς. Εἰ δὲ σὺ παθεῖν
 αἰσχυνθῆς διὰ τὰς ἐμὰς ἐντολάς, ὡς ἐγὼ ὁ Θεὸς ἔπαθον διὰ
 σέ, αἰσχύνην καὶ γὰρ ἡγήσομαι τοῦ σὺν ἐμοὶ εἶναι σε ἐν τῇ
 μετὰ δόξης ἐλεύσει μου· καὶ ἐρῶ τοῖς ἀγγέλοις μου·
 « Οὗτος ἐν τῇ ταπεινώσει μου ἐπηρεχύνθη με καὶ καταλιπεῖν
 290 τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ ὁμοιωθῆναι μοι οὐ κατεδέξατο,
 νυνὶ δὲ ὅτε τῆς δόξης μὲν τῆς φθαρτῆς αὐτὸς ἐγυμνώθη,
 ἐγὼ δὲ ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς μου ἀθανάτῃ δόξῃ δεδόξασμαι,
 καὶ τὸ ὅλως ὄραν αὐτὸν ἐπαισχύνομαι ! Ἐκβληθήτω τοι-
 γαροῦν ἔξω, ἀρθήτω ὡς οἱ ἀσεβεῖς ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν
 295 Κυρίου ! » Ταῦτα τοίνυν ἀκούσονται οἱ πάσας μὲν τὰς
 ἐντολάς κατὰ τὸ δοκοῦν τηροῦντες, δι' αἰσχύνην δὲ καὶ
 ἐντροπὴν ἀνθρώπων μὴ καταδεχόμενοι τὰς ἐξ αὐτῶν ἐπι-
 φερομένας αὐτοῖς ὕβρεις καὶ ἀτιμίας ἢ λοιδορίας, μηδὲ
 τοὺς βαπτισμοὺς μηδὲ τὰς ἐξ αὐτῶν πληγὰς ὑποφέροντες.
 300 Φρίξατε, ἄνθρωποι, καὶ τρομάξατε, καὶ τὰς ὕβρεις ἃς ὁ
 Θεὸς ὑπέστη διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, μετὰ χαρᾶς καὶ ὑμεῖς
 ὑπομείνατε ! Ὁ Θεὸς ὑπὸ αἰσχίστου δούλου βαπτίζεται
 ὑπόδειγμά σοι νίκης διδούς, καὶ σὺ παρὰ τοῦ ὁμοιοπαθοῦς
 σου ἀνθρώπου οὐ καταδέχῃ τοῦτο παθεῖν ; Θεοῦ μιμητῆς
 305 αἰσχύνῃ γενέσθαι, καὶ πῶς συμβασιλεύσεις αὐτῷ καὶ
 συνδοξασθήσῃ ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, μὴ ὑπομείνας
 αὐτόν ; Εἰ γὰρ κάκεῖνος, ὅσον τὸ ἐπὶ σοί, ἄνθρωπος
 ἐπηρεχύνθη γενέσθαι διὰ σέ καὶ ἐν τῷ τῆς παραβάσεως
 πτώματι κείμενόν σε μέχρι τοῦ παρόντος κατέλιπεν, οὐχί
 310 μετὰ τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν ἐν τοῖς τοῦ ἔξου μυχοῖς
 ἐναπέμεινας, ἄθλιε ; Πιστεύεις ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός ;
 « Ναί », φησίν. Εἰ οὖν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν
 οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐστιν ὃς ἀκενώτως ἐκενώθη ἐκ τῶν
 κόλπων τῶν πατρικῶν, ὃς κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τοῦ
 315 ἀπείρου ὕψους τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀφράστου δόξης αὐτοῦ
 καὶ γέγονεν ἄνθρωπος εὐτελὲς καὶ πτωχὸς διὰ σέ, σὺ πληρὸς
 ὢν καὶ τέφρα καὶ κόνις, οὐ καταδέχῃ τοῦ νομιζομένου ὑψηλοῦ

σου θρόνου καταλθεῖν καὶ ταπεινωθῆναι τῷ ἀδελφῷ σου, τῷ
 κάτω μὲν ἱσταμένῳ κατὰ γε τοῦτο δὴ τὸ ὀρώμενον, ἴσως
 δὲ ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένῳ σου ; Οὐκ ἀπορρίπτεις τὴν 320
 στολὴν τὴν δοκοῦσαν εἶναι λαμπράν, ἐκείνου τὸ τρίχινον
 καὶ τὴν ταπεινώσιν δυσωπούμενος ; Οὐ παρορᾷς πάντα τὸ
 παῖγνιον ὅντως ἐστὶ καὶ προσωπεῖον μᾶλλον ἀσχημοσύνης
 καὶ οὐ δόξα λαμπρότης ; Οὐχ ὅμοιος γίνῃ κατὰ πάντα τῷ
 σῷ πλαστοργῷ καὶ Θεῷ, τοῖς ἀδελφοῖς σου συνταπεινούμε- 325
 νος ; Εἰ οὖν ὁμοιωθῆναι αὐτῷ οὐκ ἀνέχη, μείζονα σεαυτόν,
 ὥς οὐκ οἶδας, καὶ ἐνδοξότερον ἐκείνου κατασκευάζεις,
 ἄλλος ἡμῖν Ἄννας ἢ καὶ Καϊάφας ἢ Πιλάτος καὶ τύραννος
 δεικνύμενος, οὐ συγχάθεδρον ἀλλ' ὡς ἓνα τῶν κατακρίτων
 βουλούμενος παρεστάναι σοὶ τὸν Ποιητὴν τοῦ παντός. 330

Ταῦτα τοίνυν πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἄρχοντας καὶ τῶν
 ἄλλων ὑπερκαθεζομένους καὶ τὰς ὁφρὺς ἀνασπῶντας μεθ'
 ὑπεροπτικοῦ τοῦ φρονήματος. Τί δὲ πρὸς τοὺς πάντα δῆθεν
 καταλιπόντας καὶ διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν πτωχεύ-
 σαντας ; τί οὖν ἐροῦμεν ; Ἰδοὺ ἐπτώχευσας, ἀδελφέ, καὶ 335
 ἐμιμήσω τὸν Δεσπότην σου Χριστὸν καὶ Θεόν . Βλέπε
 τοιγαροῦν ἄρτι συνόντα σοὶ τοῦτον καὶ συναναστρεφόμενον
 μετὰ σοῦ, τὸν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν . Ἰδοὺ ὁδεύετε
 οἱ δύο ὁμοῦ · συνήντησέ τις ὑμῖν ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ, δέδωκε
 τῷ Δεσπότῃ σου ράπισμα, δέδωκεν ὁμοίως καὶ σοί. Ὁ 340
 Δεσπότης οὐκ ἀντιλέγει καὶ σὺ ἀντιπίπτεις ; — Ναί, φησὶν,
 εἶπε γὰρ τῷ ράπισαντι · « Ἐὰν κακῶς ἐλάλησα, μαρ-
 τύρησον περὶ τοῦ κακοῦ · εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις ; »
 Τοῦτο οὐχ ὡς ἀντιλέγων εἶπεν, ὥσπερ ὑπέλαβες, ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν 345
 τῷ στόματι αὐτοῦ · ἄλλως τε δὲ καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ ὅτι
 ὡς ἁμαρτίαν πεπειρηκότα δικαίως αὐτόν ἐτυφεν ὁ εἰπὼν
 αὐτῷ · « Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ », τούτου χάριν
 ἀνεύθυνον ἑαυτὸν ἀποφαίνων τοῦτο ἐφθέγγατο. Ἄλλ' οὐχὶ
 πάντως καὶ ἡμεῖς τοιοῦτοι οἱ πολλαῖς ἁμαρτίαις ὑπεύθυνοι. 350
 Καὶ γὰρ ὅστερον πολλῶ χεῖρονα τούτου ὑποστάς οὐδὲν
 οὐδαμῶς λελήσας εὐρίσκεται, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ τῶν
 σταυρωσάντων αὐτὸν εὐχόμενος δείκνυται. Ἐκεῖνος παιζό-

- μενος οὐκ ἀγανακτεῖ καὶ σὺ δυσχεραίνεις ; Ἐκεῖνος ἐμ-
 355 πτύσματα καὶ κολαφίσματα καὶ φραγγελώσεις ὑφίσ-
 τатаι καὶ σὺ οὐδὲ λόγον ἀνέχῃ σκληρὸν καταδέξασθαι ;
 Ἐκεῖνος σταυρὸν καὶ θάνατον ἀτιμον καὶ τὰς ἐκ τῶν ἡλίων
 ὀδύνας δέχεται καὶ σὺ τὰς ἀτιμοτάτας διακονίας οὐ καταδέχῃ
 ποιεῖν ; Καὶ πῶς τῆς δόξης αὐτοῦ συγκοινωνὸς γενήσῃ, τοῦ
 360 ἀτίμου θανάτου αὐτοῦ συγκοινωνὸς γενέσθαι μὴ καταδεχόμε-
 νος ; Ὅντως εἰς μάτην τὸν πλοῦτον κατέλιπες, τὸν σταυρὸν
 ἄραι, ὥς ἐκεῖνος ἐκέλευσε, μετὰ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας
 μὴ βουληθεὶς· « Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς
 πτωχοῖς », τῷ νεανίσκῳ καὶ ἡμῖν ὁ Χριστὸς ἐνετείλατο
 365 σὺν αὐτῷ, « καὶ ἄρον τὸν σταυρὸν σου καὶ δεῦρο ἀκολούθει
 μοι ! » Σὺ δὲ τὸν πλοῦτον ἐσκόρπισας, ἄραι δὲ τὸν σταυρὸν
 μὴ καταδεξάμενος, ὥσπερ εἴρηται, ὕπερ ἐστὶ τὸ τὴν πάντων
 ὑπενεγκεῖν τῶν πειρασμῶν ἐκθύμως ἐπιφορὰν, ἐναπελείφθης
 ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ καὶ ἐχωρίσθης δυστυχῶς τοῦ γλυκυτάτου
 370 Δεσπότη σου καὶ Θεοῦ !

Ἄλλὰ παρακαλῶ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, φυλάξωμεν πάσας
 τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, ὑπομείνωμεν τοὺς ἐπερχομένους
 ἡμῖν πειρασμοὺς μέχρι θανάτου διὰ τὸν πόθον τῆς βασιλείας
 τῶν οὐρανῶν, ἵνα καὶ τῆς δόξης τοῦ Ἰησοῦ κοινωνοὶ καὶ
 375 τῆς αἰωνίου ζωῆς μέτοχοι καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀπορ-
 ρήτων ἀγαθῶν κληρονόμοι γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
 Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

XXVIII

Περὶ τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις 1
καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ζωοποιοῦ νεκρώσεως. Καὶ ὅτι οἱ ἐν
τῇ χάριτι ὑπὲρ τὸν νόμον γενόμενοι τὴν τοῦ θείου φωτὸς
χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γὰρ μὴ λαβόντες
ἤδη τοῦτο τὸ φῶς κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, μηδὲ καθορώντες 5
αὐτό, ἔτι ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ νόμου εἰσὶ καὶ κριθήσονται ὑπ'
αὐτοῦ. Καὶ ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν τε προηγούμενον καὶ τὸν
ιερέα, τὸν δεσμεῖν καὶ λύειν ἄνωθεν λαβόντα τὴν ἐξουσίαν.
Καὶ ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱερουργοῦντι καὶ ὑπὸ τοῦ θείου κατα-
λαμπομένῳ φωτὸς πάντες κατάδηλοι, αὐτοὶ τε οἱ Πνεύματι 10
περιπατοῦντες Θεοῦ καὶ οἱ μήπω τὸν χοικὸν ἐκδυσάμενοι
ἄνθρωπον.

Λόγος ΚΗ'.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, βλέπετε πῶς ἀκούετε. Φησὶ γὰρ ὁ
Χριστὸς καὶ Θεός· «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς.» — "Ἰνα τί 15
φησί; Ἰνα ἐν πρώτοις μὲν τὴν ἐπὶ σωτηρίαν ἄγουσαν ὁδὸν
διδασχῶμεν, ἔπειτα καὶ διὰ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν
ἀμεταστρέπτως βαδίσαντες, ἐπ' αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τῶν
ψυχῶν ἡμῶν κατακτήσωμεν. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ σωτηρία
ἡμῶν; Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καθὼς ὁ ἄγγελος ἐπιστάς τοῖς 20
ποιμέσιν ἔλεγεν· «Ἴδου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην,
ἥτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ
ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ.» Σπεύσωμεν οὖν
ἕκαστος ἡμῶν, ἀγαπητοί, δράμωμεν εὐτόνως μηδὲν φορτικὸν
ἢ βιωτικὸν ἢ δυσβάστακτον ἐπιφερόμενοι, ἵνα μὴ σχολαιό- 25
τερον βαδίζειν ἐκ τούτου ἀναγκαζόμενοι, οὐ δυνηθῶμεν
φθάσαι καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει Δαυὶδ. Παρακαλῶ ὑμᾶς
διὰ τῆς ἐνεργούσης ἐν ὑμῖν χάριτος μὴ ἀμελῆσαι τῆς
σωτηρίας ὑμῶν, ἀλλὰ ἀναστάντες ὡς ἐξ ὕπνου τῆς πονηρᾶς
οἰήσεως καὶ ἀμελείας, μὴ στῶμεν μηδὲ καθίσωμεν ἕως ἂν 30

ἔξω τοῦ κόσμου γενώμεθα καὶ τὸν Σωτῆρα ἡμῶν καὶ Θεὸν
 εὐρόντες καὶ κατιδόντες ἐκεῖ, προσκυνήσωμεν αὐτῷ καὶ
 προσπέσωμεν, καὶ μὴδὲ μέχρι τούτου στῶμεν, ἀλλ' ἕως
 οὐ κακείνος πρὸς ἡμᾶς εἶπη· « Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ
 35 κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. »

Πῶς δέ τις ἔρχεται εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου; Ἐὰν
 ἑαυτὸν σταυρώσῃ τῷ κόσμῳ καὶ τὸν κόσμον ἑαυτῷ, καθὼς
 καὶ ὁ Παῦλος φησιν· « Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ τῷ
 κόσμῳ. » — Καὶ τί ταῦτα, φησί, πρὸς ἐκεῖνα συνάδει τὰ
 40 ῥήματα; — Τὰ μὲν ῥήματα, φησὶν, ἄλλα, ἡ δὲ δύναμις τῶν
 ἀμφοτέρων μία καὶ ἡ αὐτή. Ὡς περ γὰρ ὁ ἔξω τῆς οἰκίας
 ὢν, τοὺς ἐνδοθεν ἐγκεκλεισμένους οὐ καθορᾷ, οὕτως οὐδὲ ὁ
 ἐσταυρωμένος τῷ κόσμῳ ἦτοι νεκρωμένος αἰσθῆσιν τινα
 πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα κέκτηται. Καὶ ὥς περ πάλιν
 45 τὸ νεκρὸν σῶμα οὔτε πρὸς τὰ ζῶντα οὔτε πρὸς τὰ σὺν αὐτῷ
 νεκρά κείμενα σώματα τὴν οἰانوῦν αἰσθῆσιν ἔχει, οὕτως
 οὐδὲ ὁ ἔξω τοῦ κόσμου ἐν Πνεύματι Θεῷ γεγονώς καὶ σὺν
 Θεῷ ὢν δύναται πρὸς τὸν κόσμον αἰσθῆσιν ἔχειν ἢ πρὸς τὰ
 τοῦ κόσμου πράγματα.

50 Οὕτω τοιγαροῦν, ἀδελφοί, καὶ πρὸ θανάτου θάνατος καὶ
 πρὸ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ψυχῶν ἀνάστασις γίνεται
 ἔργῳ καὶ δυνάμει καὶ πείρᾳ καὶ ἀληθείᾳ. Τοῦ θνητοῦ γὰρ
 φρονήματος ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου νοός ἐξαφανιζομένου καὶ
 τῆς νεκρότητος ὑπὸ τῆς ζωῆς διωκομένης ἡ ψυχὴ τότε, ὡς
 55 ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα, ἑαυτὴν ὁμολογουμένως ὁρᾷ, καθάπερ
 οἱ ἐξ ὕπνου ἀναστάντες ἑαυτοὺς βλέπουσι, καὶ τὸν αὐτὴν
 ἀναστήσαντα ἐπιγινώσκει Θεόν, ἐν κατανοοῦσα καὶ ᾧ
 εὐχαριστοῦσα, προσκυνεῖ καὶ δοξολογεῖ τὴν ἀπειρον αὐτοῦ
 ἀγαθότητα. Τὸ δὲ σῶμα οὐκ ἔχει πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας
 60 τὴν οἰانوῦν ἐμπνευσιν ἢ κίνησιν ἢ ἐνθύμῃσιν, ἀλλὰ νεκρὸν
 ὅλον καὶ ἄπνουν ἐν τούτοις γίνεται.

Ἔστιν ὅτε καὶ αὐτῶν εἰπεῖν πολλάκις τῶν κατὰ φύσιν ὁ
 ἄνθρωπος ἐπιλανθάνεται τηνικαῦτα διὰ τὸ ἐν τοῖς ὑπὲρ
 φύσιν αἰεὶ ἐνδιατρίβειν νοερώς τὴν ψυχὴν. Καὶ εἰκότως·
 65 « Πνεύματι γὰρ, φησί, περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν
 σαρκὸς οὐ μὴ τελήσητε. » Νεκρά γὰρ ἡ σὰρξ, ὥς περ

εἴρηται, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως γινομένη τοῦ Πνεύματος, ἀνενοχλήτους ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ ἑάσει καὶ ἀνεμποδίστως βιώσετε, ἐπειδὴ « νόμος τῷ δικαίῳ οὐ καίται », κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὡς ὑπὲρ νόμον δηλονότι πολιτευομένη». 70
 « Ὅπου γάρ, φησί, Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία », ἐλευθερία ἐκ τῆς τοῦ νόμου πάντως δουλείας. Ὁ γάρ νόμος ὁδηγὸς καὶ παιδαγωγὸς καὶ χειραγωγὸς καὶ διδάσκαλος δικαιοσύνης ἐστὶν ἐν τῷ λέγειν· « Ποιήσεις τὸ καὶ τό » καὶ αὖθις· « Τὸ καὶ τὸ οὐ ποιήσεις », ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ 75 ἀλήθεια οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; « Καὶ ποιήσεις πάντα καὶ εἴπης κατὰ τὴν δοθεῖσάν σοι χάριν καὶ λαλοῦσαν ἐν σοὶ » καθὰ γέγραπται· « Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοὶ Θεοῦ », οὐ διὰ γραμμάτων καὶ χαραγμάτων τὸ καλὸν ἐκμανθάνοντες ἀλλ' ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι τοῦτο ἐκδιδασκόμενοι, οὐδὲ ἐν 80 λόγῳ μόνῳ ἀλλ' ἐν φωτὶ λόγου καὶ ἐν λόγῳ φωτὸς μυστικῶς τὰ θεῖα μυσούμενοι. « Τηνικαῦτα γάρ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς πλησίον, φησί, διδάσκαλοι ἔσεσθε, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἅλας τῆς γῆς. »

Οἱ οὖν πρὸ τῆς χάριτος ὡς ὑπὸ νόμον ὄντες, καὶ ὑπὸ 85 τὴν αὐτοῦ σκιάν ὑπῆρχον καθήμενοι· οἱ δὲ μετὰ τὴν χάριν καὶ ἡμέραν γενομένοι, τῆς σκιᾶς ἦτοι τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἠλευθερώθησαν, ὑπεράνω δηλονότι γεγονότες αὐτοῦ, ὡς διὰ κλίμακός τινος, τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, εἰς ὕψος ἀρθέντες καὶ τῷ νομοθέτῃ συμβιωτεύοντες, νομοθέται καὶ 90 αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες ἢ νόμου φύλακες.

Ἄρά γέ ἐστὶν ὃς ἔχει ὧτα ἀκοῦειν, ἵνα δυνηθῇ τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος λεγομένων ἐνωτισθῆναι τὴν δύναμιν· Ἄρα καὶ νῦν ἐστὶν ὁ νῦν κεκτημένος Χριστοῦ, ἵνα νοήσῃ καλῶς καὶ θεοπρεπῶς τὰ ὑπὸ τούτου γραφόμενα; Ἄρα 95 καὶ νῦν εὐρεθήσεται τις ἔχων λαλοῦντα ἐν αὐτῷ τὸν Χριστόν, ἵνα καλῶς ἰσχύσῃ διερμηνεύσαι τὰ ἐγκεκρυμμένα τοῖς λόγοις μυστήρια; « Σοφίαν γάρ λαλοῦμεν, φησὶν, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου τὴν καταργουμένην, ἀλλὰ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην » μὲν τοῖς πολλοῖς, ἡμῖν δὲ καὶ λίαν 100 ἀποκαλυπτομένην καὶ γινωσκομένην, τοῖς τῷ φῶδι τοῦ

Θεοῦ στοιχειούμενοι καὶ ἀεὶ βλέπουσι πρὸς αὐτόν. Οὐ γὰρ
 ὁ οὐκ οἶδαμεν λαλοῦμεν, ἀλλ' ὃ οἶδαμεν μαρτυροῦμεν, ὅτι
 τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ ἤδη φαίνει καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ
 105 καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, ἐντὸς μὲν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν,
 ἐκτὸς δὲ ἐν τῷ νοῖ περιλάμπων ἡμᾶς ἀνεσπέρως, ἀτρέπτως,
 ἀναλλοιώτως, ἀσχηματίστως, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, ζῶν καὶ
 ζωοποιοῦν καὶ φῶς τοὺς λαμπομένους ἀπεργαζόμενον.
 Ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ, καὶ οἱ αὐτὸν
 110 καταξιωθέντες ἰδεῖν πάντες ὡς φῶς ἐθαύσαντο, καὶ οἱ
 λαβόντες αὐτὸν ὡς φῶς αὐτὸν ἔλαβον, ὅτι προπορεύεται
 ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸ φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ δίχα φωτὸς
 ἀμήχανόν ἐστι φανῆναι αὐτόν, καὶ οἱ μὴ ἰδόντες τὸ φῶς
 αὐτοῦ οὐδὲ ἐκεῖνον εἶδον, ὅτι ἐκεῖνος τὸ φῶς ἐστὶ, καὶ
 115 οἱ μὴ λαβόντες τὸ φῶς οὐπω τὴν χάριν ἔλαβον· οἱ γὰρ τὴν
 χάριν λαβόντες φῶς Θεοῦ καὶ Θεὸν ἔλαβον, καθὼς εἶπε τὸ
 φῶς, ὁ Χριστός· « Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπα-
 τήσω . »

Οἱ δὲ μήπω τοῦτο παθόντες ἢ ἀξιωθέντες, πάντες οἱ
 120 τοιοῦτοι ὑπὸ τὸν πρὸ τῆς χάριτος νόμον εἰσὶ, δοῦλοι καὶ
 μαθηταὶ δούλων καὶ ἀκροαταὶ νόμου καὶ τέκνα παιδίσκης
 καὶ υἱοὶ σκότους τυγχάνουσι, κἂν βασιλεῖς κἂν πατριάρχαι,
 κἂν ἀρχιερεῖς κἂν ἱερεῖς, κἂν ἄρχοντες κἂν ἀρχόμενοι, κἂν
 λαῖκοι κἂν μονάζοντες, κἂν ἀσκηταὶ κἂν ἡγούμενοι, κἂν
 125 πτωχοὶ κἂν πλούσιοι, κἂν ἀσθενεῖς κἂν ὑγιεῖς τῷ σώματι
 πέλωσι. Πάντες γὰρ οἱ ἐν σκότει καθήμενοι υἱοὶ σκότους
 εἰσὶ καὶ μετανοῆσαι οὐ βούλονται. Ἡ γὰρ μετάνοια θύρα
 ἐστὶν ἐξάγουσα ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ εἰσάγουσα εἰς τὸ φῶς.
 Ὁ οὖν πρὸς τὸ φῶς μὴ εἰσελθὼν οὐ διῆλθε τὴν θύραν τῆς
 130 μετανοίας καλῶς· εἰ γὰρ διῆλθεν, ἐγένετο ἂν ἐν φωτί.
 Ὁ δὲ μὴ μετανοῶν ἀμαρτάνει, διότι οὐ μετανοεῖ· « Τῷ
 γὰρ εἰδότε καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, φησὶν, ἀμαρτία
 αὐτῷ ἐστίν . » Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δοῦλός ἐστι
 τῆς ἀμαρτίας καὶ μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ
 135 φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. Νῦν μὲν γὰρ
 ἐκουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως διὰ μετανοίας εἰσερχόμενοι
 πρὸς τὸ φῶς, ἐλεγχόμεθα μὲν καὶ κρινόμεθα, ἀλλὰ μυστικῶς

τοῦτο καὶ ἀποκεκρυμμένως ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ ταμείῳ τῶν
 ψυχῶν ἡμῶν πρὸς καθαρισμόν μὲν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτη-
 μάτων ἡμῶν, ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ Θεοῦ, ὑφίσταμεθα, 140
 μόνου δηλαδὴ Θεοῦ — καὶ ἡμῶν — τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπισταμένου
 καὶ βλέποντος· τότε δέ, ἡγουν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου,
 πρὸς τοὺς μὴ θέλοντας νῦν ἐλθεῖν πρὸς τὸ φῶς, ἀλλὰ
 μισοῦντας αὐτό, τὸ ἄρτι κρυπτόμενον φῶς ἀποκαλυφθήσεται
 καὶ τὰ κρυπτὰ τούτων πάντα φανερά γενήσονται. Καὶ 145
 οἱ οἱ ἐσμεν ἕκαστος ἡμῶν νυνὶ τῶν ἀνθρώπων, ἑαυτοὺς
 περικρύπτοντες καὶ διὰ μετανοίας φανερώσαι τὰ ἑαυτῶν
 μὴ βουλόμενοι, τότε ὑπὸ τοῦ φωτὸς δῆλοι καὶ φανεροὶ Θεῷ
 καὶ τοῖς πᾶσι γενώμεθ' αὐτὸ καὶ γενησόμεθα.

Καὶ θέα μοι ἐνταῦθα τῆς αἰσχύνης τὸ μέγεθος. Ὡςπερ 150
 γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἔνδον τὰς θύρας ἔχούσῃ συγκεκλεισμένης, ἐὰν
 ἐξ ἡμῶν τις ὑπάρχων καὶ ὡς παρὰ τινος τῶν ἔξωθεν μὴ
 καθαρῶμενος, ἀφειδῶς ἁμαρτάνει, μοιχείας δῆθεν ποιῶν
 καὶ παιδοφθορίας ἢ ἑτερά τινα μυσαρὰ ἐργαζόμενος, εἴτα
 φανερωθεὶς αἰφνης τὸ πονηρὸν ἐργαζόμενος, μεγάλην τὴν 155
 αἰσχύνην ὑφίσταται· ἢ καὶ πάλιν ἄλλως, ἐὰν κατὰ τοῦ
 βασιλέως τις μελετᾷ καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐγγράφως ἐκτίθῃσιν
 ἢ ἐὰν λέγῃ τι καὶ βουλευῇται τῶν μὴ δεόντων ἀπλῶς, ἔνδον,
 ὡς εἴρηται, κεκρυμμένος οἰκίας —, εἴτα τοῦ βασιλέως μετὰ
 τῆς συγκλήτου ἀπάσης καὶ τῆς συνήθους ἄλλης δορυφορίας 160
 ἐπιστάντος καὶ τὴν οἰκίαν περικυκλώσαντος, αἰφνης τοῦ
 οἰκήματος ἀρθέντος ὅλου, αὐτὸς φανερωθῇ καὶ πάντα αὐτοῦ
 τὰ βουλευόμενα, μεγάλην τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν καταδίκην
 καθυπομένει, οὕτω καὶ τότε τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς πάντας
 τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ γενήσεται· καὶ νῦν μὲν ὡς ἡμέρα φωτισ- 165
 θήσεται, οἰκία δὲ πᾶσα καὶ σπήλαιον καὶ οὐρανὸς αὐτὸς καὶ
 γῆ ἀρθήσονται, καὶ πάντες οἱ μὴ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένοι,
 ἡγουν οἱ μὴ λαβόντες τὸ φῶς, ὡς προείπομεν, καὶ ἐν αὐτῷ
 προόντες καὶ φῶς ὄντες, γυμνοὶ φανήσονται καὶ πολλῆς
 τῆς αἰσχύνης πάντοθεν πληρωθήσονται. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ 170
 καὶ πᾶσα πρᾶξις ἐκάστου, καλὴ τε καὶ κακὴ, καὶ πᾶς λόγος
 καὶ πᾶσα ἐννοια καὶ ἐνθύμησις, ἢ ἀπ' αὐτῆς δηλαδὴ τῆς
 γεννήσεως ἐκάστου ἡμῶν καὶ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν

- ἡμῖν γεννηθεῖσα, ἐκεῖ συνηγμένως τότε ἐν ἐκάστῃ τῶν
 175 ἀνθρώπων φανήσονται. Καὶ τίς ἄρα ἔσται ἡ σύγκρισις,
 ἀδελφοί, ταύτης καὶ μόνης τῆς αἰσχύνης τότε ; Ἡ ποία
 τιμωρία μείζων τοῦ φόβου ἐκείνου καὶ τῆς ἐντροπῆς τοῖς
 τηνικαῦτα οὕτως εὐρισκομένοις, ὡς εἴρηται, σκοτεινοῖς καὶ
 180 δίχῃ τοῦ φωτίζοντος Πνεύματος ; Ὅποιον δὲ τὸν βίον,
 ὅποιαν τὴν διαγωγὴν ἔξει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῷ σκότει
 καθήμενος, ἵνα μὴ τῇ αἰφνιδίῳ τοῦ φωτὸς ἐπιλάμψει
 ῥύπος που διαλογισμοῦ ἢ πράξεώς τινος εὐρεθῇ ἐν αὐτῷ ;
 Διὸ σπουδάσωμεν, ἀδελφοί μου, ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη διὰ
 μετανοίας τὴν στενὴν πόλιν εἰσελθεῖν καὶ τὸ ἔνδον ταύτης
 185 θεάσασθαι φῶς. Naί, παρακαλῶ, μὴ ἐκκακήσωμεν τοῦ
 κρούειν καὶ τοῦ ζητεῖν καὶ τοῦ αἰτεῖσθαι πρὸ τοῦ ἀνοιγῆναι
 ἡμῖν καὶ δοθῆναι καὶ εἰσακουσθῆναι, ἔτι δὲ καὶ μέχρῃς ἂν
 εἰσέλθωμεν καὶ λάβωμεν φῶς καὶ ἄσβεστον αὐτὸ σχῶμεν
 ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.
 190 Ἄλλὰ μὴδὲ ἐξαπατῶμεν ἑαυτοὺς ἡμᾶς καί, ὅπισω τῶν
 τῆς σαρκὸς ἡμῶν θελημάτων ἀκολουθοῦντες, ἐκπορνεύσωμεν
 ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, διδασκάλους ἡμᾶς ἑαυτοὺς
 καθιστῶντες, ἡγούμενοί τε καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς ἐν
 καταφρονήσει Θεοῦ καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δηλονότι
 195 γενόμενοι. Εἰ γὰρ εἰπόντος Ἰησοῦ τῷ Νικοδήμῳ · « Ἐὰν
 μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται τὴν βασιλείαν ἰδεῖν τοῦ
 Θεοῦ » καὶ τοῦ Νικοδήμου ἀνταποκριθέντος αὐτῷ · « Πῶς
 δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν ; μὴ δύναται εἰς
 τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννη-
 200 θῆναι ; » ἐμέμφατο αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε · « Σὺ εἰ ὁ
 διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις ; » καὶ
 τοι μήπω μηδαμῶς πιστεύσαντος μὴδὲ τὰ τῆς χάριτος
 ἐπισταμένου, πόσῃς ἄρα κατακρίσεώς ἐσμεν ἡμεῖς ἄξιοι, οἱ
 μετὰ τὴν χάριν ὄντες διδάσκαλοι καὶ μὴ τὰ μυστήρια τῆς
 205 χάριτος ἐπιστάμενοι, οἱ τοσαύτης ἀπολαύσαντες διδασκαλίας
 καὶ καθ' ἐκάστην δι' ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ διδασ-
 κάλων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διδασκόμενοι τε καὶ προμαρ-
 τυρούμενοι ;
 Εἰ γὰρ οὐκ οἶδαμεν πῶς δεῖ ἡμᾶς ἐν τῷδε τῷ βίῳ

ἀναστρέφεσθαι , οὐδὲ ὅπως ἐν ἔργοις πρότερον ἀγαθοῖς 210
 ἐντρέφεσθαι δεῖ καὶ παριστάνειν ἑαυτοὺς ἡμᾶς δούλους τῇ
 δικαιοσύνῃ , ὡς ἐνώπιον Κυρίου καὶ οὐκ ἀνθρώπων ἱστα-
 μένους καὶ ἀμέμπτως Θεῷ δουλεύειν ζῶντι συνταξαμένους,
 οὐδὲ ὅποιοι τε καὶ ποταποὶ ὀφείλομεν πρῶτον γίνεσθαι καὶ
 οὕτω τῶν ἄλλων προϊστασθαι, πῶς, εἰπέ μοι, τοῦ δεσποτικοῦ 215
 ποιμνίου τὴν φυλακὴν ἐγχειρισθῶμεν καὶ ἐπιμέλειαν ; Πῶς
 ποιμάνωμεν αὐτὸ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ ἀρχιποιμένου
 Χριστοῦ καὶ ἐπὶ νομᾶς ἐξαγάγωμεν αὐτὸ ἀειζώους ; Ἄλλ' ὦ
 τῆς πωρώσεως ἡμῶν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων
 καταφρονήσεως ! ὥσπερ γὰρ ἀσπίς τὰ ὄντα βύσαντες , 220
 ὥσπερ κωφοὶ τε καὶ ἄλαλοι γεγονότες δίκην νεκρῶν καὶ
 πεπηρωμένοι ὄντες τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, οὐδὲ τῶν
 λαλουμένων λαμβάνομεν αἰσθησιν, οὐδ' ὅτι ποτὲ ἐστὶ
 χριστιανισμὸς ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας
 μυστήριον ἀγνοοῦντες καὶ ἀκριβῶς τὰ τῶν χριστιανῶν 225
 μυστήρια μὴ εἰδότες, ἀλλ' ὡς περὶ τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως,
 μᾶλλον δὲ αὐτὸ τὸ τῆς γνώσεως φῶς δεικνύειν τοῖς πολλοῖς
 ἀναισχύντως ἐπιχειροῦμεν. Ἡ γνῶσις οὐκ ἐστὶ τὸ φῶς,
 ἀλλὰ τὸ φῶς ἡ γνῶσις ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ
 καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα ὃ ἡμεῖς τὴν δρασιν ἀπαρνούμενοι, 230
 δῆλους ἑαυτοὺς ποιοῦμεν μήτε γεννηθέντας μήτε εἰς φῶς
 τὸ ἄνωθεν προελθόντας, ἀλλ' ἐτι ἐμδρυα ὄντες ἢ ἐκτρώματα ,
 εἰπεῖν ἀληθέστερον, τοῖς ἱεροῖς τόποις ἐπιπηδῶμεν καὶ τῶν
 ἀποστολικῶν ἐπιβατεύομεν θρόνων καί, τὸ δὴ χαλεπώτερον,
 χρήμασιν οἱ πλείους τὴν ἱερωσύνην ἀφοβία Θεοῦ ἐξωνοῦμεθα 235
 καὶ τῆς βασιλικῆς ποιμένης ὡς ποιμένες, οἱ μὴδὲ ἄρνες
 ποτὲ γεγονότες, ζητοῦμεν προϊστασθαι καὶ ταῦτα πρὸς τὸ
 μόνον ἐμπλῆσαι δίκην θηρῶν τὰς ἑαυτῶν γαστέρας καὶ
 τᾶλλα πάντα τελέσαι ὅσαπερ ἡ ἔφεσις τοῦ χείρονος ἀπαιτεῖ
 καὶ ἡ πρὸς τὰ κάτω ἐπιθυμία καὶ ὀρεξις. 240

Οὕτως ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ἀδελφοί, οἱ ἀπόστολοι ; οὕτως
 οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι ; οὕτως οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ
 διδάσκαλοι ; Βαβαὶ τῆς τόλμης τῶν τοιούτων τῆς φοβεράς,
 ὅτι οὐ μόνον εἰς τὰ χρήματα προδότηι τὰ αἰσθητὰ καὶ

- 245 ἱερόσυλοι γίνονται, οἱ πρὸς μόνον τὸ γλωσσόκομον ἀπονεύοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ πλούτου κατατολμῶσιν ἐφάψασθαι, ὅθεν οὐδὲ αἰσχύνονται λέγειν· « Ἡμέτερόν ἐστι τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν ; καὶ τοῦτο κατὰ τὴν παροῦσαν ἐλάβομεν ζωὴν ἡμεῖς ἄνωθεν. » Ὡς τῆς ἀναισχυντίας, ἵνα μὴ
- 250 λέγω τῆς ἐσχάτης παραπληξίας ! Ἀπὸ τίνος, ὦ οὗτος, εἰπέ μοι, καὶ διατί τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἄνωθεν ἐλάβες ; Ὅτι πάντα καταλιπὼν τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας ; Ὅτι τῆς ἐπιγείου δόξης καταπεφρόνηκας ; Ὅτι ταπεινὸς τῷ πνεύματι γέγονας ; Ὅτι πάντα πωλήσας τοῖς πένησι
- 255 δέδωκας ; Ὅτι τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ἀπώλεσας ἥτοι τῷ κόσμῳ ἐνέκρωσας καὶ ἐν οὐδενὶ σαρκὸς θελήματι ταύτην εὗρηκας ; Ἡ καὶ σύ, ὥσπερ πάλαι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἤκουσας παρ' αὐτοῦ, ἐμφυσήσαντός σοι δηλονότι καὶ εἰπόντός· « Λαβὲ Πνεῦμα Ἅγιον ! Ἄν τινων ἀφήσῃς τὰς
- 260 ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατήσῃς, ἐπισχεθήσονται » ;

- « Ἀλλὰ τῶν ἱερῶν ἡ ἐξουσία », φησὶν. Οἶδα καὶ γὰρ τοῦτο γὰρ ἀληθές. Οὐ πάντων δὲ καὶ τῶν ἀπλῶς ἱερῶν, ἀλλὰ τῶν ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἱεουργούντων τὸ Εὐαγγέλιον
- 265 καὶ ἐν ἀμέμπτῳ βίῳ πολιτευομένων, τῶν ἑαυτοὺς πρότερον τῷ Κυρίῳ παραστησάντων καὶ θυσίαν τελείαν, ἁγίαν, εὐάρεστον, τὴν καθαρὰν αὐτῶν λατρείαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἑαυτῶν σώματος ἔνδον πνευματικῶς ἐπιδειξαμένων καὶ προσδεχθέντων καὶ ἐμφανισθέντων εἰς τὸ ἄνω θυσιαστήριον καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ προσφορὰ τελεία τῷ
- 270 Θεῷ καὶ Πατρὶ προσενηχθέντων καὶ δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου μεταποιηθέντων καὶ ἀλλαγέντων καὶ εἰς Χριστόν, τὸν δι' ἡμᾶς ἀποθανόντα καὶ ἐν δόξῃ ἀναστάντα Θεότητος, μεταμορφωθέντων· τῶν ἐν ταπεινώσει τελεία νυκτὸς καὶ
- 275 ἡμέρας μετανοούντων καὶ πενθούντων καὶ μετὰ δακρύων οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων δεομένων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς ποιμνης καὶ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν σφοδρῶς κλαίωντων ὑπὲρ ἁλλοτρίων ἁμαρτημάτων
- 280 ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῶν μηδὲν πλέον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς

καταχρωμένων, μηδὲ ἐν μηδενὶ θεραπείαν ἢ ἀπόλαυσιν ἐπιτηδεύοντων τοῦ σώματος ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, « πνεύματι περιπατούντων καὶ ἐπιθυμίαν μὴ ἐπιτελούντων σαρκός »· ἔτι δὲ τὸν μῆτε πτωχὸν μῆτε πλούσιον μῆτε ἄρχοντα μῆτε ἀρχόμενον μῆτε αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τὸ διάδημα 285 περικείμενον ἕνεκα τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ προτιμωμένων, τῶν μὴ προφάσει ἐλέους ἢ δώρων δόσεως ἕνεκα ἢ φόβου ἢ ἀγάπης ἢ τινος ἑτέρου ὀρωμένου ἢ ἀοράτου πράγματος καταμαλακίζομένων καὶ παραβλεπόντων ἢ παραδαινόντων τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ . 290

Τῶν τοιούτων ἐστὶ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ ἱεουργεῖν καὶ διδάσκειν, οὐχὶ δὲ τῶν ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον καὶ τὴν χειροτονίαν μόνον λαμβανόντων· « οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ, φησί, τις τὴν τιμὴν λαμβάνει, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καλούμενος »· Οὐκ εἶπεν· ὁ ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον δεχόμενος, 295 ἀλλ'· ὁ ἐκ Θεοῦ εἰς τοῦτο προορισθεὶς καὶ προχειρισθεὶς. Οἱ γὰρ ἐξ ἀνθρώπων καὶ δι' ἀνθρώπων κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· « Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· Πάντες ὅσοι ἤλθον καὶ ἔρχονται οὐ δι' ἐμοῦ, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἐπιβαίνοντες, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί . » 300

Μὴ οὖν πλανᾶσθε, ἀδελφοί, ὁ ἐν σκότει διαγῶν ἔξω τῆς θύρας ἐστίν, ὁ δὲ δοκῶν εἰσελθεῖν καὶ οὐ διὰ τοῦ φωτὸς εἰσῆλθεν, ἔξω καὶ αὐτὸς τῆς μάνδρας ἐστίν. Εἰ γὰρ φῶς τοῦ κόσμου καὶ θύρα ὁ Χριστός, φωτοειδὴς πάντως θύρα 305 ἐστὶ καὶ οὐχὶ θύρα μόνον ἀπλῶς, καὶ ὁ ἐν ταύτῃ γεγωνὼς ἐν τῷ τοῦ κόσμου φωτὶ γέγονε. Φῶς δὲ τοῦ κόσμου ἐστὶν οὐχ ὥς αἰσθητῶς ὀρώμενος, ἀλλ' ὥς νοερῶς θεωρούμενος. Ὁ γὰρ αἰσθητὸς ἥλιος μόνον φωτίζει τὰ σωματικὰ ὀρματα οὐκ ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἀλόγων ζώων, τετραπόδων ἅμα καὶ πετεινῶν· ὁ δὲ νοητὸς ἥλιος, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανείς, 310 ψυχὰς λογικὰς μόνον. Ἀλλ' οὐδὲ ταύτας ἀκρίτως πάσας καὶ ἀναξίως φωτίζειν οἶδεν· οὐ γὰρ ἄψυχος ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐκ ἄζωός ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ δοῦλος ἢ κτίσμα εἰς ὑπηρεσίαν ἄλλων ταχθεὶς, καθὰ θὴ ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἥλιος ἀνατέλλων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ ἐπὶ πονηροὺς ἅμα 315 καὶ ἀγαθοὺς· Ἀλλ' εἰ καὶ φῶς καλεῖται καὶ ἥλιος

- ονομάζεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ φῶς ἅπαν καὶ ὑπὲρ ἥλιον, ὡς
 φωτὸς καὶ ἡλίου ποιητῆς καὶ Δεσπότης, ὑπάρχει ζωὴ καὶ
 ζωοποιός, ἀλήθεια, δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμός, ἀπλοῦς,
 320 ἀσύνθετος, ἀγαθὸς καὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθόν.
 Ὡς οὖν ἀλήθεια καὶ ὢν καὶ καλούμενος, τοῖς ἀληθῶς
 ἐπιστρέφουσιν ἀλήθεια γίνεται· ὡς δὲ δικαιοσύνη ὑπάρχων,
 τοῖς πᾶσαν ἀδικίαν μισήσας δικαιοσύνη ἐστίν· ὡς ἁγιασμός,
 τοῖς ἐκπλυνθεῖσι καὶ καθαρθεῖσι διὰ δακρύων· ὡς ἀπλοῦς,
 325 τοῖς μηδεμίαν πονηρίαν ἢ κακίαν ἐνδοθεν ἐπιφέρουσιν· ὡς
 ἀσύνθετος, τοῖς μηδεμίαν διπλόην ἢ διψυχίαν ἢ δυσπιστίαν
 ψυχῆς ἔχουσιν· ὡς ἀγαθός, τοῖς τῆς μετανοίας πνευματικοῖς
 ἔργοις σωματικὰς τινὰς ἢ βιωτικὰς μερίμνας καὶ φροντίδας
 μὴ συνεπαγομένους καὶ τούτοις ἀναμιγνύουσι καὶ ἀναφύρουσι
 330 αὐτάς, ἀλλὰ γυμνοῖς τῇ γνώμῃ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει
 ἐν ἀκακίᾳ προσερχομένοις αὐτῷ, ὢν καὶ ἀποδεχόμενος τὸ
 ἀπερίεργον παντὸς ἀγαθοῦ συντόμως τούτους ἐμπίπλησι
 καὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν κοινωνοὺς
 εὐθὺς τῷ ἀποκαλυφθῆναι καὶ φανῆναι ἀποκαθίστησι.
 335 «Καὶ τίς, φησί, τοὺς τοιοῦτους, εἰ ἄρα τοιοῦτοί εἰσι καὶ νῦν,
 ἐπιγνώσεται;» Ὁ ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐλλαμπόμενος.
 Ὁ δὲ λέγων καὶ μὴ γινώσκων αὐτούς, τί καὶ μαρτυρίαν
 παρὰ ἄλλων καταδέχεται δέξασθαι; Οὐκ οἶδεν ὅτι, κἂν
 ἀγνοῶν εἰσαγάγῃ λύκον εἰς τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς
 340 τῶν προβάτων τὸ κρίμα λήψεται; «Καὶ τίς γινώσκει; φησὶν·
 ἄνθρωπος ὑπάρχει καὶ ἀγνοεῖ τὰ ἐν καρδίᾳ.» Εἰ μὴ τυφλός
 ἐστίν, οὐκ ἂν ἀγνοήσῃ τὸν τοιοῦτόν ποτε. Πῶς γὰρ ὁ βλέπων
 οὐ διαχωρίσει πρόβατον καὶ λύκον, ληστὴν καὶ ποιμένα;
 Εἰ δὲ τυφλός ἐστι πρὸς ταῦτα, χειραγωγὸν καὶ ὁδηγόν
 345 ἐπιζητησάτω, μᾶλλον καὶ τῆς τοιαύτης ἐργασίας καὶ διακρί-
 σεως παυσάσθω, μήτε ὁδηγὸς ἄλλων γενόμενος μήτε
 ὁδηγὸν ἑτέροις ἀποκαθιστῶν, κἂν ὅλον ἔχη τὸν κόσμον
 συμμαρτυροῦντα αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ βλέπων
 πνευματικῶς καὶ ἀκούων ὡσαύτως, ἐν ἂν ἴδῃ καὶ συντύχῃ
 350 καὶ πολλάκις προσομιλήσῃ, αὐτὴν αὐτοῦ βλέπει τὴν ψυχὴν,
 εἰ καὶ μὴ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατ' ἰδέαν, ὅποια ἐστὶ καὶ
 ποταπή. Τοίνυν, εἰ καὶ Πνεύματος Ἀγίου μεταλαβεῖν

κατηξιώθη, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς δψεως τοῦτο γινώσκει· εἰ δὲ ἔτι ἀτελής ὁ βλέπόμενος πρὸς τὴν χάριν ἐστὶ καὶ οὕτω
 θεοειδὴς ἐχρημάτισε, διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ μᾶλλον ὁ τοῦτον 355
 βλέπων καὶ ὁμιλῶν ἐπιγνώσεται — καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ
 Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀπεφώνητο εἰπών· « Ἐκ τῶν
 καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς », καὶ πάλιν· « Ὡσπερ
 δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτως ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ
 ὁποῖός ἐστι γινώσκεται » —, πλὴν καὶ οὗτος παρὰ τῶν 360
 ὑγιαινόντων τὸν λόγον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· οἱ
 γὰρ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἔργα ἀναισ-
 θήτως καὶ ἀδιακρίτως διάκεινται.

Νηστεύοντα γάρ τινα μετὰ κενοδοξίας ὀρώντες ἀποδέχονται,
 καὶ τὸν ἐσθίοντα μετὰ ταπεινώσεως κατακρίνουσιν. Ἄλλον 365
 ἐν ταπεινώσει ἐγκρατευόμενον ὑποκριτὴν εἶναι λογιζονται,
 τὸν δὲ μετὰ γαστριμαργίας ἐσθίοντα ὡς ἀπλοῦν ἡγοῦνται
 καὶ ἀνεπιτήδευτον, ὃ καὶ συνεσθίειν συχνότερως ἡδύνονται,
 τὰ ἐκυτῶν πάθη παραμυθούμενοι. Ἄλλὰ γὰρ καὶ τοὺς τὸν
 σαλὸν ὑποκρινόμενους καὶ ἀστεῖα καὶ φλυαρίας λέγοντας 370
 ἀκαίρως, σχήματά τε ἀπρεπῆ διαπραττομένους καὶ τοὺς
 λοιποὺς κοινοῦντας πρὸς γέλωτα, ὡς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ
 ἀπάθειαν διὰ τῶν τοιούτων δῆθεν ἐπιτηδευμάτων καὶ
 σχημάτων καὶ λόγων καλύπτειν σπουδάζοντας λογισάμενοι,
 ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀγίους τιμῶσι, τοὺς δὲ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ 375
 ἀρετῇ καὶ ἀφελότητι καρδίας διάγοντας καὶ ἀγίους τῷ
 ὄντι πέλοντας, ὡς οἱ αὖτὲν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕνα παρα-
 λογιζονται τε καὶ παρατρέχουσιν. Ἄλλοι πάλιν τὸν ἄλλον
 καὶ ἐπιδεικτικὸν διδακτικὸν μᾶλλον καὶ πνευματικὸν εἶναι
 λογιζονται, τὸν δὲ σιωπηλὸν καὶ περὶ ἀργολογίαν ἀκρι- 380
 βαζόμενον ἄγροικον καὶ ἄφωνον ἀποφαίνονται. Ἄλλοι τὸν
 ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ φθεγγόμενον ὡς ὑψηλόφρονα καὶ
 ὑπερήφανον ἀποστρέφονται, τοῖς λόγοις αὐτοῦ πληττόμενοι
 μᾶλλον ἢ κατανυσσόμενοι, τὸν δὲ ἀπὸ κοιλίας ἢ ἐκ μαθημάτων
 τορνολογοῦντα καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας καταψευδόμενον 385
 ὑπερεπαينوῦσι καὶ ἀποδέχονται. Καὶ οὕτως οὐδεὶς ἐν τοῖς
 τοιούτοις ἐστὶν ὁ καλῶς καὶ ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἰδεῖν καὶ
 διακρίναι δυνάμενος.

- Ὁ γὰρ ἄπαξ τυφλὸς πρὸς πάντα τυφλὸς ἐστίν, οὕτω καὶ
 390 ὁ κωφὸς ὦν πρὸς πάντα κωφὸς ἐστίν. Οὐ, γὰρ ὁ τυφλὸς τὸν
 μὲν ὄρα, τὸν δὲ οὐ, οὐδὲ ὁ κωφὸς τοῦ μὲν ἀκούει τῆς φωνῆς,
 τοῦ δὲ οὐ, ἀλλὰ καθόλου ἀκακῆτος καὶ οὗτος πηροὶ τὰς αἰσ-
 θήσεις εἰσίν. Οὕτω τοιγαροῦν πᾶς ἀναίσθητος πρὸς τὸ ἐν
 πρὸς πάντα ἀναίσθητός ἐστιν, ὥς καὶ ὁ ἔχων αἰσθησιν πρὸς
 395 τὸ ἐν ἐν αἰσθήσει πάντων ἐστὶ καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν
 ἐκτός ἐστιν. Ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν πάντων ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς
 αἰσθήσεως αὐτῶν οὐ καταλαμβάνεται. Ὁ κωφὸς πρὸς τὸν
 λόγον κωφὸς πρὸς πᾶσαν φωνὴν ἐστίν, ὥς καὶ ὁ ἀκούων
 τοῦ λόγου τῶν πάντων ἀκούει. Οὗτος κωφεύων ἐστὶ πρὸς
 400 πᾶσαν φωνήν· πάντων ἀκούει καὶ οὐδενός, εἰ μὴ τῶν ἐν
 λόγῳ μόνων τοὺς λόγους ποιουμένων, καὶ οὐδ' αὐτῶν ἀλλὰ
 τοῦ λόγου μόνου, τοῦ ἐν τῇ φωνῇ ἀφώνως φθιγγομένου.
 Ὁ τυφλὸς πρὸς τὸ ἐν τυφλὸς ὅλως πρὸς πάντα ἐστίν, ὁ δὲ
 βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ ἐν θεωρίᾳ τῶν πάντων ἐστὶ καὶ τῆς θεωρίας
 405 τῶν πάντων ἀπέχεται καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν πάντων γίνεται
 καὶ ἔξω τῶν θεωρουμένων ἐστίν. Ἐν τῷ ἐνὶ οὗτος ὦν τὰ
 πάντα ὄρα, καὶ ἐν πᾶσιν ὦν οὐδὲν τῶν πάντων ὄρα. Οὕτως
 οὖν ὁ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ διὰ τοῦ ἐνὸς καὶ ἑαυτὸν καὶ πάντας
 καὶ ἅπαντα καθορᾷ, καὶ κεκρυμμένος ὦν ἐν αὐτῷ οὐδὲν τῶν
 410 πάντων ὄρα. Ὁ τοίνυν ἀκούων καὶ βλέπων καὶ αἰσθανόμενος
 οἶδε τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρόδηλός
 ἐστίν ὅτι οὔτε τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς τετρανωμένα καὶ
 ὑγιᾶ ἐπιφέρεται. Ὁ δὲ οὕτως ἔχων οὕτω ἔγνω ὅτι «προσ-
 κυνητὴς μικτός ἐστίν, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος
 415 καὶ ἀθάνατος, βασιλεύων τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενος
 ἄνωθεν, ἐπόπτης τῆς ὀρωμένης κτίσεως, μύστης τῆς
 νοουμένης», ὥς πού τις φησιν ἐν θεολογίᾳ βεβημένος.
 Ἄλλ' ἐν τιμῇ ὦν παρασυνεδλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις
 καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς, καὶ ὁμοιωθεὶς μένει τοιοῦτος ἔτι,
 420 μὴ ἐπαναστραφεὶς, μὴ ἐπανακληθεὶς ἢ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀξίωμα
 ἀναχθεὶς κατὰ τὴν τῆς οἰκονομίας δωρεάν τοῦ Δεσπότου καὶ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐπι
 δὲ κτήνος ὦν ἄλογον, ὥσπερ Δαυιτικῶς εἴρηται, ὄνος, τυχόν,
 ἢ βοῦς ἢ χυῖρος, οἷς οἱ μαργαρίται τῆς ἀπορρήτου γνώσεως

οὐ δίδονται πρὸς Θεοῦ , τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ 425
Χριστοῦ, τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου τε καὶ Θεοῦ, ἐν τῷ
λογικῷ καὶ νοερῷ ἀνθρώπῳ αὐδαμῶς ἐνεδύσατο. Ταύτην δὲ
μὴ εὐαισθήτως καὶ γνωστῶς ἐνδυσάμενος, αἷμα μόνον ἐστὶ
καὶ σὰρξ , πνευματικῆς δόξης αἰσθησιν μὴ δυνάμενος διὰ
τοῦ λόγου λαβεῖν, καθάπερ καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς τυφλοὶ διὰ 430
λόγου μόνου τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἰδεῖν οὐ δύνανται. Ἀλλὰ
δεῦτε οἱ τὸ φῶς τὸ νοητὸν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, δῶμεν δόξαν
δι' αὐτοῦ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXIX

- 1 Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον
 ἐλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλούμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι
 ἀγίοις. Καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θεῶν
 Γραφῶν νέαν αἵρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει.
 5 Καὶ περὶ δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσεστι.

Λόγος ΚΘ'.

- Ἄδελφοί καὶ πατέρες, πολλοὶ καθ' ἑκάστην λέγουσιν — ὦν
 ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς λεγόντων — « Εἰ ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις
 τῶν ἀποστόλων καὶ τὸν Χριστόν, ὡς ἐκεῖνοι, κατιδεῖν
 10 ἤξιώθημεν, ἅγιοι ἂν ἐγενόμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι »
 — ἀγνοοῦντες ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ καὶ τότε καὶ νῦν ἐν
 ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαλῶν. Εἰ γὰρ μὴ ὁ πάλαι καὶ νῦν ἐστιν ὁ
 αὐτός, ὡσαύτως ὦν κατὰ πάντα Θεὸς καὶ ταῖς ἐνεργείαις
 καὶ τοῖς τελέσμασι, πῶς ἐν Υἱῷ λέγων αἰεὶ φαίνεται ὁ Πατήρ
 15 καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ διὰ Πνεύματος ταῦτα · « Ὁ πατήρ
 μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καὶ γὰρ ἐργάζομαι » ;
 Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις · « Οὐκ ἐστὶν ἴσον τὸ ἐκεῖνον αὐτὸν
 τότε σωματικῶς ἰδεῖσθαι καὶ τὸ ἀκούειν νῦν μόνον τῶν
 λόγων αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ ἐκείνου καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
 20 ἐκδιδάσκεισθαι. » Καὶ γὰρ φημι μὴ εἶναι πάντως ἴσον τὸ νῦν
 καὶ τὸ τότε, ἀλλὰ κατὰ πολὺ τὸ ἄρτι καὶ τὸ νῦν μεῖζον καὶ
 εὐκόλως μᾶλλον πρὸς πίστιν πλείονα καὶ πληροφορίαν ἄγον
 ἡμᾶς ὑπὲρ τὸ τότε σωματικῶς καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ.
 Τότε μὲν γὰρ ἄνθρωπος τοῖς ἀγνώμοσιν Ἰουδαίοις ἐφαίνετο
 25 εὐτελής, νῦν δὲ Θεὸς κηρύττεται ἡμῖν ἀληθής. Τότε τοῖς
 τελώναις καὶ τοῖς ἁμαρτωλοῖς συνανεστρέφετο σωματικῶς

καὶ συνήσθιε , νῦν δὲ ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ Θεοῦ καὶ
 Πατρός, ὁ μηδέποτε καὶ μηδαμοῦ χωρισθεὶς αὐτοῦ, καὶ τὸν
 κόσμον ἅπαντα τρέφειν πιστεύεται, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδὲν
 γίνεσθαι λέγομεν — εἰ δὲ καὶ πιστεύομεν —. Τότε καὶ ὑπὸ τῶν 30
 εὐτελεστάτων κατεφρονεῖτο λεγόντων · « Οὐχὶ οὗτός ἐστιν
 ὁ υἱὸς Μαρίας καὶ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ ; » νυνὶ δὲ ὑπὸ
 βασιλέων καὶ ἀρχόντων ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ Υἱὸς καὶ
 ἀληθῆς Θεὸς προσκυνεῖται, καὶ ἐδόξασε καὶ δοξάζει τοὺς
 προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ — εἰ καὶ 35
 παιδεύει πολλάκις αὐτοὺς ἁμαρτάνοντας — σιδηροῦς αὐτοὺς
 ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη, τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν , ἀντὶ ὀστρακίνων
 ποιήσας . Τότε ὡς εἰς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φθαρτὸς
 καὶ θνητὸς ἐνομιζέτο, καὶ μέγα ἦν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι
 ἀναλλοιώτως καὶ ἀτρέπτως τὸν ἄμορφον καὶ ἀόρατον, 40
 μορφωθέντα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον ὅλον βλεπόμενον, μηδὲν
 πλέον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐν ταῖς ὁρωμένοις ἔχοντα,
 ἀλλ' ἐσθίοντα καὶ πίνοντα καὶ κοιμώμενον , ἰδρῶντά τι
 καὶ κοπιῶντα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντα πληρὴν ἁμαρτίας
 ποιοῦντα, τὸν τοιοῦτον ἐπιγινῶναι καὶ πιστεῦσαι εἶναι Θεόν, 45
 τὸν τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα
 ποιήσαντα .

Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸν Πέτρον εἰπόντα ὅτι · « Σὺ εἰ ὁ
 Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος » ἐμακάρισεν ὁ Δεσπότης
 εἰπὼν · « Μακάριος εἶ, Σίμων βάρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ 50
 αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι — ταῦτα δηλονότι ἰδεῖν καὶ εἰπεῖν — ,
 ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . » Ὡστε ὁ νῦν
 ἀκούων αὐτοῦ διὰ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων καθ' ἑκάστην
 βοῶντος καὶ τὸ τοῦ εὐλογημένου Πατρός αὐτοῦ θέλημα
 διαγγέλλοντος, καὶ μὴ φόβῳ καὶ τρόμῳ ὑπακούων αὐτοῦ 55
 καὶ φυλάττων τὰ παρ' αὐτοῦ προστασσόμενα, οὐδὲ τότε, εἰ
 παρῆν καὶ ἐκεῖνον αὐτὸν ἐθεάσατο καὶ διδάσκοντα ἤκουσε,
 πιστεῦσαι αὐτῷ ὅλως ἠνέσχετο ἂν · δέος μὴ καὶ παντάπασιν
 ἀπιστήσας, ὡς ἀντίθεον αὐτὸν καὶ οὐ Θεὸν ἀληθινὸν λογι-
 σάμενος, ἐβλασφήμησε,

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ πάντῃ τῶν ἄλλων παχύτεροι. Τί δὲ οἱ

- τούτων σεμνότεροι ; « Εἰ ἤμεν, φησὶν, ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἁγίων πατέρων, ἡγωνισάμεθα ἂν καὶ ἡμεῖς. Βλέποντες γὰρ τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν πολιτείαν καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν,
- 65 ἐξηλώσαμεν ἂν αὐτούς. Νυνὶ δὲ μετὰ ῥαθύμων καὶ ἀμελῶν συναναστρεφόμενοι, συναπαγόμεθα τούτοις καὶ ἀδουλήτως συναπολλύμεθα », — ἀγνοοῦντες, ὥς εἰκός, καὶ αὐτοὶ ὅτι ἐν λιμένι μᾶλλον ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνους ἐσμέν. Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν πατέρων ἡμῶν πολλαὶ — ἀκουέτωσαν καὶ οὗτοι ! —
- 70 αἵρέσεις ὑπῆρχον, πολλοὶ ψευδόχριστοι, πολλοὶ χριστοκάπηλοι, πολλοὶ ψευδαπόστολοι, πολλοὶ ἦσαν ψευδοδιδάσκαλοι, παρρησία τὰ τοῦ πονηροῦ ζιζάνια περιόντες καὶ σπείροντες καὶ πολλοὺς τοῖς ἑαυτῶν συνήρπασαν λόγοις, ἐξαπατήσαντες αὐτούς, καὶ αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἀπωλεία παρέπεμψαν.
- 75 Καὶ τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου καὶ Ἀντωνίου καὶ Σάββα βίων ἀληθὲς εἶναι εὐρήσετε. Γέγραπται γὰρ τὸν Ἀντώνιον τότε λαμπροτέραν στολὴν ὑπὲρ τὴν συνήθη ἐνδυσάμενον καὶ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἀνελθόντα φανερῶσαι ἑαυτὸν καὶ ἐπιδεῖξασθαι, ἵνα ἐμφανῆς γεγωνῶς
- 80 πάντως ὑπὸ τῶν αἵρετικῶν κρατηθῇ καὶ ἀναιρεθῇ· εἰ οὖν μὴ ἦν διωγμός, οὐκ ἂν τοῦτο ἐποίησεν. Ἐπὶ δὲ τῇ γεννήσει τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου, οὐ γέγραπται εὐθυμίαν τηλικαῦτα πρυτανευθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις παρὰ Θεοῦ, τῶν διωγμῶν δηλονότι τότε καταπαυθέντων καὶ τῶν αἱρέσεων ;
- 85 Ἐπὶ δὲ τῷ τέλει τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα οὐκ ἀκούετε ὅσα ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ κατὰ τῶν τότε αἱρέσεων ἡγωνίσαστο, καὶ ὅσοι τότε τῶν μοναχῶν τοῖς αἵρετικοῖς συναπήχθησαν ; Τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου γεγονότα, τί οὐ διωγμοῦ βαρυτάτου καὶ χαλεποῦ ὑπῆρχον ;
- 90 Ἡ οὐκ ἐννοεῖτε τὸν τότε γεγονότα χειμῶνα καὶ τὸν υπερβάλλοντα σάλον τῶν μοναχῶν ; Τί δὲ πειρῶμαι τὰ πάντα διεξελεῖν ; Ὅταν γὰρ πρὸ τούτων ἀναμνημονεύσω τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου γεγονότων, ὥς ὁ μέγας διηγεῖται Γρηγόριος, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου καὶ
- 95 τῶν καθεξῆς πατέρων ἁγίων, αὐτὸς τε ἐγὼ ἐμαυτὸν ταλανίζω καὶ τοὺς ταῦτα μὴ ἀναλογιζομένους κατελεῶ. Οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἐπίστανται ὅτι ἅπας ὁ παρελθὼν χρόνος δεινότερος

ἦν καὶ τῶν ζιζανίων τοῦ πονηροῦ πεπλησμένος ἀναφανδόν.

Ὅμως οὖν, εἰ καὶ δεινὰ τὰ παρεληλυθότα, ἀλλὰ καὶ νῦν
 ἔχει πολλοὺς ὁ βίος αἰρετικούς, πολλοὺς λύκους, ἀσπίδας 100
 καὶ ὄφεις συναναστρεφομένους ἡμῖν, πλὴν οὐκ ἔχοντας
 ἐξουσίαν τινὰ καθ' ἡμῶν, ἀλλ' ὅσον ὑπὸ νύκτα εἰσὶν οἱ
 τοιοῦτοι τῆς πονηρίας αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν συνερχομένους
 καὶ ὑπὸ τὸ σκότος γινομένους αὐτῶν ἀρπάζουσι τε καὶ
 κατεσθίουσι, τοῖς δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατοῦσι τῶν θείων 105
 Γραφῶν καὶ τῇ ὁδῷ πορευομένοις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ
 οὐδὲ προσυπαντῆσαι τολμῶσιν, ἀλλὰ καὶ διερχομένους
 ἰδόντες ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ὡς ἀπὸ πυρὸς φεύγουσι.

Τίνας οὖν ἄρα ὑπενοήσατε εἰπεῖν με αἰρετικούς; Μὴ τοὺς
 ἀρνούμενους τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Μὴ τοὺς βλασφημοῦντας 110
 εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τοῦτο Θεόν;
 Μὴ τοὺς μείζονα λέγοντας τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα; Μὴ τοὺς
 τὴν Τριάδα εἰς ἐνάδα συγχέοντας ἢ τὸν ἕνα Θεὸν εἰς τρεῖς
 θεοὺς διατέμνοντας; Μὴ τοὺς Υἱὸν μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ τὸν
 Χριστὸν λέγοντας, ἐκ γυναικὸς δὲ λαβεῖν τὴν σάρκα τοῦτον 115
 μὴ πιστεύοντας; Μὴ τοὺς σάρκα μὲν αὐτὸν ἀναλαβεῖν,
 ἀλλὰ ἄψυχον φλυαροῦντας; Μὴ τοὺς ἐμψυχον μὲν ταύτην,
 ὡς ὅλον ἄνθρωπον, οὐχ ἕνα δὲ κατὰ τὴν ὑπόστασιν τὸν
 Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν καὶ Υἱὸν τῆς Θεοτόκου Μαρίας χρημα-
 τίσαντα, Θεὸν εἶναι λέγοντας, ἀλλ' εἰς δύο υἱοὺς τὸν ἕνα 120
 Χριστὸν διατέμνοντας; Ἀλλὰ μὴ τοὺς τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ
 ἀρχὴν περιγράφοντας καὶ τὸ « Ἦν, ὅτε οὐκ ἦν » λέγοντας;
 Ἢ τοὺς τὸν Πατέρα μὲν ἀναρχον, τὸν δὲ Υἱόν, ὡς ἐξ αὐτοῦ
 γεννηθέντα, ἀρχὴν μετὰ τινα χρόνον λαβεῖν ὡς κτίσμα,
 κακῶς καὶ νοοῦντας καὶ δογματίζοντας; — Οὐκ ἦν γάρ ποτε, 125
 φησὶν, ὁ Πατὴρ μὴ συνόντος αὐτῷ τοῦ Υἱοῦ· καὶ πῶς
 Πατὴρ ὁ ἅπαις ὀνομασθήσεται; — Ἀλλὰ μὴ τοὺς ἄλλον μὲν
 τὸν παθόντα, ἄλλον δὲ εἶναι τὸν ἀναστάντα κηρύττοντας;
 Ἀπαγε! Οὐδένα τούτων σοι τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων, οὐδὲ
 τῶν ἄλλων αἰρέσεων τινα λέγω, τῶν ὡς σκότος μὲν φανέντων, 130
 ὑπὸ δὲ τῶν τότε λαμπάντων ἁγίων πατέρων ἐξαφανισθέντων.
 Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος
 ἔλαμψε δι' αὐτῶν καὶ τῶν εἰρημένων αἰρέσεων τὸ σκότος

ἔδιδωξεν, ὅτι καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰ θεόπνευστα αὐτῶν συγγράμ-
 135 ματα λάμπουσιν ὑπὲρ ἡλίου αὐγὰς, ὥς μηδὲ τολμᾶν αὐτοῖς
 τινὰ ἀντιφθέγγεσθαι.

Ἀλλὰ περὶ ἐκείνων λέγω καὶ ἐκείνους ὀνομάζω αἰρετικούς,
 τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι τινὰ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καὶ
 ἐν μέσῳ ἡμῶν τὸν δυνάμενον φυλάξαι τὰς εὐαγγελικὰς
 140 ἐντολὰς καὶ κατὰ τοὺς ἀγίους γενέσθαι πατέρας· πρῶτον μὲν
 πάντων πιστὸν καὶ πρακτικόν — διὰ γὰρ τῶν ἔργων ἡ πίστις
 δεικνύται, ὥς διὰ τοῦ ἐσόπτρου ἢ τοῦ προσώπου ἐμφέρεια —,
 ἔπειτα θεωρητικώτατόν τε ὁμοῦ καὶ θεόπτην, ἐν τῷ φωτισ-
 θῆναι δηλαδὴ καὶ λαβεῖν Πνεῦμα Ἅγιον καὶ δι' αὐτοῦ τὸν
 145 Υἱὸν σὺν τῷ Πατρὶ κατιδεῖν. Οἱ τοίνυν τοῦτο ἀδύνατον
 εἶναι λέγοντες οὐ μερικὴν τινὰ αἵρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ
 πάσας, εἰ οἶδόν τε εἰπεῖν, ὥς ταύτης πάσας ἐκείνας τῇ
 ἄσεβείᾳ καὶ τῇ τῆς βλασφημίας ὑπερβολῇ ὑπεραιρούσης
 καὶ καλυπτούσης. Ὁ τοῦτο λέγων ἀνατρέπει πάσας τὰς
 150 θείας Γραφάς. Εἰς μάτην, οἶμαι, λέγει ὁ μάταιος τὸ ἅγιον
 ἄρτι λέγεσθαι Εὐαγγέλιον, εἰς μάτην τὰς τοῦ Μεγάλου
 Βασιλείου καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ ὁσίων πατέρων
 ἡμῶν γραφάς ἀναγινώσκεισθαι ἢ καὶ γραφῆναι διαμαρ-
 τύρεται. Εἰ οὖν ἂν ὁ Θεὸς λέγει καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πρῶτον
 155 μὲν ἅπαντα ἔπραξαν, εἴτα καὶ γράψαντες εἰς νουθεσίαν
 ἡμῶν κατέλιπον, ἀδύνατον ἡμῖν ἔργῳ ταῦτα ποιῆσαι καὶ
 ἀπαραλείπτως φυλάξαι, τί ὅτι καὶ τότε ἐκεῖνοι κοπιάσαντες
 ἔγραψαν καὶ νῦν ἐπὶ ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται; Οἱ ταῦτα
 λέγοντες τὸν οὐρανόν, ὃν ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἤνοιξε, κλείουσι
 160 καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἁνοδόν, ἣν αὐτὸς ἐκεῖνος ἡμῖν
 ἐνεκαίνισε, διακόπτουσιν. Ἀνωθεν γὰρ ἐκεῖνου τοῦ ἐπὶ
 πάντων Θεοῦ πρὸς τῇ πύλῃ οἶονεῖ τοῦ οὐρανοῦ ἱσταμένου
 καὶ διακύπτοντος καὶ ὑπὸ τῶν πιστῶν ὀρωμένου καὶ διὰ
 τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βοῶντος καὶ λέγοντος· « Δεῦτε πρὸς με
 165 πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ γὰρ ἀναπαύσω
 ὑμᾶς », οἱ ἀντίθεοι οὗτοι ἤ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀντίχριστοι
 λέγουσιν· « Ἀδύνατον τοῦτο, ἀδύνατον ! »

Πρὸς οὓς εἰκότως ὁ Δεσπότης μεγαλοφώνως φησὶν·

« Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ! Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ τυφλῶν , ὅτι ὑμεῖς εἰς τὴν βασιλείαν οὐκ 170 εἰσέρχεσθε καὶ τοὺς θέλοντας εἰσελθεῖν κωλύετε . »
 Ἐκείνου τοὺς νῦν πενθοῦντας ἀναφανδὸν μακαρίζοντος , οὗτοι ἀδύνατόν φασι καθ' ἐκάστην πενθεῖν καὶ κλαίειν τινά.
 Ὡς τῆς ἀναισθησίας καὶ τοῦ ἀπυλώτου στόματος, μιὰς ἐκπέμποντος κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου φωνᾶς καὶ τὰ 175 τοῦ Χριστοῦ πρόβατα ποιῶντος γίνεσθαι θηριάλωτα, ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὸ αἷμα ἐκένωσεν.
 Ὅντως καλῶς περὶ τῶν τοιούτων ὁ θεοπάτωρ προφητεύων λέγει Δαυὶδ · « Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὀπλα καὶ βέλη · καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα . » 180

Διατί γάρ, εἰπέ μοι, ἀδύνατον ; διὰ τίνος δὲ ἄλλου οἱ ἅγιοι ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαμψαν καὶ φωστῆρες ἐν κόσμῳ γεγόνασιν ; Εἰ ἦν ἀδύνατον, οὐδ' ἂν ἐκεῖνοι ταῦτα κατορθώσαι ποτε ἠδυνήθησαν. Ἀνθρώποι γὰρ ὑπῆρχον κάκεινοι, ὡς καὶ ἡμεῖς, καὶ οὐδὲν πλέον ἡμῶν ἐκέκτηντο, εἰ μὴ προαίρεσιν 185 εἰς τὸ ἀγαθόν, σπουδὴν τε καὶ ὑπομονὴν καὶ ταπεινώσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Ταῦτα τοιγαροῦν κτῆσαι καὶ αὐτός, καὶ γενήσεται σοι πηγὴ δακρύων ἡ νυνὶ πετρώδης ὑπάρχουσα ψυχὴ. Εἰ δὲ σὺ μὴ θέλεις θλιβῆναι καὶ στενοχωρηθῆναι , κἂν τὸ πρᾶγμα μὴ λέγε εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γὰρ 190 τοῦτο λέγων ἀπαρνεῖται τὴν κάθαρσιν · χωρὶς γὰρ δακρύων οὐκ ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καθαρθῆναι ψυχὴν τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας, τὴν μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτήσασαν. Διὰ γὰρ τοῦ βαπτίσματος ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς , ἐκχέας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον αὐτοῦ 195 πλουσίως . Ἀλλά, ὡς παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ἀκήκοα, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι ἡλικιωταὶ τινες βαπτιζόμενοι, τῇ ἐπελεύσει κατανυγέντες τοῦ Πνεύματος, ἐδάκρυσαν · οὐχὶ ἐνώδυνα καὶ ἐπίπονα δάκρυα, ἀλλ' ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δωρεᾷ τῇ ἐκείνου γλυκέα ὑπὲρ μέλι , 200 ἀπονηγί πως καὶ ἀσφορηγί διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ταῦτα κενώσαντες. Οἱ οὖν καταξιωθέντες ποτὲ ἐν πείρᾳ τοιούτων δακρύων γενέσθαι τὰ εἰρημένα γνωρίσουσι καὶ ἀληθῆ ταῦτα

205 εἶναι συμπαρτηρήσουσιν, ὥς μοι καὶ ἡ θεολόγος συμπαρτηρήσει φωνή. Φησὶ γάρ· « Προσφερέτω τις, ὁ μὲν τόδε, ὁ δὲ τόδε », καὶ πολλὰ ἐν μέσῳ ἀπαριθμησάμενος, ὕστερον πάντων ἐβόησε· « Πάντες δάκρυα, πάντες κάθαρσιν, πάντες ἀνάθασιν καὶ τὸ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι. »

Μὴ τι οὖν διεστείλατο ἢ διεχώρισεν ἐν τούτῳ τῶν ἄλλων
 210 τινάς, καὶ τοῖς μὲν ὥς δυνατόν εἶναι τοῦτο ἔφησε, τοῖς δὲ ὥς ἀδύνατον; Μὴ, ὥς ὑμεῖς φατε ἀσυνέτως — ἵνα καὶ ἀξίως καθάψωμαι ὑμῶν, ἀπερίτμητοι ταῖς καρδίαις καὶ ταῖς ὠσίν —, ὅτι τινὲς ἔλαχον φύσεως σκληρᾶς καὶ οὐκ ἂν ποτε δυνηθεῖεν κατανυγῆναι καὶ κλαῦσαι, τοῦτο καὶ ὁ μέγας
 215 Γρηγόριος εἶρηκε; Μὴ γένοιτο! Οὔτε φύσις ἀνθρώπου ἐστὶ μὴ φυσικῶς ἔχουσα μᾶλλον τὰ δάκρυα καὶ τὸ κλαῖειν καὶ τὸ πενθεῖν, οὔτε ὁ ἅγιος οὗτος, οὔτε ἕτερός τις τῶν ἁγίων, τοῦτο εἶπεν ἢ ἔγραψεν. Ὅτι δὲ ἐκ φύσεως τὸ κλαῖειν πᾶσιν ἡμῖν πρόσεστιν, αὐτὰ τὰ γεννώμενα βρέφη σε διδά-
 220 ξάτωσαν. Ἄμα γὰρ τῷ προελθεῖν τῆς γαστροῦ καὶ πεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ τοῦτο σημεῖον ζωῆς ταῖς ματαῖς καὶ ταῖς μητράσιν ἐνδείκνυται. Εἰ γὰρ μὴ κλαύσει τὸ βρέφος, οὐδὲ ζῆν λέγεται· κλαῦσαν δὲ δείκνυσιν αὐτόθι ὅτι συνεπόμενον ἢ φύσις ἔχει ἀπὸ γεννήσεως τὸ πένθος ὁμοῦ καὶ τὰ
 225 δάκρυα. Ὡς δὲ καὶ ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν ἔλεγε Συμεὼν ὁ Στευδιώτης, ὅτι μετὰ τοῦ τοιοῦτου κλαυθμοῦ ὀφείλει καὶ ζῆσαι τὸν παρόντα βίον ὁ ἄνθρωπος καὶ μετ' αὐτοῦ συναποθανεῖν, εἰ ἄρα καὶ σωθῆναι βούλεται καὶ εἰς τὴν μακαρίαν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἐπειδὴ τὸ τῆς γεννήσεως δάκρυον δηλωτικόν
 230 ἐστὶ τῶν δακρύων τῆς παρούσης ἡμῶν ἐνταῦθα ζωῆς. Ὡς γὰρ ἡ τροφή καὶ ἡ πόσις ἀναγκαῖα ἐστὶ τῷ σώματι, οὕτω καὶ τὰ δάκρυα τῇ ψυχῇ, ὥστε ὁ μὴ καθ' ἐκάστην κλαίων — ὅκνω γὰρ εἰπεῖν καθ' ὥραν, ἵνα μὴ δόξω βαρὺς —, λιμῶ τὴν ψυχὴν διαφθείρεται καὶ ἀπόλλυται.

235 Εἰ τοίνυν συνεπόμενόν ἐστι τῇ φύσει τὸ κλαῖειν ὁμοῦ καὶ τὰ δάκρυα, καθὼς ἀποδέδεικται, μηδεὶς τὸ τῆς φύσεως ἀγαθὸν ἀπαρνήσεται, μηδεὶς ὀκνῶ καὶ βαθυμία τοῦ τοιοῦτου καλοῦ στερήσειεν ἑαυτόν, μηδεὶς κακίᾳ καὶ πονηρίᾳ καὶ ὑπερηφανίᾳ ψυχῆς ἀλαζῶν γένηται καὶ εἰς ἀντιτυπίαν λίθου

παρά φύσιν μετενεχθῇ, ἀλλὰ σπουδῇ τῇ καλλίστῃ πρὸς τὰς 240
 ἐντολὰς χρησάμενος τοῦ Θεοῦ, φυλαξάτω τὸ μέγα τοῦτο
 δῶρον, παρακαλῶ, ἄσυλον ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διατηρῶν
 αὐτὸ ἐν εὐτελείᾳ καὶ ταπεινώσει, ἐν ἀκακίᾳ ψυχῆς καὶ
 ἀπλότῃ, ἐν ὑπομονῇ τῶν πειρασμῶν καὶ διηνεκεῖ μελέτῃ
 τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶν ἀεὶ καὶ διαπαντός τῶν οἰκείων 245
 μνημονεύων σφαλμάτων, καὶ μηδεὶς τῆς τοιαύτης ἐργασίας
 ἀμελείτω. Εἰ δέ τις ἀπεγνωκῶς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐπὶ
 κλίνῃς ραθυμίας ἀνάκειται, κἂν μὴ λεγέτω καὶ τοῖς σπου-
 δαίοις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γὰρ τοῦτο λέγων αὐτὴν
 ἡμῖν πᾶσιν ἀποκλείει τὴν πύλιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. 250
 Ἄνελε γὰρ τὰ δάκρυα καὶ συνανείλες τοῦτοις τὴν κάθαρσιν
 καθάρσεως δὲ δίχρα οὐδεὶς ὁ σφζόμενος, οὐδεὶς ὁ ὑπὸ τοῦ
 Κυρίου μακαριζόμενος, οὐδεὶς ὁψεται τὸν Θεόν.

Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἐπακολουθεῖ τοῖς μὴ πενθοῦσι κατὰ
 τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς οὐχ αἰρετικῶν πάντων, εἰπέ 255
 μοι, χείρων αὕτη ἢ αἵρεσις; Ἀλλὰ γὰρ διὰ κενῆς, τὸ
 καθ' ὑμᾶς, λοιπὸν ἢ τοῦ Θεοῦ συγκατάθεσις καὶ ἀνάθεσις
 γέγονεν, ἤργησε τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, ἤργησαν τῶν
 ἁγίων ἀπάντων αἱ κατηχήσεις, αἱ πρὸς τὸ πένθος ἡμᾶς ἀεὶ
 ἐκκαλοῦμεναι. Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος ἀνωφελὴς εἰς 260
 ὑμᾶς τοὺς οὕτως ἔχοντας καὶ φρονοῦντας, ὥς ὁρῶ, γέγονεν.
 Ὡς γὰρ ἀσπίς κωφὴ καὶ τὰ ὦτα βύσαντες καὶ ὑμεῖς, τῷ
 τριδωνίῳ μόνῳ καὶ τῷ κουκουλίῳ καὶ ἀναλάβω — οἱ δὲ καὶ
 τῷ βαθυτάτῳ καὶ σεμνῷ πῶγωνι — τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν
 ὑμῶν, ὥς οἶμαι, ἐπιγράφεσθε καὶ τούτοις θαρροῦντες 265
 ἐγκαλλωπίζεσθε. Ἀλλὰ θαρσεῖτε, γυμνοὶ καὶ τετραχηλι-
 μένοι — εἰ καὶ μὴ ἀκούειν ἐθέλοιτε καθ' ἑκάστην ἐκδοῶσης
 ὑμῖν μεγάλα τῆς θείας Γραφῆς — παραστησόμεθα τῷ βήματι
 τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ λήψῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος
 πρὸς ἃ ἐπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρὸν. 270

Εἰ δὲ ὅσον οὕτω εἰς πάντας τοῦτο γενήσεται, ποῦ ἔσται
 τότε ἢ τὰ σώματα ἡμῶν καλύπτουσα καὶ κοσμοῦσα στολή;
 Ποῦ οἱ ἀνάλαβοι οἱ περιφανεῖς; Ποῦ τὰ στίλβοντα παλλία
 καὶ διαφανῇ; Ποῦ τὰ εὐειδῇ σκανδάλια καὶ στερρά; Ποῦ οἱ
 λῶροι, οἱ γυναικεῖαις ζῶναις παρόμοιοι; Ποῦ τῶν ἀρχόντων 275

ἡ ἀπαντή ; Ποῦ τῶν ἀσπασμῶν ἡ προτίμησις ; Ποῦ οἱ τῆς
 πρωτοκαθεδρίας ἀγῶνες ; Ποῦ ἡ τῶν τραπεζῶν πολυτέλεια ;
 Ποῦ — ἵνα καὶ τοῦτο εἶπω — τὸ προλαβεῖν τὸν ἀδελφὸν καὶ
 τῶν προκειμένων λαβεῖν τὰ πλείω καὶ τιμιώτερα, ὅπερ ἐγὼ
 280 πρῶτος καὶ οἱ ὡς ἐγὼ πάσχομεν μάταιοι ; Ποῦ τότε ὁ
 τύφος καὶ ἡ ἀλαζονεία ἡμῶν καὶ τὸ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι ;
 Ποῦ αἱ εὐρύχωροι κέλλαι καὶ ὡς παστοὶ κεκαλλωπισμέναι
 λαμπρῶς ; Ποῦ τῶν διακονιῶν καὶ διακονητῶν ἡ προτίμησις,
 ἐν αἷς τῶν ἄλλων προτερεύειν νομίζομεν ; Ποῦ ὁ ἀκρατὴς
 285 καὶ ἄσεμνος γέλως ; Ποῦ τὰ δεῖπνα τὰ πολυτελῆ καὶ βραδέα
 τὰ ἄριστα καὶ αἱ ἐν τούτοις ἄκαιροι ὁμιλῖαι ; Ποῦ τὰ μεγάλα
 τότε ὀνόματα ; Ποῦ ἡ ἀγιωσύνη ἣν ἔχειν νῦν νομιζόμεθα ἡ
 νομίζομεν ; Ποῦ οἱ νῦν κόλακες καὶ ἐμπαῖκται, οἱ ἀγίους
 ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐκταράσ-
 290 σοντες ; Ποῦ οἱ ἐπηρμένοι θρόνοι καὶ οἱ ἐκ τούτων δοκοῦντες
 εἶναι τῶν ἄλλων περιφανέστεροι ; Ποῦ ἡ περιδρομὴ καὶ
 σπουδὴ τοῦ ἐν κατασχέσει γενέσθαι τινὸς ἢ τῆς μειζότερας
 ἀρχῆς ; Ποῦ ἡ ἀντιλογία καὶ ἀνυποταξία καὶ τὸ μὴ θέλειν
 τινὰ τοῦ ἐτέρου φανῆναι δεύτερον ; Ποῦ τῶν συγγενῶν ἡ
 295 προσπάθεια ; Ποῦ τῶν πρὸς ἡμᾶς παραγενομένων κοσμικῶν
 καὶ ἀρχόντων ἡ περιφάνεια, δι' ὧν οἶομαι καὶ δοκῶ πρῶτος
 ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἄλλων περιφανέστερος γίνεσθαι ;
 Ποῦ ἡ δοκοῦσα φρόνησις τῶν περιφανῶν ἐν τῇ γνώσει καὶ
 τῇ σοφίᾳ τοῦ κόσμου ; Ποῦ ἡ οἴησις καὶ τὸ δοκεῖν εἶναί τι,
 300 μὴδὲν ὄντων ἡμῶν ; Ποῦ ἡ εὐστροφος τότε γλῶσσα καὶ
 τὰ ὡς ἀπὸ πηγῆς ῥητορεύματα ; Ποῦ τότε, μᾶλλον δὲ νῦν,
 σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου ,
 ἵνα ἐπανιῶν ἔλθῃ καὶ καθεσθῶμεν ἅμα καὶ περὶ τῆς φοβερᾶς
 ἡμέρας καὶ ὥρας ἐκείνης συμβουλευσώμεθα καὶ πάντα κάλων
 305 — τὸ δὴ λεγόμενον — ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν καὶ ἐν ταῖς θείαις
 Γραφαῖς κινήσαντες καὶ ἀκριβῶς ἐρευνήσαντες , διδασκώμεν
 ἐκεῖθεν καὶ μάθωμεν τί ἐστίν, ὃ ἡμᾶς ὠφελεῖν ἰσχύσει τότε,
 κακεῖνο πολλῇ τῇ σπουδῇ ἐκλεξώμεθα ;

"Οὕτως, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὡς πᾶσα Γραφὴ διαρρήδην
 310 βοᾷ, μεγάλη ἀνάγκη, μέγας φόβος καὶ τρόμος λήφεται ἐν
 τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τοὺς κατ' ἐμὲ ῥαθύμους καὶ χαύνους καὶ

ὁ κνηρούς. Μακάριος δέ ἐστιν, ἀδελφοί, ὁ ὑποκάτω πάσης
κτίσεως κείμενος νῦν, πενθῶν τε καὶ κλαίων νύκτα καὶ
ἡμέραν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐστολισ-
μένος τότε σταθήσεται. Μακάριος ὁ ταῦτα ἀκούων καὶ μὴ 315
μόνον στενάζων μηδέ, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος,
παρατρέχει τὸν χρόνον αὐτοῦ τῆς ζωῆς ἀνωφελῶς, ἀλλ' ὁ
ἅμα τῷ ἀκοῦσαι τοῦ Κυρίου λέγοντος· « Μετανοεῖτε ! »,
εὐθὺς τοῦ ἔργου ἀρχόμενος. Ὁ τοιοῦτος γὰρ ὡς ὑπήκοος καὶ
εὐγνώμων δοῦλος ἐλεηθήσεται καὶ οὐχὶ μετὰ τῶν ἀνηκόων 320
κατακριθήσεται, καὶ νῦν μὲν ἐκ πάντων ἀπαλλαγῆσεται τῶν
παθῶν, πασῶν δὲ τῶν ἀρετῶν ἐργάτης γενήσεται δόκιμος,
ἐν δὲ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι κατατρυφήσει τῶν ἀπορρήτων
ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστη-
σάντων αὐτῷ, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ 325
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXX

- 1 Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τὸν μετανουοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καὶ περὶ δακρύων ἅμα καὶ κατανύξεως.

Λόγος Α'.

- 5 Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀκούσατέ μου τῶν λόγων τὴν δύναμιν καὶ ὥς εἰς ἀγαθὴν οὔσαν ὑμῖν συμβουλὴν προσδέξασθε ἀσμένως αὐτὴν καὶ ποιῆσαι προθυμήθητε εἰς κοινὴν ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν ὠφέλειαν. Οὕτω γὰρ κατὰ βραχὺ διὰ τῶν δοκούντων μικρῶν βαδίζοντες, ἐπὶ τὰ τελεώτερα
10 προκόπτοντες ἀνερχόμεθα καὶ ἄνδρες γινόμεθα τέλειοι ἐν Χριστῷ .

- Ἄλλο δὲ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶ τοιοῦτος · ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας μὴ ἄρξησθε μετεωρίζεσθαι εἰς μάταια καὶ ἀνωφελῇ, ἵνα μὴ ἐλθῶν ὁ διάβολος καὶ ἐν τούτοις ἐνασχολοῦ-
15 μένους εὐρίσκων ὑμᾶς, ὥσπερ τις εὐθὺς κορώνη τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἐκ τοῦ πεδίου πρὶν ἢ ὑπὸ τὴν γῆν καλυφθῆναι αἴρουσα πέταται, οὕτω καὶ αὐτὸς ἄρῃ τὴν μνήμην τῶν λόγων τούτων τῆς κατηχήσεως ἐκ τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ πάλιν διαμείνητε κοῦφοι καὶ κενοὶ τῆς σωτηρίου διδασκαλίας ·
20 ἀλλὰ εἰ μὲν τις ἐξ ὑμῶν ἐργόχειρον ἢ διακονίαν ἐπετράπη ποιεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀπελθέτω κάτω νεύων καὶ προσέχων ἑαυτῷ, ἐργαζόμενος δὲ καὶ διακονῶν λεγέτω ἐν ἑαυτῷ ·

- «Ὡ πόσας ἡμέρας παρῆλθον καὶ χρόνους τῆς ζωῆς μου μετεωριζόμενος ὁ ἄθλιος καὶ γελῶν ! Ὡ πῶς ἐματαιώθην
25 ἀκούων μέχρι τοῦ νῦν τὰς θείας Γραφὰς καὶ μὴ καθόλου

γνούς τὸ ἐκ τούτων ὠφέλιμον ! Τί με ὠφέλησεν ἡ παροῦσα
ζωή ; Ἰδοὺ παρῆλθον ἔτη τῆς ζωῆς μου τόσα καὶ τόσα.
Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ζήσομαι ἕως τῆς αὔριον ; Ἐφαγον ἐπὶ
ἔτη πολλά, ἐνέπλησά μου τὴν γαστέρα κρεῶν, οἴνου καὶ
ἀδηφαγίας πολλῆς. Ἐκαλλωπίσθην ἱματίοις, ἔπαιξά τε 30
ὁμοῦ καὶ ἐγέλασα κατ' ἐμοῦ, ἐπερισεσέυθην ἐν νομίσμασι
τόσοις ἢ τόσοις καὶ ἐξοδιάσας αὐτὰ ἐπὶ ματαίοις ἀνάλωσα,
μετὰ ταῦτα πάλιν ἐκτησάμην ἕτερα. Λοετροῖς ἐχρησάμην
εἰς κόρον καὶ μύροις, ἵππους καὶ ἡμιόνους ἐπιβέβηκα,
τραπεζῶν πολλῶν καὶ πολυτελῶν ἀπῆλαυσα, τῶ πλησίον 35
ἐφθόνησα, ἐλοιδόρησα, πεπόρνευκα, ἔκλεψα, ἐψευσάμην. Συν-
ῆθεςι καὶ φίλοις συνανεστράφην περιδόξοις καὶ πλουσίοις
καὶ ἄρχουσι συνηυλίσθην. Ὄνομα ἐν τῷ βίῳ περιφανές
ἐκτησάμην, ἐπὶ ἀπαλῶν στρωμνῶν ἀνεκλίσθην, ἀνέπαυσα τὸ
σῶμα τοῦτο τὸ γῆϊνον, ὕπνον εἰς κόρον ὕπνωσα. 40

« Τί οὖν με τούτων ἀπάντων ὠφέλησε μέχρι τοῦ νῦν ἢ ἐν
τῇ ἐξόδῳ τῆς ταλαιπώρου ψυχῆς μου ὠφελήσει με, εἰ
αὔριον ὃ ἔχων ἐξουσίαν πάσης πνοῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου
τούτου κελεύσει ἀρθῆναί με ; Ὅντως οὐδέν ! Λοιπὸν οὖν
μὴ μάτην κἂν τὰς ὑπολοίπους διάξω ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα 45
ζωῆς μου, ἀλλὰ βάλλω ἀπὸ τοῦ παρόντος ἀρχὴν καὶ πάντα
καταλιπὼν ἐκεῖνα, τὰ ἐναντία τούτοις ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες
κάγῳ διαπράξομαι. Καὶ νηστεύσω μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἀντὶ
τῆς προλαβούσης ἀδηφαγίας μου, ἕως οὗ μηδὲ τὴν γλῶσσαν
πρὸς συντυχίαν κινήσαι με δύνασθαι, θλίψω δὲ τὴν γαστέρα 50
ἐν πείνῃ καὶ δίψει, καὶ δαμασθήσεται πάντως ἡ ἀδάμαστος
γλῶσσά μου, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς στυγνότητα καὶ ὠχρότητα
καὶ λύπην ἅμα τούτοις ἐλεύσομαι καὶ τοῦ γαυριάματος τῶν
λογισμῶν ἐλευθερωθῆσομαι καὶ τοῦ μετεωρίζεσθαι καὶ
παίζειν καὶ γελαῖν σὺν τούτοις εὐκόλως παύσομαι. Περιβα- 55
λοῦμαι εὐτελεῇ καὶ τὰ πολύτιμα δώσω τοῖς πένησι, σχορπίσω
σὺν αὐτοῖς καὶ ὅσον χρυσίον κέκτημαι εἰς χεῖρας τῶν
δεομένων · τί γάρ μοι καὶ τὸ μεριμνᾶν περὶ τούτων ἀπὸ τοῦ
νῦν, εἰ τῷ τὰ πάντα τρέφοντι ὅλον ἐμαυτὸν ἀναθήσομαι ;
Ἴππους ἐπιδαίνειν καὶ ἡμιόνους ἀποτάξομαι, τοὺς συγγενεῖς 60
καὶ φίλους καὶ συνήθεις ἅπαντας ἀρνήσομαι · ὁ γὰρ πλεόν

τοῦ Θεοῦ πάντως τινὰ ἀγαπῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐκείνου, ὥς αὐτὸς λέγει, ἄξιος . Λοετροῦ οὐχ ἄψομαι, ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου οὐκ ἀναβήσομαι , ἀλλὰ χαμευνία καὶ ξηρο-
 65 κοιτίᾳ ἑμαυτὸν προθύμως ἐκδῶ, ἵνα ὀλίγον ὑπνώσω καὶ μὴ βουλόμενος, ὑπὸ τῆς ξηρασίας στενοχωρούμενος. Τί γάρ, εἰάν καὶ ἀποθάνοιμι, ἄρα δὲ ζῆν εἰμι ἄξιος ;

- « Οὕτω γὰρ ποιῶν, ἐγειρόμενος μεσονύκτιον , προσπέσω καὶ κλαύσω ἐν θλίψει τῆς ἁμαρτησάσης ψυχῆς μου καὶ
 70 πρὸς τὸν Θεὸν ἐν στεναγμοῖς καὶ δάκρυσιν εἴποιμι . Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς , οἶδα ὅτι ἡμαρτον ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀνθρώπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζῴων καὶ ἐρπετῶν ἐνώπιόν σου, τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπροσίτου Θεοῦ μου, καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος ἐλέους τυχεῖν ὅπως ποτὲ παρὰ σοῦ.
 75 Διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ ἐτόλμων προσελθεῖν ἢ προσπεσεῖν σοι, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, εἰ μὴ ἤκουσα τῆς ἀγίας φωνῆς σου λεγούσης . « Οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν » , καὶ πάλιν ὅτι « χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι . »
 80 Ἀλλὰ γὰρ μνησθεὶς καὶ τῆς περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ παραβολῆς ἡνπερ εἴρηκας, Δέσποτα, — ὅπως ἐρχομένου αὐτοῦ, πρὸ τοῦ πλησίον σου γενέσθαι αὐτόν, σὺ ὁ εὐσπλαγχνος προσελθὼν ἐπέπεσας τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ καὶ κατεφίλησας αὐτόν —, θαρρήσας εἰς τὸ πέλαγος τῆς σῆς ἀγαθότητος
 85 προσῆλθόν σοι ἐν ὁδῷ καὶ λύπη καὶ στυγνότητι τῆς καρδίας μου, πεπωρωμένος ὢν καὶ τετραυματισμένος δεινῶς καὶ εἰς πέταυρον ἄδου τῶν ἐμῶν ἀνομιῶν χαλεπῶς κείμενος. Πλὴν ἀπὸ τοῦ νῦν λόγον σοι δίδωμι, Κύριε, ὅτι ἕως κελεύσεις εἶναί με ἐν τῷ βίῳ καὶ τούτῳ τῷ σώματι,
 90 οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδὲ εἰς τὰ ὀπίσω στραφήσομαι , οὐκ ἔτι ἄψομαι τῶν ματαίων καὶ πονηρῶν. Σὺ δέ, ὁ Θεός μου, ἐπιγινώσκεις μου τὴν ἀσθένειαν, τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ὀλιγοψυχίαν μου καὶ τὰς μελλούσας με τυραννεῖν καὶ ἐκθλίβειν προλήψεις. Βοήθησόν μοι, προσκίπτω σοι, καὶ
 95 μὴ ἐγκαταλίπης με, μηδὲ ἐπὶ πολὺ καταγελασθῆναι με ἐάσης καὶ καταπαίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ παρόντος δοῦλον σόν, ἀγαθέ. »

Ταῦτα τοίνυν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας διαλογίζεσθαι καὶ
 βουλευέσθαι ὀφείλει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄρτι τὸν κόσμον ἀποφυγὼν
 καὶ μετανοῆσαι προθυμηθεὶς, ἀδελφοί, ὁ μαθεῖν βουλευθεὶς 100
 τὴν τέχνην ταύτην τῶν τεχνῶν τῆς ἐναγωνίου ζωῆς καὶ
 ἀσκήσεως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ στάδιον τῆς ἀθλήσεως
 αὐτῆς εἰσελθὼν. Διὸ καὶ πρὸς τὸν τοιοῦτον ποιήσομαι τὴν
 παραίνεσιν, εἶπου καὶ μέσον ἡμῶν ἔστηκε καὶ τὰ ἐπι-
 πονώτερα παρ' ἡμῶν ἀκούσαι διψᾷ καὶ τοῦ ἔργου ἐπείγεται 105
 τῆς ἀληθινῆς μετανοίας ἀπάρξασθαι.

Πρὸς γοῦν τοῖς εἰρημένοις, ἀγαπητέ, μὴδὲ τροφῆς
 μεταλάβης ἕως ἑσπέρας. Ἐσπέρας δὲ εἰσελθὼν ἐν τῷ κελλίῳ,
 κάθισον ἐπὶ τῆς κλίνης σου καὶ, ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἐν
 σεαυτῷ ἀναλογισάμενος, εὐχαρίστησον ἐν πρώτοις ὅτι 110
 φθάσαι κατηξιώθης τὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἀρχὴν
 τῆς νυκτός. Εἴτα κατανόησον σεαυτὸν καὶ ἐνθυμήθητι ὅσα
 ἡμαρτες τῷ ποιήσαντί σε Θεῷ καὶ πόσα ἔτη ἐμακροθύμησεν
 ἐπὶ σοί, ἑάσας σε ζῆν καὶ χαρισάμενός σοι ἅπαντα τὰ πρὸς
 ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος, τροφὴν λέγω καὶ πόσιν, ἐνδύματα 115
 καὶ σκεπάσματα καὶ αὐτὴν τὴν κέλλαν καθίσαι, καὶ οὐκ
 ὠργίσθῃ, οὐκ ἀπεστράφη σε διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, οὐδὲ
 τῷ θανάτῳ ἢ τοῖς δαίμοσι παραδέδωκε τοῦ ὀλέσαι σε.
 Τούτων οὖν ἁπάντων ἀναμνημονεύσας καλῶς, ἀνάστα καὶ
 τὸ ψάθιον θείς ἐπὶ γῆς καὶ μικρὸν τινα λίθον εἰς προσ- 120
 κεφάλαιον, προευτρέπισον τὴν κοίτην ἐν ἣ μέλλεις ἀνα-
 κλιθῆναι.

Καὶ ἀκουσον ! Ὑποτίθιμί σοι καὶ ἕτερον τρόπον θερμῆς
 ὡς ἀληθῶς μετανοίας, πρόξενόν σοι γενόμενον διὰ τάχους
 σακρῶν καὶ κατανύξεως, καὶ μάλιστα εἰ λιθώδης τις εἴ τῃ 125
 καρδίᾳ καὶ πρὸς πένθος βραδὺς καὶ ἀκατάνυκτος. Ἀλλὰ
 μὴ παράδοξόν σοι καὶ ἀσύνηθες τοῖς πιστοῖς, ὃ μέλλω σοι
 συμβουλεύσασθαι, ἀδασανίστως καταφανῇ.

Ὁ μὲν γὰρ ἑαυτὸν φυλάξας μετὰ τὸ βάπτισμα ἄσπιλον
 τῷ Θεῷ καὶ τὸ κατ' εἰκόνα διατηρήσας τῷ ποιήσαντι 130
 καὶ πλάσαντι ἄχραντον, οὐδενὸς ἑτέρου πρὸς ἀνάκλησιν
 ἐπιδεηθῇ τῶν ἱσταμένων, τυγχάνων ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ
 μολύνas ἑαυτὸν μετὰ τοῦτο πράξειςιν ἀτόποις καὶ ἀνομίαις

καὶ τὸν ναὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὸν οἶκόν φημι τοῦ Θεοῦ,
 135 οἶκον ἡδονῶν καὶ παθῶν καὶ δαιμόνων ἀσώτως ἀπεργασά-
 μενος, οὐ μόνον οὐ μέλλω εἰπεῖν σοι καὶ συμβουλευσάσθαι
 τρόπου πρὸς μετάνοιαν χρήζει, ἀλλὰ καὶ ἐτέρων μεθόδων
 πολλῶν καὶ ἐπινοιῶν μετανοίας εἰς τὸ ἐξιλεώσασθαι τὸν
 Θεὸν καὶ ἀνακαλέσασθαι πρὸς ἑαυτόν, ὅπερ διὰ τῆς ἐφαμάρ-
 140 του ζωῆς ἀπώλεσε, θεῖον ἀξίωμα. Καὶ πειθέτω σε τοιαῦτα
 πολλὰ περιέχων ὁ « Περὶ μετανοίας » λόγος τῆς Κλίμακος
 Ἰωάννου, τοῦ θείου πατρός.

Τίς δέ ἐστιν ὁ τρόπος, ὃν σοι πατρικῶς συμβουλευὼν
 ὑποτίθημι, τῆς μετανοίας, ἀκουσον ἀσκανδαλίστως καὶ
 145 συνετῶς, ἀδελφέ. Μετὰ γοῦν τὸ προευτρεπίσαι, ὥσπερ
 εἴρηται, τὸ τῆς κοίτης ψιάθιον ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι,
 στήθι εἰς προσευχὴν ὡς κατάκριτος. Ποίησον ἐν πρώτοις
 Τρισάγιον, εἰτα εἶπον τὸ Πάτερ ἡμῶν · καὶ τοῦτο λέγων
 μνήσθητι τίς ὢν ὁποῖον καὶ τίνα πατέρα καλεῖς. Ὅτε δὲ
 150 εἰπεῖν ἔλθῃς τὸ Κύριε ἐλέησον καὶ ἐκτεῖναι θελήσης τὰς
 χεῖράς σου εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐμβλέψας
 τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ προσχὼν αὐταῖς καὶ τῇ
 διανοίᾳ ἑαυτὸν ἐπισυνάξας, μνήσθητι τῶν φαύλων σου
 ἔργων, καὶ ὅσα ἡμαρτες δι' αὐτῶν καὶ ὁποίων ποτὲ ἤψω
 155 ἔργων ἴσως αἰσχυρῶν δι' αὐτῶν, καὶ φοβήθητι λέγων ἐν
 σεαυτῷ · « Οὐαὶ μοι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ μιαρῷ ! Μήποτε
 ἰδὼν με ὁ Θεὸς τὰς χεῖράς μου ἀπλοῦντα ἀναιδῶς ἐμπροσθεν
 αὐτοῦ μνησθῇ μου τῶν ἀνομιῶν, ὧν ἐπραξα δι' αὐτῶν, καὶ
 πῦρ ἐκπέμψῃ κατ' ἐμοῦ καὶ ἐκλείξῃ με. » Στρέψας οὖν αὐτάς
 160 εἰς τὰ ὀπίσω καὶ συνδήσας, ὡς ἐπὶ θάνατον ἀγόμενος, ἐκ
 βάθους στενάξας ψυχῆς εἶπον ἐλεεινῇ τῇ φωνῇ · « Ἐλέησόν
 με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον τοῦ ζῆν, ἀξιὸν δὲ πάσης
 δυντὸς κολάσεως » καὶ ἄλλα ὅσα ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δῶῃ σοι
 τοῦ εἰπεῖν. Ἀναμνημονεύων δὲ τῶν ἐφαμάρτων σου πράξεων,
 165 τύπτε σφοδρῶς καὶ ἀφειδῶς σεαυτὸν λέγων · « Πῶς τὰ καὶ τά,
 πονηρὰ καὶ ἄθλια, πέπραχας ; » καὶ πάλιν στρέψον τὰς χεῖρας
 καὶ ἴστασο δεόμενος τοῦ Θεοῦ. Εἰτα ῥάπιζε πάλιν τὸ
 πρόσωπόν σου, τίλλε τὰς τρίχας σου, σύρων αὐτάς, ὡς
 ξένου τινὸς καὶ ἐπιβούλου σοι γεγονότος ἐχθροῦ, καὶ εἰπέ ·

« Διατί τὰ καὶ τὰ πεποίηκας ; » καὶ οὕτω μαστίξας σεαυτὸν 170
 ἱκανῶς, δῆσον τότε τὰς χεῖράς σου ἔμπροσθεν καὶ στῆθι ἐν
 ἰλαρᾷ τῇ ψυχῇ. Ποιήσας δὲ ψαλμοὺς δύο ἢ τρεῖς νουνεχῶς
 καὶ προσκυνήσεις, ὅσας νοήσεις σεαυτὸν δύνασθαι, στῆθι
 πάλιν σύννους καὶ τὰ προειρημένα ἀναλογίζου ἐν σεαυτῷ,
 εἴποτε καὶ δῶῃ ὁ Θεὸς ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ δάκρυα καὶ κατάνυξιν. 175
 Καὶ εἰ μὲν τοῦτο γένηται, μὴ ὑποχωρήσῃς ἕως ἂν παρέλ-
 θωσιν· εἰ δ' οὖν, μὴ θλιβῆς, ἀλλ' εἰπέ ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν·
 « Ἡ κατάνυξις καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἀξίων καὶ πρὸς ταῦτα
 ἡὐτρεπισμένων εἰσὶ. Σὺ δὲ πόσα ἔτη παρεκάλεσας τὸν Θεὸν
 ἢ ἐδούλευσας αὐτῷ ; Διὰ ποίων σου ἔργων ἡὐτρέπισας πρὸς 180
 ὑποδοχὴν αὐτῶν σεαυτὸν ; Οὐκ ἄρκει σοι ὅτι καὶ ζῆς ; »
 Ταῦτα εἰπὼν καὶ εὐχαριστήσας κατασφραγισάμενος πρόσ-
 ωπὸν τε καὶ στῆθος καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου τῷ σημείῳ τοῦ
 τιμίου σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ ψαλμοῦ σου πεσὼν ἀνακλίθητι.

Ὅτε δὲ ἐξυπνος γένη, μὴ στραφῆς ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος, 185
 ἀλλ' εὐθὺς ἀναστὰς πάλιν εὗξαι τῷ προειρημένῳ τρόπῳ
 καὶ μηκέτι ὑπνώσῃς, ἀλλὰ εὐχῇ καὶ ἀναγνώσει καρτέρησον,
 ἕως οὗ τὸ ξύλον κρούσει, καὶ τότε μετὰ πάντων εἰς τὴν
 σύναξιν ἀπελθε καὶ στῆθι ἐν τῷ ναῷ, ὡς μετὰ ἀγγέλων ἐν
 τῷ οὐρανῷ, σύντρομος, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἡγούμενος καὶ τῆς 190
 ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἀδελφῶν παραστάσεως. Ἰστάμενος δὲ
 πρόσεχε σεαυτῷ, τοῦ μὴ βλέπειν ὧδε κάκεισε καὶ
 περιεργάζεσθαι τοὺς ἀδελφούς, πῶς ἕκαστος ἵσταται ἢ
 πῶς ψάλλει, ἀλλὰ σεαυτῷ μόνῳ καὶ τῇ ψαλμῳδίᾳ καὶ ταῖς
 ἀμαρτίαις σου πρόσεχε. Μιμνήσκου δὲ καὶ τῆς ἐν τῷ κελλίῳ 195
 εὐχῆς, μὴ συντύχῃς ὅλως ἐν τῇ συνάξει τινὶ λόγον ἀργόν,
 μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχῆς. Εἰ δυνατόν,
 μὴδὲ εἰς ἀνάγνωσιν καθίσῃς, ἀλλ' ἐν τόπῳ κρυπτῷ ὑποχώρει
 καὶ ἵστασο ἀκούων, ὡς ἐκείνου αὐτοῦ σοι λαλοῦντος διὰ τοῦ
 ἀναγνώστου, τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς 200
 προτραπῆς εἰς ἀνάγνωσιν, ὡς ἀνάξιός ὢν τοῦ ἐκδιηγείσθαι
 διὰ τοῦ στόματός σου τὰς θεοπνεύστους τοῖς ἀδελφοῖς σου
 Γραφάς, οὕτω διάκεισο, καὶ τελειώσας τὴν θείαν ἀνάγνωσιν
 καὶ τὴν συνήθη μέλλων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς χοροὺς βαλεῖν
 μετάνοιαν, μὴ καταφρονητικῶς μὴδὲ ῥαθύμως, ἀλλ' ὡς 205

υιούς Θεοῦ καὶ ἁγίους ἅπαντας λογιζόμενος, προσπεσὼν καὶ τῷ ἐδάφει προσεγγίσας τὴν κεφαλὴν σου, λέγε μυστικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου πρὸς πάντας αὐτούς · « Εὐξάσθε καὶ συγχωρήσατέ μοι, τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
 210 γῆς, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ. » Ἐὰν δὲ καὶ κανοναρχῆσαι προσταχθῆς, μὴ ῥαθύμως μηδὲ ἐκλυομένως τοῦτο ποιῆς, ἀλλὰ νουνεχῶς καὶ νηφόντως ὡς ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ τὰ θεῖα λόγια διὰ τῆς σῆς φωνῆς ὡς διὰ χειρὸς τοῖς ἀδελφοῖς διανέμων, καὶ φοβοῦ μὴ τινα καταφρονητικῶς
 215 παραλείψῃς δοῦναι τὸν ζωοποιὸν ἄρτον ἥτοι τὸν λόγον, ὡς εἴρηται, τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκκληθῆσθαι ἔξω ὡς καταφρονητής, οὐ λέγω σοι ταύτης ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐξελθὼν οὖν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, μνησθητι ὅπως τὴν χθὲς ἡμέραν διήνυσας καί, εἰ ἐσφάλης ἐν τινι,
 220 διόρθωσαι σήμερον.

Ταῦτα τοιγαροῦν εἰ ἐμμείνης ποιῶν, οὐ βραδύνει Κύριος τοῦ ποιῆσαι τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ, ἐγὼ τοῦ εὐσπλαγχνου ἐγγυητής, ἐγὼ τοῦ φιλανθρώπου, εἰ καὶ τολμηρὸν εἰπεῖν, ἑμαυτὸν ὑποτίθηναι ἀντιφωνητὴν ! Ἀποθανοῦμαι ἐγώ, ἐὰν
 225 ὑπερίδῃ σε. Ἀντὶ σοῦ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ παραδοθήσομαι, ἐὰν ἐγκαταλείψῃ σε. Μόνον μὴ ἐν δισταγμῷ καρδίας, μηδὲ ἐν διψυχίᾳ ταῦτα ποιῆς !

Τί δέ ἐστι τὸ ἐν δισταγμῷ καὶ διψυχίᾳ ; Πρόσεχε, ἀγαπητέ ! Δισταγμὸς καρδίας ἐστὶ τὸ λογιζεσθαι ἢ ὅλως ἐνθυμεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ ὅτι « Ἡ ἐλεήσει με ὁ Θεὸς ἢ οὐ ; »
 230 Τὸ « οὐ » τοῦτο ἀπιστίας ἐστίν. Εἰ δὲ μὴ πιστεύεις ὅτι ἐλεήσει σε θέλει μᾶλλον ἐκεῖνος πλεον ἢ ὅσον προσδοκᾷς σὺ, τί καὶ προσέρχῃ παρακαλῶν αὐτόν ; Διψυχία δέ ἐστι τὸ μὴ εἰς θάνατον τελείως ἑαυτὸν ἐκδοῦναι ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν
 235 οὐρανῶν, ἀλλὰ μεριμνᾶν ὅλως τι εἰς ζωὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον, εὖ ἴσθι, ὀφείλει φυλάσσεσθαι ὁ ἐμπόνως μετανοῶν, ἵνα μὴ ἑαυτὸν διὰ τινος μηχανῆς ἀποκτείνῃ καὶ αὐτοφονευτής γένηται, οἷον ἢ κρημνῷ ῥίψας ἑαυτὸν ἢ ἀγχόνην χρησάμενος ἢ ἕτερόν τι ἐναντίον διαπραξάμενος.
 240 Τῶν δὲ λοιπῶν, δι' ὧν οἶδε τρέφεσθαι τὸ σῶμα καὶ ζῆν,

μηδεμίαν φροντίδα ποιέτω κατὰ τὸ λόγιον · « Ζητεῖτε
 πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ
 καὶ ταῦτα πάντα, τὰ εἰς χρεῖαν δηλονότι τοῦ σώματος ὑμῶν
 ἐπιτήδεια, προστεθήσεται ὑμῖν . » Δύναται γὰρ ὁ ἐναγώνιον
 ἔχων τὸν βίον καὶ ζῶν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, μετὰ μόνου 245
 ἄρτου καὶ ὕδατος ἀποτρέφεσθαι καθ' ἑκάστην καὶ ζῆν, καὶ
 μᾶλλον ἐκεῖνος εὐεκτεῖ ἢ οἱ τῶν ἀδροτέρων τραπεζῶν
 ἀπολαύοντες. Διὸ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἰδὼς ἔλεγε καὶ ἀεὶ
 λέγει · « Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις
 ἀρκεσθῆσόμεθα », καὶ πάλιν · « Ἵνα ἐν ἑαυτοῖς τὸ 250
 ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἔχοντες, μὴ ὤμεν πεποισθότες ἐφ'
 ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκροὺς . »

Ἰδοὺ τοιγαροῦν εἰπομέν σοι, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὅπως
 προσελθεῖν σε δεῖ τῷ Θεῷ καὶ ὅποιαν αὐτῷ ἐπιδείξασθαι
 τὴν μετάνοιαν. Μὴ οὖν ἀποστῆς ἕως τῆς ἐσχάτης σου 255
 ἀναπνοῆς, μηδὲ ἐπιλάβῃ τῆς καλῆς συμβουλῆς ἐμοῦ τοῦ
 ἁμαρτωλοῦ · οὐ γὰρ ἔπραξα ταῦτα καὶ ἀπὸ πράξεως ἐμῆς
 εἰπόν σοι, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν σωτηρίαν
 δέδωκέ μοι ταῦτα εἰπεῖν. Εἰ οὖν ταῦτα Θεοῦ συνεργοῦντός
 σοι ποιήσεις, ἐγγχρονίζοντός σου εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς 260
 μετανοίας, κατ' ὀλίγον αὐτός σὺ νοήσεις ἐτι μείζονα ἄλλα
 μυστήρια, ὑπὸ τῆς ἁνωθεν χάριτος αὐτὰ διδασκόμενος, καὶ
 χαρισθήσεται σοι οὐ μόνον δακρύων πηγὴ, ἀλλὰ καὶ πάντων
 παθῶν διὰ τῶν τοιούτων πράξεων ἀλλοτρίωσις. Τὸ γὰρ
 ζητεῖν ἀεὶ μετάνοιαν καὶ κατάνυξιν, ἐρευνᾶν τε τίνα τὰ 265
 βοηθοῦντα καὶ συνεργοῦντα εἰς τὸ πενθεῖν καὶ κλαίειν καὶ
 κατανύσσεσθαι καὶ μετὰ σπουδῆς αὐτὰ διαπράττεσθαι, ἀλλὰ
 μηδὲ προτιμᾶν ἐν μηδενὶ ἑαυτὸν ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ὅλως
 ποιεῖν θέλημα, συντόμως εἰς προκοπὴν φέρει τὸν ἄνθρωπον
 καὶ εἰς κάθαρσιν καὶ ἀπάθειαν, καὶ Πνεύματος Ἁγίου 270
 κοινωνὸν αὐτὸν ἀπεργάζεται, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ Ἀντωνίου,
 Σάββα καὶ Εὐθυμίου, τῶν μεγάλων πατέρων, ἴσον ἀποκαθ-
 ἴστησι.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐὰν ἀκούσῃς μου καὶ ἀγαπήσῃς τὴν
 μετάνοιαν καὶ κατάνυξιν · εἰ δὲ μὴ θελήσῃς ἀκοῦσαί μου 275

- καὶ τὰ εἰρημένα ἔργον ἀδιάλειπτον κτήσασθαι, μήτε σὺ μήτε ἕτερος βλασφημεῖτω καὶ λεγέτω τοῦτο ἀδύνατον, μηδὲ ὅτι · « Ἐξηγόρευσα, ἔχω τόσους χρόνους ἢ τόσους », μηδὲ ἀπαριθμεῖτω μοι διάδοσιν καὶ διασκορπισιν πλοῦτου καὶ χρυσίου, μηδὲ λεγέτω · « Τόσους ἢ τόσους ἀπὸ τῶν ἐμοὶ ὑπαρχόντων χρυσίων ἐνέδυσα γυμνοὺς, πεινῶντας ἔθρεψα, διψῶντας ἐπότισα, πάντα μου διεσκορπισα, ἀφικόμην εἰς τὸδε τὸ ὄρος, εἰσῆλθον εἰς τὸδε τὸ σπήλαιον, τὸν τοῦ Κυρίου τάφον κατέλαβον, εἰς τὸ ὄρος ἀνῆλθον τῶν Ἑλαιῶν, καὶ νῦν εἰσῆλθον εἰς τὸδε τὸ μοναστήριον καὶ ἀπεκάρην ἢ καὶ προαποκαρθεὶς κάθημαι ἐν ἐνὶ κελλίῳ, ποιῶν τόσας ἢ τόσας εὐχάς · καὶ μετὰ τούτων σωθήσομαι καὶ ἀρκετόν μοι ἔστι ! »
- Μὴ τοίνυν ἀπάτα σεαυτὸν, ἀδελφέ, ὅστις εἶ, μηδὲ παραμυθοῦ σεαυτὸν διακένους ἐννοίαις, ἀφρόνως τοῦτο ποιῶν. Ταῦτα γὰρ πάντα καλὰ καὶ λίαν καλὰ, ἀλλὰ σπóρος εἰσίν, εὖ ἴσθι, ἀγαπητέ. Ἴδε οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι λέγω, τὴν χώραν ἐνέωσας καὶ ἐδιδόλησας, ἐτριδόλησας, ἔσπειρας. Ἐγnows ἄρα τὸν σπόρον προκύψαντα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς ; Ἐγnows αὐξήσαντα ; Ἐγnows στάχους φθάσαντας ; Ἐγnows λευκά σου τῆς ψυχικῆς γῆς τὰ λήια καὶ πρὸς θερισμὸν ἔτοιμα ; Ἐτίλλας στάχους ἐξ αὐτῶν, ἔσφαγες ταῖς χερσίν, ἵνα γυμνὸν ἴδῃς τὸν καρπὸν τῶν πόνων σου ; Ἰδὼν δὲ τοῦτον, ἐτράφης ἄρα εἰς κόρον καὶ δύναμιν ἔλαβες ; Εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, προσκυνῶ σου τοὺς πόδας καὶ κατασπάζομαι καὶ τὰ ἵχνη τούτων καταφιλῶ · οὐ γάρ εἰμι ἄξιος τὸ πρόσωπόν σου ἀσπάσασθαι. Καὶ χαῖρε καὶ ἀγαλλία, μετὰ χαρᾶς συλλέγων ἃ κόπῳ καὶ πόνῳ πολλῷ ἔσπειρας.
- Εἰ δὲ ἀγνοεῖς καὶ αὐτὰ τὰ παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα καὶ οὐδὲ εἰ ἐσπάρῃ ἐν τῇ γῇ σου τι τῶν κρειττόνων καρπῶν — λέγω δὴ ἐν τῷ χωρίῳ τῆς καρδίας σου — ἔγνωκας, τί ὠφέλησας, εἶπέ μοι, περικυκλεύσας τὰ πέρατα καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης γενόμενος ; Πάντως οὐδέν ! Ἄν γὰρ ἐλεήσω τὸν κόσμον ἅπαντα ἐκ τῶν οὐκ ἐμῶν — ὅμως ἔστω ἐμῶν —, ἐμαυτὸν δὲ περιτῶς γυμνὸν καὶ πένητα καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πενίας γενόμενον καὶ οὕτω μέλλοντα ἐν πενίᾳ τῶν ἀγαθῶν ἀποθανεῖν καὶ τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ

παραστῆναι τῷ φοβερῷ, τί μοι τὸ ὄφελος; Ἐνδεδυμένους ἡμᾶς δεῖ καὶ ἐστολισμένους τοῦ βίου τούτου καὶ τοῦ σώματος· ἐξελεῖν, εἴ γε καὶ βουλοίμεθα ἐν τῷ γάμῳ τῷ βασιλικῷ συνανακλιθῆναι τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως. Τί δέ ἐστιν ὃ 315 ἐγὼ καὶ πάντες ὀφείλομεν ἐπενδύσασθαι, ἵνα μὴ γυμνοὶ τότε εὐρεθῶμεν; Ὁ Χριστός, ἀδελφοί, καὶ Θεός! Ἐάν δὲ πᾶσαν αὐθις τὴν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν γῆν περιέλθω ὥς μίαν οἰκίαν καὶ οὐδεμίαν καταλίπω χώραν ἢ πόλιν ἢ ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ οὐκ εἰσέλθω καὶ προσκυνήσω καὶ εὐξομαι καὶ τὰ ἐν 320 αὐτοῖς καλῶς ἱστορήσω καὶ ἀκριδῶς, τῆς δὲ βασιλείας ἀποπέσω τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἦν μοι κρεῖσσον μὴ γεννηθῆναι μηδὲ πεσεῖν ἐπὶ γῆς, ἢ ἀναπνεῦσαι τοῦτον δὴ τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον ὀφθαλμοῖς κατιδεῖν; Ναὶ ὅντως, κρεῖσσόν μοι κατὰ πολὺ ἦν!

325

Τί οὖν ποιήσω, ἵνα μὴ ταύτης ἐκπέσω; Ἄν τὰ προειρημένα ἅπαντα διαπραξάμενος, Πνεῦμα Ἅγιον λήψωμαι· τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ σπόρος Χριστοῦ, δι' οὗ συγγενεῖς αὐτοῦ γινόμεθα οἱ πένητες ἡμεῖς καὶ βροτοί, δὲ εἰάν πέσῃ εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καρποφορεῖ ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν 330 ἑκατόν, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὰ δ' ἄλλα ἅπαντα τούτου χωρὶς οὐδὲν ὠφελοῦσιν. Ἐάν γάρ μὴ ἑαυτοὺς ἡμᾶς, ὦ ἀδελφοί, ἐλεήσωμεν καὶ διὰ μετανοίας εὐρήσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καθααρμένας καὶ πλήρεις φωτός, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει τῶν ἄλλων ἁπάντων ἡ ἐργασία, 335 καθὼς φησιν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός· «Τί ὠφελήσει ἄνθρωπος, εἰάν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» καὶ πάλιν· «Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν, ὃ δὲ εὐρών αὐτήν 340 ἀπολέσει αὐτήν.» Εἰ οὖν ἐγὼ μὴ ἀπολέσω τὴν ψυχὴν μου τῷ προτέρῳ τρόπῳ, ὥς εἴρηκα, εἰς θάνατον ἐμαυτοῦ, ἐκδεδωκὼς διὰ τὸν Χριστόν, καὶ πάλιν εὕρω αὐτήν ζήσασαν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, τί μοι τὸ ὄφελος τῶν λοιπῶν ἁπάντων, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί; Οὐδὲν ὅντως, οὐδὲν ἡμᾶς οὐ μὴ 345 ὠφελήσει, ἡγαπημένοι δοῦλοι Χριστοῦ, οὐδὲ τοῦ αἰωνίου πυρός ἐξελεῖται, εἰάν μὴ πάντα καὶ πάντας ἀφέντες ἑαυτοὺς ἡμᾶς μόνους ἐπισκεψώμεθα.

Τί δέ ἐστι τὸ ἑαυτοὺς ἐπισκέψασθαι ; Ἐν ἑτέρῳ τοῦτο,
 350 ὦ ἀδελφοί, κατηχήσει ταμειυσόμεθα, τὴν συμμετρίαν τοῦ
 λόγου πραγματευόμενοι. Αὐτὸς δὲ ὁ Θεός, ἡ ἀληθινὴ Σοφία,
 ὁ καταξιώσας γενέσθαι διδάσκαλος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν,
 αὐτὸς δίδαξόν με εἰπεῖν ἑμαυτῷ τε καὶ τοῖς συνδούλοις καὶ
 ἀδελφοῖς μου τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς. Σὺ γάρ εἰ ὁ ὁδηγός
 355 καὶ φωτισμός τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ διδοὺς λόγον ἡμῖν ἐν
 ἀνοίξει τοῦ στόματος καὶ ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις
 δυνάμει πολλῇ , καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν νῦν καὶ
 ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXXI

Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἑαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι καὶ τὰ 1
καθ' ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν. Καὶ πῶς τὰ ἑαυτοῦ ἀντι-
παρατιθέναι χρὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ.

Λόγος ΛΑ΄.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐν τῇ προλαβούσῃ κατηχήσει, διὰ 5
τὸ μὴ τὸν λόγον μηκύνειν ἐπὶ πολὺ, τὰ κατηχηθέντα τότε
ἐλλιπῆ κατελίπομεν, εἰπεῖν ἐπειγόμενοι τί ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν
ἐπισκέψασθαι· νυνὶ δὲ διὰ τῆς παρούσης κατηχήσεως
ἀποδοῦναι ἤκομεν τὸ χρέος ὑμῖν τοῦ λόγου, ὥς ἐπὶ τοῦτο
τεθέντες καὶ ἀεὶ χρεωστοῦντες διδόναι τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν τοῦ 10
λόγου τὸ σιτομέτριον.

Τί οὖν ἐστίν, ὥς τηνικαῦτα προείπομεν, τὸ προσχεῖν
καὶ ἑαυτὸν ἐπισκέψασθαι; Τὸ προσχεῖν ἕκαστον ἑαυτῷ
τοῦτό ἐστι, τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰπεῖν· «Μὴ τί γε ἄρα τὸ οἰονοῦν
πάθος κατέχῃ με; Καὶ γὰρ ὥς ἐν ταῖς θείαις ἀκούω Γραφαῖς, 15
ὅτι ὁ ἔχων ἐν μόνον πάθος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
οὐκ εἰσέρχεται, γέγραπται γάρ·· Ἐάν τις τὸν νόμον ὅλον
τηρήσῃ, πταίσῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἐνοχος··» Ὁμοίως
δὲ καὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν τῷ
λέγειν καθ' ἑαυτὸν· «Μήποτε τήνδε ἢ τήνδε τὴν ἐντολὴν 20
παρημέλησα, ἢ ἀμελῶ καὶ καταφρονῶ αὐτῆς καὶ ταύτην
οὐ διαπράττομαι; λέγει γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ Θεός·· Ἰῶτα
ἐν ἡ μία κεραία ἀπὸ τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν μου οὐ μὴ
παρέλθῃ, ἕως ἂν πάντα γένηται·, καὶ πάλιν·· Ὁ λύσας
μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξας οὕτω 25
ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν··»

Ἄλλὰ γὰρ προσέχειν δεῖ καὶ ταῖς θείαις Γραφαῖς, κάκεινων ἀναγινωσκομένων βλέπειν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν,
 30 κατανοεῖν τε καὶ καταμανθάνειν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐν ποίοις ἐστίν. Οἶόν τι λέγω; Ἀκούει λέγοντος τοῦ Κυρίου· «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Μνησθῆναι οὖν ὀφείλει ὅπως διέρχεται τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν καλῶς μετανοῇ, ἐπαυξήσῃ καὶ
 35 ἐπιτείνῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀμελῶς, διορθώσῃται.

Πάλιν ἀκούει αὐτοῦ λέγοντος· «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Ὅφειλε τοίνυν ἐξετάζειν καὶ δοκιμάζειν αἰεὶ ἑαυτόν εἰς πᾶν συνάντημα εὐτελές, ὑδρεῶς φημι, ἀτιμίας καὶ ἐξουδενώσεως,
 40 καὶ οὕτω βλέπειν εἰς ἑαυτόν, εἰ ἄρα καὶ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ αὐτῇ ἐν αὐτῷ τῆς ταπεινώσεως ἢ οὐ· ὁ γὰρ ταύτην κεκτημένος φέρει πάντα ἀλύπως καὶ ἀδαρῶς, μὴ κεντούμενος ἐν τινὶ τῶν γινομένων τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ μικρὸν κεντηθῇ, ἀλλ' οὐ τελείως ταρασσεται· ὑπὲρ δὲ τοῦ κεντήματος μᾶλλον
 45 ἐκείνου τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι ὅλως μικρὸν ἐλυπήθη καὶ οὐχὶ μετὰ χαρᾶς μᾶλλον τὰ συμβάντα ἐδέξατο, μαστίζει ἑαυτόν καὶ εὐτελίζει, λυπεῖται καὶ κλαίει, εἰσερχόμενος ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς κέλλης αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσπίπτων τῷ Θεῷ ἐξομολογεῖται αὐτῷ, ὡς πᾶσαν
 50 ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν.

Εἶτα πάλιν ἀκούει· «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες.» Καὶ σκόπει πῶς οὐ λέγει οἱ πενθήσαντες, ἀλλ' οἱ αἰεὶ πενθοῦντες· σκοπεῖν οὖν καὶ ἐνταῦθα ὀφείλομεν, εἰ καθ' ἡμέραν πενθοῦμεν. Ἐὰν γὰρ ταπεινοὶ ἀπὸ τῆς μετανοίας γενώμεθα, εὐδηλον ὅτι
 55 οὐ μὴ παρέλθῃ ἡμῖν ἡμέρα ἢ μία νύξ ἀνευ δακρύων καὶ πένθους καὶ κατανύξεως.

Καὶ πάλιν· «Μακάριοι οἱ πραεῖς.» Τίς δὲ καθ' ἐκάστην πενθῶν ὀργίλως ζῶν διαμείνῃ καὶ μὴ πραεὺς γένηται; Ὡσπερ γὰρ φλόξ πυρὸς ὑπὸ ὕδατος, οὕτως ὑπὸ τοῦ
 60 πένθους καὶ τῶν δακρύων ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς σθέννυται· καὶ τοσοῦτον ὡς χρονίσαντά τινα ἐν τούτῳ, εἰς ἀκινήσιαν μετατεθῆναι καὶ ἐλθεῖν τὸ θυμικόν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διὸ βλέπειν ὀφείλει τις καὶ ἐν τούτῳ ἑαυτόν, εἰ πρῶτος ὄντως

ἐστίν — ὁ γὰρ τοιοῦτος ἐν οὐδενὶ ἀνέχεται παράβασιν ἰδεῖν
 τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἁμαρτάνων ὑπὲρ τῶν 65
 ἁμαρτανόντων ἀδιαλείπτως θρηνεῖ — · εἰθ' οὕτως, εἰ τὴν
 δικαιοσύνην πεινᾷ καὶ διψᾷ τοῦ Θεοῦ · ἔστι γὰρ καὶ δικαιο-
 σύνην τινὰ μετιόντα εὐρεῖν, μὴ πεινῶντα μηδὲ διψῶντα
 αὐτὴν · δικαιοσύνη γὰρ ὁ Θεός ἐστιν, ὥσπερ ἥλιον αὐτὸν
 δικαιοσύνης ἀκούεις καλούμενον. Ὁ γοῦν πεινῶν αὐτὸν 70
 καὶ διψῶν, τὸν κόσμον ὅλον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ἡγεῖται
 σκύδαλα, τιμὰς δὲ ἀρχόντων ὡς αἰσχύνῃ ταῦτα λογίζεται
 ἢ οὐδόλως τῶν ἀνθρωπίνων τιμῶν ἐπαισθάνεται.

Καὶ αὖθις · « Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. » * Ἄρα τίνες εἰσὶν
 οἱ ἐλεήμονες ; Οἱ χρήματα διδόντες καὶ διατρέφοντες 75
 πένητας ; οὐ ! Ἀλλὰ τίνες ; Οἱ πτωχεύσαντες διὰ τὸν
 πτωχεύσαντα δι' ἡμᾶς καὶ μηδὲν ἔχοντες δοῦναι, τῶν δὲ
 πτωχῶν καὶ χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐν ἀσθενείᾳ
 νοερῶς ἀεὶ μεμνημένοι, πολλάκις δὲ καὶ ὀρώντες καὶ
 συμπαθοῦντες τούτοις καὶ ὑπὲρ αὐτῶν θερμῶς κλαίοντες, 80
 οἷος ἦν ὁ Ἰωβ λέγων · « Ἐγὼ δὲ ἐκλαυσα ἐπὶ παντὶ
 ἀδυνάτῳ », οἵτινες καὶ ὅταν ἔχωσιν ἔλεοῦσι τούτους ἐν
 ἰλαρότητι καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς πάντας ἀφθόνως
 ὑπομνησκόντες, τῷ εἰρηκότι πειθόμενοι · « Ἀδόλως τε
 ἔμαθον ἀφθόνως τε μεταδίδωμι. » Οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ 85
 Κυρίου μακαριζόμενοι, οἱ ἀληθεῖς ἐλεήμονες · διὸ καὶ ἐκ
 τῆς τοιαύτης ἐλεημοσύνης, ὡς διὰ βαθμίδος τινός, εἰς τὴν
 τῆς ψυχῆς τελείαν ἀνιόντες φθάνουσι καθαρότητα.

* Ἐνθεν τοι καὶ ἀπὸ ταύτης ὁ Θεὸς τοὺς καθαροὺς ἐμακάρισε
 τὴν καρδίαν, οὕτως εἰπὼν · « Μακάριοι οἱ καθарοὶ τῇ 90
 καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁψονται », εἰδὼς ὡς ἅτε Θεὸς
 καὶ νομοθέτης ἡμῶν, ὅτι εἰ μὴ εἰς τοιαύτην ἔλθῃ διάθεσιν
 ἡ ψυχὴ ἡμῶν, οὔτε ἀενάως πενθεῖ, οὔτε πρᾶξι τελείᾳ
 γίνεται, οὔτε διψᾷ τὸν Θεόν, οὔτε τῶν παθῶν καθαίρεται,
 οὔτε ὡς ἔσοπτρον καθαρὸν γίνεται. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα γένηται, 95
 οὐδὲ καθαρῶς τὸ πρόσωπον ἐν ἑαυτῇ ποτε τοῦ Δεσπότου
 θεάσεται · ἡ δὲ γενομένη τοιαύτη ὁρᾷ τὸν Θεὸν ἐκ παντὸς
 καὶ καταλλάσσεται αὐτῷ, καὶ γίνεται εἰρήνῃ ἀναμεταξὺ
 τοῦ Ποιητοῦ ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ τῆς πρώην ἐχθρᾶς οὐσης

- 100 αὐτῷ ψυχῆς, καὶ τηνικαῦτα ὡς εἰρηνοποιὸς παρὰ τοῦ Θεοῦ μακαρίζεται · « Μακάριοι γάρ, φησὶν, οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται », οἱ τῷ ἐλθόντι δοῦναι εἰρήνην τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν ἑαυτοὺς γνωστῶς καταλλάξαντες, τῷ καταλλάξαι ἡμᾶς ἐχθροὺς ὄντας τῷ
- 105 ἰδίῳ Πατρὶ καὶ ἐνώσαι ἐλθόντι τὰ διεστῶτα εἰς ἓν, τουτέστι μεταδοῦναι ἡμῖν Πνεύματος Ἁγίου καὶ λαβεῖν αὐτὸν σάρκα τὴν ἡμετέραν. Οἱ τοίνυν ἰδόντες αὐτόν, εὐδηλον ὅτι καὶ αὐτῷ ἀληθῶς κατηλλάγησαν, τὴν ζητούμενην εἰρήνην ἀποτελέσαντες καὶ υἱοὶ Θεοῦ γεγονότες. « Θεὸς δὲ ὁ δικαίων,
- 110 τίς ὁ κατακρίνων ; » Εἰ δὲ τὸν ἀδελφόν σου σύ, ὃν ὄρᾳς, οὐκ ἀγαπᾷς, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ εἶωρακας, πῶς δύνασαι ἀγαπᾶν ; Εἰ δὲ ἀγαπᾷς αὐτόν οὐ δύναμεθα ἡ μᾶλλον εἰπεῖν οὐ βουλόμεθα, δῆλον ὅτι οὐδὲ κατηλλάγημεν αὐτῷ. Ἀλλὰ σπουδάσωμεν ἰδεῖν καὶ καταλλαγῆναι καὶ ἀγαπήσαι αὐτόν, ἀδελφοί,
- 115 ὡς αὐτὸς ἐνετείλατο, ἐξ ὅλης ψυχῆς.

- Εἶτα πάλιν ἀκούει λέγοντος · « Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης », καὶ καταστοχάζεται ἐρευνῶν ἑαυτόν, εἰ ἕνεκεν ἐντολῆς ἐδίωχθη Θεοῦ, ἐπειδὴ « πάντες ὅσοι ἐν Χριστῷ θέλουσι ζῆν διωχθήσονται », καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος. Διὸ καὶ ἐπιφέρων φησὶ · « Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἑμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔσχaton τέθηκε τοὺς δεδιωγμένους καὶ ὀνειδιζομένους, καὶ
- 125 προστάσσει μετ' ἐξουσίας ἐπιφωνῶν αὐτοῖς τὸ « Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε » ; Ἐπειδὴ ὁ μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἑαυτοῦ πλημμελημάτων ἐπιδειξάμενος καὶ ταπεινὸς ἐντεῦθεν γενόμενος — ἵνα σοι πάλιν δευτέρῳ τὰ αὐτὰ εἶποιμι —, καὶ πενθεῖν καθ' ἑκάστην ἀξιοῦται καὶ πρᾶος γίνεται καὶ τὸν ἥλιον
- 130 τῆς δικαιοσύνης ἀπὸ ψυχῆς πεινᾷ καὶ διψᾷ καὶ ἐλεήμων ἀποτελεῖται καὶ συμπαθής, ὡς τὰ πάθη πάντων καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀσθενείας ἑαυτῷ οἰκειούμενος, κλαίων τε καὶ καθαίρόμενος βλέπει τὸν Θεόν καὶ αὐτῷ καταλλάσσεται καὶ γίνεται τῷ ὄντι εἰρηνοποιὸς καὶ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ
- 135 κληθῆναι καταξιούται. Ὁ γοῦν τοιοῦτος δύναται καὶ διωκό-

μενος καὶ τυπτόμενος καὶ ὀνειδιζόμενος, λοιδορούμενός τε καὶ ὕβριζόμενος καὶ πᾶν πονηρὸν ῥῆμα κατ' αὐτοῦ λεγόμενον ἀκούων, ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς καὶ ἀφράστου ἀγαλλιάσεως, καὶ τοῦτο εἰδώς ὁ Δεσπότης Θεὸς μετὰ ἀποφάσεως εἰρηκε·
 « Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε. » Ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος γεγωνώς 140
 μὴδὲ τὴν ἐνυπόστατον χαρὰν ἐντὸς αὐτοῦ πλουσίως κτησάμενος, πῶς ἀμνησικακῶς ἄρα ταῦτα πάντα ὑπενεγκεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς!

Διὸ οὖν, πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, πάσῃ σπουδῇ ἑαυτοὺς ἡμᾶς καθ' ἡμέραν καὶ καθ' ὥραν, εἰ οἶόν τε, ἀνακρίνειν καὶ 145
 διερευνᾶσθαι μηδέποτε παυσώμεθα, ἀλλὰ πάσας, ὡς εἴπομεν, τὰς ἐντολάς διερχόμενοι καὶ ἐν μιᾷ ἐκάστη αὐτῶν ἑαυτοὺς ἡμᾶς ἐξετάζοντες καὶ κατασκοποῦντες ὁρῶμεν. Καὶ εἰ μὲν εὐρεθῶμεν αὐτὴν ἐκπληρώσαντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Δεσπότη Θεῷ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλῶς ταύτην φυλάξωμεν 150
 εἰ δὲ μήπω ταύτης ἐμνήσθημεν ἢ αὐτὴν πεποιήκαμεν δράμωμεν, παρακαλῶ, ἕως ταύτης δραξώμεθα καὶ γενώμεθα αὐτῆς ἐγκρατεῖς, ἵνα μὴ καταφρονήσαντες αὐτῆς, ἐλάχιστοι κληθῶμεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οὕτω γὰρ μίαν μίαν κατὰ μικρὸν ὡς βαθμίδα κλίμακος ἀνερχόμενοι, εὖ 155
 οἶδα, φθάσομεν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ᾗ, ὡς προειρήκαμεν ἀνωθεν, ἵσταται διακύπτων ὁ Δεσπότης ἡμῶν λέγων πᾶσιν ἡμῖν· « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς », κάκεισε γενόμενοι καὶ αὐτὸν ὡς δυνατὸν ἀνθρώπῳ ἰδόντες καὶ τὴν 160
 βασιλείαν παρ' ἐκείνου λαβόντες τῶν οὐρανῶν, ἥτις ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐντὸς ἡμῶν ταύτην ἀεὶ ἔξομεν, ὡς αὐτὸς ὁ Δεσπότης διαρρήθην βοᾷ, καὶ οὕτω διάξομεν ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς, μᾶλλον δὲ ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἐν πᾶσι μιμηταὶ τοῦ ἰδίου Πατρὸς καὶ Θεοῦ· οὗ γένοιτο 165
 πάντας ἡμᾶς τῆς γλυκυτάτης θεᾶς ἐναπολαῦσαι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXXII

- 1 Περὶ βλασφημίας. Καὶ ὅτι ὁ λέγων μὴ δύνασθαι τινα
κατὰ τὴν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι
Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ὁ διαβάλλων τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύ-
ματος καὶ τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἵρεσιν νέαν εἰς
5 τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.

Λόγος ΑΒ'.

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, « πᾶσα ἁμαρτία », φησὶ τὸ
ιερώτατον λόγιον τοῦ Σωτῆρος, « ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώ-
ποις, τῷ δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον βλασφημήσαντι οὐκ
10 ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι ».
Ζητήσωμεν οὖν τίς ἐστὶν ἡ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
βλασφημία. Βλασφημία ἐστὶν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ
ἐπιφημίζειν τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τῷ πνεύματι τῷ ἐναντίῳ,
καθὰ φησιν ὁ μέγας Βασιλεὺς. Πῶς δὲ τις τοῦτο ποιεῖ;
15 Ὅποτεν ἡ γινόμενα θαύματα τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἢ ἑτερόν
τις ὁρῶν θεῖον χάρισμα εἰς ἓνα τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν — φημί
δὴ κατάνυξιν ἢ δάκρυα ἢ ταπείνωσιν ἢ γνῶσιν θεῖαν ἢ
λόγον σοφίας τῆς ἀνωθεν ἢ ἄλλο τι χαριζόμενον ὑπὸ θεοῦ
Πνεύματος τοῖς τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι —, λέγει εἶναι τοῦτο
20 ἀπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου· ἀλλὰ καὶ ὁ τοὺς ὑπὸ θεοῦ
Πνεύματος ἀγομένους ὡς υἱοὺς Θεοῦ, τοὺς τὰ προστάγματα
ποιούντας τοῦ Πατρὸς αὐτῶν καὶ Θεοῦ, λέγων ὑπὸ δαιμόνων
πλανᾶσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον βλασφημεῖ
τὸ ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς, καθὰ δὴ καὶ Ἰουδαῖοί ποτε εἰς τὸν
25 Τίον τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνοι γὰρ ἔβλεπον δαίμονας ἀπελαυνο-
μένους ὑπὸ Χριστοῦ καὶ κατὰ τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος
ἐβλασφήμουν καὶ ἀναιδῶς οἱ ἀναιδεῖς ἔλεγον· « Ἐν Βεελ-

ζεδούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια . »
 Ἄλλὰ ταῦτα ἀκούοντές τινες οὐκ ἀκούουσι καὶ βλέποντες
 οὐ βλέπουσι¹, πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυ- 30
 ρούμενα ἔργα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἐνεργείας θείας
 γίνεσθαι, ὥσπερ ἐαυτῶν ἔξω γενόμενοι καὶ πᾶσαν θείαν
 Γραφήν ἀπὸ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀποπτύσαντες καὶ τὴν ἐξ
 αὐτῶν ἐγγινομένην γνῶσιν τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐξωθήσαντες,
 ἐκ μέθης καὶ δαιμονικῆς ἐργασίας ταῦτα γίνεσθαι λέγειν οὐ 35
 φρίττουσι.

Καθάπερ γὰρ ἄπιστοι καὶ παντελῶς τῶν θείων μυστηρίων
 ὄντες ἀμύητοι, καὶ περὶ ἐλλάμψεως θείας ἀκούσωσι, καὶ
 περὶ φωτισμοῦ ψυχῆς καὶ νοός, καὶ περὶ θεωρίας καὶ
 ἀπαθείας, καὶ περὶ ταπεινώσεως καὶ δακρύων τῶν ἐξ 40
 ἐνεργείας καὶ χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκχεομένων,
 εὐθύς, ὥσπερ μὴ φέροντες τὴν ὑπερβάλλουσαν αἴγλην τῶν
 λόγων καὶ δύνανται, σκοτιζόμενοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς
 καρδίας μᾶλλον ἢ αὐγαζόμενοι, ἐκ πλάνης δαιμόνων εἶναι
 ταῦτα τολμηρῶς ἀποφαίνονται καὶ οὔτε τὸ τοῦ Θεοῦ 45
 κρίμα, οὔτε τὴν τῶν ἀκουόντων αὐτοὺς βλάβην φρίττουσι,
 πᾶσι δὲ ἀναίδην οἱ τολμηταὶ διαμαρτύρονται μηδὲν τοιοῦτον
 νῦν ἐν τινι τῶν πιστῶν παρὰ Θεοῦ γίνεσθαι, ὅπερ ἀσέβειά
 ἐστὶ μᾶλλον ἢ αἵρεσις. Αἵρεσις μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐν τινι
 παρεκκλίνειν τῶν κειμένων ἡμῖν δογμάτων περὶ τῆς ὁρθῆς 50
 ἡμῶν πίστεως· τὸ δὲ λέγειν μὴ εἶναι ἀρτίως τινὰς τοὺς τὸν
 Θεὸν ἀγαπῶντας, μηδὲ Πνεύματος Ἁγίου τούτους κατ-
 αξιούσθαι καὶ ὑπ' αὐτοῦ βαπτιζομένους υἱοὺς Θεοῦ καὶ
 θεοὺς ἐν γνώσει καὶ πείρᾳ καὶ θεωρίᾳ γίνεσθαι, πᾶσαν
 ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν 55
 οἰκονομίαν καὶ φανερῶς ἀπαρνεῖται τὴν ἀνακαίνισιν τῆς
 φθορείσης εἰκόνης καὶ θανατωθείσης, τὴν ἐπὶ ἀφθαρσίαν
 αὐτῆς γενομένην καὶ ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

Ὡς γὰρ οὐκ ἐστὶ τὸν μὴ βαπτισθέντα δι' ὕδατος καὶ
 Πνεύματος σωθῆναι ποτε, οὕτως οὐδὲ τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα 60
 ἁμαρτήσαντα, ἐὰν μὴ βαπτισθῇ ἄνωθεν καὶ ἀναγεννηθῇ,
 καθὼς ὁ Κύριος τοῦτο βεβαιῶν πρὸς τὸν Νικοδήμου ἐφη·
 « Ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν

βασιλείαν τῶν οὐρανῶν », καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους
 65 αὐθις · « Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισ-
 θήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ . » Ὁ οὖν ἀγνοῶν καὶ ὁ περ
 νήπιος ἐβαπτίσατο βάπτισμα καὶ μηδὲ διὰ ἐβαπτίσατο
 ἐπιστάμενος, ἀλλὰ πίστει μόνῃ τοῦτο παραδεξάμενος καὶ
 μυρίαὶς ἁμαρτίαις τοῦτο ἀποσμηξάμενος, τὸ δεύτερόν τε

70 — τὸ διὰ Πνεύματος λέγω, ἀνωθεν φιλανθρωπία Θεοῦ διδόν-
 μενον τοῖς διὰ μετανοίας αὐτὸ ἐκζητοῦσιν — ἀπαρνούμενος,
 πῶς ποτε ἄλλως σωτηρίας τυχεῖν δυνήσεται ; Οὐδαμῶς.

Διὰ τοῦτο οὖν διαμαρτύρομαι πᾶσιν ὑμῖν καὶ λέγω καὶ
 λέγων οὐ παύσομαι, ὅσοι τὸ πρῶτον βάπτισμα διὰ παραβά-
 75 σεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐμολύνετε, τὴν τοῦ Δαυὶδ
 μετάνοιαν καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων μιμήσασθε καὶ πάσῃ
 σπουδῇ διὰ παντοίων ἔργων καὶ λόγων ἀξίαν μετάνοιαν
 ἐπιδείξασθε, ἵνα τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἐφ'
 80 ἑαυτοῖς ἐπισπάσῃτε. Τοῦτο γάρ τὸ Πνεῦμα, κατελθὼν
 ἐφ' ὑμᾶς, κολυμβήθρα φωτειδῆς ὑμῖν γένηται καὶ ἐγκαλπω-
 σάμενον ὑμᾶς, ἀρρήτως ὀλους ἐν ἑαυτῷ, ἐκ φθαρτῶν ἀφθάρ-
 τους, ἐκ θνητῶν ἀθανάτους καὶ ἀντὶ υἱῶν ἀνθρώπων Θεοῦ
 υἱοὺς καὶ θεοὺς θέσει καὶ χάριτι, ἀναγεννήσαν ὑμᾶς ἀπεργάση-
 85 ται — εἰ ἄρα καὶ βούλεσθε τῶν ἁγίων συγγενεῖς καὶ συκλη-
 ρονόμοι φανήσεσθαι καὶ μετὰ πάντων αὐτῶν εἰς τὴν βασιλείαν
 τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν — ὅλον νῦν καὶ τὸν ἅγιον πατέρα
 ἡμῶν ἐγνωμεν τὸν Στουδιώτην, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενόμενον
 γενεᾷ, καὶ οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τινὰς ἄλλους τῶν αὐτοῦ
 μαθητῶν, διὰ τῶν αὐτοῦ δεήσεων καὶ εὐχῶν, ἀφάτω φιλαν-
 90 θρωπία τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ τοῦ τοιοῦτου καταξιωθέντος,
 ὡς ἔφην, καλοῦ. Λέγω δὲ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ ἐκείνων δυνάμει
 καυχώμενος, ἀλλὰ τῇ ἀγαθότητι εὐχαριστῶν τοῦ Θεοῦ καὶ
 κηρύττων ταύτην πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ σπουδάσῃτε
 τοῦ τοιοῦτου καταξιωθῆναι καλοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
 95 γνῶρισμα τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, ἵνα μὴ μόνον ἑαυτῷ τις
 τὴν κτῆσιν περιποιῇται τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον
 αὐτοῦ ἀδελφοῖς γνωρίζῃ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ καὶ προτρέπῃται
 αὐτοῖς ζητῆσαι καὶ εὑρεῖν καὶ πλουτῆσαι αὐτόν.

Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν, ὡς ὁράτε, βοῶ πρὸς ὑμᾶς, τὰς
 100 προφητικὰς ἀναλαμβάνων φωνάς · « Προσέλθετε πρὸς

αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα τῶν συνειδήσεων
ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυρῇ . » Τί γάρ ; Τῇ ῥαθυμίᾳ καὶ
ἀμελείᾳ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς ἐκδότους
ἐαυτοὺς ποιήσαντες, ἀδύνατον εἶναι ὑμῖν τὸ διὰ μετανοίας
ἐκκαθαρθῆναι καὶ Θεῷ προσεγγίσει λέγετε · καὶ οὐ τοῦτο 105
μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τὴν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ χάριν λαβεῖν
δυνατὸν καὶ δι' αὐτῆς ἀναγεννηθῆναι καὶ υἱοθετηθῆναι καὶ
ἐξομοιωθῆναι αὐτῷ ; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδύνατον, οὐκ ἔστιν.
Ἄδύνατον μὲν γάρ ἦν πρὸ τῆς αὐτοῦ ἐπὶ γῆς παρουσίας
ἀφ' οὗ δὲ εὐδόκησεν ἄνθρωπος γενέσθαι καὶ κατὰ πάντα 110
χωρὶς ἁμαρτίας ἐξομοιωθῆναι ἡμῖν ὁ Δεσπότης τῶν
ἀπάντων Θεός, δυνατὰ ἡμῖν ταῦτα καὶ ῥάδια ἀπειργάσατο,
δεδωκώς ἡμῖν ἐξουσίαν υἱοὺς γενέσθαι Θεοῦ καὶ συγκλη-
ρονόμους αὐτοῦ , ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις
εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

XXXIII

- 1 Περὶ μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου . Καὶ ὅτι ἀδύνατον
 ἄλλως βεβαιωθῆναι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μὴ δι' ἐπιδημίας
 τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρὶς αὐδαίς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται,
 οὐδὲ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἀλλατρίους δέχεσθαι λογισ-
 5 μούς. Καὶ περὶ τὸ ἴσον κατὰ πάντα καὶ ὡσαύτως ὃν τῆς
 Τρισυποστάτου Θεότητος.

Λόγος ΛΓ'.

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πῦρ ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ τοῦτο παρὰ
 πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ὀνομάζεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἐκάστου
 10 ἡμῶν λυχνία . Ὡς περ οὖν ἡ λυχνία, καὶ ἐλαίου πεπλήρωται
 καὶ στυππεῖται καὶ ἄλλην ὕλην ἔχῃ εὐάναπτον, πρὸ τοῦ
 μετασχεῖν τοῦ πυρὸς καὶ ἀναφθῆναι ὅλη ἐσκοτισμένη ἐστίν,
 οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πάσαις τὸ δοκεῖν κοσμηταὶ ταῖς
 ἀρεταῖς, τοῦ δὲ πυρὸς οὐ μετέσχευ, εἴτ' οὖν οὐσίας θείας καὶ
 15 φωτὸς οὐ μετέλαβεν, ἐστὶν ἐτι ἐσθεσμένη καὶ ἐσκοτισμένη
 καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἀδέδαια. Πάντα γὰρ ὑπὸ τοῦ φωτὸς
 ἐλεγχθῆναι δεῖ καὶ φανερωθῆναι . Ὁ οὖν οὕτως ἔχων ἐτι
 τὴν λυχνίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ — ἀμέτοχον δηλονότι τοῦ θείου
 πυρὸς —, ὁδηγοῦ δέεται μᾶλλον καὶ λύχνου φαίνοντος ἅμα
 20 καὶ διακρίνοντος τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ τὰ δι' ἐξαγορεύσεως
 συμπαθοῦντος αὐτῷ σφάλματα καὶ τὰ στρεβλῶς ὑπ' αὐτοῦ
 καθ' ὥραν διαπραττόμενα ἐπανορθοῦντος. Ὡς γὰρ οὐκ
 ἐνδέχεται μὴ προσκόπτειν τὸν περιπατοῦντα νυκτός, οὕτως
 οὐκ ἐνδέχεται μὴ πταίειν τὸν μήπω καθορῶντα τὸ θεῖον
 25 φῶς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστός · « Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦτο βλέπει. Ἐάν δέ
 τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔχει
 ἐν ἑαυτῷ . » — « Ἐν ἑαυτῷ » δὲ εἰπὼν, τὸ θεῖον ἐδήλωσε
 καὶ ἄυλον φῶς · ἐν ἑαυτῷ γὰρ τὸ αἰσθητὸν οὐδαίς δύναται
 30 κτήσασθαι.

"Ὡςπερ οὖν οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ ἐν σκότει περιπατῶν , ἐὰν
 λαμπάδας κατέχη ἐσθεςμένους πολλὰς καὶ περικαλλεῖς —
 οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε ἑτερόν τινα ὡς ἐκ τούτων ὁρᾷ —, οὕτως
 οὐδὲ ὁ τὰς ἀρετὰς πάσας, εἰ οἶόν τε, δοκῶν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν ,
 μὴ ἔχων τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, οὐδὲ τὰς 35
 αὐτοῦ πράξεις καλῶς ἰδεῖν, οὐδὲ εἰ πρὸς ἀρέσκειαν Θεοῦ
 εἰσι, τελείως πεπληροφόρηται. Ἀλλ' οὐδὲ ἄλλους ὀδηγῆσαι
 ἢ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διδάξαι δύναται, οὐδὲ λογισμοὺς
 ἁλλοτρίους ἐστὶν ἀναδέχεσθαι ἄξιος, εἰ καὶ πατριάρχης ἐξ
 ἀνθρώπων γενήσεται, ἕως ἂν τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ φαῖνον 40
 κτήσεται. Φησὶ γάρ ὁ Χριστός· «Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς
 ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, καὶ ὁ περιπατῶν ἐν
 τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. » Εἰ οὖν ἐκεῖνος οὐκ οἶδε
 ποῦ ὑπάγει, πῶς τὴν ὁδὸν ἄλλοις ὑποδείξει; Τί οὖν ὄφελος,
 ἐὰν λύχνον ἐσθεςμένον ἐπὶ ἐτέρᾳ λυχνίᾳ τις ἐπιθεῖν, πυρὸς 45
 καιομένου ἐστερημένη καὶ φαίνοντος. Οὐ γὰρ οὕτω δεῖ
 ποιεῖν! Ἀλλὰ πῶς; Ὡς αὐτὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς δι-
 ωρίσατο, φησὶ γάρ· «Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρυπτὴν
 τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα
 οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσι. » Τοῦτο οὖν εἰπὼν 50
 προστίθησι καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ ὀδηγουμένου λύχνου
 καὶ ἔχοντος μεθ' ἑαυτοῦ τὸ φῶς, οὕτω λέγων· «Ὁ λύχνος
 τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. » Τίνα τοίνυν λέγει διὰ
 τούτου τὸν ὀφθαλμόν ἢ πάντως τὸν νοῦν, ὃς οὐδέποτε ἂν
 γένηται ἄπλοῦς, εἰ μὴ ὅτε τὸ ἄπλοῦν θεάσῃται φῶς; Φῶς 55
 δὲ ἄπλοῦν ὁ Χριστός. Ὁ γοῦν αἰεὶ ἔχων τὸ φῶς αὐτοῦ λάμπων
 ἐν διανοίᾳ, νοῦν Χριστοῦ ἔχειν λέγεται. Ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλ-
 μός σου οὕτως ἄπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ ἀσώματον σῶμά σου
 τῆς ψυχῆς φωτεινὸν ἔσται· ἐπὶ δὲ πονηρὸς ᾖ ὁ νοῦς,
 τουτέστιν ἐσκοτισμένος καὶ ἐσθεςμένος, καὶ τὸ σῶμά 60
 σου τοῦτο σκοτεινὸν ἔσται. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ
 ἐν σοὶ σκότος ἐστί· «Βλέπε, φησί, μὴ δοκεῖς ἔχειν
 ὅπερ οὐ κέκτησαι. » Ὅρατε πῶς καὶ αὐτὸς ὁ Δεσπότης
 ἴσως ἡμῖν τοῖς αὐτοῦ δούλοις πρὸς ὑμᾶς διαλέγεται, «Σκό-
 πει» λέγων, «μὴ λάθῃς σεαυτὸν καὶ ἐν σοὶ φῶς εἶναι 65
 ὀλομένου σου, αὐτὸ οὐκ ἔστι φῶς ἀλλὰ σκότος». Ὅρατε

ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς τῷ Δεσπότῃ πρὸς τοὺς ὁμοδαύλους
 ὑμᾶς φθεγγόμεθα καὶ οὐδὲν διεστραμμένον ἢ φαῦλον λέγομεν.

Λέγομεν γάρ · βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε δοκοῦντες εἶναι
 70 ἐν τῷ Θεῷ καὶ κοινωνίαν ἔχειν οἰόμενοι μετ' αὐτοῦ, ἔξω
 εὐρεθείητε τούτου καὶ κεχωρισμένοι διὰ τὸ μὴ θεωρεῖν
 ὑμᾶς ἤδη τὸ φῶς αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἤψατο τῶν λαμπάδων ὑμῶν
 — ἦγουν τῶν ψυχῶν —, ἔλαμψεν ἂν τρανῶς ἐν ὑμῖν, καθὼς
 αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφη · « Εἰ
 75 οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μέρος τι μὴ ἔχον σκοτεινόν,
 ἔσται φωτεινόν ὅλον, ὥς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζει
 σε. » Ποῖαν οὖν μαρτυρίαν ἄλλην μεῖζονα τούτου πρὸς
 πληροφορίαν σοι παρεισάξομεν; Εἰ δὲ τῷ Δεσπότῃ διαπισ-
 τήσεις, πῶς, εἶπέ μοι, τῷ συνδούλῳ πιστεύσεις;

80 Ἀλλὰ τί εἶπω πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας ὀνομαστοὺς εἶναι
 καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγουμένους καθίστασθαι, καὶ
 λογισμοὺς ἀλλοτρίους ἀναδέχεσθαι θέλοντας, καὶ ἑαυτοὺς
 εἶναι λέγοντας ἀξίους τῆς τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν
 ἐγχειρήσεως; Ὅταν μὴδὲν τῶν ἀναγκαίων καὶ θείων
 85 πραγμάτων αὐτοὺς ἐπισταμένους ὀρῶ, μήτε ταῦτα ἐτέρους
 διδάσκοντας ἢ εἰς φῶς ἐνάγοντας γνώσεως, τί ἕτερον ἢ ὁ
 φησι Χριστὸς τοῖς φαρισαίοις καὶ νομικοῖς · « Οὐαὶ ὑμῖν
 τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως. Αὐτοὶ
 οὐκ εἰσῆλθετε καὶ τοὺς εἰσελθεῖν βουλομένους ἐκωλύσατε. »

80 Τί γὰρ ἄλλο ἢ κλεῖς ἐστὶ τῆς γνώσεως, εἰ μὴ ἡ διὰ πίστεως
 δεδομένη χάρις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἡ τὴν γνῶσιν ὥς
 ἀληθῶς καὶ ἐπίγνωσιν διὰ φωτισμοῦ ἐμποιοῦσα καὶ διανοί-
 γουσα τὸν κεκλεισμένον καὶ κεκαλυμμένον ἡμῶν νοῦν,
 καθὼς πολλάκις διὰ πολλῶν παραβολῶν καὶ αἰνιγμάτων,
 95 ἔτι δὲ καὶ φανερῶν ἀποδείξεων, εἶπον ὑμῖν καὶ πάλιν ἔρῳ ·
 ἡ θύρα ὁ Υἱὸς — « Ἐγὼ εἰμι, φησὶν, ἡ θύρα » —, ἡ
 κλεῖς δὲ τῆς θύρας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιόν ἐστι — « Λάβετε,
 φησί, Πνεῦμα Ἅγιον · ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας,
 ἀφίενται αὐτοῖς · ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται » —,
 100 οἰκία δὲ ὁ Πατήρ — « Ἐν γὰρ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου
 πολλαὶ μοναὶ εἰσι » —. Πρόσπεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ θεωρίᾳ

τοῦ λόγου. Εἰ μὴ οὖν ἡ κλεῖς ἀνοίξει — «Τούτῳ γάρ, φησὶν, ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει » —, ἡ θύρα οὐκ ἀνοίγεται · ἂν δὲ μὴ ἡ θύρα διανοιχθῇ, οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσέρχεται τοῦ Πατρὸς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστός · «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς 105 τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ . »

Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρότερον διανοίγει τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ διδάσκει ἡμᾶς τὰ περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, αὐτὸς πάλιν ἔφη · «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος 110 μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ καὶ ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν », — ὁρᾷς πῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ Πνεύματι, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἀχωρίστως ἐπιγινώσκονται ; — καὶ πάλιν · «Ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος, φησὶν, οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς . Ὅταν 115 δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναμνήσει ὑμᾶς πάντα » καὶ πάλιν · «Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας » καὶ μετ' ὀλίγον · «Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ — ὅτε 120 δηλονότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς — γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν » καὶ πάλιν · «Ἰωάννης μὲν ἐδάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ », καὶ εἰκότως · εἰ μὴ γὰρ ἐν Ἁγίῳ βαπτισθῇ τις Πνεύματι, οὔτε 125 υἱὸς Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος Χριστοῦ γίνεται . Ἀλλὰ καὶ τῷ Πέτρῳ φησὶ · «Σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν », οὐ κλεῖς πάντως χαλκᾶς ἢ σιδηρᾶς, ἀλλὰ κλεῖς ἀξίας τῆς οἰκίας ἐκείνης. Ποταπὴ δὲ ἐστὶν ἡ οἰκία ἐκείνη, ἥκουε Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπι- 130 στολῇ · «Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ », καὶ μετ' ὀλίγα · «Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον . » Εἰ γὰρ ὁ οἶκος, φησὶν, ἐστὶν ἀπρόσιτος, 135 δηλονότι καὶ ἡ τοῦ οἴκου θύρα φῶς καὶ αὕτη καὶ ἀπρόσιτός

- ἐστιν. Εἰ δὲ τὸ μὲν προσιτὸν εἴπῃς, τὸ δὲ ἀπρόσιτον, τὸ προσιτὸν ὑπὸ τοῦ ἀπρόσιτου ἀναλωθήσεται καὶ οὐκ ἂν ποτε ἡ κλεῖς ἀνοῖξαι ἰσχύσει, εἰ μὴ καὶ αὐτὴ ἀπρόσιτος ᾗ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θύρας κατακαήσεται ἡ καὶ ἡ
- 140 θύρα ὑπὸ τοῦ οἴκου, καὶ ἰσως τοῖς πᾶσι γενήσεται ἄβατος. Μᾶλλον δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν καταλυθήσεται, τῆς Ἀγίας Τριάδος διαιρουμένης εἰς προσιτὸν καὶ ἀπρόσιτον καὶ μεῖζον καὶ ἔλασσον.
- 145 Ὅρατε δὲ μὴ ταῦτα ὑμεῖς ἀκούοντες, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν οἰκῶν ὁμοῦ καὶ θυρῶν τὰς εἰκόνας λαμβάνοντες, σωματικόν τι σχῆμα τῶ νοῦ ὑμῶν προεντυπωθῇ, καὶ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ βλασφημίαν περιπέσῃ ὑμῶν ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ θεοπρεπῶς ἅπαντα καὶ καλῶς, εἴγε δύνασθε, κατὰ τὸν τῆς θεωρίας
- 150 λόγον καὶ νόμον ἐν ἑαυτοῖς ἀναλογιζόμενοι, εὐρήσετε ὁρθῶς ἅπαντα διερμηνευόμενα. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε ταῦτα θεοπρεπῶς οὕτω νοεῖν, πιστεῖτε ταῦτα δεχέσθε μόνῃ καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν ὅλως θελήσητε. Κλεῖς μὲν γὰρ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λέγεται, ὅτι δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ πρῶτον τὸν νοῦν ἔλλαμ-
- 155 πόμεθα καὶ καθαιρόμενοι φωτιζόμεθα φῶς γνώσεως, βαπτίζομεθά τε ἄνωθεν καὶ ἀναγεννώμεθα καὶ τέκνα Θεοῦ χρηματίζομεν, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν· « Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοὺς ἀλαλήτοις », καὶ πάλιν· « Ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν
- 160 κρᾶζον· Ἀββὰ ὁ Πατήρ. » Τοῦτο τοιγαροῦν δεικνύει τὴν θύραν ἡμῖν ὅτι ἐστὶ φῶς, ἡ δὲ θύρα διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐνοικῶν τῇ οἰκίᾳ καὶ αὐτὸς φῶς ἀπρόσιτόν ἐστιν. Οὐκ ἄλλος δὲ ὁ οἰκῶν Θεὸς καὶ ἕτερον φῶς ἡ οἰκία αὐτοῦ, ὥσπερ οὐδὲ ἄλλο φῶς τὸ τῆς Θεότητος καὶ ἄλλο Θεός. Ἀλλ' ὁ
- 165 αὐτὸς εἰς ἐστίν, οἰκία καὶ ἐνοικος, καθὼς καὶ φῶς ἐστίν ὁ αὐτὸς καὶ Θεός. Θεολογικῶς δὲ οἰκία καὶ ὁ Υἱὸς καλεῖται, ὥσπερ καὶ ὁ Πατήρ — φησὶ γάρ· « Σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγῳ ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ κάγῳ, Πάτερ, ἐν σοὶ, ἵνα ἐν ὧμεν », καὶ τὸ Πνεῦμα ὡσαύτως· « Ἐνοικήσω,
- 170 φησὶν, ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν », διὰ τοῦ Πνεύματος δηλονότι, ὡς ὁ Παῦλός φησι· « Τὸ γὰρ Πνεῦμα

ὁ Κύριός ἐστιν . » Εἰ οὖν ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστι καὶ ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸ ἐν ἡμῖν, ὡσαύτως δὲ πάλιν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸ μετὰ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ὁ Θεὸς ἐν 175 αὐτῷ.

Καὶ εἰ χρὴ ἀκριβέστερόν τι εἰπεῖν, ὅπερ τὸ ἐν ἐστὶ, τοῦτο καὶ τὰ δύο. Τὰ τρία γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι καὶ εἰς μίαν νοοῦνται οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ βασιλείαν. Εἰ τι οὖν τὸ ἐν ὀνομάζεται, τοῦτο κατὰ φύσιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θεωρεῖται, 180 χωρὶς τοῦ « Πατὴρ » δηλαδή καὶ « Υἱός » καὶ « Ἅγιον Πνεῦμα », ἥτοι τοῦ « γεννᾶν » ἐκτὸς καὶ « γεννᾶσθαι » καὶ « ἐκπορεύεσθαι » · μόνα γὰρ ταῦτα τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι φυσικῶς τε καὶ κατ' ἰδιότητα ἀναντιρρήτως παρέπεται. Ἀλλοίωσιν δὲ ἢ ἀναποδισμόν ἢ τὴν τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγὴν ἐν τούτοις 185 οὐκ ἐστὶν ἐννοῆσαι ἡμᾶς ἢ εἰπεῖν. Διὰ τούτων γὰρ τὰ τρία πρόσωπα γνώριμα καθεστήκασιν καὶ οὐδὲ τὸν Υἱὸν ἐν τούτῳ προτάξει τοῦ Πατρὸς ἐστὶ δυνατόν, οὐδὲ τοῦ Υἱοῦ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἅμα οὕτως εἰπεῖν · « Πατὴρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα », μὴ διακοπῆς τινος ἐν τούτοις ἀπὸ χρόνου ἢ 190 στιγμῆς τὸ λεπτότατον γινομένης, ἀλλὰ σὺν τῷ Πατρὶ ἅμα καὶ ὁ Υἱὸς ἐστὶ γεγεννημένος καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορευόμενον · ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τὸ ἐν ὄνομα ἢ παράδειγμα καὶ καθ' ἐν ἀναθεωρεῖται καὶ ἐν τοῖς τρισίν · οἷον « φῶς » ἐὰν εἴπῃς, καὶ καθ' ἕκαστον τούτων φῶς καὶ τὰ τρία ἐν φῶς 195 ἐστὶ · « ζωὴ αἰώνιος », καὶ καθ' ἐν ὡσαύτως τούτων ὁ Υἱὸς ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατὴρ, τὰ τρία μία ζωὴ. Πνεῦμα οὖν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστι καὶ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον · Θεὸς ταῦτα καθ' ἐν καὶ ἅμα τὰ τρία Θεός · εἰς Κύριος ἕκαστον καὶ τὰ τρία 200 Κύριος · εἰς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Κτίστης τῶν ἀπάντων, καθ' ἐν, καὶ εἰς ταῦτα Δημιουργὸς τῶν ὄλων Θεός. Φησὶ δὲ καὶ τὸ παλαιόν · « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν ὁ Θεός · Ἐνηθῆτω φῶς » καὶ ἐγένετο φῶς », τοῦτο περὶ τοῦ Πατρὸς ὁ λόγος ἐννοεῖν 205 δίδωσι, καὶ ὁ Δαυὶδ · « Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν », τοῦτο περὶ τοῦ Υἱοῦ δηλούμενον ἔγνωμεν, « καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις

- αὐτῶν », περὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ τοῦτο ὑπολαμ-
 210 βανόμενον. Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς, ἐν
 Εὐαγγελίοις φησὶν · « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος
 ἦν πρὸς τὸν Θεὸν » τὸν Πατέρα δηλαδὴ, « καὶ Θεὸς ἦν ὁ
 Λόγος » ὁ Υἱὸς δηλονότι. « Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ
 χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ὃ γέγονε . »
- 215 Μάθετε οὖν ταῦτα, οἱ τέκνα ἐπονομαζόμενοι τοῦ Θεοῦ,
 ἀξιῶ, καὶ οἱ δοκοῦντες εἶναι χριστιανοί, οἱ διδάσκοντες ἄλλους
 διακονεῖς λόγους καὶ οἱ ἄρχαι οἰόμενοι — πλὴν ψευδῶς —
 ἱερεῖς καὶ μονάζοντες ! Ἐρωτήσατε τοὺς πρεσβυτέρους καὶ
 ἀρχιερεῖς ὑμῶν, συναθροίσθητε ἅμα ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ · καὶ
 220 πρῶτον ζητήσατε ἔργῳ ταῦτα μαθεῖν καὶ παθεῖν, ἔτι δὲ καὶ
 ἰδεῖν ποτε βουλήθητε καὶ τῇ πείρᾳ θεοειδεῖς γενέσθαι.
 Ἀλλὰ μὴ τῇ σκηνῇ μόνῃ καὶ τῇ περιβολῇ προθυμήθητε καὶ
 τηνικαῦτα τῶν ἀποστολικῶν ἀξιωμάτων ἐπιθῆτε, ἵνα μὴ
 ἀκούσητε, οἱ πρὸ τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων
 225 ἀτελῶς ἐπιτρέχοντες ταῖς τῶν ἄλλων ἀρχαῖς · « Οὐαὶ οἱ φρό-
 νιμοὶ παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες ! Οὐαὶ
 οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς ! »
- Παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θεῖναι
 πρῶτον θεμέλιον ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν ἀρετῶν ἀγαθὸν
 230 ταπεινώσεως · εἰτα δι' ἀγώνων εὐσεθείας ἐγεῖραι τὸν
 οἶκον τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ
 τοῦ θείου καταλαμφθῆναι φωτὸς καὶ ἰδεῖν ὁμματι καρδίας
 κεκαθαμένῳ Θεόν, ὡς δυνατόν ἡμῖν ἀνθρώποις οὔσι,
 κάκειθεν μυσταγωγηθῆναι τὰ τελειώτερα τῶν μυστηρίων
 235 τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς γνώσεως
 ταύτης, τῆς ἀνωθεν διδομένης παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων,
 ἐπὶ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ἔλθεῖν καὶ διδάξαι τοὺς
 πλησίον ἡμῶν, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον
 καὶ εὐάρεστον, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν προσάξει
 240 τῷ Θεῷ λαὸν περιούσιον, τῷ διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ
 Ἀγίου εἰς διδασκάλους προχειρισμένῳ ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας
 αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ καὶ γυμνοὶ τοῦ ἐνδύματος
 τοῦ γάμου ἕξω ῥιφῶμεν τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς

φρόνιμοι μᾶλλον οἰκονόμοι , καλῶς τὰ τοῦ λόγου τῆς
διδασκαλίας οἰκονομήσαντες ἐν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν καὶ 245
πρὸ γε τούτου τὰ τοῦ βίου ἡμῶν, εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὸν
ἀκωλύτως ἐν λαμπρότητι βίου καὶ γνώσεως οὐρανοῦ,
φωτοειδεῖς καὶ Πνεύματος Ἁγίου πεπληρωμένοι, καὶ
συμβασιλεύσωμεν Χριστῷ , τὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ
Πατρὸς συγκληρονομοῦντες αὐτῷ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ 250
ἀειζώῳ καὶ ἀθανάτῳ πηγῇ καὶ ζωῇ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα,
τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

XXXIV

- 1 "Οτι οὐκ ἀκίνδυνον τὸ διδόμενον ἡμῖν παρὰ Θεοῦ τάλαντον
κατορύττειν· χρή γὰρ δημοσιεύειν αὐτὸ καὶ τοῖς πᾶσιν
ὑποδεικνύειν καὶ τὰς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνα-
κηρύττειν εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἄν τινες
5 ἀπαρέσκωνται.

Λόγος ΛΔ'.

- Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, τί
πρὸς τὰ κατηχηθέντα παρ' ἡμῶν ἐν διαφόροις πολλάκις
λόγοις ὑπενόησατε; Τί κατὰ τοῦ ταῦτα παρρησίᾳ λαλήσαντος
10 ἐν ἑαυτοῖς ἀπεφήνασθε; Μή τι τῶν θείων ἔξω Γραφῶν
εἰπεῖν ἡμᾶς ὑπελάβετε; Μή τι λεληθότως ἡμᾶς κατεμέμ-
ψασθε, ὡς ὑπέρογκά λελεχότας; Μή τι κατεκρίνατε, ὡς
μεγαλορρημονοῦντας ἡμᾶς; Εἰ οὖν οὕτω πρὸς τὰ ῥηθέντα
διετέθητε, ὡς ὑμῖν γένοιτο ὁ Χριστός, ἐγὼ δὲ παρακαλῶ
15 τὴν ἀγάπην ὑμῶν ἵνα μηδεὶς τῷ τοιοῦτῳ κρίματι ἐπιμείνῃ.
Οὐ γὰρ ἐνδείξεως χάριν ταῦτα γεγράφαμεν, μὴ τοῦτο
συγχωρήσῃ ὁ ἐλεήσας καὶ ἀγαγὼν ἡμᾶς εἰς ταῦτα Θεός,
ἀλλὰ μεμνημένοι τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀπ' ἀρχῆς βίου
καὶ μέχρι τοῦ παρόντος πεποίηκε μεθ' ἡμῶν τῶν ἀναξίων,
20 εὐχαριστοῦντες ἀνυμνοῦμεν αὐτόν, ὡς εὐσπλαγχρον Δεσπότην
καὶ εὐεργέτην ἡμῶν Κύριον, καὶ τὸ ἐπιδοθὲν ἡμῖν παρ'
αὐτοῦ τάλαντον εὐγνωμόνως πᾶσιν ὑμῖν καταβάλλομεν.
Ποῦ γὰρ καὶ δυνάμεθα τὸ τοσοῦτον μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν
αὐτοῦ σιωπᾶν ἢ ἀγνωμόνως ὡς ἀμνήμονες καὶ κακοὶ δούλοι
25 κατορύττειν τὸ δοθὲν ἡμῖν τάλαντον; Τοῦτο γὰρ ποιεῖν
μὴ δυνάμενοι, ἀνακηρύττομεν τὸν αὐτοῦ ἔλεον, ὁμολογοῦμεν
τὴν χάριν, πᾶσι δεικνύομεν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητα
καὶ παρακαλοῦμεν καὶ ὑμᾶς διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου
ἀγωνίσασθαι μετασχεῖν τῶν αὐτοῦ δωρεῶν καὶ ἀπολαῦσαι,
30 ὧν καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι διὰ τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἀγαθότητος

ἀπηλαύσαμεν. Οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς ἐν τούτῳ ἀδικοῦμεν ἢ ἡδίκησαμεν, ἀλλὰ μεταδοῦναι ποθοῦμεν ἐξ ὧν εἰλήφαμεν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς, οἱ Χριστοῦ λαὸς καὶ ποιμνιον ἱερὸν καὶ βασιλῆιον ἱεράτευμα ἀκούειν καὶ καλεῖσθαι ἡξιωμένοι.

35

Ὡς περ γὰρ πτωχὸς τις φιλάδελφος παρὰ τινος φιλοχρίστου καὶ ἐλεήμονος αἰτήσας καὶ λαβὼν νομίσματα, ἀποτρέχει πρὸς τοὺς συμπένητας αὐτοῦ ἐν χαρᾷ καὶ καταμηνύει λέγων ἐν μυστηρίῳ αὐτοῖς· « Δράμετε σπουδῇ καὶ ὑμεῖς, ἵνα λάβητε », δακτυλοδεικτῶν καὶ ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὸν τὸ νόμισμα αὐτῷ ἐπιδόντα, εἰ δὲ καὶ διαπιστοῦσιν, ἐπὶ τῆς παλάμης ἀπογυμνώσας δείκνυσιν καὶ αὐτό, ἵνα πιστεύσαντες σπουδῇ χρῶνται καὶ τὸν ἐλεήμονα ἐκεῖνον ἄνδρα ταχύ καταλάβωσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ ταπεινὸς ἐγώ, ὁ πτωχὸς καὶ γυμνὸς ἀγαθοῦ καὶ δοῦλος τῆς ἀγιοσύνης πάντων ὑμῶν, πείραν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας λαβὼν, ὡς διὰ μετανοίας αὐτῷ προσελθὼν καὶ διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Συμεὼν μεσιτείας, τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, τὴν χάριν ἀπειληφὼς ὁ ἀνάξιος πάσης χάριτος, οὐ φέρω μόνος ταύτην κρύπτειν ἐν κόλπῳ ψυχῆς, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῖν λέγω καὶ πατράσι μου τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὅποιόν ἐστι τὸ δοθέν μοι τάλαντον, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, φανερῶ ὑμῖν καὶ διὰ τοῦ λόγου ὡς ἐπὶ παλάμης ἀπογυμνῶ τοῦτο, καὶ λέγω οὐχ ὡς ἐν παραβύστω καὶ μυστηρίῳ, ἀλλὰ μεγάλη βοῶν τῇ φωνῇ· « Δράμετε, ἀδελφοί, δράμετε », καὶ οὐ βοῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποδεικνύω τὸν διδόντα Δεσπότην, τὸν λόγον πάλιν ἀντὶ δακτύλου ὑμῖν προβαλλόμενος. Ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἐὰν ὁβολὸν πτωχῷ τινι δῷ, εἴτα ἐκεῖνος πρὸς τὸ καὶ ἐτέροις δοῦναι τοῦτον καταμηνύσειεν, ὀργίζεται καὶ πρὸς τὸ δοῦναι μᾶλλον σκληρύνεται, ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν ποιεῖ. Ἐὰν γὰρ τινι δῷ πνευματικὸν χάρισμα ἡγουν τάλαντον καὶ οὐ κηρύξῃ τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύσῃ αὐτό, « Προσέλθετε », λέγων, « πρὸς τὸν ἀπλῶς διδόντα Δεσπότην καὶ μηδένα κενὸν ἀποστρέφοντα », ἀλλὰ λαβὼν κρύψει κατορύξας αὐτό, τότε μᾶλλον ὀργίζεται κατὰ τοῦ λαβόντος ὡς φθονεροῦ καὶ μὴ

40

45

50

55

60

65

θέλοντος τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς λαβεῖν, ὡς αὐτὸς ἔλαβε.

Διὰ τοῦτο οὖν, ἃ εἶδον καὶ ἃ ἔργω καὶ πείρᾳ Θεοῦ θαυμάσια
 ἔγνωκα, μὴ λαλεῖν οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς
 70 ἅπασιν ὡς ἐνώπιον Θεοῦ προμαρτύρομαι, λέγων μεγάλη
 τῇ φωνῇ· « Δράμετε πάντες πρὸ τοῦ κλεισθῆναι διὰ θανάτου
 τὴν τῆς μετανοίας θύραν ὑμῖν, δράμετε ἵνα πρὸ τῆς ἐξόδου
 καταλάβητε, σπεύσατε ἵνα λάβητε, κρούσατε ἵνα πρὸ τῆς
 75 τελευτῆς τὰς τοῦ παραδείσου πύλας ὁ Δεσπότης ὑμῖν
 ἀνοίξει καὶ ἑαυτὸν ὑμῖν ἐμφανίσει, σπουδάσατε τὴν τῶν
 οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς ὑμῶν καὶ γνωστῶς κτήσασθαι
 καὶ μὴ κενοὶ ταύτης ἐντεῦθεν ἀποδημήσητε, καὶ μάλιστα
 οἱ ταύτην ἀγνώστως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς οἰόμενοι, μηδὲν δὲ
 διὰ τὴν οἴησιν ἔχοντες. »

80 Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, τὸν τοῦ Χριστοῦ Πατέρα θεάσεται,
 ὁ νοῦν Χριστοῦ μὴ κτησάμενος ; Ὁ δὲ ἐκεῖνον μὴ βλέπων
 λαλοῦντα ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ τίνος ἢ πῶς εἶπῃ· « Ἀβδᾶ ὁ
 Πατὴρ » ; Ὁ μὴ ἐντὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
 γνωστῶς κτησάμενος, πῶς ἐν αὐτῇ μετὰ θάνατον εἰσελεύ-
 85 σεται ; Ὁ μὴ μένοντα ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ Πνεύματος τὸν Υἱὸν
 σὺν τῷ Πατρὶ θεασάμενος, πῶς μετ' αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι
 ἔσεται, καθὼς ὁ Κύριος εἶπε· « Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι,
 θέλω ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, κακεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ », καὶ
 πάλιν· « Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ
 90 πάντων τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ,
 ἵνα πάντες ἐν ὧσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν σοὶ
 καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσι . Κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι
 δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν, ἐγὼ ἐν
 αὐτοῖς καὶ σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἐν καὶ ἵνα
 95 γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας
 αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας . »

Οὗτος τοίνυν ὁ τρόπος, ἀδελφοί, τῆς ἐμῆς, ὡς τινες
 οἰοῦνται, μεγαλορρημοσύνης. Οὕτω με ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ
 κινεῖ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἐμούς πατέρας καὶ ἀδελφοὺς ἀπο-
 100 καλύψαι τὴν ἄφατον πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα καὶ
 ἀγάπην, δι' ἣν οὕτω καὶ ἐν τηλικούτοις δοξάζει τοὺς εἰς
 αὐτὸν ἡλπικότας ἀνεπιφθόνως.

Ἄλλ' ἐρωτῶντι ἀποκρίθητέ μοι, παρακαλῶ · « Τί οὖν ; ὁ Πατήρ ἀγνώστως ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ ὁ Υἱὸς ἀγνώστως καὶ ἀοράτως σύνεστι τῷ Πατρί ; » — « Οὐ », πάντως εἰποιτε. 105
 Εἰ γὰρ τοῦτο δῶμεν καὶ ἀγνοεῖν ἀλλήλους τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δογματίσομεν, οἴχεται ἡ πίστις ἡμῶν καὶ ἀπόλωλεν· ἀγνοούντων γὰρ ἐκείνων ἀλλήλους ἀνάγκη πᾶσα καὶ ἡμᾶς παντελῶς ἀγνοεῖν αὐτούς· εἰ δὲ τοῦτο, ἄρα ἔθεοί ἐσμεν, Θεοῦ γινώσκιν μὴ ἐσχηκότες. Εἰ δὲ « καθὼς ἐκεῖνος γινώσκει, 110
 φησὶν, ὁ Πατήρ τὸν Υἱὸν, καὶ ὁ Υἱὸς γινώσκει τὸν Πατέρα » καὶ ὡς Θεὸς σύνεστι τῷ Θεῷ καὶ Πατρί καὶ ὁ Πατήρ ὁμοίως σύνεστι τῷ Υἱῷ, ὡς ἔταν λέγειν · « Καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν σοὶ, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ ὥσι καὶ ἐν αὐτοῖς », τὸ ἴσον πάντως δηλοῖ τῆς μετ' ἀλλήλων 115
 ἐνώσεως. Πλὴν τοῦ μὲν Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ἡ ἐνωσις φυσικὴ ἐστὶ καὶ συνάναρχος, ἡ δὲ ἡμετέρα πρὸς τὸν Υἱὸν θέσει καὶ χάριτι, ὅμως εἰς τὸ αὐτὸ οἱ πάντες ἐσμεν ἡνωμένοι Θεῷ καὶ ἀχώριστοι, ὡς αὐτὸς πάλιν φησὶν · « Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὥσι τετελειωμένοι εἰς ἓν, — διατί ; 120
 ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἡγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἡγάπησας », καὶ ὁ Παῦλος · « Ὅπου οὐκ ἐν Ἑλλην καὶ Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός . »

Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσατε οἱ δοκοῦντες εἶναι πνευματικοί 125
 καὶ τῷ λαλοῦντι πιστεύσατε, ἐμὲ δὲ τὸν λέγοντα ὑμῖν ἐν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος τὰς δωρεάς, ἃς λαμβάνουσιν ἀπὸ Θεοῦ οἱ ἐν πίστει θερμῇ προστρέχοντες αὐτῷ καὶ ποιοῦντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, λειτουργοῦντα τῷ ἄνωθεν ἐνηχοῦντι Πνεύματι, πάσης ἀπολύσατε μέμφεως. Τίς δὲ ὁ λαλῶν, αὐτοῦ τοῦ 130
 Κυρίου ἀκούσατε λέγοντος · « Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν . » Ὁρᾶτε ὡς οὐκ ἐγὼ τὰ ὑπερφυῆ καὶ μεγάλα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην λαλῶ, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ λαλοῦν ἐν ἡμῖν. Τοῦτο δὲ καὶ Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἐπιμαρτυρεῖ λέγων · 135
 « Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι . » Εἰ δὲ ἡμεῖς εὐτελεῖς ὄντες καὶ ἀνάξιοι μακράν

- ἐσμεν πάσης ἀγιοσύνης καὶ τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων,
 140 ἀλλ' οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι τὴν δωρεάν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν
 ἀπὸ Θεοῦ, ὡς δὲ ὑπὸ χρεοὶ τῆς αὐτοῦ χάριτος διακονοῦμεν
 ὑμῖν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνακαλύπτουμεν τὸ τάλαντον ὃ
 ἐδόθη ἡμῖν καὶ τὸ χάρισμα διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως
 τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ εἰς τὴν ἱερωσύνην ἡμᾶς
 145 τελειώσαντος, καθὼς αὐτὸς οὗτος ὁ κορυφαϊότατος ἡμῖν
 τῶν ἀποστόλων ἐντέλλεται, φησὶ γάρ· « Ἐκαστος καθὼς
 ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ
 οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια
 Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ Θεός. »
 150 Τοιγαροῦν τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ λαλοῦν, ἀδελφοί, οὐκ ἐγώ,
 ὡς ὁ Κύριος καὶ ὁ τούτου πιστὸς μαθητὴς ἡμᾶς ἐβεβαίωσαν.
 Εἰ δὲ ψεύδομαι, ποῦ φεύξομαι τὸ τῆς δίκης ἄφυκτον, τὸ
 τοὺς ψευδομένους εἰς ἀπώλειαν παραπέμπον; « Ἀπο-
 λεῖς γάρ, φησί, πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. »
 155 Ὡς περ δὲ ὁ τῷ λαλοῦντι διὰ τοῦ Πνεύματος ἀπιστῶν,
 εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ λαλοῦν ἐξαμαρτάνει καὶ βλασφημεῖ,
 οὕτω πάλιν ὁ τῆς ἀνωθεν χάριτος ἐστερημένος τοῦ Πνεύματος,
 ἐὰν τολμήσῃ εἰπεῖν ὅτι « Ἐν Ἀγίῳ φθέγγομαι Πνεύματι »,
 ὡς Σίμων ὁ Μάγος καὶ οἱ ἐκείνου σύμφρονες ἔσται ἀλλότριος
 160 τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντίθετος. Ὁ γὰρ τοῖς λόγοις ἀντιπίπτων
 τοῦ Πνεύματος πάντως ἀντίθεος. Θεὸς γὰρ ἀχώριστός
 ἐστι καὶ ἀδιαίρετος· τὸ γὰρ Ἅγιον Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς
 καὶ τοῦ Υἱοῦ αἰδιότητος τε καὶ βασιλείας ἀχώριστον.
 Μὴ οὖν θεομάχοι καὶ ἀντίθεοι γενέσθαι θελήσητε, ἀδελφοί,
 165 ἀλλὰ δεῦτε προσκυνήσατε καὶ προσπέσατε σὺν ἡμῖν καὶ
 μὴ ἀναστῆτε ἐκεῖθεν μέχρις ἂν λάβητε τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ,
 ὡς καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν οἱ ἀνάξιοι ταύτην τῇ αὐτοῦ χάριτι.
 Οὐδὲν ἐναντίον λέγομεν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀλλὰ τὴν
 ἀγάπην ἡμῶν δεικνύομεν πλουσίαν πρὸς πάντας ὑμᾶς. Εἰ οὖν
 170 ἐλέγομεν ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐλάβομεν χάριν δωρεάν παρὰ τοῦ
 Πατρὸς τῶν φώτων ὅθεν πᾶν δῶρημα τέλειον, ὑμᾶς δὲ
 λαβεῖν οὐ βουλόμεθα, δικαίως ἂν καὶ ἐκ Θεοῦ καὶ ἐξ ὑμῶν
 αὐτῶν ἐμισούμεθα· νυνὶ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς θείας
 Γραφῆς καὶ ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς παριστῶντες καὶ τὴν

βασιλικὴν ὑποδεικνύοντες ὑμῖν ὁδόν , τί ὑμᾶς ἀδικοῦμεν ; 175
 Εἰ δὲ ὡς ἀνώνυμόν με καὶ ἀφανῆ καὶ ἐλάχιστον λογιζόμενοι
 οὐ καταδέχεσθε παρ' ἐμοῦ ἐκδιδάσκεισθαι, γινώτε καὶ
 μάθετε ὅτι τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ὁ Θεὸς ἐξελέξατο, ἵνα
 καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς καὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ ἀπερριμμένα,
 ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἐνδοξὰ καὶ ἰσχυρά . 180

'Αλλ' ἴσως παρελθὼν τις εἰς μέσον εἴποι · « Μεγάλα καὶ
 ὑπερβολικὰ καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην δύναμιν τὰ λεγόμενα. »
 Κἀγὼ σοι λέγω · « Μεγάλα τῷ ὄντι καὶ ὑπὲρ φύσιν εἰσὶ,
 Θεοῦ γάρ εἰσι λόγοι, καθὼς εἴρηται. » — « Καὶ πῶς οὐδεὶς,
 φησί, τῶν μεγάλων πατέρων οὕτως ἀναφανδὸν περὶ ἑαυτοῦ 185
 ἀπεφήνατο ἢ τοιοῦτους λόγους λελάληκεν, οἷους λαλεῖς σὺ
 περὶ ἑαυτοῦ ; » — « Λέληθας σεαυτόν, ὦ ἄνθρωπε. Μᾶλλον μὲν
 οὖν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες συνάδοντά μου τοῖς λόγοις
 καὶ ὑπερβαίνοντα λελαλήκασιν, ἀλλὰ τὸ ἀξιόπιστον τῶν
 λεγόντων εὐπαράδεκτα καὶ πιστὰ ποιεῖ τὰ λεγόμενα, ἡ δὲ 190
 ἡμετέρα εὐτέλεια καὶ τὰ πᾶσιν ὠμολογημένα ὡς ψευδῇ καὶ
 βδελυκτὰ ὑμῖν ποιεῖ καταφαίνεσθαι. »

Ὅμως ἔχω καὶ ἄλλην αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ταῦτα καὶ μὴ
 βουλόμενος ἐξεκάλυψα. Τίς δὲ αὕτη ἐστίν ; Ἡ τῶν λεγόντων
 μὴ εἶναι τὰ νῦν τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἄρτι 195
 ἄνθρωπον ψευδῆς καὶ παράλογος ἀνοία καὶ ὑπόληψις. Καὶ
 ὅρα μοι τὴν κακίαν, ὅπως ἐστὶ πολυμήχανος. Μὴ φανερῶς
 γὰρ λεγόντων ἡμῶν, ἀλλ' ὑποκρύβειν σπευδόντων τὸ χάρισμα,
 ἀληθεύειν ἐκεῖνοι νομίζουσιν · ἐὰν δὲ ἡμεῖς ἐκκαλύψαντες
 τὴν ἀλήθειαν εἴπωμεν, ὡς ὑπερηφάνων ἡμῶν αὐτίκα κατα- 200
 γινώσκουσιν, ἀγνοοῦντες τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων φωνάς.
 Ποίας δὲ ταύτας ; τὸ « Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν ».
 Ἀρὰ ὑπερβολὴν κρίνετε, πρὸς αὐτοὺς ἂν εἴπομι, τοῦτο
 ὑπερηφανίας ; τὸ « Ἐκ τούτου γινώσκουμεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν,
 ἐκ τοῦ Πνεύματος οὐ δέδωκεν ἡμῖν » ; Τοῦτο δὲ πῶς 205
 ἐκλάβοιτε κατὰ τοῦ λέγοντος ; Ἀλλὰ καὶ τὸ « Ἡ δοκιμὴν
 ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ » ; καὶ τὸ « Δοκῶ
 Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν » ; καὶ τὸ « Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐλάβομεν
 πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ Πνεῦμα υἱοθεσίας,
 ἐν ᾧ κράζομεν · Ἀβδᾶ ὁ Πατήρ » ; καὶ τὸ « Ὁ Θεὸς ὁ 210

εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν » ; Ταῦτα οὖν πάντα ὑπερηφανίας ὑμῖν λογισθήσονται ῥήματα ; Ὡ τῆς εὐθείας !

- Εἰ δὲ καὶ τὸν τῆς ἐλλάμψεως τρόπον βούλη μαθεῖν, τὸν
 215 ἐγγινόμενον τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος · « Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκέυεσιν », εἰτ' οὖν σώμασιν. « Εἰ δὲ μὴ ἔστι, φησί, τοιοῦτος τὰ νῦν, τί ; » Διατί οὐκ ἔστιν, εἰπέ ; « Ὅτι καὶ θέλοντά τινα, φησί, μὴ δύνασθαι οἶμαι γενέσθαι τοιοῦτον
 220 τὰ νῦν, ὥς καὶ μὴ θέλοντα, μηδὲ γίνεσθαι. » Εἰ τοίνυν καὶ θέλοντα λέγεις μὴ δύνασθαι, ποῦ θήσομεν τὸ « Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι », καὶ τὸ « Εἰ θέλετε, θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες », καὶ τὸ « Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι » ;
 225 Εἰ δὲ καὶ μὴ θέλοντα μηδὲ γίνεσθαι, ἴδε ὅτι σὺ σεαυτὸν κατεδίδακας, μὴ θέλων μηδὲ προαιρούμενος γενέσθαι · εἰ γὰρ θέλεις γενέσθαι, δύνασαι.

- Εἰ δὲ σὺ μὴ τοιοῦτος, ἀλλ' ἕτεροι πλείστοι, Θεοῦ βουλομένου, οὓς αὐτὸς ἀγνοεῖς. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἥλιου ἑπτακισ-
 230 χιλίους εἶχεν ὁ Θεὸς τοὺς μὴ κάμφαντας γόνυ τῇ Βάαλ, πολλῶ μᾶλλον νῦν, ὅτε τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ Ἅγιον πλουσίως ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς. Εἰ δὲ μὴ ἀποδύεται τις πάντα καὶ γυμνὸς προσέρχεται καὶ ζητεῖ τοῦ λαθεῖν, τοῦ μὴ βουλομένου τὸ αἷτιον, οὐ τοῦ Θεοῦ. Ὡςπερ γὰρ τὸ πῦρ προθύμως τῆς ὕλης,
 235 ἢ εἴπω, καὶ φυσικῶς ταύτης ἐπιλαμβάνεται, οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ζητεῖ ἀψασθαι, ἵνα καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ λάμψῃ καὶ κατευθύνῃ δι' ὧν λάμπει τὰ τῶν πολλῶν διαβήματα, ὥς ἂν καλῶς ὁδεύοντες καὶ αὐτοὶ πλησιάζωσι τῷ
 240 πυρὶ καὶ εἰς καθ' εἰς ἡ καὶ πάντες, εἰ οἷόν τε, ὁμοῦ, ἀναφθῶσι καὶ ὥς θεοὶ λάμψωσιν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἵνα ἐπευλογῇται καὶ πληθύνῃται τὸ σπέρμα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ καὶ μὴ ἐκλείψῃ θεοειδὴς ἄνθρωπος, λάμπων ὥς φῶς ἐπὶ γῆς.

- Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως οἶμαι τὴν ἀλήθειαν ἔχειν καὶ εἶναι
 245 τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς, οὓς αὐτὸς ἐπλασε καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε πάλαι τῇ δόξῃ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ ·

ὁμεῖς δὲ ἴδετε καὶ δοκιμάσατε τὰ λεγόμενα παρ' ἡμῶν. Καὶ εἰ μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ θεοφόροις πατράσι φρονουῖμεν καὶ λέγομεν κατὰ τὰ εἰρημένα, καὶ τὰ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων ῥηθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ 250 ἡμεῖς δευτερουῖμεν, εἰ μὴ τὴν ἐν αὐτοῖς οὔσαν, κακῶς δὲ ἀποσθεθεῖσαν ὑπὸ συλλογισμῶν ἀσυνέτων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ζωοποιὸν ἐνέργειάν τε καὶ δωρεὰν διὰ ἀποδείξεων ἐν πᾶσι τρανῶς ἀνάπτομεν καὶ τὸ φῶς ἤδη λάμπον ὑποδεικνύομεν, ἐξ αὐτῶν δηλονότι τῶν ἁγίων Γραφῶν πάντα καὶ 255 συνιστῶντες καὶ λέγοντες, ἔστω μὲν ἐμοὶ ἀνάθεμα ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ Πνεύματος Ἁγίου. ὡς διδάσκοντι παρ' ὃ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι ἐδίδαξαν καὶ εὐηγγελίσαντο, ὁμεῖς δὲ μὴ μόνον τὰ ὧτα πρὸς τὴν ἀκρόασιν ἀποφράξῃτε, ἀλλὰ καὶ λίθοις βαλόντες ὡς ἀσεβῇ καὶ 260 ἄθεον ἀποκτείνετε. Εἰ δὲ τὰ Δεσποτικά καὶ ἀποστολικά δόγματα, διαστρεφόμενα παρὰ τινων, ἀνορθοῖμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων πάλιν Γραφῶν τὰ ὑποστηρίζοντα καὶ διορθοῦντα τὴν ἐκείνων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς διάνοιαν συλλεγόμενοι, τὴν ἀνάστασιν τε καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ 265 τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὰ τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ μὴ ἐν ἐλπίσιν αὐτοῖς ἅπαντα προσδοκᾶν παραινουῖμεν, ἀλλὰ τὰ μὲν προκείμενα καὶ ἀποκαλυπτόμενα, φαινόμενά τε καὶ ὁρώμενα καὶ ὡς ἀρραβῶνας τοῖς ἐκλεκτοῖς καὶ σωθῆναι μέλλουσιν ἀπεντεῦθεν ἤδη διδόμενα ἐκδιδάσκομεν, τὰ δὲ 270 μετὰ θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς αὐτοὺς προτιθέμενα ἀποδείξαι καὶ βεβαιῶσαι προτεθυμήμεθα, οὐχὶ μᾶλλον ἀποδεκτοὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσιν εἶναι ὀφείλομεν καὶ λίαν ἀγαπητοί, ὡς τῆς τελείας ἀγάπης ἔργον ἐπιδεικνύμενοι ;

Ὡς περ γὰρ ὁ κεκρυμμένον εὐρύων θησαυρὸν καὶ ἑαυτῷ 275 μόνῃ τηρήσας αὐτόν, ψεκτὸς παρὰ πάντων καὶ ὡς φιλάργυρος κατακρίνεται, ὁ δὲ μὴ ἑαυτῷ κρύπτων, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύων καὶ φανερῶν καὶ ἀφίεις ἕκαστον λαβεῖν ὅσον βούλεται, πάντως ἐπαινετός καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἀποδεκτός, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔσομαι 280 παραφρονῶν, λαλῶν Θεοῦ χάριτι. Καὶ γὰρ θησαυρὸν ἀποκεκρυμμένον ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν ὄντα, μηνυθέντα μοι

- ὑπὸ ἀγίου ἀνδρὸς ἐν τόπῳ τινί, οὐ κατώκησα διεγερθῆναι
 καὶ τοῦτον ἐρευνῆσαι καὶ ἰδεῖν, ἀλλὰ κάκεινόν μοι βοηθὸν
 285 γενέσθαι ἐξαιτησάμενος καὶ συνεργὸν καὶ λαβὼν, πᾶσαν
 ἄλλην ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν τοῦ βίου καταλιπὼν καὶ τῷ
 τόπῳ, ἐν ᾧ μοι εἶναι τὸν θησαυρὸν ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ
 διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἐπιστάς, κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ
 νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὀρύσσειν, σκάπτειν, τὸν χοῦν ἐξω βάλλειν
 290 καὶ εἰς βάθος ποιεῖν οὐκ ἐπαυσάμεν τὸ δρυγμα, ἕως ὃ
 θησαυρὸς διαυγάζεται σὺν τῷ χοῖ ἀνωθεν ἤρξατο. Ἐπὶ πολὺ
 οὐν κοπιήσας ἐξορύττων καὶ τὸν χοῦν ἀπορρίπτων, ὅλον
 τὸν κάτω που κείμενον θησαυρὸν ἀνωθεν, ὡς οἶομαι, πάσης
 τῆς γῆς καὶ ἀμιγῆ καὶ παντὸς ρύπου καθαρὸν ἐφηπλωμένον
 295 τεύεσθαι, καὶ ὁρῶν ἀεὶ κράζω καὶ οὕτω τοῖς διαπιστοῦσι
 καὶ κοπιᾶν καὶ ὀρύσσειν μὴ θέλουσιν ἐκδοῦ· « Δεῦτε ἴδετε
 πάντες οἱ τὰς θείας διαπιστοῦντες Γραφάς. » Τοῦτο δὲ ποιῶ
 τῷ Σολομῶντι πάντως πειθόμενος λέγουσι· « Ἀδόλως τε
 ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι », διὸ δὴ τοῦτο οὕτω
 300 βοῶ τοῖς πᾶσιν, ὡς εἴρηται· « Δεῦτε μάθετε ὅτι οὐκ ἐν τῷ
 μέλλοντι μόνον, ἀλλ' ἤδη που πρόκειται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν ὑμῶν ὁ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ
 ἐξουσίας ἀνεκλάλητος θησαυρὸς. Δεῦτε πιστώθητε ὅτι τὸ
 φῶς τοῦ κόσμου ὁ θησαυρὸς οὗτος, ὃν ὑμῖν λέγω, ἐστί. »
 305 Καὶ οὐκ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ τοῦτο λαλῶ, ἀλλ' αὐτὸς εἶπε
 καὶ λέγει ὁ θησαυρὸς· « Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ
 ζωὴ, ἐγὼ εἰμι ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ὁ κατακρυπτόμενος
 ἐν τῇ γῇ, ἐγὼ εἰμι ὁ μαργαρίτης ὁ ὠνούμενος ὑπὸ τῶν
 πιστῶν, ἐγὼ εἰμι ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν ἢ ἐν μέσῳ ὑμῶν
 310 κρυπτομένη, καὶ καθὼς ὁρῶμαι ὑπὸ τῶν ζητησάντων καὶ
 εὐρόντων με νῦν, οὕτω λάμπω καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπάνω
 πάντων αὐτῶν, ὡς νῦν εἰμι λάμπων — ἀποκεκρυμμένος ὢν —
 ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἐγὼ καὶ ἐνταῦθα, ὁ ἀχώρη-
 τος κατὰ φύσιν, ἐν ὑμῖν κατὰ χάριν γίνομαι χωρητὸς καὶ ὁ
 315 ἀόρατος ὁρατός, οὐχ ὅσος εἰμὶ δεικνύμενος, εἰ καὶ ὅλος
 μένω ὁρώμενος, ἀλλ' ὅσον ἢ τῶν ὁράντων με φύσις καὶ
 δύναμις ἐπιδέχεται. Ἐγὼ εἰμι ἡ ζύμη, ἣν λαβοῦσα ψυχὴ καὶ
 βαλοῦσα ἐν τῷ τριμερεῖ αὐτῆς, ἀναζυμοῦται καὶ ὅλη ἐμοί

ὁμοία καθίσταται · ὅλα γὰρ ἡ ζύμη, τοιοῦτος γίνεται καὶ ὁ
 ταύτῃ ἀναφυρόμενος σὺν τῷ ὕδατι καὶ τῷ ἁλατι ἄλευρος· 320
 σὺν ἐμοὶ γάρ, φησί, τῷ Υἱῷ ὑπάρχων ὁ ὁμοφυῆς μου Πατήρ
 καὶ ὁ τούτου Παράκλητος, αὐτοὶ ἀντὶ ὕδατος καὶ ἄλλος πεφύ-
 κασι γίνεσθαι. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ παραδείσου
 νοητὸς τοῖς ἐμοῖς δούλοις παράδεισος γεγωνῶς, ἐν ᾧ τιθῶ
 πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς ἐμὲ καὶ ἀναγεννωμένους διὰ τοῦ 325
 Πνεύματος, οἱ οὐκέτι δύνανται ἁμαρτάνειν, οὐδὲ ὁ τοῦ
 κόσμου ἄρχων ἰσχύει τι κατ' αὐτῶν · ἐγὼ γάρ εἰμι ἐν
 αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ καὶ νικῶσι τὸν κόσμον, διὰ τὸ
 εἶναι αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἰσχυρότερον πάντων
 ἐμὲ μεθ' ἑαυτῶν ἔχειν. Ἐγὼ εἰμι ἡ φωτεινὴ πηγὴ τοῦ 330
 ἀθανάτου βέθρου καὶ ποταμοῦ, ἐν ᾗ οὐ μετὰ θάνατον, ἀλλὰ
 καθ' ὥραν οἱ ἐμὲ φιλοῦντες ἀπὸ ψυχῆς λούονται τῷ ἀπορ-
 ρέοντι ὕδατι ἐξ ἐμοῦ καὶ παντὸς ῥύπου καθαίρονται τὸ σῶμα
 καὶ τὴν ψυχὴν καὶ ἀπαστράπτουσιν ὅλοι, ὥσπερ λαμπὰς καὶ
 ὡς εἶδος ὀκτινὸς ἡλιακῆς. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἀντανίσχων καθ' 335
 ὥραν ἐν τούτοις ὡς ἐν πρωῇ καὶ ὀρώμενος ἥλιος νοερῶς,
 καθὼς καὶ πρώην ἐν τοῖς προφήταις ἐνεφάνιζον ἑμαυτὸν
 καὶ αὐτοὶ ὀρώντες ἀνύμνου, ἐπικαλούμενοί με αἰεὶ · « Τὸ
 πρωῇ γάρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, εἰσάκουσόν μου, τὸ πρωῇ
 παραστήσομαι σοὶ καὶ ἐπόψει με », καὶ ἕτερος · « Τότε 340
 ῥαγήσεται πρῶϊμον τὸ φῶς σου καὶ τὰ ἰάματά σου ταχύ
 ἀνατελεῖ », ὅτε δηλονότι καὶ σὺ τὰς ἐντολάς μου τηρήσεις. »

Καὶ τί πάντα λέγειν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην οὕτω
 καταναγκάζομαι, ὅσα ὁ Θεὸς διψῶν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν
 πρὸς ἡμᾶς φθέγγεται, ἀλλ' ἢ πάντως, ἵνα διὰ πάντων 345
 μαθόντες πεισθήσῃσθε ὅτι οἱ καθήμενοι ἐν σκότει τὸ μέγα
 φῶς λάμπον βλέπειν ὀφείλουσιν, εἴπερ ὅλως ἐμβλέπουσι,
 καὶ ἵνα μὴ τινες ἐξ ὑμῶν λογιζώνται ὅτι ἔλαμψε μὲν,
 ἀδύνατον δὲ τοὺς ἐτι, ὄντας ἀνθρώπους ἐν σώματι καθορᾶν
 αὐτό. Εἰ γὰρ μὴ ἦν δυνατόν, τί καὶ ἔλαμψε καὶ λάμπει μὴ 350
 καθορώμενον ὑπ' αὐτῶν; Μᾶλλον δὲ τὸ μὲν φῶς αἰεὶ ἦν
 καὶ αἰεὶ ἔλαμπε καὶ λάμπει ἐν τοῖς κεκαθαρμένοις, καὶ ἐν
 τῷ σκότει ἐφαίνει καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε, καὶ νῦν
 λάμπει καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ καταλαμβάνει εἴτ' οὖν οὐχ
 ἄπτεται αὐτοῦ. Τὸ δὲ 'νῦν' εἰπεῖν, ὅτι ἀνέτειλε τῷ ἐν σκότει 355

- καθημένῳ λαῶ , τὸ ἄρτι εὐδοκῆσαι ἀποκαλυφθῆναι ἐστὶν εἰς οὓς καὶ ἐμφανίζεται . οἱ γὰρ ἄλλοι ἐν τῇ σκοτίᾳ ὄντες οὐ καταλαμβάνουσιν αὐτό. Ὁ γὰρ ἀόρατος ὤφθη, τὸ μὲν διὰ τοῦ σώματος τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς πᾶσι τοῖς
- 360 θεασαμένοις αὐτὸν ἀπίστοις τε καὶ πιστοῖς, ἐγνώσθη δὲ καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ τῆς Θεότητος ἀπεκαλύφθη μόνοις ἐκείνοις τοῖς διὰ τῶν ἔργων πιστοῖς, οἵτινες καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν· « Ἰδοὺ ἡμεῖς, Κύριε, ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι »· τῷ δὲ εἰπεῖν « πάντα » συνέκλεισε τὰ τε κτήματα καὶ
- 365 χρήματα καὶ θελήματα καὶ τὸ καταφρονῆσαι καὶ αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς καὶ βδελύξασθαι ταύτην διὰ τὸ γεύσασθαι αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐνυποστάτου καὶ αἰωνίου ζωῆς, τὸ γὰρ ἡδύτερόν ἐστι πάντως καὶ προτιμότερον, ὑπερ ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεός.
- 370 Ἄλλὰ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, σπουδᾶσαι μετασχεῖν τῆς τοιαύτης ζωῆς ἥτις τὸ φῶς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ τοὺς μετέχοντας αὐτοῦ ἁγιάζον καὶ θεοὺς τῇ θέσει ἀπεργαζόμενον. Καὶ τῶν τοσοῦτων λόγων, ὧν λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, μὴ ἐπιλάβησθε,
- 375 ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτοὶ μάθετε πράσσειν αἰεὶ τὸ καλὸν καὶ οὕτω διδάξατε ἄλλους τοῦτο ποιεῖν , ἵνα ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ὑμῶν ἐμπρακτος ὑπάρχη καὶ εὐπαράδεκτος τοῖς ἀκούουσιν. Εἰ δ' οὖν, ἐγὼ ἀθῶος ἐκ πάντων ὑμῶν εἰμι , οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὰ λαληθέντα
- 380 μοι καὶ γνωρισθέντα καὶ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ προσκυνητοῦ καὶ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος περὶ τῶν ὑψηλῶν δωρεῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ συνανάρχου Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ, ὧν τοῖς ἐμπόνως ζητοῦσι τὴν μέθεξιν διὰ πίστεως δίδωσιν αἰεὶ καὶ μέχρι τοῦ
- 385 νῦν ὁ αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐεργέτης Θεὸς ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνσεις νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXXV

Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὧν ἡξίωται 1
 δωρεῶν. Καὶ εἰσήγησις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ
 Θεὸς ᾄει ἐπιφαίνεται, καὶ ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καὶ γνω-
 ρίσμασι.

Λόγος ΑΕ'.

5

Εὐχαριστῶ καὶ προσκυνῶ καὶ προσπίπτω σοι, Κύριε τοῦ
 παντός καὶ πανάγιε Βασιλεῦ, ὅτι ἡλέησας ἀνάξιον ὄντα με
 καὶ ἐτίμησας καὶ ἐδόξασας, ὥς αὐτὸς ἠθέλησας ἀνωθεν,
 ἐπειδὴ καὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι παρὰ σοῦ, ὅλον
 ἔχων με ἐν ἑαυτῷ, λόγῳ καὶ εἰκόνι με τῇ σῇ δοξάσας ἐτίμησας. 10
 Οὐδὲ γὰρ δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἐμὲ τὸν κατ' εἰκόνα σὴν καὶ καθ'
 ὁμοίωσιν πάντα ἐξ οὐκ ὄντων παρήγαγες, βασιλέα με τῶν
 ἐπιγείων πάντων πεποιηκώς εἰς δόξαν τῆς σῆς μεγαλουργίας
 καὶ ἀγαθότητος. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πᾶσάν μου τὴν αἴτησιν
 καὶ ἐπιθυμίαν εἰς ἀγαθὸν ἐξεπλήρωσας κατὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς 15
 τοὺς δούλους σου ὑποσχέσεις, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἡλπιζον καὶ
 ἐπεθύμουν ἐχαρίσω μᾶλλον τῷ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
 γῆς. Εἶπας γάρ· « Πᾶν ὃ ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου
 πιστεύοντες λήψετε. » Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἕνα τῶν 20
 ἁγίων σου ἐπιποθήσαντά με ἰδεῖν καὶ δι' αὐτοῦ πιστεύσαντα
 εὐρεῖν ἔλεος παρὰ σοί, αὐτὸς οὐ μόνον τοῦτο πεποίηκας,
 ἀγαθὲ, καὶ δοῦλόν σου γνήσιον, τὸν μακάριον λέγω καὶ
 ἅγιον Συμεών, καθυπέδειξας καὶ παρ' ἐκείνου με ἀγα-
 πηθῆναι ἠυδόκησας, ἀλλὰ καὶ μυρία ἄλλα, αὐτὸς ἡλπιζον, 25
 ἐδωρήσω μοι ἀγαθὰ.

25

- Πόθεν γάρ που ἐγίνωσκον ὁ τάλας ἐγὼ ὅτι τοιοῦτος
 ὑπάρχεις ὁ καλὸς Δεσπότης ἡμῶν, ἵνα ἐπιθυμίαν λάδω τὴν
 περὶ σοῦ ; Πόθεν που ἤδειν ὅτι φανεροῖς σεαυτὸν τοῖς
 ἐρχομένοις πρὸς σὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἔτι διαγούσιν, ἵνα καὶ
 30 θεάσασθαι σε ἐξεζήτησα ; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι χαρὰς
 τοιαύτης καὶ ἀνέσεως καταξιούνται οἱ τῆς χάριτός σου τὸ
 φῶς ἐν ἑαυτοῖς εἰσδεχόμενοι ; Πόθεν δὲ ἡ πῶς ὁ τάλας
 ἐγίνωσκον ὅτι τὸ Πνεῦμά σου τὸ "Ἅγιον οἱ εἰς σὲ πεπισ-
 τευκότες λαμβάνουσι ; πιστεύειν γὰρ τελείως εἰς σὲ ἐνό-
 35 μίζον καὶ πάντα ἔχειν ἐδόκουν ὅσα χαρίζῃ τοῖς φοβουμένοις
 σε, μηδὲν ὅλως ἔχων, ὥς ὕστερον ἔργῳ τοῦτο μεμάθηκα.
 Πόθεν που ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σὺ ἀόρατος ὢν καὶ
 ἀχώρητος, ὁράσαι καὶ χωρῆσαι ἐντὸς ἡμῶν ; Πόθεν που
 εἶχόν ποτε λογίσασθαι ὅτι, ὁ κτίσας Δεσπότης τὰ σύμπαντα,
 40 ἀνθρώποις ἐνοῦσαι οὐς αὐτὸς ἐπλασας, καὶ θεοφόρους
 τούτους ἐργάζῃ καὶ υἱοῦς σου ποιεῖς, ἵνα καὶ εἰς πόθον τούτων
 ἦλθον καὶ ταῦτα λαβεῖν ἐζήτησα παρὰ σοί ; Πόθεν δὲ
 ἤδειν, Κύριε, ὅτι τοιοῦτον ἔχω Θεόν, τοιοῦτον Δεσπότην,
 τοιοῦτον προστάτην, πατέρα καὶ ἀδελφὸν καὶ βασιλέα, σὲ
 45 τὸν πτωχεύσαντα δι' ἐμέ καὶ μορφὴν δούλου λαβόντα ;
 "Οὕτως, Δέσποτά μου φιλόανθρωπε, οὐδὲν οὐδαμῶς τούτων
 ἀπάντων ἐγίνωσκον. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς,
 ἃς οἱ ἅγιοί σου ἐξέθεντο, ἐγκύψας ἀνέγνων περὶ τούτων
 ποτέ, ἀλλ' ὥς περὶ ἄλλων τινῶν ἢ πρὸς τινας ἄλλους λεγο-
 50 μένων ἤκουον καὶ ἀναισθητῶς πρὸς πάντα διεκείμην τὰ
 γεγραμμένα, μηδὲ ἐννοιάν ποτε περὶ τούτων δινηθεῖς
 λαβεῖν. Ἀκούων γὰρ τοῦ κήρυκός σου Παύλου βοῶντος καὶ
 λέγοντος· « Ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ
 ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς
 55 ἀγαπῶσιν αὐτόν », ἀδύνατον εἶναι ἐπειθόμην τοῦ ἐν σαρκὶ
 ὄντα τινὰ ἐκείνων ἐν θεωρίᾳ γενέσθαι. Ἐνόμιζον δὲ ὅτι
 ἐκείνῳ μόνῳ κατὰ φιλοτιμίαν ταῦτα ὑπέδειξας καὶ οὐκ
 ἤδειν ὁ ἄθλιος ὅτι καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀγαπῶντάς σε τοῦτο
 γίνεται παρὰ σοῦ. Πόθεν δὲ ἡ πῶς ἡδυνάμην εἰδέναι ὅτι
 60 πᾶς ὁ πιστεύων εἰς σὲ μέλος σὸν γίνεται, χάριτι ἀπασ-
 τράπτων Θεότητα — τίς δὲ τοῦτο πιστεύσει ; — καὶ μακάριος

γένηται, μακαρίου Θεοῦ μακάριον μέλος γενόμενος ; Πόθεν
 που ἐγίνωσκον ὅτι σὺ ἀντὶ τροφῆς αἰσθητῆς ἀθάνατος καὶ
 ἀφθαρτος ἄρτος τοῖς διὰ σέ πεινῶσιν ἀκόρεστος γίνῃ καὶ
 πηγὴ τοῖς διψῶσιν ἀθάνατος καὶ χιτῶν ἀπαστράπτων 65
 τοῖς εὐτελῇ διὰ σέ περιβεβλημένοις ἱμάτια ; Ταῦτα γὰρ
 ἀκούων διὰ τῶν σῶν κηρύκων λεγόμενα, ἐν τῷ μέλλοντι
 αἰῶνι καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν μόνον ὑπελάμβανον γίνεσθαι
 καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι καὶ νῦν μᾶλλον ἐπιτελοῦνται, ὅτε καὶ
 τούτων ἐν χρεῖα πλείονι καθεστήκαμεν. 70

Ταῦτα οὔτε ᾔδειν, πανάγιε Βασιλεῦ, οὔτε ἐν ἐπιθυμίᾳ
 τούτων ποτὲ γέγονα, οὔτε ἡττησάμην τι ἐκ τούτων λαβεῖν
 παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τῶν ἀμαρτιῶν μου μιμνησκόμενος, τὴν
 ἐκείνων συγχώρησιν μόνον ἐζήτηον καὶ μεσίτην καὶ πρεσ-
 βευτὴν εὑρεῖν, ὡς ἄνωθεν εἶπον, Δέσποτα, ἐπεθύμησα, ἵνα 75
 διὰ τῆς ἐκείνου ἐντευξεως καὶ τῆς πρὸς ἐκείνόν μου δουλώσεως
 κἂν ἐν τῷ μέλλοντι εὐροίμι τῶν πολλῶν μου ἀμαρτημάτων
 τὴν ἄφεσιν. Ὡς δὲ ἤκουον ὁμοθυμαδὸν ἅπαντας λέγοντας
 μὴ εἶναι τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς ἄρτι ἅγιον, εἰς πλείονα
 λύπην ἐπιπτον. Πλὴν ὁμως οὐδέποτε τοῦτο ἐπίστευσα, ἀλλὰ 80
 πρὸς τοὺς τοιούτους ἀπεκρινάμην, Δέσποτα Χριστέ, καθὼς
 οἶδας, καὶ ἔλεγον · « Κύριέ μου, ἐλέησον. Καὶ τοσοῦτον ὁ
 διάβολος τοῦ Δεσπότης Θεοῦ ἐγένετο δυνατώτερος, ἵνα
 πάντας ἐφελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μερίδα
 ποιήσῃται, ὥστε μὴ καταληφθῇναί τινα εἰς τὸ μέρος τοῦ 85
 Θεοῦ ; »

Διὰ τοῦτο, ὡς οἶμαι, φιλόφρονε Βασιλεῦ, ἐν τῷ τοῦ
 βίου σκότει καὶ ἐν μέσῳ τῶν κακῶν καθημένων μοι τὸ φῶς
 σου τὸ ἅγιον ἔλαμψας καὶ ἐν αὐτῷ τὸν σὸν μοι καθυπέδειξας
 ἅγιον. Καὶ ἐν τρόπῳ ἐπὶ τοῦ δούλου σου Παύλου ἐποίησας, 90
 διώκοντά σε καλέσας αὐτὸν διὰ τῆς θεϊκῆς ἐμφανείας σου
 — καὶ γὰρ ἐκείνου θεασαμένου σε καὶ εἰπόντος · « Τίς εἶ ; »
 οὐκ εἶπας · « Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν . Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα
 παραγαγών », οὐδὲ εἶπας · « Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν , ἡ · ὁ Θεὸς 95
 Σαβὰωθ , ἡ · ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου », οὐδὲ ἕτερόν τι ἐκ
 τῶν τῆς δόξης σου προσηγοριῶν, ἀλλ' ἢ τοῦτο μόνον πρὸς

αὐτὸν εἰρηκας· « Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ
 διώκεις », ἵνα γινῶ σαφῶς ὅτι σὺ ὑπάρχεις ὁ σαρκιωθεὶς
 100 Θεὸς δι' ἡμᾶς, ὃν ἐκεῖνος ἐδίωκεν —, οὕτω καὶ ἐπ' ἐμοὶ
 ἐποίησας, Δέσποτα, ὅτε μοι τὸν ἅγιόν σου Συμεὼν καθυπο-
 δεῖξαι εὐδόκησας.

Τοῦ φωτός σου γὰρ τοῦ θεϊκοῦ τὰ πάντα κάμει τὸν τάλαντα
 καταφωτίσαντος καὶ τὴν νύκτα ὡς ἡμέραν φαινοτάτην
 105 ποιήσαντος, ἐν αὐτῷ με τῷ ὕψει τῆς σῆς Θεότητος ὡς ἐν
 οὐρανῷ φρικτῶς ἰδεῖν αὐτὸν κατηξίωσας, τῆς θεϊκῆς σου
 δόξης πλησίον ἱστάμενον, οὐ στεφάνῳ τινί, οὐκ ἐνδύματι
 φαινῶ, οὐκ ἐνηλλαγμένη θεωρία κοσμήσας αὐτόν, ἀλλ'
 οἷος ἦν συνδιαγῶν ἡμῖν καὶ ὁρώμενος καθ' ἐκάστην ἐπὶ τῆς
 110 γῆς, τοιοῦτόν μοι αὐτὸν καθυπέδειξας ἐν τῷ οὐρανῷ. Τίνα
 τρόπον; Ἵνα μὴ ἕτερον εἶναι τοῦτον, τὸν σὺν ἡμῖν, καὶ
 ἄλλον τὸν ἐκεῖ μοι ὁφθέντα λογίσωμαι καὶ ἀποπλανηθεὶς
 τοῦ καλοῦ ποιμένου ἀστοχήσω, τὸ ἀπολωλὸς ἐγὼ πρόβατον.

Ἄλλὰ γὰρ οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι θαύματι συνῆκα
 115 ὁ ἄθλιος, βαθυμίᾳ δὲ καὶ ὀλιγωρίᾳ κατ' ὀλίγον κλαπείς,
 τοῖς προτέροις κακοῖς ἢ καὶ χείροσι περιέπεσον. Σὺ
 δέ, Βασιλεῦ εὐσπλαγχνε καὶ μακρόθυμε, οὐδὲ οὕτω με
 ἀπεστράφης, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ με τοῦ ἁγίου ἐπέστρεψας καὶ
 εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ προσπεσεῖν πόδας με κατηξίωσας, τῇ
 120 κραταιᾷ σου χειρὶ καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ ἐξάξας
 ἀπὸ τοῦ πλάνου κόσμου καὶ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων
 καὶ ἡδονῶν καὶ ἀποχωρήσας με πάντων σωματικῶς τε ἅμα
 καὶ ψυχικῶς, ὦ τοῦ θαύματος, ὦ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης
 καὶ συμπαθείας σου τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἔστησας ἐν τῇ
 125 τάξει τῶν δουλευόντων σοι. Μετὰ ταῦτα οὖν, Δέσποτα, οὐ
 μόνον τῶν ἀμυθῆτων μου κακῶν τὴν συγχώρησιν, ἀλλὰ καὶ
 τὰ προειρημένα ἅπαντα ἀγαθὰ ταῖς τοῦ ἁγίου σου πρεσβείαις
 μοι δέδωκας, μᾶλλον δὲ αὐτὸς πάντα μοι γέγονας.

Προσκηνώσαντός σου γὰρ ἐν ἐκείνῳ καὶ τῷ φωτὶ τῆς
 130 θεϊκῆς δόξης ἐκλάμποντος, πλησιάσας αὐτῷ καὶ ἐν μετανοίᾳ
 καὶ πίστει τοὺς ἐκεῖνου πόδας κρατήσας, ἐγὼ εὐθύς θείας
 ἡσθόμην θερμότητος, εἴτα μικρᾶς ἀνγαζούσης λαμπρότητος,

εἶτα θεῖου ἀπὸ τῶν ἐκείνου λόγων ἐμφυσήματος, εἶτα πυρὸς
ἐκ τούτου ἐγκαρδίου διὰ δακρύων βλύζοντος ρεῖθρα ἀένναα,
εἶτα ἀκτῖνος ἐν τῷ νοῦ μου λεπτῆς ταχύτερον ἀστραπῆς 135
διελθούσης, εἶτα ὡς φῶς ἐν νυκτὶ καὶ ὡς νεφέλη ἐφάνη μοι
μικρὰ καὶ φλογοειδῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καθίσασα,
κειμένου μου ἐπὶ πρόσωπον καὶ ποιουμένου τὴν δέησιν.
Εἶτα ἀπέπτῃ καὶ μετ' οὐ πολὺ ὤφθη μοι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Εἶτα ἀναλογιζόμενος τὸ ὁρώμενον εἶναι, ἕτερόν τι ὑπὲρ 140
ταῦτα πάντα παραδοξότερον γίνεται. Κατὰ τοὺς ὕπνους γὰρ
ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων πειραζομένου μου καὶ πρὸς
πάθος ρεύσεως διὰ μηχανῆς ἐλκομένου μου καὶ ἀνθισταμένου
σφοδρῶς καὶ σὲ τὸν Κύριον τοῦ φωτὸς ἐπικαλουμένου μου
εἰς βοήθειαν, ἐξυπνος γέγονα, τῶν πειραζόντων τὰς χεῖρας 145
ἀδελφῆς ἐκφυγών. Ὡς δὲ καθ' ἑαυτὸν τὴν ἐνοστασιν καὶ τὴν
ἀνδρίαν, μᾶλλον δὲ τὴν ἀκινήσιάν μου πρὸς τὸ πάθος ἐθαύμα-
ζον, καὶ « Πόθεν τοῦτο ἀσυνήθως » μοῦ λογιζομένου, « τὸ
τρόπαιον γέγονεν, ἵνα καὶ κοιμώμενος ἀντιμάχωμαι καὶ
ἰσχυρότερος τῶν ἀντιπάλων καὶ ἐχθρῶν μου γίνωμαι καὶ 150
κατὰ κράτος αὐτοὺς νίκησιν νικῶ παραδόξως διὰ Χριστοῦ ; »
— ὦ τοῦ θαύματος, εὐθύς δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι ἐνόμιζον
ἐντὸς μοῦ τοῦτον εἶδον, σὲ λέγω τὸν ἐμὸν Δημιουργὸν καὶ
Βασιλέα Χριστόν, καὶ τότε ἔγνων εἶναι σὴν τὴν νίκην, ἣν
με νενικηκέναι ἐποίησας τὸν διάβολον.

155

Ἄλλ' ὅμως οὕτω ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σὺ ἦς, ὁ
ἀπὸ πηλοῦ πλάσας με, ταῦτά μοι πάντα χαρισάμενος τὰ
καλά. Οὕτω ἔγνων ὅτι αὐτὸς σὺ ὑπῆρχες ὁ ἀνυπερήφανος
Θεός μου καὶ Κύριος. Οὕτω γὰρ φωνῆς σου ἠξιώθην ἀκοῦσαι,
ἵνα γνωρίσω σε, οὕτω ἦς εἰπὼν μοι μυστικῶς ὅτι « Ἐγὼ 160
εἰμι . » Ἀνάξιος γὰρ ἐτύγχανον καὶ ἀκάθαρτος, ἔτι τὰ ὦτα
τῆς ψυχῆς ἐμπεφραγμένα τῷ τῆς ἁμαρτίας ἔχων πηλῷ καὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς μου κεκρατημένους ὑπὸ ἀπιστίας καὶ
ἀγνοίας καὶ τῆς τῶν παθῶν αἰσθήσεως καὶ ἀχλύος. Καὶ σὲ
μὲν οὕτω τὸν Θεόν μου ἐώρων· μὴ εἰδὼς δὲ μηδὲ προπεπισ- 165
τευκῶς ὅτι Θεός, καθ' ὅσον οἶόν τε ὁρᾶσθαι, ὁρᾶται τινι,
οὐκ ἐνενόουν ὅτι Θεὸς ἡ Θεοῦ δόξα ἐστὶ τὸ ποτὲ μὲν οὕτω

- μοι ποτὲ δὲ ἄλλως δεικνύμενον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀσύνηθες
κατέπληττε με τοῦ θαύματος, χαρᾶς δὲ ὁλην μου τὴν ψυχὴν
170 ἐπλήρου καὶ τὴν καρδίαν, ὡς καὶ αὐτό μου οἴεσθαι με τὸ
σῶμα μεταλαμβάνειν τῆς χάριτος τῆς ἀφάτου ἐκείνης.
Οὕτω δὲ τὸ τίς ἦς ὁ ὁρώμενος τρανῶς τότε ἐγίνωσκον. Τέως
ἐώρων συχνότερον φῶς, ποτὲ μὲν ἔνδον, ὅτε γαλήνης καὶ
εἰρήνης ἡ ψυχὴ μου ἀπῆλαυε, ποτὲ δὲ ἔξω που μακρὰν
175 ἐφαίνετο ἡ καὶ τελείως ἐκρύπτετο καὶ κρυπτόμενον θλίψιν
μοι ἐνεποίει ἀφόρητον, λογιζομένου μου ὡς οὐκέτι πάντως
φανήσεται. Ἀλλὰ μοι πάλιν θρηνοῦντι καὶ κλαίοντι καὶ
πᾶσαν ἐνδεικνυμένῳ ξενιτείαν καὶ ὑπακοὴν καὶ ταπεινώσιν
ἐπεφαίνετο ὡς περ ὁ ἥλιος, τὸ πάχος τοῦ νέφους διατέμνων
180 καὶ κατὰ μικρὸν προσήνης καὶ σφαιροειδῆς ἐνδεικνύμενος.
Οὕτως οὖν ὁ ἀφραστός σὺ, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀναφής, ὁ ἀκίνητος,
ὁ πανταχοῦ ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσι παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν,
καθ' ὥραν, ἐν' εἰπω, ἐν ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτὶ ὁρώμενος καὶ
κρυπτόμενος, ἀπῶν καὶ ἐρχόμενος, γινόμενος ἀφανής καὶ
185 αἰφνης φαινόμενος, κατὰ μικρὸν μικρὸν τὸ σκότος ἐν ἐμοὶ
ἀπεδιώξας, τὸ νέφος ἀπῆλασας, τὸ πάχος ἐλέπτυνας, τὴν
λήμην τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν ἀπεκάθηρας, τὰ ὥτα τῆς
διανοίας ἀπέφραξας καὶ διήνοιξας, τῆς ἀναισθησίας περιῆρας
τὸ κάλυμμα, σὺν τούτοις πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν σαρκικὴν
190 ἡδονὴν κατεκοίμησας καὶ τέλεον ἀπ' ἐμοῦ ἐξώρισας. Τοι-
γαροῦν καὶ τοιοῦτόν με ἀπεργασάμενος, τὸν οὐρανὸν παντὸς
νέφους ἐκάθηρας· οὐρανὸν δὲ λέγω τὴν καθαρθεῖσαν ψυχὴν
ἐν ἡ ἀοράτως, οὐκ οἶδ' ὅπως ἡ πόθεν ἐρχόμενος, ὁ πανταχοῦ
παρὼν αἰφνης εὐρίσκη καὶ ὡς ἄλλος ἥλιος ἀναδείκνυσαι.
- 195 Βαβαὶ τῆς ἀφράστου συγκαταβάσεως !

Ταῦτα πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια, ἀδελφοί !
'Ανερχομένων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τὸ τελεώτερον, οὐκέτι ὡς
τὸ πρότερον ἀμορφος ἢ ἀνείδεος ὁ ἀμορφος καὶ ἀνείδεος
ἐρχεται ἢ τὴν παρουσίαν καὶ ἀφίξιν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ
200 σιωπῇ πρὸς ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Ἀλλὰ πῶς ; Ἐν μορφῇ
τινι, πλὴν Θεοῦ· Θεὸς δὲ οὐκ ἐν σχήματι ἢ ἐκτυπώματι,
ἀλλ' ἐν ἀκατανοήτῳ καὶ ἀμηχάνῳ καὶ ἀμόρφῳ μεμορφωμένος
φωτὶ ἀπλοῦς δείκνυται — οὐδὲν γὰρ πλέον εἰπεῖν ἢ ἐκφράσαι

δυνάμεθα —, τέως ἐμφανῶς δέικνυται καὶ γνωρίζεται πάνυ
γνωστῶς καὶ λίαν ὁράται τρανῶς ὁ ἀόρατος, ἀοράτως λαλεῖ 205
καὶ ἀκούει καί, ὡς εἴ τις φίλος πρὸς φίλον ἐνώπιος ἐνώπιον ,
προσομιλεῖ ὁ φύσει Θεὸς τοῖς κατὰ χάριν ἐξ αὐτοῦ γεννηθεῖσι
θεοῖς, καὶ ὡς πατὴρ ἀγαπᾷ καὶ παρὰ τῶν υἱῶν φιλεῖται
ἀγαν θερμῶς καὶ γίνεται τοῦτοις ξένον θέαμα καὶ φρικτότερον
ἄκουσμα, μήτε λαλεῖσθαι παρ' αὐτῶν ἀξίως δυνάμενον, 210
μήτε σιωπῇ συγκαλύπτεσθαι ἀνεχόμενον · οὐ τῷ πόθῳ αἰ
ἀναπτόμενοι καὶ μυστικῶς παρ' αὐτοῦ ἐνηχοῦμενοι, ποτὲ
μὲν περὶ τῶν ἀλλοτρίων παθῶν ἀποδυρόμενοι γράφουσι,
ποτὲ δὲ τὰ ἑαυτῶν θριαμβεύουσι πταίσματα. Καὶ ποτὲ
μὲν, τὰς εἰς αὐτοὺς γενομένας εὐεργεσίας καὶ ἐνεργείας 215
τῆς χάριτος εὐχαρίστως ἐκδιηγούμενοι, θεολογικῶς ἀνυμ-
νοῦσι τὸν θεουργικῶς αὐτοὺς ἀλλοιώσαντα · ποτὲ δέ, εἴ
τι ἐναντίως καὶ ἐσφαλμένως λεγόμενον περὶ τῆς ψυχικῆς
σωτηρίας ἡμῶν ἀκούσωσι, κατὰ τὸ δοθὲν αὐτοῖς μέτρον
τῆς γνώσεως διορθούμενοι, τοῦτο γράφουσι, τὰς μαρτυρίας 220
ἀπὸ τῶν θείων παριστῶντες Γραφῶν καὶ ἡρεμεῖν ὅλως ἢ
κόρον τῆς διηγῆσεως λαβεῖν οὐκ ἰσχύουσι. Τίνα τρόπον ;
'Επειδὴ οὐκέτι ἑαυτῶν , ἀλλὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς εἰσι Πνεύματος,
οὗς καὶ κινεῖ καὶ ὑπ' αὐτῶν πάλιν κινεῖται αὐτό, καὶ γίνεται
ἐν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐν ταῖς θείαις ἀκούεις Γραφαῖς περὶ 225
τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν λεγόμενα, μαργαρίτης , κόκκος
σινάπεως , ζύμη , ὕδωρ, πῦρ , ἄρτος , πόμα ζωῆς, πηγὴ
ζωῆς τε καὶ ἀλλομένη, ποταμούς ρέουσα λόγων πνευμα-
τικῶν , λόγων θείας ζωῆς, — λαμπάς , κλίνη, παστάς,
νυμφῶν , νυμφίος , φίλος, ἀδελφός καὶ πατὴρ. Καὶ τί 230
πολλὰ λέγων πειρῶμαι τὰ πάντα διεξελεῖν καὶ ἰδοὺ εἰσιν
ἀναριθμητά ; ἃ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη , πῶς γλῶσσα μετρή-
σασα ταῦτα λόγῳ ἐκδιηγήσεται ; ὅντως οὐδαμῶς. Εἰ γάρ
καὶ ἐντὸς ἡμῶν πάντα διὰ τὸ τὸν πάροχον τούτων Θεὸν 235
περιφέρειν κεκτῆμεθα, ἀλλ' οὔτε νοῖ ἐκμετρήσαι, οὔτε λόγῳ
ἐξηγήσασθαι ταῦτα ὅλως δυνάμεθα.

Ταῦτα τοίνυν ἐγράψαμεν, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, οὐκ
ἐνδειξεως χάριν, μὴ γένοιτο — τί γὰρ καὶ ἔχομεν ἡμέτερον τοῦ

- 240 ἐνδείξασθαι, εἰ μὴ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡμῶν ἀμαρτίας καὶ ἀκαθαρσίας καὶ ἀνομίας πολλὰς, αἷς ὡς οἶμαι οὐδὲ ἡ θαλαττία ψάμμος τῷ πλήθει συνεξισάζεται ; — ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια φανεροῦμεν καὶ παρατιθέμεθα ὑμῖν, εἰ καὶ μὴ ἀξίως, ἀλλ' οὖν κατὰ γε τὴν ἡμετέραν δύναμιν · πρὸς τούτοις
- 245 καὶ ἵνα τοὺς οἰομένους Πνεῦμα Ἅγιον ἀγνώστως ἔχειν ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος διὰ ταύτης τῆς ἐξηγήσεως ὠφελησώμεν. Διδάσκει γὰρ ὁ λόγος ἡμᾶς τὴν ἐνοῦσαν ἐν πρώτοις ἡμῖν παντελῇ σκότῳσιν τε καὶ ζόφῳσιν ἡγουν τὴν ἀλλοτρίωσιν τοῦ θείου φωτός, ὅτε δηλαδὴ καὶ τὴν περὶ Θεοῦ ἀγνοίαν σαφῶς
- 250 διεξέρχεται, ἔπειτα τὸν ἐκ τῆς συνειδήσεως γινόμενον ἔλεγχον, εἶτα τὸν φόβον, εἶτα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν — ὅτε καὶ μεσίτην ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ πρὸς τοῦτο καὶ βοηθόν, ὡς μὴ δυνάμενος δηλονότι μόνος ἀναιδῶς προσελθεῖν διὰ τὸ καταδαρεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ πολλῶν τῆς
- 255 αἰσχύνης ἀμαρτιῶν —, εἶτα τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεσίτου καὶ ποιμένος καὶ πρεσβευτοῦ · καὶ πῶς τῇ νοερᾷ ἐλλάμψει τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦτον τεθέαται, ὃ καὶ ἀρχὴν γενομένην ἐλλάμψεως δείκνυσιν, ἧς πρώην ὑπῆρχεν ἀμύητος, πῶς τε μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἀποκάλυψιν πάλιν ἡ θεωρία παρῆλθε
- 260 τοῦ Πνεύματος καὶ, στερηθεὶς ταύτης, πάλιν ἐν σκότει ἀμαρτιῶν πολλῶν περιέπεσε. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν διὰ τοῦ ποιμένος δευτέραν κλῆσιν ἐδήλωσεν, εἶτα τὴν ὑπακοήν, τὴν πίστιν, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὑποταγήν, ἐκ δὲ τούτων τὴν κατὰ μικρὸν ἐν γνώσει καὶ θεωρίᾳ γινομένην ἐν ἡμῖν
- 265 ἐναργεστάτην ἀλλοίωσιν, ἣν ὁ μὴ ἐπεγνωκῶς ἐν ἑαυτῷ γενομένην κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἐξήγησιν, οὐ δυνατόν ἔχειν Πνεῦμα Ἅγιον τὸν τοιοῦτον κατοικοῦν ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ λόγος, καθὼς μοι ἄνωθεν εἴρηται, διεξοδικώτερον διερχόμενος, οὐ καυχωμένους ἡμᾶς ἀποδεικνύει, ἀλλὰ
- 270 διηγουμένους τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐν τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας φιλαγάθως ἐργάζεται, ὡς ἂν πᾶσα πρόφασις καὶ παρακοὴ ἐνδικὸν ἀπολήψεται τὴν μισθαποδοσίαν ἐν ἡμέρᾳ ἣ κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν
- 275 καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXXVI

Τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. 1
 Εὐχαριστία πρὸς Θεὸν περὶ τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς
 αὐτὸν παρ' αὐτοῦ. Ἐν ἣ καὶ περὶ εὐχῆς πνευματικῆς καὶ
 τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καὶ περὶ ἐλλάμψεως θείας θεωρίας
 τε ἀπλανοῦς καὶ ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν. 5

Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα, Κύριε οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁ ἐκ
 τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι πρὸ καταβολῆς κόσμου γενέσθαι
 με προορίσας. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πρὸ τοῦ φθάσαι τὴν
 ἡμέραν καὶ ὥραν, ἐν ἣ ἐκέλευσας παραχθῆναι με, αὐτὸς
 ὁ μόνος ἀθάνατος, ὁ μόνος παντοδύναμος, ὁ μόνος ἀγαθός 10
 καὶ φιλόανθρωπος, κατελθὼν ἐξ ὕψους ἁγίου σου, τῶν
 κόλπων τῶν πατρικῶν μὴ ἐκστάς καὶ ἐκ τῆς ἁγίας
 Παρθένου Μαρίας σαρκωθεὶς καὶ γεννηθεὶς, προανέπλασας
 καὶ προσζώωσας καὶ τοῦ προπατορικοῦ με πτώματος 15
 ἡλευθέρωσας καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν προηυτρέπισας.
 Εἰτα καὶ παραχθέντα με καὶ κατὰ μικρὸν αὐξάνοντα, αὐτὸς
 καὶ τῷ τῆς ἀναπλάσεως ἁγίῳ βαπτίσματί σου ἐξανεκαίνισας,
 καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κατεκόσμησας, καὶ ἄγγελον φωτὸς
 φύλακά μοι κατέστησας, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔργων καὶ
 τῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων μέχρι τελείας ἡλικίας με ἄτρωτον 20
 διεφύλαξας.

Ἐπεὶ δὲ οὐ βία ἡμᾶς, ἀλλ' αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ σφῆζεσθαι
 ἐδικαίωσας, εἰσας καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι καὶ τὴν
 πρὸς σὲ ἀγάπην ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν σου φυλακῆς αὐτοπροαι-
 ρετον ἐπιδείκνυσθαι, ἐγὼ δὲ ὁ ἀγνώμων καὶ καταφρονητής, 25

- ὥσπερ ἵππος ἀπολυθεὶς ἐκ δεσμῶν, οὕτω τὴν ἀξίαν τῆς αὐτεξουσιότητος λογισάμενος, εἰς κρημνὸν ἑμαυτὸν, τῆς σῆς δεσποτείας ἀποσκιρτήσας, ἀπέρριψα. Κάκει με κείμενον καὶ ἀναισθήτως ἐγκυλιόμενον καὶ ἐπὶ πλεῖον συντριβόμενον,
- 30 οὐκ ἀπεστράφης, οὐκ εἴσας κεῖσθαι καὶ τῷ βορβόρῳ μολύνεσθαι, ἀλλὰ διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου ἐξαπέστειλας κάκειθὲν με ἀνήγαγες καὶ λαμπρότερον ἐτίμησας, καὶ ἀπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων, ὡς σκεῦος ἄτιμον βουληθέντων μοι χρῆσασθαι εἰς λειτουργίαν τῶν θελημάτων αὐτῶν,
- 35 ἀρρήτοις σου κρίμασιν ἀπελύτρωσας· δῶρα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, καίτοι φιλαργύρου μου ὄντος, λαβεῖν με οὐκ εἴσας, δόξαν καὶ περιφάνειαν βίου, διδομένην μοι εἰς ἀπεμπόλησιν τοῦ ἁγιασμοῦ σου, ὡς βδέλυγμα ταύτην λογίσασθαι ἐδωρήσω μοι. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, ἐξομολογούμαι
- 40 σοι, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, εἰς οὐδὲν πάλιν θέμενος, εἰς λάκκον καὶ ἰλὺν βυθοῦ αἰσχροῦν ἐννοιῶν τε καὶ πράξεων ἑμαυτὸν ὁ ἄθλιος ἐναπέρριψα, κάκει κατελθὼν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν τῷ σκότει περιέπεσον, ἐξ ὧν οὐκ ἑμαυτὸν ἐγὼ μόνος, ἀλλ' οὐδὲ ὁ σύμπας κόσμος εἰς ἓν
- 45 ἄθροισθεὶς ἐκεῖθεν ἀναγαγεῖν με καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξελέσθαι ἠδύνατο.

- Ὅμως ἐκεῖσε κρατούμενόν με ἐλεεινῶς καὶ ἀθλίως περισυρόμενον καὶ συμπνιγόμενον καὶ καταπαιζόμενον παρ' αὐτῶν, ὁ εὐσπλαγχνος σὺ καὶ φιλόφρων Δεσπότης, οὐ
- 50 παρεῖδές με, οὐκ ἐμνησικακήσας, οὐκ ἀπεστράφης μοι τὴν ἀγνώμονα γνώμην, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀφῆκας ὑπὸ τῶν ληστῶν ἐθελοντὶ τυραννεῖσθαι με. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ ἀναισθήτως συναπαγόμενος αὐτοῖς ἔχαιρον, σὺ ἀσχημόνως ὁρᾶν με περιαγόμενον καὶ συρόμενον οὐκ ἔφερες, Δέσποτα, ἀλλ'
- 55 ἐσπλαγγνίσθης, ἀλλὰ ἠλέησας καὶ οὐκ ἄγγελον, οὐδὲ ἄνθρωπον πρὸς με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἄθλιον ἐξαπέστειλας, ἀλλ' αὐτὸς σὺ ὑπὸ τῶν τῆς ἀγαθότητός σου σπλάγχνων κινούμενος, τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐκεῖνῳ ἐπικλιθεὶς καὶ ἐν τῇ βάθει τοῦ βορβόρου κάτω που συγκεχωσμένων καὶ
- 60 καθημένων τὴν ἄχραντόν σου ὑφήπλωσας χεῖρα, κάμου μὴ ὀρῶντός σε — ποῦ γὰρ καὶ εἶχον ἢ πῶς ἀναδλεῖναι ὅλως

ἰσχυσα ἄν, ὑπὸ τοῦ βορβόρου συγκεκαλυμμένος καὶ συμπτνι-
γόμενος; — τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς μου ἐκράτησας κάκει-
θὲν με βιαίως σύρων ἀνέσπασας, ἐμοῦ τῶν μὲν πόνων καὶ τῆς
πρὸς τὰ ἄνω ἀθρόας φορᾶς αἰσθανομένου καὶ ὅπως ἀνέρχομαι, 65
ἀγνοοῦντος δὲ ὑπὸ τίνος ὄλως ἀνάγομαι ἢ τίς ποτέ ἐστιν
ὁ κρατῶν καὶ ἀνάγων με. 'Ἄλλ' ἀναγαγὼν καὶ στήσας με
ἐπὶ τὴν γῆν, δούλω σου καὶ μαθητῇ παραδédωκας, ὄλον
δντα με ρυπαρὸν καὶ ὑπὸ τοῦ βορβόρου τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰ
ὦτα καὶ τὸ στόμα ἐμπεφραγμένον, καὶ μηδὲ οὕτω σε βλέ- 70
ποντα ὅστις εἴ, εἴ μὴ μόνον γνόντα ὁποῖός τίς ποτε ἀγαθὸς
καὶ φιλόανθρωπος ὑπάρχεις, τοῦ βαθυτάτου με λάκκου
ἐκείνου καὶ βορβόρου ἐξήγαγες. Εἰπὼν οὖν μοι · « Κράτησον
καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ κολληθεὶς ἀκολούθησον· οὗτος γάρ
σε ἀπαγαγὼν ἀπολούσει », πίστιν τε βεβαίαν εἰς τοῦτόν μοι 75
χαρισάμενος, ὑπεχώρησας. Ποῦ οὖν γεγωνῶς ἦς, ἀγνοῶ.

Τῷ γοῦν ὑποδειχθέντι μοι παρὰ σοῦ, πανάγιε Δέσποτα,
κατὰ τὸ πρόσταγμά σου ἀμεταστρεπτί ἠκολούθησα, κάκεινου
πρὸς τὰς βρύσεις καὶ τὰς πηγὰς κόπῳ πολλῷ ἀγαγόντος με,
τυφλὸν δντα καὶ ὀπισθεν ἐφελκόμενον ἐκείνου τῇ παρὰ σοῦ 80
μοι δοθείσῃ χειρὶ τῆς πίστεως καὶ ἀκολουθεῖν ἀναγκαζόμενον,
ἐνθα βλέπων ἐκεῖνος καλῶς τοὺς πόδας ἀνελάμβανε καὶ διὰ
τῶν λίθων καὶ βοθύνων καὶ σκανδάλων διήρχετο ἀπάντων
ὑπεραλλόμενος, ἐμὲ εἰς ταῦτα προσκρούειν καὶ ἐμπίπτειν
συνέβαινε, καὶ πολλοὺς πόνους καὶ πολλὰς κακώσεις καὶ 85
θλίψεις ὑπέμεινα. 'Ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος μὲν ἐν πάσῃ πηγῇ καὶ
βρύσει ἀφ' ἑαυτοῦ καθ' ὥραν ἐνίπτετο καὶ ἐλούετο, ἐγὼ δὲ
μὴ βλέπων παρηργόμην τὰς πλείω. Εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνος τῆς
χειρὸς ἐκράτησέ μου καὶ πρὸς τῇ πηγῇ ἔστησε καὶ τὰς
χεῖρας ὠδήγησέ μου τοῦ νοός, οὐδ' ὅπου ποτέ οὔσαν ἡδυνάμην 90
εὑρεῖν τὴν βρύσιν τοῦ ὕδατος. Ὑποδείξαντος δὲ καὶ πολλάκις
ἑάσαντός με τοῦ νίφασθαι, σὺν τῷ καθαρῷ ὕδατι καὶ πηλόν
που προσπαρακείμενον τῇ πηγῇ καὶ βόρβορον ἴσως ἐν ταῖς
παλάμαις συνανελάμβανον καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἐμόλυνον,
ἀλλὰ καὶ τὴν βρύσιν πολλάκις ψηλαφῶν τοῦ ὕδατος εὑρεῖν 95
συγκατέσπων τὸν χοῦν καὶ τὸν βόρβορον ἀνετάρασσον καὶ
μὴ βλέπων ὄλως, μολύνων τῷ βορβόρῳ τὸ πρόσωπον ὥσπερ
ἐν ὕδατι, καθαρῶς ἐνόμιζον ἀποπλύνεσθαι.

- Πῶς δὲ τὴν ἐκ τούτου πάλιν ἀνάγκην καὶ βίαν ἐκδιηγῇ-
 100 σομαι ; Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν πολλάκις διαμαρτυρου-
 μένων καὶ ὑποτιθεμένων καὶ καθ' ἑκάστην λεγόντων μοι .
 « Τί ματαιοπονεῖς, ἀφρόνως ποιῶν, καὶ τῷ ἐμπαίκτη τούτῳ
 καὶ πλάνῳ ἀκολουθεῖς, ἀναβλέψαι ματαίως καὶ ἀνωφελῶς
 προσδοκῶν ; Οὐδὲ γὰρ νῦν δυνατόν. Τί καὶ τοὺς πόδας
 105 προσκρούων καὶ αἱμάσσω ἀκολουθεῖς ; Τί δὲ μὴ μᾶλλον
 ἐλεήμοσι προσέρχῃ, παρακαλοῦσι τοῦ ἀναπαύειν καὶ δια-
 τρέφειν καὶ καλῶς θεραπεύειν σε ; Οὐ γὰρ ἐνδέχεται σε τῆς
 λέπρας ἀπαλλαγῆναι τῆς ψυχικῆς, οὐδὲ νῦν ἀναβλέψαι ποτέ.
 Πόθεν γὰρ ὁ ἐμπαίκτης αὐτὸς ἀνεφάνη ἄρτι θαυματουργός,
 110 ὑπισχνούμενός σοι τὰ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς νῦν γενεᾶς
 ὄντα ἀδύνατα ; Οὐαί σοι, ὅτι καὶ τὴν διδομένην σοι θεραπείαν
 παρὰ τῶν φιλοχρίστων καὶ φιλαδέλφων καὶ συμπαθῶν
 ἀνδρῶν ἀπολέσεις καὶ τὰς κακώσεις καὶ θλίψεις, ἃς ὑφίστασαι
 ἐπὶ ματαίαις ἐλπίσιν, ὑπομενεῖς καὶ τῶν ἐπαγγελλομένων
 115 σοι ὑπὸ τοῦ ἀπατεώνους καὶ πλάνου αὐτοῦ ἐπ' ἀληθείας
 ἐκπέσης. Τί γὰρ καὶ ἰσχύει ὅλως ; καὶ ἡμῶν δίχα σὺ οὐ
 συλλογίζῃ ἐν σεαυτῷ, οὐδὲ φρονεῖς ; Τί δαί ; Οὐχὶ καὶ
 ἡμεῖς πάντες βλέπομεν ; Ἡ τυφλοί, ὥς ὁ πεπλανημένος
 αὐτός σοι λέγει, ὑπάρχομεν ; Ὅντως βλέπομεν ἅπαντες,
 120 καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων ταύτης, μὴ ἀπατῶ, ἀνάβλεψις . »
 Ἀλλὰ τούτων με πάντων, σὺ ὁ ἐλεήμων καὶ εὖσπλαγχνος,
 τῶν ὄντως ἀπατεώνων καὶ πλάνων, τῶν ἀνατροπὴν θολερὰν
 τὸν πλησίον ποτιζόντων , ἐρρύσω με διὰ τῆς χαριστεύσεως
 μοι παρὰ σοῦ πίστεως καὶ ἐλπίδος, δι' ἧς καὶ τὰ ῥηθέντα
 125 καὶ ἄλλα πλείονα ἐνίσχυσας ὑπομεῖναι με.
 Ἀλλὰ γὰρ ἐν ἅπασιν τούτοις καρτερήσαντι καὶ μὴ ἀφιστα-
 μένῳ μοι, οὕτω πως τεθλωμένως καὶ ψηλαφητῶς καθ'
 ἑκάστην ἀπονικτομένην καὶ τῷ δοκεῖν ἀπολούομένην, ὥς ὁ
 ἀπόστολός σου καὶ μαθητὴς με ἐδίδασκε, ποτὲ περιπατοῦντι
 130 καὶ πρὸς τὴν πηγὴν τρέχοντι, αὐτὸς σὺ πάλιν, ὁ καὶ πρώην
 ἐκ τοῦ βορβόρου ἐκσπᾶσας με, ἐν τῇ ὁδῷ προσυπῆνθησας.
 Καὶ τότε πρῶτον τῇ τοῦ προσώπου σου ἀχράντῳ αἴγλῃ τὰ
 ἀσθενῇ μου περιήστραψας ὀμματα, καὶ ὁ ἔχειν ἐδόκουν φῶς
 κάκεῖνο ἀπώλεσα, γνωρίσαι σε μὴ δυνηθείς. Καὶ πῶς ἂν

ἡδυνήθην, οὔτινος οὐδὲ τὴν τοῦ προσώπου αἴγλην ἰδεῖν, οὐδὲ 135
καταμαθεῖν ἢ κατανοῆσαι ἐξίσχυσα, σὲ αὐτὸν ἰδεῖν ἢ γινῶναι,
ὅστις ποτὲ ἦς ; Ἐκτοτε οὖν συχνότερως καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ
πηγῇ ἱσταμένου μου, ὁ ἀνυπερήφανος οὐκ ἀπηξίους κατέρ-
χεσθαι, ἀλλὰ παραγινόμενος καὶ κρατῶν μου πρῶτον τὴν
κεφαλὴν, ἐνέβαπτες αὐτὴν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ καθαρώτερον 140
ἐποίησας ὁρᾶν με τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου . Εὐθύς δὲ
ἀφίπτασο, μὴ διδούς ἐννοεῖν με ὅστις αὐτὸς ἦς, ὁ ταῦτα
ποιῶν, ἢ ὅθεν τε ἤλθες ἢ ποῦ ἀφίκεσαι, οὐδὲ γὰρ ἔτι τοῦτο
ἐδίδως μοι. Οὕτω δὲ ἐρχομένου ἐπὶ χρόνον καὶ ἀπρόντος
σου, κατ' ὀλίγον ἐφαίνου πλέον καὶ πλέον κάμει περιήντλεις 145
τοῖς ὕδασι καὶ καθαρώτερον ὁρᾶν καὶ πλέον φῶς ἐχαρίζω μοι.

Τοῦτο δὲ ἐγγρονίσας παιῶν, φρικτὸν με πρᾶγμα καὶ
μυστήριον ἰδεῖν κατηξίωσας. Σοῦ γὰρ παραγινόμενου καὶ
τῷ δοκεῖν με τοῖς ὕδασι πλύνοντος καὶ περιαντλοῦντος καὶ ἐν
αὐτοῖς πολλάκις ἐμβάπτοντος, τὰς ἀστραπὰς τὰς περιλαμ- 150
πούσας με καὶ τὰς ἀκτῖνας τοῦ προσώπου σου ἀναμιγείσας
ἐθεασάμην τοῖς ὕδασι καὶ ἐξέστην, ὁρῶν φωτοειδεῖ με ὕδατι
ἐκπλυνόμενον. Καὶ ποῦ πόθεν ἦν ἢ τίς ὁ τούτου πάροχος,
οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ λουόμενος ἔχαιρον τῇ πίστει
αὐξάνων, τῇ ἐλπίδι πτερούμενος καὶ ἕως οὐρανοῦ ἀνερχόμενος, 155
τούς δὲ πλάνους ἐκείνους, τοὺς τὰ ῥήματα τῆς ἀπάτης καὶ
τοῦ ψεύδους ὑποτιθεμένους μοι, σφόδρα μισῶν καὶ τῆς
πλάνης καταλεῶν, οὐδὲ πρὸς συντυχίαν ἢ ὁμιλίαν ὅλως
αὐτοῖς συνηρχόμην, ἀλλὰ καὶ τῆς θεᾶς αὐτῶν τὴν βλάβην
ἐξέφευγον, τὸν δὲ συνέργον καὶ βοηθὸν μου, τὸν ἅγιόν σου 160
λέγω μαθητὴν καὶ ἀπόστολον, ὡς αὐτὸν σὲ τὸν ἐμὲ
πλάσσαντα, ἐσεδόμην, ἐτίμων, ἡγάπων ἀπὸ ψυχῆς, προσ-
πίπτων αὐτοῦ τοῖς ποσὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ « Εἰ τι
δύνασαι, βοήθει μοι » αὐτὸν ἐξαιτούμενος, πληροφορίαν
ἔχων ὅτι ὅσα καὶ βούλεται, δύναται παρὰ σοί. 165

Οὕτως οὖν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ χάριτί σου διατελῶν,
ἄλλο πάλιν εἶδον φρικτὸν μυστήριον. Λαβόμενος γὰρ με,
εἰς οὐρανοὺς ἀνελθὼν, συνανήγαγες, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ
οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος , σὺ μόνος οἶδας, ὁ καὶ τοῦτο
ποιήσας. Ἀλλὰ γὰρ ὥραν ἐκεῖσε μετὰ σοῦ με ποιήσαντα, 170

- καὶ τῆς δόξης — τίνος δὲ ἀγνοῶ καὶ οὔτινος — τὸ μέγεθος
 ἐκπλαγεῖς καὶ τῷ ἀμετρήτῳ ὕψει ἐκθαμβηθεῖς, ὅλος ἐφριξα.
 Ἰάλιν δέ με μόνον ἀφῆκας ἐν γῇ, ἐν ᾗ καὶ ἰστάμην τὸ
 πρότερον, καὶ εὐρέθην θρηνῶν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν μου
 175 ἐκθαμβούμενος. Εἴτα κάτω μετ' οὐ πολὺ ὄντος μου, ἄνω
 εἰς οὐρανοὺς, διανοιχθέντων αὐτῶν, τὸ πρόσωπόν σου,
 ὡς ἥλιον ἀμορφον, κατηξίωσας ὑποδείξαί μοι. Καὶ ὅστις
 ποτὲ ἦς, οὐδ' οὕτω μοι γινῶναι δέδωκας — πῶς γάρ, μὴ
 λαλήσας μοι ; — ἀλλ' ἐκρύβης εὐθύς κἀγὼ περιήειν ζητῶν
 180 σε, ὃν οὐκ ἐγίνωσκον, καὶ μορφήν σου ἰδεῖν καὶ γνωστῶς
 γινῶναι ὅστις ἦς ἐπεπόθουν. Διὸ καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς βίας
 καὶ τοῦ πυρὸς τῆς ἀγάπης σου διαπαντὸς ἐκλαιον, μὴ εἰδὼς
 αὐτὸν σὲ ὅστις εἶ, τὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγα-
 γόντα με καὶ ἐκ τοῦ βορβόρου ἐξαγαγόντα καὶ τὰ εἰρημένα
 185 ἅπαντα γεγονότα μοι.

- Ὡς οὖν οὕτω πάλιν πολλάκις ὦφθης καὶ πολλάκις πάλιν
 μὴ λαλήσας ἐκρύβης μοι μηδόλως ὀρώμενος, τὰς ἀστραπὰς
 δὲ καὶ τὴν αἴγλην τὴν τοῦ προσώπου σου ὀρῶν, ὥσπερ
 πρότερον ἐν τοῖς ὕδασι, πάλιν καὶ πολλάκις περικυκλούσας
 190 με, κρατεῖν δὲ ταύτας ὅλως ἀμηχανῶν, ἐμμνησκόμην ὅπου
 ποτὲ ἄνω εἰδὼν σε, καὶ ἄλλον εἶναι ἀφρόνως ὑπονοούμενος
 πάλιν ἐζήτουν μετὰ θακρῶν ἰδέσθαι σε. Οὕτως οὖν ἐν πολλῇ
 λύπῃ καὶ θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ ἑμαυτὸν ἐκπιέζων καὶ
 ἑμαυτοῦ ἐπιλανθανόμενος καὶ ὅλου ὅλως τοῦ κόσμου καὶ
 195 τῶν ἐν κόσμῳ, καὶ μηδὲ σκιάν, μηδὲ ὅτιοῦν ἢ ὅτι ἐστὶ τί
 ποτε τὸ ὀρώμενον ἐννοῶν, αὐτὸς ὁ πᾶσιν ἀόρατος, ὁ ἀναφῆς
 καὶ ἀληπτος, ἔφανας καὶ ἐδόκεις μοι τὸν ἐμὸν νοῦν καθαιρῶν
 καὶ πλατύνων τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν καὶ ἐπὶ πλεῖον παρέχων
 ὀρᾶν τὴν δόξαν σου, καὶ ὅτι μᾶλλον αὐξάνεις αὐτὸς καὶ
 200 λάμπων πλεον πλατύνῃ, καὶ τῇ τοῦ σκότους ὑποχωρήσει
 αὐτὸν σε πλησιάζοντα καὶ ἐρχόμενον κατεμάνθανον, καθὰ
 πολλάκις καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πάσχομεν. Σελήνης γὰρ
 φαινούσης καὶ περιπατούντων οἶονεῖ τῶν νεφῶν, ἡ σελήνη
 ὀρᾶται καὶ δοκεῖ τρέχειν ταχύτατα, μηδὲν τῷ συνήθει
 205 προστιθεῖσα δρόμῳ ἢ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπαλλάσσουσα πορείαν.
 Οὕτως οὖν, Δέσποτα, ἐδόκεις ἐρχεσθαι ὁ ἀκίνητος καὶ ὁ

ἀναλλοίωτος μεγεθύνεσθαι καὶ μορφοῦσθαι ὁ ἀμορφος.

Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τυφλοῦ κατὰ μικρὸν ἀναβλέποντος καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου κατανοοῦντος καὶ οἷός ἐστιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀνιστοροῦντος, οὐχ ὁ χαρακτήρ πρὸς 210 τὴν ὄρασιν μεταποιεῖται ἢ μεταπλάττεται, ἀλλὰ τὸ ὀπτικὸν μᾶλλον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀποκαθαιρόμενον, τὸν χαρακτῆρα, οἷός ἐστιν, ὁρᾷ, ἐντυπουμένης οἰονεὶ τῆς ἐμφερείας αὐτοῦ ὅλης τῷ ὀπτικῷ καὶ διὰ τούτου διικνουμένης καὶ ἀπομασσομένης καὶ ὡς ἐν πίνακι ἐγχαρattoμένης τῷ νοερῷ. 215 τε καὶ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ αὐτὸς ὠράθη, τῷ φωτὶ τρανῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκκαθάρας μου τὸν νοῦν ὁλικῶς. Κάκεινου τρανότερον καὶ καθαρώτερον βλέποντος, αὐτὸς μοί ποθεν ἐδόκει ἐξέρχεσθαι καὶ λαμπρότερος φαίνεσθαι, καὶ χαρακτῆρα μορφῆς ἀμόρφου ὁρᾷ ἐμπαρεῖχες 220 μοι, καὶ ἔξω με τοῦ κόσμου τότε πεποίηκας — δοκῶ εἰπεῖν καὶ τοῦ σώματος, τοῦτο γὰρ ἀκριβῶς γινῶναι οὐκ ἔδωκας —, ὑπερῆγασας δ' οὖν καὶ τῷ δοκεῖν ὅλως ὅλῳ καλῶς βλέποντι ὥφθη μοι, καὶ « ὦ Δέσποτα » λέγοντά με, « τίς ποτε ἦς ; », τότε φωνῆς με πρῶτον τὸν ἄσωτον κατηξίωσας 225 καὶ οὕτως προσηνῶς προσεφθέγξω μοι, ἐξανισταμένῳ καὶ θαμβουμένῳ καὶ τρέμοντι καὶ ἐν ἐμαυτῷ ποσῶς ἐννοοῦντι καὶ λέγοντι · « Τί ποτε ἄρα ἡ δόξα αὕτη καὶ τὸ τῆς λαμπρότητος ταύτης μέγεθος βούλεται ; Πῶς δὲ ἡ πόθεν ἐγὼ τοιούτων ἀγαθῶν κατηξίωμαι ; » — « Ἐγώ, φησὶν, εἰμὶ ὁ 230 Θεὸς ὁ διὰ σέ γεγωνῶς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι με ἐξ ὅλης ψυχῆς ἐπεζήτησας, ἰδοὺ ὑπάρξεις ἀπὸ τοῦ νῦν ἀδελφός μου καὶ συγκληρονόμος μου καὶ φίλος μου . » Ἐπὶ τούτοις οὖν καταπλαγέντος μου καὶ τῇ ψυχῇ ἐκχυθέντος καὶ τὴν ἰσχὺν διασκορπισθέντος καὶ « Τίς εἰμι » ἀνταποκριθέντος « ἐγώ 235 ἢ τί πεποίηκα ὁ ἄθλιος, Δέσποτα, καὶ ταλαίπωρος, ἵνα με τοιούτων ἀγαθῶν ἄξιον καταστήσης καὶ τοιαύτης δόξης συμμετόχον καὶ συγκληρονόμον ποιήσης ; » — λογισαμένου μου δὲ ταύτην ὑπὲρ νοῦν εἶναι τὴν δόξαν καὶ τὴν χαράν, ὁ Δεσπότης πάλιν σύ, οἰονεὶ φίλος φίλῳ διαλεγόμενος διὰ τοῦ 240 ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος σοῦ Πνεύματος, εἰπάς μοι · « Ταῦτα διὰ μόνην τὴν πρόθεσιν καὶ προαίρεσιν καὶ πίστιν σου ἔδωρησάμην σοι καὶ ἔτι δωρήσομαι. Τί γὰρ ἔχεις ἄλλο ἢ ἔσχες ποτὲ

- σόν, γυμνός παρ' ἐμοῦ παραχθείς, ἵνα ἐκεῖνο λαβὼν ἀντ'
 245 ἐκείνου ταῦτά σοι δώσωμι; Ἐάν γάρ μὴ λυθῇς τῆς σαρκός,
 τὸ τέλειον οὐ θεάσῃ, οὐδὲ ἐπαπολαῦσαι ὅλου αὐτοῦ ἰσχύσεις
 καλῶς. » Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος· « Καὶ τί τούτου μεῖζον εἶτε
 λαμπρότερον; Ἐμοὶ τέως ἀρκεῖ τὸ οὕτως εἶναι καὶ μετὰ
 250 θάνατον » — « Ὡς λίαν εἴ σὺ μικρόψυχος, εἶπας, τοῖς τοιού-
 τοις ἀρκούμενος. Ταῦτα γὰρ πρὸς τὰ μέλλοντα ἴσον εἰσὶν
 ἱστορηθέντος ἐν χάρτῃ οὐρανοῦ καὶ ταῖς χερσὶ κρατου-
 μένου· ὅσα γὰρ οὗτος τοῦ ἀληθινοῦ οὐρανοῦ ἀπολείπεται,
 τοσούτῳ πλέον ἀσυγκρίτως ἢ μέλλουσα δόξα ὑπὲρ τὴν νῦν
 ὁρωμένην σοι ἀποκαλυφθήσεται. »
- 255 Ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησας καὶ μικρὸν μικρὸν ὁ γλυκὺς καὶ
 καλὸς Δεσπότης ἐκρύβης ἐξ ὀφθαλμῶν μου, εἶτε ἐμοῦ
 μακρύναντος ἀπὸ σοῦ, εἶτε σοῦ ἀπ' ἐμοῦ ἀπελθόντος, οὐκ
 οἶδα. Τέως δ' οὖν ἐγενόμην πάλιν ὅλος ἐν ἑμαυτῷ, ποθὲν νομί-
 σας ἐλθεῖν, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ πρώτῳ σκηνώματι. Ὅθεν
- 260 μνημονεύων τοῦ κάλλους τῆς δόξης καὶ τῶν ῥημάτων
 σου, περιπατῶν, καθεζόμενος, ἐσθίων, πίνων καὶ προσευ-
 χόμενος, ἔκλαιον καὶ ἐν χαρᾷ διῆγον ἀνεκφράστῳ, γνωρίσας
 σε, τὸν Ποιητὴν τῶν ἀπάντων. Πῶς γὰρ καὶ μὴ ἔχαιρον;
 Ἀλλὰ γὰρ πάλιν λυπούμενος καὶ οὕτως αὖθις ἰδεῖν σε
- 265 ἐπιποθῶν, ὥς ἀπῆλθόν ποτε πρὸς τὸ τὴν ἀχραντὸν εἰκόνα
 τῆς σε Τεκούσης ἀσπάσασθαι καὶ ταύτῃ προσέπεσα, αὐτὸς
 πρὸ τοῦ ἀναστῆναί με, ἐντὸς τῆς ταλαιπώρου καρδίας μου,
 ὥς φῶς ἀποτελέσας αὐτήν, ὥράθης μοι, καὶ τότε ἔγνων
 ὅτι ἐν ἐμοὶ σε γνωστῶς ἔχω. Ἀπὸ οὖν τότε οὐχὶ μνημονεύων
- 270 σου καὶ τῶν περὶ σέ ἡγάπων σε ἀπὸ τῆς τῶν τοιούτων
 μνήμης, ἀλλ' ἐν ἐμοὶ σέ, τὴν ἐνυπόστατον ἀγάπην, ἔχειν
 ἐπ' ἀληθείας ἐπίστευσα. Ἡ γὰρ ὄντως ἀγάπη σὺ εἶ, ὁ Θεός.
- Τῇ οὖν πίστει ἡ ἐλπίς ἐμφυτευθεῖσα καὶ ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῆς
 μετανοίας καὶ τῶν δακρύων ποτισθεῖσα, ἔπειτα καὶ ὑπὸ
- 275 τοῦ σοῦ φωτὸς ἐλλαμφθεῖσα, ἐρριζώθη καὶ ηὔξήθη καλῶς.
 Εἶτα σὺ αὐτός, ὁ καλὸς τεχνίτης καὶ δημιουργός, παρα-
 γεγυνώς διὰ τῆς τῶν πειρασμῶν μαχαίρας, φημί δὴ τῆς
 ταπεινώσεως, τοὺς εἰς πολὺ ὕψος ἀναχθέντας περιττοὺς

κλώνας τῶν λογισμῶν ἀφελών, τῇ ἐλπίδι μόνῃ, ὡς ἐν μιᾷ
 ῥίζῃ δένδρου, τὴν σὴν ἀγίαν ἀγάπην ἐνεκέντρισας. Ταύτην 280
 οὖν ὁρῶν ὁσημέραι αὐξάνουσαν καὶ ἀεὶ ὁμιλοῦσάν μοι,
 μᾶλλον δὲ διὰ ταύτης σὺ καὶ διδάσκων καὶ περιλάμπων με,
 ὡς ἤδη ὑπὲρ πᾶσαν πίστιν γεγονώς καὶ ἐλπίδα, οὕτω χαίρων
 διάκειμαι, καθὰ καὶ Παῦλος βοᾷ λέγων· «Ὁ γάρ τις βλέπει,
 τί καὶ ἐλπίζει ; » Εἰ οὖν ἐγὼ σέ ἔχω, τί πλέον ἐλπίσω ; 285
 « Ἀκουσόν τι » πάλιν ἔφησας, Δέσποτα, ὥσπερ τὸν ἥλιον
 ὁρᾷς ἐν τοῖς ὕδασι, ἐκείνον δὲ αὐτὸν οὐδόλως τότε μᾶλλον
 κάτω νεύων ὁρᾷς, οὕτω καὶ τὸ ἐν σοὶ γινόμενον νόει μοι
 καὶ ἀσφαλίζει σεαυτὸν καὶ σπούδαζε ἀεὶ ἐντὸς σοῦ καθαρῶς
 καὶ τρανῶς, ὡς τὸν ἥλιον ἐν τοῖς καθαροῖς ὕδασι, καθορᾷν με· 290
 καὶ εἰθ' οὕτως ἰδεῖν με, ὥσπερ εἰπὼν σοι, καταξιωθήσῃ,
 καὶ μετὰ θάνατον. Εἰ δὲ μή, ὁ κύκλος ὅλος τῶν ἔργων καὶ
 κόπων καὶ λόγων σου τούτων ὠφελήσουσί σε οὐδέν, μᾶλλον
 μὲν οὖν καὶ μειζρόνως κατακρινοῦσι καὶ πλείονα θλίψιν σοι
 προξενήσουσιν, ἐπειδήπερ, ὡς ἀκούεις, « δυνατοὶ δυνατῶς 295
 ἐτασθήσονται ». Καὶ γὰρ οὐχ οὕτω πένητι ἐκ γενετῆς
 αἰσχύνῃς αἰτία γίνεται ἡ πενία, οὐδὲ ἡ ἐκ ταύτης λύπη ἐπὶ
 τοσοῦτον λυπεῖ, ὡς τῷ πλουτήσαντι καὶ δοξασθέντι καὶ
 ὑψωθέντι καὶ τῷ ἐπὶ γῆς βασιλεῖ οἰκειωθέντι, εἴτα πάντων
 ἐκπεσόντι ἐκείνων καὶ εἰς παντελῇ πτωχείᾳ κατενεχθέντι, 300
 καίτοι μὴ οὐχ οὕτως ὄντων τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς ἐπιγείοις
 καὶ ὁρωμένοις καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς πράγμασι καὶ
 ἀοράτοις. Τοῖς μὲν γὰρ ἐκπεσοῦσι τῆς φιλίας καὶ δουλείας
 τοῦ ἐπιγείου βασιλέως ἐκ τινος αἰτίας, τῶν ὑπαρχόντων
 αὐτοῖς κυρίους εἶναι καὶ ἐπαπολαύειν αὐτῶν καὶ ζῆν ἕξαστιν, 305
 ἐμοῦ δὲ τῆς ἀγάπης καὶ φιλίας εἰ ἐκπέσειέ τις, ζῆν ὅλως οὐ
 δύναται — ἡ ζωὴ γὰρ αὐτοῦ ἐγὼ εἰμι. —, ἀλλ' εὐθὺς ἀπάντων
 γυμνοῦται καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐμοῦ τε καὶ αὐτοῦ αἰχμάλωτος
 παραδίδεται, ὃν ἐκεῖνοι λαβόντες ὑπὲρ τῆς προτέρας αὐτοῦ
 εὐνοίας καὶ ἀγάπης, ἥς πρὸς με ἐκέκτητο, μανιωδέστερον 310
 αὐτῷ ἐπεμβαίνουσι, τιμωροῦντες, καταγελῶντες καὶ κατα-
 παίζοντες.

Ναὶ ὁντως, πανάγιε Βασιλεῦ, οὕτως εἶναι καὶ ἐγὼ πιστεύω

- σοι τῷ Θεῷ μου καὶ προσπίπτων καθικετεύω σε, φύλαξόν
 315 με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον ὃν ἡλέησας, καὶ τὸ φυτὸν
 τῆς ἀγάπης σου, ὃπερ ἐνεκέντρισας ἐν τῷ δένδρῳ τῆς
 ἐλπίδος μου, τῇ δυνάμει σου στήριξον. Μὴ ὑπὸ ἀνέμων
 σεισθῇ, μὴ ὑπὸ καταιγίδος θραυσθῇ, μὴ ὑπὸ ἐχθροῦ τινος
 ἐκσπασθῇ, μὴ ὑπὸ ἀμελείας καύσωνος φλεχθῇ, μὴ ὑπὸ
 320 ῥαθυμίας καὶ μετεωρισμῶν ξηρανθῇ, μὴ ὑπὸ φιλοδοξίας
 τέλειον ἐξαφανισθῇ. Σὺ γὰρ οἶδας, ὁ τοῦτο καὶ χαρισάμενος
 καὶ κατεργασάμενος ἐν ἐμοί, ὅτι ἐνεκεν τούτου ἀπὸ παντός
 ἀνθρώπου εἰμι ἀβοήθητος, τὸν γὰρ συνεργόν μου καὶ
 βοηθόν, σὺν δὲ ἀπόστολον, ὡς αὐτὸς ἡβουλήθης ἀπ' ἐμοῦ
 325 σωματικῶς ἀπεχώρισας. Σὺ γινώσκεις μου τὴν ἀσθένειαν,
 σὺ ἐπίστασαι τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν εἰς ἅπαν ἀδυναμίαν
 μου. Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο σπλαγχνίσθητι ἐπὶ πλεῖον ἀπὸ
 τοῦ νῦν ἐπ' ἐμοί ὁ πολυεύσπλαγχνος Κύριος. Προσπίπτω
 σοι ἀπὸ καρδίας, ἵνα μὴ ἐάσης με εἰς τὸ θέλημά μου, ὁ
 330 ποιήσας τοσαῦτα καλὰ μετ' ἐμοῦ, ἀλλὰ ἐν τῇ σῇ ἀγάπῃ
 ἰδρυσόν μου τὴν ψυχὴν καὶ ἐν ταύτῃ ριζῶσαι τὴν σὴν ἀγάπην
 ποιήσον ἀσφαλῶς, ἵνα κατὰ τὴν ἀχραντον καὶ ἀγίαν καὶ
 ἀψευδῇ σου ἐπαγγελίαν σὺ ᾗς ἐν ἐμοί καὶ γὰρ ὑπάρχω ἐν σοί ,
 καὶ σκέπομαι ὑπ' αὐτῆς καὶ γὰρ σκέπω καὶ φυλάττω αὐτὴν
 335 ἐν ἐμοί, καὶ σὺ μὲν βλέπεις με, Δέσποτα, ἐν αὐτῇ καὶ γὰρ δὲ
 ὁρᾷν σε καταξιοῦμαι δι' αὐτῆς, νῦν μὲν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ,
 καθὼς εἶπας, καὶ ἐν αἰνίγματι , τότε δὲ ἐν ὅλῃ τῇ ἀγάπῃ
 ὅλον σε, τὸν ἀγάπην ὄντα καὶ οὕτω καλεῖσθαι καταξιώσαντα ,
 ὅτι σοὶ πρέπει πᾶσα εὐχαριστία, κράτος, τιμὴ καὶ προσ-
 340 κύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν
 καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.